ISSN : 2822 0994 (Online)

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์

Journal of setthawit review

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน, 2568)
Vol. 5 No. 1 (January-April 2025)

57 หมู่ 1 บ้านเขวาชี ต.แสนชาติ
อ.จังหาร จ.ร้อยเอ็ด 45000
โทร. 092 746 7383
EMAIL : SETTHAWIT138@GMAIL.COM

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2568)

ISSN : 2822 0994 (Online)

กองบรรณาธิการ

• **บรรณาธิการ (Editor)**

ดร.สนั่น ประเสริฐ

• **ผู้ช่วยบรรณาธิการ**

พระมหาพิสิฐ วิสิฏฺฐปญฺโญ (สืบนิสัย), ดร.

• **กองบรรณาธิการ (Editorial Board)**

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์.ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรกุล	: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธ์จันทร์	: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ธวัชชัย ดุลยสุจริตกุล	: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิรดา แพงไทย	: วิทยาลัยพิชยบัณฑิต
ดร.สุธีกิติ์ ฝอดสูงเนิน	: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.สุทธินันท์ ศรีอ่อน	: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

• **ผู้จัดการวารสาร**

พระพลากร สุมงฺคโล, ดร.

เกี่ยวกับวารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ : วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

กระบวนการพิจารณาบทความ : บทความที่เผยแพร่จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ

ประเภทของบทความ :

1. บทความวิจัย
2. บทความวิชาการ
3. บทวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับตีพิมพ์ : ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ค่าตีพิมพ์ 4,000 (สี่พันบาทถ้วน)

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร :

วารสารกำหนดวงรอบการเผยแพร่ 3 ฉบับต่อปี ดังนี้
ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

การติดต่อประสานงานและส่งบทความเผยแพร่ :

1. สอบถามรายละเอียดเบื้องต้น เช่น รอบการเผยแพร่ หนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เป็นต้น โทร. 081 037 6733
2. Clik คำแนะนำสำหรับผู้เขียน และเทมเพลตบทความ
3. สแกนไลน์ กลุ่มวารสารฯ เพื่อการติดต่อประสานงานเผยแพร่บทความ

บทบรรณาธิการ

วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์ เป็นวารสารด้านสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือ เปิดรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ โดยบทความที่ส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่กับวารสารจะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2568) เป็นฉบับแรกของปี 2568 ตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 50 บทความ จำแนกเป็นบทความวิชาการ 17 เรื่อง และบทความวิจัย 33 เรื่อง

วารสารขออนุโมทนาและขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่กับทางวารสาร ตลอดถึงเครือข่ายด้านวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้อนุเคราะห์ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนบทความและวารสารด้วยดีเสมอมา วารสารรู้สึกเป็นเกียรติและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการได้พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการของผู้เผยแพร่บทความ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบทความให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.สนั่น ประเสริฐ
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทความวิชาการ	
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต *นฤเบศร์ ลือเรื่อง, ปรีญานุชย์ อุ่นใจ, พิกุล มีมานะ*	1
ผู้นำเพื่อผลสัมฤทธิ์ และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน *เขตธนา มุ่งสันติ, พระสณัณชาติ โชติปญฺโญ, กชภัทร์ สงวนเครือ*	11
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล *สราวุธ ปัดตังทานัง, พระวรเชษฐ์ วิสุทธิสาโร, สุรินทร์ นำนาผล*	22
ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา *อนุวัชช์ สอนสนาม, นันทกร อุ่นวัง, สนุก สิงห์มาตร*	31
การพัฒนาการเมืองไทยที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน *กุสุมามาลย์ ปัจฉิมสวัสดิ์, พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ*	40
Cloud Computing Adoption for SMEs *Yuehui Guan, Napaporn Khantanapha*	51
Communication Achieving Successful Outcomes of Inter-organizational Learning *Haijiang Long, Napaporn Kathanapha*	62
การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล *พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร, สามเณรกรวิทย์ สังรวมใจ, กชภัทร์ สงวนเครือ*	72
การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ *สุกัญญา โอคอนเนอร์, ศุภกร ศรีพรหม, กชภัทร์ สงวนเครือ*	88
การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา *อุทัย กมลศิลป์, พระครูปริยัติธรรมธัช ปิยธมฺโม (ชำนิวัตร), วินัย กมลศิลป์, วีระ รัฐมนตรี, จักรกริช บุญเดช, รณชัย สำเภานนท์, สงวน หล้าโพนทัน*	106
การสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย *ปรเมศวร์ โพธิ์คล้าย, อุทัย กมลศิลป์, พระครูปริยัติธรรมธัช ปิยธมฺโม (ชำนิวัตร), วิทยา สุทธิจันทร์, ราเมศวร์ สุเรรัมย์*	117

ความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในมิติญาณวิทยาเชิงสังคม 128
ปรีชา บุตรรัตน์, ประภาส แก้วเกตุพงษ์, วิเชียร แสนมี
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคตะวันออกของประเทศไทย: การส่งเสริมสุขภาพและเศรษฐกิจท้องถิ่น 143
ฐนิชา คงประดิษฐ, ภัทรพล ชุ่มมี, ปรีชา คำมาดี
วัฒนธรรมทางการเมืองและผลกระทบต่อสังคมร่วมสมัย 153
พระครูปิยสุเมธาภรณ์, พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี, พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี, พระเจตพล อินฺทปญฺโญ
การเมืองและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบัน 162
พระเอกนรินทร์ เขมกาโม, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี, พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ, พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี, สุทธิรักษ์ ตาพล
การบัญชีสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กร 171
นิกข์นิภา บุญช่วย, ศักดิ์ชาย นาคนก, ชาคริต ศรีทอง
นวัตกรรม ‘สติ’ สู่ผู้นำยุคใหม่: ยกระดับการจัดการองค์กรด้วยภูมิปัญญาพุทธ 180
พระอนุสรณ์ อนุตฺตโร, พระครูเนกขัมมธรรมธาร, พระครูธีรภัทรจารี

บทความวิจัย

การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม 194
เอกโอฬาร โชติอนุสรณ์, ปัญญดา จันทกิจ, ชุมพล รอดแจ่ม, จิราภรณ์ บุญยิ่ง พนิดา นิลอรุณ
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกของธุรกิจชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม 208
ศุภานัน ศรีวิราช, นภาพร ขันธนภา
การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 221
พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระครูวินัยธรวุฒิไกร อภิรกฺโข, พระเดชา นามวงษา, พระมหาชัชวาลย์ จารย์คุณ, วิญญู เถาถาวงษ์
การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 232
สุภาภรณ์ อุณหวุฒิ, พระมหาไทน้อย ญาณเมธี
การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม 242
พระวิมาน คมฺภีรปญฺโญ, ภานุวัฒน์ สิงห์คำป้อง

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา สังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก 256

เบญจวรรณ บุญคงแก้ว, ภาสุดา ภาคาผล

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายน่ารู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 268

พรนลิน จินดา, ภาสุดา ภาคาผล

บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล ขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 280

ปิยะนุช แสนเมืองแก้ว, พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขต เทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด 292

พรธิพา ไชยรัตน์, พระครูปลัดสุริยะ ชวนปญฺโญ

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ 305

ปริญญา สาลีวัน, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 317

สุรนาท โมลาลาย, ประจบ ขวัญมั่น

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 330

ศุภกิจ ประสีระเก, จิราภรณ์ ผันสว่าง

การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษา วังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 342

ณัฐวัตร บุษราคัม, พรทิวา ชนะโยธา

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปะร้อยเอ็ด 355

ราเมศวร์ สุเรรัมย์, หิรัญ จักรเสน, เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร 365

พระอิทธิพงษ์ ญาณวโส (ขวัญพัก), อาทิตย์ แสงเฉวก

ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัทลุง 380

จุฑารัตน์ ดำแก้ว, อัมพร วัจนะ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเงินและการคลัง และทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 391

อุดมชัย บุญรอด, อลงกรณ์ อัศวโสวรรณ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 402

ธนัชพร จูห้อง, ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 418

ศตวรรษ สิทธิฤทธิ์, ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร, อริสรา บุญรัตน์

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 432

ชวัลวิทย์ พิณเขียว, ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร

การปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 444

ภุมรินทร์ อินกกผึ้ง, พิมพ์พร จารุจิตร์, นวัตกร หอมสิน

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 456

ทยิดา อุดมรักษ์, จิราภรณ์ ผันสว่าง

ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 467

นฤมล เขื่อนคำ, จิราภรณ์ ผันสว่าง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 1 477

มารุฒ ศรีอ้วน, จรัส อติวิทยาภรณ์

การศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 487

อาทิตย์ อุตศรี, ปาริชา มารีเคน

อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 500

ชาญยุทธ หาญชนะ

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 512

ธีรวรรณ ทองแกมแก้ว, มณฑา จำปาเหลือง

การฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 523

ณัฏฐ์อริญ เรืองสมบัติ, จันทร์ โกศล, ทัศนีย์ มงคลรัตน์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 535

ทศพร มากสอน, จรัส อติวิทยาภรณ์

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 547

กัญญาณัฐ ถาจัน, อดิศร ศรีเมืองบุญ, ศศิรดา แพงไทย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 560

ณชญาดา เคนสิงห์, วิมลพร สุวรรณแสนทวี

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 571

วีระ คูณทอง, สมาน ประวันโต

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 583

กชพร สิริผิวเงิน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

Using digital technology to encourage lifelong learning

นฤเบศร์ ลือเรื่อง
Narubet luerueang
ปรีญานุชย์ อุ่นใจ
Preeyanuch unjai
พิกุล มีมานะ
Pikul memana
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College
E-mail: note.narubetl@gmail.com

Received: 5 January 2025; Revised: 6 March 2025; Accepted: 26 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทุกช่วงอายุของชีวิต มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมโอกาสและความยืดหยุ่นในการเข้าถึงการศึกษา การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น MOOCs และแอปพลิเคชันเฉพาะทาง ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ในขณะที่การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ช่วยปรับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ เทคโนโลยีอย่างความจริงเสริม (AR) และความจริงเสมือน (VR) ยังช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและสมจริง เครือข่ายดิจิทัลส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ในระดับโลก และการสร้างสื่อมัลติมีเดียช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้แก่ผู้เรียน แนวทางเหล่านี้มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน ผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่จำกัดเฉพาะระบบการศึกษาแบบทางการในระบบเท่านั้นหรือเฉพาะช่วงวัยเรียนเท่านั้น แต่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะในทุกช่วงวัยเพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, การส่งเสริม, การศึกษาตลอดชีวิต

Abstract

This academic article aims to study the use of digital technology to promote lifelong learning. The results of the study found that lifelong learning is a process that covers all stages of life. It aims to develop skills and knowledge in line with social and economic changes in the digital age. Integrating digital technology into this process plays an important role in promoting opportunities and flexibility in accessing education. The development of online learning platforms such as MOOCs and specialized applications reduces time and place constraints, while the use of artificial intelligence (AI) and big data helps to adapt learning content and processes to meet individual needs. In addition, technologies such as augmented reality (AR) and virtual reality (VR) help create immersive and realistic learning experiences. Digital networks promote collaborative learning through global knowledge exchange, and the creation of multimedia media helps to increase learners' interest. These approaches are important for driving a learning society, reducing educational inequality, and sustainably enhancing the capabilities of individuals in the digital age. The author proposes guidelines for using digital technology to promote lifelong learning, which covers learning processes that occur throughout an individual's life, not limited to formal education systems or only during schooling, but covers the development of knowledge and skills at all ages to enable lifelong learning.

Keywords: Using digital technology, encourage, Lifelong Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2020). ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและหลากหลาย ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหลักสูตรที่ตรงกับเป้าหมายและความสนใจของตนเองได้. นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างเท่าเทียม, ซึ่งเป็นการตอบโจทย์การศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องการให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาอย่างไม่มีขีดจำกัด (Wheeler, 2019) สิ่งที่ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาคือความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน. ตัวอย่างเช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้แบบปรับแต่งส่วนบุคคล (Personalized Learning) ที่สามารถออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสนใจและศักยภาพของแต่ละบุคคล. เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นส่วนตัวและเหมาะสมกับแต่ละคน, ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนแล้ว ยังสนับสนุนการสร้างทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานในอนาคตได้อีกด้วย. นอกจากนี้ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Coursera, edX และ Khan Academy ยังเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงการศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่น. ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดที่ว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ไม่

สิ้นสุด” และสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต (Wheeler, 2019) การเชื่อมโยงระหว่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตนั้นสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีไม่ได้เพียงแค่เปิดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งความรู้ แต่ยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในทุกช่วงวัย. นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับแนวคิดการศึกษาแบบ Lifelong Learning ยังเป็นการตอบโจทย์การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ในโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

นอกจากนี้ ดิจิทัลยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ผ่านเครื่องมือที่เชื่อมโยงผู้เรียนจากหลากหลายพื้นที่และวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ผ่านระบบออนไลน์ เช่น กระดานสนทนาและการประชุมเสมือนจริง (Virtual Meetings) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมุมมองที่หลากหลาย (Anderson, 2018) ส่งผลให้การศึกษาตลอดชีวิตกลายเป็นประสบการณ์ที่มีมิติและคุณค่ามากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้ดิจิทัลในด้านการศึกษาไม่เพียงแต่มีข้อดี แต่ยังมีความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการขาดแคลนทักษะดิจิทัลในบางกลุ่มประชากร (OECD, 2021) การพัฒนานโยบายและโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์จึงมีความจำเป็น เพื่อให้ดิจิทัลสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการศึกษาจึงไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ แต่ยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคล ซึ่งไม่จำกัดแค่ในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือในช่วงวัยใดวัยหนึ่งเท่านั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2562) การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจและความต้องการของตนเอง แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาความรู้หรือทักษะทางวิชาชีพ แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการดำรงชีวิตส่วนตัว เช่น การสร้างความสุขในชีวิต การเสริมสร้างความสามารถในการมีส่วนร่วมในสังคม และการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตจึงไม่เพียงช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการแข่งขันในเวทีระดับโลกอีกด้วย ทั้งนี้ การศึกษาตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่สามารถเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สำหรับประเทศไทย การศึกษาตลอดชีวิตได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของประชากร เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ และการยกระดับทักษะของแรงงานในทุกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย แต่ยังเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในเวทีระดับโลก

บทความวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนมีความประสงค์จะนำเสนอแนวทางหรือวิธีการที่ผู้คนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิตัลเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนได้ด้วยแนวทางหรือวิธีการใดบ้าง ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอในลำดับต่อไป

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือช่วงอายุใดช่วงหนึ่งเท่านั้น แนวคิดนี้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2562) การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจและความต้องการของตนเอง หนึ่งในปัจจัยสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตคือการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองในทุกมิติ เช่น การพัฒนาทักษะทางอาชีพ การเรียนรู้เพื่อสร้างความสุขในชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยที่กำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจดิจิทัล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้ประชากรสามารถปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สำหรับประเทศไทย การศึกษาตลอดชีวิตได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของประชากร เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ และการยกระดับทักษะของแรงงานในทุกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย แต่ยังเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในเวทีระดับโลก การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นแนวคิดที่เน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือการเรียนรู้ในวัยเด็ก แต่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะในทุกช่วงวัย แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุด และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพของสังคมโดยรวม (UNESCO, 1976) การศึกษาตลอดชีวิตมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทั้งในด้านการทำงานและการดำรงชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ แนวคิดนี้ยังเน้นการเรียนรู้ในทุกมิติ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) เช่น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมชุมชน การอบรมออนไลน์ หรือการศึกษาจากประสบการณ์ชีวิตจริง

องค์การยูเนสโกได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning Society) ที่ผู้คนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน (UNESCO, 2015) ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตยังได้รับการบรรจุไว้ในนโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สรุปได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) คือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดแค่ในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือช่วงอายุใดช่วงหนึ่ง การศึกษานี้มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งรวมถึงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แนวคิดนี้เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในทุกมิติ เช่น ทักษะอาชีพและการมีส่วนร่วมในสังคม โดยสำคัญในการเตรียมคนให้สามารถปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจดิจิทัล ในประเทศไทย

การศึกษาตลอดชีวิตได้รับการบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลาย เช่น การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์และยกระดับทักษะของแรงงาน ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพทั้งของบุคคลและประเทศ การศึกษาตลอดชีวิตยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีเป้าหมายสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” ที่ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

การศึกษาตลอดชีวิต

อาชัญญา รัตนอุบล (2557) ได้กล่าวว่า "การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ไว้ด้วยกัน เน้นมิติของการพัฒนาตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม"

อาร์เอช เดฟ (R.H. Dave, 1976) นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งรวมการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต โดยไม่จำกัดแค่การศึกษาในระบบการศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการปรับตัวของบุคคลให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและเติบโตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หมายถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การประมวลผล การจัดเก็บ และการส่งต่อข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นการใช้ตัวเลขฐานสอง (Binary Code) เพื่อแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถประมวลผลได้ แนวคิดนี้ครอบคลุมทั้งฮาร์ดแวร์ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และเซิร์ฟเวอร์ และซอฟต์แวร์ เช่น ระบบปฏิบัติการ แพลตฟอร์มออนไลน์ และแอปพลิเคชัน (Moura & Carvalho, 2015) เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ในหลายด้าน เช่น การสื่อสารที่รวดเร็วและไร้พรมแดน การทำงานที่สามารถเชื่อมต่อระหว่างองค์กรทั่วโลก และการสร้างนวัตกรรมในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ นอกจากนี้ การพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) (OECD, 2020)

ในบริบทของประเทศไทย เทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการส่งเสริมผ่านนโยบายระดับชาติ เช่น ไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โครงการสมาร์ทซิตี้ และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และบิ๊กดาต้า (Big Data) ในภาคส่วนต่าง ๆ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2567)

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล คือ การใช้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลผ่านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ เช่น คอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชัน ซึ่งมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการสื่อสาร การทำงาน และเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล ในประเทศไทย เทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการส่งเสริมผ่านนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต

การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลหมายถึงการนำเครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน แพลตฟอร์มออนไลน์ และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสนับสนุนให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือสถานศึกษา (UNESCO, 2019)

เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น MOOCs (Massive Open Online Courses) หรือแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น e-Books, พอดแคสต์ และวิดีโอการสอน ความสามารถของเทคโนโลยีในการนำเสนอเนื้อหาแบบมัลติมีเดียช่วยเพิ่มความน่าสนใจและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และทรัพยากร เช่น การเข้าถึงหลักสูตรระดับโลกผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Coursera หรือ Khan Academy ได้อย่างสะดวก (OECD, 2021)

ในประเทศไทย การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยดิจิทัลได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์ม Thai MOOCs ที่พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์หลากหลายวิชา ทั้งด้านอาชีพ เทคโนโลยี และความรู้ทั่วไป นอกจากนี้ โครงการ Digital Learning Ecosystem ยังมีเป้าหมายในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียน แหล่งความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

เทคโนโลยียังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมและตรงกับเป้าหมายของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการใช้บิ๊กดาต้า (Big Data) ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

สรุปได้ว่าการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลคือการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน เช่น การเรียนออนไลน์ผ่าน MOOCs, e-Books, และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถปรับตามความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เป็นไปได้ผ่านการใช้ AI และ Big Data ในการปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสม ในประเทศไทยมีโครงการต่างๆ เช่น Thai MOOCs และ Digital Learning Ecosystem ที่สนับสนุนการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้

จากการศึกษาสำรวจแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์แนวโน้มของเทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบัน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เขียนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Learning Management System (LMS) หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้เฉพาะด้าน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น หลักสูตรออนไลน์ผ่าน Thai MOOCs หรือการใช้ YouTube เป็นแหล่งการเรียนรู้อิสระ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) แพลตฟอร์มเหล่านี้สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างสะดวก

2. การบูรณาการเทคโนโลยี AI ในการเรียนรู้ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบปรับแต่งส่วนบุคคล (Personalized Learning) เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ใช้เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับความเข้าใจและความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้ AI ยังช่วยในด้านการประเมินผลและการให้คำแนะนำที่ทันสมัยและตรงประเด็น (OECD, 2021)

3. การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อการศึกษา การนำเทคโนโลยีความจริงเสมือน (Virtual Reality) และความจริงเสริม (Augmented Reality) มาใช้ในการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสบการณ์และความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง เช่น การเรียนรู้ผ่านการจำลองสถานการณ์ทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ หรือประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหามากขึ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563)

4. การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล เครื่องมือดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ (Zoom, Microsoft Teams) และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ ซึ่งช่วยเพิ่มมิติของการเรียนรู้และส่งเสริมทักษะทางสังคม (Harris & Rea, 2020)

5. การพัฒนาเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย เนื้อหาแบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ตำราอิเล็กทรอนิกส์ (e-Books) และพอดแคสต์ เป็นอีกหนึ่งแนวทางสำคัญที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Mayer, R. E. 2009)

ข้อจำกัดของแนวทางนี้

แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ

1. ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร อุปกรณ์ที่รองรับเทคโนโลยี และระบบสนับสนุนที่ดี หากขาดแคลนทรัพยากรเหล่านี้ อาจทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เกิดปัญหา

2. ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้เรียนจากพื้นที่ห่างไกลหรือครอบครัวที่มีรายได้น้อยอาจไม่มีโอกาสเข้าถึงอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้

3. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนและผู้สอน การเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีต้องอาศัยทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐาน หากผู้เรียนหรือผู้สอนไม่มีทักษะเพียงพอ อาจทำให้เกิดอุปสรรคในการใช้งาน

4. ความเหมาะสมของเทคโนโลยีกับบริบทของสถาบัน บางสถาบันอาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือแนวทางการเรียนการสอนที่ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีบางประเภทได้ เช่น เทคโนโลยี VR/AR ที่มีค่าใช้จ่ายสูง

ปัจจัยที่ต้องอาศัยในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้

1. โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ระบบคลาวด์ เซิร์ฟเวอร์ และอุปกรณ์ดิจิทัลที่เพียงพอ

2. นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรทางการศึกษา ต้องมีการส่งเสริมงบประมาณ การอบรมบุคลากร และพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

3. หลักสูตรและเนื้อหาที่สอดคล้องกับเทคโนโลยี การออกแบบเนื้อหาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ผ่านดิจิทัล เช่น หลักสูตรออนไลน์ที่มีการโต้ตอบกับผู้เรียน

คุณสมบัติของผู้สอนและผู้เรียน

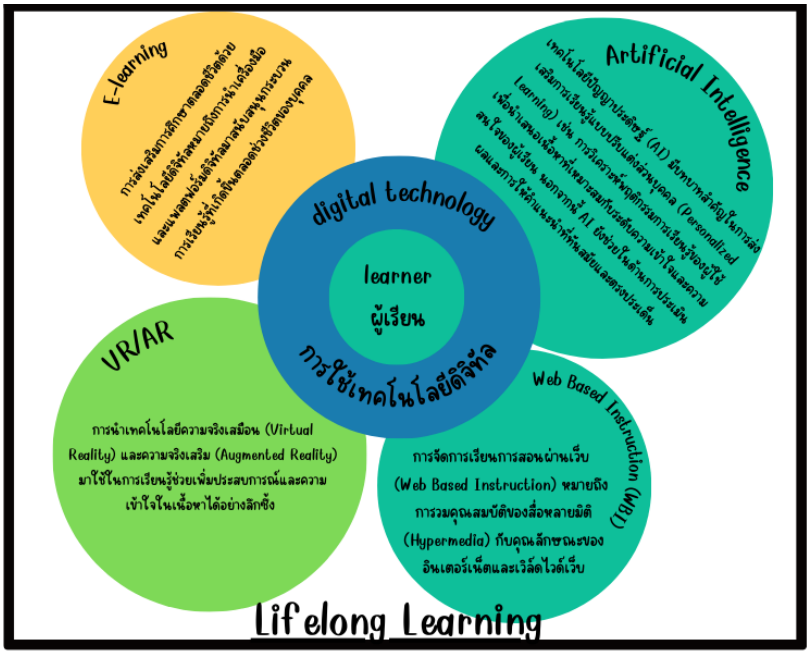
1. ผู้สอน ควรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน มีทักษะด้านการออกแบบเนื้อหาดิจิทัล และสามารถใช้เครื่องมือออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียน

2. ผู้เรียน ควรมีทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ มีความรับผิดชอบต่อการเรียน และมีทักษะการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

โดยสรุปแล้วแนวทางนี้สามารถใช้ได้กับสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการสนับสนุนที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถาบันการศึกษานั้น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับงานวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการใช้ดิจิทัลเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 1 พบว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาภาคบังคับหรือช่วงอายุใดช่วงหนึ่งเท่านั้น แต่ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะในทุกช่วงวัย และผู้เขียนหากจะสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิพนั้นควรอาศัยองค์ประกอบต่อไปนี้ การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การบูรณาการเทคโนโลยี AI ในการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล และ การพัฒนาเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย

สรุป

สำหรับผู้เขียนหลังจากที่ได้อธิบายความมาจากข้างต้นแล้วจึงขอสรุปถึงการใช้ดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวทางสำคัญ เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการศึกษาที่หลากหลายได้ทุกที่ทุกเวลา ตัวอย่างเช่น ระบบ MOOCs หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้เฉพาะด้าน ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังช่วยในการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และการให้คำแนะนำที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล เช่น การใช้แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์และสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้ายคือการพัฒนาเนื้อหาแบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ พอดแคสต์ และ e-Books ที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน แนวทางเหล่านี้ช่วยให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). แผนปฏิบัติการดิจิทัลระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567 - 2571. เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2567 จาก https://eeco.or.th/th/filedownloads/5522/b557a5ef4570c336c2ef6209c3ee4388.pdf.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานสถานการณ์การศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). เทคโนโลยีเสมือนจริงกับการศึกษายุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2563). ประเทศไทยในยุคสังคมผู้สูงอายุและเศรษฐกิจดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายงานผลการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2562). การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2557). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and Lifelong Learning: บทความวิชาการ คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต Definitions Concepts, Characteristics of Lifelong Education. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Anderson, T. (2018). The theory and practice of online learning. Athabasca University Press.

Harris, M., & Rea, T. (2020). Collaborative learning in a digital world: A review of tools and platforms.

Mayer, R. E. (2009). Multimedia learning. Cambridge University Press.

OECD. (2021). Education at a glance 2021: OECD indicators. OECD Publishing.

Dave, R. H. (1976). Foundation of lifelong education. Paris: UNESCO.

UNESCO. (1970). An introduction to lifelong education. Paris: UNESCO.

_____. (1976). Learning to be: The world of education today and tomorrow. Paris: UNESCO.

_____. (2015). Rethinking education: Towards a global common good?. Paris: UNESCO.

_____. (2020). Education for sustainable development: A roadmap. UNESCO.

Wheeler, S. (2019). Learning with ‘E's: Educational theory and practice in the digital age. Crown House Publishing.

ผู้นำเพื่อผลสัมฤทธิ์ และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน
Leadership for Results and Fostering Collaborative Work Culture

เขตธนา มุ่งสันติ
Khattana Mungsanti
พระสณัณชาติ โชติปญโญ
Phra Sananchat Chotpanyo
กชภัทร์ สงวนเครือ
Kotchaphat Sanguankhruea
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, RoiEt Buddhist college
E-mail: khattanamungsanti@gmail.com

Received: 10 January 2025; Revised: 5 April 2025; Accepted: 26 April 2025

บทคัดย่อ

การบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Results-Oriented Management: ROM) เป็นแนวทางการบริหารที่เน้นการบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน ผู้นำเพื่อผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผู้นำที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมาย ผ่านการส่งเสริมภาวะผู้นำในตนเอง การสร้างแรงจูงใจ และการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การดำเนินการภายใต้แนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันที่เข้มแข็ง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การยอมรับในความแตกต่าง ตลอดจนการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในทีมงาน องค์กรที่สามารถส่งเสริมบรรยากาศการอยู่ร่วมกันเช่นนี้จะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยสรุป ความสำเร็จของการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มิได้ขึ้นอยู่เพียงแค่กระบวนการบริหารจัดการเท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และการเติบโตของบุคลากรภายใต้เป้าหมายร่วมกัน

คำสำคัญ: การบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์, ผู้นำเพื่อผลสัมฤทธิ์, วัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน, การอยู่ร่วมกันในองค์กร

Abstract

Results-Oriented Management (ROM) is an administrative approach that emphasizes the achievement of clearly defined organizational goals through the effective and efficient use of resources, alongside systematic performance evaluation. Leadership for results refers to leaders who play a pivotal role in driving organizations toward their objectives by fostering self-leadership, motivating team members, and supporting personnel development. Implementing this approach requires a strong collaborative work culture, characterized by mutual trust, effective communication, acceptance of diversity, and ongoing support among team members. Organizations that are able to cultivate such an environment are better equipped to adapt to change and achieve sustainable development. In conclusion, the success of results-oriented management lies not only in management processes but also in leadership that nurtures a collaborative organizational culture and empowers personnel to grow and work effectively toward shared goals.

Keywords: Results-Oriented Management, Leadership for Results, Collaborative Work Culture, Organizational Cohesion

บทนำ

ในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จอย่างยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยี ความผันผวนทางเศรษฐกิจ และวิกฤตการณ์ระดับโลก เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลให้ภาวะผู้นำยุคใหม่ต้องมีความสามารถในการปรับตัวและนำพาองค์กรให้ก้าวผ่านสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา และคณะ, 2564; Shahid, 2024)

ภาวะผู้นำที่พร้อมปรับตัว (Adaptive Leadership) จึงกลายเป็นคุณลักษณะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ผู้นำต้องส่งเสริมความยืดหยุ่น การเรียนรู้ทักษะใหม่ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างคล่องตัว (Brassey et al., 2024; Alexandrino et al., 2024)

แนวคิดการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Results-Oriented Management: ROM) เป็นกลยุทธ์การบริหารที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการประเมินผลที่เป็นระบบผ่านตัวชี้วัด (KPIs) (OECD, 2021; ชนิกานต์ สายพันธ์, 2526, อ้างใน OECD, 2021) แนวทางดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Shahid, 2024)

ภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน ROM ให้เกิดขึ้นจริง ผู้นำที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงต้องกำหนดทิศทางและบริหารทรัพยากรเท่านั้น แต่ยังต้องสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมภาวะผู้นำในตนเองของบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม (พระมหายุทธพิชาญ โยธสาสโน และคณะ, 2566; จิรัฏฐ์ โสดา & ชยุตภวภา นันท์กุล, 2566) ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่ยืดหยุ่นและเปิดรับการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน (Shahid, 2024; Alexandrino et al., 2024)

นอกจากนี้ วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันภายในองค์กรเป็นอีกองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญ งานวิจัยชี้ว่า การมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนความร่วมมือ การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการแบ่งปันความรู้ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานและความผูกพันของบุคลากร (Dobrowolska et al., 2020; Edelmann et al., 2024, p. 3) ทั้งนี้ การส่งเสริมบทบาทผู้นำโดยเพื่อนร่วมงาน (Peer Leadership) ก็มีส่วนสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อประสิทธิผลในระยะยาว (Edelmann, et al., 2024) ผลการสำรวจของ Deloitte (2022) ยังพบว่า วัฒนธรรมองค์กรเชิงบวกมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จทางธุรกิจ โดยเฉพาะการส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากร

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในบริบทของความเปลี่ยนแปลงยุคปัจจุบัน โดยมุ่งวิเคราะห์บทบาทของภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าว และพิจารณาความสำคัญของวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร

การบริหารโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

การบริหารโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Results-Oriented Management: ROM) เป็นแนวคิดการบริหารที่เน้นการบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่สามารถวัดและประเมินผลได้มากกว่ากระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงาน (OECD, 2021) แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากการบริหารโดยใช้วัตถุประสงค์ (Management by Objectives) และการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management) ซึ่งได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการด้านประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในภาครัฐและองค์กรสาธารณะ (Shahid, 2024)

แก่นสำคัญของ ROM คือการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่สามารถวัดผลได้ พร้อมกำหนดตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs) ที่ใช้ในการประเมินความก้าวหน้าและผลสำเร็จของงานในแต่ละด้าน องค์กรที่นำ ROM ไปใช้จะมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลที่เป็นระบบ ช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนงานและแนวทางดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมในทุกระดับขององค์กร (OECD, 2021)

การบริหารในลักษณะนี้ยังเน้นความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability) โดยผู้บริหารและบุคลากรในทุกระดับจะต้องมีความรับผิดชอบในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และสามารถชี้แจงที่มาของผลลัพธ์ได้อย่างโปร่งใส ซึ่งถือเป็นการสร้างความเชื่อมั่นทั้งภายในองค์กรและต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (Shahid, 2024)

แม้ ROM จะเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม แต่อุปสรรคสำคัญในการนำไปใช้ ได้แก่ ความไม่เข้าใจในแนวคิดของบุคลากร การขาดระบบประเมินผลที่ชัดเจน และการขาดภาวะผู้นำที่สามารถส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และความร่วมมือได้อย่างแท้จริง (Brassey et al., 2024; Alexandrino et al., 2024, p. 91) หาก ROM ถูกนำไปใช้โดยปราศจากบริบทของมนุษยสัมพันธ์และแรงจูงใจภายในทีม องค์กรอาจมุ่งเพียงผลลัพธ์เชิงตัวเลข โดยละเลยการพัฒนาเชิงคุณภาพที่แท้จริง

การบริหารโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management: RBM) เป็นแนวคิดการบริหารที่เน้นผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานเป็นสำคัญ มากกว่าการมุ่งเน้นที่กระบวนการหรือปริมาณงานที่ทำ โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สามารถวัดผลได้ในระดับองค์กรหรือโครงการอย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560, หน้า 5) แนวทางการบริหารลักษณะนี้มักประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน การกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ (Key Performance Indicators: KPIs) การวางแผนดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงการดำเนินงานตามผลลัพธ์ที่ได้ (World Bank, 2004)

การนำ RBM มาใช้ในการบริหารราชการหรือการบริหารองค์กร ทำให้หน่วยงานสามารถสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ตัวอย่างเช่น ในภาครัฐ การกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนทำให้หน่วยงานสามารถแสดงให้ประชาชนเห็นได้ว่าการใช้จ่ายงบประมาณมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น คุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น การเข้าถึงบริการสาธารณะเพิ่มขึ้น เป็นต้น (UNDP, 2009) ดังนั้น การบริหารโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้การดำเนินงานทุกระดับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ

ผู้นำที่ดีและบทบาทของผู้นำ

1. ผู้นำที่ดี

ผู้นำที่ดีหมายถึงบุคคลที่มีความสามารถในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยวิสัยทัศน์ การตัดสินใจอย่างรอบคอบ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความซื่อสัตย์ และความสามารถในการปรับตัว คุณลักษณะเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ขององค์กร หากแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกภายในทีม (Wang et al., 2022)

หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่ดี คือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถถ่ายทอดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ให้กับสมาชิกในองค์กรได้อย่างมีพลัง วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนองค์การไปข้างหน้า สร้างแรงจูงใจ และหล่อหลอมความมุ่งมั่นร่วมกันของทีมภายใต้เป้าหมายเดียวกัน (Liu et al., 2022)

ในขณะเดียวกัน ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถจัดการอารมณ์ของตนเอง ตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่น และตอบสนองต่อสถานการณ์ที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม ผู้นำที่มีความสามารถในด้านนี้จะสามารถสร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมบรรยากาศที่เกื้อหนุนต่อการทำงานร่วมกัน และลดความตึงเครียดภายในทีม (Coronado-Maldonado & Benítez-Márquez, 2023)

นอกจากนี้ ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพยังถือเป็นหัวใจของภาวะผู้นำที่ดี ผู้นำควรสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน เปิดกว้างต่อข้อคิดเห็น และแสดงความเข้าใจต่อมุมมองของสมาชิกในองค์กร งานวิจัยพบว่า ในช่วงภาวะวิกฤต ผู้นำที่มีทักษะการสื่อสารแบบให้ความหมายและแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรได้อย่างมีนัยสำคัญ (Men et al., 2022)

ความสามารถในการตัดสินใจที่มีประสิทธิผลก็เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญ ผู้นำต้องสามารถประเมินข้อมูลภายใต้ข้อจำกัดอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งกล้าตัดสินใจเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสภาพแวดล้อมในยุคปัจจุบัน งานวิจัยชี้ว่า ความสามารถในการตัดสินใจที่ดีของผู้นำมีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของวิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Sott & Bender, 2025)

นอกเหนือจากสมรรถนะในเชิงบริหารแล้ว ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity) และการยึดมั่นในหลักจริยธรรมยังถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจของผู้ตาม ผู้นำที่รักษาคำมั่น ปฏิบัติตนด้วยความโปร่งใส และมีหลักการ จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและแรงสนับสนุนจากสมาชิกในทีมได้อย่างยั่งยืน (Choi et al., 2020) แนวคิดภาวะผู้นำแท้จริง (Authentic Leadership) ยืนยันว่าความจริงใจในการนำมีผลเชิงบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีและความเจริญเติบโตของบุคลากร (Kleynhans et al., 2022)

สุดท้าย ผู้นำที่ดีจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความสามารถในการฟื้นตัวจากความล้มเหลวและนำบทเรียนไปพัฒนาต่อในเชิงกลยุทธ์ เป็นสิ่งที่ช่วยให้

องค์กรสามารถดำรงอยู่และเติบโตได้อย่างยั่งยืน (Sott & Bender, 2025) ผู้นำที่สามารถปรับตัวได้ดีจะไม่เพียงแต่รับมือกับความไม่แน่นอน แต่ยังเป็นต้นแบบให้ทีมสามารถเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทของผู้นำ

ผู้นำ (Leader) มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรและทีมงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยบทบาทของผู้นำไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการออกคำสั่งหรือควบคุม แต่ยังรวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจ การกำหนดทิศทาง และการสนับสนุนสมาชิกในองค์กรด้วย (Northouse, 2016)

บทบาทหลักของผู้นำสามารถสรุปได้ดังนี้

1) **กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย** ผู้นำต้องมีความสามารถในการมองเห็นภาพรวมในอนาคต และถ่ายทอดวิสัยทัศน์นั้นให้กับสมาชิกในทีม เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน (Kotter, 1990)

2) **สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วม** ผู้นำควรกระตุ้นให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และรู้สึกมีคุณค่าในบทบาทของตน รวมถึงเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Goleman, Boyatzis, & McKee, 2013)

3) **การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหา** นอกจากการวางแผนแล้ว ผู้นำยังต้องมีบทบาทในการจัดการทรัพยากร การมอบหมายงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ท้าทาย (Mintzberg, 1973)

4) **การสร้างและรักษาความสัมพันธ์** ผู้นำต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และรักษาบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง มีความไว้วางใจ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Yukl, 2013)

การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าหมาย (Goal Setting) เป็นขั้นตอนสำคัญของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการกำหนดทิศทางและแรงบันดาลใจให้กับองค์กรหรือทีมงานในการดำเนินงานไปข้างหน้า (Kotter, 1996, หน้า 68) วิสัยทัศน์ คือภาพลักษณ์ในอนาคตที่องค์กรหรือบุคคลต้องการจะไปให้ถึง เป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นในอนาคตที่แตกต่างจากปัจจุบัน โดยต้องมีลักษณะที่ชัดเจน ท้าทาย และสามารถสื่อสารให้คนในองค์กรเข้าใจและยึดถือร่วมกันได้ (Nanus, 1992) เป้าหมาย คือสิ่งที่องค์กรหรือทีมตั้งใจที่จะบรรลุ ซึ่งจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง (Specific) วัดผลได้ (Measurable) บรรลุได้จริง (Achievable) สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ (Relevant) และมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน (Time-bound) หรือที่เรียกโดยรวมว่า "SMART goals" (Doran, 1981) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อเข้าใจโอกาสและข้อจำกัด (Kotter, 1996) 2) กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม 3) กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เพื่อให้ทุกการดำเนินงานสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Bryson, 2018) ด้วยเหตุนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่เหมาะสมจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมีทิศทาง มีเอกภาพ และสามารถประเมินความสำเร็จของตนเองได้อย่างชัดเจน

การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารและภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล เพราะสามารถกระตุ้นให้สมาชิกในองค์กรทำงานอย่างเต็มศักยภาพและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกับเป้าหมายขององค์กร (Robbins & Judge, 2019) แรงจูงใจ คือกระบวนการภายในที่กระตุ้น ทิศทาง และคงความพยายามของบุคคลในการบรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง (Deci & Ryan, 2000) การสร้างแรงจูงใจสามารถทำได้ทั้งจากภายใน (intrinsic motivation) เช่น ความภาคภูมิใจในผลงาน และจากภายนอก (extrinsic motivation) เช่น รางวัลหรือคำชมเชย ในขณะเดียวกันการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกในองค์กรรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีบทบาทใน

กระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความผูกพันต่อองค์กร และทำให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Cotton, 1993) วิธีการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น 1) กำหนดเป้าหมายที่ท้าทายและชัดเจน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความพยายาม (Locke & Latham, 2002) 2) ให้การยอมรับและรางวัลที่เหมาะสม ทั้งในรูปแบบของวัตถุและคำชมเชย 3) เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 4) สร้างบรรยากาศของการไว้วางใจ และการเคารพซึ่งกันและกัน 5) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) อย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนา (Robbins & Judge, 2019) การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม จะช่วยยกระดับขวัญกำลังใจของพนักงาน เพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน และผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการ (Management) คือกระบวนการในการวางแผน (Planning) จัดระเบียบ (Organizing) นำ (Leading) และควบคุม (Controlling) ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Fayol, 1949; Robbins & Coulter, 2018) การแก้ไขปัญหา (Problem Solving) เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยหมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ ค้นหาทางเลือก และเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจัดการกับอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น (Simon, 1960) ขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหา ได้แก่ 1) **การวิเคราะห์สถานการณ์** ระบุปัญหาอย่างชัดเจน รวมถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Robbins & Coulter, 2018) 2) **การกำหนดทางเลือก** ค้นหาแนวทางหรือวิธีแก้ไขหลายทางเลือกเพื่อเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย 4) **การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด** พิจารณาทั้งผลประโยชน์ ผลกระทบ และความเป็นไปได้ ก่อนตัดสินใจลงมือทำ (Simon, 1960) 4) **การดำเนินการตามแนวทางที่เลือก** ลงมือแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบและติดตามความคืบหน้า 5) **การประเมินผลลัพธ์** ตรวจสอบว่าวิธีที่ใช้แก้ไขปัญหานั้นได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่ และปรับปรุงตามความจำเป็น (Mintzberg, 1973) การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น ลดความเสี่ยง และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน

การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ (Building and Maintaining Relationships) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการและภาวะผู้นำ เพราะความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กรจะช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความไว้วางใจ (trust) ความร่วมมือ (collaboration) และความผูกพันต่อองค์กร (commitment) (Robbins & Judge, 2019) การสร้างความสัมพันธ์ คือกระบวนการที่บุคคลแสดงออกถึงความไว้วางใจ ความเคารพ และความใส่ใจซึ่งกันและกัน ผ่านการสื่อสารอย่างเปิดเผยและการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรม (Lencioni, 2002) การรักษาความสัมพันธ์ เป็นการดำรงรักษาความไว้วางใจและความเข้าใจที่ดีอย่างต่อเนื่อง แม้ต้องเผชิญกับความขัดแย้งหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Yukl, 2013)

วิธีการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ เช่น 1) **การสื่อสารอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา** ช่วยลดความเข้าใจผิดและเสริมสร้างความไว้วางใจ (Robbins & Judge, 2019) 2) **การรับฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening)** แสดงให้เห็นถึงความเคารพและความใส่ใจต่อความคิดเห็นของผู้อื่น (Brownell, 2012) 3) **การให้ความเคารพและยอมรับในความแตกต่าง** ส่งเสริมความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรมในทีม 4) **การแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์** มุ่งเน้นการหาทางออกที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เน้นเอาชนะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Fisher, Ury, & Patton, 2011) 5) **การแสดงความขอบคุณและให้การยอมรับ** สร้างกำลังใจและความรู้สึกมีคุณค่าในทีมงาน (Goleman, Boyatzis, & McKee, 2013) เมื่อองค์กรหรือทีมสามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีได้ จะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงาน บรรยากาศภายในองค์กร และความสำเร็จในระยะยาว

คุณภาพชีวิตการทำงาน

คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life – QWL) หมายถึงสภาพหรือคุณลักษณะของงานที่สนองต่อความต้องการ ความพึงพอใจ และความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร ทั้งในด้ านกายภาพ จิตใจ และสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างความสำเร็จในงานกับความสุขในการดำเนินชีวิต (Walton, 1975) แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดย Walton (1975) ได้นำเสนอองค์ประกอบสำคัญ 8 ประการของ QWL ได้แก่ การได้รับค่าตอบแทนอย่างยุติธรรม ความปลอดภัยในการทำงาน โอกาสก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล สิทธิส่วนบุคคล สมดุลชีวิตงาน-ชีวิตส่วนตัว และความภาคภูมิใจในงานที่ทำ (Walton, 1975)

ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีลักษณะงานของ Hackman และ Oldham (1980) ได้อธิบายว่า QWL สามารถส่งเสริมได้ผ่านการออกแบบงานที่มีลักษณะ เช่น ความหลากหลายของทักษะ ความสำคัญของงาน ความสมบูรณ์ของงาน อิสระในการทำงาน และการได้รับผลสะท้อนกลับ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้มีผลต่อแรงจูงใจ ความพึงพอใจในงาน และความรับผิดชอบต่อผลงานของบุคลากร (Hackman & Oldham, 1980, p. 59; 1976, p. 270) แนวคิดทั้งสองนี้จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์และประเมิน QWL ในบริบทองค์การสมัยใหม่ (Hackman & Oldham, 1976; Walton, 1975)

ในบริบทขององค์กรยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว QWL ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กร การวิจัยโดย Rubel et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่า QWL มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงาน ความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กร และผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ (Rubel et al., 2023) ขณะที่ Gazi et al. (2024) ระบุว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความมั่นคงในงาน และการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานล้วนส่งผลต่อระดับ QWL และความสามารถในการรักษาทรัพยากรบุคคลขององค์กร (Gazi et al., 2024)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของ COVI D-19 ยิ่งตอกย้ำความสำคัญของ QWL ในมิติใหม่ โดยเฉพาะการทำงานทางไกลและระบบไฮบริด ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัว และแสดงความห่วงใยต่อสวัสดิภาพของบุคลากรอย่างแท้จริง (Contreras et al., 2020) รายงานโดย Kniffin et al. (2021) ยังระบุว่า การส่งเสริมสุขภาพจิต ความยืดหยุ่นในเวลา และสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว คือหัวใจสำคัญของการรักษาคุณภาพชีวิตการทำงานในยุคใหม่ (Kniffin et al., 2021)

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภาคราชการ การศึกษา และอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งล้วนเป็นภาคส่วนที่บุคลกรมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงและการพัฒนาขององค์กร ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ จันทิมา เสียงแจ้ว (2564) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจ พบว่าปัจจัยด้านความมั่นคงในงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และโอกาสในการพัฒนาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในงาน (จันทิมา, 2564)

ขณะที่ มณีรัตน์ คำแนบ (2565) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยอ้างอิงแนวคิดของ Walton ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมครูมีระดับ QWL อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบด้าน "ความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ" อยู่ในระดับต่ำสุด และองค์ประกอบด้าน "ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล" อยู่ในระดับสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าครูยังเผชิญกับความไม่มั่นคงทางรายได้และตำแหน่ง แม้จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน (มณีรัตน์, 2565)

นอกจากนี้ ศิริวรรณ คำพิทักษ์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นองค์ประกอบด้าน "สมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว" และ "สภาพแวดล้อมการทำงาน" เป็นหลัก พบว่าพยาบาลมีระดับ QWL ต่ำในกลุ่มที่ทำงานในหน่วยฉุกเฉินหรือเวรกลางคืน และมักมีภาระงานเกินขอบเขตหน้าที่ ส่งผลให้เกิดความเครียดและหมดไฟในการทำงาน (ศิริวรรณ และคณะ, 2565) งานวิจัยนี้ตอกย้ำถึงความสำคัญของการออกแบบตารางงานที่ยืดหยุ่นและการดูแลสวัสดิภาพของบุคลากรในสายงานที่มีความเครียดสูง

ในภาคอุตสาหกรรม ปาริชาติ บุญยืน (2563) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรโรงงานผลิตอาหารในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อ QWL มากที่สุดคือ "ค่าตอบแทนและสวัสดิการ" รองลงมาคือ "ความปลอดภัยในการทำงาน" และ "ความมั่นคงในอาชีพ" ข้อเสนอแนะของงานวิจัยระบุว่าองค์กรควรจัดให้มีระบบการประเมินผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมและปรับปรุงระบบความปลอดภัยให้มากขึ้นเพื่อยกระดับความพึงพอใจในการทำงาน (ปาริชาติ, 2563)

จากการสังเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่สะท้อนว่า QWL ในบริบทไทยมักได้รับผลกระทบจากปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น รายได้ ความมั่นคง และภาระงานที่ไม่สมดุลกับชีวิตส่วนตัว โดยเฉพาะในกลุ่มอาชีพที่มีตารางเวลาที่ยืดหยุ่นน้อยหรือมีภาระงานสูง งานวิจัยเหล่านี้ยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของบุคลากรในแต่ละบริบท เพื่อส่งเสริมสุขภาวะในการทำงาน และลดอัตราการลาออกหรือความเหนื่อยหน่ายทางอารมณ์ (Burnout) ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังขององค์กรในประเทศไทยจำนวนมาก

กล่าวโดยสรุป QWL ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงสวัสดิการ แต่เป็นยุทธศาสตร์ขององค์กรที่ต้องการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ ส่งเสริมแรงจูงใจ และยกระดับผลลัพธ์ขององค์การในระยะยาว การออกแบบงานให้มีความหมาย สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่งเสริมสัมพันธภาพ และเปิดโอกาสให้บุคลากรเติบโต จึงเป็นกลไกที่ทำให้องค์กรสามารถสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานที่ยั่งยืนและเอื้อต่อความสำเร็จอย่างแท้จริง (Rubel et al., 2023; Gazi et al., 2024)

สรุป

บทความฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของผู้นำเชิงผลสัมฤทธิ์ (Results-Oriented Leadership) ในการขับเคลื่อนแนวทางการบริหารที่เน้นเป้าหมายและผลลัพธ์ขององค์กร พร้อมทั้งเน้นย้ำความสำคัญของการเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน (collaborative culture) และคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life – QWL) ที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์กร

การบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในบริบทของโลกยุคใหม่ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการตั้งเป้าหมายและประเมินผลผ่านตัวชี้วัดเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่สามารถสร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบร่วมของบุคลากรในทุกระดับ ผู้นำในลักษณะดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการประสานมุมมองที่หลากหลาย เชื่อมโยงเป้าหมายองค์กรกับคุณค่าของบุคลากร และนำพาทีมงานให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและมีเป้าหมายร่วมกันอย่างแท้จริง

การอยู่ร่วมกันภายในองค์กรในบริบทของภาวะผู้นำเชิงผลสัมฤทธิ์ จึงมิใช่เพียงความร่วมมือทางกายภาพในเชิงโครงสร้าง แต่เป็นความร่วมมือที่เกิดจากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีม (belonging) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (mutual trust) และความภาคภูมิใจในภารกิจร่วมขององค์กร (shared purpose) ซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้ริเริ่ม บ่มเพาะ และรักษาไว้โดยต่อเนื่อง วัฒนธรรมเช่นนี้จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือ การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างสมาชิกในทีมอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนยังสะท้อนให้เห็นถึงระดับคุณภาพชีวิตการทำงานที่สูงขึ้น กล่าวคือ เมื่อบุคลากรรู้สึกถึงความมั่นคง การได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการมีสิทธิในการแสดงออกและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ย่อมส่งผลให้เกิดแรงจูงใจภายใน ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การนำองค์กรด้วยภาวะผู้นำเชิงผลสัมฤทธิ์ที่ให้ความสำคัญต่อบุคลากรในมิติเชิงคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง จะสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ทั้งในด้านผลลัพธ์ทางการดำเนินงาน และการเติบโตร่วมกันของคนในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

ชนิกานต์ สายพันธ์. (ม.ป.ป.). การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จันทิมา เสียงแจ้ว. (2564). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาองค์การโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จิรัฏฐ์ โสดา และชยุตภวภา นันท์กุล. (2566). แรงจูงใจในการทำงานและคุณภาพชีวิตของข้าราชการในหน่วยงานภาครัฐ: การทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้น. ใน รายงานการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 5 (ฉบับที่ 1, หน้า 56–62).ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปาริชาติ บุญยืน. (2563). การศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานโรงงานผลิตอาหาร จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. 27(1), 50–59.

พระมหายุทธพิชาญ โยธสาสโน และคณะ. (2566). ผู้นำและภาวะผู้นำที่พึงประสงค์. วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์. 10(1), 153–168.

มณีรัตน์ คำแนบ. (2565). คุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา และคณะ. (2564). บทบาทของผู้นำยุคใหม่ที่มีผลต่อการจัดการองค์การบนฐานวิถีชีวิตใหม่. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์. 23(2), 257–266.

ศิริวรรณ คำพิทักษ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพยาบาลศาสตร์. 40(2), 45–51.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). คู่มือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

Alexandrino, J., et al. (2024). Having each other's back: The mediating role of supportive behaviours in the relationship between team autonomy and team effectiveness. Organizacij. 57(1), 87–98.

Brownell, J. (2012). Listening: Attitudes, Principles, and Skills (5th ed.). Boston, MA: Pearson.

Bryson, J. M. (2018). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. 5th ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Cotton, J. L. (1993). Employee Involvement: Methods for Improving Performance and Work Attitudes. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Choi, Y., et al. (2020). Leader behavioral integrity and employee in-role performance: The roles of coworker support and job autonomy. International Journal of Environmental Research and Public Health. 17(12), 4303.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Deloitte. (2022). Core beliefs and culture: Chairman's survey findings. Deloitte Development LLC.

Dobrowolska, M., et al. (2020). Climate and ties in workplace versus sense of danger and stress, based on empirical research in the aviation industry. Sustainability. 12(13), 5302.

Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. Way to Write Management's Goals and Objectives. Management Review. 70(11), 35–36.

Edelmann, C. M., et al. (2024). The power of peer leaders: Exploring the link between peer leadership behaviors and sustainable work outcomes. Behavioral Sciences. 14(1), 2.

Fayol, H. (1949). General and Industrial Management (C. Storrs, Trans.). London: Pitman Publishing.

Fisher, R., Ury, W., & Patton, B. (2011). Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In. 3rd ed. New York: Penguin Books.

Gazi, M. A. I., et al. (2024). A mediating model of quality of work life, job satisfaction and employee performance in emerging economy. Employee Relations. 46(1), 1–19.

Goleman, D., et al. (2013). Primal Leadership: Unleashing the Power of Emotional Intelligence. Boston: Harvard Business Review Press.

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. Organizational Behavior and Human Performance. 16(2), 250–279.

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1980). Work redesign. Addison-Wesley.

Kotter, J. P. (1996). Leading Change. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Kniffin, K. M., et al. (2021). COVID-19 and the workplace: Implications, issues, and insights for future research and action. American Psychologist. 76(1), 63–77.

Kotter, J. P. (1990). A Force for Change: How Leadership Differs from Management. New York: Free Press.

Liu, M., et al. (2022). How and when does visionary leadership promote followers' taking charge? The roles of inclusion of leader in self and future orientation. Psychology Research and Behavior Management. 15, 1917–1929.

Lencioni, P. (2002). The Five Dysfunctions of a Team: A Leadership Fable. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a Practically Useful Theory of Goal Setting and Task Motivation: A 35-Year Odyssey. American Psychologist. 57(9), 705–717.

Men, L. R., et al. (2022). Fostering employee trust via effective supervisory communication during the COVID-19 pandemic: Through the lens of motivating language theory. International Journal of Business Communication. 59(2), 193–218.

Mintzberg, H. (1973). The Nature of Managerial Work. New York: Harper & Row.

Northouse, P. G. (2016). Leadership: Theory and Practice. 7th ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Nanus, B. (1992). Visionary Leadership: Creating a Compelling Sense of Direction for Your Organization. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). Managing for sustainable development results (Tips, Tools and Insights on Implementing Partner Country Practices). OECD Publishing.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). Management (14th ed.). Harlow: Pearson Education.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2019). Organizational Behavior. 18th ed.. Harlow: Pearson Education.

Rubel, M. R. B., et al. (2023). Revisiting the relationship of quality of work life, job satisfaction and turnover intentions: The mediating role of organizational commitment. Asia Pacific Journal of Human Resources. 61(3), 408–430.

Shahid, A. (2024). Transformational leadership: Are leaders open to a new “CALL”? Challenges, adaptation, leadership and learning. Open Journal of Business and Management. 12(6), 3806–3822.

Simon, H. A. (1960). The New Science of Management Decision. New York: Harper & Row.

Sott, M. K., & Bender, M. S. (2025). The role of adaptive leadership in times of crisis: A systematic review and conceptual framework. Merits. 5(1), 2–15.

United Nations Development Programme (UNDP). (2009). Handbook on Planning, Monitoring and Evaluating for Development Results. New York: UNDP.

World Bank. (2004). Result-Based Management in the Development Cooperation Agencies: A Review of Experience. Washington, DC: World Bank.

Yukl, G. (2013). Leadership in Organizations. 8th ed. Boston: Pearson.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

The role of educational administrators in the digital age

สราวุธ ปัดตังทานัง
Sarawut padtangtanang
พระวรเชษฐ์ วิสุทธิสาโร
Praworachat wisuttisaro
สุรินทร์ นำนาผล
Surin Numnaphon
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
Master of Education Program
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: sarawut.auy@gmail.com

Received: 11 January 2025; Revised: 5 March 2025; Accepted: 5 March 2025

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม การบริหารสถานศึกษาก็ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาบทบาทของตนเพื่อให้สามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทสำคัญประกอบด้วยการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สามารถวางแผนและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร เช่น การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม รักษาคุณค่าเชิงจริยธรรมในองค์กร และสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับความสัมพันธ์ในระดับบุคคล บทความนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์บทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พร้อมเสนอแนวทางที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและยั่งยืนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา, เทคโนโลยีดิจิทัล, การบริหารการศึกษา

Abstract

In the digital age where technology plays a significant role in all sectors of society, educational administration must also face challenging changes. Today's educational administrators need to adapt and develop their roles in order to lead their organizations to success in a rapidly changing environment. Key roles include being strategic leaders who can plan and implement digital technologies in management, such as using information systems to support decision-making and increase work efficiency, as well as being change leaders who support the development of digital skills in teachers and personnel. In addition, educational administrators must promote the ethical use of technology, uphold ethical values in the organization, and create a balance between technology and personal relationships. This article focuses on analyzing the important roles of educational administrators in the digital age and offers guidelines to help educational administration be effective and sustainable in a rapidly changing world.

Keywords: Educational administrators, Digital technology, Educational administration

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต การบริหารจัดการสถานศึกษาก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งมีผลต่อกระบวนการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน การเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้หมายถึงเพียงการบริหารองค์กร แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะและวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ (ศรีสวัสดิ์ ชูวงษ์, 2563)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องครอบคลุมทั้งการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (strategic leader) และผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change leader) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน เช่น การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการพัฒนากระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในองค์กร (ปิยะวัฒน์ กุลสวัสดิ์, 2564) นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร โดยสนับสนุนการฝึกอบรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มทักษะด้านดิจิทัลและความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนและการบริหาร การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ด้านดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษามีความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (วัฒนา ขันตี, 2565) อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องรักษาสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารควรดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้เรียนและบุคลากร เช่น การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย (นภัสสร คำชำนาญ, 2564) ในภาพรวม บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการบริหารจัดการภายในองค์กร แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้นำที่สร้างวิสัยทัศน์เชิงบวกและสร้างสรรค์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เทคโนโลยีดิจิทัลจึงไม่ได้เป็นเพียง

เครื่องมือ แต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ (ศักดา พัฒนศักดิ์, 2565)

ยุคสมัยเปลี่ยนสรรพสิ่งในโลกย่อมปรับตัวตาม บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความรู้เชิงทฤษฎี มีความสามารถ มีทักษะ มีประสบการณ์ และหมั่นสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ ต้องประกอบไปด้วย 1) ความรู้ทางวิชาการ นักประกอบการ นักริเริ่มสร้างสรรค์และความสามารถด้านเทคโนโลยี นักสร้างพลังและแรง บันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดีและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) สร้างทักษะสำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษาในการการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีและดิจิตอล การตัดสินมุ่งผลสัมฤทธิ์และมนุษยสัมพันธ์ 3) บทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัย บทบาทในฐานะผู้ ประเมินบทบาทในการทบทวนนโยบาย บทบาทในการการบริหารหลักสูตรและการสอน บทบาทในการกำหนดตารางการปฏิบัติงาน บทบาทในการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรม การเรียนรู้ บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทในการประชาสัมพันธ์ บทบาทในการประสานสัมพันธ์กับชุมชน และบทบาทในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและ 4) คุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหาร การนำหลักธรรมมาปฏิบัติจนเป็นอุปนิสัยติดตัว (จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์, 2564)

บทความวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนมีความประสงค์จะนำเสนอแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้ด้วยแนวทางหรือวิธีการใดบ้าง ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอในลำดับต่อไป

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา หน้าที่ของผู้บริหารไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานทั่วไป เช่น การจัดการทรัพยากรบุคคล การเงิน และโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน (ทวี จรูญ, 2564)

ตามแนวคิดของ Leithwood et al. (กิตติไทย ไทย, 2563) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1. การกำหนดวิสัยทัศน์: ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร

2. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร: ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. **การบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็นระบบ**: การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนากระบวนการทำงานที่ตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กร

4. **การสร้างวัฒนธรรมองค์กร**: การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร

นอกจากนี้ แนวคิดของ Greenfield (แปลและนำเสนอโดย มนัสนันท์ ศิริภัทร, 2562) ยังชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมคาดหวังให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยต้องเป็นทั้งผู้นำวิสัยทัศน์ ผู้บริหารจัดการ และผู้สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้า ทั้งนี้ หลักการบริหารที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เช่น หลักพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสมดุลในการบริหารและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หมายถึงการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งสามารถนำมาใช้ในกระบวนการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ แนวคิดสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลคือความสามารถในการเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถจัดการ วิเคราะห์ และถ่ายโอนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ วิจิตราภรณ์, 2563)

เทคโนโลยีดิจิทัลถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มประสิทธิภาพในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การศึกษา การแพทย์ การเกษตร และอุตสาหกรรม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการนำเทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Computing) มาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล หรือการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังส่งเสริมการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคลและองค์กรผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ (ปรีชา ชื่นชม, 2564)

ในแง่มุมของการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) เพื่อพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติในสภาพแวดล้อมเสมือน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในลักษณะดังกล่าวช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและส่งเสริมความเท่าเทียมทางการเรียนรู้ (นฤมล จันทร, 2565)

เทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง เทคโนโลยีที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการประมวลผล จัดเก็บ และแลกเปลี่ยนข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล (0 และ 1) ซึ่งช่วยให้การทำงาน การสื่อสาร และการดำเนินชีวิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานยังต้องเผชิญกับความท้าทาย เช่น การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีในกลุ่มประชากรที่ขาดโอกาส ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลจึงต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการกำหนดนโยบายที่มีจริยธรรมและความยั่งยืน

สังคมในยุคนี้เป็นสังคมยุคดิจิทัลที่สื่อและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต โลกถูกย่อให้เล็กลงด้วยเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลต่างๆ เป็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็วนั้นส่งผลต่อวิธีคิดตั้งแต่วัยเด็กจนถึงคนสูงวัย แล้วการอยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลต้องมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเท่าทันเทคโนโลยีและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้นั้น ต้องพัฒนาความรู้และมีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นต่างๆในโลกออนไลน์ เพื่อนำมาสู่การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเท่าทันสถานการณ์ต่อการเติบโตของสังคม โลกธุรกิจและบริการออนไลน์ที่เปลี่ยนปลง ตลอดจนรูปแบบการศึกษาที่เปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การบริการทางด้านสุขภาพทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐ และการเพิ่มโอกาสด้านการประกอบอาชีพต่างๆ การปรับตัวเพื่อเป็นคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลรวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิดให้เท่าทันอย่างสร้างสรรค์ ผสมผสานการยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและความแตกต่างของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายภายใต้แนวคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ ในฐานะคนไทยควรรักษาความเป็นตัวตนด้วยสติปัญญา ไม่เชื่อหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร้เหตุผล การแสดงเอกลักษณ์ของตนเองในเชิงเพื่อพัฒนา ต่อยอด และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพใน

สังคมภายใต้ความแตกต่างทางความคิดจากคนอื่นๆ แต่ยังคงเหลือพื้นที่ของตนเองเพื่อใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2560)

การรู้ดิจิทัลเป็นทักษะแห่งการอยู่รอด เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลมีหลากหลายแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การทำงาน และการติดต่อสื่อสาร ในชีวิตประจำ สวทช. ได้ระบุว่าการรู้ดิจิทัลต้องมีความสามารถดังต่อไปนี้ 1) การใช้ (Use) เป็นความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่หลากหลาย นับตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงการใช้งานขั้นซับซ้อน เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น การใช้โปรแกรมค้นหา เป็นต้น 2) การเข้าใจ (Understand) เป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์สื่อดิจิทัล จนทำให้เข้าใจถึงบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหานั้นๆ รวมถึงการจัดการสารสนเทศและความรับผิดชอบต่อสิทธิความเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัล 3) การสร้างสรรค์ (Create) เป็นความสามารถในการผลิตหรือสร้างเนื้อหาผ่านเทคโนโลยีที่หลากหลายอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ความหลากหลายของสื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือ โดยคำนึงถึงจริยธรรมการปฏิบัติทางสังคมและการสะท้อนสิ่งที่ฝังอยู่ในการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตประจำวัน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, อ้างใน ภัทรพันธุ์ นิธิวรัตน์สกุล, 2566)

แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา

สำหรับผู้เขียนขอเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เขียนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. **แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ใช้ในการจัดการข้อมูลและสารสนเทศ** เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยให้สถานศึกษาจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System: MIS) เพื่อบันทึกข้อมูลนักเรียน ครู บุคลากร และผลการเรียน ระบบดังกล่าวช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนและตัดสินใจได้อย่างแม่นยำ เช่น การวิเคราะห์แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการติดตามพัฒนาการของนักเรียน (ศักดิ์ชัย ทองศรี, 2563)

2. **แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ใช้ในการสื่อสารและการเชื่อมต่อภายในองค์กร** เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มความรวดเร็วและโปร่งใสในกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ตัวอย่างเช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร การจัดประชุมแบบเสมือน (Virtual Meeting) และการสร้างช่องทางให้ผู้ปกครองสามารถติดตามผลการเรียนหรือกิจกรรมของนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ (วิไลวรรณ วัฒนามงคล, 2564)

3. **แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ใช้ในการส่งเสริมการเรียนการสอน** ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น การจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลสำหรับครูและนักเรียน การสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านระบบการเรียนรู้ออนไลน์ (Learning Management System: LMS) และการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality: VR) หรือความจริงเสริม (Augmented Reality: AR) มาใช้ในการสอนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (นฤมล จันทร, 2565)

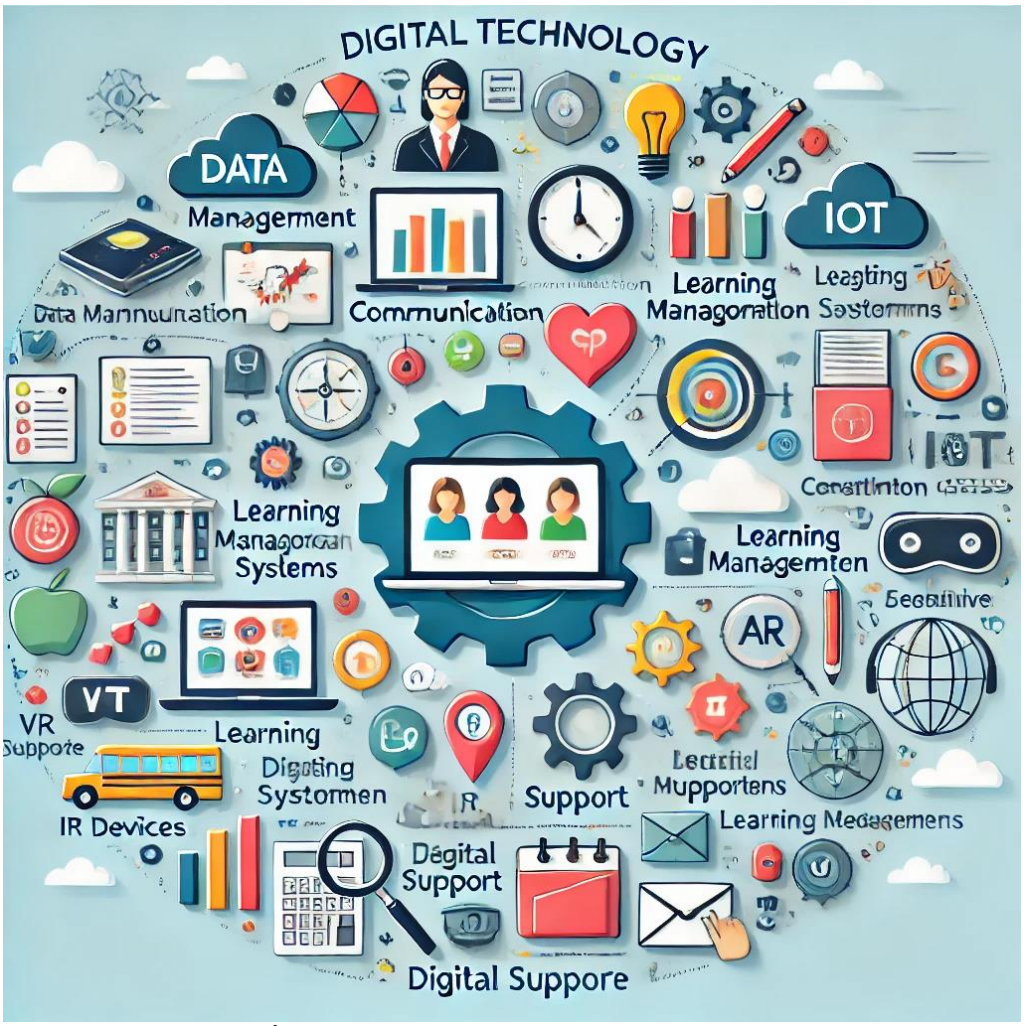
4. **แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ใช้ในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร** การฝึกอบรมและการสนับสนุนบุคลากรให้มีทักษะด้านดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์เพื่อการบริหารหรือแอปพลิเคชันเพื่อการสอนเพื่อให้บุคลากรมีความมั่นใจและสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปริญญา กุลปาน, 2564)

5. **แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา ใช้ในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ** เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยในการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา เช่น การใช้ระบบคลาวด์สำหรับจัดเก็บเอกสารและข้อมูล การใช้เทคโนโลยี IoT (Internet of Things) ในการจัดการพลังงานไฟฟ้าภายในโรงเรียน และการติดตามสถานะการใช้งานทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (วัฒนา ขันดี, 2565)

แนวทางของนักวิชาการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อบริหารสถานศึกษาเน้นไปที่การใช้ระบบอัจฉริยะในการจัดการงานบุคคล งบประมาณ การสื่อสาร การเรียนการสอน และความปลอดภัย โดยต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและความพร้อมของบุคลากรในการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทั้งนี้ หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและสังคมในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการใช้ดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แนวทางการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา

จากแผนภาพที่ 1 พบว่าแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

ใช้ประโยชน์กับผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น – เทคโนโลยีช่วยจัดการงานเอกสาร ลดภาระงานซ้ำซ้อน และเพิ่มความแม่นยำในการวางแผน

การตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล (Data-Driven Decision Making) – ระบบบริหารจัดการข้อมูล (Big Data, AI) ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่แม่นยำ

การสื่อสารที่รวดเร็วและทั่วถึง – ระบบประชุมออนไลน์ (Zoom, Microsoft Teams) และแพลตฟอร์มการจัดการโรงเรียนช่วยให้ผู้บริหารสื่อสารกับบุคลากรได้สะดวก

เพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้ – ระบบ ERP และ Blockchain ช่วยลดการทุจริตและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ

ใช้ประโยชน์กับครูและบุคลากรทางการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ – เทคโนโลยีช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Google Classroom, LMS) และใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

การพัฒนาทักษะและความรู้ – แพลตฟอร์มอบรมออนไลน์ (MOOCs, e-Learning) ช่วยให้ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้ทุกที่ทุกเวลา

การบริหารงานบุคคลที่ง่ายขึ้น – ระบบ HR Tech ช่วยให้ครูสามารถบันทึกเวลาเรียน การลางาน และการประเมินผลได้สะดวกขึ้น

ใช้ประโยชน์กับนักเรียน

การเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย – นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล (E-Books, AI Tutors, AR/VR) และเรียนรู้ได้ตามความต้องการ

การเรียนแบบยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน – เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบ Personalized Learning นักเรียนสามารถเรียนตามความสามารถของตนเองได้

การพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่ออนาคต – การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น Coding, Data Analysis และ Digital Literacy

ใช้ประโยชน์กับผู้ปกครอง

สามารถติดตามผลการเรียนของบุตรหลานได้สะดวก – แอปพลิเคชันของโรงเรียนช่วยให้ผู้ปกครองเข้าถึงข้อมูลการเรียน คะแนน และพฤติกรรมของนักเรียนได้ง่ายขึ้น

เพิ่มช่องทางการสื่อสารกับครูและโรงเรียน – Social Media, Line Official และแพลตฟอร์มการสื่อสารช่วยให้ผู้ปกครองสามารถติดต่อกับโรงเรียนได้โดยตรง

เสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา – เทคโนโลยีช่วยให้ผู้ปกครองมีบทบาทมากขึ้นในการสนับสนุนการศึกษา เช่น การเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองผ่านออนไลน์

ใช้ประโยชน์กับชุมชนและภาครัฐ

ส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นที่ – ระบบข้อมูลสารสนเทศการศึกษา (EMIS) ช่วยให้หน่วยงานรัฐสามารถวิเคราะห์และพัฒนาแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับพื้นที่

เพิ่มความโปร่งใสในการจัดการงบประมาณภาครัฐ – เทคโนโลยี Blockchain ช่วยให้สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้

พัฒนาเครือข่ายการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวโน้มโลก – การใช้เทคโนโลยีช่วยให้สถานศึกษามีมาตรฐานและสามารถแข่งขันในระดับสากลได้

สรุป

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความสำคัญยิ่งในสภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นทั้งผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถปรับตัวและนำพาสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสที่เกิดจากเทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการบริหาร เช่น การจัดการข้อมูลและสารสนเทศ การสื่อสารภายในองค์กร การสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยระบบดิจิทัล และการพัฒนาทักษะของบุคลากร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องคำนึงถึงการบริหารงานด้วยจริยธรรมและความรับผิดชอบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการส่งเสริมคุณค่าทางสังคม

ในภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่เพียงต้องมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังต้องมีความเป็นผู้นำที่เข้าใจบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ การผสมผสานความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีเข้ากับวิสัยทัศน์และจริยธรรม จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

กิตติไทย ไทย. (2563). การแปลและปรับใช้แนวคิดการบริหารการศึกษาของ Leithwood ในบริบทไทย. วารสารวิชาการบริหารการศึกษา, 15(1), 33-42.

จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 6(3), 866-876.

ทวี จรูญ, (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน. วารสารการบริหารการศึกษา. 12(3), 45-60.

นภัสสร คำชำนาญ, (2564). การบริหารการศึกษาภายใต้กระแสดิจิทัล. วารสารวิทยาการบริหาร. 12(4), 88-96.

นฤมล จันทร, (2565). เทคโนโลยีดิจิทัลกับการปฏิรูปการศึกษา. วารสารการศึกษาไทย. 15(2), 44-58.

ปริญญา กุลปาน, (2564). การพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับครูในยุคดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์. 12(2), 33-42.

ปรีชา ชื่นชม. (2564). นวัตกรรมดิจิทัลเพื่ออนาคต. วารสารนวัตกรรมการจัดการ. 12(1), 22-30.

ปิยะวัฒน์ กุลสวัสดิ์, (2564). การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา. 15(1), 22-30.

ภัทรพันธุ์ นิธิวรัตน์สกุล. (2566). การเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับครูยุคใหม่. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. 7(2), 677-686.

มนัสนันท์ ศิริภัทร, (2562). แนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามหลักคุณธรรม. วารสารวิจัยการศึกษา. 10(2), 88-95.

วัฒนา ขันตี. (2565). จริยธรรมในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารวิจัยการศึกษา. 8(3), 55-70.

วิไลวรรณ วัฒนามงคล. (2564). การสื่อสารออนไลน์ในสถานศึกษา: โอกาสและความท้าทาย. วารสารนวัตกรรมการศึกษา. 10(3), 45-58.

ศรีสวัสดิ์ ชูวงษ์. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษา. 10(2), 45-60.

ศักดา พัฒนศักดิ์, (2565). การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา. วารสารนวัตกรรมการศึกษา. 14(2), 33-45.

ศักดิ์ชัย ทองศรี. (2563). การบริหารจัดการสารสนเทศในยุคดิจิทัล. วารสารบริหารการศึกษา, 15(1), 22-30.

สมศักดิ์ วิจิตราภรณ์, (2563). เทคโนโลยีดิจิทัล: แนวคิดและบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ, 18(3), 55-66.

เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. 5(2), 161-167.

ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา

Educational Leadership in the Digital Era: Application of Buddhist Approaches

อนุวัชช์ สอนสนาม
Anuwat Sonsanam
นันทกร อุ่นวัง
Nantakorn Ounwang
สนุก สิงห์มาตร
Sanuk Singmat
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College
E-mail: 6717202032@mcu.ac.th

Received: 15 January 2025; Revised: 6 March 2025; Accepted: 26 February 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม ผู้นำทางการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน การบริหารในยุคนี้ต้องใช้ทั้งทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่ไปกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางดิจิทัลและคุณธรรม บทความนี้เน้นการศึกษาแนวคิดภาวะผู้นาทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติของผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจ วางแผนการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาบุคลากรในองค์กรการศึกษาอย่างยั่งยืน หลักธรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ยุคดิจิทัล, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims to study educational leadership in the digital era based on Buddhist principles. In the digital age, where information and communication technology play a crucial role in all aspects of society, educational leaders must adapt to rapid and complex changes. Leadership in this era requires both technological skills and Buddhist principles to maintain a balance between digital advancement and moral integrity. This study focuses on the concept of educational leadership in the digital era by applying Buddhist approaches such as the Ten Royal Virtues (Dasavidha-rajadhamma), the Four Brahmaviharas (Divine Abidings), and the Four Iddhipada (Paths of Accomplishment). These principles help cultivate

leadership qualities that inspire motivation, drive change, and support sustainable personnel development in educational organizations. Such Buddhist teachings highlight their significance in achieving organizational goals in the digital era.

Keywords: Leadership, Digital Age, Buddhism

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ ผู้นำทางการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในยุคนี้ต้องการทั้งทักษะด้านเทคโนโลยีและความเข้าใจในหลักการบริหารที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสมดุล ซึ่งสามารถหาแนวทางสำคัญได้จากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

คำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงเรื่องศีลธรรม แต่ยังครอบคลุมถึงแนวคิดในการบริหารจัดการและภาวะผู้นำ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ชี้ให้เห็นว่าหลักธรรมเช่น ทศพิธราชธรรม และพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำให้มีคุณธรรมและเหมาะสมกับการปรับใช้ในยุคดิจิทัล (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) ในบริบทของการศึกษายุคดิจิทัล ผู้นำไม่ได้เพียงแต่เป็นผู้จัดการ แต่ยังต้องเป็นผู้นำทางความคิดที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในองค์กร การนำหลักธรรมเชิงพุทธ เช่น อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร จะช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความร่วมมือในหมู่คณะเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ทัชชกร แสงทองดี, 2561) งานวิจัยของนักวิชาการชาวไทยยังยืนยันถึงคุณค่าของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล เช่น การวิจัยของพระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงพุทธสามารถช่วยเสริมสร้างการตัดสินใจที่รอบคอบ มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, 2564)

บทความนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้แนวคิดตามหลักธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นแนวทางสำคัญ โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมเช่น ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้นำที่สามารถตอบสนองความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นให้เป็นผู้นำในกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนั้นสามารถกระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่น หรือกลุ่ม บุคคลอื่น มีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่ม หรือองค์การเป็นเป้าหมาย

นักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้คำจำกัดความของภาวะผู้นำในมุมมองที่หลากหลาย ดังนี้ ภาวะผู้นำคือคุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ ความดีงาม และความสามารถในการประสานงานและชักนำกลุ่มบุคคลให้บรรลุเป้าหมายอย่างถูกต้องและชอบธรรม โดยเน้นคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540) ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการจูงใจ และปฏิสัมพันธ์ให้ทุกคนในองค์การเข้าใจและมุ่งมั่นในอุดมการณ์ขององค์การ เพื่อให้องค์การสามารถดำเนิน

กิจกรรมได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สัมมา รธนิธย์, 2556) ภาวะผู้นำคือความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพลเพื่อกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานตามเป้าหมายขององค์กร โดยเน้นการสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ และการจูงใจ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2552) ภาวะผู้นำเชิงพุทธคือการใช้หลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรมและพรหมวิหาร 4 เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือในองค์กร (พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, 2564) ภาวะผู้นำคือกระบวนการที่ผู้นำสามารถสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2550) ภาวะผู้นำคือการผสมผสานระหว่างความสามารถในการจัดการและความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมาชิกในองค์กร (สมชาย พฤฒิพงษ์, 2558) ภาวะผู้นำคือความสามารถในการชี้นำและสร้างแรงบันดาลใจให้กลุ่มบุคคลปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด (สุเมธ เตชะสุภาภรณ์, 2562) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลมีอิทธิพลต่อกลุ่มบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม (Northouse, 2016) ภาวะผู้นำคือความสามารถของบุคคลในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กรหรือกลุ่มบุคคล (Daft, 2008) ภาวะผู้นำคือความสามารถในการใช้อารมณ์ในการสร้างแรงบันดาลใจ และบริหารความสัมพันธ์ในทีมงาน (Goleman, 2002)

จากที่กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำตามแนวคิดของนักวิชาการ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำจึงเป็นความสามารถในการบริหารจัดการที่ผสมผสานระหว่างการสร้างแรงจูงใจ การกำหนดเป้าหมาย และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม โดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ

เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารและการจัดการในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นในบริบทของธุรกิจ การศึกษา หรือสังคม การทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำช่วยให้สามารถพัฒนาทักษะและคุณสมบัติของผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทฤษฎีภาวะผู้นำได้รับการศึกษาและพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นไปที่การวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล บริบทของสถานการณ์ และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันคือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory) ซึ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและเปลี่ยนแปลงผู้ตามเพื่อบรรลุศักยภาพสูงสุด โดย Bass และ Riggio อธิบายว่าผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงต้องมีวิสัยทัศน์ชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ผู้ตามรู้สึกเชื่อมั่นและพร้อมที่จะร่วมมือ (Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006) อีกทฤษฎีที่สำคัญคือ ทฤษฎีผู้นำรับใช้ (Servant Leadership Theory) ซึ่งเน้นว่าผู้นำต้องมีจิตสาธารณะ ใส่ใจความต้องการของทีม และมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว (Greenleaf, 2002) นอกจากนี้ ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบปรับตัว (Adaptive Leadership Theory) โดย Heifetz, Grashow และ Linsky ชี้ให้เห็นว่าผู้นำต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตัวต่อสถานการณ์ และช่วยทีมแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Heifetz et al., 2009)

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง ความสามารถในการจูงใจ ชี้นำ และส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องมีคุณลักษณะหลายประการ เช่น วิสัยทัศน์ ความสามารถในการสื่อสาร ความกล้าหาญ และความรับผิดชอบ (Northouse, 2021) ภาวะผู้นำมิได้จำกัดอยู่แค่ตำแหน่งทางการ เช่น ผู้จัดการ หรือหัวหน้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการสร้างอิทธิพลในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการด้วย (Robbins & Judge, 2019, หน้า 364) ผู้นำที่มีประสิทธิผลมักแสดงออกถึง

การมีอำนาจโน้มน้าว การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และการส่งเสริมการเติบโตของทีมงาน ทฤษฎีภาวะผู้นำได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีลักษณะผู้นำ (Trait Theory) เชื่อว่าผู้นำที่ดีมีลักษณะบางประการที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ในขณะที่ทฤษฎีพฤติกรรม (Behavioral Theory) เน้นว่าภาวะผู้นำสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝน (Northouse, 2021) ในยุคปัจจุบัน แนวคิดเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ได้รับความนิยม โดยผู้นำลักษณะนี้จะมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาความสามารถของผู้ตามให้เกินกว่าที่คาดหวัง (Bass & Riggio, 2006)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ เช่น การเปลี่ยนแปลง ผู้นำรับใช้ และภาวะผู้นำแบบปรับตัว สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำในยุคปัจจุบันที่ไม่เพียงแค่ชี้นำหรือควบคุม แต่ยังต้องสร้างแรงบันดาลใจ ดูแลผู้ตาม และปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ความเข้าใจในทฤษฎีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) คือรูปแบบของภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้ตามเปลี่ยนแปลงวิธีคิด ทัศนคติ และพฤติกรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้นทั้งในระดับบุคคลและองค์การ (Bass & Riggio, 2006)

ผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะสำคัญสี่ประการ (Bass & Riggio, 2006) ได้แก่ 1) **การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์** (Idealized Influence) - เป็นแบบอย่างที่ดี มีจริยธรรม และได้รับความเคารพจากผู้ตาม 2) **แรงบันดาลใจจากการสร้างแรงจูงใจ** (Inspirational Motivation) – กระตุ้นให้ผู้ตามมีความกระตือรือร้นและเชื่อมั่นในอนาคต 3) **การกระตุ้นทางปัญญา** (Intellectual Stimulation) – ส่งเสริมให้ผู้ตามคิดอย่างสร้างสรรค์และตั้งคำถามกับสถานะปัจจุบัน 4) **การเอาใจใส่เป็นรายบุคคล** (Individualized Consideration) – ให้การสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพเฉพาะตัวของผู้ตามแต่ละคน ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงช่วยให้องค์การสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เช่นเดียวกับการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เน้นการเรียนรู้และนวัตกรรม (Northouse, 2021) Bass (1985) ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เพียงแต่แลกเปลี่ยนผลประโยชน์แบบผู้นำเชิงธุรกรรม (Transactional Leadership) เท่านั้น แต่ยังยกระดับแรงจูงใจของผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ผ่านการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและเป้าหมายของผู้ตามให้สอดคล้องกับภารกิจที่ยิ่งใหญ่กว่า กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้จะเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในระยะยาวขององค์การ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การและการพัฒนาศักยภาพของบุคคล การศึกษาภาวะผู้นำจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในบทบาทที่ต้องบริหารจัดการผู้อื่น

แนวคิดภาวะผู้นาทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อทุกภาคส่วนของสังคม ระบบการศึกษาก็ไม่ได้หลีกหนีความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้นำทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียน การนำคุณค่าของพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล ช่วยเสริมสร้างมิติคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แนวคิดภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลตามคัมภีร์พระไตรปิฎก จึงเป็นการบูรณาการระหว่างความสามารถทางดิจิทัลและคุณธรรมในศาสนาพุทธ เพื่อให้ผู้นำสามารถสร้างสรรค์ระบบการศึกษาที่สมดุลและยั่งยืน

1. ลักษณะผู้นำยุคดิจิทัล

การผสมผสานระหว่างความสามารถด้านเทคโนโลยีและความเข้าใจในระบบการศึกษา ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ความยืดหยุ่นและการปรับตัวช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมีลักษณะดังนี้

1.1 การกำหนดการเปลี่ยนแปลง (Setting the Direction of Change) ผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลต้องสามารถกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและเหมาะสมกับความต้องการขององค์กร การวิเคราะห์แนวโน้มทางเทคโนโลยีและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น การนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์มาใช้ ช่วยให้ผู้นำกำหนดวิสัยทัศน์ที่ตอบโจทย์ความต้องการในอนาคตได้ การกำหนดทิศทางที่เหมาะสมยังช่วยสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรและนักเรียนในการเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (Westerman et al., 2019)

1.2 การวางแผนต่อการเปลี่ยนแปลง (Planning for Change) การวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกหนึ่งลักษณะที่สำคัญ ผู้นำต้องประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ และกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลง การวางแผนนี้รวมถึงการกำหนดเป้าหมาย การสร้างกรอบเวลา และการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่ระบบออนไลน์ต้องมีการฝึกอบรมครู การจัดหาเทคโนโลยี และการวางแผนสำหรับการประเมินผลการเรียนของนักเรียน การวางแผนที่มีประสิทธิภาพช่วยลดปัญหาและเพิ่มโอกาสความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลง (Kane et al., 2019)

1.3 การส่งเสริมบุคลากร (Empowering Personnel) การส่งเสริมบุคลากรให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นหัวใจสำคัญของผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัล ผู้นำต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากร เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดเวิร์กช็อปเกี่ยวกับการสอนแบบออนไลน์ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมบุคลากรไม่เพียงแค่เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความพร้อมของทีมงานในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Deloitte Insights, 2022)

2. ลักษณะผู้นำทางการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ผู้นำทางการศึกษาในมุมมองของพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่ไม่เพียงแต่มีความสามารถในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังต้องยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ตามและองค์กร แนวทางพระพุทธศาสนาได้ให้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้นำไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

หลักธรรมของผู้นำทางการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในองค์กร ผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้จะสามารถสร้างสมดุลระหว่างการบริหารและการดูแลผู้คนในองค์กร ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและความสำเร็จในระบบการศึกษา พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงหลักธรรมในการเป็นผู้นำไว้ เช่น หลักทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 และธรรมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถือเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นผู้นำมีคุณธรรม จริยธรรมทั้งสิ้น และเป็นปัจจัยสำคัญให้การบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อประโยชน์สุข และยั่งยืนต่อไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) รายละเอียดของหลักธรรมดังนี้

2.1 การยึดหลักทศพิธราชธรรม (Tenfold Virtues of a King) ทศพิธราชธรรม หรือคุณธรรม 10 ประการ เป็นหลักธรรมที่คัมภีร์พระไตรปิฎกเน้นสำหรับผู้นำที่ดีในทุกบริบท รวมถึงการศึกษา คุณธรรมเหล่านี้ได้แก่ ทาน (การให้), ศีล (การประพฤติชอบ), ปริจจาคะ (การเสียสละ), อาชชวะ (ความซื่อตรง), มัททวะ

(ความอ่อนโยน), ตปะ (ความเพียร), อักโกธะ (ไม่โกรธ), อวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน), ขันติ (ความอดทน), และอวิโรธนะ (ไม่คลาดจากธรรม) ลักษณะเหล่านี้เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำทางการศึกษาได้รับความไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาและสามารถสร้างความร่วมมือในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหาร (Four Sublime States of Mind) พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข), กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์), มุทิตา (ความยินดีในความสุขของผู้อื่น), และอุเบกขา (ความเป็นกลางและมีสติ) เป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้นำและผู้ตาม ผู้นำทางการศึกษาที่นำพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหาร จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสุขและการพัฒนาของบุคลากรและผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษาที่ยั่งยืน

2.3 การเป็นผู้นำที่ยึดหลักอิทธิบาท 4 (Four Bases of Success) อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่ทำ), วิริยะ (ความพากเพียร), จิตตะ (ความตั้งใจ), และวิมังสา (การใช้ปัญญาพิจารณา) ในบริบทของการศึกษาผู้นำที่มีอิทธิบาท 4 จะสามารถนำองค์กรการศึกษาไปสู่ความสำเร็จโดยการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและนักเรียนพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งใช้ความพยายามและปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2540)

2.4 การมุ่งเน้นธรรมาภิบาล (Good Governance) ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ผู้นำที่ดีต้องบริหารองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งรวมถึงการยึดมั่นในความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบ การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นในหมู่บุคลากร

3. บทวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ผู้นำทางการศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากความสามารถทางเทคโนโลยีแล้ว คุณธรรมและจริยธรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารการศึกษามีความสมดุลและยั่งยืน แนวทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พัฒนากลยุทธ์ และบริหารบุคลากรได้อย่างสมดุล

การบูรณาการภาวะผู้นำทางการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนากับยุคดิจิทัล

การผสมผสานภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลกับหลักพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดแนวทางการบริหารที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาโดยไม่ละเลยคุณค่าทางจริยธรรมและความเป็นมนุษย์ โดยสามารถบูรณาการออกมาได้เป็น 3 มิติหลัก ได้แก่

3.1 มิติการกำหนดวิสัยทัศน์และการเปลี่ยนแปลง (Vision and Change Management)

- ผู้นำต้องมีความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มของเทคโนโลยีและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร

- ทศพิธราชธรรม เช่น อาชชวะ (ความซื่อตรง) และขันติ (ความอดทน) ช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณธรรม

- การใช้พรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะอุเบกขา (การวางเฉยอย่างมีสติ) ช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม

3.2 มิติการบริหารงานและการใช้เทคโนโลยี (Technology and Organizational Management)

- ผู้นำยุคดิจิทัลต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ เช่น ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ และ AI เพื่อสนับสนุนการสอน

- หลักอิทธิบาท 4 เช่น วิมังสา (การไตร่ตรอง) ช่วยให้ผู้นำสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาใช้ในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

- การบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลช่วยให้เกิดความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในองค์กร

3.3 มิติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบุคลากร (Human Resource and Ethical Development)

- ผู้นำต้องสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

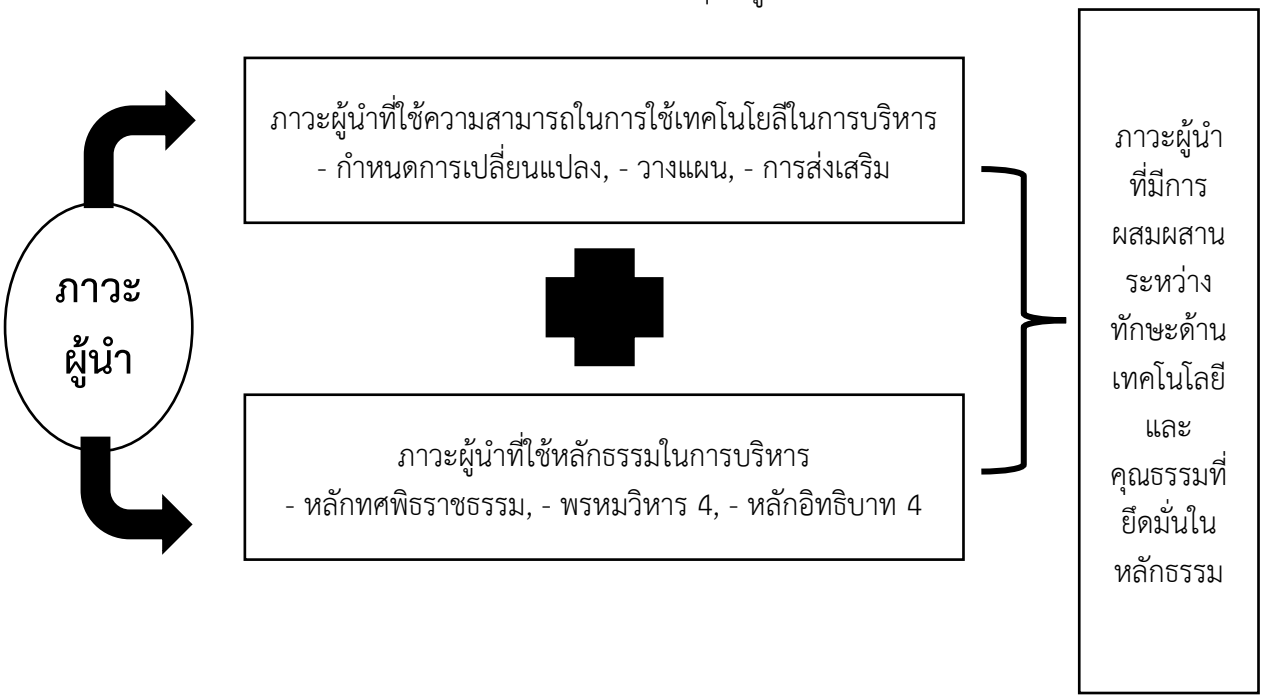
- การใช้พรหมวิหาร 4 เช่น เมตตาและกรุณา ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและบุคลากร

- ทศพิธราชธรรม เช่น ปริจจาคะ (การเสียสละ) ช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารบุคลากรได้อย่างมีมนุษยธรรม

จากแนวคิดภาวะผู้นาทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา ที่กล่าวมาให้ข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นการภาวะผู้นำที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันโลกให้ยุคดิจิทัน และยังต้องอาศัยหลักคุณธรรมไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ไปสู่ประสบความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้

องค์ความรู้ใหม่

จากแนวคิดภาวะผู้นาทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนานั้น จะได้องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นำหรือผู้บริการในปัจจุบันได้นำไปเป็นแนวทางให้การศึกษาซึ่งจะเป็นการผสมผสานกันระหว่างยุคดิจิทันกับ คำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งทางภาวะผู้นำยุคดิจิทันนั้นจะได้เป็นผู้นำที่ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา วางแผน และพัฒนา ส่วนภาวะผู้นำตามคำสอนของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้นำที่ต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น จะได้ถือว่าเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลที่มีหลักธรรมคำสอนเป็นที่ยึดเหนี่ยว เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ไปสู่ประสบความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลตามคัมภีร์พระไตรปิฎก

สรุป

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม ระบบการศึกษาก็ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงนี้เช่นกัน ผู้นำทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัล: การประยุกต์ใช้แนวทางพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานระหว่างทักษะด้านเทคโนโลยีและคุณธรรมที่ยึดมั่นในหลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 เป็นต้น ผู้นำยุคดิจิทัลต้องมีลักษณะสำคัญหลายประการ เช่น การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน การวางแผนรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ และการส่งเสริมบุคลากรให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ในขณะเดียวกัน หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ในองค์กร ส่วนพรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 ช่วยสนับสนุนให้ผู้นำสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล: องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2560). ผู้นำในยุคดิจิทัล Economy. เรียกใช้เมื่อ 22 ธันวาคม 2567 จาก https://www.dharmniti.co.th/%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%B3%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%84-digital-economy/.

ทวีสันต์ วิชัยวงษ์ และยุภาพร ยุภาศ. (2562). ภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กร. วารสารวิชาการแสงอีสาน. 16(2), 667-680.

ทัชชกร แสงทองดี. (2561). คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ. วารสารวิจัยวิชาการ. 1(3), 137-149.

_____. (2562). องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ. วารสารวิจยวิชาการ. 2(1), 135-148.

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงพุทธในองค์การทางการศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์. 7(1), 38-43.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

_____. (2556). ธรรมะกับการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สัมมา รธนิธย์. (2556). หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี จำกัด.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). ภาวะผู้นำประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5-8. พิมพ์ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Bass, B. M. (1985). Leadership and Performance Beyond Expectations. Free Press

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational Leadership. 2nd Edition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Daft, R. L. (2008). The Leadership Experience. 4th Edition. Thomson Corporation.

Deloitte Insights. (2022). The Leadership in Digital Age: Building Adaptive Organizations. Deloitte.

Goleman, D. (2002). Primal Leadership. Harvard Business Review Press.

Greenleaf, R. K. (2002). Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness. 25th Anniversary Edition. Paulist Press.

Heifetz, R., et al. (2009). The Practice of Adaptive Leadership: Tools and Tactics for Changing Your Organization and the World. Boston, MA: Harvard Business Press.

House, R. J. (1996). Path-Goal Theory of Leadership: Lessons, Legacy, and a Reformulated Theory. Leadership Quarterly.

Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., & Kiron, D. (2019). The Technology Fallacy: How People Are the Real Key to Digital Transformation. MIT Press.

Kotter, J. P. (1990). A Force for Change: How Leadership Differs from Management. Free Press.

Lunenburg, F. & Ornstein, A. (1996). Educational Administration: Concepts and Practices. Wadsworth Publishing.

Northouse, P. G. (2016). Leadership: Theory and Practice. 7th Edition. SAGE Publications.

_____. (2021). Leadership: Theory and Practice (9th ed.). Sage Publications.

Owens, R. G. (2001). Organizational Behavior in Education. Allyn and Bacon.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2019). Organizational Behavior. 18th ed. Pearson.Burns,

Stogdill, R. M. (1974). Handbook of Leadership. New York: Free Press.

Westerman, G., et al. (2019). Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation. Harvard Business Review Press.

การพัฒนาการเมืองไทยที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน
The development of Thai politics that promotes the quality of life of the people

กุสุมามาลย์ ปัจฉิมสวัสดิ์
Kusumamarn Pachimsawat
พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ
Phra Maha Boonlert Intapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: kusuma1.mall@gmail.com

Received: 17 January 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 4 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในมุมมองของการพัฒนาการเมืองไทย โดยเน้นที่บทบาทของพรรคการเมืองและกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน พรรคการเมืองที่มีคุณลักษณะที่ดีต้องมีการสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนต่อประชาชน การที่พรรคการเมืองสามารถเข้าใจความต้องการของประชาชนและมีนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาที่แท้จริง จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงก็มีบทบาทสำคัญ โดยพรรคการเมืองต้องใช้กลยุทธ์ที่ชัดเจนในการสื่อสารนโยบาย โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง การเลือกตั้งและการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเสียงมีผลโดยตรงต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ การที่ประชาชนมีข้อมูลที่เพียงพอและมีการรับรู้เกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครจะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงความสำคัญของการมีผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารประเทศ การที่ผู้แทนประชาชนมีคุณธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการสามารถช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันและส่งเสริมความโปร่งใสในการทำงานของรัฐ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและวิจารณ์กระบวนการทางการเมืองจะช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณลักษณะพรรคการเมือง, การรณรงค์หาเสียง, การตัดสินใจเลือกตั้ง, คุณภาพชีวิตประชาชน

Abstract

This article analyzes key factors that impact the quality of life of the people from the perspective of the development of Thai politics, focusing on the role of political parties and the election process as crucial mechanisms to promote the well-being of citizens. A political party with good characteristics must communicate and clearly understand the people. When a political party can comprehend the needs of the people and develop policies that truly address their issues, it enhances public trust and encourages greater political participation.

Election campaigning strategies also play an important role. Political parties must use clear strategies to communicate their policies, especially by leveraging digital media to reach their target audiences widely. The elections and the people's decision-making in voting directly affect the country's development direction. Adequate information and awareness of the candidates' policies help the public make informed decisions, which in turn contributes to improvements in various aspects of life, including education, public health, the economy, and the environment. Moreover, the importance of leadership with integrity and ethics in governance is emphasized. Representatives with moral values and administrative abilities help reduce corruption and promote transparency in government operations. Citizen participation in monitoring and critiquing political processes further strengthens public trust and ensures the sustainable development of the country.

Keywords: Characteristics of political parties, election campaigning, election decision-making, quality of life of the people

บทนำ

คุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทางรัฐบาลจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญและมองเห็นถึงการดำรงชีวิตเป็นอันดับต้น ๆ เพราะคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการคุณภาพพัฒนาประเทศ หรือการพัฒนาเมืองในทิศทางที่ดี แต่ในการที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายทุกรัฐบาล เนื่องจากจะต้องอาศัยการวางรากฐานผ่านนโยบาย การวางระบบเศรษฐกิจ การวางพื้นฐานรัฐสวัสดิการทางสังคม รวมไปถึงสิ่งสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ และอำนาจทางการเมือง โดยหากรัฐบาลที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างจริงจังจะส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างสูงสุด (Gobbens & van Assen, 2018) แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการที่ประเทศแห่งประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนจะมีคุณภาพชีวิตในการดำรงชีพ หรือสามารถอาศัยได้อย่างดีขึ้นอยู่กับพรรคการเมืองที่เข้ามาบริหารงาน จึงกล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นผลมาจากนโยบายของพรรคการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม (Tokay Argan & Mersin, 2021) ดังนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นผลทางที่จะทำให้ประชาชนทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากประชาชนภายในพื้นที่ หรือท้องถิ่นเลือกพรรคการเมืองที่มีนโยบายในการทำงานโดยตั้งประชาชนเป็นหลัก ก็จะทำให้ประชาชนได้ผลประโยชน์อย่างสูง กล่าวคือ การเลือกตั้งถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนเกิดขึ้น โดยเมื่อกล่าวถึง การเลือกตั้ง หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า Election เป็นกิจกรรมที่ประชาชนทุกคนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีขึ้นไป สามารถใช้สิทธิของตนเองในการเลือกพรรคการเมืองที่ตนเองเห็นว่ามีคุณสมบัติเพียงพอมาบริหารบ้านเมือง

เพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชนภายในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้ง คือ เพื่อให้เกิดการหล่อหลอมเจตจำนงและความตระหนักในการใช้สิทธิของตนเอง รวมถึงการทำให้เกิดความชอบธรรมแก่ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งให้สามารถเข้ามาปฏิบัติงานตามที่ตนเองได้ปฏิญาณไว้ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมถ่วงดุลอำนาจในการทำงานของภาครัฐว่าเมื่อทำการรับการเลือกตั้งไปแล้วไม่สามารถบริหารจัดการในสิ่งที่ประกาศไว้ พลเมืองมีสิทธิจะเปลี่ยนใจในการเลือกพรรคการเมืองใหม่ในครั้งต่อไป ซึ่งในองค์ประกอบการเลือกตั้งภายในรัฐสามารถแบ่งได้ 5 ประการ คือ (1) หลักการเลือกตั้งโดยทั่วไป (2) โดยเสมอภาค (3) โดยตรง (4) โดยลับ และ (5) โดยเสรี (Sawasdee, 2020; McCargo, 2019; McCargo & Alexander, 2019)

จากประโยคดังกล่าว การที่จะทำให้ประชาชนเข้ามาใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยากเพราะเป็นสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองทุกคน แต่การที่จะทำให้ประชาชนมาเลือกพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดนั้นถือเป็นเรื่องยากและต้องใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างออกไป รวมไปถึงการสื่อสาร การใช้นโยบาย และการเข้าถึงเข้าใจในพฤติกรรมความต้องการของประชาชนโดยรวม สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความท้าทายที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างสูง และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้าใจและสื่อสารออกไปเพื่อจูงใจประชาชนให้เทคะแนนเสียง ทั้งนี้เมื่อทำการสำรวจกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ จะพบว่าในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 นักการเมืองได้มีการทำกลยุทธ์หลัก ๆ 4 ประการด้วยวิธีการ Political Marketing (ปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ, 2566) โดยวิธีการแรก คือ การใช้กลุ่มเป้าหมายทางการตลาดกับการเมือง กลุ่มเป้าหมายในการเลือกตั้งครั้งนี้มีการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 ขั้วชัดเจน คือ (1) พรรคอนุรักษ์นิยม (2) พรรคเสรีนิยม หากมองในมุมการตลาดจะพบว่าการดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันย้ายมาอีกฝั่งนั้นเป็นไปได้ยาก “ในระยะเวลาอันสั้น” คือ หากอยู่ฝั่งอนุรักษ์นิยมจะย้ายมาฝั่งเสรีนิยมก็เป็นเรื่องยาก ในทางกลับกัน ฝั่งเสรีนิยมจะดึงฝั่งอนุรักษ์นิยมก็ยากเช่นกัน ในประเด็นนี้ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่หรือน่าประหลาดใจ เพราะการเมืองในหลายประเทศเป็นแบบนี้ อย่างในสหรัฐฯ พรรคเดโมแครตกับพรรครีพับลิกัน ก็มีนโยบายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (เอกก์ ภทรธนกุล, 2566)

วิธีการที่สอง คือ การวิเคราะห์ 4 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มไหนมีโอกาสและกลุ่มไหนไม่มีทางเลือกพรรคการเมืองของตน โดยการวิเคราะห์การเลือกตั้งในประเทศไทยมี 4 กลุ่มเป้าหมายหลัก ๆ ได้แก่ (1) อนุรักษ์นิยม (2) เสรีนิยม (3) เป็นกลาง (ยังไม่ตัดสินใจ) โดยจากการสำรวจของโพลต่าง ๆ ภายในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนราวร้อยละ 30 และ (4) กลุ่มเฉพาะ (Niche) เป็นกลุ่มย่อยชอบนโยบายเฉพาะเรื่อง ไม่ได้อยู่ฝั่งไหนทั้งอนุรักษ์นิยมหรือเสรีนิยม เช่น การเลือกตั้งปี 2562 มีกลุ่มเฉพาะที่ชอบเรื่องเศรษฐกิจจะทำการเลือกพรรคที่เน้นนโยบายเศรษฐกิจอย่างเดียว หรือกลุ่มที่ชอบนโยบายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ สัตว์ป่า ก็เลือกพรรคที่มีนโยบายตอบสนองด้านนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในกลุ่มเป้าหมายแล้ว “หัวหน้าพรรคการเมือง” จะมีกลยุทธ์ในการเลือกประชาชน (ปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ, 2566) หากเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างกับนโยบายของพรรคมาก โอกาสที่จะเปลี่ยนใจประชาชนกลุ่มนี้ในระยะสั้นจะเป็นไปได้ยากหรือไม่สามารถเป็นไปได้เลย เพราะนโยบายรวมไปถึงทัศนคติไปคนละทางกับกลุ่มเป้าหมาย แต่กลุ่มที่น่าสนใจมากกว่าคือ “กลุ่มตรงกลาง” ที่จะดึงมาให้อยู่ฝั่งของตัวเอง ส่วนกลุ่มเฉพาะ (Niche) มักจะมีพรรคเล็กที่ชอบนโยบายอยู่แล้ว หรือพรรคประจำจังหวัดที่เลือกอยู่แล้วเป็นประจำ ดังนั้นกลยุทธ์การจะได้คะแนนเสียงเลือกตั้ง จะมาจาก 2 ทาง คือ (1) คนตรงกลาง (2) อยู่ในพรรคฝั่งเดียวกัน คือ อนุรักษ์นิยมมีอยู่ 3-4 พรรค ที่ต้องแย่งคะแนนเสียงกันเอง จึงต้องวางตำแหน่งในการใช้กลยุทธ์ให้ชัดว่าแตกต่างจากพรรคอนุรักษ์นิยมอื่น ๆ อย่างไร รวมทั้งดึงจากกลุ่มที่ยังไม่เลือกใคร เช่นเดียวกับฝั่งเสรีนิยมที่มีอยู่ 3-4 พรรค ก็ต้องแสดงให้เห็นว่าแตกต่างจากพรรคเสรีนิยมด้วยกันเอง (ไทย พีบีเอส, 2566)

วิธีการที่สาม กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Niche Market) โอกาสของพรรคเล็ก ในมุมการตลาดและการทำธุรกิจ หากเราเป็นร้านเล็ก ๆ ท่ามกลางร้านใหญ่ หรือแบรนด์ใหญ่ ที่อยู่ในตลาดมาก่อนและมีสินค้าครบทุกอย่าง

การเข้าตลาดของรายเล็กหากไปใช้กลยุทธ์การแข่งขันเหมือนรายใหญ่ ใส่งบการตลาดเข้าไปเท่าไหร่ ลูกค้าก็อาจไม่เห็นผลิตภัณฑ์ขององค์กร โดยเมื่อกล่าวถึงการเลือกตั้งก็เช่นกัน สามารถเห็นได้ว่าแต่ละครั้งมีโอกาสของพรรคเล็กหรือพรรคใหม่แจ้งเกิดได้เช่นกัน ดังนั้นหากเป็นพรรคใหม่ที่ยังมีฐานเสียงไม่แข็งแรง หากไปนำเสนอนโยบายพรรคครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณสุข การศึกษา พลังงาน เศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การพูดนโยบายทุกด้านเหมือนพรรคใหญ่ (ธนชาภา จันทวารา และคณะ, 2565, หน้า 319) ทำให้พรรคเล็กหรือพรรคเกิดใหม่ “เสียงเบา” นโยบายจมหายไป ไม่สามารถแข่งขันกับพรรคใหญ่ได้ ท้ายสุดจะไม่ได้คะแนน ดังนั้นหากเป็นพรรคเกิดใหม่หรือพรรคเล็ก ต้องจับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Niche Market) นำเสนอนโยบายให้ชัดว่าให้ความสำคัญกับเรื่องอะไร โดยโฟกัสไปที่ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม เช่น เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม หรือเน้นรายพื้นที่รายจังหวัดที่มีฐานเสียงแข็งแกร่ง ก็มีโอกาสได้คะแนนเช่นกัน (เอกก์ ภทรธนกุล, 2566)

วิธีการที่สี่ การใช้มีเดียแลนด์สเคปเปลี่ยน ใช้สื่อดิจิทัลเจาะคนรุ่นใหม่ จากข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งปี 2566 พบว่ามีจำนวน 52 ล้านคน โดย (1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง Gen Z (อายุ 18-24 ปี) คิดเป็น 5.6 ล้านคน ซึ่งจำนวนสิทธินี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ New Voters อายุครบ 18 ปี จำนวน 3.98 ล้านคน (2) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง Gen Y (อายุ 25-39 ปี) 14 ล้านคน (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง Gen X จำนวน 15 ล้านคน และ (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง Baby Boomer จำนวน 17 ล้านคน (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566, ออนไลน์) เมื่อทำการศึกษาเพิ่มเติมจะพบว่าสำหรับการเลือกตั้งในอดีตส่วนใหญ่จะใช้ป้ายหาเสียงเป็นหลัก แต่ในยุค Media Landscape เปลี่ยนไป มีการก้าวสู่ยุคดิจิทัล การหาเสียงจึงมีลูกเล่นใหม่ ๆ ทั้งสื่อออฟไลน์และออนไลน์ เห็นได้จากการเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. ที่ผ่านมา “ป้ายหาเสียง” ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป โดยมีขนาดเล็กลงเพื่อไม่ให้บดบังทางเดิน (เอกก์ ภทรธนกุล, 2566) รวมทั้งสามารถนำป้ายไปรีไซเคิลได้ ซึ่งในการเลือกตั้งใน พฤษภาคม พ.ศ. 2566 นอกจากป้ายหาเสียง ยังมีการร่วมเวทีแสดงวิสัยทัศน์ของตัวแทนพรรคการเมือง (Debate) ของสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการใช้สื่อโซเชียลที่คนไทยเข้าถึงจำนวนมากมาเป็นช่องทางหลักสื่อสารนโยบายพรรค รวมทั้งการทำกิจกรรมลงพื้นที่ และ Live เวทีปราศรัย (ไทยพีบีเอส, 2566)

กล่าวได้ว่า การตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนนั้นขึ้นกับความชอบหรือไม่ชอบผู้สมัครคนใดคนหนึ่งระหว่างช่วงกิจกรรมการดำเนินรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่ความชอบของประชาชนจะขึ้นอยู่กับวิธีการผสมผสานระหว่างคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร นโยบายที่สื่อและประชาชนสามารถรับประโยชน์จากนโยบายนั้น ๆ ความจริงใจในการถามตอบเมื่อประชาชนสงสัย และสภาพแวดล้อมเฉพาะของการหาเสียง (Pew Research Center, 2019) ประชาชนอาจเลือกมาตรฐาน “การมีผู้นำที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงชีวิต” โดยคาดหวังว่าผู้นำทางการเมืองที่เลือกมาจะสามารถเปลี่ยนแปลงระบบการทำมาหากินของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นได้ (ศตวรรษ สงกาผัน, 2564; Kitisuntorn, 2018) ในทางกลับกัน ประชาชนบางกลุ่มอาจชอบมาตรฐานแบบ “ต้องการผู้นำที่ในคติธรรมความเป็นคนดี ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการมองหาผู้นำที่เป็นตัวแทนหรือเป็นแบบฉบับมากที่สุดของกลุ่มประชาชน (González et al., 2019) จึงถือได้ว่าการรณรงค์หาเสียงนั้นเป็นโจทย์สำคัญของพรรคการเมืองแต่ละพรรคว่าตนเองจะยืนอยู่ในจุดไหน และจะทำอย่างไรเพื่อให้ตนเองเป็นเอกลักษณ์ เข้าถึงประชาชนมากที่สุด และมีความจริงใจต่อการบริหารประเทศให้ดียิ่งขึ้น (Feldstein, 2021)

คุณลักษณะของพรรคการเมือง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชนคุณลักษณะของพรรคการเมือง

คุณลักษณะของพรรคการเมือง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชนพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการประชาธิปไตยและการปกครองของประเทศ เพราะพรรคการเมืองมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและทิศทางของประเทศซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน คุณลักษณะที่สำคัญของพรรค

การเมืองที่สามารถมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ ประกอบด้วยหลายปัจจัย เช่น การเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน การมีนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การมีความโปร่งใสในการบริหาร และการรักษามาตรฐานทางจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (Grunig, 2020)

การเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน สามารถกล่าวได้ว่า คุณลักษณะแรกที่สำคัญของพรรคการเมือง คือการเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง พรรคการเมืองที่สามารถสื่อสารและเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชนในทุกภาคส่วนจะสามารถพัฒนานโยบายที่ตอบโจทย์ปัญหาที่แท้จริงได้ โดยเฉพาะการเป็นพรรคการเมืองที่ไม่เน้นการให้ประโยชน์แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (สนธิ เตชานันท์, 2563, หน้า 58) แต่พยายามสนับสนุนการพัฒนาของสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการทำให้ประชาชนรู้สึกว่าพรรคการเมืองนั้น ๆ สามารถรับฟังปัญหาและสามารถผลักดันนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหานั้นได้ ส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการการเมือง และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น (พัฒนะ เรือนใจดี, 2561)

นอกจากนี้ การมีนโยบายที่ชัดเจนและมีความต่อเนื่อง ยังถือว่าเป็นคุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนคือ การที่พรรคการเมืองสามารถพัฒนานโยบายที่ชัดเจนและมีความต่อเนื่อง นโยบายที่ดีไม่ควรเป็นเพียงแค่การหาเสียง แต่ควรมีการวางแผนและการดำเนินงานในระยะยาวที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายด้านการศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (บุญทวี พิทักษ์ตันสกุล, 2566) การที่พรรคการเมืองมีการดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจะช่วยให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างยั่งยืน และลดความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ไม่มั่นคง นอกจากนี้ นโยบายที่ชัดเจนยังทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของพรรคการเมืองได้ง่ายขึ้น (ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์, 2564)

นอกจากนโยบายที่ชัดเจนแล้ว ความโปร่งใสและการรับผิดชอบต่อการบริหารก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน พรรคการเมืองที่มีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสจะสามารถลดปัญหาคอร์รัปชันและการบริหารที่ไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน (จิราภรณ์ ขันทอง, 2561) การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรคการเมืองได้อย่างเปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมืองและทำให้ประชาชนมั่นใจว่าพรรคการเมืองนั้นมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม (Grunig, 2020) นอกจากนี้ ความสามารถของพรรคการเมืองในการรับผิดชอบต่อผลการบริหารของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการรับผิดชอบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายที่ได้ประกาศไว้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (สนธิ เตชานันท์, 2563)

สุดท้ายนี้ จริยธรรมเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน พรรคการเมืองที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรมจะมีการดำเนินการทางการเมืองที่โปร่งใส เป็นธรรม รวมไปถึงการไม่ส่งเสริม การคอร์รัปชัน (ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์, 2564) การรักษามาตรฐานจริยธรรมในการทำงานยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อพรรคการเมืองและเพิ่มความเชื่อมั่นจากประชาชน จริยธรรมที่ดีในการทำงานการเมืองยังหมายถึงการที่พรรคการเมืองต้องเคารพกฎหมาย รักษาสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้จะช่วยสร้างความเชื่อถือและการสนับสนุนจากประชาชนอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชน

การรณรงค์หาเสียงเป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งในการนำเสนอนโยบายและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน กลยุทธ์ที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียงนั้นไม่ได้ส่งผลเพียงแค่ผลการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว (วีระ หวังสัจจะโชค, 2565) การสื่อสารผ่านนโยบาย การเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียม และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนล้วนเป็นกลยุทธ์ที่สามารถส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสังคมได้อย่างมาก (สมศักดิ์ เมดาน, 2566) การรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพไม่ได้หมายถึงการเอาชนะคู่แข่งเท่านั้น แต่ควรเป็นการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างผู้สมัครและประชาชน เพื่อพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาสังคมอย่างแท้จริง (ปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ, 2566)

อย่างไรก็ตาม หนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการรณรงค์หาเสียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ การสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนและโปร่งใส พรรคการเมืองที่สามารถสื่อสารนโยบายได้อย่างตรงไปตรงมา และสามารถทำให้ประชาชนเข้าใจถึงผลกระทบและประโยชน์ที่จะได้รับจากนโยบายเหล่านั้น จะสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างมาก นโยบายที่ถูกนำเสนอในระหว่างการหาเสียงไม่ควรเป็นเพียงคำมั่นสัญญา หรือเน้นสร้างกระแสเพื่อชนะการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ควรเป็นนโยบายที่มีความเป็นไปได้จริง และถูกออกแบบมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (พระครูรัตนสุตากร ปราโมทย์ จนฺทโชโต และคณะ, 2566)

การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายที่เสนอได้อย่างโปร่งใส และมีโอกาสในการตั้งคำถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเหล่านั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ปฤณ เทพนรินทร์, 2563) การสื่อสารที่โปร่งใสยังช่วยลดความไม่แน่นอนและความสับสนในการตัดสินใจเลือกตั้ง ประชาชนที่มีข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นกลางจะสามารถเลือกผู้แทนที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองได้ ส่งผลให้การตัดสินใจในการเลือกตั้งมีความแม่นยำและสะท้อนความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง (ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์, 2563) นอกจากนี้ นโยบายที่ได้รับการออกแบบมาอย่างดีจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ในระยะยาว

นอกจากนี้ในยุคปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีและการเข้าถึงประชาชนอย่างเท่าเทียมมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์หาเสียง พรรคการเมืองที่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงจะสามารถสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มากขึ้น (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2562) กลยุทธ์นี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้พรรคการเมืองสามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกลหรือผู้ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีความหลากหลายทางความคิดสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น (ปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ, 2566)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความยืดหยุ่นในการหาเสียง การเผยแพร่ข้อมูลแบบเรียลไทม์และการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสอบถามและได้รับคำตอบได้ทันทีเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในกระบวนการทางการเมือง (วีระ หวังสัจจะโชค, 2565) นอกจากนี้ การรณรงค์ที่ใช้เทคโนโลยีให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในเขตเมืองหรือในชนบท จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงข้อมูล และเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกตั้งอย่างเท่าเทียม (พระครูรัตนสุตากร ปราโมทย์ จนฺทโชโต และคณะ, 2566)

กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานโยบาย พรรคการเมืองที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและร่วมพิจารณานโยบายจะได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากประชาชนมากขึ้น (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2562) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่เพียงแค่ทำให้พรรคการเมืองสามารถสร้างนโยบายที่ตรงกับความ

ต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง แต่ยังทำให้ประชาชนรู้สึกว่าตนเองมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคม (จิราภร์ ดำจันทร์, 2565) การมีส่วนร่วมนี้ยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในนโยบายและกระบวนการทางการเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนและปฏิบัติตามนโยบายเหล่านั้นมากขึ้น

ยุทธพร อิสรชัย (2561) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึง การรณรงค์ที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำให้ผู้คนในสังคมมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น การรณรงค์ในลักษณะนี้ยังช่วยสร้างความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่ มีความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม ซึ่งในที่สุดแล้วจะส่งผลต่อการสร้างสังคมที่มีความร่วมมือและเป็นธรรม

สรุปได้ว่า กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงการสื่อสารนโยบายที่ชัดเจน การใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงประชาชน และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งหมดนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างพรรคการเมืองและประชาชนไม่เพียงแค่ทำให้การเลือกตั้งมีความชอบธรรม แต่ยังช่วยพัฒนาสังคมให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน

การตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนมีโอกาสในการตัดสินใจเลือกผู้แทนที่เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ (กิตติพัฒน์ คงมะกล่ำ, 2564) การตัดสินใจในกระบวนการเลือกตั้งนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากผู้ที่ได้รับเลือกจะมีอำนาจในการร่างและออกกฎหมาย รวมถึงตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ นโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถส่งผลให้เกิดการพัฒนาหรือการถดถอยของประเทศได้ในระยะยาว (Shipley, 2021) ดังนั้น การตัดสินใจเลือกตั้งจึงไม่ควรถูกมองเป็นเพียงการเลือกตัวแทนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเลือกทิศทางของประเทศและสังคมในอนาคตด้วย

ความสำคัญของการพิจารณานโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้สมัคร กล่าวได้ว่า เมื่อประชาชนต้องตัดสินใจในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรกคือ นโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้สมัคร การเลือกผู้แทนที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต นโยบายด้านการศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคม ล้วนเป็นประเด็นที่ส่งผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกระดับ การเลือกผู้แทนที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาของประชาชน และสามารถนำเสนอวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้จริง จะช่วยให้สภาผู้แทนราษฎรมีความเข้มแข็งและสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อสังคมได้ (Aytaç, & Stokes, 2019)

การพิจารณานโยบายเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ผู้สมัครควรมีวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมถึงการพัฒนาประเทศในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม (พิบูลย์ เพียรพานิชกุล และคณะ, 2566) การที่ผู้แทนมีวิสัยทัศน์ที่มองไปข้างหน้าจะช่วยให้สามารถวางแผนพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (ว่าที่ ร.ต. หญิง สุทธญาณ์ โอบอ้อม และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ประชาชนยังควรพิจารณาความสามารถในการบริหารจัดการของผู้สมัคร ว่าพวกเขามีศักยภาพในการดำเนินนโยบายและจัดการปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ (กิตติพัฒน์ คงมะกล่ำ, 2564)

อีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้สมัคร เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกับรัฐบาล ความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการทำงานของผู้แทนจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้ ผู้แทนที่มีความซื่อสัตย์และมีจริยธรรมจะสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการบริหารประเทศได้ (กิตติกร กอบเงิน และวัลลภ พิริยวรรธนะ, 2566)

การที่ประชาชนเลือกผู้แทนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมยังช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในระบบการเมือง เมื่อประชาชนเห็นว่าผู้แทนของพวกเขาปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ และมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ก็จะเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง (Shipley, 2021, p. 198) ความเชื่อมั่นนี้เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่มีความสามัคคีและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ คุณธรรมและจริยธรรมไม่เพียงแต่หมายถึงการหลีกเลี่ยงการทุจริตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสในการทำงาน และการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม (Dahl, 2020)

การตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชนไม่ได้อยู่ที่ผู้สมัครเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้และความเข้าใจของประชาชนในการเลือกตั้ง การที่ประชาชนมีข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับผู้สมัครและนโยบายของพรรคการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และทำให้การเลือกตั้งมีความชอบธรรม (กิตติกร กอบเงิน และวัลลภ พิริยวรรธนะ, 2566) การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งยังเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย (Maisel, 2022)

การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้หมายถึงเพียงการออกไปลงคะแนนเสียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและวิจารณ์การทำงานของผู้แทนหลังการเลือกตั้งด้วย (กิตติพัฒน์ คงมะกล่ำ, 2564) การที่ประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทางการเมือง และทำให้ผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งมีความรับผิดชอบมากขึ้น การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเข้มแข็ง และทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

โดยสรุป การตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชนต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบ ทั้งในด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ ความสามารถในการบริหารจัดการ และคุณธรรมจริยธรรมของผู้สมัคร การสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งก็เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ระบบประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกตั้งที่เป็นธรรมและโปร่งใสไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะสั้น แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในระยะยาว

สรุป

พรรคการเมืองที่มีคุณลักษณะที่ดีต้องมีการสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนต่อประชาชน การที่พรรคการเมืองสามารถเข้าใจความต้องการของประชาชนและมีนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาที่แท้จริงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงมีบทบาทสำคัญ โดยพรรคการเมืองต้องใช้กลยุทธ์ที่ชัดเจนในการสื่อสารนโยบาย โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง การเลือกตั้งและการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเสียงมีผลโดยตรงต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ การที่ประชาชนมีข้อมูลที่เพียงพอและมีการรับรู้เกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครจะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น

เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น การที่ผู้แทนประชาชนมีคุณธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการสามารถช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันและส่งเสริมความโปร่งใสในการทำงานของรัฐ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและวิจารณ์กระบวนการทางการเมืองจะช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กิตติกร กอบเงิน และวัลลภ พิริยวรรธนะ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 กรณีศึกษาอำเภอเมืองแพร่. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น. 5(7), 438-447.

กิตติพัฒน์ คงมะกล่ำ. (2564). การตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครสวรรค์. วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 19(3), 57-79.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). จำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งภายในกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2566 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/th.

จิราภรณ์ ขันทอง. (2561). ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่. Pathumthani University Academic Journal. 11(2), 344-346.

จิราภรณ์ ดำจันทร์. (2565). ระบบการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมือง:ศึกษาเปรียบเทียบไทยและมาเลเซียระหว่างปีพ.ศ.2540-2564. Journal of Social Research. 44(2), 49-94.

ไทย พีบีเอส. (2566). เลือกตั้ง 2566: เพื่อไทย งัดกลยุทธ์หาเสียงตามสี่แยก ดึงคะแนนเสียงคนกรุง. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2566 จาก https://www.thaipbs.or.th/new s/content /327241.

ธนชาภา จันทวารา, ประสิทธิ์ กุลบุญญา และ ไพศาล พากเพียร. (2565). บทบาทพรรคการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 7(2), 317-334.

ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์. (2563). วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยกับการตื่นตัวทางการเมืองของพลเมืองไทย. มจร.เลยปริทัศน์. 1(3), 118-128.

ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์. (2564). หลากมิติ หลายมุมมอง : การกำหนดนโยบายพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

บุญทวี พิทักษ์ตันสกุล. (2566). การเมืองการปกครองและสาขาของพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของประเทศไทย. มจร. เลย ปริทัศน์. 4(1), 45-55.

ปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ. (2566). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม. 7(1). 305-324.

ปฤณ เทพนรินทร์. (2563). ระบบคิดเชิงเหตุผลของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทย. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย. 12(1), 93-117.

พระครูรัตนสุตากร (ปราโมทย์ จนฺทโชโต) และคณะ. (2566). นโยบายของพรรคการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนจังหวัดสงขลาในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์. 6(2), 12-22.

พัฒนะ เรือนใจดี. (2561). กฎหมายว่าด้วยระบบพรรคการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิบูลย์ เพียรพานิชกุล และคณะ. (2566). การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์. 6(2), 50-60.

ยุทธพร อิสรชัย. (2561). หน่วยที่ ๘ แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ว่าที่ร.ต. หญิงสุทธญาณ์ โอบอ้อม และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำทางจริยธรรมของผู้นำยุคใหม่. วารสารบัณฑิตศึกษาชัยภูมิปริทรรศน์. 1(3), 33-41.

วิทยาธร ท่อแก้ว. (2562). การวิจัยกับการรณรงค์ทางการเมืองและสังคม, ในคณะกรรมการกลุ่มผลิตและบริหารชุดวิชาการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นขั้นสูง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีระ หวังสัจจะโชค. (2565). กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งว่าด้วยเรื่องอธิปไตยทางอาหารความมั่นคงทางอาหารและการพึ่งตนเองด้านอาหาร: กรณีศึกษาการเลือกตั้งในประเทศอินโดนีเซียปี ค.ศ. 2014.วารสารสหวิทยาการ. 19(1), 11-54.

ศตวรรษ สงกาผัน. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์. 7(2), 160-169.

สนธิ เตชานันท์. (2563). แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบ “ประชาธิปไตย” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2469-2475). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สมศักดิ์ เมดาน. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย. มจร.เลยปริทัศน์. 4(1), 22-33.

เอกก์ ภทรธนกุล. (2566). ใส่เลนส์การตลาด ถอดรหัส ๔ กลยุทธ์ ‘พรรคการเมือง’ ผ่านการหาเสียงเลือกตั้ง 2566.เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2566 จาก https://www.brand buffet.in.th/๒๐๒๓/๐๕/๔-strategies-political-marketing-in-thailand-2023.

Aytaç, S. E., & Stokes, S. C. (2019). Why bother?: Rethinking participation in elections and protests. United Kingdom: Cambridge University Press.

Dahl, R. A. (2020). On democracy. USA: Connecticut: Yale university press.

Feldstein, S. (2021). The rise of digital repression: How technology is reshaping power, politics, and resistance. United Stated of America: Oxford University Press.

Gobbens, R. J., & van Assen, M. A. (2018). Associations of environmental factors with quality of life in older adults. The Gerontologist. 58(18), 101-110.

González, M. J., Cortina, C., & Rodríguez, J. (2019). The role of gender stereotypes in hiring: A field experiment. *European Sociological Review*, 35(2), 187-204.

Grunig, L. A. (2020). Power in the public relations department. United Kingdom: Routledge.

Kitisuntorn, K. (2018). Factors influencing the work efficiency of Thai government employees compared to the private sector. Dissertation of Doctor of Management. Graduate School, Mahidol University.

Maisel, L. S. (2022). American political parties and elections: a very short introduction. 169th ed. USA: Oxford University Press.

McCargo, D. (2019). Democratic demolition in Thailand. Journal of Democracy. 30(19), 119-132.

McCargo, D., & Alexander, S. T. (2019). Thailand's 2019 elections. Asia Policy. 14(4), 89-106.

Pew Research Center. (2019). 5. Views of parties' positions on issues, ideologies. Retrieved June 5, 2023. From https://www.pewresearch.org/politics/2016/06/22/5-views-of-parties-positions-on-issues-ideologies.

Sawasdee, S. N. (2020). Electoral integrity and the repercussions of institutional manipulations: The 2019 general election in Thailand. Asian Journal of Comparative Politic. 5(1), 52-68.

Shipley, J. T. (2021). Dictionary of word origins. New York: Open Road Media.

Tokay Argan, M., & Mersin, S. (2021). Life satisfaction, life quality, and leisure satisfaction in health professionals. Perspectives in psychiatric care. 57(21), 660-666.

Cloud Computing Adoption for SMEs

Yuehui Guan
Napaporn Khantanapha
Southeast Asia University
E-mail: napapornk@sau.ac.th

Received: 6 February 2025; Revised: 15 April 2025; Accepted: 26 April 2025

Abstract

Cloud computing has emerged as a transformative technology for small and medium-sized enterprises (SMEs), enabling them to overcome resource limitations and improve their competitiveness. This paper explores the impact of cloud computing adoption on the core competitiveness of SMEs. SMEs play a crucial role in the global economy by driving job creation, innovation, and economic growth. However, they often face challenges such as limited resources, inadequate management capacity, and fierce market competition, which hinder their development. Cloud computing offers a solution to these challenges by providing scalable, cost-effective IT resources. By adopting cloud technology, SMEs can reduce operational costs, improve efficiency, and enhance their technical capabilities, thereby gaining a competitive edge in the market. The research highlights various cloud computing service models, including Infrastructure as a Service (IaaS), Platform as a Service (PaaS), and Software as a Service (SaaS), which can be tailored to meet the unique needs of SMEs. Moreover, the findings underscore the importance of addressing security concerns to fully leverage the benefits of cloud adoption. The study concludes that cloud computing not only enhances the operational capabilities of SMEs but also contributes to their sustainable development, making it a key driver of competitiveness in the modern business environment.

Keywords: Cloud Computing, Small and Medium-Sized Enterprises, Competitiveness, Cost Reduction, Cloud Service Models

Introduction

With the intensification of economic globalization and market competition, small and medium-sized enterprises (SMEs) are playing an important role worldwide. SMEs are seen as a vital engine of economic development, growth, job creation, and innovation. In many countries, SMEs comprise the majority of businesses, and their development is directly related to the stability and sustainable growth of the entire economic system. Moreover, the maturation of SMEs can be very rapid because of their characteristics of small size, low operating costs, and quick response to market changes. In this situation, SMEs have to focus on their core competitiveness to grow and thrive (Xu et al., 2015). However, in

practice, there are many difficulties and barriers preventing their development and growth. For example, SMEs often face limited resources, difficulties in financing, fierce market competition, and inadequate management capacity. The existence of these problems means that SMEs can only concentrate on survival in a complex and challenging market environment, causing them to neglect improvements to their core competitiveness. This limitation in turn hinders their competitiveness and sustainable development ability in the market.

Years of research and observation suggest that cloud computing services can have an obvious effect on reducing costs and manpower requirements for businesses (Feng et al., 2020). Many studies and practical experiences have shown that cloud computing can solve several problems faced by SMEs. Furthermore, recent studies show that SMEs are more likely than larger firms to adopt cloud computing in pursuit of lower costs and higher efficiency (Bello et al., 2021).

Cloud Computing: Cloud computing is a model that offers on-demand network access to a shared pool of configurable computing resources (e.g., networks, servers, storage, applications, and services) that can be rapidly provisioned with minimal management effort or service provider interaction (Blessy & Kushwaha, 2023). This model enables flexible provisioning of IT resources and services over the internet.

Cloud Computing Adoption: Cloud computing adoption refers to the process of an enterprise adopting cloud computing technology to achieve objectives such as cost reduction, risk mitigation, and scalability of data and services. It is an innovative and efficient strategy for modern organizations to enhance their operations.

Concept of Cloud Computing

Cloud computing is a transformative technology model that delivers computing services such as servers, storage, databases, networking, software, analytics, and intelligence via the internet. This approach allows users to access computing resources whenever needed, minimizing the necessity for extensive hardware and software infrastructure management. By enabling scalable and flexible IT solutions, cloud computing has become an indispensable tool for businesses, organizations, and individuals looking to optimize their operations (Blessy & Kushwaha, 2023).

Cloud computing has significantly reshaped the IT landscape by providing services through a shared pool of configurable computing resources. These resources can be swiftly provisioned and released with minimal management effort, making cloud computing a cost-effective and highly efficient solution for various applications (Ma, 2016). According to Rountree and Castrillo (2013), cloud computing is characterized by several key features that enhance its functionality, scalability, and usability. These features make it an attractive choice for a wide range of applications, ensuring efficiency and cost-effectiveness. The basic features of cloud computing include:

1. On-Demand Self-Service: Users can directly acquire the computing services they need, without lengthy procurement processes or interactions with service providers. Providers can fulfill

user demands quickly, improving convenience and efficiency (Al-Mala, 2023). The benefits of on-demand self-service include:

- Operational Efficiency: Users obtain services instantly without waiting for manual approval, allowing immediate productivity gains.

- Speed and Convenience: Service providers rapidly meet user needs, facilitating seamless business operations.

- Cost Savings: Businesses and individuals purchase only the resources they require, avoiding unnecessary expenses (Al-Mala, 2023).

2. Broad Network Access: Users only need an internet connection to select and use services; no specialized equipment or extensive setup is required (Khan et al., 2020). Cloud applications and data are accessible regardless of physical location or device. Key advantages include:

- Universal Accessibility: Users can access cloud services from anywhere via devices such as smartphones, laptops, or tablets.

- Device Compatibility: Services are available across a range of devices and operating systems.

- Seamless Connectivity: A simple network connection suffices for access, ensuring that even geographically distributed teams can use the same resources (Khan et al., 2020).

3. Resource Pooling: Cloud providers serve multiple consumers with dynamically allocated resources, optimizing resource utilization. Providers can precisely allocate resources to avoid waste. In this way, providers are able to offer a wider variety of tools and functions and can potentially increase their revenue, while consumers benefit from shared resources and reduced costs (Gupta et al., 2018). Important aspects of resource pooling include:

- Optimized Resource Utilization: Providers distribute computing resources efficiently to meet user needs.

- Cost Efficiency: Users share a common pool of resources, which reduces overall costs through economies of scale.

- Scalability and Flexibility: Providers can offer a diverse range of tools and functionalities to accommodate varying requirements among users.

4. Rapid Elasticity: Cloud services can be scaled up or down rapidly, matching the current demand. High elasticity is a defining feature of cloud computing and a key reason users embrace it. Service providers must respond quickly to meet consumers' demands (Tongsuksai, Mathrani, & Weerasinghe, 2023). The benefits of rapid elasticity include:

- High Performance: Resources scale to ensure smooth functionality even during sudden spikes in usage.

- Cost Optimization: Users pay only for the resources they actually consume, making it an economical solution.

- Improved Responsiveness: Applications remain responsive under varying workloads. For example, if a streaming service experiences a surge in viewers for a live event, the cloud infrastructure can instantly scale up to maintain an uninterrupted viewing experience.

5. Measured Service: Cloud systems automatically control and optimize resource use by leveraging a metering capability at some level of abstraction appropriate to the service (Rountree & Castrillo, 2013). This means usage can be monitored, controlled, and reported, providing transparency for both provider and consumer. Key features of measured service include:

- Cost Transparency: Users can monitor their consumption of resources to avoid unexpected costs.

- Resource Optimization: Pay-per-use pricing encourages efficient use of resources since costs are based on actual usage.

- Flexible Billing Options: Various pricing models (e.g., pay-as-you-go or subscription-based plans) are available. For example, a startup using a cloud-based data processing service can monitor its resource usage and adjust its service plan accordingly to control costs.

Cloud Service Models

Cloud computing services are typically categorized into several service models that offer different levels of abstraction and service to the consumer. The three primary cloud service models are Infrastructure as a Service, Platform as a Service, and Software as a Service.

1. Infrastructure as a Service (IaaS): IaaS provides virtualized computing resources over the internet. In this model, consumers can access and manage fundamental computing resources—such as processing power, storage, and network capabilities—without the need to purchase or maintain physical hardware. Users have control over the operating systems, storage, and deployed applications, while the cloud provider manages the underlying infrastructure (Khan et al., 2020). By leveraging IaaS, organizations avoid significant capital expenditures on physical servers and data centers. Instead, they rent IT infrastructure on a pay-as-you-go basis, scaling resources up or down as needed to meet fluctuating demand. This flexibility reduces costs and accelerates the deployment of applications and services (National Institute of Standards and Technology, n.d.). For example, Amazon Web Services (AWS) offers IaaS solutions like Amazon Elastic Compute Cloud (EC2) for virtual servers and Amazon Simple Storage Service (S3) for storage, allowing SMEs to obtain scalable computing infrastructure on demand (Amazon Web Services, 2023). Open-source platforms like Eucalyptus enable organizations to build private or hybrid clouds with functionality similar to AWS, providing on-demand provisioning of compute and storage resources in a private environment (Eucalyptus, 2023). In summary, IaaS offers a flexible and cost-effective solution for organizations seeking scalable computing resources without the burden of managing physical infrastructure (General Services Administration, 2023).

2. Platform as a Service (PaaS): PaaS provides a comprehensive cloud-based platform for developers to build, run, and manage applications without dealing with the underlying infrastructure. In the PaaS model, the cloud provider supplies the hardware and software tools needed for application development (including servers, storage, and networking), so that developers can focus on writing code and creating functionality (Chandrasekaran, 2014). This abstraction of infrastructure responsibilities allows companies to concentrate on their core business and innovation. A prominent example of PaaS is Google App Engine, a fully managed platform where developers can deploy web and mobile applications in various programming languages without managing the servers or scaling themselves. The platform automatically handles scaling, load balancing, and routine maintenance such as updates and security patches (Microsoft Azure, 2023). The advantages of PaaS include faster development (since pre-built backend components and services can be used), and inherent scalability so applications can handle varying levels of demand without manual intervention. However, potential drawbacks include dependency on the provider—if the PaaS provider has an outage or discontinues a service, it may pose risks to the applications relying on it (Google Cloud, 2023). Overall, PaaS provides a robust environment for application development by simplifying infrastructure management and thereby streamlining the development process (TechTarget, 2023a).

3. Software as a Service (SaaS): SaaS is a cloud computing model in which applications are hosted by a provider and made available to users over the internet. In this model, the service provider manages everything: the application itself, the underlying platform, and the infrastructure. Users access the software via a web browser or thin client, and they do not need to install or maintain the software on their own devices (Khosrow-Pour, 2014). Common examples of SaaS include productivity and collaboration tools like Google Workspace (Gmail, Google Docs, Google Drive, etc.) and Microsoft 365 (Word, Excel, PowerPoint, with cloud storage via OneDrive). These services allow users to work from any device with internet access, facilitating real-time collaboration and accessibility of data from anywhere. The SaaS model offers several benefits to SMEs: it eliminates the need for large upfront software purchases and hardware installations, provides scalability (the service can accommodate a growing number of users or increased usage on demand), and ensures that software updates and security patches are handled by the provider. However, SMEs adopting SaaS must consider challenges such as data security and privacy, potential downtime, and reliance on the provider for critical business applications (TechTarget, 2023b). Despite these challenges, SaaS has become a popular model for SMEs due to its low barrier to entry and ability to convert what would be capital expenditures into operating expenses.

Related Research on Cloud Computing for SMEs

Many researchers have examined how cloud computing benefits SMEs. According to Carr (2005), it is advantageous for SMEs to use advanced technology like cloud computing to improve their operations. Ristenpart et al. (2009) noted that SMEs often struggle with acquiring and maintaining computing assets, and cloud services can help alleviate this issue by providing access to necessary resources on-demand. Studies have identified cost reduction, increased efficiency, and improved security as key reasons why cloud computing can assist SMEs in their growth (Ristenpart et al., 2009). Susman (2007) observed that Software as a Service solutions are particularly well-suited for SMEs, given their limited IT capacities. Similarly, later research (e.g., Liu & Zhang, 2019) has argued that cloud computing is a more effective tool for SMEs compared to larger firms, because it allows smaller companies to leverage sophisticated IT capabilities without significant investment in infrastructure. More recently, Rawashdeh and Rawashdeh (2023) showed that cloud computing offers a variety of service modes to meet diverse user demands, underscoring its flexibility for different business needs. On the other hand, some studies have cautioned that SMEs must pay careful attention to security issues when using cloud services, as storing critical data and processes in the cloud can introduce risks if not properly managed.

Overall, the influence of cloud computing adoption on the core competitiveness of SMEs is significant. Through in-depth analysis of cloud computing applications in SMEs, researchers have revealed the positive effects of cloud adoption on improving the technical capabilities of small businesses, reducing IT costs, and improving operational efficiency. These improvements help SMEs better grasp technological trends and enhance their position in market competition. The impact of cloud computing on SME competitiveness provides both theoretical and practical insights for business decision-makers. Understanding the mechanisms by which cloud adoption enhances core competitiveness allows companies to optimize their development strategies accordingly (Phan et al., 2017). Furthermore, recognizing the factors that influence successful cloud adoption helps SMEs formulate strategies to boost their competitiveness and sustainable development. Cloud service providers also benefit from these insights, as they can better understand the needs of SME clients, offer customized services, and improve service quality to support SMEs (Jamsa, 2018). From an academic perspective, studying the impact of cloud computing adoption on SMEs helps fill gaps in the literature and offers new research perspectives and methods. From a policy perspective, research on cloud computing's impact on SME competitiveness can inform the creation and improvement of relevant policies to support technology adoption among smaller firms.

Future Trends in Cloud Computing Adoption for SMEs

Looking ahead, cloud computing adoption among SMEs is expected to continue growing, with new trends shaping how these enterprises leverage cloud technology. Surveys indicate that SMEs are allocating an increasing share of their IT budgets to cloud services. For instance, one report found that SMEs spent about 47% of their technology budgets on cloud services in 2022, and this figure is projected to surpass 50% in 2023 (Zesty, 2022). This rising investment reflects the growing reliance of SMEs on cloud-based solutions for critical business operations and the recognition of cloud computing as a fundamental component of their IT strategy.

One major trend is the adoption of multi-cloud and hybrid cloud strategies by SMEs. Instead of relying on a single cloud provider, many businesses are beginning to distribute workloads across multiple cloud platforms or combine public and private clouds to optimize performance and resiliency. Embracing a multi-cloud approach can help SMEs reduce the risk of vendor lock-in and choose the best services from different providers for specific needs. Meanwhile, hybrid cloud deployments—where certain sensitive data or applications remain on a private cloud or on-premises infrastructure while other workloads run in a public cloud—allow SMEs to balance security and cost-effectiveness. These strategies, already common among larger enterprises, are becoming more accessible to SMEs as cloud management tools and services evolve to simplify multi-cloud operations.

The increasing availability of serverless computing and containerization is another trend benefiting SMEs. Serverless computing (Function as a Service) allows developers to run code on cloud infrastructure without managing servers, and it can automatically scale based on demand. This model can lower costs for SMEs because they only pay when their code is running, and it reduces the need for infrastructure management skills. Similarly, the use of containerization and microservices architectures (using technologies like Docker and Kubernetes) is growing, enabling even small development teams to build and deploy applications in a more agile and scalable manner. These technologies, once mainly the domain of large tech firms, are becoming mainstream and easier to use through cloud provider services, thereby empowering SMEs to adopt modern application development practices.

Integration of emerging technologies such as artificial intelligence (AI), machine learning (ML), and the Internet of Things (IoT) into cloud services is expected to significantly influence how SMEs use cloud computing. Major cloud providers have embedded AI and analytics capabilities into their platforms (Blessy & Kushwaha, 2023), offering services like AI-driven data analysis, machine learning model training, and IoT device management as on-demand cloud services. This means SMEs will increasingly be able to leverage advanced tools—such as predictive analytics, intelligent automation, and real-time data processing—without requiring substantial in-house infrastructure or specialized expertise. For example, an SME in retail could utilize cloud-based AI services to analyze customer data and gain insights into purchasing patterns, or a small

manufacturing firm could use IoT platforms to monitor equipment performance through cloud analytics. These technologies can help SMEs innovate and remain competitive, and their availability through the cloud lowers the barrier to entry for smaller businesses.

Edge computing is another future trend intersecting with cloud adoption. Edge computing involves processing data closer to where it is generated (for instance, on devices or local servers at the edge of the network) rather than sending it all back to a central cloud data center. This approach can reduce latency and bandwidth use, which is crucial for real-time applications. For SMEs, the rise of edge computing—often used in combination with cloud services—means that businesses in domains like healthcare, agriculture, or IoT-heavy industries can process critical data locally (e.g., on a factory floor or in a retail store) while still using the cloud for centralized data aggregation and analysis. Cloud providers are rolling out edge services and distributed cloud models, which will likely make it easier for SMEs to implement hybrid edge-cloud solutions in the near future.

Despite these positive developments, there are challenges and considerations that will accompany future cloud adoption for SMEs. Security and privacy will remain paramount. As SMEs move more data and operations to the cloud, they will need to ensure robust cybersecurity measures are in place, including encryption, access controls, and compliance with regulations such as GDPR or other data protection laws. Cloud providers are continually investing in advanced security measures and compliance certifications, which can benefit SMEs. However, SMEs must stay informed and proactive about protecting their cloud-resident data and workloads. We can expect to see improved security tools and services tailored for SMEs (for example, simplified security monitoring services or affordable cloud compliance solutions) as part of the future cloud landscape.

Additionally, cost management and governance will be an ongoing focus. While cloud computing can reduce capital expenditures, SMEs need to manage operational expenditures carefully. Unmonitored usage can lead to unexpectedly high bills, a problem that has become more common as cloud usage expands. In the future, SMEs are likely to adopt better cloud cost management practices and utilize tools (offered by third parties or cloud providers themselves) to monitor usage and optimize costs. This could include automated recommendations to right-size resources, scheduling to shut down non-critical services during off-hours, or adopting sustainable computing practices to improve efficiency. The trend toward green cloud initiatives may also influence cloud usage, with providers offering more energy-efficient infrastructure and even carbon footprint tracking, which conscientious SMEs might use as part of their corporate social responsibility goals.

Finally, supportive government and industry initiatives are expected to further accelerate cloud adoption among SMEs. In some regions, governments have launched digital transformation programs that encourage SMEs to use cloud computing and other digital tools (e.g., offering

training, subsidies, or tax incentives). Such policies can significantly influence future adoption rates by reducing the barriers—financial or knowledge-based—for smaller companies to migrate to the cloud (Telecom Review, 2024). As cloud services become more essential for competitiveness, we may see more public-private partnerships aimed at providing SMEs with access to cloud infrastructure and skills development.

In summary, the future of cloud computing adoption for SMEs is bright. Trends like multi-cloud strategies, serverless computing, AI integration, and edge computing will provide SMEs with new opportunities to innovate and grow. At the same time, a strong emphasis on security, cost optimization, and supportive policies will be crucial to ensure that SMEs can fully capitalize on cloud technology. SMEs that stay attuned to these trends and proactively adapt their cloud strategies are likely to gain significant competitive advantages in the coming years.

Conclusion

Small and medium-sized enterprises are central to economic growth and innovation, yet they often struggle with limited resources and intense competition. This article examined how cloud computing adoption can help SMEs enhance their core competitiveness by addressing some of these challenges. Cloud computing enables SMEs to access scalable and sophisticated IT resources on a pay-per-use basis, which helps reduce operational costs, improve efficiency, and expand their technological capabilities. By leveraging cloud services (IaaS, PaaS, and SaaS), SMEs can utilize state-of-the-art infrastructure and software without large upfront investments, allowing them to focus on their business growth and innovation.

The discussion highlighted that numerous studies and practical cases have found positive impacts of cloud adoption on SME performance. Adopting cloud computing can improve an SME's agility and ability to respond quickly to market changes, since computing resources can be adjusted on demand. It also facilitates collaboration and remote work, which have become increasingly important for businesses of all sizes. At the same time, SMEs need to be mindful of challenges such as data security and privacy, and ensure they choose reputable cloud providers and implement proper security measures. Industry research indicates that cloud adoption among SMEs is accelerating, and this trend is likely to continue. Future developments such as greater use of multi-cloud strategies, integration of AI and IoT via cloud platforms, and more accessible cloud-based tools will further level the playing field between SMEs and larger competitors.

In light of these findings, it is evident that cloud computing is a key driver of competitiveness for SMEs in the modern business environment. By adopting cloud technology, SMEs can overcome many limitations associated with their size, gaining access to resources and capabilities that were once available only to large enterprises. Policymakers and industry leaders should continue to support SME cloud adoption through training, awareness, and infrastructure development, as this will contribute to innovation and economic growth. Ultimately, cloud

computing adoption not only enhances the operational efficiency and agility of SMEs but also contributes to their sustainable development. Embracing cloud technology allows SMEs to rapidly adapt, scale, and compete, ensuring that they remain vital and resilient contributors to the economy in the digital age.

References

Amazon Web Services. (2023). What is infrastructure as a service? Retrieved February 4, 2025, from https://aws.amazon.com/what-is/iaas/.

Bello, S. A., et al. (2021). Cloud computing in construction industry: Use cases, benefits and challenges. Automation in Construction, 122, 103441.

Blessy, J. A., & Kushwaha, D. K. (2023). The Smart Workflow Analysis Framework for Channel Allocation in Ultra Dense Cloud Computing. In 2023 2nd International Conference for Innovation in Technology (INOCON) (pp. 1–6). IEEE.

Carr, N. G. (2005). The end of corporate computing. MIT Sloan Management Review. *46*(3), 67–73.

Chandrasekaran, K. (2014). Essentials of Cloud Computing. CRC Press.

Eucalyptus. (2023). Eucalyptus cloud computing platform. Retrieved February 4, 2025, from https://www.eucalyptus.cloud/.

Feng, B., et al. (2020). The impact of core technological capabilities of high-tech industry on sustainable competitive advantage. Sustainability. 12(7), 2980.

General Services Administration. (2023). Infrastructure as a Service (IaaS). Retrieved February 4, 2025, from https://cic.gsa.gov/solutions/iaas.

Google Cloud. (2023). App Engine application platform. Retrieved February 4, 2025, from https://cloud.google.com/appengine.

Gupta, S., Misra, S. C., Kock, N., & Roubaud, D. (2018). Organizational, technological and extrinsic factors in the implementation of cloud ERP in SMEs. Journal of Organizational Change Management. 31(1), 83–102.

Jamsa, K. (2018). Cloud Computing: SaaS, PaaS, IaaS, Virtualization, Business Models, Mobile, Security and More. Jones & Bartlett Learning.

JumpCloud. (2024). Google Workspace vs. Microsoft 365: 2024 Guide. Retrieved February 5, 2025, from https://jumpcloud.com/blog/google-workspace-vs-microsoft-365.

Khan, I., et al. (2020, March). Study of various cloud service providers: A comparative analysis. In 5th International Conference on Next Generation Computing Technologies (NGCT 2019). IEEE.

Khosrow-Pour, M. (2014). Encyclopedia of Information Science and Technology. 3rd ed. IGI Global.

Liu, Q., & Zhang, C. (2019, December). Joint network coding and fronthaul transmission via edge caching in cloud-RANs. In 2019 IEEE International Conference on Smart Cloud (SmartCloud) (pp. 37–40). IEEE.

Ma, Z. (2016). Managing Big Data in Cloud Computing Environments. IGI Global.

Microsoft Azure. (2023). What is Platform as a Service (PaaS)? Retrieved February 4, 2025, from https://azure.microsoft.com/en-us/resources/cloud-computing-dictionary/what-is-paas.

National Institute of Standards and Technology. (n.d.). Infrastructure as a Service (IaaS). Retrieved February 4, 2025, from https://csrc.nist.gov/glossary/term/ infrastructure_as_a_service.

Phan, L., et al. (2017). Cloud computing adoption and its impacts on SMEs: A literature review. Journal of Innovation & Knowledge. *2*(3), 126–135.

Rawashdeh, A., & Rawashdeh, B. (2023). The effect of cloud accounting adoption on organizational performance in SMEs. International Journal of Data and Network Science. *7*(1), 411–424.

Ristenpart, T., et al. (2009). Hey, you, get off of my cloud: Exploring information leakage in third-party compute clouds. In Proceedings of the 16th ACM Conference on Computer and Communications Security (pp. 199–212). ACM.

Rountree, D., & Castrillo, I. (2013). The Basics of Cloud Computing: Understanding the Fundamentals of Cloud Computing in Theory and Practice. Newnes.

Susman, G. I. (2007). Small and Medium-Sized Enterprises and the Global Economy. Edward Elgar Publishing.

TechTarget. (2023a). What is PaaS? Platform as a Service definition and guide. Retrieved February 4, 2025, from https://www.techtarget.com/searchcloudcomputing /definition/Platform-as-a-Service-PaaS.

TechTarget. (2023b). What is SaaS (software as a service)? Retrieved February 5, 2025, from https://www.techtarget.com/searchcloudcomputing/definition/Software-as-a-Service.

Telecom Review. (2024). *The future is no longer cloudy: How SMEs are capitalizing on cloud services*. Retrieved March 2025, from Telecom Review website.

Tongsuksai, S., et al. (2023). Influential characteristics and benefits of cloud ERP adoption in New Zealand SMEs: a vendors' perspective. IEEE Access, 11, 23956–23979.

Xu, J., et al. (2015). Proceedings of the Ninth International Conference on Management Science and Engineering Management (Vol. 362). Springer.

Zesty. (2022). Cloud Spending to Reach 47% of Technology Budget for SMEs in 2022 [Press release]. Retrieved from PR Newswire.

Communication Achieving Successful Outcomes of Inter-organizational Learning

Haijiang Long
Napaporn Kathanapha
Southeast Asia University
E-mail: S6372A20032@Sau.ac.th

Received: 17 January 2025; Revised: 15 April 2025; Accepted: 26 April 2025

Abstract

This article explores the pivotal role of communication in achieving successful outcomes in inter-organizational learning. It emphasizes that communication is the backbone of collaboration, enabling consensus-building, trust, and collective identity among members. Through various forms—ranging from informal dialogues to structured exchanges—communication fosters openness and mutual understanding, laying the groundwork for collaborative and individual learning. Effective communication not only reduces ambiguity but also aligns organizational objectives, ensuring smoother operations and improved problem-solving capabilities. The contents identify five keys factors contributing to the success of inter-organizational learning: effective communication, resource sharing, management support, trust, and shared goals. Resource sharing enhances innovation and operational efficiency by pooling diverse expertise, technologies, and knowledge, overcoming organizational silos. Management support, particularly transformational leadership, provides the vision, resources, and motivation necessary for sustained collaboration. Trust emerges as a foundational element, facilitating open knowledge exchange, reducing perceived risks, and fostering a culture of collaboration. Lastly, shared goals align the efforts of all parties, ensuring focus on mutually beneficial outcomes and long-term commitment.

The findings highlight that these factors are interdependent and collectively strengthen inter-organizational learning. Trust and communication, for instance, reinforce shared goals, while resource sharing and management support enhance trust and collaboration. The study also examines the unique dynamics of social enterprises, noting how their dual pursuit of economic and social values influences inter-organizational learning and innovation. Ultimately, this research underscores that effective communication and aligned strategies are essential for transforming cooperative potential into tangible, innovative outcomes in diverse organizational contexts.

Keywords: Communication, Achieving Successful Outcomes, Inter-organizational Learning

Introduction

Communication is essential for reaching consensus among members, defining processes, building trust, and establishing collective identity. Perrault et al., (2017) consider initial emphasis on developing informal connections a necessary condition for successful learning (Clampitt & De Koch, 2016). Communication and dialogue build open relationships in which trust and understanding are built, making individual and collaborative learning possible. During the learning process, all parties have different knowledge, perspectives and experiences. Therefore, there is a need for a process of reviewing the results and incorporating the differences in the results. This can only happen when members have psychological safety, communication and cohesion. In order to generate ideas and learn, members build capacity through dialogue to reach consensus within the scope of goals. The type of communication in learning evolves through initial communication methods and practices into informal dialogue, formal dialogue, conflict and connection, which are necessary processes to maintain collective identity and learning while striving to achieve results. Communication is well known as the first step to building collaborative learning. In the words of (Edmondson & Woolley, 2021) “Transforming cooperative potential into actual collaborative learning requires appropriate communication and transparency”. Before members engage in learning, connections need to be made between members, beginning with communication (Wageman et al., 2020). When organizational goals and tasks differ, communication can present challenges for overall learning. Development of learning architecture begins with broad dialogues connecting members to the central issue, and focused dialogues connecting members to each other.

Communication is essential for reaching consensus among members, defining processes, building trust, and establishing collective identity. Perrault et al. (2017) consider initial emphasis on developing informal connections a necessary condition for successful learning (Clampitt & De Koch, 2016). Communication and dialogue build open relationships where trust and understanding are established, making individual and collaborative learning possible.

During the learning process, members bring different knowledge, perspectives, and experiences. Therefore, mechanisms for reviewing and incorporating those differences must exist. This only occurs when there is psychological safety, open communication, and cohesion. Dialogue helps build consensus, evolving from informal to formal exchanges, and sometimes into constructive conflict, all of which shape collective identity.

As Edmondson & Woolley (2021) put it, “Transforming cooperative potential into actual collaborative learning requires appropriate communication and transparency.” Learning begins with relationships, which begin with communication (Wageman et al., 2020).

Effective Communication

Effective communication forms the foundation of collaboration and knowledge exchange. It encompasses multiple dimensions, including clarity of language, frequency of contact, timing, responsiveness, tone, and the appropriateness of selected communication channels (e.g., face-to-face, video conferencing, emails, messaging apps). As a prerequisite for building trust, communication helps articulate expectations, define responsibilities, clarify roles, and reduce the ambiguity that often plagues multi-organizational collaborations (Perrault et al., 2017). According to Clampitt and De Koch (2016), effective communication reduces uncertainty and serves as a key that unlocks the potential for collaborative learning. Edmondson & Woolley (2021) further emphasize its role in enhancing collective problem-solving and enabling psychological safety within and between teams. Heath and Bryant (2018) provide strategies to align organizational goals through communication, arguing that organizations can avoid misalignment through consistent messaging. From the perspective of Media Richness Theory (Daft & Lengel, 1986), richer communication channels—such as face-to-face meetings or live video—are better suited to managing complexity and ambiguity, both of which are common in inter-organizational partnerships. Meanwhile, Quirke (2017) contrasts structured with unstructured forms of communication, highlighting that informal interactions often build stronger relational ties, while formal structures enhance clarity, accountability, and role definition. Moreover, effective communication evolves over time, growing more nuanced as trust deepens. In early stages, it may require explicitness and clarity, whereas mature collaborations benefit from implicit understanding, shared vocabulary, and culturally attuned messaging. In this way, communication becomes an adaptive process that mirrors the evolving nature of inter-organizational relationships.

Resource Sharing

Resource sharing includes both tangible resources—such as technology, financial capital, infrastructure—and intangible assets like expertise, proprietary knowledge, organizational culture, and innovative capacity. This exchange is not merely transactional but forms the very lifeblood of sustainable collaboration across organizations. Gupta and Batra (2016) highlight how resource sharing can dismantle knowledge silos, catalyzing creativity and fostering strategic alignment between entities. Lane and Luba kin (2018) reinforce the idea that shared access to critical knowledge fills expertise gaps and drives faster learning cycles. Lambing and Kuehl (2018) underline the importance of cost efficiency achieved through pooling of shared assets, which not only conserves individual organizational resources but also amplifies collective capacity. Pfeffer and Salancik (1978), through Resource Dependence Theory, argue that organizations engage in partnerships primarily to manage uncertainty and acquire critical resources, suggesting that

dependency fosters collaboration rather than competition. Osterwalder et al. (2014) emphasize that innovation is supercharged when organizations gain access to unique capabilities that lie beyond their own boundaries. This is particularly valuable in fast-changing environments where internal development may lag behind market demands. Barringer and Harrison (2000) add that standardizing procedures, expectations, and resource interfaces across organizations minimizes waste, eliminates redundancy, and strengthens interoperability. In practice, successful resource sharing often involves negotiation, adaptability, and a willingness to recognize the strengths of others. It requires infrastructure for governance, mechanisms for equitable contribution and access, and a shared understanding of strategic intent.

Management Support

Management support encompasses visionary leadership, effective distribution of resources, and the endorsement of a collaborative organizational culture. It is not limited to top-down directives but includes fostering an environment where shared learning and mutual accountability thrive. According to Rousseau et al. (1998), leadership backing is pivotal in ensuring that collaborative efforts have the legitimacy and momentum required for long-term success. McGravey et al. (2023) associate transformational leadership—characterized by motivation, inspiration, and empowerment—with positive learning outcomes across organizational boundaries. Similarly, Gu and Cui (2023) emphasize that when leaders actively endorse openness and learning, it significantly reduces organizational resistance to knowledge sharing and change. Robbins and Coulter (2016) suggest that when managers visibly support collaborative goals, team members are more inclined to participate with enthusiasm and ownership. Yukl (2012) further confirms that the style of leadership—whether transformational, participative, or directive—can deeply influence the tone and effectiveness of inter-organizational engagement.

Leadership also plays a key role in aligning cross-functional objectives, bridging gaps between diverse organizational cultures, and sustaining momentum when challenges arise. Without clear and committed leadership, even the most well-intentioned collaborative initiatives risk stagnation or misalignment.

Trust

Trust is the cornerstone of genuine collaboration and open knowledge exchange. It serves as the invisible framework that enables organizations to share insights, accept feedback, and manage uncertainties without fear of exploitation or betrayal. Edmondson (2018) emphasizes trust as critical for navigating conflict and creating psychological safety, while Wang (2023) highlights how it minimizes the perceived risks associated with disclosing sensitive information across organizational boundaries.

Mayer et al. (1995) identify three key dimensions of trust—ability, integrity, and benevolence—all of which are necessary to establish reliability between partners. Zaheer et al. (1998) further assert that trust contributes to more durable alliances by lowering transaction costs and reducing the need for strict oversight mechanisms.

Rousseau et al. (1998) introduce the idea of a "zone of comfort," where trust allows organizations to act without constant verification. Meanwhile, Waitzer & Paul (2024) explore trust-building through dynamic interpersonal processes such as emotional attachment, periods of complacency, and the risk of neglect, acknowledging that trust is not static but continually evolving.

In collaborative settings, trust is forged not through declarations, but through consistent action, mutual respect, and the resolution of minor frictions over time. It often begins tentatively and grows through repeated positive experiences, reinforced by predictability, transparency, and shared successes.

Shared Goals

Shared goals act as navigational compasses that align the efforts and intentions of multiple organizations. They provide a unified direction that enables coordinated decision-making and reduces the likelihood of misaligned priorities. According to Zhong & Zhang (2021), the presence of clearly defined and mutually agreed-upon goals can significantly enhance motivation and minimize friction among collaborating entities. GEM (2022) further highlights that a shared vision creates a psychological sense of belonging, encouraging deeper engagement and participation from all members involved.

Kaplan and Norton (2006), through their Balanced Scorecard framework, assert that strategic alignment through shared goals is instrumental in improving organizational effectiveness and accountability. Puranam et al. (2012) introduce the concept of goal congruence, where organizations benefit from streamlined cooperation due to a reduction in conflicting interests. Similarly, Tushman and O'Reilly (1996) suggest that shared goals cultivate long-term commitment by fostering a sense of collective purpose and mutual investment in outcomes.

Success of Inter-Organizational Learning

The success of inter-organizational learning can be evaluated through a variety of lenses, including the generation of innovative solutions, enhanced operational efficiency, and the deepening of inter-organizational relationships (Gupta & Batra, 2016). When organizations collaborate and integrate their respective knowledge, they create a synergistic advantage that would be difficult to achieve in isolation. Cohen and Levinthal (2019) underscore the value of knowledge pooling, suggesting that organizations gain a strategic edge through collective intelligence. Huber (1991) emphasizes that success is marked by the practical application of

acquired knowledge—when learning tangibly improves decision-making, performance, or problem-solving capabilities. Argote and Ingram (2000) further highlight the critical role of knowledge transfer: for learning to be truly effective, it must transcend organizational boundaries and be adopted by various entities within the network. Inkpen and Tsang (2005) advance this idea through the concept of a "learning network," wherein organizations are connected through ongoing knowledge exchanges that reinforce adaptive capacity and collaborative resilience. Long-term success is not simply about achieving goals but about embedding the capacity to learn into the DNA of organizational collaboration. This includes creating systems, cultures, and routines that facilitate continuous reflection, feedback, and innovation.

Communication achieving successful outcomes of inter-organizational learning

From in-depth interviews, Communication Achieving Successful outcomes of Inter-organizational learning had a clear that Effective Communication, Resource Sharing, Management Support, Trust, and Shared Goals—are critical in achieving successful outcomes in inter-organizational learning because each one contributes uniquely to the process of learning and collaboration between organizations Communication is the backbone of any partnership. In inter-organizational learning, effective communication ensures that ideas, knowledge, and feedback flow freely between organizations. Clear and transparent communication helps avoid misunderstandings, fosters a shared understanding, and promotes continuous dialogue.

When communication is effective, it supports knowledge transfer, aligns expectations, and allows organizations to resolve issues quickly, all of which enhances the learning process. Sharing resources (such as data, technology, and expertise) allows organizations to benefit from each other’s strengths. Access to diverse resources also enables organizations to address knowledge gaps and improve operational efficiency.

When organizations share resources, they create synergies and maximize value, which are critical for joint problem-solving and innovative solutions. It also demonstrates commitment, helping to build trust and strengthen the collaborative relationship.

management is essential for driving inter-organizational learning initiatives. It ensures that the collaboration has the necessary authority, resources, and alignment with the strategic goals of each organization.

With management support, organizations are more likely to commit resources and personnel to the partnership, and employees are more motivated to engage in collaborative efforts. This support also sets a positive tone, emphasizing the importance of partnership and encouraging active participation from all levels of the organization. Trust is fundamental in any partnership, especially in inter-organizational learning, where knowledge sharing can be sensitive. Trust allows organizations to communicate openly, share valuable insights, and be vulnerable without fearing exploitation. High levels of trust reduce the need for overly formalized controls,

which can be costly and slow down collaboration. Trust enables a culture of openness, making it easier to resolve conflicts and creating a safe space for experimenting and sharing lessons learned. When organizations have shared goals, they are aligned in purpose and direction, which helps them work more effectively together. Shared goals provide a common purpose, helping to coordinate efforts and keep the focus on mutually beneficial outcomes.

Shared goals increase commitment from both parties, minimize conflicts of interest, and ensure that resources are directed toward achieving agreed-upon outcomes. They also foster a sense of partnership, making both parties more likely to invest in the collaboration and its long-term success.

Trust is an emerging factor in effective learning that increases over time. Gunn et al., (2021) discussed how trust becomes particularly important without mandatory cooperation (Edmondson & Woolley, 2021). Building trust within a team is an iterative process. Through discussion, trust can develop because loyal members always show mutual respect and understanding. Trust is manifested through interdependence, willingness to participate in dialogue, and showing respect and predictable behavior. These behaviors establish trust in an iterative manner and support collaborative processes (Gu & Cui, 2023). Members establish trust through actions, and over time, through continuous discussions and evolving member relationships, trust will increase. Although trust comes from the reliability, predictability, and participation exhibited by members, the existence of trust can also lead to innovation and knowledge development (Wang, 2023).

In collaborative learning, members with predictable experience are more likely to establish membership relationships and trust. Trust is a necessary factor in generating constructive conflicts, providing members with the opportunity to express their opinions and develop better solutions. When members know that conflicts will not escalate or disrupt relationships due to trust, an open ideological environment is formed.

Trust is the foundation for building team cohesion and common goals, and it has important practical significance in uniting different organizational levels in inter organizational learning. The three independent processes related to trust development affect the strength and feasibility of relationship practice. These three processes as relationship attachment, partner complacency, and partner neglect. The questions that determine the strength and feasibility of trust include: what is the degree of attachment between members? How many caring partnerships do members have? How much confidence does one participant have in the behavior of another participant? Throughout the learning process, these processes are dynamic, constantly evolving, and determine the level of trust and team cohesion (Waitzer & Paul, 2024). Successful learning members express that building trust involves constantly managing difficult conversations, conflicts of interest, and ideas throughout the process. Trust comes from the interaction between team members and increases with successful resolution of conflicts. By

taking concerted action to build trust and establish a team culture of mutual respect and trust, the power of learning can be enhanced and collective identity strengthened. On the basis of trust, it provides a platform for members to discuss common goals.

Conclusion

Communication is essential for reaching consensus among members, defining processes, building trust, and establishing collective identity. Perrault et al. consider initial emphasis on developing informal connections a necessary condition for successful learning (Perrault et al., 2017). Communication and dialogue build open relationships in which trust and understanding are built, making individual and collaborative learning possible

While each factor—communication, resource sharing, management support, trust, and shared goals—plays a vital role, it is their interplay that forms the foundation of effective inter-organizational learning. Communication builds trust and aligns goals. Resource sharing demonstrates commitment. Management provides momentum and alignment. Trust creates safety, and shared goals sustain effort.

These insights are not prescriptive formulas but navigational beacons. For diverse organizations in dynamic environments, success lies in recognizing that learning is a process—a deeply human one—built on dialogue, respect, and shared vision.

Reference

Argote, L., & Ingram, P. (2000). Knowledge transfer: A basis for competitive advantage in firms. Organizational Behavior and Human Decision Processes. 82(1), 150–169.

Barringer, B. R., & Harrison, J. S. (2000). Walking a tightrope: Creating value through interorganizational relationships. Journal of Management. 26(3), 367–403.

Clampitt, P. G., & De Koch, R. A. (2016). Transforming information into knowledge: Navigating the competitive landscape. Routledge.

Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. (2019). Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation. Administrative Science Quarterly. 35(1), 128–152.

Daft, R. L., & Lengel, R. H. (1986). Organizational information requirements, media richness, and structural design. Management Science. 32(5), 554–571.

Edmondson, A. C., & Woolley, A. W. (2021). Building a psychologically safe workplace. Harvard Business Review. 12(11), 4392.

GEM (Global Entrepreneurship Monitor). (2022). Global Entrepreneurship Monitor 2021/2022 Global Report: Opportunity Amid Disruption. London: GEM.

Gu, Q., & Cui, H. (2023). Employee ownership and firm performance: A variance decomposition analysis of European firms. Journal of Business Research. 70, 248–254.

Gunn, J., et al. (2021). Barriers to hepatitis C treatment among secondary needle and syringe program clients and opportunities to intervene. International Journal of Drug Policy. 96, 103387.

Gupta, V. K., & Batra, S. (2016). Entrepreneurial orientation and firm performance in Indian SMEs: Universal and contingency perspectives. International Small Business Journal. 34(5), 660–682.

Heath, R. L., & Bryant, J. (2018). Human communication theory and research: Concepts, contexts, and challenges. Routledge.

Huber, G. P. (1991). Organizational learning: The contributing processes and the literatures. Organization Science, 2(1), 88–115.

Inkpen, A. C., & Tsang, E. W. K. (2005). Social capital, networks, and knowledge transfer. Academy of Management Review, 30(1), 146–165.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2006). The balanced scorecard: Translating strategy into action. Harvard Business Review Press.

Lambing, P., & Kuehl, C. R. (2018). Entrepreneurship. 3rd ed. New Jersey: Prentice Hall.

Lane, P. J., & Lubatkin, M. (2018). Entrepreneurial orientation, environmental characteristics, and business model threats and strategic orientation. Long Range Planning. 50(5), 567–580.

Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. Academy of Management Review. 20(3), 709–734.

McGravey, T., Reardon, K., & Lapides, P. (2023). Leadership for interorganizational learning: Lessons from the healthcare sector. Journal of Health Organization and Management. 37(2), 290–305.

Osterwalder, A., Pigneur, Y., & Bernarda, G. (2014). Value proposition design: How to create products and services customers want. Wiley.

Perrault, E., McClelland, M., Austin, C., & Sieppert, J. (2017). Working together in collaborations: Successful process factors for community collaboration. Administration in Social Work. 35(3), 282–298.

Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (1978). The external control of organizations: A resource dependence perspective. Harper & Row.

Puranam, P., Raveendran, M., & Knudsen, T. (2012). Organization design: The epistemic interdependence perspective. Academy of Management Review. 37(3), 419–440.

Quirke, B. (2017). Making the connections: Using internal communication to turn strategy into action. Gower Publishing.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2016). Management. 13th ed. Pearson.

Rousseau, D. M., Sitkin, S. B., Burt, R. S., & Camerer, C. (1998). Not so different after all: A cross-discipline view of trust. Academy of Management Review. 23(3), 393–404.

Tushman, M. L., & O'Reilly, C. A. (1996). Ambidextrous organizations: Managing evolutionary and revolutionary change. California Management Review. 38(4), 8–30.

Wageman, R., Hackman, J. R., & Lehman, E. V. (2020). More than meets the eye: The functional components underlying influencer marketing. Business Horizons. 63(4), 469–479.

Waitzer, J. M., & Paul, R. (2024). Building trust in cross-sector partnerships: Insights from the non-profit sector. Nonprofit Management and Leadership. 34(3), 315–332.

Wang, Q. (2023). Collaborative innovation and trust in inter-organizational partnerships. Journal of Business Research. 148, 178–186.

Yukl, G. (2012). Leadership in organizations. 8th ed. Pearson.

Zaheer, A., et al. (1998). Does trust matter? Exploring the effects of interorganizational and interpersonal trust on performance. Organization Science. 9(2), 141–159.

Zhong, W., & Zhang, Y. (2021). A conceptual review on entrepreneurial marketing and business sustainability in small and medium enterprises. World Development Sustainability. 2, 100039.

การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล

Budget management in educational institutions based on good governance principles

พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร
PhramahaChatpat Samajaro
สามเณรกรวิทย์ สังรวมใจ
SammanenKorawit Sangruemjai
กชภัทร์ สงวนเครือ
kotchaphat Sanguankhruea
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
Master of Education Program in Buddhist Educational Administration
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Campas
Email: chatpatphuensantai@gmail.com

Received: 26 January 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ 1) หลักนิติธรรม การบริหารงบประมาณต้องเป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่ชัดเจนและถูกต้องตามระเบียบราชการ 2) หลักคุณธรรม ผู้บริหารและบุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมและคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) หลักความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบ มีระบบการตรวจสอบและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณที่ชัดเจน 4) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงบประมาณ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารงบประมาณจากทุกภาคส่วน 5) หลักความรับผิดชอบ มีการติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ พร้อมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานและชี้แจงเมื่อมีข้อสงสัย 6) หลักความคุ้มค่า ใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงบประมาณ จะช่วยให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ลดความเสี่ยงในการทุจริตและความผิดพลาด นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างระบบและกลไกในการกำกับติดตามการบริหารงบประมาณ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการงบประมาณ, สถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This academic article aims to study budget management in educational institutions based on the principles of good governance, which consists of 6 important principles: 1) The rule of law. Budget management must be in accordance with relevant rules, laws, and regulations. A clear and accurate budget spending plan has been prepared according to government regulations. 2) Principles of morality: Executives and personnel must perform their duties with honesty and integrity. The budget is allocated fairly and takes into account the interests of the students. 3) Principles of transparency Reveal budget spending information to stakeholders. There is a clear system for checking and reporting budget spending results. 4) Participation principles provide opportunities for personnel, parents, and communities to participate in budget planning. Listen to opinions and suggestions on budget management from all sectors. 5) Principles of responsibility There is regular monitoring and evaluation of budget spending. Ready to take responsibility for operating results and provide clarification when in doubt. 6) Value principle Spend your budget economically and get the most benefit. There is planning for efficient use of resources.

Applying good governance principles to budget management It will help ensure transparency and accountability. Build confidence among stakeholders Increase efficiency in management Reduce the risk of corruption and mistakes. Leading to sustainable development of educational quality. Educational institution administrators should create systems and mechanisms for monitoring and monitoring budget management. As well as developing personnel to have knowledge and understanding of operating according to the principles of good governance. In order to manage the budget efficiently and provide maximum benefit to educational administration.

Keywords: Budget management, Educational institutions, The principles of good governance

บทนำ

ระบบการศึกษาของไทยในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ การบริหารงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้สถานศึกษาภาครัฐในระดับนี้ จึงควรได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา และความเชื่อมั่นของสังคมในระบบราชการ การศึกษาปัญหาหลักในการบริหารงบประมาณแผ่นดินในสถานศึกษา 1) การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เท่าเทียมโรงเรียนในเมืองใหญ่และพื้นที่พิเศษมักได้รับการสนับสนุนมากกว่าโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา (วิจารณ์ พานิช, 2559) 2) กระบวนการบริหารงบประมาณที่ล่าช้าและไม่ยืดหยุ่น การใช้งบประมาณของโรงเรียนต้องผ่านกระบวนการราชการที่ซับซ้อน ทำให้โรงเรียนไม่สามารถปรับใช้ทรัพยากรได้ทันต่อสถานการณ์ เช่น ภัยพิบัติ หรือการเรียนออนไลน์ในช่วงโควิด-19 3) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การตัดสินใจในด้านการใช้งบประมาณมักกระจุกอยู่ที่ผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการบางกลุ่ม โดยขาดการรับฟังเสียงจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน ปัญหาการทุจริตงบประมาณในภาคการศึกษา มีกรณีทุจริต

ในสถานศึกษาหลายครั้งในช่วงที่ผ่านมา เช่น กรณีทุจริตเงินอาหารกลางวันนักเรียน พบว่าโรงเรียนบางแห่งมีการเบิกงบประมาณอาหารกลางวันในนามนักเรียนที่ไม่มีอยู่จริง ซึ่งศาลได้ลงโทษจำคุกการกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปรวม 3 กระทง กระทงละ 5 ปี รวม 3 กระทง เป็นจำคุก 15 ปี (สำนักข่าวอิศรา, 2565) นอกจากนั้น ยังมีการใช้งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนโดยไม่โปร่งใส บางโรงเรียนมีการจัดซื้อจัดจ้างโดยไม่ผ่านกระบวนการประมูลหรือมีการฮั้วราคา เป็นต้น ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือ และมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปิดโอกาสในการกระทำทุจริตทำให้การกระทำทุจริตทำได้ยาก และมีโอกาสสูงที่จะถูกตรวจพบจากการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ขณะเดียวกันเป็นการสร้างความไว้วางใจและความมั่นใจให้กับภาคประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐรวมทั้งเน้นการสร้างวัฒนธรรม และพฤติกรรมสุจริต มองว่า การกระทำทุจริตเป็นสิ่งที่ “ได้” ไม่คุ้ม “เสีย” ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต เป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง สอดส่อง และแจ้งเบาะแสการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรต่าง ๆ (เกศริน ภัทรเปรมเจริญ, 2564)

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบ ซึ่งจำเป็นต้องเป็นพื้นฐานของการบริหารงบประมาณภาครัฐ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาเพราะว่า เพื่อป้องกันการทุจริต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบการศึกษา ตามแนวคิดของ UNESCO ที่ว่า “Governance in education must emphasize transparency equity and accountability as foundational principles for sustainable development.” (UNESCO, 2017) จะเห็นได้ว่า ปัญหาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาระดับประถมและมัธยมของภาครัฐ ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการจัดสรรเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องของธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม การทุจริตที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในระยะยาว การนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นพื้นฐานในการบริหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ซึ่งภาครัฐควรมีการตรวจสอบเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) เพิ่มระบบตรวจสอบจากภายนอก โดยการเปิดข้อมูลต่อสาธารณะ เช่น เว็บไซต์แสดงการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน 2) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ 3) อบรมผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องธรรมาภิบาล และการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะนำเสนอบทความเรื่อง “การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล” ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นแนวทางสำหรับการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงานสถานศึกษา เป็นเรื่องการเงินที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรทราบ เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติตามระเบียบของราชการ เปลี่ยนแปลงไปตามคำสั่งของทางราชการ ตามฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ ความผันผวนทางการเมือง ทัศนคติหรือหลักการที่ผู้บริหารระดับสูงในส่วนกลางยึดถือตามแนวที่ตนคิดว่าดีหรือควรปฏิบัติ ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอในประเด็น

1) ความหมายการบริหารงบประมาณ และ 2) ความสำคัญของการบริหารงบประมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายการบริหารงบประมาณ

การให้ความหมายการบริหารงบประมาณของนักวิชาการแต่ละท่านมีทัศนะ ดังนี้

วีระพงษ์ ก้านกิ่ง (2560) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารและหน่วยงาน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างมีระบบในการใช้จ่ายเงินหรือก่อหนี้ผูกพันให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

แสงเทียน จิตรโชติ (2560) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในการหารายได้และการใช้เงินให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และมีการแสดงรายรับ รายจ่ายเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมีการควบคุมและดำเนินงานทางการเงินตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

กษมา แสนอ่อน (2562) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการใช้เงินงบประมาณเพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยถูกต้องตามระเบียบ มีการจัดทำงบประมาณ จัดทำบัญชี มีการจ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบทางด้านการเงินและทรัพย์สิน

รักษณาลี สุริหาร (2563) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดทำแผนงบประมาณ ในการคำนวณค่าใช้จ่ายและจัดสรรทรัพยากรตามโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานได้กำหนดไว้ รวมถึงการบริหารกิจกรรมขององค์กรให้ถูกต้องตามระเบียบและได้ประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหาร หน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างมีระบบ โดยการวางแผน ควบคุม ติดตาม และประเมินผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรทางการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรงตามวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. ความสำคัญของการบริหารงบประมาณ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการบริหารงบประมาณ ซึ่งเกี่ยวกับการเงินให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบกฎเกณฑ์หน้าที่เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้มีทัศนะ ดังนี้

วิไลภรณ์ เทพมนตรี (2559) กล่าวถึง งบประมาณมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะงบประมาณแสดงให้เห็นถึงแผนทางการเงิน ซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ในการปฏิบัติงานทางด้านการเงินเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน และทำให้เจ้าหน้าที่และผู้ปกครองเกิดความตระหนักถึงแหล่งเงินที่โรงเรียนจะจัดหารายได้มาใช้ ซึ่งงบประมาณช่วยกำหนดการแบ่งส่วนและวงจำกัดของการใช้จ่าย และช่วยกำหนดระดับความสำคัญของงานกิจกรรมของโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความร่วมมือและการติดต่อสื่อสารระหว่างครู ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ และกลุ่มองค์กรของผู้ปกครอง สุดท้ายงบประมาณนั้นสามารถช่วยพัฒนาความสนใจในผลประโยชน์ และความมีอิสระของเจ้าหน้าที่

มาลัย อินเทพ (2560) กล่าวถึง ความสำคัญของงบประมาณเพราะเป็นเครื่องมือในการวางแผนทางการเงินของโรงเรียนหรือหน่วยงานรวมทั้งรัฐบาล เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการคลังเพราะงบประมาณเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยสนับสนุนปัจจัยด้านอื่น ๆ ในการบริหารงานในองค์กรและเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติด้านอื่นที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

รักษณาลี สุริหาร (2563) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานงบประมาณ เพราะเป็นความสำเร็จของการจัดทำแผนงบประมาณ ในการคำนวณค่าใช้จ่ายและจัดสรรทรัพยากรตามโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานได้กำหนดไว้ ส่งผลให้การขับเคลื่อนองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในภาคการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม คือ 1) การบริหารงบประมาณช่วยให้สามารถวางแผนและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร 2) ส่งเสริมความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เมื่อมีระบบบริหารงบประมาณที่ดี จะทำให้สามารถติดตาม ตรวจสอบ และรายงานการใช้จ่ายได้อย่างโปร่งใส ป้องกันการรั่วไหลและการทุจริต ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาลในภาครัฐ 3) การวางแผนและควบคุมงบประมาณที่ดี ช่วยให้ไม่เกิดการใช้จ่ายเกินความจำเป็น ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำเงินส่วนเกินไปใช้ในด้านอื่นที่มีความสำคัญมากกว่า 4) การบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ทำให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปเกิดความเชื่อมั่นในระบบการจัดการของหน่วยงาน 5) เป็นเครื่องมือใน การวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน ข้อมูลทางการเงินจากระบบบริหารงบประมาณสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแผนงานในอนาคต และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บริบทการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาหรือโรงเรียน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องใช้เงินในการดำเนินงานและพัฒนาตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินเป็นอย่างดีด้วย ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษา แนวปฏิบัติในการบริหารการเงินในสถานศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย งานการรับเงิน, การจ่ายเงิน,การเก็บรักษาเงิน, การนำส่ง, การซื้อ, การจ้าง, บัญชีพัสดุ, การตรวจสอบ และรายงานการเงิน เป็นต้น ซึ่งทัศนะของนักวิชาการได้มีความคิดเห็นในความหมายการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา และหลักการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความหมายการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

สุรวุฒิ ตั้งดี (2558) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา หากพิจารณาในเชิงภาระหน้าที่ทางการบริหารแล้ว การบริหารงบประมาณก็คือ การจัดการด้านการเงินในเงื่อนไขและข้อจำกัดทางการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปการบริหาร งบประมาณในแต่ละปีเป็นไปตามระบบปีงบประมาณ ซึ่งเริ่มจากวันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป แต่ในสถานศึกษาการดำเนินการจะเริ่มตามปีการศึกษา คือ ตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมจนถึงสิ้นเดือนเมษายนของปีถัดไป ซึ่งไม่ตรงกับปีงบประมาณ หากเป็นสถานศึกษาของรัฐการใช้จ่ายเงิน งบประมาณแต่ละปีการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยเงินงบประมาณทั้งสองปีงบประมาณ คือ ตั้งแต่เปิดภาคเรียนจนถึงถึงสิ้นเดือนกันยายนเป็นของปีงบประมาณหนึ่ง และตั้งแต่เดือนตุลาคมจนปิดภาคเรียนเป็นของอีกปีงบประมาณหนึ่ง สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดแผนงานงานหรือโครงการให้สอดคล้องกับงบประมาณในปีนั้น ๆ แต่หากเป็นสถานศึกษาของเอกชนไม่จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณแผ่นดินก็อาจกำหนดงบประมาณการใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับปีการศึกษาได้

ขนิษฐา ยศเมฆ (2560) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมทางการเงิน การจัดสรรเงินงบประมาณที่ได้จากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินที่ทางรัฐจัดให้หรือเป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากองค์กรเอกชน หรือการบริจาคจากแหล่งอื่น ๆ สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง

ตามระเบียบและวิธีการ และมีการดำเนินการอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีการนำงบประมาณไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดรัณภพ เย็นวัฒนา (2562) กล่าวว่า งบประมาณเป็นเงินที่ทางราชการจัดสรรให้สถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาและจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยอาศัยการวางแผนทางการเงิน การจัดการและใช้จ่ายเงินงบประมาณให้ถูกต้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา โดยการบริหารงานงบประมาณเป็นการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเงิน พัสดุ และการจัดการงบประมาณและพัสดุในโรงเรียน ซึ่งการบริหารงานงบประมาณที่ดีจะก่อให้เกิดประสิทธิผลในด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะเห็นได้จากหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างมีอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ซึ่งโรงเรียนจะต้องมี การวางแผนงบประมาณ ควบคุม ตรวจสอบ และมีการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ อีกทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน จัดสรร ควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทรัพยากรทางการเงินถูกนำไปใช้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส ตรงตามวัตถุประสงค์ และสามารถตอบสนองต่อพันธกิจด้านการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะสำคัญของการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา คือ เน้นประโยชน์ทางการศึกษา งบประมาณต้องถูกใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน พัฒนาครู และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษา อยู่ภายใต้กรอบนโยบายและกฎหมายของรัฐ การใช้งบประมาณต้องเป็นไปตามระเบียบราชการ เช่น พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 รวมทั้งมีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และครู ควรมีบทบาทร่วมในการพิจารณาและตรวจสอบการใช้งบประมาณ และต้องตรวจสอบและประเมินผลได้ การใช้จ่ายต้องมีหลักฐาน สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ และต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ

2. หลักการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

งบประมาณของสถานศึกษาประกอบด้วยเงินงบประมาณ และรายได้อื่นใด ซึ่งสถานศึกษาได้มาตามระเบียบหรือมีผู้บริจาคให้สถานศึกษา ควรจัดให้มีการบริหารการเงินอย่างมีระบบ มีการควบคุมการดำเนินงานทางด้านการเงินให้มีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการเงิน เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดประสิทธิผล สามารถบรรลุเป้าหมายและภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เสนอกรอบการบริหารการเงินของสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. การวางแผนการเงินจะต้องจัดทำแผนการดำเนินงานที่สะท้อนกรอบการดำเนินงาน กิจกรรม เป้าหมายผลการดำเนินงานค่าใช้จ่าย และระยะเวลาการดำเนินงาน รวมทั้งหลักเกณฑ์วิธีการหรือแนวปฏิบัติในการพิจารณาและจัดสรรเงิน เพื่อความเป็นธรรมโปร่งใสและตรวจสอบได้

2. การบริหารทรัพย์สินของสถานศึกษา เช่น ที่ดินอาคารสิ่งก่อสร้างวัสดุครุภัณฑ์ โดยการจัดทำแผนการใช้ทรัพยากร เพื่อการบริหารจัดการการหารายได้ และผลประโยชน์จากทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การจัดการเกี่ยวกับการรับและการจ่ายเงิน ทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณที่สะดวกคล่องตัวรวดเร็ว เพื่อการตรวจสอบและการรายงานสถานะทางการเงิน

4. การควบคุมการดำเนินงานด้านบัญชีและพัสดุที่รัดกุม จะต้องจัดวางระบบการบริหารการเงินเกี่ยวกับการรับเงินการจ่ายเงินการจ่ายเงินยืมการรักษาเงินสด และการควบคุมเงินสดย่อย

5. การตรวจสอบเงินและทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ครอบคลุมและสม่ำเสมอ เพื่อรายงานและการรับรู้สถานะทางการเงินความถูกต้องโปร่งใส

6. การเก็บรักษาเอกสารหลักฐานทางการเงินอย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิง และการตรวจสอบและรายงาน

7. การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดระบบการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อความชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อนและสามารถหาผู้รับผิดชอบได้ สำหรับทรัพย์สินต่าง ๆ สถานศึกษาควรจัดหาและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพรวมทั้งการป้องกันทรัพย์สินของสถานศึกษามิให้สูญหาย เสียหายหมดเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ ใช้ผิดวิธีและขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

ดังนั้น ระบบการควบคุมที่ดีต้องมีวิธีการลงบันทึกและรายงานอย่างถูกต้อง การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและจัดให้มีการตรวจตราดูแลการใช้งาน การป้องกันและจัดเก็บอย่างปลอดภัยและถูกวิธี การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินแต่ละประเภทและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน รวมทั้งข้อมูลอายุการใช้งานและค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม และบำรุงรักษาตลอดอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้น ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งในด้านการวางแผนการจัดซื้อ การวางแผนบำรุงรักษา การวางแผนการใช้งาน และการติดตามประเมินผลการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่เพียงใด

การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา

คำว่า งบประมาณ (Budgeting) มีความหมายครอบคลุมถึงการจัดทำงบประมาณ (Budget Preparation) และการควบคุมโดยงบประมาณ (Budgetary Control) การจัดทำงบประมาณหรือการวางแผนงบประมาณ คือ การจัดทำแผนการดำเนินงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรขององค์การหนึ่ง สำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในภายหน้า แผนงบประมาณนี้อาจเป็นแผนระยะยาว ซึ่งครอบคลุมระยะเวลา 3 ปีหรือ 5 ปีหรือ 10 ปี ข้างหน้า หรืออาจเป็นแผนระยะสั้น ซึ่งโดยปกติจะเป็นแผนการดำเนินงานสำหรับระยะเวลา 1 ปี หรือ 6 เดือนข้างหน้า ส่วนควบคุมโดยงบประมาณ หมายถึง การติดตามเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับแผนงบประมาณที่วางไว้เพื่อดูว่าการดำเนินเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ แตกต่างจากแผนมากน้อยเพียงไร ด้วยเหตุใดเพื่อจะหาทางแก้ไขการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ (เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2539)

หลักธรรมาภิบาล เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งคือแกนหลักสำคัญในการจัดระบบให้สังคมไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ เอกชน ภาครัฐ และประชาชน ซึ่งรวมไปถึงฝ่ายราชการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่รวมกันได้ และมีความสุข เกิดความสามัคคี และก่อเป็นพลังสร้างและพัฒนาอย่างยาวนาน และมีส่วนเสริมสร้างความแข็งแกร่งหรือก่อภูมิต้านทานแก่ประเทศ เพื่อแก้ไข ป้องกันหรือบรรเทาสถานการณ์วิกฤตอันตรายที่กำลังจะมีมาในภายภาคหน้า เพราะสังคมจะสัมผัสถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือ ระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของบุคคลและสังคมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ประเทศสามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) ซึ่งในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลัก

ธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณ เพื่อความโปร่งใส เที่ยงธรรมในการบริหารงาน ซึ่งหลักธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา โดยระเบียบนี้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการ โดยยึดหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการ ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นสำหรับการตัดสินใจ ปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่รวมถึงความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้า และบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

รัตติกรณ์ สุขดี (2551) กล่าวถึง หลักธรรมาภิบาลได้นำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณ มีการนำหลักธรรมภิบาลไปใช้ในการบริหารงบประมาณตามหลักการพื้นฐาน ดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยยึดหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ระเบียบ หลักเกณฑ์การบังคับใช้เหล่านั้นต้องเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ก่อให้เกิดความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงานและผู้รับบริการ และยังมีสภาพที่เอื้อต่อการกำกับและปรับปรุงให้ผู้รับบริการด้วยการกำหนดและดำเนินการตามกฎเกณฑ์ที่ตกลงไว้อย่างเคร่งครัด

2. หลักคุณธรรม หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยความถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ยึดถือในความถูกต้องบนหลักของศีลธรรม จริยธรรม ภายใต้ระเบียบข้อบังคับและมีประโยชน์ต่อหน่วยงาน สังคมและประเทศสืบไป

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ก่อความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันและกันในกลุ่มงานรวมถึงผู้รับบริการ โดยพัฒนาระบบการดำเนินงานขององค์การให้มีความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจทานได้

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลในกลุ่มงานและผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงบประมาณหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของกลุ่มงานได้ร่วมทราบ ร่วมเสนอข้อคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมกำกับ และตรวจสอบการดำเนินงานตามที่ได้ร่วมตัดสินใจ

5. หลักการความรับผิดชอบ หมายถึง สถานศึกษามีผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินงานที่มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานบริหารงบประมาณอย่างเต็มกำลังให้ผ่านจุดมุ่งหมายสอดคล้องตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานงบประมาณ ปฏิบัติงานโดยมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ สังคมประเทศชาติ โดยตระหนักไปยังผู้รับบริการและส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลการดำเนินงานข้างต้น ทั้งที่เป็นแง่ดีและแง่เสีย อีกทั้งสามารถเปิดเผยข้อมูลในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสาธารณะโดยบอกกล่าวเหตุผลได้และยอมรับการตรวจสอบจากสาธารณชน

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินงานงบประมาณ โดยการใช้เงินงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดและคุ้มค่าเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อส่วนรวมทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี

วิภาณี เทียมจันทร์ (2564) กล่าวถึง แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ดังนี้

1. ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ผู้บริหารควรจัดอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำกลยุทธ์และแผนพัฒนาการศึกษาให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา มีการแต่งตั้งหัวหน้าระดับชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระ เป็นผู้นำในการนำบุคลากรในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำกลยุทธ์และแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักความมีส่วนร่วม

2. ด้านการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้ดำเนินงาน ให้มีการวิเคราะห์และตรวจสอบความชัดเจน และความถูกต้องของข้อมูลการจัดสรรงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ สถานศึกษาทำการแบ่งงบประมาณที่ได้รับจัดสรรอย่างชัดเจน โดยจัดลำดับความสำคัญของโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ และจัดทำประมาณการ โดยยึดราคากลางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใส

3. ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนและร่วมตรวจสอบความโปร่งใสของโครงการนั้น ๆ ให้มีการรายงานการใช้งบประมาณประจำปีของสถานศึกษาตามรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการประเมินปีละ 2 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใส

4. ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำการตรวจสอบความคุ้มค่า ตรวจสอบโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยวางเป้าหมาย และวางแผนระบบการใช้งบประมาณโดย ยึดหลักความคุมค่า ความประหยัด ความจำเป็น และจะต้องมีการออกระเบียบการใช้งบประมาณให้ชัดเจน

5. ด้านการบริหารการเงิน ผู้บริหารควรควบคุม กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด มีการตรวจสอบหลักฐาน เอกสาร

จากหัวหน้าฝ่ายงานงบประมาณหรือหัวหน้างานการเงิน รวมทั้งมีผู้ตรวจสอบจากภายนอก เช่น สำนักงานตรวจสอบภายใน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาช่วยตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติธรรม และเจ้าหน้าที่การเงินควรผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักฐาน เอกสาร เพื่อให้มีความรู้ในการจัดทำหลักฐานเอกสารให้เป็นไปตามขั้นตอน ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด

6. ด้านการบริหารการบัญชี ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับมอบหมายควรมีการควบคุมดูแลตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ การบันทึกบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และคัดเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน โดยเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ยึดหลักความรับผิดชอบ ทำงานไม่ล่าช้าและมีความตรงไปตรงมา

จากการศึกษางานวิจัย และความคิดเห็นของนักวิชาการตามหลักการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา และการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น ผู้เขียนได้ประมวลผลการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาการบริหารงบประมาณ ดังนี้

ประการแรก คือ การส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยสามารถจัดกิจกรรมอบรม สัมมนา หรือ Work Shop (เวิร์กช็อป) เกี่ยวกับความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารและครูควรทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางแก่บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ประการที่สอง สถานศึกษาควรมีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ครอบคลุม เช่น การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินโครงการ และกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ต้องดำเนินไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม โดยควรมีระบบหรือคู่มือที่สามารถอ้างอิงได้จริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในทุกระดับ ประการที่สาม คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เป็นหัวใจของธรรมาภิบาล เช่น การเผยแพร่ข้อมูลงบประมาณผ่านการประชุมหรือเว็บไซต์ของโรงเรียน จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ประการที่สี่ คือ การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งมีความสำคัญในการติดตามความคืบหน้าของโครงการต่าง ๆ โดยควรมีการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม ตลอดจนการสำรวจความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประการที่ห้า คือ ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลและการจัดการงบประมาณเป็นไปอย่างโปร่งใสมากขึ้น เช่น การใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ การเผยแพร่แผนงานและผลลัพธ์ของโครงการในรูปแบบดิจิทัล ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ประการที่หก การจัดตั้งคณะกรรมการจากหลากหลายภาคส่วน เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อร่วมกันพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณและกิจกรรมของโรงเรียน ถือเป็นแนวทางที่ช่วยให้การบริหารจัดการมีความรอบด้าน สร้างความเชื่อมั่น และทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน ประการที่เจ็ด คือ การสร้างวัฒนธรรมของความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารงานที่ดี โรงเรียนควรปลูกฝังให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการรับผิดชอบต่อหน้าที่และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การจัดทำโครงการพัฒนาสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของผู้เรียนและชุมชน และสุดท้าย ประการที่แปด คือ การจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรมีช่องทางให้บุคคลภายในและภายนอกสามารถร้องเรียนหรือแจ้งปัญหาได้อย่างปลอดภัย มีคณะกรรมการหรือกลไกที่เป็นกลางในการพิจารณาและแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการที่ยุติธรรมและโปร่งใส

ดังนั้น การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล ไม่เพียงแต่ช่วยให้การใช้จ่ายเป็นไปอย่างเหมาะสมและคุ้มค่าเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานของวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส

ตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของการศึกษาในภาพรวมอย่างยั่งยืน เป็นไปตามตารางการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ดังนี้

หลักธรรมาภิบาล	ความคิดเห็นของนักวิชาการการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	ประมวลผลการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล
1. หลักนิติธรรม การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม	- สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยยึดหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง - ด้านการบริหารการเงิน ผู้บริหารควรควบคุม กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด	- การสร้างความเข้าใจและการอบรมเรื่องหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียน โดยจัดอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในด้านต่าง ๆ เช่น การโปร่งใส การมีส่วนร่วม เป็นต้น - การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ
2. หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม	- สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยความถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ - ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับมอบหมายควรมีการควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ การบันทึกบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และคัดเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน โดยเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์	- การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ - การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่
3. หลักความโปร่งใส ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา	- สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ก่อความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันและกันในกลุ่มงาน รวมถึงผู้รับบริการ - ด้านการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้ดำเนินงาน ให้มีการวิเคราะห์และตรวจสอบความชัดเจน - ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียน/กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ	- การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส การใช้ระบบการจัดการข้อมูลแบบดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ในออนไลน์ โดยสามารถเผยแพร่ข้อมูลการใช้งบประมาณ ในรูปแบบออนไลน์ - การจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้ง การจัดทำช่องทางรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นกลางและโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นสำหรับการตัดสินใจ การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดง	- ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ผู้บริหารควรจัดอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำกลยุทธ์และแผนพัฒนาการศึกษาให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา	- การเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณหรือแผนงานการพัฒนาสถานศึกษา เช่น ผ่านการจัดประชุมประชาพิจารณ์ หรือผ่านช่องทางออนไลน์

ประชามติ	- สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลในกลุ่มงานและผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมทราบ ร่วมเสนอข้อคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจฯ	- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบงบประมาณที่ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน
5. หลักการความรับผิดชอบ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง	- สถานศึกษามีผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินงานที่มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานบริหารงบประมาณอย่างเต็มกำลังให้ผ่านจุดมุ่งหมายสอดคล้องตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้อง - ด้านการบริหารการบัญชี ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับมอบหมายควรมีการควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ การบันทึกบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วน	- การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบ การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการจัดทำโครงการพัฒนาสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย
6. หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม	- สถานศึกษามีการดำเนินงานงบประมาณโดยการใช้เงินงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดและคุ้มค่า เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อส่วนรวมทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี - ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำการตรวจสอบความคุ้มค่า ตรวจสอบโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน	- การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบ การพัฒนาวัฒนธรรมการรับผิดชอบ โดยสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การรับผิดชอบต่อลูกหลาน และการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

จากตารางการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล พอสรุปได้ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างความเข้าใจและการอบรมเรื่องหลักธรรมาภิบาล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในหมู่ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและหลักการของธรรมาภิบาล โดยสามารถจัดอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในด้านต่างๆ เช่น การโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ นอกจากนี้ควรให้ผู้บริหารและครูเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษา และการกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน การกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล เช่น กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ การออกแบบระบบและขั้นตอนที่มีความยุติธรรมและเปิดเผยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามผลได้ รวมถึงการจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร

2. หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ และการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน

ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่

3. **หลักความโปร่งใส** ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส การใช้ระบบการจัดการข้อมูลแบบดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ในออนไลน์ โดยสามารถเผยแพร่ข้อมูลการใช้งบประมาณ ในรูปแบบออนไลน์ และการจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้งการจัดทำช่องทางรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นกลางและโปร่งใส

4. **หลักการมีส่วนร่วม** การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นสำหรับการตัดสินใจ การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณหรือแผนงานการพัฒนาสถานศึกษา เช่น ผ่านการจัดประชุมประชาพิจารณ์ หรือผ่านช่องทางออนไลน์ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบงบประมาณที่ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน

5. **หลักการความรับผิดชอบ** ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบ การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการจัดทำโครงการพัฒนาสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย

6. **หลักความคุ้มค่า** การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบ การพัฒนาวัฒนธรรมการรับผิดชอบ โดยสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การรับผิดชอบต่อลูกหลาน และการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

สรุป

การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล เป็นกระบวนการที่มีการใช้หลักการบริหารจัดการที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน และสังคมโดยรวม ซึ่งการนำหลักธรรมาภิบาล 6 ประการได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นำไปบริหารงบประมาณในสถานศึกษา พอสรุปแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมได้ ดังนี้ 1) การวางแผนงบประมาณ จัดทำแผนงบประมาณประจำปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา กำหนดโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน วิเคราะห์ความคุ้มค่าและความเป็นไปได้ของการใช้งบประมาณ เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การจัดสรรงบประมาณ กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรที่ชัดเจนและเป็นธรรม พิจารณาความจำเป็นและความเร่งด่วนของแต่ละโครงการ จัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายงบประมาณ สื่อสารและชี้แจงเหตุผลในการจัดสรรงบประมาณ 3) การบริหารการเงินและบัญชี จัดทำเอกสารทางการเงินให้ถูกต้องตามระเบียบ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ กำหนดระบบการควบคุมภายในที่รัดกุม จัดเก็บเอกสารหลักฐานอย่างเป็นระบบ 4) การจัดซื้อจัดจ้าง ดำเนินการตามระเบียบพัสดุอย่างเคร่งครัด เปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างต่อสาธารณะ ตั้งคณะกรรมการดำเนินการที่มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม 5) การตรวจสอบและติดตาม จัดทำรายงานการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ แต่งตั้งคณะกรรมการ

ตรวจสอบภายใน เปิดเผยผลการตรวจสอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงการดำเนินงาน 6) การรายงานผล จัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้องและครบถ้วน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เผยแพร่รายงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย รับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การพัฒนาบุคลากร จัดอบรมให้ความรู้ด้านการเงินและพัสดุ สร้างความตระหนักเรื่องความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากร พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงบประมาณ 8) การประเมินผล กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้งบประมาณ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน นำผลการประเมินมาปรับปรุงการบริหารงบประมาณ ดังนั้น การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาลจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของบุคลากร ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจน และการติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการบริหารงบประมาณที่ดีจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษา การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่มีกระบวนการบริหารจัดการแบบโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม รับผิดชอบ เป็นธรรม และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามระเบียบทางราชการและกฎหมายบ้านเมือง สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

กษมา แสนอ่อน. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตตรวจราชการที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

เกศริน ภัทรเปรมเจริญ. (2564). แนวทางกำกับดูแลการใช้จ่ายเงินงบประมาณการคลังท้องถิ่น. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน: สำนักงาน ก.พ.

ขนิษฐา ยศเมฆ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงบประมาณทางการศึกษากับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

จริยะดา จันทรังษี. (2558). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดทำงบประมาณ. ม.ป.ท.

ดรัณภพ เย็นวัฒนา. (2562). สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,

เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2539). การงบประมาณ. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลัย อินเทพ. (2560). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

รักษณาลี สุริหาร. (2563). สภาพและประสิทธิผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ราชกิจจานุเบกษา. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). เล่มที่ 139. ตอนพิเศษ 258 ง.

_____ . (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. เล่มที่ 116. ตอนพิเศษ 63 ง.

รัตติกรณ์ สุขดี. (2551). การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วิจารณ์ พานิช. (2559). การปฏิรูปการศึกษา: จากฐานรากสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอิศรา.

วิภาณี เทียมจันทร์. (2564). สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วีระพงษ์ ก้านกิ่ง. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วิไลภรณ์ เทพมนตรี. (2559). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่บนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

แสงเทียน จิตรโชติ. (2560). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักข่าวอิศรา. บทเรียนคดีทุจริตอาหารกลางวันเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2568 จาก https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/113764-inves09-248.html.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

สุรวุฒิ ตั้งดี. (2558). การศึกษาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

UNESCO. (2017). Education Governance for Accountability and Transparency. Paris: UNESCO Publishing.

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์
Academic administration of educational institution administrators in the era of globalization

สุกัญญา โอคอนเนอร์
Sukanya Okoner
ศุภกร ศรีพรหม
Supakorn Sripom
กชภัทร์ สงวนเครือ
kotchaphat Sanguankhruea
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
Master of Education Program in Buddhist Educational Administration
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Campas
Email: Sak7861010@hotmail.com

Received: 27 January 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ส่งผลให้การบริหารจัดการทางการศึกษาต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนงานวิชาการให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อบริบทใหม่ของสังคมโลก ได้ศึกษาใน 7 ประเด็น ดังนี้ การบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติ และแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ โดยมุ่งเน้นบทบาทของนโยบายทางการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านนโยบายระดับชาติและนานาชาติที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการแปลนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพทางวิชาการ รวมทั้งต้องมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และสามารถบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการแข่งขันและการใช้ชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

The purpose of this article is to study the academic administration of school administrators in the era of globalization an era characterized by rapid changes in social, economic, technological, and educational dimensions. These transformations necessitate adaptive educational management to remain relevant and effective. School administrators, therefore, play a crucial role in developing and driving academic operations to meet quality standards and respond to the new global context. The study focuses on seven key aspects: (1) academic administration in the globalization era, (2) development of school curricula aligned with global contexts, (3) learning management aimed at fostering 21st-century skills, (4) application of digital technology in academic administration, (5) teacher and educational personnel development in response to change, (6) establishment of international academic collaboration networks, and (7) best practices in academic administration during globalization. The study emphasizes the role of educational policy and the use of information technology in enhancing learning quality especially national and international policies that shape educational management at the school level. Therefore, school administrators must be capable of effectively translating policies into practice while integrating digital technologies into teaching, assessment, and professional development. Additionally, they must possess a modern vision, be open to change, demonstrate strategic leadership, and implement systematic management in order to elevate the quality of education to meet international standards and prepare students to compete and thrive in the 21st-century world.

Keywords: Academic administration, educational institution administrators, the era of globalization

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ถือได้ว่าเป็นยุคของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีวิธีการจัดการที่ทันสมัย โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารการคมนาคมขนส่งและเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กิจการต่าง ๆ ถูกขับเคลื่อนได้อย่างรวดเร็ว สะดวก มีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยโลกทั้งระบบเดี่ยวและระบบแยกส่วน กล่าวคือ เกิดภาวะโลกไร้พรมแดนที่ทุกองคาพยพล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหมด ในขณะเดียวกันก็เกิดความขัดแย้งและความแตกแยกทางสังคมวัฒนธรรมมากมายมีการแบ่งแยกกลุ่มทางการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม และลัทธิความเชื่ออย่างที่ประชาคมโลกไม่เคยประสบมาก่อน โลกาภิวัตน์มิใช่เป็นเพียงกระบวนการติดต่อระหว่างประเทศที่มีความต่อเนื่อง แต่เป็นกระบวนการความแตกต่างทางด้านคุณภาพอีกประการหนึ่งด้วย ดังนั้น ความเป็นโลกาภิวัตน์จึงไม่ใช่อีกช่วงหนึ่งของวงจรปิดหรือเปิดระยะยาวของระบบตลาดเสรีหรือไม่ได้เป็นเพียงนโยบายปกป้องทางเศรษฐกิจและการเงินของโลกเท่านั้น แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ผลกระทบโดยรวมของการเติบโตอย่างรวดเร็ว และพลังอำนาจของระบบการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีข่าวสารแบบไร้พรมแดน สภาพดังกล่าวทำให้กระบวนทัศน์การพัฒนาวิธีการจัดการและแก้ไขปัญหาแบบเดิม ๆ ไม่สามารถใช้ได้ แต่ต้องอาศัยวิธีคิดใหม่ และการบริหารจัดการระดับโลก เพื่อทำวิถีการดำเนินชีวิตของ

บุคคลไม่ต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงและความเสี่ยง ซึ่งในปัจจุบันนี้ภาวะดังกล่าว ยังไม่มีกลไกหรือระบบบริหารจัดการที่ดีเพียงพอ และอำนาจในการขับเคลื่อนกระบวนการโลกาภิวัตน์ยังขึ้นอยู่กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และปรากฏการณ์ดังกล่าวอยู่ห่างไกลเกินความตระหนักและการรับรู้ของประชาชนจำนวนมากในสังคมที่ยังด้อยพัฒนา (พัชรินทร์ สิรสุนทร, 2556)

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนแปลง จากการเป็นผู้สอน และผู้เรียนเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (partnering) โดยองค์ประกอบที่สำคัญของสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้เรียน และครูที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับยุคสมัย โดยอาศัยการนำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561)

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์ในสถานศึกษาในสมัยปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนควรปรับตัวให้ทันสื่อโซเชียลที่มีแอปพลิเคชันมากมายไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก อินสตราแกรม ไลน์ ทวิตเตอร์ และเพจต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครู ต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวนักเรียน เพราะการศึกษาทุกวันนี้สามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ ได้แค่ลัดมือเดียวจากกูเกิ้ลจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางการศึกษาที่ทันสมัย นอกจากนั้นยังมีแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมายมากมาย เช่น การพนันหลายรูปแบบหวยออนไลน์ รวมทั้งสื่อลามกเป็นจำนวนมากที่จะทำให้นักเรียนหลงทางหลงผิดไปอยู่ในวังวนของอบายมุขเช่นนั้นอาจทำให้นักเรียนเหล่านั้นเรียนไม่จบ ซึ่งเป็นปัญหาของสถาบันการศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งการบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์ควรสอดแทรกความรู้เหล่านี้ในหลักสูตร หรือครูควรนำสื่อออนไลน์ไปประยุกต์สอนในหลักสูตรวิชาการต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและคุณูปการต่อวงการศึกษาเป็นอย่างมาก

การบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์

การบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์เป็นความท้าทายสำคัญที่สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องเผชิญ ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะนำเสนอใน 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อันเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2560) ซึ่งการบริหารงานวิชาการในยุคใหม่ต้องให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้มากกว่ากระบวนการ โดยเน้นการสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์ สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1) การปรับหลักสูตรให้ทันสมัย ความเป็นสากลของการศึกษา (Internationalization) โลกาภิวัตน์ทำให้การศึกษาต้องก้าวข้ามพรมแดน ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกลายเป็นสิ่งสำคัญทั้งในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ความร่วมมือในการวิจัย และการยอมรับคุณวุฒิร่วมกัน วิจารณ์ พานิช (2555) เสนอว่า หลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มากกว่าการท่องจำเนื้อหา สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์

สินลารัตน์ (2557) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (Productive Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้และผลงานด้วยตนเอง

2) การบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอน เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน เช่น การเรียนแบบออนไลน์ การใช้ Learning Management System (LMS) และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็น เช่นเดียวกับที่ Marc Prensky (2010) เสนอแนวคิดเรื่อง "Digital Natives" ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนในยุคปัจจุบันมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม

3) การพัฒนาครูมืออาชีพ การพัฒนาครูและผู้บริหารให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ต้องเน้นการบริหารแบบกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร การพัฒนาครูให้มีความเป็นมืออาชีพเป็นกลยุทธ์สำคัญของการบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์ โดยครูต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทันสมัย เข้าใจผู้เรียน และสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556)

4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โลกาภิวัตน์ทำให้การศึกษาต้องก้าวข้ามพรมแดน ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกลายเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ความร่วมมือในการวิจัย และการยอมรับคุณวุฒิร่วมกัน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2558) เสนอแนวคิดเรื่อง “ห้องเรียนไร้พรมแดน” ที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

5) การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ผู้บริหารต้องสร้างระบบและกลไกการประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ และใช้ผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2558)

3. แนวโน้มการบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์ในอนาคต

สถาบันการศึกษาควรวางนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่รองรับการเปลี่ยนแปลงระดับโลก ควรพัฒนาครูและบุคลากรให้มีทักษะด้านดิจิทัลและภาษา สนับสนุนการวิจัยที่ตอบสนองปัญหาในระดับโลก สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศอย่างยั่งยืน รัตนา ดวงแก้ว (2556) คาดการณ์แนวโน้มการบริหารงานวิชาการในอนาคตว่า จะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) มากขึ้น โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และความฉลาดทางอารมณ์

สรุป การบริหารงานวิชาการในยุคโลกาภิวัตน์เป็นทั้งความท้าทายและโอกาสสำหรับสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองโลกที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม พร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นโดยนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอใน 4 ประเด็น ดังนี้ คือ

1. บริบทโลกที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นักวิชาการได้ให้ทัศนะ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานและการใช้ชีวิต หลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องเน้น การพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) ให้แก่ผู้เรียน รวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการทำงานอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561)

2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโลกของงาน โลกของการทำงานในอนาคตจะมีความแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างมาก อาชีพบางอย่างอาจหายไปเนื่องจากการทดแทนด้วยเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ ในขณะที่อาชีพใหม่ ๆ จะเกิดขึ้น หลักสูตรสถานศึกษาจึงควรเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุวิมล เหลืองประเสริฐ, 2564)

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมปัจจุบันมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น การเชื่อมโยงและการเคลื่อนย้ายของผู้คนระหว่างประเทศทำให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมทั้งมีทักษะในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2562)

4) การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นความท้าทายระดับโลกที่ทุกประเทศต้องร่วมมือกันแก้ไข หลักสูตรสถานศึกษาจึงควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2563)

สรุป บริบทโลกที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโลกของงาน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ซึ่งหลักสูตรของสถานศึกษาจึงควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ และทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน และการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน

2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก นักวิชาการได้ให้ทัศนะ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความต้องการและความท้าทายของโลกในอนาคต การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์แนวโน้มและความท้าทายของโลกในอนาคต รวมทั้งความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม เพื่อนำมากำหนดเป้าหมายและทิศทางของหลักสูตร การวิเคราะห์นี้อาจใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ PEST (Political, Economic, Social, Technological) หรือการทำ Scenario Planning เพื่อคาดการณ์อนาคต (มารุต พัฒผล, 2562)

2) การกำหนดสมรรถนะหลักสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก โดยการกำหนดสมรรถนะหลักที่ผู้เรียนควรมีในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (Higher-order Thinking and Innovation) ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication and Collaboration) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) และความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2564)

3) การบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตร แนวทางการบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรสถานศึกษา โดยไม่เพียงแค่การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มี

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดและมีวิจารณญาณ การบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Platforms) การสร้างห้องเรียนอัจฉริยะ (Smart Classroom) การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) และความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) และการสอนทักษะการเขียนโปรแกรม (Coding) และการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) (ทิศนา แขมมณี, 2563)

4) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก โดยการบูรณาการเนื้อหาและทักษะจากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในชีวิตจริง แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เช่น การเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) การเรียนรู้โดยใช้การออกแบบเป็นฐาน (Design-based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2563)

5) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในโลกที่ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) มีความสำคัญอย่างยิ่ง หลักสูตรสถานศึกษาจึงควรพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ (วิจารณ์ พานิช, 2561)

6) การพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก การพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) โดยเน้นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาระดับโลก การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม และการมีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก แนวทางการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านการบริการสังคม (Service Learning) การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning) และการเรียนรู้ผ่านประเด็นปัญหาโลก (Global Issues Education) (สุธีรา ทอมสัน, 2564)

7) การประเมินผลที่เน้นสมรรถนะและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง การประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรในบริบทโลก โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินสมรรถนะ (Competency Assessment) ที่ให้ความสำคัญกับความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง มากกว่าการทดสอบความจำหรือความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว รูปแบบการประเมิน เช่น การประเมินจากชิ้นงานหรือภาระงาน (Performance Assessment) การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) การประเมินโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation Assessment) และการประเมินตนเองและการประเมินโดยเพื่อน (Self and Peer Assessment) (ศิริเดช สุชีวะ, 2562)

3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้ 1) การวิเคราะห์บริบทและความต้องการ วิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม วิเคราะห์นโยบายการศึกษาระดับชาติและระดับนานาชาติ 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตร กำหนดวิสัยทัศน์ที่สะท้อนถึงการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับอนาคต และกำหนดเป้าหมายและสมรรถนะหลักที่ต้องการพัฒนาในผู้เรียน 3) การออกแบบโครงสร้างหลักสูตร กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้และการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระ กำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทโลก กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล

4) การนำหลักสูตรไปใช้พัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่ จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา 5) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง นำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561)

4. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก พบว่า มีปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เข้าใจบริบทโลกและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง สามารถนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถใช้เทคโนโลยีในการสอน และมีความเข้าใจในบริบทโลก 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาหลักสูตรควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย รวมถึงผู้ปกครอง ชุมชน และภาคธุรกิจ เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ 4) ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ สถานศึกษาควรมีทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม สถานศึกษาควรมีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของบุคลากร (สมชาย รัตนทองคำ, 2564)

สรุป การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลก เป็นความท้าทายสำคัญของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์บริบทโลกอย่างรอบด้าน การกำหนดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตร การส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก และการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคธุรกิจ เพื่อพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

ทักษะในศตวรรษที่ 21 นับได้ว่าเป็นความสามารถที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต ทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กและเยาวชนควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ประสบความสำเร็จในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงเครือข่าย P21 (Partnership for 21st Century Learning) ซึ่งมีกรอบแนวคิดที่ประกอบด้วยทักษะหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) – 4Cs ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 2X ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) ได้แก่ การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Literacy) 3) ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) การริเริ่มและการกำกับดูแลตนเอง (Initiative and Self-Direction) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) การมีผลงานและความรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) (วิจารณ์ พานิช, 2555) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้ 1) การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ส่งเสริมการบูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ ผ่านการทำโครงงาน 2) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา 3) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ส่งเสริมการตั้งคำถาม การสืบค้น และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร 5) การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี (Technology-Enhanced Learning) ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ โดยเน้นย้ำความสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่มุ่งประเมินทักษะและความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2561)

2. บทบาทของครูในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) โค้ช (Coach) และที่ปรึกษา (Mentor) บทบาทสำคัญของครู ได้แก่ ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และประเมินผลตามสภาพจริง (มารุต พัฒผล, 2557)

3. ความท้าทายและแนวทางการแก้ไข ความท้าทายในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของไทย เช่น ครูขาดความเข้าใจและทักษะ หลักสูตรไม่ยืดหยุ่น ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี แนวทางการแก้ไขปัญหา ได้แก่ พัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงหลักสูตรให้ยืดหยุ่นและทันสมัย สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยี และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2564)

สรุป การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต ซึ่งทักษะเหล่านี้กล่าวได้ว่าครอบคลุมความสามารถที่จำเป็นทั้งด้านการคิด การทำงาน และการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ แต่ยังเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารจัดการการศึกษาในทุกมิติ ซึ่งมีแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตร การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรช่วยให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ 1) การใช้ Big Data ในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตร 2) การพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทและความต้องการของผู้เรียน 3) การสร้างระบบการติดตามและประเมินผลหลักสูตรแบบ Real-time 4) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตร (สุวิมล ว่องวาณิช, 2557)

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (LMS) ในการจัดการเรียน

การสอน 2) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน 3) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) 4) การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) และความเป็นจริงเสริม (AR) ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนไม่ใช่เป้าหมายของการเรียนรู้ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2561)

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การวัดและประเมินผลมีความแม่นยำ รวดเร็ว และสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ได้แก่ 1) การใช้ระบบการทดสอบออนไลน์ที่มีการวิเคราะห์ข้อสอบแบบอัตโนมัติ 2) การใช้เทคโนโลยี Learning Analytics ในการวิเคราะห์พฤติกรรมและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) การพัฒนาคลังข้อสอบดิจิทัลและระบบการสุ่มข้อสอบอัตโนมัติ 4) การใช้ E-portfolio ในการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน 5) การประยุกต์ใช้ระบบ AI ในการตรวจและให้คะแนนงานของผู้เรียน และการประเมินผลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลควรมุ่งเน้นการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน (Assessment of Learning) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2560)

4. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการสร้างสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Media) ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) การพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่ายและสอดคล้องกับหลักสูตร 2) การสร้างห้องสมุดดิจิทัลที่มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เสมือนจริง (Virtual Learning Environment) 4) การใช้เทคโนโลยี Cloud Computing ในการจัดเก็บและแบ่งปันสื่อการเรียนรู้ 5. การส่งเสริมการสร้างสื่อการเรียนรู้แบบเปิด (Open Educational Resources) และสื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลควรมีลักษณะเป็น “Micro Learning” ที่มีเนื้อหากระชับ เข้าใจง่าย และเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2559)

5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การวิจัยในชั้นเรียนมีความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การใช้ระบบการเก็บข้อมูลอัตโนมัติในการวิจัยในชั้นเรียน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและเทคโนโลยี Big Data 3) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนผลการวิจัยและนวัตกรรมการเรียนการสอน 4) การทำวิจัยร่วมกันผ่านเครือข่ายออนไลน์ 5) การพัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยทางการศึกษาที่เข้าถึงได้ง่าย ซึ่งการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่ใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2557)

6. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลควรเน้นการนิเทศแบบร่วมมือ (Collaborative Supervision) ที่ครูและผู้นิเทศร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุน เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การนิเทศการศึกษามีความยืดหยุ่นสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษา ได้แก่ 1) การนิเทศออนไลน์ผ่านระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) 2) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและผู้นิเทศ 3) การบันทึกวิดีโอการสอนเพื่อ

การสะท้อนคิดและการนิเทศ 4) การพัฒนาระบบการนิเทศแบบ Real-time Coaching 5) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในรูปแบบออนไลน์ (วัชรา เล่าเรียนดี, 2556)

7. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประกันคุณภาพการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การประกันคุณภาพการศึกษามีความเป็นระบบมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา 2) การใช้ Big Data ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาคุณภาพ 3) การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลแบบ Real-time 4) การใช้ Dashboard ในการแสดงผลการดำเนินงานด้านคุณภาพ 5) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (อุทุมพร จามรมาน, 2557) ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการประกันคุณภาพเชิงพัฒนา (Developmental Quality Assurance) ที่ใช้ข้อมูลจากระบบดิจิทัลในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (รัตนา ดวงแก้ว, 2560)

สรุป การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการจึงควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนที่ดี มีการพัฒนาบุคลากร และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และตอบสนองต่อความท้าทายในโลกยุคดิจิทัล ซึ่งการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นโค้ช หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษามีหลายมิติ ดังนี้

1. บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มี 4 ประเด็น ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสิ้นเชิง ครูจึงต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคสมัย ครูยุคใหม่ต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน (Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK) (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561)

2) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและประชากร โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเคลื่อนย้ายประชากร ส่งผลให้ครูต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) และสามารถเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

3) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ส่งผลให้ตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีทักษะแตกต่างไปจากเดิม ครูต้องพัฒนาตนเองให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสาร (ธีระ รุญเจริญ, 2560)

4) การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาบ่อยครั้ง ส่งผลให้ครูต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว (สมชาย รัตนทองคำ, 2557)

2. แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีดังต่อไปนี้ คือ

1) การพัฒนาสมรรถนะหลักของครูในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะหลักของครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562) ได้เสนอสมรรถนะหลักของครูในยุคการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง 5) สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 6) สมรรถนะด้านการสื่อสารและการร่วมมือ นอกจากนี้ ทิศนา แขมมณี (2561) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills) และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Skills) เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Professional Development)การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพควรเกิดขึ้นในบริบทของการทำงานจริง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพ แนวทางการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) 2) การนิเทศภายในโรงเรียน 3) การวิจัยในชั้นเรียน 4) การสะท้อนคิดและการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2560)

3) การพัฒนาครูผ่านระบบดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาครูช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงการพัฒนาได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งแนวทางการพัฒนาครูผ่านระบบดิจิทัล ได้แก่ 1) การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ (Online Learning) 2) การใช้ MOOC (Massive Open Online Course) ในการพัฒนาครู 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ของครู 4) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนั้น การพัฒนาครูผ่านระบบดิจิทัลควรมีการออกแบบให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561)

4) การพัฒนาครูด้วยการโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยงเป็นแนวทางการพัฒนาครูที่เน้นการให้คำแนะนำและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การโค้ชช่วยให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างตรงจุด และสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง แนวทางการพัฒนาครูด้วยการโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยง ได้แก่ 1) การโค้ชเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Instructional Coaching) 2) การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) 3) การเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูใหม่ (Mentoring for New Teachers) 4) การโค้ชเพื่อสร้างความเป็นผู้นำ (Leadership Coaching) ซึ่งการโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยงช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาในองค์กร จะช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ (วัชรา เล่าเรียนดี, 2556)

5) การพัฒนาครูผ่านเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาครูผ่านเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ 1) การสร้างเครือข่ายครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน 2) การร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาครู 3) การสร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ 4) การร่วมมือกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมในการพัฒนาครู และเครือข่ายความร่วมมือช่วยให้ครูได้รับ

มุมมองที่หลากหลาย และสามารถพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2560)

6) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาและการเรียนรู้ของครู และผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) และสามารถสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) 2) การพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการ 3) การพัฒนาทักษะการนิเทศและการโค้ช 4) การพัฒนาทักษะการบริหารทรัพยากรบุคคล (ธีระ รุญเจริญ, 2560)

3. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1X นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการพัฒนาครู และจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ รวมทั้งการปรับปรุงระบบการพัฒนาครูให้มีความต่อเนื่อง และเป็นระบบ 2) การสร้างแรงจูงใจและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การพัฒนาครูควรเชื่อมโยงกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพและการประเมินผล การปฏิบัติงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และให้มีการปรับปรุงระบบวิทยฐานะครูให้สอดคล้องกับสมรรถนะและผลการปฏิบัติงานจริง 3) การมีส่วนร่วมของครูในการออกแบบการพัฒนา การพัฒนาครูควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบการพัฒนาตนเอง เพื่อให้การพัฒนาตรงกับความต้องการและบริบทของครู มีการสำรวจความต้องการในการพัฒนาของครูก่อนการออกแบบหลักสูตรการพัฒนา 4) การติดตามและประเมินผลการพัฒนา การพัฒนาครูควรมีระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทราบผลลัพธ์ของการพัฒนาและนำไปปรับปรุงการพัฒนาในครั้งต่อไป และให้มีการประเมินผลการพัฒนาครูในหลายมิติ ทั้งการประเมินปฏิกิริยา การเรียนรู้ การนำไปใช้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2558)

สรุป การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาครูในยุคการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควบคู่กันไป ทั้งนี้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวและรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติ

ความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด งานวิจัย ทรัพยากร และบุคลากรทางการศึกษาระหว่างสถาบันการศึกษาจากประเทศต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน (Knight , 2015) ซึ่งจะนำเสนอใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบและกลไกความร่วมมือ Altbach & Knight (2007) จำแนกรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติไว้หลายประเภท ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากร (Student and Faculty Exchange) การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์เพื่อเรียนรู้และทำงานวิจัยในต่างประเทศ 2) หลักสูตรร่วม/คู่ขนาน (Joint/Double Degree Programs) การพัฒนาและดำเนินการหลักสูตรร่วมกัน

ระหว่างสถาบันการศึกษาจากต่างประเทศ 3) โครงการวิจัยร่วม (Collaborative Research Projects) การร่วมมือกันทำวิจัยระหว่างนักวิชาการและสถาบันจากประเทศต่างๆ 4) เครือข่ายวิชาการเฉพาะด้าน (Academic Networks) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในสาขาเฉพาะ 5) การประชุมวิชาการและสัมมนานานาชาติ (International Conferences and Seminars) การจัดประชุมวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และสมพงษ์ จิตระดับ (2562) เสนอว่ากลไกความร่วมมือที่สำคัญประกอบด้วยข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) การสนับสนุนทุนวิจัยร่วม การแลกเปลี่ยนบุคลากรและการจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกัน

2. กระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ Marginson & Rhoades (2002) นำเสนอกรอบแนวคิด “glonacal agency” ที่อธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับโลก (global) ระดับชาติ (national) และระดับท้องถิ่น (local) ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ วิจิตร ศรีสอ้าน (2560) เสนอขั้นตอนในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติไว้ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพและความต้องการ ประเมินจุดแข็งและความต้องการของสถาบัน 2) การระบุพันธมิตรที่เหมาะสม ค้นหาสถาบันหรือองค์กรที่มีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน 3) การสร้างความสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ผ่านการประชุม การเยี่ยมชม และการแลกเปลี่ยนข้อมูล 4) การพัฒนาข้อตกลงความร่วมมือ จัดทำข้อตกลงที่ระบุเป้าหมาย กิจกรรม และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย 5) การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ 6) การติดตามและประเมินผล ประเมินผลสำเร็จและปรับปรุงการดำเนินงาน 7) ปัจจัยความสำเร็จและความท้าทาย

สรุป การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการวิจัย โดยเป็นการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยจากทั่วโลกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร และประสบการณ์ เช่น Knight & de Wit (2018) ยกตัวอย่างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่ประสบความสำเร็จคือ โครงการ Erasmus ในยุโรป ซึ่งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา คณาจารย์ และการพัฒนาหลักสูตรร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยในสหภาพยุโรป ASEAN University Network (AUN) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการ กรณีศึกษาในประเทศไทยและในต่างประเทศ ดังนี้

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการ: กรณีศึกษาในประเทศไทย

1. การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง รุ่ง แก้วแดง (2558) เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทโลกาภิวัตน์ โดยเน้นการบูรณาการสาระการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะที่จำเป็น และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์เป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรเน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล มีการส่งเสริมการวิจัยและโครงงานวิทยาศาสตร์ที่ตอบสนองต่อความท้าทายระดับโลก

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2563) กล่าวถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาโรงเรียนกำเนิดวิทย์ซึ่งมีการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และ

เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน มีการใช้ระบบ LMS (Learning Management System) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

3. การส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา วิจารณ์ พานิช (2559) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ส่งเสริมให้ครูร่วมกันวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนานวัตกรรมการสอนมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

4. การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ศิริชัย กาญจนวาสี (2560) เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) โรงเรียนรุ่งอรุณเป็นตัวอย่างของสถานศึกษาที่มีการพัฒนาระบบการประเมินผลแบบองค์รวม เน้นการประเมินตามสภาพจริงและการสะท้อนคิด มีการใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) และการประเมินโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการ: กรณีศึกษาในต่างประเทศ

1. สิงคโปร์ การพัฒนาครูและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน Tan & Ng (2021) ศึกษาระบบการศึกษาของสิงคโปร์พบว่า สถานศึกษามีการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการสอน สถาบัน National Institute of Education (NIE) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร วิธีการสอน และนวัตกรรมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Darling-Hammond & Rothman, 2015)

2. ฟินแลนด์ การบริหารงานวิชาการแบบกระจายอำนาจและพัฒนาวิชาชีพครู Sahlberg (2018) กล่าวถึงระบบการศึกษาของฟินแลนด์ที่มีการกระจายอำนาจในการบริหารงานวิชาการให้กับสถานศึกษา ครูมีอิสระในการออกแบบการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตร และประเมินผลการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเฮลซิงกิมีบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพสูง ครูในฟินแลนด์ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยและสามารถนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. เกาหลีใต้ การใช้เทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ Lee (2019) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของเกาหลีใต้พบว่า มีการผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โรงเรียน KAIST Science Academy เป็นตัวอย่างของสถานศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีล้ำสมัยในการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบ STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics) และมีความร่วมมือกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม (Kim & Park, 2018)

4. ออสเตรเลีย การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ Masters (2018) กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาในออสเตรเลียที่มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ (Australian Curriculum) และการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน โรงเรียน Templestowe College ในเมลเบิร์นเป็นตัวอย่างของสถานศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม มาเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่สนใจและมีการประเมินผลตามสภาพจริง

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ, การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา, การพัฒนา

ระบบการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและเน้นการพัฒนาผู้เรียน, การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

สรุป

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับกระบวนทัศน์การบริหาร โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัย ยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอน บทบาทสำคัญของผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ สามารถแปลนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล และพัฒนาครู พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21 และสร้างความร่วมมือทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล นอกจากนี้ ยังต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การรักษาสมดุลระหว่างความเป็นสากลกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในโลกอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). ทิศทางการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ซัคเซส มีเดีย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2559). การออกแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บในระบบการเรียนอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2561). การออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี พริ้นท์ จำกัด.

_____. (2562). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: วี พริ้นท์.

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2561). การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทิศนา แขมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2560). การบริหารการศึกษายุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2557). การวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ วะสี. (2563). การปฏิรูปประเทศไทยและการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

พัชรินทร์ สิรสุนทร. (2556). แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2563). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2561). การศึกษาในศตวรรษที่ 21: การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2563). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มารุต พัฒผล. (2557). การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2562). การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รัตนา ดวงแก้ว. (2556). การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2560). การประกันคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รุ่ง แก้วแดง. (2558). การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2560). อุดมศึกษาในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

_____. (2559). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

_____. (2561). การศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาในไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สังคมศาสตร์.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). การศึกษาและการพัฒนาทักษะในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). การบริหารงานวิชาการ: แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2560). การบริหารการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิริธรรม.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). การบริหารการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2560). ทฤษฎีการประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2564). การศึกษาและการพัฒนาทักษะในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริเดช สุชีวะ. (2562). การบริหารงานการศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมชาย รัตนทองคำ. (2557). การพัฒนาและการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2564). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพาณิชย์.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2558). การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2560). การประเมินการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธีรา ทอมสัน. (2564). การพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันการศึกษาบูรพา.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). การศึกษาในศตวรรษที่ 21: แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย. วารสารวิชาการ. 7(2), 2-7.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2557). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2558). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล เหลืองประเสริฐ. (2564). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Altbach. P. G. & Knight. J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. Journal of Studies in International Education. 11(3-4), 290-305.

Darling-Hammond, L., & Rothman, R. (2015). Teaching in the flat world: Learning from high-performing systems. New York: Teachers College Press.

Kim, Y., & Park, N. (2018). The effect of STEAM education on elementary school student's creativity improvement. In Computer Applications for Security. Control and System Engineering. Berlin: Springer.

Knight, J., & de Wit, H. (2018). Internationalization of higher education: Past and future. International Higher Education. (95), 2-4.

Lee, M. H. (2019). Competitiveness of Korean education from a global perspective. Asia Pacific Education Review. 20(2), 279-291.

Marginson, S., & Rhoades, G. (2002). Beyond national states, markets, and systems of higher education: A glonacal agency heuristic. Higher Education. 43(3), 281-309.

Masters, G. N. (2018). The role of evidence in teaching and learning. In Professional Learning for Improving Schools. Melbourne: ACER Press.

Prensky, M. (2010). Teaching digital natives: Partnering for real learning. Thousand Oaks. CA: Corwin.

Sahlberg, P. (2018). FinnishED leadership: Four big, inexpensive ideas to transform education. Thousand Oaks. CA: Corwin.

Tan, O. S., & Ng, P. T. (2021). Educational reform in Singapore: From quantity to quality. Educational Research for Policy and Practice. 20(2), 195-212.

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา

The Administration of Academic Works according to the 4 Path of Accomplishments (Iddhipāda) in Educational Institutions

อุทัย กมลศิลป์
Uthai Kamolsil
พระครูปริยัติธรรมธัช ปิยธมฺโม (ชำนิวัตร)
Phrakhrupariyatthamthat Piyathammo (Chamniwat)
วินัย กมลศิลป์
Winai Kamolsin
วีระ รัฐมนตรี
Veera Ratthamontree
จักรกริช บุญเดช
Chakkrit Boondet
รณชัย สำเภานนท์
Ronachai Sumpaonon
สงวน หล้าโพนทัน
Sanguan Laphonthan
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus
E–mail: pochai002@gmail.com
E-mail: khattanamungsanti@gmail.com

Received: 4 February 2025; Revised: 6 March 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา โดยมีหลักการบริหารงานวิชาการคือความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารและงานวิชาการ ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร ความหมายการบริหาร ความสำคัญของการบริหาร หลักการบริหาร ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ ความหมายงานวิชาการ ความสำคัญงานวิชาการ หลักการงานวิชาการ ความสัมพันธ์การบริหารกับงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีความหมายความหมายและองค์ประกอบที่ได้นำมาวิเคราะห์การบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสรุปเนื้อหาของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาตามลำดับให้มากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหาร, งานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

This academic article aims to study the administration academic works according to the 4 path of accomplishments (Iddhipāda) in educational institutions. The principles of academic administration are basic knowledge of administration and academic work, knowledge of administration, meaning of administration, importance of administration, principles of administration, knowledge of academic works, meaning of academic works, importance of academic works, principles of academic works, relationship of administration and academic works according to the 4 path of accomplishments (Iddhipāda). There are meanings and components are analyzed to be consistent with the current situation and summarize the content of administration of academic works according to the path of accomplishments (Iddhipāda) as much as possible.

Keywords: Administration, Academic works, the Path of accomplishments (Iddhipāda)

บทนำ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาคนทุกช่วงชีวิตให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม รวมถึงพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และมีความสามารถในการแข่งขัน โดยต่างมีความเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษามีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และศักยภาพ เพื่อสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ และเป็นฐานหลักของการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาการศึกษาไทยภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ จึงมุ่งเน้นแก้ปัญหาและเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทย เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่ดีคิดวิเคราะห์มีการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดจนมีจิตสาธารณะรวมทั้งมีระเบียบวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สถานศึกษาเป็นองค์การทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินการเพื่อพัฒนาความรู้ สติปัญญา ทักษะต่าง ๆ ความเป็นพลเมือง ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สถานศึกษาจึงเป็นองค์กรที่เป็นรากฐานในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประชาคม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ สถานศึกษาจึงรับบทบาทหน้าที่ที่สำคัญโดยมีพันธกิจหลัก คือ ต้องสร้างและพัฒนาคุณภาพการจัดการ

ศึกษาให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจต่อระบบการจดัการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น สังคมและประเทศได้ พร้อมทั้งเท่าทันยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพราะงานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ดีขึ้น สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจึงเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ และนำทางวิชาการอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่หลักสูตรกำหนด เป็นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพและมาตรฐานสูงสุด และถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่ช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ โดยมีองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาประกอบด้วยหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาการบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ และการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งแต่ละงานล้วนเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้การเรียนการสอนในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

ดังนั้น งานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของชุมชน ผู้ปกครอง จัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานให้เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ หรือเป็นแนวทางให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารและงานวิชาการ

1. ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร

1.1 ความหมายการบริหาร

การบริหารการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและเพื่อความอยู่รอดขององค์การ ในที่นี้ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคลเพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมทีตนดำรงชีวิตอยู่ (เลิศดาว กลิ่นศรีสุข, 2550)

การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพความรู้ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่โดยอาศัยปัจจัย

สำคัญ การบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ได้แก่ 1) คน 2) เงิน 3) วัสดุสิ่งของ 4) การจัดการ (Management) การบริหารการศึกษาจึงเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ คือ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ เป็นศาสตร์สังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกันกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โตวณะบุตร, 2542)

การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์มีการประสานความร่วมมือกันภายในองค์การโดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ โดยใช้ปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

1.2 ความสำคัญของการบริหาร

ในการจัดการศึกษาทุกประเภทโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาระดับฐานล่างสุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินภารกิจสร้างสรรค์คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนชาติโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดีมีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมแรงใจจากทรัพยากรบุคคลในทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

ความสำคัญของการบริหารการศึกษาเป็นการประกันว่าโรงเรียนได้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง นั่นคือผู้บริหารจะต้องสามารถใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญมีอยู่อย่างน้อย 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุและวิธีปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรใด ๆ ย่อมมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนี้เป็นเครื่องมือในการบริหารหรือการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคธุรกิจ ทรัพยากรทางการบริหาร หรือปัจจัยทางการบริหารที่นิยมกันมี 7 ประการ คือ คน เงิน วัสดุ วิธีปฏิบัติงาน ตลาด เครื่องจักร และขวัญและกำลังใจ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และแผนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2545)

ความสำคัญในการบริหารการศึกษาในแง่ของกระบวนการทำงานจำเป็นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งระดับกระทรวง ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา เพราะในแต่ละระดับต่างก็มีบทบาทอำนาจหน้าที่ต่างกัน ระดับกระทรวงจะกำหนดนโยบาย มาตรฐาน การประเมินผล การจัดการศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรให้แก่หน่วยปฏิบัติระดับเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานทุก

ระดับ ส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆ แก่สถานศึกษา และระดับสถานศึกษาเป็นหน่วยจัดการศึกษาอย่างแท้จริงเพราะคุณภาพการศึกษาจะเป็นอย่างไรอยู่ที่การบริหารจัดการในระดับนี้ (ธีระ รุญเจริญ, 2546)

กล่าวโดยสรุป การบริหารการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยอาศัยหลักการบริหารต่าง ๆ ตามสภาพการณ์ของสถานศึกษา

1.3 หลักการบริหาร

หลักการบริหารงานเพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ว่า การบริหารเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่ไม่มีกฎระเบียบหรือหลักเกณฑ์ตายตัว สามารถยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้แล้วแต่สถานการณ์ในการบริหาร และการบริหารงานเพื่อมุ่งผลสำเร็จของงานนั้น จำเป็นต้องอาศัยศิลปะของนักบริหารมืออาชีพ ไม่มีเทคนิคหรือหลักการบริหารใดที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด ไม่มีคัมภีร์การบริหารใดที่เป็นแบบสำเร็จรูป สำหรับการบริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นการจะทำงานให้สำเร็จจะต้องรู้จักงาน และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคน แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารงานที่มีหลักทฤษฎีในการบริหาร คือ มีคุณธรรม มีวุฒิภาวะและบุคลิกภาพ ซึมซาบในจิตวิญญาณของเพื่อนร่วมงาน มุ่งพัฒนางาน บริหารจัดการแบบร่วมใจ (ถวิล อรัญเวศ, 2545)

หลักการบริหารงานในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้ทุกคนได้ปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการบริหารสถานศึกษา คือ 1) กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของสถานศึกษา 3) การกำหนดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป 4) การจัดการศึกษาของโรงเรียน และ 5) กลไกการพัฒนาโรงเรียน (สมพิศ โห้งาม, 2553)

2. ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ

2.1 งานวิชาการ

จากการศึกษาตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้นิยามความหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการไว้ดังนี้

งานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้งานวิชาการเกิดพลวัต และส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สันติ บุญภิรมย์, 2552)

งานวิชาการ เป็นกระบวนการ หรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2555)

งานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (รุจิร์ ภู่สาระ, 2562)

กล่าวโดยสรุป งานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างทางด้านวิชาการในโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเช่นการปรับปรุง พัฒนาการเรียนสอน ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ

ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ ผู้เรียนมีคุณภาพ ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรและประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียน

2.2 ความสำคัญงานวิชาการ

ความสำคัญของงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2555)

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาซึ่งบ่งบอกถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณทั้งเป็นงานที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษาโดยตรง (วีรวรรณ นิวาสวงษ์, 2556)

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องสนับสนุนและส่งเสริมการบริหารวิชาการทำงานให้มีประสิทธิภาพพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพให้เป็นคนดีที่สมบูรณ์ ให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง (พัชรินทร์ โคตรสมบัติ, 2556)

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารจะตองเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อใหเกิดความถูกตองเหมาะสมการวัดขีดความสามารถ และความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษานั้น สวนหนึ่งมาจากการบริหารงานวิชาการ

2.3 หลักการการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

การบริหารงานวิชา หมายถึง บริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2555)

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้งานวิชาการเกิดพลวัตอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป (สันติ บุญภิรมย์, 2552)

การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้พันธกิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ (สมาน อัศวภูมิ, 2551)

หลักการการบริหารงานวิชาการ คือ 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีวัดคุณภาพ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกชั้นทุกระดับเขตพื้นที่การศึกษาและ

ระดับสถานศึกษา และ 5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

หลักการบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารงานวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนั้น ในหลักการเบื้องต้นของการบริหารจึงต้องมีความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ คือ 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นของสถานศึกษา และ 5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กาญจน์ เรืองมนตรี, 2554)

หลักการและแนวคิดของการบริหารงานวิชาการมี 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการดาเนินงาน 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกาหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ และ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและทุกสถานศึกษา (จันทรานี สงวนนาม (2553)

กล่าวโดยสรุป หลักการบริหารงานวิชาการ คือ หลักการมีคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิผล หลักประหยัด หลักวิชาการ รวมทั้งหลักธรรมาภิบาลในการบูรณาการต้องคำนึงถึงเป้าหมาย คือ ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ โดยมีผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการส่งเสริม สนับสนุน และดูแลเอาใจใส่ด้วยความยุติธรรมและความเสมอภาคเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

3. ความสัมพันธ์การบริหารกับงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน และเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่ต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาเพราะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จความสามารถของผู้บริหารไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา นั่นก็คือ สถานศึกษากำหนดแนวทางให้นักเรียนมีความรู้ มีคุณธรรม เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ ปัจจัยการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพราะความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการมาใช้ในการบริหาร เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีอำนาจสั่งการ ชี้แนะ วางกรอบทิศทางในการบริหารจัดการศึกษา วางแผนการดำเนินงานวิชาการ ให้เป็นไปทิศทางที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะมุ่งพัฒนางานวิชาการให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกล้าคิดด้วยตนเอง ไม่ใช่รอแต่คำสั่ง ต้องมีความกล้าในเชิงจริยธรรม เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีคุณธรรม ยุติธรรมและมีความโปร่งใส ไม่บริหารแบบรวบอำนาจในลักษณะอำนาจนิยม เป็นนักประสานงานที่ดีคิดกว้าง มองไกล เป็นผู้นำในด้านการวิเคราะห์และเข้าใจสภาพบริบทของตนเองได้ชัดเจน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการบริหารจัดการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจะทำหน้าที่ของตนได้เพียงใด ประสบความสำเร็จมากน้อยขึ้นอยู่กับทักษะ 3 ทักษะ คือ ทักษะเชิงเทคนิควิธี (Technical Skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคนิค ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการทำงานในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ความสามารถในการเสริมสร้างพลังความร่วมมือระหว่างสมาชิก และทักษะเชิงความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานในทุกลักษณะ เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน รวมทั้งความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ

หลักอิทธิบาท 4

1. ความหมาย

อิทธิบาท แยกเป็น “อิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จ “บาท”แปลว่า ฐาน เชิงรอง ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2537)

อิทธิบาท เป็นธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่าย ๆ ว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำเอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

2. ความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4

ความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 สำหรับอิทธิบาท 4 นี้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเป็นปัจจัยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความพอใจอย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างผลแห่งความสำเร็จของการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพอใจแล้วพยายามขวนขวายหาความรู้บ่อย ๆ โดยไม่เลิกกลางคัน มีความเพียร พิจารณาหาข้อบกพร่องในการเรียน แล้วปฏิบัติสิ่งที่เกื้อกูลต่อการเรียน ลด ละเลิก สิ่งที่ไม่เกื้อกูลต่อการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนของตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

อิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือ ธรรมเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย ดังที่มีพุทธดำรัสรับรองไว้ในมหาปรินิพพานสูตรว่า “ยสฺส กสฺสจิ อานนฺท จตฺตาโร อิทฺธิปาทา.” เป็นต้น แปลความว่า “อานนท์ อิทธิบาท 4 บุคคลใดเจริญ ทำให้มาก ทำให้เป็นดุจยาน ทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้ อบรม เริ่มไว้ดีแล้ว บุคคลนั้นเมื่อปรารถนาก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดกัปหรือเกินกว่ากัป ” พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า การเจริญอิทธิบาททำให้คนมีชีวิตอยู่ตลอดอายุกัป หมายถึงมีชีวิตอยู่ได้จนครบเกณฑ์อายุขัยประมาณได้ 100 ปี หรือมากกว่านั้น (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539)

ปัญหาการบริหารงานวิชาการ

ปัญหาการบริหารงานวิชาการนี้ ผู้วิจัยได้นำมาจากสถานศึกษา คือโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาอยู่ในด้านการบริหารหลักสูตร คือ หลักสูตรแกนกลางในสถานศึกษายังไม่เชื่อมโยงกับหลักสูตรและบริบทของนักเรียน มีครูไม่ตรงตามรายวิชาที่สอน ขาดการติดตามผลการใช้

หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบปัญหา คือ เนื่องจากเป็นโรงเรียนจำนวนครูมีน้อย ทำให้ครูมีภาระงานที่นอกเหนือจากงานสอนมากเกินไป จนส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนของนักเรียน

วิเคราะห์การบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

ปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารจะต้องใช้หลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 มาแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลเป็นสำคัญ จึงต้องนำหลักอิทธิบาท 4 แก้ปัญหา คือด้านฉันทะ ความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเต็มใจที่จะบริหารงานวิชาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ด้านวิริยะ ความเพียร ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเพียรพยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ มีจิตใจที่จดจ่อกับสิ่งนี้ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเอาใจใส่ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นโดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา วิมังสา การไตร่ตรองหลักธรรม ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องประกอบด้วยหลักธรรม ต้องรู้จักวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ปรับปรุง แก้ไขเพื่อพัฒนาต่อไป

การบริหารงานวิชาการ**ด้านฉันทะ** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้มีการ นิเทศติดตามด้วยความเอาใจใส่ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน **ด้านวิริยะ** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตั้งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียร พยายามโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน มีความเพียรพยายามที่ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและวัดผลประเมินผลนักเรียนรายคน อย่างมีประสิทธิภาพ **ด้านจิตตะ** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีใจจดจ่อต่อการส่งเสริมครูให้ทุ่มเทต่อการปฏิบัติ หน้าที่ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่เสริมให้มีประสิทธิภาพและมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง เต็มศักยภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูมีการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย มีความรับผิดชอบ ต่องานที่ปฏิบัติ และ**ด้านวิมังสา** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาว่ามีความสอดคล้องกับบริบทและความสามารถของนักเรียนหรือไม่ และทบทวนไตร่ตรองระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้และการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัด กระบวนการเรียนรู้ว่าเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านหลักสูตรควรมีการกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนางานวิชาการ โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนมีการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของสถานที่ และตัวผู้เรียน จัดหาเครื่องมือในการใช้สื่อช่วยสอน ICT ด้านการวัดผลและประเมินผล มีเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นปัจจัยด้านการใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านฉันทะ ความพอใจในงาน ด้านวิริยะ ความไม่ย่อท้อในงาน ด้านจิตตะ ความจดจ่อในงาน และด้านวิมังสา ความพินิจพิจารณาในงาน สามารถร่วมกันใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาอำนาจ ปวฑฺฒโน, 2556)

สรุป

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาทุกคนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สู่การปฏิบัติให้กับนักเรียนโดยยึดนโยบายของหน่วยเหนือเป็นหลักในการปฏิบัติ การบริหารงานวิชาการเริ่มต้นจากผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองสู่ชุมชน ถ้าการบริหารงานวิชการดี ประสิทธิภาพก็จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน นำความพึงพอใจไปสู่ผู้ปกครองและชุมชน นับเป็นความสำเร็จของสถานศึกษานั้น ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าการบริหารงานวิชาการขาดความเป็นเอกภาพก็จะทำให้สถานศึกษาประสบปัญหาต่าง ๆ ตามมา ซึ่งจะทำให้ชุมชนไม่ไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในสถานศึกษานั้น ๆ จะต้องใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเกี่ยวกับพลังของหลักธรรมนี้ ให้เห็นอำนาจช่วยให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ คือ ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ท้อถอย จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป และ วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลประเมินผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจน์ เรืองมนตรี. (2554). การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพ้อย.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2545). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ.

ถวิล อรัญเวศ. (2545). การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรมพุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). อิทธิปาทกถา พุทธจักร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาอำนาจ ปวฑฺฒโน. (2556). การบริหารการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พัชรินทร์ โคตรสมบัติ. การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พุทธทาสภิกขุ. (2537). ฆราวาสธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โตวณะบุตร. (2542). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รุจิร์ ภู่สาระ. (2562). การบริหารจัดการงานวิชาการในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุ๊คพอยท์

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2555). การบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เลิศดาว กลิ่นศรีสุข. (2550). การบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ..

วิรวรรณ นิวาสวงษ์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมพิศ โห้งาม. (2553). การบริหารสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสติวดิโอ.

สมาน อัศวภูมิ. (2551). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.

การสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย

Teaching Skilling in Practicing Isan Fork Music Vod according to the Ideas of Songsak Pratumsin, a Thai Wisdom Teacher

ปรเมศวร์ โพธิ์คล้าย
Pramet Phoklai
อุทัย กมลศิลป์
Uthai Kamolsil
พระครูปริยัติธรรมธัช ปิยธมฺโม (ชำนิวัตร)
Phrakhrupariyatthamthat Piyathammo (Chamniwat)
วิทยา สุทธิจันทร์
Wittaya Suthichan
ราเมศวร์ สุเรรัมย์
Ramet Sureram
วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด
Roi Et College of Dramatic Arts
E–mail: pochai002@gmail.com

Received: 5 February 2025; Revised: 11 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย ซึ่งพบว่า การที่จะพัฒนาการสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย จะมุ่งเน้นไปในเรื่องทฤษฎีพื้นฐานและด้านปฏิบัติทักษะให้มีความสอดคล้องกันในแต่ละเนื้อหาไปตามลำดับขั้นตอน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวด เป็นพื้นฐานในการบรรเลงเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่อยู่ในวงดนตรีพื้นเมือง และเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานให้เจริญงอกงาม โดยจะใช้โหวดเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด จัดอยู่ในประเภทเครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น ลักษณะเป็นกระบอกไม้ไผ่นำมามัดเรียงกันเป็นแพเดียวกัน รอบแกนเป็นวงกลมเสียงมีความแตกต่างกันตามความสั้นยาวของกระบอกไม้เพื่อเป็นการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: การสอนทักษะปฏิบัติ, โหวดดนตรีพื้นบ้านอีสาน, ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย

Abstract

The purpose of this academic article is to teach skills in the practice of Isaan folk music Vod according to the concept of Songsak Pratumsin, a teacher of Thai wisdom. It was found that to develop the teaching of skills in practice of the sound of Isaan folk music according to the concept of Songsak Pratumsin, a teacher of Thai wisdom. It will focus on basic theory and practical skills to be consistent in each content in order of steps, to provide a basis for learning that is appropriate for students, to provide students with knowledge and skills in practicing the musical instrument Vod. It is the basis for playing other instruments in the folk band and is a means of inheriting and preserving the culture of Isaan folk music to flourish. The Vod will be used as a traditional Isaan musical instrument that is a symbol of Roi Et Province. It is classified as a mouthpiece without a tongue. It looks like a bamboo tube tied together to form the same raft around the axis is a circle. The sound is different according to the length of the wooden cylinder for further study.

Keywords: teaching practical skills, Isaan folk music vod, Songsak Pratumsin, Thai wisdom Teacher

บทนำ

การถ่ายทอดความรู้ด้านปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน (โหวด) ยังไม่มีตำราหรือเอกสารที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ครูอาจารย์ที่สอนดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนโดยการสาธิตให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตาม ผู้เรียนคนใดที่มีความจำแม่นยำดีก็สามารถเรียนรู้ได้เร็ว ส่วนผู้เรียนที่ความจำไม่ค่อยดีก็ต้องใช้เวลารอให้ครูผู้สอนมาคอยดูแลฝึกซ้อม ดังนั้นการเรียนปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน (โหวด) จึงต้องใช้เวลา จนบางครั้งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อถอย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหารูปแบบวิธีการและ สร้างนวัตกรรมเพื่อมาเป็นตัวช่วยส่งเสริมให้การเรียนดนตรีบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ การเรียนการสอนวิชาดนตรีเป็นกิจกรรมประเภททักษะฉะนั้นการเรียนการสอนจึงต้องเน้นการฝึกปฏิบัติ และการได้แบบอย่างจากการวางแผนของครูที่ดี จึงจะทำให้การเรียนรู้ทักษะทางดนตรีบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (วิมลศรี อุปรมัย, 2525)

โดยลักษณะของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่ไม่เหมือนกัน โดยสังเกตได้เห็นได้จากการกำเนิดเครื่องดนตรีแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น โหวด มีต้นกำเนิดและมีการพัฒนาที่จังหวัดร้อยเอ็ด โดยอาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีพื้นบ้าน (โหวด) ได้ชี้ให้เห็นความแห้งแล้งเพราะเสียงของโหวดเมื่อได้ฟังแล้วจะเกิดความรู้สึกรันทด หดหู่ใจ และสอดคล้องกับสภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าว สภาพดินแห้งแล้ง ยากแก่การเพราะปลูก จึงเป็นสาเหตุที่ให้เกิดเครื่องดนตรีชนิดนี้ การจัดกิจกรรมพัฒนาตามแนวทางการจัดการเรียนสอนตามแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทย อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ เกี่ยวกับเทคนิคการบรรเลงเดี่ยวโหวด เพื่อนำมาเป็นแนวทางและตัวอย่างในการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวดเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมชุมนุม คือ แนวความคิดและวิธีการสอนการปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวด

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะพัฒนาการสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย โดยมุ่งเน้นในเรื่องทฤษฎีพื้นฐานและด้านปฏิบัติ

ทักษะให้มีความสอดคล้องกันในแต่ละเนื้อหา ไปตามลำดับขั้นตอน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวด เป็นพื้นฐานในการบรรเลงเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่อยู่ในวงดนตรีพื้นเมือง และเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานให้เจริญงอกงาม รวมทั้งเป็นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนต่อไป

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดนตรีโหวด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดนตรีโหวด มีดังต่อไปนี้

1. โหวด

โหวดเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด จัดอยู่ในประเภทเครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น ลักษณะเป็นกระบอกไม้ไผ่นำมามัดเรียงกันเป็นแพเดียวกัน รอบแกนเป็นวงกลมเสียงมีความแตกต่างกันตามความสั้นยาวของกระบอกไม้ กล่าวคือถ้ากระบอกไม้สั้นเสียงสูง กระบอกไม้ยาวเสียงจะต่ำ ในอดีตโหวดใช้แกว่งเหมือนสนูเพื่อฟังเสียง ถือเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวอีสานดั้งเดิม การแกว่งไม่จำเป็นต้องเทียบเสียง ให้ได้ตามระดับเสียง การแกว่งโหวด นิยมเรียกว่า “แงวโหวด” (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

มีการนำโหวดมาปรับปรุงขึ้นเป็นเครื่องดนตรีบรรเลงอย่างจริงจังโดยชาวอำเภอหนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำโหวดมาบรรเลงประสมกับวงพิณและแคนกับเครื่องประกอบจังหวะ เรียกว่า "วงโหวดเสียงทอง" นำออกแสดงต่อสาธารณชนแถบภาคอีสานในช่วงแรก ๆ ราวปี พ.ศ. 2516 โดยนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ต่อมาจึงมีการนำโหวดไปประสมวงโปงลาง โดยพัฒนาให้โหวดมี 12-13 ลูกเพื่อให้มีระดับเสียง 12-13 เสียงเท่ากับลูกของโปงลาง คือ ระดับเสียง มี ซอล ลา โด เร มี ซอล ลา โด เร มี ซอล ลา (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

2. ประวัติความเป็นมาของโหวด

ตำนานที่ 1 เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ พญาแถนได้ทำสงครามกับพญาคันคาก (คางคก) พญาคันคากกล่าวหาว่า พญาแถนผู้บันดาลให้เกิดฝนฟ้าตก ไม่มาเหลียวแลสรรพสัตว์ในโลก ทำให้เกิดความอดอยากยากแค้น เนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล การรบครั้งนี้ทำให้พญาปลวก พญามอด พญาแมงป่อง ร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือพญาคันคาก จนสามารถรบชนะทัพพญาแถน ฝ่ายพญาแถนสัญญาว่าจะปล่อยน้ำฝนให้โลกมนุษย์ตามฤดูกาลทุกปี พญาคันคากพอใจจึงแจ้งกับพญาแถนว่า จงปล่อยสัญญาณให้ปล่อยน้ำฝนเมื่อมนุษย์จุดบั้งไฟขึ้นบนสวรรค์ และหยุดปล่อยน้ำฝนเมื่อชาวโลกเล่นโหวดในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

ตำนานที่ 2 พระเจ้าพรหมทัตพอใจในเสียงของนกการะเวกในขณะออกล่าสัตว์ และอยากเก็บเสียงนั้นมาฟังในวังด้วย พระองค์จึงประกาศให้ผู้ที่สามารถประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่มีเสียงคล้ายนกการะเวกผู้ใดสามารถประดิษฐ์ได้ พระองค์จะทูลบำเหน็จอย่างงาม ต่อมาได้มีผู้นำเครื่องดนตรีมาถวายหลายชนิด แต่ไม่มีเครื่องดนตรีชนิดใดที่มีเสียงเหมือนนกการะเวกเลย ในจำนวนนั้นมีเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นกระบอกไม้ไผ่เล็ก ๆ หลายกระบอก มีความยาวลดหลั่นกันนำมามัดรวมกันรอบแกนไม้ไผ่ หัวของไม้ไผ่ติดด้วยขี้สูด เมื่อเป่าถวายพระเจ้าพรหมทัต พระองค์จังตรัสว่า “เสียงไม่เหมือนนกการะเวก แต่ดัง วูด วูด โหวด โหวด” ผู้คนจึงเรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “โหวด” ตั้งแต่นั้นมา (วิทยา เอื้อการ, 2562)

มีความเชื่อว่า โหวดเกิดมาหลายร้อยปีแล้ว และเชื่อว่า โหวดเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอให้ฝนหยุดตก สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในที่นี้ หมายถึง พญาแถน ผู้ซึ่งประทานน้ำฝนใช้ตกในเมืองมนุษย์ เพื่อปลูกพืชพันธ์ธัญญาหาร หากมนุษย์ต้องการให้ฝนตกก็จะทำบั้งไฟจุดขึ้นบนท้องฟ้า เพื่อขอฝนจากพญาแถน ต่อมาจึงยึดถือ

ปฏิบัติเป็นประเพณีคือ เดือนหกชาวอีสานจะจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประจำทุกปี หากมีฝนตกขณะที่ข้าวในนาออกรวงสุกเต็มท้องนาก็จะแกว่งโหวดขึ้นบนท้องฟ้าให้เกิดเสียงดังเพื่อพญาแถนจะได้ยินเป็นสัญญาณให้พญาแถนงดประทานน้ำฝน ดังนั้น โหวดและบั้งไฟจึงถูกจำกัดให้เล่นต่างฤดูกัน โหวดจึงถือว่าเป็นของเล่นของชาวอีสานโดยใช้เชือกมัดแล้วแกว่งเล่น เหมือนสะนู ต่อมาได้ดัดแปลงเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป่าบรรเลงกับวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง และนำไปประยุกต์ใช้กับวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำ

3. ขนาดของโหวด

ขนาดของโหวดแต่ดั้งเดิมนั้นนิยมทำกัน 3 ขนาด คือ 1) ขนาดเล็ก มีลูกโหวด 3-7 ลูก 2) ขนาดกลาง มีลูกโหวด 9 ลูก 3) โหวดใหญ่ มีลูกโหวด 11-13 ลูก ความยาวของลูกโหวดในแต่ละลูกนั้นจะสั้นยาวต่างกัน ลูกที่ยาวที่สุดยาวประมาณ 25 เซนติเมตร ลูกต่อมาจะยาวลดหลั่นกันลงมา จนถึงลูกที่สั้นที่สุดประมาณ 6 เซนติเมตร คนโบราณเรียกลูกโหวดที่ยาวที่สุดว่า "ลูกโอ้" ลูกที่เหลือไม่ปรากฏชื่อ ปัจจุบันจะเรียนชื่อโหวดตามลำดับเสียงของโน๊ตสากล คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

4. ประเภทของโหวด

โหวดกลม นิยมใช้เป็นเครื่องดนตรีประกอบวงดนตรีพื้นเมืองอีสานในปัจจุบันโหวดแกว่ง ลักษณะเหมือนโหวดกลม ต่างกันที่มีเชือกผูกติดตามหางเพื่อใช้แกว่งให้เกิดเสียงโหวแผง ใช้เป่าเหมือนโหวดกลม แต่ดัดแปลงจากการติดลูกโหวดจากการติดรอบแกนมาเป็นการติดเป็นแผงเหมือนกับแคนแต่มีแถวเดียว (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

5. ระบบเสียงโหวด

ระบบเสียงโหวดที่มี ทั้งหมด 5เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา ตำแหน่งของเสียงโหวด ประกอบด้วยเสียง มี ซอล ลา โด เร มีลูกโหวดจำนวน 12 ลูก คือ ลูกที่ 1 คือ ลูกที่ยาวที่สุด คือเสียง มี ลูกที่ 2 คือ เสียง ซอล ลูกที่ 3 คือ เสียง ลา ลูกที่ 4 คือ เสียง โด ลูกที่ 5 คือ เสียง เร ลูกที่ 6 คือ เสียง มี ลูกที่ 7 คือ เสียง ซอล ลูกที่ 8 คือ เสียง ลา ลูกที่ 9 คือ เสียง โด ลูกที่ 10 คือ เสียง เร ลูกที่ 11 คือ เสียง มี และลูกที่ 12 คือ เสียง ซอล (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

6. ทักษะปฏิบัติการฝึกเป่าโหวด

ผู้ฝึกเป่าควรฝึกตามลำดับ ดังนี้ 1) การจับโหวดให้ใช้มือที่ถนัดจับ (มื้อขวาหรือมือซ้าย) มือที่จับให้ส่วนนิ้วหัวแม่มือแตะลูกที่ยาวที่สุด (ลูกที่ 1) โดยใช้หัวแม่มือชี้ขึ้นส่วนนิ้วที่เหลือจับตัวโหวดตามถนัด ผู้ฝึกควรใช้มือขวาหรือมือที่ถนัดจับส่วนหางโหวด โดยให้ส่วนหัวของโหวดอยู่บริเวณร่องคาง ทำมุมประมาณ 45 องศา แล้วลองหมุนล าตัวโหวดไปทางซ้ายและทางขวากลับไปกลับมาหลาย ๆ เที่ยว จนได้คล่องแคล่วโดยหัวโหวดไม่หลุดจากร่องคาง การหมุนโหวควรใช้ข้อมือเท่านั้น ไม่ควรใช้ทั้งแขนเพราะจะทำให้ทิศทางลมที่เป่าไม่มีความสม่ำเสมอ ลักษณะการเป่าคล้ายกับการเป่าปากขวด โหวที่ใช้ฝึกควรใช้โหวดที่มีระบบเสียง 5 เสียง 12 ลูก เริ่มจากลูกที่ 1-12 ดังนี้ 1. มี (E) 2. ซอล (G) 3. ลา (A) 4. โด (C) 5. เร (D) 6. มี (E) 7. ซอล (G) 8. ลา (A) 9. โด (C) 10. เร (D) 11. มี (E) 12. ซอล (G) 2) เริ่มฝึกเป่าเสียงโดยทำความเข้าใจและปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้ 2.1) จับโหวดด้วยมือที่ถนัดและว่าที่ร่องคางอย่างสบายและโดยใช้ตำแหน่งของลูกโหวดที่เสียงต่ำที่สุดอยู่ริมฝีปาก 2.2) สูดลมหายใจเข้าลึก ๆ เพื่อเก็บลมให้ได้มากที่สุด (ให้หายใจเข้าทางปากอย่างรวดเร็ว สังเกตท้องจะป่องและพยายามอย่ายกไหล่) ขณะหายใจเข้าท้อง ให้ปากมีลักษณะกลม 2.3) ควรฝึกเป่าลมออกจากริมฝีปาก โดยใช้ริมฝีปากบังคับปริมารของลมที่เป่าออก กล่าวคือ ลูกให้ยาวใช้ลมมากและต้องใช้ริมฝีปากบังคับให้ลมผ่านออกมาเบา ๆ โดยริมฝีปากกว้าง

เพื่อให้ลมเข้าไปรูลูกโหวดพอดี ลูกต่อไปจะใช้ลมน้อยตามขนาดของลูกโหวดคือ ยิ่งเล็กลมที่ใช้ยิ่งน้อยไปด้วย การฝึกเป่าเสียงแรก ตรงกับโน้ตตัว มี (E) ค่อย ๆ เป่าลมออกที่ละน้อยอย่างสม่ำเสมอ ให้ได้เสียงที่ชัดเจนที่สุด ถ้ายังไม่ได้เสียงที่ต้องการให้ค่อยใช้ข้อมือหมุนโหวดหาตำแหน่งของเสียงจนได้ตำแหน่งที่ต้องการ เมื่อลมจะหมดให้รีบหายใจเข้าอย่างรวดเร็ว ไม่ควรเป่าลมให้หมดก่อนค่อยหายใจเข้าเพราะจะมีผลทำให้หางเสียงไม่นิ่งและลมไม่สม่ำเสมอ 2.4) ให้ฝึกเป่าเสียงเดียวก่อนโดยพยายามให้เสียงกังวานมีคุณภาพ โดยมีหลักวิธีคือ ไม่ควรกระแทกเสียงเวลาเป่า และพยายามควบคุมลมที่เป่าให้สม่ำเสมอ โดยต้องใช้ลมจากท้องหรือกระบังลมเท่านั้น ไม่ควรใช้ลมจากป่องแก้มเพราะควบคุมลมได้ยาก ฝึกเป่าให้เสียงเบาที่สุดและดังที่สุดโดยรักษาคุณภาพของเสียงให้ดี การฝึกซ้อมแต่ละครั้งต้องมีความอดทน ตั้งใจ และพยายามจดจำขั้นตอนต่าง ๆ ให้ดี 3) ควรฝึกเป่าเสียงที่ถนัดไปก่อน โดยฝึกเสมือนลูกที่ 1 เสียง มี (E) และให้เสียงมีคุณภาพมากที่สุด เวลาเป่าลูกใดให้นึกชื่อของโน้ตที่เป่าทุกครั้ง และควรฝึกจนครบทุกเสียง และ 4) เริ่มฝึกเป่าโหวดให้เข้ากับจังหวะโดยเริ่มเป่าเสียงที่ต่ำที่สุดไปหาเสียงสูงที่สุดจนครบทุกเสียง (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

7. ข้อควรปฏิบัติในการเป่าโหวด

ก่อนการเป่าโหวดเป็นลาย หรือตามแบบฝึกหัด ควรฝึกเป่าไล่เสียง ด้วยการใช้ข้อมือหมุนไปให้คล่องและให้เกิดความแม่นยำ การเป่าโหวดให้ได้เสียงที่มีคุณภาพเสียงที่ดี จะต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ฝึกเป่าควบคุมเสียงให้ได้ตามต้องการโดยถ้าเป่าแล้วเสียงไม่ออกก็ปรับโหวดหาทิศทางลม และปรับองศาหาตำแหน่งที่จะทำให้เกิดเสียง โดยเฉพาะปาก ต้องไม่เกร็งจนเกินไป ควรทำปากเหมือนกำลังผิวปากหรือคิดว่ากำลังเป่าปากขวด ดังนั้น รูปากจะต้องให้เหลือรูนิดเดียวเพื่อจะเป่าลมเข้าไปในรูของลูกโหวดให้เกิดเสียงการใช้เทคนิคการผ่อนลม การเป่าอ้อนเสียง เหมาะสำหรับต้องการให้โหวดมีเสียงที่ยาว ถ้าต้องการให้เสียงสั้นก็ต้องเป่าตัดลม ส่วนการเป่าสะบัดเสียง สามารถนำมาผสมผสานให้เกิดอารมณ์มากขึ้นได้ การที่จะมีความแม่นยำในตำแหน่งโหวด จะต้องใช้เวลาในการฝึกอย่าสม่ำเสมอ ไม่ควรใจร้อนคอยชำเลืองดูตัวโน้ตบนลูกโหวด เพราะทำให้เสียบุคลิกภาพ ขาดความมั่นใจ เมื่อมีความแม่นยำแล้วควรฝึกลมที่เป่าโดยให้สามารถเป่าลมละ 2 เสียง 3 เสียง 4 เสียง 5 เสียง 6 เสียง 7 เสียง เพื่อให้ร่างกายเกิดความเคยชินในการใช้ลม ซึ่งมีความจำเป็นมาก เพราะถ้าเป่าเป็นลายต้องใช้ลมมากเป็นเวลานาน ๆ จะทำให้บางคนหน้ามืดเป็นลม วินเวียนศีรษะ เพราะร่างกายปรับตัวไม่ทัน ดังนั้น ผู้เป่าจะต้องฝึกใช้ลมให้ถูกหลัก ซึ่งลมที่มีคุณภาพ ควรใช้ลมจากท้องหรือกระบังลม ที่เราหายใจเข้าไปจึงจะสามารถเป่าได้ไพเราะ (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

8. การเป่าโหวดเพื่อให้ได้คุณภาพของที่ดี มีวิธี ดังนี้ 1) การเป่าผ่อนลม เป็นการเป่าโดยใช้ลมยาวซึ่งต้องเป่าลมออกไปไม่แรงนักหรือค่อย ๆ เป่าลมออกอย่างสม่ำเสมอ การเป่านี้เป็นการเป่าเพื่อให้ได้ระดับเสียงเรียบ คงที่และยาวต่อเนื่อง 2) การเป่าตัดลม เป็นการเป่าลมออกมาอย่างแรง แล้วใช้ปลายลิ้นมาอุดที่ริมฝีปาก ทำให้ลมที่เป่าออกมาหยุดอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดเสียงสั้น และตัดเสียง (Staccato) ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ในบางช่วงของบทเพลง 3) การเป่าสะบัดเสียง เป็นการเป่าลมออกหนึ่งครั้งให้ได้เสียงโหวดเป็น 2-3 เสียง ดังสลับกัน การเป่าสะบัดเสียงจะใช้การเป่าผ่อนลม และการเป่าตัดลมมาผสมกัน การเป่าต้องใช้เสียงหนึ่งสะบัดไปอีกเสียงหนึ่งอย่างรวดเร็ว ข้อสังเกต ในการเป่าสะบัดเสียงผู้เป่าจะต้องสะบัดข้อมือขณะเป่าสะบัดเสียงอย่างรวดเร็ว จึงจะทำให้การเป่าสะบัดเสียงมีความไพเราะน่าฟัง และ 4) การเป่าอ้อนเสียง เป็นการเป่าที่ให้เสียงยาวเป็นคลื่น หรือเสียงสั่น (Vibrato) การเป่าต้องเป่าอ้อนเสียงให้ยาว และปล่อยลมให้เป็นคลื่นออกมา โดยใช้มือที่จับโวดกระดิกไปมาด้วย (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

9. การเก็บรักษาโหวด 1) เก็บในที่ที่มีอากาศเย็น อุณหภูมิไม่สูงเกินไป เพราะถ้าอุณหภูมิสูงหรือร้อนจะทำให้ขี้สูดละลาย 2) เก็บใส่กล่อง หรือถุงผ้า เพื่อป้องกันแมลงและการกระแทกเพราะโหวดมีความเปราะบางมาก

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ

1. ความหมายของทักษะปฏิบัติ

ความหมายของการปฏิบัติ (Performance) ว่าการปฏิบัติของทักษะปฏิบัติจะถูกสะท้อนออกมาจากการกระทำของการเคลื่อนไหวร่างกายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกล้ามเนื้อ การกระทำที่สังเกตได้จะถูกกระทำให้เป็นมาตรฐานในรูปแบบของความเร็ว ความแม่นยำ ความแรง หรือความราบรื่นในการจัดการ (Gagne', Robert M. & Briggs, Leslie J, 1979)

ทักษะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาร่างกายของผู้เรียน ซึ่งเป็นความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อและร่างกาย ในการทำงานที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อหลายๆ ส่วน การทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสั่งงานของสมอง ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัติสามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการฝึกฝน ถ้าหาได้รับการฝึกฝนที่ดีจะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความเร็ว ความแม่นย า ความแรงหรือความราบรื่นในการปฏิบัติงาน (Simson E.J., 1972)

ความหมายของทักษะปฏิบัติ คือ ความสามารถความชำนาญของกล้ามเนื้อ ที่กระทำออกมาอย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และรวดเร็ว ต้องอาศัยการฝึกหัดอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน (อภิชาต อนุกูลเวช, 2551)

สรุปได้ว่า ทักษะปฏิบัติ คือ การใช้อวัยวะต่าง ๆ กล้ามเนื้อในร่างกาย เคลื่อนไหวเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดทักษะ และความชำนาญ โดยการสั่งการจากสมองระบบประสาทของร่างกาย ไปสู่อวัยวะต่าง ๆ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กับทักษะปฏิบัติ

กระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะการเน้นทักษะ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ซึ่ง นักการศึกษาแต่ละท่านมีทฤษฎีและความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดแนวคิดและวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการสอนเนื้อหาหรือกระบวนการมากน้อยต่างกันออกไป โดยจะนำเสนอ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติ ดังนี้

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connected Theory) ธอร์นไดค์นักจิตวิทยาชาวอเมริกันกลุ่มพฤติกรรมนิยมเป็นผู้นำทฤษฎีหลักการ เรียนรู้ซึ่งกล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) โดยมี หลักเบื้องต้นว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองโดยแสดงใน รูปแบบต่าง ๆ จนกว่าจะเป็นที่พอใจที่เหมาะสมที่สุดซึ่งเรียกว่าการลองผิดลองถูก (Trial and Error) (Thorndike, Robert L. and Elizabeth Hagen. 1966)

กฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีเชื่อมโยงประกอบด้วยกฎ 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของ ผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความพร้อมทางร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะและ อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ทางด้าน

จิตใจ หมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญถ้าเกิดความพึงพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิด การเรียนรู้หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไป

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้องโดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร จากกฎข้อนี้แบ่งออกเป็นกฎย่อย ๆ ได้อีก 2 ข้อ คือ

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of Used) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้ว มีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้วไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่คงทนถาวร หรือในที่สุดจะเกิดการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

3. กฎแห่งผลที่ได้รับ (Law of Effect) กฎนี้กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วว่าถ้าได้รับผลที่พึงพอใจผู้เรียนย่อมอยากจะเรียนรู้อีกต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจผู้เรียนย่อมไม่อยากเรียนรู้หรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ ดังนั้นถ้าจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองความมั่นคงถาวรต้องให้ผู้เรียน ได้รับผลที่พึงพอใจซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล (ทิศนา แขมมณี, 2555)

ดังนั้น ธอร์นไดค์เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองซึ่งสามารถแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ กัน

3. การวัดและประเมินทักษะปฏิบัติ

ความหมายของแบบวัดภาคปฏิบัติ

แบบวัดภาคปฏิบัติถูกนำมาใช้ในการให้ความหมายของแบบวัดอาชีพเฉพาะสาขา (Trade Test) ซึ่งแบบวัดนี้ จะถูกใช้เพื่อที่จะประเมินความสามารถในทางอาชีพของคนทำงานที่มีฝีมือ (Skilled Worker) หรือคนทำงานที่มีทักษะบางส่วน (Semiskilled Worker) ตัวอย่างเช่น ช่างเครื่องจักรกล (Machinist) ช่างก่ออิฐถือปูน (Bricklayer) หรือช่างประปา (Plumber) (Thorndike, Robert L. and Elizabeth Hagen, 1969)

แบบวัดภาคปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่ออกแบบเพื่อการวัดภาคปฏิบัติ ในข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมุ่งจะวัดทักษะ ในการปฏิบัติงานโดยในการประเมินผลสัมฤทธิ์ การวัดภาคปฏิบัตินั้น มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอยู่ 2 ประการ คือ วิธีการ (Procedure) และผลงาน (Product) (ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์, 2527)

การวัดผลงานภาคปฏิบัติ คือ ความสามารถในการปฏิบัติที่ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมตรงออกมาด้วยการกระทำโดยถือว่าเป็นการปฏิบัติ เป็นการความสามารถในการผสมผสานหลักการวิธีการต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกฝนมาให้ปรากฏออกมาเป็นทักษะของผู้เรียน (ไพศาล หวังพานิช, 2526)

การสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย

อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอนทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวด การศึกษาทักษะปฏิบัติการเป่าโหวดต้องเริ่มจากการเป่าพื้นฐานง่าย ๆ เทคนิคการเป่าเบื้องต้น ไปสู่การเป่าเพลงพื้นบ้านที่ยากขึ้นไปตามลำดับ ผู้สอนควรสอนแบบต่อเพลงให้ผู้เรียนปฏิบัติตามทีละวรรค และประการสำคัญคือผู้เรียนต้องรู้จักพื้นฐานของโน้ตเพลงไทย และเครื่องหมายกำกับโน้ต วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้พื้นฐานไปสู่ทักษะปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำอย่างถูกต้องและชำนาญ กระบวนการ

เรียนรู้ของรูปแบบ ขั้นที่ 1 ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยการเล่าประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีและประวัติความเป็นมาของลายเพลงพื้นบ้านอีสาน เพื่อเป็นการโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ขั้นอธิบายและสาธิต ผู้สอนอธิบายพร้อมสาธิตทฤษฎีการอ่านโน้ตดนตรีไทยและการปฏิบัติเบื้องต้น วิธีการจับโหวด วิธีการเป่าโหวด การคำนวนการหมุนโหวด หลักการใช้ลม เทคนิคการเป่าโหวด ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนฝึกการอ่านโน้ตดนตรีไทยและทักษะปฏิบัติเบื้องต้น วิธีการจับโหวด วิธีการเป่าโหวด การคำนวนการหมุนโหวด หลักการใช้ลม เทคนิคการเป่าโหวด และไปสู่การบรรเลงเพลงพื้นบ้าน นักเรียนอ่านโน้ตเพลงพื้นบ้าน พร้อมกับการเป่าไปทีละวรรคจนจบเพลง แล้วจึงเป่าเพลงพื้นบ้านประกอบกับจังหวะ แล้วฝึกปฏิบัติทักษะการเป่าโหวดหลายๆครั้งจนเกิดความชำนาญ ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและทดสอบ เมื่อทำการฝึกครบในแต่ละทักษะแล้ว ให้นักเรียนฝึกทบทวนการปฏิบัติเป่าโหวด โดยอาจจะให้เวลานักเรียน 1-2 คาบเรียน หรือการฝึกซ้อมนอกเวลา ในการทบทวน เพลงแล้วแต่สมควร และทดสอบทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวด โดยการทดสอบทีละคน (ในส่วนนี้จะเป็น การทดสอบทักษะปฏิบัติอาจจะใช้การทดสอบนอกเวลาได้ในกรณีที่เวลาเรียนในคาบเรียนไม่ เพียงพอ) (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 5 กุมภาพันธ์ 2567)

จากการวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงเดี่ยวโหวดและการถ่ายทอดของอาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ซึ่งได้กำหนดเทคนิคในการบรรเลงไว้อย่างชัดเจน 4 เทคนิค ได้แก่ 1. เทคนิคเป่าผ่อนลม นิยมใช้ในการบรรเลงลายเพลงที่มีจังหวะช้า ลมที่เป่าออกมาจะต้องยาวและสม่ำเสมอ 2. เทคนิคการเป่าอ้อนเสียง หรือเทคนิคลูกคลื่น เหตุที่เรียกการเป่าอ้อนเสียง เนื่องจากเทคนิคเลียนแบบเสียงลำของหมอลำในการฮอนเสียงหรืออ้อนสียง สามารถทำได้โดยการเขย่าโหวดทำให้ลมที่เป่าออกมามีลักษณะเป็นคลื่นมีความดังเบา จะมีในช่วงบรรเลงเกริ่นของลายเพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกตกที่มีเสียงยาว 3. เทคนิคเป่าสะบัดเสียง เป็นเสียงที่เกิดจากการสะบัดข้อมือถี่ ๆ ของผู้บรรเลง ลักษณะของเสียงที่เป่าออกมาเป็นเสียงที่สับกันไปมาอย่างรวดเร็วระหว่างสองเสียง 4. เทคนิคเป่าตัดลม ลักษณะการเป่าจะเป็นการเป่าลมออกมาแล้วหยุดลมด้วยปลายลิ้นหรือริมฝีปาก ทำให้เกิดเสียงสั้น ใช้เมื่อต้องการแบ่งเสียงแต่ละเสียงออกจากกันให้มีความชัดเจนเป็นพยางค์ ๆ มีการถ่ายทอดในรูปแบบเป็นกลุ่มและตัวต่อตัว ครูถ่ายทอดโดยเน้นการปฏิบัติ มีการอธิบายลักษณะของเทคนิคการบรรเลงอย่างชัดเจน มีการสาธิตให้ดู แล้วผู้เรียนปฏิบัติตามทีละประโยค มีการจำเสียง เทคนิคการท่องโน้ตอย่างชัดเจน มีความเข้าใจด้านพฤติกรรมและธรรมชาติ (บุลากร สมใสย, 2557)

แนวคิดและวิธีการการสอนของครูภูมิปัญญาไทยมาสังเคราะห์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยด้านความรู้และการฝึกปฏิบัติ และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีทั้งทางด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดนตรีโหวดซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้จะประกอบด้วยขั้นการสอนตามแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทยที่ได้ทำตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ครูเล่าประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีและประวัติความเป็นมาของลายเพลงพื้นบ้านอีสาน เพื่อเป็นการโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นอธิบายและสาธิต ครูให้นักเรียนรับชุดฝึกจากครูคนละ 1 ชุด แล้วให้นักเรียนศึกษาจุดประสงค์และใบความรู้ในชุดฝึกให้เข้าใจ และครูอธิบายพร้อมสาธิตวิธีปฏิบัติในแต่ละทักษะ

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามแบบที่ครูสาธิตให้นักเรียนดู โดยใช้ชุดฝึกประกอบ ฝึกอ่านโน้ตและเป่าทีละวรรคจนจบเพลง แล้วจึงเป่าเพลงพื้นบ้านประกอบกับจังหวะ แล้วฝึกปฏิบัติทักษะการเป่าโหวดหลายๆครั้งจนเกิดความชำนาญ โดยครูคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและทดสอบ เมื่อทำการฝึกครบในแต่ละทักษะแล้ว ให้นักเรียนฝึกทบทวนการปฏิบัติเป่าโหวดโดยอาจจะให้เวลานักเรียน 1-2 คาบเรียน หรือการฝึกซ้อมนอกเวลา ในการทบทวน เพลงแล้วแต่สมควร และทดสอบทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวด โดยการทดสอบทีละคน (ในส่วนนี้จะเป็น การทดสอบทักษะปฏิบัติอาจจะใช้การทดสอบนอกเวลาได้ในกรณีที่เวลาเรียนในคาบเรียนไม่ เพียงพอ) และมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังจากจัดกิจกรรมครบทุกแผนแล้วโดยมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางด้านเนื้อหาประวัติความเป็นและความรู้ทั่วไปเกี่ยวเครื่องดนตรีโหวด การอ่านโน้ตเพลงไทย เทคนิคเบื้องต้นในการเป่าโหวด และความเป็นมาของลายเพลงพื้นบ้านอีสาน ตามแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทย และวัดความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวดตามแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทยไทย ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อและร่างกายที่เกิดจากการสั่งการของสมองและสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนจนเกิดความถูกต้องชำนาญซึ่งมีวิธีการวัดและประเมินจากกระบวนการปฏิบัติและผลการปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวดตามแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทย โดยใช้แบบประเมินทักษะจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ทักษะการฝึกปฏิบัติการอ่านโน้ตเพลงไทย ด้านที่ 2 ทักษะการเป่าโหวดเบื้องต้น ด้านที่ 3 ทักษะปฏิบัติการบรรเลงเพลงพื้นบ้านอีสานทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านพุทธิพิสัยและทักษะพิสัยได้เร็ว และได้มาก ในเวลาที่จำกัดไม่สบสน ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามความสามารถของตนจนสามารถบรรลุ จุดประสงค์ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน และผู้สอนทำหน้าที่อธิบายและสาธิตวิธีการ เป็นผู้คอยดูแลแนะนำ ส่วนผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติตามและปฏิบัติด้วยตัวเองโดยการฝึกหลาย ๆ ครั้งจนเกิดความถูกต้องและชำนาญ

องค์ความรู้ใหม่

โหวด เป็นเครื่องดนตรีไทยภาคอีสานประเภทเครื่องเป่า มีรูปร่างเป็นทรงกระบอก ทำจากไม้กู่แคน ซึ่งเป็นไม้ซางชนิดเดียวกับที่ใช้ทำแคน โหวดเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ประเภทของโหวด จำแนกประเภทตามลักษณะรูปทรงได้ 3 ประเภท 1.โหวดหาง หรือโหวดแกว่ง 2.โหวดกลม (ทั่วไป) 3.โหวดแผง การทำโหวดเกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่นำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรี แต่เดิมโหวดใช้แกว่ง ขว้างปาเล่น หรือเพื่อประกอบพิธีกรรม ซึ่งมีเพียง 2 – 3 ลูก พอทำให้เกิดเสียง แต่ไม่สามารถที่จะเป่าร่วมวงกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆได้ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ จึงได้นำมาปรับปรุง โดยเพิ่มลูกโหวดเป็น 10-13 ลูก และปรับระบบเสียงของโหวดให้สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน รวมไปถึงการบรรเลงกับเครื่องดนตรีสากลได้ และถือเป็นแบบอย่างมาจนถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนและวิธีทำโหวด 1) คัดเลือกไม้กู่แคน เรียงลำดับจากใหญ่ไปหาเล็ก (เลือกขนาดที่เหมาะสม) 2) ลูกที่ใหญ่ที่สุดตัดให้ยาวที่สุด ประมาณ 25 ซ.ม. ลูกถัดไป ให้สั้นลดหลั่นกันไปเรื่อย ๆ เพื่อความสวยงาม 3) เฉือนด้านหัวแต่ละลูกเป็นรูปปากฉลาม เฉียงประมาณ 45 องศา 4) นำขี้สูดปั้นเป็นก้อนพอใส่ในรูลูกโหวดได้ ใส่ลงไปในรูและใช้ไม้จูนเสียง แหย่ปรับให้ขี้สูดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ขณะที่จูนเสียง ก็ลองเป่าดู เทียบเสียงดูจนได้เสียงที่ถูกต้อง ปรับจูนเสียงจนครบทุกลูก (ขั้นตอนการปรับจูนเสียง ระวังอย่าให้ตรงปากฉลามเสียหาย) เทียบเสียงจนได้เสียงที่ถูกต้อง 5) เตรียมแกนโหวด โดยนำลำไม้ไผ่มาเหลา ให้ได้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่เหมาะสม สำหรับติดลูกโหวดรอบแกน ให้ได้ทั้งหมดที่เตรียมไว้ (10-13 ลูก) ด้านหัวของแกน เป็นปล้องไม้ไผ่ที่ไม่ทะลุปล้อง ด้านท้ายปาดให้มีลักษณะเวียน เหลาทำเป็นหางโหวด โดยส่วนหางโหวดต้องยาวกว่าลูกโหวดที่ยาวที่สุด 6) นำลูกโหวดมาติดเข้ากับแกน ด้วยขี้สูด โดยติดเริ่มจากลูกที่ยาวที่สุดเรียงลำดับไปเรื่อย ๆ จนครบทุกลูก 7) นำขี้สูดซึ่งผสมขี้ซีแล้ว

มาติดตกแต่งหัวโหวด ให้มีลักษณะสอบแหลม ปลายมน ตกแต่งขี้สูดตรงปากฉลามลูกโหวด ให้ได้องศาที่รับ 8) เพื่อให้เป่าดังง่ายทำการติดตัวโน้ต ทดสอบเป่าเป็นเพลง หากเสียงเพี้ยน ให้ปรับจูนเสียงใหม่ ตกแต่งขอบปากใหม่จนเสร็จเรียบร้อย และ 9) หากต้องการให้ลูกโหวดติดกับแกนอย่างมั่นคงถาวร ให้ขี้สูดติดซ้ำเข้าไป และตกแต่งให้สวยงาม

ผู้คิดค้นพัฒนาให้โหวดมีลักษณะแบบที่เห็นในปัจจุบันคือ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ เครื่องดนตรีชนิดนี้ได้รับความนิยมใช้ประกอบในเพลงลูกทุ่งในช่วงหลัง นับตั้งแต่ช่วงปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้โหวดเป็นที่รู้จัก ด้วยเสียงอันไพเราะของเครื่องดนตรีชนิดนี้ วงโปงลางจึงนิยมและใช้ประกอบการแสดงทุกครั้ง สถานศึกษาและวิทยาลัยหลายแห่งได้บรรจุเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนได้รับเชิญไปเป็นอาจารย์พิเศษ ทำการสอนให้กับนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึก สร้างงานสร้างอาชีพ ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ พวงกุญแจ,โหวดจิ๋ว โดยมีการปรับปรุงพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้สวยงาม เพื่อเพิ่มมูลค่าของตัวสินค้า เป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดร้อยเอ็ด และกลุ่มจังหวัดในภาคอีสาน กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ด้วยเหตุนี้ทำให้จังหวัดร้อยเอ็ดโด่งดังและเป็นที่รู้จัก จึงนำเครื่องดนตรีโหวดมาเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด โหวดได้รับการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด

รูปที่ 1 โหวด

รูปที่ 2 การทำโหวดของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

รูปที่ 3 การแสดงการเป่าโหวด

สรุป

จากการวิเคราะห์นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ เป็นบุคคลผู้คิดค้นพัฒนาโหวดจากของเล่นมาเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าของภาคอีสาน โดยเทคนิควิธีการทำโหวดนั้นเกิดจากการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง จนกลายมาเป็นเทคนิคที่เผยแพร่ไปทั่วภาคอีสานในทุกวันนี้ ซึ่งวัสดุหลัก ๆ สามารถหาได้ตามท้องถิ่นเช่น ไม้กู่แคน ไม้ไผ่ ขี้สูด เป็นต้น ส่วนเครื่องมือนั้นก็เป็นเครื่องมือตามท้องถิ่นเช่น มีดตอก มีดพร้า เลื่อย เป็นต้น โดยขั้นตอนการทำโหวดนั้นจะทาลูกโหวดก่อนเป็นอันดับแรก ขั้นต่อไปจะทำแกนโหวดและประกอบสองส่วนเข้าด้วยกัน จากนั้นก็จะอัดรูลูกโหวดด้วยขี้สูดให้ตันหนึ่งข้าง และขั้นตอนสุดท้ายคือการทาหัวโหวดโดยใช้ขี้สูดควบคู่ไปกับการตกแต่ง ทั้งทางรูปลักษณ์และทางเสียงให้ตรงตามระบบเสียงของดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน เพื่อให้สามารถนำไปบรรเลงประกอบกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นได้ นอกจากนี้บุคคลดังกล่าวยังมีการสอนทักษะปฏิบัติโหวดดนตรีพื้นบ้านอีสานตามแนวคิดของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย ได้ทำตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ครูเล่าประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีและประวัติความเป็นมาของลายเพลงพื้นบ้านอีสาน เพื่อเป็นการโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียน 2) ขั้นอธิบายและสาธิต ครูให้นักเรียนรับชุดฝึกจากครูคนละ 1 ชุด แล้วให้นักเรียนศึกษาจุดประสงค์และใบความรู้ในชุดฝึกให้เข้าใจ และครูอธิบายพร้อมสาธิตวิธีปฏิบัติในแต่ละทักษะ 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนฝึก

ปฏิบัติตามแบบที่ครูสาธิตให้นักเรียนดู โดยใช้ชุดฝึกประกอบ ฝึกอ่านโน้ตและเป่าทีละวรรคจนจบเพลง แล้วจึงเป่าเพลงพื้นบ้านประกอบกับจังหวะ แล้วฝึกปฏิบัติทักษะการเป่าโหวดหลายๆครั้งจนเกิดความชำนาญ โดยครูคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และ 4) ขั้นสรุปและทดสอบ เมื่อทำการฝึกครบในแต่ละทักษะแล้ว ให้นักเรียนฝึกทบทวนการปฏิบัติเป่าโหวดโดยอาจจะให้เวลานักเรียน

เอกสารอ้างอิง

ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ (2567, 5 กุมภาพันธ์). ศิลปินแห่งชาติ. สัมภาษณ์.

ทิศนา แขมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุลากร สมใสย. (2557). เทคนิคการบรรเลงเดี่ยวโหวดและถ่ายทอด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. สืบค้นเมื่อ 22 มกกราคม 2567 จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ทรงศักดิ์_ประทุมสินธุ์.

วิทยา เอื้อการ. (2562). การพัฒนาทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีโหวดตามแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทย ประกอบชุดฝึก. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วิมลศรี อุปรมัย. (2525). ดนตรีในระบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: รวมใจสหกิจ.

ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์. (2527). การสอบภาคปฏิบัติ. วารสารการวัดผลการศึกษา. 6(1), 1-12.

อภิชาต อนุกูลเวช. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฝึกปฏิบัติทางเทคนิคบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา. ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Gagne', Robert M. & Briggs, Leslie J. (1979). Principles of instructional design. 2nd ed. U.S.A. New York : Holt Rinehart and Winston.

Simson E.J.. (1972). The Classification of Educational Objectives in the Psychomotor Domain Washington. DC : Gryphon House.

Thorndike, Robert L. and Elizabeth Hagen. (1966). Measurement and Evaluation in Psychology and Education. 3d ed. New York : john Willey and Sons.

ความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในมิติญาณวิทยาเชิงสังคม

Social Epistemology reliability from social media information

ปรีชา บุตรรัตน์
Preecha Butrat
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University
E-mail address: b.preecha@kkumail.com
ประภาส แก้วเกตุพงษ์
Praphas Kaewketpong
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University
E-mail address: prapakae@kku.ac.th
วิเชียร แสนมี
Wichian Saenmee
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University
E-mail
address: wichian@kku.ac.th

Received: 15 February 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้นำเสนอประเด็นปัญหาทางญาณวิทยาเชิงสังคม เกี่ยวกับความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพิจารณาความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยอาศัยแนวคิดความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่สามารถยืนยันข้อมูลทางญาณวิทยาได้แต่ไม่เพียงพอ พบว่า ความไว้วางใจต่อข้อมูลมี 2 ประเภทคือ (1) ความไว้วางใจทางญาณวิทยา (2) ความไว้วางใจทางสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันแบบผลกระทบสืบเนื่อง มีผลต่อความไว้วางใจทางญาณวิทยาของบุคคล การประเมินความไว้วางใจต่อข้อมูลทางญาณวิทยาเชิงสังคมจำเป็นต้องอาศัยความไว้วางใจทางสังคมที่เป็นความไว้วางใจอย่างมีจริยธรรม และการประเมินความไว้วางใจของข้อมูลมี 2 ประเด็น (1)ในฐานะของผู้รับข้อมูล (2) ในฐานะของผู้เผยแพร่ข้อมูล และการประเมินความไว้วางใจของข้อมูลตามแนวทางของญาณวิทยาทางสังคม จะต้องให้ความสำคัญกับบรรทัดฐานและความเชื่อในสังคมอย่างรอบคอบเพื่อประเมินความไว้วางใจต่อข้อมูล

คำสำคัญ: ความไว้วางใจ, ข้อมูล, สื่อสังคมออนไลน์, ญาณวิทยาเชิงสังคม

Abstract

This article addresses a key issue in social epistemology concerning the trustworthiness of information disseminated via social media. The objective is to explore an evaluative framework for determining trust in social media content through the lens of testimonial epistemology, wherein belief in a speaker's testimony may serve as epistemic justification, albeit insufficient on its own. The study identifies two distinct yet interrelated types of trust: (1) epistemic trust, and (2) social trust. These two forms are causally interconnected, with social trust significantly influencing individuals' epistemic trust in information. Evaluating epistemic trust in the context of social epistemology requires an ethically grounded form of social trust. Furthermore, the assessment of trustworthiness in information encompasses two key dimensions: (1) from the perspective of the information recipient, and (2) from that of the information disseminator. A social epistemological approach to information evaluation must, therefore, give careful consideration to prevailing social norms and collective beliefs in order to effectively assess the credibility of shared content.

Keywords: Trust, Information, Social Media, Social Epistemology

บทนำ

บทความนี้กล่าวถึงปัญญาณวิทยาทางสังคมประเภทหนึ่ง โดยเน้นไปที่ความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ นำเสนอบริบททางสังคมของสื่อสังคมออนไลน์ และกรอบแนวคิดญาณวิทยาทางสังคมในประเด็นความไว้วางใจต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน ให้เหตุผลว่าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยานประเภทหนึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการพิจารณาความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และเกิดปัญหาการรับรู้ข้อมูลที่ผิดพลาดอยู่บ่อยครั้ง เช่น ข่าวนโยบายของรัฐ ข่าวทางด้านสาธารณสุข สุขภาพ เป็นต้น นำไปสู่การเข้าใจผิด และ ความเชื่อที่ผิด ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้รับข้อมูล อีกทั้งยังส่งผลกระทบในระบบสังคม สาเหตุมาจากการรับข้อมูลที่ผิดพลาดจากแหล่งที่มาของข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือข่าวปลอม และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคืออคติของผู้รับข้อมูล ซึ่งเป็นปัญหาของสื่อสังคมออนไลน์เนื่องจากปัจจุบันผู้คนจำนวนมากรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเด็ดขาด แม้ว่าจะมีการสร้างระบบอัลกอริทึมการตรวจจับข้อมูลเท็จอย่างทันสมัย ผู้เขียนยอมรับว่า การรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของผู้รับข้อมูลที่จะมีความไว้วางใจต่อข้อมูลยังคงเป็นปัญหาอยู่ในสังคมปัจจุบันนำมาซึ่งผลกระทบต่อ ความรู้ ความเชื่อ และความไว้วางใจต่อข้อมูลข่าวสาร ของผู้รับข้อมูลโดยตรง นอกจากตัวผู้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต้องมีเกณฑ์ในการพิจารณาความไว้วางใจของข้อมูลแล้ว ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ แหล่งที่มาของข้อมูลมีความสำคัญอย่างมากที่มีผลกระทบต่อความไว้วางใจ

แหล่งที่มาของความรู้ในสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในรูปแบบคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน เป็นการถ่ายทอดความรู้ของบุคคลลงบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งไม่ใช่การพูดคุย หรือการสนทนาผ่านโปรแกรมสนทนาระหว่างบุคคลโดยตรง และแหล่งที่มาของข้อมูลก่อให้เกิดปัญหาสำหรับผู้รับข้อมูลข่าวสาร เพราะในบางกรณีไม่

สามารถสืบแสวงหาแหล่งที่มาของข้อมูลที่แน่นอนได้ ในขณะที่ผู้รับข้อมูลกำลังรับข้อมูลอย่างทันที อีกทั้งยังมีการส่งต่อข้อมูลอย่างรวดเร็วบนสื่อสังคมออนไลน์ยากที่จะสืบหาแหล่งที่มาของข้อมูลเมื่อมีสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งนับว่ามีความซับซ้อนของแหล่งที่มา และส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจของผู้รับข้อมูล และผู้รับข้อมูลจะได้รับข้อมูลผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter Instagram โดยการจัดสถิติและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์(social media) สรุปข้อมูลสถิติและพฤติกรรมการใช้ สื่อสังคมออนไลน์ จากรายงาน Digital 2020 Global Digital Overview โดย WeAreSocial & Hootsuite และต่อเนื่องจาก สถิติและพฤติกรรมผู้ใช้งาน Internet Q1 ปี 2020 ทั่วโลกพบว่าการที่มีประชากรจำนวนมากที่สามารถเข้าถึงระบบการติดต่อสื่อสารแบบออนไลน์ก็เพื่อที่จะให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพราะสื่อสังคมออนไลน์ มีความรวดเร็วของการรับรู้ข่าวสารของประชนที่จึงส่งผลให้สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญแทนที่สื่อกระแสหลักเดิม เช่น การนำเสนอข่าวและการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางโทรทัศน์หรือวิทยุ การรับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงเรียกได้ว่าเป็น “ความรู้มือสอง” คือผู้รับข้อมูลไม่ได้รับข้อมูลจากผู้สื่อสารโดยตรง ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาทางญาณวิทยาคำถามต่อมาคือ ความรู้มือสอง หรือ ความรู้ประเภทคำบอกเล่าของประจักษ์พยานนี้นับว่าเป็นความรู้ที่ สามารถไว้วางใจได้ว่าความรู้ได้หรือไม่ (Ericson,1998)

นักญาณวิทยาทางสังคมที่ให้ความเห็นว่า ความรู้จากประจักษ์พยานสามารถเป็นแหล่งความรู้ได้ และเห็นว่าเมื่อใดก็ตามที่บุคคลอ้างอิงแหล่งความรู้ของตนก็ต้องอาศัยการอ้างอิงข้อเท็จจริงของบุคคลอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ความรู้ส่วนใหญ่เป็นสื่อกลางความรู้มือสอง (Hardwig,1991) ที่จริงแล้วความรู้ไม่ได้เกิดจาก การคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล การสังเกต สถานการณ์ที่มีความสอดคล้องกับโลกเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีความรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้จากคำบอกเล่าของผู้อื่น เช่น ความรู้ด้าน ประวัติศาสตร์ กฎหมาย ที่มีการจดบันทึกและเผยแพร่ความรู้นั้นๆ เพราะเราไม่สามารถรับรู้สถานการณ์ในอดีตได้หากไม่ได้รับความรู้จากคำบอกเล่า ถึงแม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะไม่ใช่ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากตัวผู้เชื่อเองเหมือนกับแนวคิดญาณวิทยาเชิงบรรทัดฐาน ผู้รับข้อมูลจำเป็นต้องมีการพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ปราศจากเกณฑ์การเลือกรับข้อมูล เช่น การพึ่งพาข้อมูลจาก Facebook Twitter Instagram หรือมีการพึงพาข้อมูลจากระบบข้อมูลอัลกอริทึม และสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ อย่างไรก็ตามข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ยังถือได้ว่าเป็นความรู้ได้

ญาณวิทยาเชิงสังคมจะมีการใช้หลักฐานทางสังคมเข้ามาพิจารณาร่วมด้วยโดยจะมีความเกี่ยวข้องกับทั้งปัจเจกและหลักฐานทางสังคม ญาณวิทยาทางสังคมให้ความสนใจการได้มาของความเชื่อจากประจักษ์พยานของผู้อื่นซึ่งญาณวิทยาเชิงระบบที่รับผิดชอบการสร้างและเผยแพร่ความรู้และผลกระทบของมิติทางความรู้ทางสังคมต่อความเข้าใจของเราในความรู้ความเชื่อที่เป็นธรรมและความเป็นเหตุเป็นผล ญาณวิทยาสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับวิธีที่แต่ละบุคคลได้รับความรู้ผ่านทางประสาทสัมผัส และการใช้เหตุผล ญาณวิทยาทางสังคมจึงขยายขอบเขตของญาณวิทยาจากกระบวนการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางสังคมของผู้อื่นในสภาพแวดล้อมทางสังคมทั้ง อดีต ปัจจุบัน และในอนาคต (Kitcher,1993) สำหรับหลักฐานเชิงสังคมในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นข้อความที่ปรากฏอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ใช่การสื่อสารโดยตรง เช่นการพูดคุยผ่านโปรแกรมการสื่อสารรูปภาพ วิดีโอ เมื่อทราบถึงปัญหาของการเลือกรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์แล้วว่า ผู้ที่รับข้อมูลขาดเกณฑ์ในการพิจารณาความไว้วางใจต่อข้อมูล ผู้เขียนจะเสนอแนวทางการพิจารณาความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในมิติญาณวิทยาเชิงสังคม

โดยการพิจารณาตามแนวทางของ “ญาณวิทยาว่าด้วยคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน” (epistemology of testimony) มีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากผู้อื่น (Lipton,1998) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือการพึ่งพาแหล่งข้อมูลจากภายนอก ซึ่งถ้าหากพิจารณาถึงข้อมูล

ข่าวสารก็เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งข้อมูลภายนอกที่เรารับมาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งมีฐานะเป็นการรับคำบอกเล่าจากแหล่งอื่น ด้วยเหตุนี้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์จึงมีฐานะเป็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยานด้วย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ผ่านทางสื่อดิจิตอล หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งคำถามสำคัญก็คือว่า เราจะสามารถเชื่อมั่น หรือไว้วางใจต่อข้อมูลที่อธิบายในขอบเขตของญาณวิทยาทาสังคมที่จะนำไปสู่การพิจารณาข้อมูลได้อย่างไร ดังนั้นก่อนที่จะเข้าสู่การพิจารณาถึงแนวทางในการพิจารณาความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้เขียนจะกล่าวถึง ทฤษฎีญาณวิทยาทางสังคม และแนวทางการพิจารณาความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

ทฤษฎีญาณวิทยาเชิงสังคม

ญาณวิทยาเชิงสังคมที่ให้ความสนใจหลักฐานทางสังคมคมก็ให้ความสำคัญกับ ประจักษ์พยาน (Testimony) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของญาณวิทยาเชิงสังคมที่ โกแมน (Goldman) ได้เสนอไว้ว่าญาณวิทยาสังคม (SE) คือการขยายขอบเขตของญาณวิทยาที่มีความหลากหลาย และเหตุผลอาจแตกต่างกันไป เพื่อแสดงขอบเขตของ SE (Goldman, 2010) สำหรับบทความฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างกันทางสังคม โดยมีสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างกันมีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่า ด้วยความรวดเร็วของข้อมูลจึงทำให้มีผู้สนใจเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่มาจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก วิธีการทางญาณวิทยาเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถที่จะประเมินความเชื่อมั่นต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะอยู่ในลักษณะของคำให้การ หรือคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

สำหรับนักญาณวิทยาทางสังคม คำให้การของผู้อื่นมีความสำคัญในการพิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูลเงื่อนไขสำหรับความรู้ และด้วยเหตุนี้จึงได้รับความสนใจในการพิจารณา ที่สำคัญคือว่าการให้เหตุผลในการยืนยันเพียงอย่างเดียวเพียงพอที่จะนำไปสู่ความรู้หรือไม่ (แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม) หรือ คำให้การจะมีประโยชน์เพียงเป็นแหล่งของการให้เหตุผลหรือไม่ เมื่อบุคคลลดทอนข้อมูลลงในแหล่งที่เป็นพื้นฐานมากขึ้น เช่น การรับรู้ และการอนุมาน (แนวทางลดทอนนิยม) นักญาณญาณวิทยาทางสังคมหลายคนมีความเห็นว่าไม่จำเป็นต้องลดทอนข้อมูลลงไปยังแหล่งต่าง ๆ เป็นกลุ่มที่นิยมแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองของความสำคัญเชิงวิวัฒนาการของความรู้ทางสังคมต่อการอยู่รอดของสังคมมนุษย์ (Fricker, 2007)

อันที่จริง แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมมีความสอดคล้องกับหลักฐานทางจิตวิทยาว่าความเชื่อเกิดขึ้นอย่างไร (Gilbert,1991) แต่นักทฤษฎีบางคนได้โต้แย้งอย่างน่าเชื่อถือสำหรับแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมว่าเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง (Lackey, 2008) ในขณะที่แนวทางลดทอนนิยมนั้นเป็นไปไม่ได้อย่างชัดเจน แต่การไม่ลดทอนอย่างตรงไปตรงมานั้นสามารถถกเถียงกันได้เพื่อนำไปสู่ความไม่มีเหตุผลและการทำให้เกิดข้อผิดพลาด ที่กล่าวว่าหลักการของความไว้วางใจ โดยที่เราไว้วางใจในความจริงใจของประจักษ์พยานในกรณีที่ไม่มีหลักฐาน ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมของมนุษย์และปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ได้พิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพ แนวทางลดทอนนิยมดูเหมือนจะสำคัญเมื่อพิจารณาแหล่งที่มาของความรู้ออนไลน์ซึ่งได้ถูกกล่าวถึงในบทความนี้ความสัมพันธ์กับสื่อสังคมออนไลน์ และข้อเท็จจริงในหลายกรณี ผู้ใช้แหล่งข้อมูลดังกล่าวมีพื้นฐานไม่เพียงพอในการประเมินนคำให้การผ่านกระบวนการลดทอนนิยม แต่ในบางครั้งการประเมินข้อมูลจากแหล่งที่มาโดยอาศัยแนวทางการปฏิเสธลดทอนนิยมซึ่งอาศัยคำให้การจากบุคคลที่น่าเชื่อถือหรือผู้เชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือของระบบโดยรวม

คำให้การของประจักษ์พยานถูกจำกัดว่ามีเฉพาะรูปแบบในการพูดเท่านั้นเมื่อกำหนดเงื่อนไขสำหรับความไว้วางใจและการถ่ายทอดความรู้ แต่นักญาณวิทยาทางสังคมมองว่าคำให้การที่กล่าวไว้เป็นเพียงคำให้การอีก แบบหนึ่ง ดังนั้นนจึงได้มีการขยายไปสู่คำให้การออนไลน์ในการประเมินข้อมูลทางปรัชญาเช่น Wikipedia (Magnus, 2009) การวิเคราะห์ดังกล่าวระบุว่าข้อมูลที่มีอยู่หรือคำให้การส่วนตัวได้นำไปสู่คำให้การในบริบท

ออนไลน์มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีคำให้การเกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ มีมากจนเกือบจะไม่มีมาตรฐานสำหรับการประเมินในทางญาณวิทยาจึงจำเป็นต้องขยายขอบเขตไปสู่ระบบออนไลน์ และในบทความฉบับนี้จะมีการพิจารณาคำให้การของประจักษ์พยานจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างระมัดระวัง ดังนั้นผู้เขียนจะนำเสนอญาณวิทยาทางสังคมในประเด็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยานในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เห็นรายละเอียดความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

ความเชื่อมั่นต่อคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

ประเด็นที่ครอบคลุมสำหรับญาณวิทยาของประจักษ์พยานมากที่สุดคือการกล่าวถึง แนวทางลดทอนนิยม และแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม นักลดทอนนิยมเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับคำให้การสามารถสรุปได้ภายใต้ความรู้ประเภทอื่นเช่น ความรู้อุปนัย แนวคิดในที่นี้คือความรู้เกี่ยวกับคำให้การเป็นเพียงความรู้เชิงอุปนัยเท่านั้น โดยมีความแตกต่างจากข้อเท็จจริงของญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับคำให้การและประจักษ์พยาน แนวคิดปฏิเสธลดทอนนิยม เชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับคำให้การไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นความรู้ประเภทอื่น ความรู้เกี่ยวกับคำให้การไม่สามารถลดทอนเป็นอย่างอื่นได้

ดังนั้น “แนวทางการลดทอนนิยม” ประเภทนี้จึงเป็นที่เข้าใจได้ดีที่สุดว่าเป็นข้ออ้างเกี่ยวกับประเภทของความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้นั้นมีหลายประเภท เช่น ความรู้ทางการรับรู้ ความรู้แบบอุปนัย ความรู้แบบใคร่ครวญ และอื่น ๆ ตามวิธีการที่สามารถสร้างความรู้ได้ และยังอ้างว่าความรู้จากคำให้การไม่ถือว่าเป็นความรู้ที่แยกจากกันควบคู่ไปกับความรู้ประเภทอื่นเหล่านี้กล่าวอีกนัยหนึ่ง โดยอ้างว่าความรู้จากคำให้การสามารถสรุปได้ในแง่ของการสร้างความรู้ประเภทอื่น ๆ และมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ประเภทอื่นสมมติว่าเราต้องการสร้างแผนผังของความรู้ตามแนวทางการลดทอนนิยม จำเป็นต้องแยกประเภทความรู้ (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2017)

แนวทางการลดทอนนิยมจึงแบ่งประเภทเกี่ยวกับความรู้ออกเป็นตามวิธีเฉพาะที่สามารถสร้างความรู้ได้และเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับคำให้การสามารถสรุปได้ทั้งหมดในแง่ของแหล่งที่มาที่ไม่ใช่คำให้การ “แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม” ปฏิเสธว่าความรู้จากคำให้การต้องการแหล่งที่มาของตัวเองกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความรู้เกี่ยวกับคำให้การไม่สามารถสรุปได้ทั้งหมดในแง่ของแหล่งที่มาที่ไม่ใช่คำให้การเพราะคำให้การเป็นแหล่งที่มาของตัวมันเอง แนวทางการลดทอนนิยมและแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ ตามวิธีการที่แต่ละแนวทางสรุปเป็นประเภทต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้พิสูจน์หลักฐานจะคิดว่าความรู้จากการรับรับรู้มีพื้นฐานมาจากหลักฐานการรับรู้ ความรู้เชิงอุปนัยมีพื้นฐานมาจากหลักฐานเชิงอุปนัย ความรู้เบื้องต้นมีพื้นฐานมาจากหลักฐานเบื้องต้น และอื่น ๆ ในทางกลับกัน ผู้เชื่อในกระบวนการจะคิดว่าประเภทของความรู้เป็นการระบุกระบวนการทางญาณวิทยาประเภทต่าง ๆ การรับรู้ความรู้ถูกสร้างขึ้นโดยที่เชื่อถือได้

กระบวนการรับรู้ ความรู้เชิงอุปนัยถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการให้เหตุผลเชิงอุปนัยที่เชื่อถือได้ เป็นมุมมองที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นเกี่ยวกับความรู้ นักลดทอนนิยมยอมรับว่าคำให้การไม่ถือเป็นแหล่งความรู้ที่ก่อให้เกิดการลดทอนไม่ได้ควบคู่ไปกับแหล่งที่มาอื่น ๆ และในประเด็นปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการสื่อสาร คำบอกเล่าของประจักษ์พยานคือการเผยแพร่ความรู้ประจักษ์พยานเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ “แนวทางลดทอนนิยม” และ “แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม” และคำว่า “การสื่อสาร” ถูกนำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประจักษ์พยานในการสื่อสารแทนที่จะสร้างความรู้ในชุมชนผู้รู้ ในการใช้คำนี้เชื่อว่าการสื่อสารเป็นสิ่งเฉพาะทางญาณวิทยา หมายถึงเพียงการมารับรู้ผ่านคำให้การ โดยไม่มีความหมายแฝงว่าสิ่งนี้เกี่ยวข้องกับความสนใจหรือความสำคัญใด ๆ เป็นพิเศษเกี่ยวกับญาณวิทยา (Christopoulos, 2019)

ประเภทของการลดทอนในญาณวิทยาของประจักษ์พยาน แนวทางการลดทอนนิยมเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารสามารถสรุปได้ทั้งหมดและไม่ใช่การสื่อสาร เช่น ความรู้อุปนัย ความรู้การรับรู้ ความรู้

ครุ่นคิด และอื่น ๆ แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว โดยเชื่อว่าคำให้การจะต้องสรุปได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ที่ชัดเจน แนวทางลดทอนนิยมเชื่อว่าการเผยแพร่ความรู้นั้นลดทอนลงไปสู่การสร้างความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผยแพร่ความรู้สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นกรณีศึกษาแบบ back-to-back ของการสร้างความรู้: ความรู้เบื้องต้นถูกสร้างขึ้นในตัวผู้พูด ความรู้จะถูกสร้างขึ้นในผู้ฟังอันเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนการสื่อสาร แนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมปฏิเสธกรณีข้างต้น โดยอ้างว่าการถ่ายทอดความรู้เป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนและไม่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ (Khort, 2022)

พอมาถึงตรงนี้เราอาจถามว่าทฤษฎีความเชื่อถืออยู่ตรงไหน เราควรเข้าใจคำกล่าวอ้างที่ว่าความไว้วางใจมีบทบาทสำคัญและมีความน่าสนใจในทางญาณวิทยาได้อย่างไร วิธีหนึ่งในการทำความเข้าใจคำกล่าวอ้างนี้ในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูล ตามแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยมก็คือความไว้วางใจนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ที่เป็นการสื่อสารซึ่งเข้าใจว่าเป็นความรู้ที่ไม่อาจลดทอนลงได้ ควบคู่ไปกับความรู้ที่สร้างขึ้นประเภทอื่น ๆ เช่น ความรู้อุปนัยและความรู้ความเข้าใจ อีกวิธีหนึ่งในการทำความเข้าใจข้อเรียกร้องนี้ก็คือการปฏิเสธลดทอนนิยม เชื่อว่านี่เป็นวิธีที่น่าสนใจและได้ผลมากกว่าในการทำความเข้าใจทฤษฎีความน่าเชื่อถือ ข้อเรียกร้องของแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม คือการเผยแพร่ความรู้นั้นเป็นปรากฏการณ์ทางญาณวิทยาที่สำคัญและลดทอนลงต่อการสร้างความรู้และโดยพื้นฐานแล้วผู้ฟังจะวางใจผู้พูดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้พูดได้พูด

สำหรับทฤษฎีความเชื่อถือสามารถตีความได้ว่าเป็นการเสนอรายละเอียดที่ไม่เป็นเอกภาพ ในการสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้พิจารณาโครงสร้างของรายละเอียดที่ไม่เป็นเอกภาพ เช่นเดียวกับรูปแบบอื่น ๆ ของแนวทางการปฏิเสธลดทอนนิยม ทฤษฎีดังกล่าวเชื่อว่ามีสองวิธีที่จะรู้ โดยระหว่างการถ่ายทอด และไม่สามารถลดทอนลงไปยังอีกวิธีหนึ่งได้ ซึ่งไม่มีความเป็นเอกภาพทางทฤษฎีระหว่างสองวิธีนี้ ตัวอย่างเช่น เราอาจให้ข้อมูลผู้พิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับการสร้างความรู้ในแง่ของความเชื่อที่แท้จริงโดยมีหลักฐานเพียงพอ จากนั้นให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในการถ่ายทอดความรู้ในแง่ของความเชื่อที่จริงซึ่งมีพื้นฐานมาจากความไว้วางใจที่ถูกต้องทางศีลธรรมของผู้พูด ในทัศนะดังกล่าว คือ “การทำให้รู้ ” แต่สิ่งเหล่านี้จะไม่ใช่สิ่งที่น่าสนใจทางทฤษฎี มุมมองดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบของความไปกันได้ ตัวอย่างเช่น คนหนึ่งอาจปกป้องความรู้ว่า “ความเชื่อที่จริงอย่างถูกต้อง” แต่แล้วก็ให้รายละเอียดไม่เป็นเอกภาพ “อย่างเหมาะสม” สำหรับความรู้ที่สร้างขึ้นและสำหรับความรู้ที่ถ่ายทอด ตัวอย่างเช่น เราอาจปกป้องการสร้างความรู้ในแง่ของหลักฐานที่เหมาะสมและการถ่ายทอดความรู้ในแง่ของความไว้วางใจที่เหมาะสมทางศีลธรรม ทัศนะดังกล่าวจะ “มีความเป็นเอกภาพ” ในเฉพาะบริบทที่เฉพาะเจาะจง

จะเห็นว่า คำให้การของประจักษ์พยานที่มีความน่าเชื่อถือต้องมีความเป็นเอกภาพในพื้นฐานของการมีหลักฐานที่เหมาะสม และต้องมีความสอดคล้องกับความไว้วางใจเกี่ยวกับบริบทของศีลธรรม ซึ่งบริบททางศีลธรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจทางสังคมดังนั้นความเชื่อมั่นทางญาณวิทยาจึงมีความจำเป็นที่สอดคล้องกับกับความไว้วางใจทางสังคม โดยลำดับต่อไปผู้เขียนจะกล่าวถึงแนวทางการพิจารณาความไว้วางใจของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนเกี่ยวกับคำให้การของประจักษ์พยานในลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งอยู่ในรูปแบบของข้อมูล และจะชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจทางสังคมมีผลกระทบต่อความรู้ของบุคคล และความไว้วางใจทางญาณวิทยา

แนวทางการพิจารณาความไว้วางใจของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

จากกรณีที่นำเสนอเกี่ยวแนวคิดทางญาณวิทยาเชิงสังคมประเด็นคำบอกเล่าจากประจักษ์พยานทำให้เห็นถึงความไม่เพียงพอต่อความไว้วางใจทางสังคมต่อข้อมูลที่มีความถูกต้องทางญาณวิทยา ซึ่งคำให้การของประจักษ์พยานที่มีความน่าเชื่อถือต้องมีความเป็นเอกภาพ ในพื้นฐานของการมีหลักฐานที่เหมาะสม และต้องมีความสอดคล้องกับความไว้วางใจเกี่ยวกับบริบทของศีลธรรม ซึ่งบริบททางศีลธรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจทางสังคม แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างความไว้วางใจทางสังคมและญาณวิทยา เป็นเรื่องที่ไม่อาจละเลยได้และเพิ่มความชัดเจนของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ไว้วางใจได้อย่างมากเพื่อช่วยในการประเมินทางญาณวิทยา โดยผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจทางสังคมมีความสำคัญต่อญาณวิทยาทางสังคม และมีผลสืบเนื่องต่อการประเมินความความไว้วางใจของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

1. ความไว้วางใจทางสังคมและญาณวิทยา

ความไว้วางใจมีความสำคัญในทางญาณวิทยา การไว้วางใจผู้พูดนั้นมีความเกี่ยวข้อง อย่างสำคัญกับธรรมชาติของความรู้เกี่ยวกับความรู้รับรองและสิ่งที่นักทฤษฎีที่สนใจเกี่ยวกับความเชื่อถือบางคนจะอ้างความไว้วางใจในตัวเอง (แทนที่จะเป็นหลักฐานหรือเงื่อนไขทางญาณวิทยาอื่น ๆ) (Dormandy,2019) ความไว้วางใจมักเป็นพื้นฐานทางญาณวิทยามากกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อมูลและข้อโต้แย้งมีให้ผ่านความไว้วางใจเท่านั้น จะไม่มีการประเมินการปฏิบัติทางสังคมเว้นแต่จะมีการปฏิบัติทางสังคม และไม่มีการปฏิบัติทางสังคมเว้นแต่จะมีความร่วมมือบางประเภท โดย Lorraine Code (1987) กล่าวถึงความร่วมมือในรูปแบบของสังคมสหกรณ์ทำให้เกิดความร่วมมือเป็นการปฏิบัติทางสังคม คนในกลุ่มสหกรณ์ทุกคนมีพฤติกรรมที่เรียกว่าความร่วมมือและยังมีสิ่งที่เราประเมินได้ว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดีอย่างมีญาณวิทยา และอาจมีความเป็นไปได้ที่จะมีอยู่ในญาณวิทยาซึ่งขึ้นอยู่กับเครือข่ายที่ซับซ้อนของการไว้วางใจร่วมกัน (Code,1987)

ความไว้วางใจมีได้หลายรูปแบบ และรูปแบบสำคัญของความไว้วางใจอาจแตกต่างกันไปตามบริบทนักวิทยาศาสตร์ที่อาศัยผลของนักวิทยาศาสตร์คนอื่นโดยไม่ต้องทำการทดลองซ้ำอีกในประเด็นที่ตนไว้วางใจและความจริงของนักวิทยาศาสตร์คนอื่น ๆ เด็กที่รอรถโรงเรียนต้องไว้วางใจในความน่าเชื่อถือของคนขับ พ่อแม่คู่หนึ่งพูดคุยเกี่ยวกับเฟอร์นิเจอร์ใหม่ในห้องนอนของเด็กเล็กไม่จำเป็นต้องไว้วางใจข้อมูลหรือมีความเชื่อมั่นต่อข้อมูลและมีความเชื่อต่อกันมากนัก (McDowell,2002) จากกิจกรรมร่วมกันดังกล่าวโดยพื้นฐานมีความคาดหวังที่จะสร้างความไว้วางใจ

ประเภทของความไว้วางใจที่มักกล่าวถึงโดยนักญาณวิทยาทางสังคม เป็นความเชื่อมั่นทาง ญาณวิทยา ที่เชื่อกันว่าต้องอาศัยความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมในทางญาณวิทยา ซึ่งข้อความดังกล่าวให้เหตุผลสำหรับความเชื่อจะเกี่ยวข้องกับความวางใจอย่างหนึ่งว่าผู้พูดกำลังพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้ความเชื่อที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับผู้พูดผ่านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร และเป็นเรื่องธรรมดาที่การสื่อสารจะเกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่มีร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกันนั้นเป็นการปฏิบัติที่เพิ่มความรู้ผ่านความเชื่อแบบญาณวิทยาเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความไว้วางใจของผู้อื่น ในเรื่องความจริง หรือความน่าเชื่อถือทางญาณวิทยาของแหล่งที่มา เป็นความไว้วางใจแบบญาณวิทยาที่ดำเนินการในขอบเขตต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ วารสารศาสตร์ที่มีชื่อเสียง และพจนานุกรม (McDowell,2002) โฟลีย์ (Foley) พูดถึงความไว้วางใจทางญาณกล่าวว่าโดยทั่วไปแล้วเราต้องเชื่อใจผู้อื่น “เราต้องถือว่าผู้ให้ข้อมูลสามารถเชื่อถือได้โดยทั่วไปและต้องให้คุณค่าแก่ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลว่าอย่างน้อยก็สามารถเชื่อถือได้” (Schmitt,1994)

อย่างไรก็ตาม ความไว้วางใจแบบญาณวิทยาไม่ใช่ความไว้วางใจเพียงแบบเดียวที่มีอยู่ เช่น มีเด็กหญิงกำลังเดินอยู่บนถนนเพียงลำพังและเธอไม่รู้จักใครเลยในที่นั้นเธอคงไม่ไว้ใจใครง่ายๆ ประเภทของความไว้วางใจที่กล่าวถึงต่อไปนี้เป็นความไว้วางใจทางสังคม ซึ่งเป็นความไว้วางใจประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพาทาง

ศีลธรรม บุคคล หรือวัฒนธรรม หรือการร่วมกันของบุคคล ศีลธรรม วัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม สิ่งเหล่านี้ เป็นที่ไว้วางใจว่าใครบางคนจะกระทำการร่วมกันโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของตน และสอดคล้องกับระเบียบทางสังคม นอกจากความไว้วางใจทางญาณวิทยาแล้วยังมีความไว้วางใจทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาความเชื่อมั่นของความรู้ ความไว้วางใจทางสังคมเป็นสิ่งที่ทำให้คนในสังคมมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติของผู้อื่นมีความเชื่อมั่นตามบรรทัดฐานทางสังคม เช่น การห้ามสูบบุหรี่ในพื้นที่สาธารณะ โรงพยาบาล โรงเรียน อย่างน้อยก็สามารถไว้วางใจได้ว่าหากอยู่ภายในพื้นที่ของโรงพยาบาล หรือ โรงเรียนก็ไม่ได้รับอันตรายจากบุหรี่ รูปแบบความไว้วางใจว่าผู้อื่นจะปฏิบัติตามมารยาททางสังคม เช่น ห้ามผู้ที่มาร่วมในงานศพ ใส่ชุดสีแดง ความไว้วางใจผู้อื่นได้ว่าจะประพฤติตนตามที่สมาชิกในสังคมเห็นว่าเหมาะสม เช่น ขณะนั่งโดยสารเครื่องบินเพื่อนที่นั่งข้างหลังจะไม่ใช่เท้าพาดที่นั่งของเรา ความไว้วางใจว่าผู้อื่นจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ตัวอย่างเช่นผู้ที่มอบเงินการกุศลจะไม่มอบเช็คเงินสดที่ไม่สามารถขึ้นเงินกับธนาคารใดได้ ความไว้วางใจโดยธรรมชาติ เช่นพ่อแม่จะไม่ปล่อยให้เด็กหญิงเดินอยู่เพียงลำพังบนถนน จากตัวอย่างของความไว้วางใจทางสังคมบ่อยครั้งที่ผู้คนจะไม่ไว้วางใจต่อการกระทำ หรือ คำให้การของผู้อื่น

ความไว้วางใจทางสังคมและความไว้วางใจทางญาณวิทยาไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันเสมอไป เช่น สถานการณ์ทางสังคมอาจอนุญาตให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลมากหรือน้อยกว่าสถานการณ์ที่ยังไม่มีความชัดเจน เมื่อมีบุคคลหนึ่งถามเกี่ยวกับข้อมูลของเพื่อน แล้วเราก็บอกข้อมูลที่เป็นความลับของเพื่อให้กับบุคคลที่ต้องการรู้ฟัง เราในฐานะเพื่อนก็เป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจทางสังคมแม้ว่าเราจะมีความน่าไว้วางใจทางญาณวิทยา เมื่อมีคนพูดถึงเรื่องของสุนัขกับเพื่อนบ้าน อาจมีคนพูดมากกว่าที่ต้องการหรือจำเป็นตามความเป็นจริง สิ่งที่ต้องการอาจไม่ใช่ข้อมูล แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อแม่ถามลูกสาวว่าสบายดีไหมลูกสาวอาจจะไม่ตอบ หรืออาจจะตอบว่าสบายดีทั้งที่ตัวลูกสาวไม่สบาย คำถามทางสังคมไม่จำเป็นเสมอไปที่จะได้คำตอบที่เป็นข้อมูลที่จริงและน่าไว้วางใจบรรทัดฐานของการสนทนาทางสังคมยังอนุญาตให้มีการไม่พูดความจริงอยู่มากมายในรูปแบบของการโกหกเพื่อสร้างความสบายใจแก่ผู้ฟัง หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน จะเห็นอย่างชัดเจนว่าความไว้วางใจทางสังคมและความไว้วางใจทางญาณวิทยาในประเด็นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน

เนื่องจากการกระทำที่น่าไว้วางใจทางญาณวิทยาบางครั้งเป็นสิ่งที่ไม่น่าไว้วางใจในสังคม ความไว้วางใจแบบญาณวิทยาจึงไม่สามารถเป็นความไว้ใจทางสังคมได้ จึงก่อให้เกิดความไว้วางใจที่แยกจากกันแม้ว่าจะมีความใกล้เคียงกับความไว้วางใจทางสังคม ความไว้วางใจทางสังคมคือการปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่แตกต่างจากการ ความไว้วางใจทางญาณวิทยาแม้ว่าในบางสถานการณ์มีการทับซ้อนกันระหว่างความไว้วางใจทางสังคมและความไว้วางใจทางญาณวิทยาจะเห็นว่าความเชื่อมโยงของความไว้วางใจทางญาณวิทยากับผลทางญาณวิทยามีความชัดเจนมากกว่าความเชื่อมโยงระหว่างความไว้วางใจทางสังคมกับผลทางญาณวิทยา ในส่วนถัดไปผู้เขียนจะแสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมโยงดังกล่าวเกี่ยวกับความไว้วางใจทางสังคมที่ส่งผลต่อการประเมินความไว้วางใจของญาณวิทยาทางสังคมในการพิจารณาความไว้วางใจของข้อมูล

2. ความไว้วางใจทางสังคมที่มีผลกระทบต่อสื่อสังคมออนไลน์

ในทางปฏิบัติความไว้วางใจทางสังคมและผลกระทบต่อความรู้ของผู้คนในชุมชน หมายถึงความไว้วางใจทางศีลธรรมของบุคคล หรือความร่วมมือของผู้อื่นนั้นมีความหมายในทางญาณวิทยาที่มากไปกว่าความไว้วางใจในลักษณะของญาณวิทยา ความไว้วางใจทางสังคมสามารถมีผลต่อความไว้วางใจทางญาณวิทยาได้ในรูปแบบของผลกระทบด้านการสื่อสาร สำหรับบทความนี้มุ่งไปที่การสื่อสารแบบผ่านตัวกลาง เป็นการสื่อสารโดยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ได้รับผลกระทบจากการรับรู้ของความไว้วางใจทางสังคมเพียงแค่คำพูดหรือคำบอกเล่าเท่านั้นในบางครั้งผู้คนอาจจะไม่เต็มใจที่จะเชื่อถือแหล่งที่มาของข้อมูลและ

ไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคม และแหล่งที่มาของข้อมูลมีความไว้วางใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความไว้วางใจทางสังคม

ระบบดิจิทัลหรือระบบเครือข่ายออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเรามีหลากหลายช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มีแพลตฟอร์มที่หลากหลายให้เลือกใช้ โดยแต่ละช่องทางที่เราใช้งานก็จะมีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเราก่อนเข้าใช้งานด้วย เช่น ชื่อ - นามสกุล อีเมล(Email) เบอร์โทรศัพท์ ที่อยู่ หรือข้อมูลส่วนตัวอื่น ๆ ตามที่เจ้าของช่องทางเรียกขอข้อมูล การที่เราจะให้ข้อมูลส่วนบุคคลใครไป ย่อมพิจารณาว่าให้ใครไปและให้เพราะอะไร? ยกตัวอย่างเช่น หากเราต้องการอ่านหนังสือบางฉบับที่ต้องการดาวน์โหลดและต้องกรอกข้อมูลส่วนตัว และ Email จึงจะสามารถดาวน์โหลดเอกสารฉบับนั้นผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ตรงนี้ผู้เขียนกำลังจะพยายามพูดถึงความไว้วางใจทางสังคมของระบบของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลกระทบต่อการสื่อสาร

เว็บไซต์เกี่ยวกับการให้ความรู้แบบออนไลน์ที่สามารถค้นหาได้ด้วยเครื่องมือค้นหา เช่น กูเกิล (google) ซึ่งมีบางเว็บไซต์ที่สามารถอ่านและดาวโหลด์เอกสารได้ถูกขอให้เปิดเผยข้อมูลต่อหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับรายชื่อผู้ใช้บริการที่ได้ตรวจสอบเนื้อหาการทำความผิดด้วยเอกสารนั้นมีข้อมูลที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อสังคม เพื่อเผยแพร่รายการเพื่อการรับรู้ของประชาชน เว็บไซต์ที่ไม่ได้บอกผู้ใช้บริการว่าจะไม่เปิดเผยชื่อของผู้ใช้บริการในลักษณะนี้ไม่มีกฎหมายหรือนโยบายรัฐที่ห้ามกระทำ กรณีที่คล้าย ๆ กันหากมีผู้นำข้อมูลบางอย่างที่เชื่อว่าเป็นภัยต่อความไม่ปลอดภัยต่อสังคมซึ่งมีข้อมูลอยู่ในแพลตฟอร์มที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายเพียงแค่ลงชื่อเข้าใช้หากเป็นสมาชิกในสังคมออนไลน์นั้น จึงทำให้สืบค้นข้อมูลได้ง่าย อย่างไรก็ตาม สังคมเรามีความกังวลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและความลับ หากเว็บไซต์ระบุชื่อหน่วยงานได้รับข้อมูล และคนทั่วไปที่อ่านรายชื่อก็จะสามารถรับรู้ได้ว่ามีรายชื่อใดบ้างที่ใช้บริการเกี่ยวกับเอกสารดังกล่าวบ้าง จึงมีผลต่อความรู้และความถูกต้องตามความไว้วางใจทางญาณวิทยาโดยตรงที่เปิดเผยชื่อในทางกลับกัน การกระทำของเว็บไซต์มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบทางอ้อมบางอย่างเกี่ยวข้องกับญาณวิทยาเนื่องจากผู้อ่านบางคนอาจหยุดใช้บริการค้นหาข้อมูลจากแหล่งที่มาที่ไม่น่าไว้วางใจทางสังคม

กรณีก่อนหน้านี้เป็นตัวอย่างของความไม่น่าไว้วางใจทางสังคมที่ทำให้แหล่งข้อมูลมีความเป็นไปได้ที่ถูกตัดสินว่าไม่มีความน่าไว้วางใจทางสังคม มีผลกระทบเชิงลบต่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สิ่งใดก็ตามที่กีดกันผู้ที่อาจเป็นผู้รู้ออกจากแหล่งข้อมูลอันเนื่องมาจากปัจจัยทางสังคม เป็นตัวอย่างของผลกระทบด้านลบต่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์การให้ความรู้แบบออนไลน์ไม่ได้รับการอนุญาตจากผู้ใช้บริการว่าให้สามารถเผยแพร่รายชื่อของผู้ใช้บริการโดยไม่ได้รับอนุญาตอาจทำให้ไม่มีผู้ใช้บริการและทำให้ความรู้ลดลงสาเหตุอื่น ๆ ของผลกระทบด้านลบอาจเป็นโครงสร้างด้านข้อมูลซึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่น่าพอใจ เว็บไซต์การให้ความรู้แบบออนไลน์ที่เปิดเผยสิ่งที่ผู้ใช้บริการเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม สำหรับความไว้วางใจทางสังคมต่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะในลักษณะเชิงลบเหล่านี้เท่านั้น แต่แหล่งข้อมูลหรือเว็บไซต์ห้องสมุดแบบออนไลน์รักษาสิ่งที่ผู้ใช้บริการมองว่าเป็นสิ่งน่าพอใจสามารถเพิ่มการบริการของผู้ใช้บริการและเพิ่มความรู้ได้ เว็บไซต์การให้ความรู้แบบออนไลน์ที่รักษาข้อมูลส่วนตัวและความลับของผู้ใช้บริการจะสามารถเผยแพร่ข้อมูลมากกว่าเว็บไซต์การให้ความรู้แบบออนไลน์ที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว เว็บไซต์การให้ความรู้ออนไลน์ที่เป็นแหล่งข้อมูลสามารถดำเนินการพฤติกรรมที่ผู้ใช้คิดว่าเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแล้วจะได้รับความไว้วางใจ ทางสังคมอาจจะทำให้มีผู้ใช้บริการมากขึ้นโดยในแต่ละกรณีมองว่า สิ่งที่ไม่น่าไว้วางใจถูกกำหนดให้มีคุณค่าน้อยกว่า สิ่งที่น่าไว้วางใจอาจจะไม่เหมาะสมนักเนื่องจากการประเมินพฤติกรรมเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับระดับของการรับรู้ซึ่งญาณวิทยาทางสังคมควรตัดสินว่าเว็บไซต์การให้ความรู้ออนไลน์ไม่ควรละเมิดเงื่อนไขที่เป็นความลับ ไม่ใช่เพราะว่าเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมทางสังคม เหตุผลที่บรรทัดฐาน

ทางศีลธรรมมีบทบาทในญาณวิทยาทางสังคมในกรณีที่เป็นบรรทัดฐานทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมที่กำลังตรวจสอบซึ่งกำหนดสิ่งที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่น่าไว้วางใจและไม่น่าไว้วางใจในสังคม

ในแต่ละกรณี มีความไว้วางใจที่หลากหลายทำให้เกิดผลที่ไม่ใช่ความไว้วางใจแบบญาณวิทยา แต่เป็นความไว้วางใจทางสังคม ในกรณีของความไว้วางใจทางสังคมที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์ผู้ใช้บริการสามารถมีความไว้วางใจอย่างแท้จริงในความไว้วางใจทางญาณวิทยาของเว็บไซต์การให้ความรู้ไลน์หรือแหล่งข้อมูลถึงกระนั้นบางคนก็หยุดที่จะติดตามและค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีลักษณะดังกล่าว ในกรณีของผลในเชิงบวกผู้ใช้บริการไม่มีความเห็นเกี่ยวกับความไว้วางใจทางญาณวิทยาของแหล่งข้อมูล ประเด็นเกี่ยวกับ การฝ่าฝืนหรือปฏิบัติตามบรรทัดฐานหรือกฎที่ตีความทางสังคม มีผลต่อความต้องการทางญาณวิทยาอย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าความไว้วางใจทางสังคมที่มีต่อ สื่อสังคมออนไลน์ จะไม่ได้ทำให้เกิดผลเชิงบวกทางญาณวิทยามากนัก เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีความสำคัญต่อความไว้วางใจทางสังคมมากกว่าญาณวิทยา แหล่งข้อมูลที่กีดกันผู้ใช้บริการคือแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าไว้วางใจ และแหล่งข้อมูลที่ดึงดูดผู้ใช้บริการก็ไม่น่าไว้วางใจ ในกรณีเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลที่ผิดศีลธรรมสามารถเป็นคนโกหกได้ แหล่งข้อมูลที่มีความไม่เป็นธรรมอาจทำให้เข้าใจผิดได้ และผู้ให้บริการข้อมูลที่ไม่มีจรรยาบรรณสามารถให้ข้อมูลเท็จได้ ผู้ให้บริการข้อมูลที่มีจรรยาบรรณก็อาจจะให้ข้อมูลเท็จได้เช่นกันในบางกรณีหากอยู่แง่ของผลประโยชน์ต่อตนเองและหน่วยงาน แหล่งที่มาของความร่วมมืออาจทำให้เข้าใจผิดและผู้ให้ข้อมูลทางศีลธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงได้ สำหรับแนวทางญาณวิทยาทางสังคมและผู้รับข้อมูลจะต้องตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างความไว้วางใจทางสังคมและคุณค่าทางญาณวิทยา

3. ความไว้วางใจทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการอนุมาน

ในกรณีของความไว้วางใจทางสังคมที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีการตัดสินเรื่องความไว้วางใจทางญาณวิทยาที่มีต่อแหล่งที่มาของข้อมูล ในทางตรงกันข้ามความไว้วางใจต่อแหล่งข้อมูลมากหรือน้อยเนื่องจากผลกระทบต่อความไว้วางใจทางสังคม อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี การประเมินความไว้วางใจทางญาณวิทยาก็เกิดขึ้นจริง กรณีที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้เป็นตัวอย่างของความน่าไว้วางใจหรือความไม่น่าไว้วางใจทางญาณวิทยาแท้จริงแล้วสามารถ ทำให้เกิดการประเมินถึงความไว้วางใจทางญาณวิทยาหรือความไม่น่าไว้วางใจ พฤติกรรมทางในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การรับรู้ถูกหรือผิดในการตัดสินใจไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจการตัดสินใจมีนัยทางญาณวิทยา ผู้คนมักจะอนุมานจากลักษณะทางศีลธรรมไปจนถึงญาณวิทยา ตัดสินคนผิดศีลธรรมว่าน่าจะเป็นคนโกหก และผู้คนที่มีศีลธรรมน่าจะเป็นผู้พูดความจริง การอนุมานดังกล่าว ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป แน่นอนว่าบุคคลที่มีศีลธรรมก็อาจไม่มีความถูกต้องในทางญาณวิทยา

ญาณวิทยาเกี่ยวกับการอนุมานที่ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความไว้วางใจทางญาณวิทยา ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงให้เห็นแหล่งข้อมูลที่ไม่ใช่การอนุมานสำหรับญาณวิทยาซึ่งให้ผลการตัดสินเกี่ยวกับความไว้วางใจทางญาณวิทยา

“แอนเป็นผู้ดูแลและให้บริการเว็บบล็อกเกี่ยวกับความรู้ที่พยายามเกลี้ยกล่อมให้แจ็คเข้ามาเป็นผู้ใช้บริการในเว็บบล็อกของเธอ อย่างไรก็ตามแจ็คมีความกังวลเกี่ยวกับการปกปิดตัวตน เขาไม่แน่ใจว่าจะเชื่อคำกล่าวอ้างของแอนเกี่ยวกับกฎการปกปิดตัวตนของเว็บบล็อกได้หรือไม่ และตัดสินใจไม่สมัครเป็นสมาชิกเว็บบล็อกเกี่ยวกับความรู้ที่แอนเป็นดูแลและให้บริการ สมมุติว่าแอนมีความน่าเชื่อถือ ตอนนี้ลองนึกภาพสองสถานการณ์ที่เป็นไปได้ แจ็คบังเอิญสังเกตเห็นแอนตี้ทำความดี หยุดรถเพื่อช่วยในอุบัติเหตุทางรถยนต์ การสังเกตโดยบังเอิญนี้ทำให้แจ็คตัดสินใจว่าแอนดูเป็นคนดี และคงจะไม่โกหกแจ็ค เขาตัดสินใจเชื่อคำพูดของแอนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และไว้วางใจแอน ดังนั้นแจ็คจึงได้รับแหล่งข้อมูลจากบุคคลโดยแอนและในกรณีของเว็บบล็อกเกี่ยวกับความรู้ด้วย ในสถานการณ์ที่สอง แจ็คบังเอิญสังเกตเห็นแอนทำสิ่งที่ไม่ดี โดยการหยุดรถเพื่อหัวเราะเยาะเหยื่อที่เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์เรื่องนี้ทำให้แจ็คตัดสินใจว่าแอนเป็นคนไม่ดีและเขาจะไม่เชื่อถือสิ่งที่แอนพูด รวมทั้งสิ่งที่แอนพูดเกี่ยวกับกฎการรักษาความลับของเว็บบล็อกเกี่ยวกับความรู้ของแอนด้วย”

ในกรณีเช่นนี้ เป็นการพิจารณาบรรทัดฐานทางศีลธรรมหรือทางสังคมและการตัดสินโดยอาศัยบรรทัดฐานทางสังคม ไม่ได้ใช้วิธีการทางญาณวิทยา แจ็คกำลังตัดสินเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือทางญาณวิทยา แต่เป็นผลจากการอนุมานจากหลักฐานของความน่าเชื่อถือทางสังคมเท่านั้นเป็นการตระหนักรู้ถึงผลกระทบเชิงอนุมานประเภทนี้ หากพิจารณาจากสื่อสังคมแบบเดิมจะเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเรารับชมรายการข่าวทางโทรทัศน์มีข่าวที่อ่านโดยดูเหมือนเป็นบรรทัดฐานทางศีลธรรมในขอบเขตของสื่อสารสนเทศ จะเป็นผลกระทบโดยอนุมาน หากผู้ใช้บริการของเว็บบล็อกเกี่ยวกับความรู้ทำการอนุมานจากความประพฤติส่วนตัวของผู้ให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลไปจนถึงความไม่ไว้วางใจทางญาณวิทยา หรือจากการที่เขาเป็นคนไร้ศีลธรรมไปจนถึงความไม่น่าไว้วางใจทางญาณวิทยา ในแต่ละกรณีการตัดสินเกี่ยวกับความไว้วางใจทางญาณวิทยาหรือความไม่น่าไว้วางใจของแหล่งข้อมูลส่งผลให้เกิดการเพิ่มหรือลดแหล่งข้อมูล ปริมาณข้อมูลและความรู้ที่ได้รับจากแหล่งนั้น

ความไม่น่าไว้วางใจทางสังคมทำให้ผู้คน เช่นผู้ใช้บริการเว็บบล็อกมีเหตุผลในการตัดสินใจว่ามีคนไม่น่าไว้วางใจทางญาณวิทยา และความน่าไว้วางใจทางสังคมทำให้ผู้ใช้บริการเว็บบล็อกมีเหตุผลในการตัดสินใจว่าใครบ้างที่สามารถไว้วางใจได้ในทางญาณวิทยา สิ่งสำคัญที่ควรทราบก็คือการอนุมานจากความไว้วางใจประเภทหนึ่งไปยังอีกประเภทหนึ่งเกิดขึ้นและสามารถมีผลกระทบทางญาณวิทยา

การประเมินญาณวิทยาทางสังคมใด ๆ จะต้องพิจารณาปัจจัยทางสังคมอย่างไรก็ตามการประเมินทางญาณวิทยาจะต้องทำในการกระทำที่มากไปกว่ากฎเกณฑ์ที่มีอยู่ ในแต่ละกรณีคำนึงถึงผลกระทบทั้งหมดของการกระทำหรือการปฏิบัติโดยอาศัยปัจจัยทางสังคมหรือปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วยความไว้วางใจทางสังคมต่อสื่อสังคมออนไลน์และผลกระทบโดยอนุมานเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อความไว้วางใจทางสังคมสามารถส่งผลทางอ้อมต่อญาณวิทยา ซึ่งหมายความว่า ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดูเหมือนจะประเมินค่าไม่ได้ เช่น การเยาะเย้ยผู้อื่นและการช่วยเหลือผู้อื่น มีแนวโน้มที่จะถูกประเมินว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีในทางญาณวิทยา นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาได้ว่า การปฏิบัติที่ดูเหมือนดีใน ทางญาณวิทยา เช่น การเปิดเผยข้อมูลที่รัฐบาลต้องการอาจกลายเป็นว่าไม่ดีอย่างมี ญาณวิทยาหากมีผลในทางลบต่อความไว้วางใจทางสังคม ดังกรณีตัวอย่างเรื่องของปัจจัยทางสังคมหรือศีลธรรมที่ประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับญาณวิทยา

4. นัยสำหรับญาณวิทยาทางสังคมและสื่อสังคมออนไลน์

การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ จะเห็นว่าความไว้วางใจทางสังคมและศีลธรรมมีบทบาทสำคัญ ในการประเมินค่าทางญาณวิทยาของการปฏิบัติใด ๆ จะต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมและศีลธรรมร่วมด้วย สำหรับการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยจะกล่าวถึงสองแบบ แบบแรกในฐานะของผู้รับข้อมูล แบบที่สองในฐานะของผู้บริการข้อมูลหรือผู้เผยแพร่ข้อมูล

5. การประเมินความไว้วางใจของข้อมูลในฐานะของผู้รับข้อมูล

ความไว้วางใจทางสังคมสามารถส่งผลต่อคุณค่าของญาณวิทยาผู้ประเมินต้องตัดสินใจก่อนว่าการรับรู้คุณค่าทางญาณหรือคุณค่าของแนวปฏิบัติใดสำหรับความไว้วางใจทางสังคม พิจารณาว่าผลกระทบต่อความไว้วางใจทางสังคมมีผลกระทบต่อระดับใด และเพิ่มข้อมูลนั้นไปยังข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับผลกระทบของการปฏิบัติต่อญาณวิทยา ซึ่งผู้ประเมินหรือผู้เลือกรับข้อมูลต้องมีแนวทางประเมินในการเลือกรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นถึงการประเมินการเลือกรับข้อมูลตามแนวทางญาณวิทยาเชิงสังคม โดยตามข้อค้นพบคือความไว้วางใจทางสังคมมีผลกระทบต่อคุณค่าทางญาณวิทยา จะอาศัยปัจจัยทางสังคมในการร่วมประเมินความไว้วางใจของข้อมูล ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย ผู้ประเมินต้องปฏิบัติตามตามหลักการเพื่อกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมของการปฏิบัติต่าง ๆ ต่อผลกระทบทางญาณวิทยาซึ่งผู้ประเมินต้องจัดระดับของการปฏิบัติทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม ตัวแทนกลุ่มที่เกี่ยวข้อง สถานที่ และอื่น ๆ

การประเมินต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้ประเมินจะต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตในสถานการณ์เฉพาะและความไว้วางใจทางสังคมบางแง่มุมอาจเชื่อมโยงกับผลกระทบจากญาณวิทยาไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางสังคมหรือเหตุผลด้านญาณวิทยา บริบทอาจเป็นตัวกำหนดว่าผลกระทบทางญาณวิทยาจะมากน้อยเพียงใดซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามบริบท สภาพแวดล้อมทางสังคม การประเมินยังต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ที่สังคมไว้วางใจและไม่ไว้วางใจ ผู้ประเมินยังต้องตัดสินใจว่าจะประเมินแนวโน้มของการปฏิบัติหรือไม่ ซึ่งเงื่อนไขที่เป็นเท็จ และสถานการณ์ที่เป็นไปได้จะถูกใช้ในการประเมินแนวโน้มเหล่านั้น ผู้ประเมินอาจประเมินด้วยการเปรียบเทียบของการปฏิบัติ เมื่อเทียบกับ การปฏิบัติที่เป็นไปได้อื่น ๆ หรือค่าสัมบูรณ์ (ค่าภายในระบบที่แท้จริง) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเปรียบเทียบการปฏิบัติหนึ่งกับอีกวิธีหนึ่งที่จะจัดการกับการปฏิบัติชุดเดียวกันในวิธีที่ต่างกัน การประเมินซึ่งจะมีการพิจารณาการปฏิบัติของตัวเอง (Goldman, 1999) ผู้ประเมินยังสามารถเปรียบเทียบระบบการปฏิบัติทั้งชุดกับข้อเท็จจริง

การประเมินเปรียบเทียบจะช่วยให้ผู้ประเมินมองข้ามแนวปฏิบัติที่มีอยู่ในปัจจุบันและคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่มากขึ้น จากมุมมองของญาณวิทยาจะถูกมองว่าเป็นระบบที่การปฏิบัติทางญาณวิทยาโดยตรงเหนือกว่าระบบที่ไม่ใช่ญาณวิทยาเสมอในสังคม ผู้คนจะมีความสัตย์ รัดกุม และมีโดยมีเป้าหมายทันทีที่ไม่เปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างความรู้ที่มีค่าแก่ผู้อื่น แน่นอนอาจมีเหตุผลที่ไม่เกี่ยวกับญาณวิทยาในการปฏิเสธสังคม เช่น เหตุผลด้านสุนทรียศาสตร์ อารมณ์ หรือศีลธรรม อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติตามหลักญาณวิทยาสำหรับระบบที่มีบรรทัดฐานที่ไม่ใช่ทางญาณวิทยา ที่มีผลกระทบโดยตรงและจะดีกว่าในทางญาณวิทยาที่จะมีระบบที่ส่งเสริมความไว้วางใจทางสังคมมากกว่าระบบความไว้วางใจ ทางสังคมที่จะเป็นเรื่องรองจากการพิจารณาทางญาณวิทยา และการส่งเสริมความไว้วางใจทางสังคมหมายถึงการมีผลต่อคุณค่าทางญาณวิทยา

สังคมที่ผู้คนมักปฏิบัติเพื่อเพิ่มคุณค่าทางญาณวิทยาโดยตรงมีแนวโน้มว่าจะมีความเป็นกลุ่มที่มีความร่วมมือกัน และสื่อสารกันน้อยกว่าสังคมที่ผู้คนปฏิบัติเพื่อเพิ่มคุณค่าทางสังคม แม้ว่าจะขัดต่อคุณค่าทางญาณวิทยาโดยตรงก็ตาม ยิ่งมีความร่วมมือในสังคมมากเท่าไร สมาชิกในสังคมก็จะมีโอกาสได้ใช้เวลาร่วมกันมากขึ้น รับฟังและ พูดคุยกัน เนื่องจากเงื่อนไขเหล่านี้ทำให้เกิดสิ่งที่มีคุณค่าทางญาณวิทยา เงื่อนไขเหล่านั้นเป็นการสนับสนุนผลกระทบจากความไว้วางใจทางสังคมที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์ที่จะดีกว่าในทางญาณวิทยาในทำนองเดียวกันดูเหมือนว่าการอนุมานที่เกี่ยวข้องกับผลอนุมานโดยทั่วไปจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ความไว้วางใจทางสังคมและความไว้วางใจทางญาณวิทยาโดยทั่วไปมักจะไปด้วยกัน อาจเป็นเพราะความไว้วางใจทางสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับความหมายที่ดีของผู้อื่น และการโกหกมักจะเป็นอันตรายต่อผู้อื่น ดังนั้นความไว้วางใจทางสังคมแสดงแนวโน้มที่จะไม่โกหก บุคคลที่เชื่อถือได้ในสังคมอาจบ่งบอกถึงแนวโน้มที่จะไม่โกหกเลย อย่างน้อยที่สุดก็บ่งบอกถึงความจริงในกรณีที่การโกหกจะเป็นอันตรายอย่างชัดเจน การอนุมานก็อาจมีความชอบธรรมได้เช่นกัน เพราะผู้ที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานหนึ่งมีแนวโน้มที่จะฝ่าฝืนบรรทัดฐานอื่นด้วยเช่นกัน

6. การประเมินความไว้วางใจของข้อมูลในในฐานะของผู้บริการข้อมูลหรือผู้เผยแพร่ข้อมูล

การประเมินความไว้วางใจต่อข้อมูลในฐานะของผู้รับข้อมูลจำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาหลักฐานเชิงประจักษ์ การสังเกต บริบท สภาพแวดล้อม และสังคมในการประเมินร่วม และอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลในในฐานะของผู้บริการข้อมูลหรือผู้เผยแพร่ข้อมูล โดยจะพูดถึงแนวทางสำหรับผู้บริการข้อมูลที่ต้องสร้างความไว้วางใจทางสังคมและความไว้วางใจทางญาณวิทยาผู้ให้บริการข้อมูลสามารถเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติของตนเพื่อเพิ่มคุณค่าทางญาณวิทยาให้เหมาะสมตามเครือข่ายความเชื่อเกี่ยวกับความไว้วางใจทางสังคม และผู้ให้บริการข้อมูลสามารถเปลี่ยนความเชื่อเหล่านั้นเกี่ยวกับความไว้วางใจทางสังคมได้

การเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติของผู้ให้บริการข้อมูลจะหมายถึงการพิจารณาความไว้วางใจทางสังคมหากพิจารณาว่าผู้ที่มีโอกาสเป็นผู้ใช้บริการข้อมูลพิจารณาถึงแนวทางปฏิบัติที่สังคมไว้วางใจ สามารถนำไปปรับใช้ได้ถ้าผู้ใช้บริการข้อมูลมองว่าสังคมไม่น่าไว้วางใจผู้ให้บริการข้อมูลสามารถกำจัดสิ่งที่สังคมมองว่าไม่น่าไว้วางใจและสิ่งที่น่าไว้วางใจในสังคมที่ควรทำในสังคมคือการยิ้มและถามไถ่ผู้คนในสังคม ผู้ให้บริการด้านข้อมูลของเว็บไซต์การให้ความรู้ออนไลน์ หรือผู้ให้บริการข้อมูลจากเว็บบอร์ดเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ก็สามารถที่จะทักทายและเชิญชวน ผู้ใช้บริการข้อมูลเพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับแหล่งข้อมูลที่เป็นไปได้ให้มีความพร้อมสำหรับผู้รับข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่แหล่งข้อมูลออนไลน์ทุกประเภทควรทำ แหล่งข้อมูลต้องต้องสร้างภาพลักษณ์ของเว็บบอร์ดของตัวเอง ตรวจสอบให้แน่ใจว่าไม่ได้กีดกันผู้ใช้บริการข้อมูลในทางใดทางหนึ่ง และอย่างน้อยก็พยายามทำให้ผู้ใช้บริการข้อมูลรู้สึกมีความปลอดภัย

การเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับความไว้วางใจทางสังคมอาจเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนมุมมองความเชื่อมโยงระหว่างความไว้วางใจทางสังคมและญาณวิทยา หรือเปลี่ยนสิ่งที่สมาชิกในสังคมพิจารณาว่าน่าไว้วางใจและไม่น่าไว้วางใจในสังคม ในบางกรณีผลกระทบเชิงอนุมานทำให้ไว้วางใจได้ในทางญาณวิทยา การพยายามให้ความรู้แก่ประชาชน ตัวอย่างเช่น หลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคข้อมูลด้านสุขภาพเชื่อถือเว็บไซต์ที่มีรูปถ่ายของแพทย์ที่ดูน่าพึงพอใจและเชื่อถือได้ โดยไม่คำนึงถึงความน่าเชื่อถือของญาณวิทยาผู้ให้ข้อมูลสามารถพยายามเสนอตัวบ่งชี้ที่เชื่อถือได้ของสาธารณะเกี่ยวกับความไว้วางใจของญาณวิทยาในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ที่อาจเปลี่ยนมุมมองหรือแนวทางปฏิบัติของสาธารณชนได้

การเปลี่ยนแปลงหรือการใช้ประโยชน์จากผลกระทบด้านความไว้วางใจทางสังคมบนความต้องการทางญาณวิทยา ผู้ให้ข้อมูลต้องพิจารณาแต่ละวิธีในการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่ในปัจจุบันและความเป็นไปได้ ในบางกรณีสิ่งที่ดีที่สุดที่กระทำจากมุมมองของญาณวิทยาอาจเป็นการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางสังคมหรือศีลธรรม และประเด็นความไว้วางใจทางสังคมเกี่ยวกับญาณวิทยาทางสังคมส่วนใหญ่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับ บรรทัดฐานของสังคมและศีลธรรม ในประเด็นการประเมินความไว้วางใจของข้อมูลในฐานะของผู้รับข้อมูลและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลในในฐานของผู้บริการข้อมูลหรือผู้เผยแพร่ข้อมูลจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบเหล่านี้ด้วย หลักฐานเชิงประจักษ์จะมีความสำคัญต่อการกำหนดคำอธิบายที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าทางญาณวิทยาของการปฏิบัติทางสังคมตลอดจนการกำหนดแนวทางที่ถูกต้อง

สรุป

ในบทความนี้นำเสนอความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์พบว่ามีปัญหาหลัก อยู่สองประเภท ความไว้วางใจต่อข้อมูลโดยตรง และ ความไว้วางใจต่อแหล่งที่มาของข้อมูล ที่เป็นบุคคล หน่วยงาน มีการพิจารณาถึงทฤษฎีทางญาณวิทยาในประเด็นคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่มีความเหมาะสมที่สุดในการประเมินความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีสองแนวทางในการประเมินความไว้วางใจของข้อมูลโดยตรงคือแนวทางปฏิเสธลดทอนนิยม และแนวทางลดทอนนิยมที่มีการลดทอนข้อมูลลงเป็นความรู้พื้นฐาน จึงเห็นถึงความเพียงพอทางญาณวิทยาในการประเมินความเชื่อมั่นต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์แต่ไม่เพียงพอต่อความไว้วางใจทางสังคม และมีความไว้วางใจสองประเภท ความไว้วางใจทางสังคมและความไว้วางใจทางญาณวิทยา ความไว้วางใจทางสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประเมินความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ตามแนวทางญาณวิทยาทางสังคมที่สืบเนื่องมาจากผลกระทบของการปฏิบัติต่อความไว้วางใจทางสังคมสามารถนำไปสู่ผลกระทบต่อความต้องการ การรับรู้ของญาณวิทยา โดยวิธีของผลกระทบความไว้วางใจทางสังคมที่มีผลกระทบต่อสื่อสังคมออนไลน์ และผลกระทบโดยอนุมาน ผลกระทบดังกล่าวสามารถเพิ่มหรือลด

ปริมาณความรู้ที่สะสมในปัจเจกบุคคลจากแหล่งทางสังคม และการประเมินความไว้วางใจของข้อมูลมีสองลักษณะ ในฐานะของผู้รับข้อมูล และในฐานะของผู้บริการข้อมูลหรือผู้เผยแพร่ข้อมูล การประเมินการปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการพิจารณาผลกระทบของการปฏิบัติที่มีต่ออุปนิสัยทางศีลธรรม และปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ ทำให้การประเมินการปฏิบัติทางญาณวิทยาทางสังคมจำเป็นต้องพึงพา บริบท และยังขึ้นอยู่กับหลักฐานเชิงประจักษ์ การประเมินทางญาณวิทยาทางสังคมทำให้เกิดความเข้าใจในความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บรรทัดฐานทางสังคม ความซื่อสัตย์ทางญาณวิทยา และศีลธรรม

ข้อเสนอแนะทางวิชาการต่อประเด็นความไว้วางใจต่อข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในมิติญาณวิทยาเชิงสังคม

เมื่อพิจารณาบทบาทที่แพร่หลายในปัจจุบันของสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ความรู้ บทความนี้ขอเสนอให้มีการปรับกรอบแนวคิดการประเมินข้อมูลทางญาณวิทยาใหม่ เพื่อให้สามารถรองรับความซับซ้อนของ “ความไว้วางใจ” ที่ปรากฏในบริบทของ ญาณวิทยาเชิงสังคม ได้อย่างเหมาะสม สื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเฉพาะที่ช่วยกระจายแหล่งความรู้จากศูนย์กลางออกสู่ผู้คนทั่วไป ทำให้มีผู้ให้การเป็นพยานหรือแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ตั้งแต่ผู้เชี่ยวชาญไปจนถึงผู้ใช้งานนิรนาม จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ “ความไว้วางใจ” ทั้งในเชิงญาณวิทยา และในเชิง สังคม อย่างรอบด้าน

ประการแรก ควรตระหนักว่า ความไว้วางใจทางญาณวิทยาไม่สามารถแยกออกจากบริบททางสังคมได้ เนื่องจากความรู้จำนวนมากในโลกปัจจุบันเกิดขึ้นจากการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ในสังคม การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจึงต้องไม่จำกัดอยู่แค่การพิจารณาเนื้อหาภายในของข้อมูลเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงสถานะทางสังคมของผู้พูด เช่น ความเชี่ยวชาญ บริบททางสังคม และประวัติความน่าเชื่อถือด้วย

ประการที่สอง สถาบันทางวิชาการและภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริม ความรู้เท่าทันทางญาณวิทยาในสื่อดิจิทัลโดยไม่ใช่เพียงแค่การคิดเชิงวิพากษ์ แต่รวมถึงความเข้าใจในโครงสร้างของการให้คำบอกเล่า เช่น ใครมีสิทธิในการพูด การพูดนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขใด และผู้ฟังมีเหตุผลอะไรในการยอมรับหรือปฏิเสธ

ประการที่สาม ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ อิทธิพลของอัลกอริทึมในการคัดกรองข้อมูล ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ความน่าเชื่อถือของข้อมูล เนื่องจากการแสดงผลข้อมูลแบบปรับแต่งเฉพาะบุคคลอาจบิดเบือนความโปร่งใสของแหล่งข้อมูล ดังนั้น การส่งเสริมความสามารถในการตรวจสอบที่มาของข้อมูล และความโปร่งใสของกระบวนการเผยแพร่ จึงเป็นสิ่งสำคัญ

ดังนั้นบทความนี้เสนอให้พิจารณา บทบาทของจริยธรรมในการสร้างความไว้วางใจทางสังคม อย่างจริงจัง เพราะในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยข้อมูลเท็จ ความน่าเชื่อถือควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจริยธรรม ไม่ใช่แค่การโน้มน้าวใจเพียงอย่างเดียว ญาณวิทยาเชิงสังคมจึงควรบูรณาการการประเมินทางจริยธรรมไว้ในกระบวนการพิจารณาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ดิจิทัล กล่าวโดยสรุป การทบทวนความไว้วางใจในข้อมูลจากสื่อสังคมผ่านมุมมองของญาณวิทยาเชิงสังคม จะช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบทางความรู้ พัฒนาแนวปฏิบัติด้านความรู้ร่วมกัน และสร้างระบบนิเวศของข้อมูลที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

ETDA. (2020). สถิติและพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต Q1 ปี 2020. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA). เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2568 จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resources/Internet-User-Behavior.aspx.

Christopoulos, G. (2019). A theory of epistemic trust and testimony: A hybrid view in the epistemology of testimony. Concordia University.

Code, L. (1987). Second persons. Canadian Journal of Philosophy Supplementary Volume. 13, 357-382.

Dormandy, K. (Ed.). (2019). Trust in Epistemology. Routledge.

Ericson, R. V. (1998). How journalists visualize fact. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 56(1), 83-95.

Fricker, M. (2007). Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing. Oxford University Press.

Gilbert, D. T. (1991). How mental systems believe. American psychologist. 46(2), 107.

Goldman, A. (1999). Knowledge in a social world. Oxford University Press.

Goldman, A. (2010). Systems-oriented social epistemology. Oxford Studies in Epistemology 3, 189-214.

Hardwig, J. (1991). The role of trust in knowledge. The Journal of Philosophy. 88(12), 693-708.

Khort, M. G. (2022). Trust to testimony: Reductionism and non-reductionism. Discourse. 8(3),

Kitcher, P. (1993). Function and design. Midwest studies in philosophy. 18(1), 379-397.

Lackey, J. (2008). Learning from words: testimony as a source of knowledge: Oxford University Press.

Lipton, P. (1998). The epistemology of testimony. Studies in History and Philosophy of Science Part A, 29(1), 1-31.

Magnus, P. D. (2009). On trusting wikipedia. Episteme. 6(1), 74-90.

McDowell, A. (2002). Trust and information: The role of trust in the social epistemology of information science. Social Epistemology. 16(1), 51-63.

Schmitt, F. F. (Ed.). (1994). Socializing epistemology: The social dimensions of knowledge. Rowman & Littlefield.

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคตะวันออกของประเทศไทย: การส่งเสริมสุขภาพและเศรษฐกิจท้องถิ่น

Development of Health Tourism in Eastern Thailand: Promoting Health and Local Economy

ฐนิชา คงประดิษฐ
Tanicha Kongpradit
ภัทรพล ชุ่มมี
Pattarapon Chummee
ปรีชา คำมาดี
Preecha Kummadee
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathumthani
E-mail.com: nasa0840@gmail.com

Received: 19 February 2025; Revised: 26 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการรักษาและส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ โดยการเข้าร่วมกิจกรรม และบริการที่สามารถช่วยเสริมสร้างสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย ซึ่งมีความสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านการดูแลสุขภาพและฟื้นฟูสภาพจิตใจ จากการศึกษา และวิเคราะห์หลายๆ แหล่งข้อมูล พบว่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งสามารถใช้แหล่งธรรมชาติและบริการสุขภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ทั้งด้านการฟื้นฟูสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพในระยะยาว การพัฒนา และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจึงต้องมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่น การพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัล และการตลาด รวมถึงการปรับปรุงการบริการที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสูงวัยซึ่งมีความต้องการด้านสุขภาพที่เฉพาะเจาะจง

คำสำคัญ: นวัตกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การส่งเสริมสุขภาพ, ชายฝั่งตะวันออก

Abstract

Wellness tourism focuses on traveling to enhance and maintain both physical and mental health through engaging in activities and services that promote health and well-being. This study explores the development of wellness tourism products in Thailand, which are significant in promoting local economies and meeting the demands of travelers seeking health care and mental rejuvenation. From the review and analysis of various sources, it is found that wellness tourism products play a key role in attracting tourists and benefiting economic development, particularly in the eastern region of Thailand. The region can leverage natural resources and health services to develop products that cater to both health restoration and long-term health promotion. The development and promotion of wellness tourism products should focus on creating partnerships with local communities, enhancing digital knowledge and marketing strategies, and improving services tailored to different tourist groups, especially the aging population, which has specific health needs.

Keywords: Innovative Health Tourism, Health Promotion, Eastern Coast

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health & Wellness Tourism) จัดเป็นประเภทการท่องเที่ยวที่ภาครัฐให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และก้าวทัน เพื่อตอบรับกับแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในโลก ตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่สูงขึ้น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายส่งเสริมสุขภาพที่ดีอย่างมีคุณภาพ ผ่านกิจกรรมหรือบริการที่สอดคล้องกับสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้พื้นฐานของความยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของนวัตกรรมการท่องเที่ยวที่ดูแลสุขภาพที่จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจการท่องเที่ยวและจะช่วยสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้เศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม กล่าวคือ นวัตกรรม ทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือ สามารถสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ โดยผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) ที่ให้ความสำคัญกับการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติที่สามารถแข่งขันกับนานาประเทศ โดยใช้ศักยภาพความแข็งแกร่งด้านระบบบริการสุขภาพของประเทศดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามา เพื่อรับบริการ จนสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ ประกอบกับปีท่องเที่ยวแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธานินทร์ อินทรวิเศษ และคณะ (2562) ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเชื่อมโยงในการพัฒนาสู่กลุ่มจังหวัดราชธานีศรีโสธร รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการ การส่งเสริม และการมีส่วนร่วม

จากสถานการณ์ในปัจจุบันกลุ่มจังหวัดชายฝั่งตะวันออกจะมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและภูมิประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนา แต่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ยังประสบปัญหาในหลายด้าน ทั้งความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจน การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ การประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพยังขาดความหลากหลาย ทันสมัย และมีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ขณะเดียวกัน บุคลากรยังขาดทักษะในการบริการอย่างมีคุณภาพ และขาดระบบการประกันคุณภาพบริการที่ได้มาตรฐาน ที่สำคัญยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคนี้ให้มีคุณภาพและแข่งขันได้ในระดับสากล (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

ความหมายของนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การศึกษานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพทั้งกายและใจมากขึ้น นอกจากนี้ การนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวยังช่วยยกระดับคุณภาพบริการ สร้างความแตกต่าง และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่งเสริมธุรกิจสุขภาพในระดับท้องถิ่น และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน การศึกษานวัตกรรมเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผ่านการส่งเสริมแนวคิดการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน ลดภาระของระบบสาธารณสุข และสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของประเทศในฐานะจุดหมายปลายทางด้านสุขภาพระดับโลก

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้รับความสนใจจากนักวิจัยและนักวิชาการต่างประเทศหลายคน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบริการ และผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของนักท่องเที่ยว ดังนี้

Brown (2010) ศึกษาเรื่อง “Wellness Tourism: A Review of the Literature” ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพว่าเป็นการรวมกันของการท่องเที่ยวและการดูแลสุขภาพ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านสุขภาพและการผ่อนคลาย

Smith and Puczkó (2014) ในหนังสือ “Health and Wellness Tourism” ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวกับบริการด้านสุขภาพ โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาพ เช่น สปา การบำบัดทางเลือก และการฟื้นฟูร่างกาย

Leung (2015) ศึกษาเรื่อง “Innovative Wellness Tourism Products” ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สร้างสรรค์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์ที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟู

Chen, Chua, & Deng (2018) ศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้เสนอแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน

Pessot (2021) ในการศึกษาเรื่อง “Wellness Tourism and Its Impacts on Health and Wellness” ได้กล่าวถึง การสร้างนวัตกรรมในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้อย่างสะดวก และมีผลกระทบเชิงบวกต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของนักท่องเที่ยว

เกศกุล สระกวี (2564) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางสุขภาพ ผ่านการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนานวัตกรรมด้านการบริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

แนวคิดเหล่านี้ช่วยเน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาและนวัตกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพสูงและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มองหาการดูแลสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

สรุปได้ว่า นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การนำความคิดสร้างสรรค์หรือการพัฒนาเทคโนโลยีและบริการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของนักท่องเที่ยว นวัตกรรมนี้อาจรวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกาย จิตใจ และอารมณ์

องค์ประกอบของนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

พุทธพร อักษรไพโรจน์และคณะ (2561) ได้อธิบายการประยุกต์ทฤษฎีแนวคิด นวัตกรรมบริการเพื่อพัฒนานวัตกรรมบริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตและนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมบริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดภูเก็ตด้วยโมเดล “PHUKET Service Innovation Model” ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมด้านกระบวนการและระบบการทำงาน (Process and work structure) 2) นวัตกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Development) 3) นวัตกรรมด้านเอกลักษณ์การบริการและการสร้างตราสินค้า (Unique services and Branding) 4) นวัตกรรมด้านการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge transferring) 5) นวัตกรรมด้านการสร้างความผูกพันและการสร้างเครือข่าย (Engagement and Networking) 6) นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technology application)

ชูศักดิ์ อินทมนต์ (2562) ศึกษา “รูปแบบการจัดการธุรกิจนวัตกรรมโฮมสเตย์ในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว” พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ทรัพยากรและกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ 3) ชุมชนมีความรู้ในการทำโฮมสเตย์ 4) มีผู้นำชุมชนที่ดีและมีภาวะผู้นำสูง 5) ได้รับการสนับสนุนทั้งภาครัฐ เอกชนและสถานศึกษา 6) ดูแลนักท่องเที่ยวอย่างมีไมตรีจิต 7) จัดทำบัญชีที่มีมาตรฐาน โปร่งใส 8) การประชาสัมพันธ์ที่ดี 9) มุ่งเน้นการนำเสนอวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม 10) ปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ 11) ฝึกอบรมการบริหารและการบริการเสมอ

Fisher (2010) ได้กล่าวถึงการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรเพื่อเกิดนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ 1) เศรษฐกิจ (Economic) คือ การเงินและความก้าวหน้าขององค์กร องค์กรจะต้องตอบคำถามว่าจะหาเงินด้วยวิธีใดและจะเติบโตอย่างไร เพื่อที่จะให้องค์กรอย่างอื่น มีเสถียรภาพทางการเงิน สามารถจ่ายเงินเดือนให้พนักงานได้และสามารถสร้างผลกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ ซึ่งหมายถึงความมั่นคงขององค์กร 2) สิ่งแวดล้อม (Environment) คือ องค์กรควรมีมาตรการเพื่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อสังคมอย่างไร เช่น Wall Mart ห้างค้าปลีกยักษ์ใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งใส่ใจในเรื่อง การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนเรื่อยมา ก็ได้มีการเรียกร้องให้ Vendor

ซึ่งมีจำนวนมากทั่วโลก มีแผนพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของตนเองด้วย และจะต้องได้รับการตรวจสอบภายในจากทาง Wall Mart อย่างสม่ำเสมอ 3) สังคม (Social) คือ องค์กรจะตระหนักถึงการดูแลพนักงานแล้วผลิตภัณฑ์ที่ออกไปสู่ท้องตลาด ก็จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ยิ่งถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์กรต้องมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วย

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2565) ได้เฟ้นหาสุดยอดรางวัลนวัตกรรมแห่งชาติ ประจำปี 2565 เพื่อคว้าโอกาสก้าวสู่เวทีระดับนานาชาติ เป็นแนวหน้ายืนหนึ่งโชว์ผลงานสู่สายตาชาวโลกรางวัลนวัตกรรมแห่งชาติ ประจำปี 2565 แบ่งการประกวดออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
3. ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ
4. ด้านสื่อและการสื่อสาร
5. ด้านองค์กรนวัตกรรมดีเด่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ได้ใช้มิติ 3 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ดัชนีทั้งหมด 10 ตัว เป็นกรอบในการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งหมด 38 ตัว ดังนี้

1) มิติเศรษฐกิจ มีดัชนี 3 ตัว คือ 1.1) ดัชนีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 5 ตัว 1.2) ดัชนีการพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 4 ตัว 1.3) ดัชนีการกระจายความมั่นคง ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 2 ตัว 2) มิติสังคม มีดัชนี 4 ตัว คือ 2.1) ดัชนีการพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนฐานความรู้ มีตัวชี้วัด 3 ตัว 2.2) ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีตัวชี้วัด 5 ตัว 2.3) ดัชนีการพัฒนาชุมชนมีความเข้มแข็งภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม มีตัวชี้วัด เพียง 1 ตัว 2.4) ดัชนีความเสมอภาคและความมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 4 ตัว 3) มิติสิ่งแวดล้อม มีดัชนี 3 ตัว คือ 3.1) ดัชนีการสงวนรักษา มีตัวชี้วัด 5 ตัว 3.2) ดัชนีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีตัวชี้วัด 6 ตัว 3.3) ดัชนีการมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร มีตัวชี้วัด 3 ตัว

นวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ และการสื่อสารเรื่องราวของท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยให้การท่องเที่ยวชุมชนสามารถเข้าข่ายรางวัลนวัตกรรมแห่งชาติในหลายด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านสื่อและการสื่อสาร ตลอดจนด้านองค์กรนวัตกรรมดีเด่น ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและก้าวสู่เวทีระดับชาติและนานาชาติได้อย่างภาคภูมิใจ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบของนวัตกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งมีองค์ปประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริการด้านสุขภาพ 2) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) นวัตกรรมและเทคโนโลยี 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญ ผู้เขียนได้สรุปและนิยามไว้ดังนี้

1) การบริการด้านสุขภาพ

การดูแลและสนับสนุนด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสู่ภาพของประชาชนซึ่งดำเนินการโดย บุคลากรของหน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชนรวมทั้งการมีส่วนรวมในการให้บริการของภาคประชาชน

บริการสุขภาพเป็นการบำรุงรักษาหรือพัฒนาสุขภาพโดยการป้องกัน วินิจฉัยและรักษาโรค ความเจ็บป่วย การบาดเจ็บและภาวะบกพร่องทางกายหรือจิตใจอย่างอื่นในมนุษย์ วิชาชีพสุขภาพ (ผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบเวชกิจ) เป็นผู้ให้บริการสุขภาพในสาขาสุขภาพต่าง ๆ แพทย์และอาชีพเกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งของ วิชาชีพสุขภาพเหล่านี้ วิชาชีพทันตแพทย์ พยาบาลผดุงครรภ์ พยาบาล แพทย์ นักทัศนมาตร โสตสัมผัสวิทยา เภสัชวิทยา จิตวิทยาและวิชาชีพสุขภาพอื่นล้วนเป็นส่วนหนึ่งของบริการสุขภาพ บริการสุขภาพรวมงานที่ให้บริบาลปฐมภูมิ บริบาลทุติยภูมิและบริบาลตติยภูมิ ตลอดจนในสาธารณสุข (World Health Organization, 2010)

การเข้าถึงบริการสุขภาพอาจแตกต่างกันตามประเทศ ชุมชนและปัจเจกบุคคล ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากภาวะสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนนโยบายสุขภาพในที่นั้น ๆ ประเทศและเขตอำนาจมีนโยบายและแผนต่างกันในด้านเป้าหมายบริการสุขภาพส่วนบุคคลและยึดประชากรในสังคมของพวกตน ระบบบริการสุขภาพเป็นองค์การที่ตั้งขึ้นเพื่อบรรลุความต้องการสุขภาพของประชากรเป้าหมาย โครงแบบที่แน่ชัดของบริการสุขภาพแตกต่างกันในระดับชาติและต่ำกว่าชาติ ในบางประเทศและเขตอำนาจ การวางแผนบริการสุขภาพแบ่งระหว่างผู้เข้าร่วมตลาด ส่วนในบางประเทศและเขตอำนาจ การวางแผนเกิดขึ้นในส่วนกลางระหว่างรัฐบาลหรือองค์กรประสานงานอื่น ๆ ในทุกกรณี องค์การอนามัยโลก ระบุว่า ระบบบริการสุขภาพที่ทำงานได้ดีต้องการกลไกจัดหาเงินทนทาน กำลังแรงงานที่ได้รับการฝึกอย่างดีและได้รับค่าตอบแทนเพียงพอ สารสนเทศน่าเชื่อถือเพื่อใช้ตัดสินใจและออกนโยบาย และสถาบันสุขภาพและลอจิสติกส์ที่มีการบำรุงรักษาดีเพื่อส่งยาและเทคโนโลยีคุณภาพ (OECD. 2013)

สรุปได้ว่า บริการด้านสุขภาพ หมายถึง กระบวนการบำรุงรักษาและพัฒนาสุขภาพ โดยรวมถึงการป้องกัน วินิจฉัย และรักษาโรคหรือความผิดปกติทางกายและจิตใจ วิชาชีพสุขภาพ เช่น แพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เภสัชกร และนักจิตวิทยา เป็นผู้ให้บริการในระบบสุขภาพ ซึ่งครอบคลุมการดูแลระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิและตติยภูมิ

2) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวไปสู่จุดหมายปลายทาง ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้โดยแบ่งออกเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนที่เป็นธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่ในทุกภาคของประเทศ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีความจาเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะทาให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความยั่งยืน ทรัพยากรท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะทั่วไป คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้แก่ สภาพภูมิอากาศ รวมทั้งอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล ป่าไม้ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ต้องสูญเสียต้นทุนในการผลิต แต่ทรัพยากรทั้งสองลักษณะต่างก็ต้องมีต้นทุนในการดูแลรักษาเหมือนกัน คุณภาพของทรัพยากร

การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจักต้องได้รับการดูแลรักษาในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การวางแผนการท่องเที่ยว รวมทั้งการวางมาตรฐานการดูแลรักษาทรัพยากรดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งเปราะบางได้

2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบันเทิงและเพลิดเพลิน

นวัตกรรมการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และแนวปฏิบัติที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น 1) การนำเทคโนโลยีสีเขียวมาใช้ เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบจัดการของเสียที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ลดผลกระทบต่อธรรมชาติและส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ 3) การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่ช่วยกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อลดความแออัดและผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติ 4) การใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในที่พัก ร้านอาหาร และกิจกรรมท่องเที่ยว

นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยให้การท่องเที่ยวเติบโตควบคู่ไปกับการรักษาความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

3) นวัตกรรมและเทคโนโลยี

นวัตกรรมการท่องเที่ยวด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี หมายถึง การนำเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ตัวอย่างของแนวทางนี้ ได้แก่ 1) การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และบิ๊กดาต้า เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและปรับแต่งประสบการณ์ให้เหมาะสม 2) เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) และความจริงเสริม (AR) สำหรับการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวแบบอินเทอร์แอคทีฟก่อนเดินทางจริง 3) การใช้ Internet of Things (IoT) เพื่อเชื่อมต่ออุปกรณ์และบริการต่าง ๆ ให้การเดินทางสะดวกสบายขึ้น เช่น สมาร์ทโฮเทล หรือระบบขนส่งอัจฉริยะ 4) การพัฒนาแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มดิจิทัล สำหรับการจองที่พัก การเดินทางและข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว 5) ระบบชำระเงินแบบดิจิทัล (Digital Payment) และ Blockchain เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและสะดวกในการทำธุรกรรมระหว่างการเดินทาง

นวัตกรรมและเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้การท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการจัดการ การตลาด และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ตอบโจทย์การท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่ต้องการความสะดวก ปลอดภัย และยั่งยืน (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564)

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนากิจกรรม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

องค์ประกอบสำคัญของนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สมุนไพร การแพทย์แผนไทย หรือโยคะที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ 2) การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพโดยชุมชน เช่น ฟาร์มสุขภาพ สปาชุมชน หรือศูนย์สุขภาพเชิงนิเวศ 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันให้ข้อมูลสุขภาพ การจองโปรแกรมดูแลสุขภาพจากชุมชน 4) การมีส่วน

ร่วมของคนในท้องถิ่น ผ่านการเป็นเจ้าบ้าน การให้บริการด้านสุขภาพ หรือการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพจากชุมชน เช่น อาหารออร์แกนิก ผลิตภัณฑ์สปา หรือเครื่องดื่มสมุนไพร

ประโยชน์ของนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยว 2) รักษาและเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านสุขภาพของท้องถิ่น 3) สร้างประสบการณ์เชิงสุขภาพที่แท้จริงและยั่งยืนแก่ผู้มาเยือน 4) ช่วยกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ชนบท

ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติ 1) หมู่บ้านสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และทดลองทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร 2) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพที่มีแพทย์แผนไทยหรือหมอพื้นบ้านเป็นผู้ให้คำแนะนำ 3) วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ เช่น อาหารคลีนพื้นบ้าน กิจกรรมเดินป่าบำบัด หรือโยคะริมทะเลสาบ

นวัตกรรมนี้ช่วยสร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และทำให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ศศิพงศ์ บุญยงค์, 2558)

5) การตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง การนำเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการโปรโมตและพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบสำคัญของนวัตกรรมด้านการตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1. การใช้ดิจิทัลมาร์เก็ตติ้ง (Digital Marketing) และแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยการใช้ Social Media เช่น Facebook, Instagram, TikTok เพื่อโปรโมตแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การทำโฆษณาผ่าน Google Ads, SEO และ Content Marketing เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การสร้างแอปพลิเคชันที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Big Data ในการวิเคราะห์ตลาด วิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อปรับแต่งแคมเปญการตลาดให้เหมาะสม ใช้ AI Chatbot ในการให้ข้อมูลและแนะนำแพ็กเกจท่องเที่ยวแบบเฉพาะบุคคล

3. การพัฒนาแพลตฟอร์มการจองและการชำระเงินแบบไร้สัมผัส (Cashless Payment & Booking Platform) ระบบจองออนไลน์สำหรับแพ็กเกจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น นวดแผนไทย ออนเซ็น หรือฟาร์มสุขภาพ การใช้ Blockchain และ Digital Wallet เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการทำธุรกรรม

4. การสร้างแบรนด์และการพัฒนาอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแต่ละพื้นที่การสร้างตราสินค้า (Branding) สำหรับเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น "Chiang Mai Wellness Hub" หรือ "Samui Holistic Retreat" การพัฒนาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น สมุนไพรพื้นเมือง อาหารสุขภาพ หรือกิจกรรมฟื้นฟูร่างกาย

5. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านอีเวนต์และความร่วมมือระหว่างประเทศ การจัดงาน Wellness Tourism Expo เพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายจากต่างประเทศ การทำแคมเปญร่วมกับโรงพยาบาล สปา หรือรีสอร์ทเพื่อสุขภาพระดับโลก

ประโยชน์ของนวัตกรรมด้านการตลาดและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1) ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นที่รู้จักในวงกว้าง 2) ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและไลฟ์

สไตล์ที่ยั่งยืน 3) ช่วยให้ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ 4. เพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ

นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์ที่มีคุณค่าและส่งเสริมสุขภาพไปพร้อมกัน (พิชญาภา ศิริรัตน์, 2565)

สรุป

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคตะวันออกของประเทศไทย เช่น ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด เป็นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพและความยั่งยืนในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก โดยมุ่งหวังให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยว แต่ยังช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ อีกด้วย ประโยชน์ที่สำคัญจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่นี้ ได้แก่ การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูงและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและเสริมสร้างการจ้างงานในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้สมุนไพรท้องถิ่นและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อม ช่วยให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีแรงจูงใจในการรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อีกประโยชน์หนึ่งคือการสร้างประสบการณ์ที่ยั่งยืนให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยดูแลสุขภาพแต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนผ่านกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น การฝึกโยคะ การนวดแผนไทย หรือการทำสมาธิท่ามกลางธรรมชาติ ทั้งนี้ ยังมีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับสากล โดยการยกระดับมาตรฐานบริการและการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมการบริการ ซึ่งจะทำให้พื้นที่นี้กลายเป็น “จุดหมายปลายทางเชิงสุขภาพ” ที่มีชื่อเสียง

ตัวอย่างนวัตกรรมในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกได้แก่ การจัดทริปสุขภาพที่รวมการดูแลฟิตเนสและการทานอาหารสุขภาพในรีสอร์ทริมชายหาด, การพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพที่มีโปรแกรมเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการรักษาสุขภาพ และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการจองบริการสุขภาพ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่างๆ การนำแนวคิดเหล่านี้มาปรับใช้จะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือการสร้างสมดุลระหว่างรายได้ ความสุขของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เติบโตไปพร้อมกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

เกศกุล สระกวี. (2564). ผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ของโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว. วารสารพัฒนศาสตร์. 4(2), 129-183.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-. 2560. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2563 จาก http://mots.go.th/.

ชูศักดิ์ อินทมนต์. (2562). รูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการนวัตกรรมโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธานินทร์ อินทรวิเศษและคณะ. (2562). เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 12 (6), 478-494.

พิชญาภา ศิริรัตน์. (2565). นวัตกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของปประเทศไทย ความท้าทายใหม่ของเวทีโลก. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพนธ์ 2568 จาก https://social.nia.or.th/2023/article0038/?utm_source=chatgpt.com.

ศศิพงษ์ บุญยงค์. (2558). MEDICAL TOURISM: เที่ยวเทรนด์ใหม่ เที่ยวเชิงสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565. จาก http://horizon.sti.or.th/node/5.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2565). อนาคตของการเดินทาง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการมองอนาคตนวัตกรรม สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). Innovation Catalog Travel Tech. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://regional.nia.or.th/th/content/ category/detail /id/6/iid/58.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2553). นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Brown, G. (2010). A Study of Constructivists' Learning Characteristics in Learning. Communities. Dissertation Abstracts International. 110(58), 114.

Chen, X., Chua, A. Y., & Deng, S. (2018). Comparing the web and mobile platforms of a social Q&A service from the user’s perspective. Aslib Journal of Information Management. 70(2), 176-191.

Fisher, C. D. (2010). Happiness at work. International. Journal of Management Reviews, Oxford. 12(4), 384.

OECD. (2013). OECD.Stat Extracts, Health, Health Status, Life expectancy, Total population at birth. OECD's Library. Retrieved from https://stats.oecd.org/.

Leung, X. Y. & Baloglu, S. (2015). Hotel Facebook marketing: An integrated model. Worldwide Hospitality and Tourism Themes. 7(3), 266-282.

Pessot, E. (2021). Natural resources in health tourism: a systematic literature review. Sustainability (Switzerland). 13(2661), 1–17.

Smith, M., & Puczkó, L. (2014). Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel (2nd ed.). Routledge.

World Health Organization. (2010). Birth defects. Secretariat Report. 10(63), 1-6.

วัฒนธรรมทางการเมืองและผลกระทบต่อสังคมร่วมสมัย

Political Culture and Its Impacts on Contemporary Society

พระครูปิยสุเมธาภรณ์
Phrakrupiyasumaytapron
พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ
PhramahaSuttidon Jittapanyo
พระมหากิตติ กิตฺติเมธี
PhramahaKitti Kittimatee
พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี
PhamahaNatthabhan Sudassanavipani
พระเจตพล อินฺทปญฺโญ
PhraJattaphon Inthapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
E-mail: mahakitti2017@gmail.com

Received: 19 February 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมทางการเมืองมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึง 1) วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งที่มนุษย์สร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการปฏิบัติการจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อค่านิยมความรู้และเทคโนโลยีต่างๆในการควบคุมและวิธีใช้ประโยชน์จากธรรมชาติทัศนคติ 2) ความเชื่อความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง สิ่งที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมอุดมการทางการเมืองวัฒนธรรมทางการเมือง 2)รูปแบบรวมของมิติทางการเมืองทางจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองและยังเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานทางสังคมและความรู้สึกทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นที่มีลักษณะเป็นแบบแผนเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันของคนในสังคมและ 3)พื้นฐานของวิถีชีวิตทางการเมืองของพลเมืองและเป็นรากฐานการจัดระเบียบทางการเมือง ให้เกื้อกูลหรือเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตทางการเมืองของพลเมืองหรือต่อระบอบการเมืองแบบใดแบบหนึ่งตามความประสงค์ของการพัฒนาการเมืองในยุคนั้นๆ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง, ผลกระบท, สังคมร่วมสมัย

Abstract

Political culture means everything that shows 1) the way of life of people in any society or any society that people create rules, regulations, methods of operation, organization, beliefs, values, knowledge and various technologies to control and utilize nature, attitudes and 2) beliefs and feelings about the political process. These things determine the behavior of individuals in the political system, covering political ideology and political culture. 2) the overall form of political dimensions in psychology and political feelings and political culture, and are also part of the social basis and political feelings of groups of people who have the same or similar characteristics in society and 3) the basis of the political way of life of citizens and is the foundation of political organization to support or benefit the political way of life of citizens or any political regime according to the intention of political development in that era.

Keyword: Political Culture, impact ,Contemporary Society

บทนำ

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองและผลกระทบทางการมือง เป็นการศึกษาวัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางการเมือง ที่มีความหมาย ครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ที่ได้สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ วิถีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและวิธีใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง สิ่งดังกล่าวนี้เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมอุดมการณ์ทางการเมือง และมีปทัสถานในการปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางการเมืองทางจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิด ทางการเมืองและ วัฒนธรรมทางการเมือง นอกจากจะใกล้ชิดแนบแน่น และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคม และต้องมีการวิเคราะห์แยกแยะออกมา วัฒนธรรมทางการเมืองจะต้องเป็นความเชื่อ ความรู้ หรือความรู้สึกทางการเมืองของกลุ่มชนที่มีลักษณะเป็นแบบแผนอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันของคนในสังคม ย่อมเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตทางการเมืองของพลเมือง และเป็นรากฐานของการจัดระเบียบทางการเมือง ซึ่งก่อกำเนิดสถาบันการเมืองในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น ด้วยตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองดังเช่นที่ว่านี้ นักสังคมวิทยาการเมืองจึงได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ “ปรับเปลี่ยน” หรือ “พัฒนา” วัฒนธรรมทางการเมือง ให้เกื้อกูลหรือเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตทางการเมืองของพลเมืองหรือต่อระบอบการเมืองแบบใดแบบหนึ่ง ตามความประสงค์ของการพัฒนาการเมืองในยุคนั้นๆ (พันธุ์ทิพา อัครธีรนัย, 2559)

วัฒนธรรมทางการเมือง

นักมานุษยวิทยาและนักสังคมศาสตร์ ได้ให้คำจำกัดความของ “วัฒนธรรมมนุษย์” (Human culture) ว่าเป็นพฤติกรรมจากการเรียนรู้ (Learned behavior) ที่ปัจเจกบุคคลได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม คำจำกัดความของวัฒนธรรม ถูกกำหนดขึ้นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1871 โดยนักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษชื่อ Edward โดยเขาได้ใช้คำ ๆ นี้เพื่ออธิบายถึง “องค์ประกอบรวมที่ซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้

ความเชื่อ ศิลปะ หลักศีลธรรม กฎหมาย จารีต ตลอดทั้งความสามารถและนิสัยอื่น ที่มนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม” หลังจากนั้น นักมานุษยวิทยาได้มีการขัดเกลาความหมายและให้คำจำกัดความที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ทุกคำจำกัดความต่างเห็นพ้องว่าวัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมที่เกิดจากพันธุกรรม (Grolier Incorporated, 1999)

Joyce, P, (2015) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าหมายถึงชุดค่านิยมพื้นฐานของประชาชนในแต่ละประเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) ส่วนสำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ระดับความไว้วางใจ (trust) ที่พลเมืองมีต่อผู้นำทางการเมือง (political leaders) ในประเทศที่มีการเมืองการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยจะมีค่านิยมในทางการเมืองร่วมกัน เช่น การมีสถาบัน (institutions) ผู้นำฝ่ายบริหาร (chief executive) ฝ่ายนิติบัญญัติ (legislatures) และฝ่ายตุลาการ (judiciary) หรือศาล (courts) รวมถึงองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง (political parties) กลุ่มกดดันหรือผลักดัน (pressure groups) กระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง (elections) และเสรีภาพส่วนบุคคล (personal freedoms) ที่ให้หลักประกันในความเป็นพลเมืองแก่พลเมืองทุกคนเป็นรายบุคคล เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองจะให้ความสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีแนวโน้มว่าประชาชนส่วนใหญ่คิด รู้สึก และกระทำการอย่างไรในกิจกรรม หรือกิจการทางการเมือง (political affairs) ซึ่งอาจมีระดับที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ (Joyce, P., 2015)

Pye, L. W. (1996) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองก็คือ ทัศนคติ ความเชื่อความรู้สึก เกี่ยวกับกระบวนการ ทางการเมือง สิ่งดังกล่าวนี้เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมืองนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยา และด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวความคิดนี้จึงครอบคลุมถึงแนวความคิด หรือประเด็นปัญหาอันเก่าแก่ทางการเมืองเหล่านี้ได้ เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง ความชอบธรรมในการปกครอง อำนาจอธิปไตยความเป็นชาติการปกครอง โดยยึดหลักกฎหมายและมติมหาชน (Pye, L. W., 1996)

จากความหมายของนักวิชาการวัฒนธรรมทางการเมือง และวัฒนธรรม คือ เป็นผลมาจากรูปแบบทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม และวัฒนธรรมทางการเมือง ของบุคคลที่มีความคิดสอดคล้องกัน หรือ เหมือน ๆ กันด้วยในกรณีนี้สิ่งดังกล่าวในทุกขั้นตอนเสริมสร้างซึ่งกันและกัน เช่น มีความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับหน้าที่ และขอบเขตที่เหมาะสมของการเมือง และวัฒนธรรม เกี่ยวกับความหมาย วิธีการ และเป้าหมายที่เหมาะสมของกิจกรรมต่าง ๆ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ค่านิยมต่าง ๆที่ตรงกันที่ได้มาจากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม มีส่วนเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีอยู่ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นแบบเฉยเมย อ่อนน้อม ยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ ก้าวร้าว หรือสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงทำให้วัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นดำรงอยู่ต่อไป

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการศึกษาวัฒนธรรมภาคพลเมือง (Civic Culture) ซึ่งได้ดำเนินการในปี 1963 โดยนักรัฐศาสตร์อเมริกัน ชื่อ อัลมอนด์ (Gabriel Almond) และ เวอร์บา (Sydney Verba) โดยอัลมอนด์และเวอร์บา ได้สำรวจและศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีพัฒนาการในระบอบเสรีประชาธิปไตย โดยแยกวัฒนธรรมทางการเมืองของภาคพลเมืองออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) คือ พลเมืองจะไม่มีความตระหนักในความมั่นคงหรือการดำรง อยู่ของรัฐบาลกลาง หากแต่ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์เฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่ม 2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครอง (แบบไพร่ฟ้า) (Subject political culture) คือ พลเมืองจะไม่มอง

ตนเองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง หากแต่มองว่าตนเองเป็นเพียงผู้ใต้ปกครองของรัฐบาล และ 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้มีส่วนร่วม (Participant political culture) คือ พลเมืองเชื่อและตระหนักว่าตนเองสามารถให้การสนับสนุนระบบการเมืองและขณะเดียวกันก็ตระหนักว่า ตนเองจะได้รับผลจากระบบการเมืองเช่นกัน (Winkler, J. R., 2019)

วัฒนธรรมการตรวจจับและผลกระทบ

วิธีการแบบดั้งเดิมที่นักมานุษยวิทยาได้ศึกษา “วัฒนธรรม” เช่นเดียวกับ “สังคม” นั้นได้ผ่านการวิจัยภาคสนาม สำหรับนักมานุษยวิทยา งานภาคสนามมักจะมีความหมายเหมือนกันกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการได้รับความรู้อย่างละเอียดจากประสบการณ์ นักมานุษยวิทยามักจะจับคู่วิธีการที่เป็นทางการมากกว่า เช่น การสัมภาษณ์ (โดยเฉพาะวิธีการเกี่ยวกับประวัติชีวิต) กับวิธีการประเภทต่างๆ การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการมักบันทึกไว้ในบันทึกภาคสนาม (Johnson, A., and Johnson, O. R., 1990)

อย่างไรก็ตาม นักมานุษยวิทยามักจะใช้วิธีการอื่นนอกเหนือจากประสบการณ์ในการได้เข้าถึงวัฒนธรรม รวมถึงการวิจัยเอกสารสำคัญ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ หลายปีก่อน ในขณะที่นักสังคมศาสตร์ทุกคนเผชิญกับภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางญาณวิทยาและระเบียบวิธีที่เกิดจากพลวัตของการศึกษาประชากรมนุษย์ ผู้ที่ตรวจสอบประเด็นความรุนแรงต้องเผชิญกับความท้าทายเพิ่มเติมที่เกิดจากจริยธรรมของสถานการณ์ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของความรุนแรงหรือไม่ก็ตาม วัฒนธรรมถูกแสดงออกและก่อร่างสร้างผ่านการปฏิบัติ กล่าวคือ บางครั้งมันก็ถูกรวบรวมไว้ในรูปแบบที่แท้จริงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นักวิเคราะห์วัฒนธรรมต้องให้ความสนใจไม่เพียงแต่ในการปฏิบัติที่เป็นทางการหรือพิเศษเท่านั้น แต่ยังรวมถึง “กิจวัตรเล็กๆ น้อยๆ ที่ผู้คนปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีก ในการทำงาน การรับประทานอาหาร การนอนหลับ และการพักผ่อน เช่นเดียวกับสถานการณ์เล็กๆน้อยๆ ของมารยาทที่พวกเขาแสดง ครั้งแล้วครั้งเล่าในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม”

กระบวนการวิเคราะห์และทำความเข้าใจความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองที่แพร่หลายภายในสังคมหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีแนวทางและวิธีการหลายอย่างที่สามารถใช้เพื่อตรวจจับและวิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมือง ต่อไปนี้เป็นวิธีการที่ใช้กันโดยทั่วไป วิธีการตรวจจับวัฒนธรรมการเมืองหมายถึงกระบวนการในการระบุและทำความเข้าใจความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองที่มีอยู่ภายในสังคมหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ มีแนวทางและวิธีการที่ใช้ในการตรวจหาวัฒนธรรมทางการเมืองหลายวิธี ได้แก่ 1. แบบสำรวจและแบบสอบถาม การทำแบบสำรวจและแบบสอบถามเป็นวิธีที่นิยมในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง เครื่องมือเหล่านี้อาจรวมถึงคำถามเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง ทัศนคติต่อสถาบันของรัฐ พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญทางการเมือง จากนั้นข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อระบุรูปแบบและแนวโน้มในวัฒนธรรมทางการเมือง 2. การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเนื้อหาของสื่อ เช่น บทความข่าว สุนทรพจน์ และโพสต์บนโซเชียลมีเดีย เพื่อระบุธีมและเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมือง ด้วยการวิเคราะห์ภาษา น้ำเสียง และกรอบของข้อความทางการเมือง นักวิจัยจะได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่แพร่หลาย 3. การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเกี่ยวข้องกับการหมกมุ่นอยู่กับชุมชนหรือสังคมเฉพาะเพื่อสังเกตและทำความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมือง นักวิจัยอาจมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทางการเมือง ทำการสัมภาษณ์ และสังเกตปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองของชุมชน 4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบและความแตกต่างของวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมหรือกลุ่มต่างๆ การตรวจสอบความเหมือนและความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมือง สถาบัน และ

พฤติกรรม นักวิจัยสามารถระบุวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันและเข้าใจสาเหตุเบื้องหลังได้หากจะกล่าวถึงในเรื่องของผลกระทบที่มีต่อวัฒนธรรมนั้นผลกระทบย่อมมีทั้งด้านบวกและด้านลบผลดีและผลเสียที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมในการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านของวัฒนธรรม

1. ผลกระทบด้านบวก

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคน จะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นๆ เช่น วัฒนธรรมในการพบปะทักทายของไทยใช้ในการสวัสดีของชาวตะวันตกทั่วไปใช้ในการสัมผัสมือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เป็นต้น ตลอดจน ผลตอบแทนในการปฏิบัติและบทลงโทษเมื่อฝ่าฝืน

2. ผลกระทบด้านลบ

ปัจจุบันนี้เป็นยุคสมัยของกระแสสังคมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ ความเชื่อ ค่านิยม จึงทำให้ประเพณี อาทิบุญบั้งไฟมีผลกระทบทางพิธีกรรมทางด้านศาสนาและความเชื่อซึ่งเคยเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของบุญบั้งไฟก็เริ่มจะมีความเสื่อมถอยลงในยุคสมัยใหม่จึงทำให้ความหมายเดิมของประเพณีบุญบั้งไฟได้เลือนหายไปซึ่งเกิดจากความเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยโลกาภิวัฒน์เศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้การพนันเข้าไปมีบทบาทสำคัญในงานบุญบั้งไฟ จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างแยกกันให้เด็ดขาดไม่ได้ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบสังคม หรือโครงสร้างของสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการดำรงชีวิตซึ่งอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมส่งผลกระทบถึงวิถีชีวิตของบุคคลเป็นของคู่กันเสมอและถ้าบุคคลใดไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมขึ้นมาอาทิ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเศรษฐกิจ

วาทกรรมทางวัฒนธรรมทางการเมือง

การพูดถึง “กระบวนการที่มีอำนาจเหนือกว่า” มักจะเป็นการยอมรับการดำรงอยู่ของข้อต่อเชิงกำเนิดและแบบตรงข้ามด้วยเช่นกัน (Williams, R., 1977) เราสามารถเรียกมันว่าพวกชอบพูดเท็จได้ โดยที่พวกเขาท้าทายความเข้าใจที่ครอบงำโลก ไม่ว่าพวกเขาจะกล่าวถึงรัฐก็ตาม สิ่งเหล่านี้หมุนเวียนในวงกว้างน้อยกว่าอาจเป็นรูปเป็นร่างขึ้นเฉพาะการรับวาทกรรมที่โดดเด่นของผู้คนเท่านั้น Stuart Hall แสดงให้เห็นอย่างมีชื่อเสียงของ Bo) ว่าผู้ฟังอาจ “ถอดรหัส” รายการโทรทัศน์ในรูปแบบทางเลือกหรือแบบตรงกันข้าม แม้ว่าจะถูก “เข้ารหัส” ด้วยวาทกรรมที่โดดเด่นซึ่งเสริมมุมมองโลกของชนชั้นสูงทุนนิยมก็ตาม ในทุน Gramscian หลังลัทธิมาร์กซิสต์ (Laclau, E., & Mouffe, C., 1985) ชั้นเรียนไม่ใช่สิ่งอ้างอิงที่มีสิทธิพิเศษอีกต่อไป ประเด็นสำหรับการวิเคราะห์อำนาจนำของ Itural และโครงการต่อต้านอำนาจเป็นโครงการที่แสวงหาการทำให้เป็นโมแครตอย่างไร้ขีดจำกัดบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ “พลเมืองหัวรุนแรง”

การใช้ “วาทกรรม” “การปฏิบัติ” “เทคนิค” หรือคำศัพท์อื่น ๆ แทนที่จะเป็น “วัฒนธรรม” นักวิชาการที่ได้รับอิทธิพลจากฟูโกต์ออกจากวงโคจรของมาร์กเซียนและปฏิบัติต่อวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพลังแทนที่จะเป็นรูปแบบภายนอกของความสนใจอันทรงพลังที่ซ่อนอยู่ ในข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของฟูโกต์สำหรับนักศึกษาวัฒนธรรมการเมือง อัตลักษณ์ไม่เคยมีอยู่ในกลุ่ม แต่วาทกรรมกลับใช้พลังในการสร้างอัตลักษณ์และอัตลักษณ์ของกลุ่ม วาทกรรมทางจิตเวชทำให้เกิด “กลุ่มรักร่วมเพศ” เช่น ในปี 1990

สาขาวิชาและเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์ สถิติ หรืออาชญาวิทยาเรียกร้องให้มีประชากรที่เป็นพลเมืองที่ได้รับการจัดการและควบคุมได้ (Hindess, B., 1996)

วาทกรรมการเมือง (Political Discourse) มีนักปรัชญาหลายคน สรุปไว้ว่า เป็นแนวคิดที่ให้ความสนใจและความสำคัญในกิจกรรมของการสื่อความหมายทางภาษา การแสดงความคิดทางการเมือง และกลไกในการควบคุมระบบการสื่อความหมาย ของการแสดงความคิดทางการเมืองนั้น โดยมีการถ่ายทอดและอบรมสั่งสอน เพื่อการบังคับ ดำรงรักษา หรือนำการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไปด้วยในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ชุดของความคิดทางวาทกรรมการเมืองจะต้องใช้ความชอบธรรม (Legitimacy) ในการสื่อวาทกรรมแต่ละชุดออกไปเพื่อเปลี่ยนแปลง ยึดตรึงสิ่งต่างๆ ด้วยความถูกต้อง นอกจากนั้น Thomas Jefferson ประธานาธิบดีคนที่สามของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามว่าวาทกรรมการเมือง “คือหัวใจของระบอบประชาธิปไตย” โดยวาทกรรมการเมืองก็คือการแลกเปลี่ยนความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลอันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาของสังคมและชุดของความคิดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของพลเมือง จูงใจให้เชื่อถือด้วยหลักตรรกะและข้อมูลที่ชัดแจ้งและแสดงให้เห็นชัดเจนว่ากระบวนการใดที่จะมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาให้สังคมได้มากที่สุด (อ้างใน ธนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ, ออนไลน์)

บทบาท และโครงสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมการเมืองกลายเป็นประเด็นที่เป็นอิสระมากขึ้นในการสอบสวนอีกครั้งในทศวรรษ 1980 เนื่องจากนักสังคมวิทยาได้ทบทวนการใช้แนวคิดวัฒนธรรมก่อนหน้านี้ ยืมมาจากโครงสร้างนิยมของ Lacan, Levi-Strauss และ Barthes นักสังคมศาสตร์พิจารณามากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าวัฒนธรรมเป็นโครงสร้างหรือชุดของโครงสร้างที่มีกำลังที่เอื้ออำนวยและจำกัดซึ่งไม่สามารถลดลงได้ต่อทัศนคติของแต่ละบุคคลหรืออำนาจของสถาบัน (Smith, P. (ed.), 1998) ข้อความแรกๆ ในการสืบสวนที่เกิดขึ้นใหม่นี้คือข้อโต้แย้งของนักวิทยาศาสตร์ทางการเมือง เกี่ยวกับคุณภาพที่มีขอบเขตอย่างหลวมๆ ของวัฒนธรรมการเมืองอเมริกัน นักมานุษยวิทยา มีอิทธิพลต่อนักวิจัยรุ่นหลังจำนวนมากให้ถือว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเป้าหมายในการศึกษาที่เหมาะสมในตัวมันเอง ดังนั้น เราอาจวิเคราะห์รหัสที่รวมอยู่ในละครของรัฐละครของบาหลี (Geertz , Negara, 1980) หรืออุดมการณ์ของอินโดนีเซีย ของเราจะไม่มองหาคุณค่าภายในหรืออุดมการณ์ที่มีอยู่เพียงเพราะพวกเขาสื่อถึงผลประโยชน์ที่โดดเด่น แต่ “รูปแบบสัญลักษณ์ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ” ซึ่งผู้คนได้สัมผัสถึงความหมาย ทางการเมือง ผลลัพธ์ของวัฒนธรรมเป็นทั้ง “แบบจำลอง” ของโลก-แผนที่ สำหรับระบุตำแหน่งและกำหนดสถานการณ์ทางสังคม และ “แบบจำลองสำหรับ” การดำเนินการ-รูปแบบ สำหรับการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงสถานการณ์เป็นครั้งคราว ผลงานของ Geertz ครอบคลุมถึงแนวโน้มที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและแนวโน้มเชิงปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ได้ปลุกเร้าแนวคิดอันหลากหลายในปัจจุบัน

วัฒนธรรมทางการเมืองในการสื่อสารและการดำเนินชีวิต

การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบรหัส คำศัพท์ ละคร หรือการเล่าเรื่อง มักเน้นที่บริบทที่เป็นทางการ พิธีการ หรือสื่อกลาง ในช่วงวิกฤตหรือสถานการณ์การสัมภาษณ์อื่นๆ การศึกษากำลังตรวจสอบวัฒนธรรมทางการเมืองในการปฏิสัมพันธ์ตามปกติมากขึ้นเรื่อย ๆ ในบริบทของประชาสังคม การรับฟังความคิดเห็นของพลเมืองท้องถิ่นเกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การประชุมกลุ่มอาสาสมัคร ชมรมทางสังคม นักศึกษาชาวอเมริกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันติดตามความสนใจของพวกเขาไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางภาษาครั้งใหญ่ในทฤษฎีสังคมตลอดศตวรรษที่ 20 ที่สนับสนุนให้นักสังคมวิทยามองว่าวัฒนธรรมเป็นการสื่อสารมากกว่าคุณค่าเชิงนามธรรม สำหรับบางคน งานของ Jürgen Habermas จุด

ประกายให้เห็นเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารของพลเมืองทั่วไปในการดำรงประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (ภาสวรรณ สิทธิกรณ, 2562)

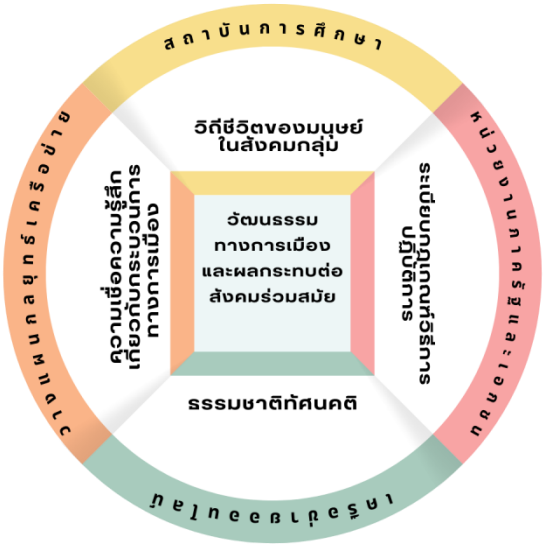
วัฒนธรรมทางการเมืองและขนบธรรมเนียมของชีวิตพลเมือง

ด้วยจินตนาการในบริบท เราจะเห็นว่าคำศัพท์ รหัส บทละคร หรือเรื่องเล่ามักฝังอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเสมอ ภาคประชาสังคมสร้างและจำลองตัวเองขึ้นมาใหม่ในขณะที่ผู้คนยังคงแสดงรูปแบบการเป็นสมาชิกตามธรรมเนียมที่แตกต่างกันในสภาพแวดล้อมเหล่านั้น ประเพณีการเป็นพลเมืองที่แตกต่างกันนั้นมีความหมายและมีประวัติของตนเอง (Schudson, M., 1998)

ในการศึกษากลุ่มพลเมืองอเมริกัน แสดงให้เห็นว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัครหมายถึงการเป็นคนร่าเริง “ทำได้” และทำงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แทนที่จะกังวลกับปัญหาสังคมใหญ่ๆ Lichterman ค้นพบ ว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมอาจหมายถึงการเป็นคนที่เต็มใจที่จะมีส่วนสนับสนุนอย่างลึกซึ้งเป็นส่วนตัวในสาเหตุนี้ หรือคนที่สนับสนุนเจตจำนงของชุมชนและยึดถือความเป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มที่มีขนบธรรมเนียมต่างกันประสบปัญหาในการทำงานร่วมกัน แม้ว่าพวกเขาจะยืนยันวาทกรรม “ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม” แบบเดียวกันก็ตาม นักวิจัยได้กำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับประเพณีของการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในประเพณีทางทฤษฎีที่แตกต่างกัน โดยเรียกพวกเขาว่า “วัฒนธรรมแห่งความมุ่งมั่น” “การปฏิบัติของพลเมือง” “แบบจำลองทางวัฒนธรรม” ในกรณีของการศึกษาของ Becker (1999) ของคริสตจักร หรือ “กฎเกณฑ์” ในการศึกษาของอาร์มสตรองเกี่ยวกับองค์กรเลสเบี้ยนและเกย์ (2002) แต่ละคนได้รับบางอย่างเช่น “สไตล์กลุ่ม” ที่กลุ่มดำรงไว้เมื่อดำเนินธุรกิจตามปกติ รูปแบบกลุ่มกำหนดความหมายและการใช้คำศัพท์หรือรหัสที่กล่าวถึงข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Eliasoph, N., 1996)

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นลักษณะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสังคม จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เพราะความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ย่อมมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนเราอยู่มาก และเมื่อคนเรามีความรู้สึกนึกคิดอยู่อย่างไร ก็มักจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงในอันที่จะเกิดพฤติกรรม แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้นั้น เป็นเรื่องที่ยังไม่สามารถพูดได้จากการพิจารณาวัฒนธรรมทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว พฤติกรรมจะเกิดหรือไม่เกิดขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ดังนี้ 1) มีผลต่อวิธีการที่บุคคลจะตอบโต้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระบบการปกครอง เช่น เมื่อเกิดรัฐประหารขึ้นในประเทศหนึ่งอาจจะพบว่าบางประเทศคนในชาติจะรวมกำลังกันต่อต้าน แต่ในบางประเทศจะพบว่าคนในชาติให้การสนับสนุน 2) มีอิทธิพลโดยตรงต่อเป้าหมายของการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล 3) เป็นเครื่องบ่งบอกถึงวิธีการที่แต่ละคนจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีทางการเมือง 4) เป็นเครื่องบ่งบอกถึงปทัสถาน (แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ) ของบุคคลที่จะมีส่วนกำหนดวิธีการที่ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง 5) เป็นเครื่องบอกให้รู้ถึงตำแหน่งที่มีอิทธิพลและพลังอำนาจทางการเมืองของแต่ละกลุ่มหรือบุคคล ทำให้รู้ว่าในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้นเราควรจะติดต่อกับใคร และรู้ว่าใครมีอิทธิพลเหนือใคร 6) ทำให้ทราบว่าหากต้องการติดต่อในเรื่องทางการเมืองผู้ติดต่อจะต้องกล่าวถึงอะไร และพอจะประเมินได้ว่าผลของการกล่าวถึงนั้นจะออกมาอย่างไร และ 7) ข้อพึงระวัง คือ แม้จะมีโครงสร้างทางการเมืองที่คล้ายคลึงกัน เช่น มีพรรคการเมืองและมีรัฐสภา แต่หากวัฒนธรรมทางการเมืองต่างกัน ก็จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันการเมืองต่างกันไป จนอาจประสบความล้มเหลวได้ในที่สุด (ฟ้าดาว คงนคร, 2566)

องค์ความรู้ที่เหมาะสม

สรุป

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองและผลกระทบทางการมือง เป็นการศึกษา ชุดค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก ของวัฒนธรรมการเมืองเชิงทฤษฎี ที่เกี่ยวกับสาธารณะและผลกระทบทางการเมือง ขณะเดียวกันในปัจจุบันเกี่ยวกับชีวิตของพลเมือง การมุ่งเน้นไปที่การสร้างความหมายเชิงรุกจะให้ความกระจ่างถึงวิธีที่ผู้คนให้คำจำกัดความท้าทาย หรือกำหนดนิยามใหม่ให้กับสิ่งที่จะถือว่าเป็น “การเมือง” เพราะว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเงื่อนไขหนึ่งของความเป็นไปได้สำหรับสังคมประชาธิปไตยแบบเสรี ตามแนวคิดของ อัลมอนด์และเวอร์บา คือ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) 2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครอง (แบบไพร่ฟ้า) (Subject political culture) 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้มีส่วนร่วม (Participant political culture) แนวคิดที่ให้ความสนใจและความสำคัญในกิจกรรมของการสื่อความหมายทางภาษา การแสดงความคิดทางการเมือง และกลไกในการควบคุมระบบการสื่อความหมาย ของการแสดงความคิดทางการเมือง โดยมีการถ่ายทอดและอบรมสั่งสอนเพื่อการบังคับ ดำรงรักษา หรือนำการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไปด้วยในเวลาเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างแยกกันให้เด็ดขาดไม่ได้ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบสังคม หรือโครงสร้างของสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการดำรงชีวิตซึ่งอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมส่งผลกระทบถึงวิถีชีวิตของบุคคลเป็นของคู่กันเสมอและถ้าบุคคลใดไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมขึ้นมาอาทิ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเศรษฐกิจ ดังนั้น การแลกเปลี่ยนความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลอันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาของสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง และจูงใจให้เชื่อถือด้วยหลักตรรกะและข้อมูลที่ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากระบวนการใดที่จะมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาให้สังคมได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ธนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ. (2553). วาทกรรมการเมือง (Discourse). เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2567 จาก https://prachatai.com/journal/2010/12/32341.

พันธุ์ทิพา อัครธีรนัย. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2559. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

ฟ้าดาว คงนคร. (2566). วัฒนธรรมทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ภาสวรรณ สิทธิกรณ.(2562). พฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐศาตรมหาบัณฑิต. บันฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Eliasoph, N. (1996). Making a fragile public: A talk-centered study of citizenship and power. Sociological Theory. 14(1), 21-48.

Geertz. (1980). Negara: The Theatre State in Nineteenth Century Bali, Princeton, NJ: Princeton University Press.

Grolier Incorporated. (1999). Grolier Encyclopedia of Knowledge. USA: Author.

Hindess, B. (1996). Discourses of Power, Oxford: Blackwell.

Johnson, A., and Johnson, O. R. (1990). Quality into quantity: on the measurement potential of ethnographic Weldnotes, In Sanjek, 161–86.

Joyce, P. (2015). Politics: A complete introduction. Hodder & Stoughton.

Laclau, E., and Mouve, C. (1985). Hegemony and Socialist Strategy. London: Verso.

Pye, L. W. (1996). Aspects of political development. Little.

Schudson, M. (1998). The Good Citizen: A History of American Civic Life. Free Press.

Smith, P. (ed.). (1998). The New American Cultural Sociology. Cambridge: Cambridge University Press.

Williams, R. (1997). Marxism and Literature, New York: Oxford University Press.

Winkler, J. R. , Political Culture, Encyclopedia Britannica. Retrieved March 15, 2019 from https://www.britannica.com/topic/political-culture.

การเมืองและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบัน

Politics and its impact on current social change

พระเอกนรินทร์ เขมกาโม
Phra Aeknarin kemakamo
พระมหากิตติ กิตฺติเมธี
PhramahaKitti Kittimatee
พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ
PhramahaSuttidon Jittapanyo
พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี
PhamahaNatthabhan Sudassanavipani
สุทธิรักษ์ ตาพล
Suttiruk Tapol
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
E-mail: mahakitti2017@gmail.com

Received: 19 February 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้แสดงให้เห็นถึง 1) การเมืองและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบันโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นรากฐานของสังคมว่ามีส่วนเกี่ยวพันทางการเมืองอย่างไร 2) เหตุการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมาได้เข้ามามีบทบาทมากแค่ในชีวิตและวัฒนธรรม รวมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการทางการเมืองหรือนโยบายที่ส่งผลต่อบริบทต่างๆ 3) เกิดการตื่นตัวและแสดงออกมาเป็นผลกระทบ แม้กระทั้งเสถียรภาพทางรัฐบาลการเมืองที่ส่งผลเรื่องการสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ ในขณะที่การเมืองที่หากรัฐบาลไร้เสถียรภาพและไม่เป็นธรรมอาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคม อีกทั้งเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านช่องสื่อออนไลน์และการควบคุมเทคโนโลยีโดยรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในสังคม

คำสำคัญ: การเมือง, ผลกระทบ, การเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบัน

Abstract

This academic article shows 1) Politics and its impact on changes that have occurred in society in the past and present, especially in terms of economy, society, and culture, which are the foundations of society, how are they related to politics? 2) Political events in the past have played a major role in life and culture, including changes that have occurred from political management or policies that have affected various contexts. 3) There has been an awakening and it has been shown to have an impact, even stability of the political government that has an impact on creativity and efficiency, which will help promote the development of the country's economy, society, and culture. Meanwhile, politics, if the government is unstable and unfair, may have a negative impact on society. In addition, technology has played a role in politics in expressing political opinions through online media channels and the control of technology by the state, which has an impact on continuous changes in society.

Keywords: Politics, impact, Current social change

บทนำ

การเมืองและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น การปฏิวัติ การรัฐประหาร การเลือกตั้ง การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหล่านี้คือสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายมิติ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผลกระทบเหล่านี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบอบการปกครอง โครงสร้างทางการเมือง และระบบกฎหมายของประเทศ ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติอาจนำไปสู่การเปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตย

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับรัฐประหารมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยประสบกับรัฐประหารสำเร็จหลายครั้ง ซึ่งแสดงถึงความไม่มั่นคงของระบบประชาธิปไตยและการแทรกแซงของกองทัพในกระบวนการทางการเมือง รัฐประหารครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2476 โดยกลุ่มที่เรียกตนเองว่า "คณะกู้บ้านกู้เมือง" ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมรัฐประหารในไทย (Thongchai, 2008) หลังจากนั้น ประเทศไทยเผชิญกับรัฐประหารอีกกว่า 13 ครั้ง เช่น รัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้กองทัพมีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนและยาวนาน (Chambers, 2013) รัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 เป็นสองกรณีที่ชัดเจนในยุคหลัง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างของการเมืองไทยที่ยังไม่สามารถคลี่คลายความขัดแย้งทางอุดมการณ์ได้ โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมกับกลุ่มเสรีนิยม (McCargo, 2006) การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ส่งผลให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นเวลาหลายปี พร้อมทั้งมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เพิ่มอำนาจของกองทัพและสถาบันที่ไม่มาจากการเลือกตั้ง (Hewison, 2015) ในภาพรวม รัฐประหารทางการเมืองไทยสะท้อนถึงความล้มเหลวของสถาบันประชาธิปไตยในการสร้างกลไกถ่วงดุลอำนาจ และเปิดทางให้กองทัพแทรกแซงการเมืองซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง

การรัฐประหารอาจนำไปสู่การเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศ หรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบกฎหมายของประเทศ รวมไปถึงด้านเศรษฐกิจ การลงทุน การบริโภค การส่งออก และการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางการเมืองอาจส่งผลให้นักลงทุนเกิดความกังวลและชะลอการลงทุน การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ก่อให้เกิดความรุนแรงอาจส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพย์สินและกระทบต่อการท่องเที่ยว ดังนั้นการเมืองจึงเป็นส่วนสำคัญหลักที่ช่วยให้เราเข้าใจผลกระทบเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันได้

ประวัติศาสตร์ทางการการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมืองของไทย

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ภายใต้การนำของคณะราษฎร ที่ประกอบด้วย ข้าราชการ ทหาร พลเรือน นำโดยพระยาพหลพลพยุหเสนาที่มีการนำเอาแนวคิดประชาธิปไตยจากกลุ่มนักเรียนที่ไปศึกษาในตะวันตก ประกอบกับมีการการปฏิวัติซินไฮ่ที่ล้มล้างราชวงศ์ชิงแล้วสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นในปี 2454 วิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี พ.ศ. 2472 ก่อให้เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง และความล้าหลังของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ภายใต้เจตนารมณ์ที่ว่า “อำนาจสูงสุดเป็นของประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลาย” โดยยึดหลัก 6 ประการ ประกอบด้วย เอกราช ความปลอดภัย เศรษฐกิจ ความเสมอภาค เสรีภาพ และการศึกษา (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว , 2566)

จากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในปี 2475 เหตุการณ์ครั้งนั้นได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนจิตสำนึกของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสรีภาพ ความเท่าเทียม หรือแม้กระทั่งความคิดที่ว่าประเทศนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรัฐประชาชาติ แต่แล้วหลังจากการที่มีการเปลี่ยนเปลี่ยนรูปแบบการปกครองได้ไม่นานก็เกิดเหตุการณ์ที่นำมาสู่การรัฐประหารในครั้งแรกโดยการปิดสภาผู้แทนราษฎร และสงครามกลางเมืองกรณีกบฏบวรเดชในช่วงปี พ.ศ. 2476 (ธนาพล อิ๋วสกุล, 2012) ที่จบลงโดยการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นวิกฤตการเมืองไทยในระลอกแรก หลังจากนั้นประเทศไทยก็เข้าสู่ช่วงการเมืองยุคสงครามในสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีความเป็นชาตินิยมอย่างมากเพราะอยู่ในช่วงสงครามโลก ประกอบกับเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศกำลังตกอยู่ในกำมือของคนต่างด้าว จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ดำเนินนโยบายปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้นในหมู่คนไทย ประชาชนในชาติต้องมีความสำนึกต่อการรับผิดชอบร่วมกันกับรัฐบาลในเรื่องเอกราชของชาติ รวมถึงให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับความมั่นคงของชาติและเร่งเร้าให้ประชาชนทุกคนต้องช่วยกันประกอบอาชีพ อาชีพใดที่รัฐบาลเสาะแสวงหามาให้ขอให้ประชาชนรีบรับรองไว้ และรีบประกอบกิจการให้เจริญก้าวหน้าต่อๆ ไป ให้คนไทยรักชาติด้วยตนเอง ช่วยคนไทยด้วยกันเอง เพื่อรักษาเอกราชและความเป็นชาติไว้ (วิชัย เทียนถาวร, 2561)

ประเทศไทยหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลในวงกว้างไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือแม้กระทั่งทัศนคติของคนในชาติ ซึ่งถือได้ว่าการเมืองไทยในอดีตมีอิทธิพลต่อความคิดทางทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน

การเมืองส่งผลกระทบต่อประชากร

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน ประชากรมีบทบาทสำคัญในการเมืองไทยเป็นอย่างมาก โดยเห็นได้จากเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งประชาชนได้ออกมาแสดงพลังเรียกร้องประชาธิปไตยและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แสดงให้เห็นว่าประชากรมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และต้องการเห็นประเทศชาติพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งถึงแม้ประชากรจะเป็นบทบาทสำคัญทางการเมืองไทย แต่ในอีกแง่มุมประชากรคือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเมืองไทยด้วยเช่นกัน และผลกระทบเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทางสังคมในหลากหลายมิติต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความคิด

เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่กระทบถึงความคิดของประชากรส่วนใหญ่ของสังคมไทยในอดีตอย่างมากคือ เหตุการณ์เปลี่ยนการปกครอง พ.ศ.2475 ซึ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคสมัยของประชาธิปไตยอันเป็นใบเบิกทางในทางเสรีภาพทางความคิดทำให้เกิดความคิดที่แปลกใหม่ในยุคสมัยนั่น โดยหนึ่งในนั่นคือ แนวคิดผัวเดียวเมียเดียว และแนวคิดความเสมอภาค โดยปรากฏว่ามีการเสนอให้ออกกฎหมายครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว ที่น่าสนใจคือมีการผูกโยงความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเข้ากับครอบครัวด้วย เช่น พระยาพนานุจร (เปล่ง สาครบุตร) ข้าราชการกรมป่าไม้ประจำจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกิดในครอบครัวสามัญชนและภายหลังได้ไปเรียนวิชาป่าไม้ที่อินเดีย ได้แสดงความเห็นว่าสยามควรต้องเปลี่ยนแปลงขนบครอบครัวให้ตอบสนองต่อระบอบการเมืองใหม่ที่ยึดหลักความเสมอภาค เนื่องด้วยระบบผัวเดียวหลายเมียที่ปฏิบัติมาแต่เดิมคือความไม่เสมอภาค แม้แต่พระสงฆ์ก็ออกความคิดในเรื่องนี้เหมือนกัน พระคันธสโร เจ้าอธิการวัดอ้อย จังหวัดแพร่ เสนอต่อรัฐบาลว่าสองสิ่งที่ขัดขวางทางเจริญของสยามในระยะที่อยู่ระหว่างเปลี่ยนแปลงระเบียบการปกครองให้คล้อยไปในทางยุติธรรมคือการมัวเมาในวงไพ่และกามฉันทะ ต่อข้อหลังพระรูปนี้เห็นว่าควรออกกฎหมายบังคับชายที่จะแต่งงานให้วางเงินขันหมากต่อหญิงไม่ต่ำกว่า 50 หรือ 100 บาท เพื่อเป็นเครื่องประกันว่าจะทำมาหาเลี้ยงกันได้ แต่ก็เช่นกันกับความเห็นข้างต้น ที่ไม่ได้เสนอเรื่องปัญหาผัวเดียวหลายเมียตรง ๆ ประเด็นที่พวกเขากังวลยิ่งกว่าคือการคุ้มครองผู้หญิงและความมั่นคงของครอบครัว (สุรเชษฐ์ฐ สุขลาภกิจ, 2561)

2. ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถือเป็นเอกลักษณ์ของสังคมอย่างหนึ่งที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้สังคมนั่นสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งวัฒนธรรมนั้นมีการสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องด้วยหลากหลายวิธีเพื่อให้คงอยู่ไว้ซึ่งรูปแบบ ในปัจจุบันการเมืองได้เข้ามีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการตื่นรู้ทางวัฒนธรรมส่งผลกระทบให้ประชากรเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้น เช่น ในไทย นโยบายของรัฐที่สนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทย แม้กระทั่งในอดีตในสมัยรัชกาลที่ 8 นโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็เข้ามาปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการแต่งกาย หลังจากเข้ามาดำรงตำแหน่งพ.ศ. 2481 ให้ชายและหญิงสวมหมวก เสื้อมีแขน (ชาย) และรองเท้า ผู้หญิงต้องสวมเสื้อคลุมไหล่ และชักชวนให้สวมผ้าถุงแทนโจงกระเบน (เอนก นาวิกมูล, 2532) ทำให้ประชากรของประเทศมีการแต่งกายที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น หรือจะเป็นในเรื่องของระหว่างประเทศการเมืองได้เข้ามาช่วยในด้านวัฒนธรรมทางการทูต เช่น การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยและประเทศจีน (Panda Holiday, 2565) ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีน เช่น การจัดเทศกาลวัฒนธรรมไทย-จีน การแลกเปลี่ยนการแสดงศิลปะวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เหตุการณ์การอพยพของประชากรชาวจีนเข้ามาในไทย อันเกิดจากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศจีนถูกปกครองโดยราชวงศ์ชิงซึ่งเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์แมนจู ชาวจีนถือว่าจีนแมนจูเป็นกษัตริย์ต่างชาติไม่ใช่

ราชวงศ์จีนแท้อย่างราชวงศ์ฮั่นที่เคยปกครองจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณ การปกครองในยุคนี้จึงเต็มไปด้วยการกดขี่ข่มเหงทั้งจากระบบเศรษฐกิจที่ยังเป็นระบอบศักดินา ทำให้คนจนไม่สามารถลืมตาอ้าปากได้ มีก็แต่ชนชั้นปกครองและเหล่าขุนนางที่ได้รับประโยชน์จากการปกครองลักษณะนี้ จึงเป็นสาเหตุหลักที่ชาวจีนส่วนหนึ่งเลือกที่จะอพยพมาที่ประเทศไทย

การย้ายถิ่นฐานของชาวจีนที่อพยพลงมาที่ประเทศไทย ส่งผลทำให้เกิดการไหลรวมกันทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภาษา เป็นสาเหตุให้ภาษาจีนเข้ามาปะปนในภาษาไทย เพราะมีคนจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก มีความผูกพันกันในด้านการแต่งงาน การค้าขาย จึงรับภาษาจีนมาไว้ใช้ในภาษาไทยจำนวนมาก ไทยรับภาษาจีนมาใช้โดยการทับศัพท์ ซึ่งเสียงอาจจะเพี้ยนจากภาษาเดิมไปบ้าง ส่วนใหญ่ภาษาจีนที่ไทยนำมาใช้มักจะเป็นชื่ออาหาร รองลงไปก็เป็นชื่อที่ใช้ในการค้า ชื่อคน ภาษาจีนจัดเป็นภาษาคำโดเช่นเดียวกับภาษาไทย นั่นคือคำส่วนมากมักเป็นพยางค์เดียว การเรียงลำดับในประโยคมักขึ้นต้นด้วยประธาน ตามด้วยกริยาและกรรม มีลักษณนาม มีเสียงวรรณยุกต์ คำคำเดียวมีหลายความหมาย (ยุพเรศ มิลลิแกน, 2510)

โดยรวมแล้วในยุคเราก็ยังสามารถเห็นผลกระทบทางความคิดของประชากรที่มีต่อการเมืองได้ในหลากหลายบริบททางสังคม เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย หนังสือ ศิลปะ หรือ ผลของการเลือกตั้ง ในแต่ละครั้งที่ผ่านมา ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าความคิดของประชากรส่วนใหญ่นั้นหันเหไปในทิศทางไหนรวมโดยดูที่แนวคิดของพรรคการเมืองในช่วงนั่นๆ ในด้านวัฒนธรรมจะเห็นได้ว่าการเมืองมีผลกระทบต่อประชากรด้านวัฒนธรรมและความเป็นอยู่อย่างมากในการใช้ชีวิตทำให้สังคม อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางการเมืองต่อประชากรด้านวัฒนธรรมนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น บริบททางการเมือง วัฒนธรรม และสังคมของประเทศนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

เทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อการเมือง

เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญกับการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารได้อย่างอิสระ มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองสามารถถูกนำมาตีแผ่และแสดงความคิดเห็นเมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามา การทำงานต่างๆของรัฐบาลก็สามารถตรวจสอบได้โดยใช้เทคโนโลยี ทั้งยังเป็นตัวช่วยในการติดต่อเจราทางการเมืองได้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง แต่ในอีกแง่หนึ่งเทคโนโลยีก็เป็นเหมือนดาบสองคมที่สามารถสร้างความแตกแยกทางการเมืองได้ด้วยเช่นกัน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสกัดกั้นทางการเมืองในการยับยั้งผู้ที่เห็นต่างทางการเมือง (พันธุ์ทิพา อัครธีรนัย, 2559)

ในยุคสมัยที่ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วผ่านมือถือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้ง่ายต่อการรับรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขณะเดียวกันสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นโทคโนโลยีก็ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางของการแสดงความเห็นทางการเมืองของประชาชนทำให้การเมืองกลายเป็นเรื่องที่ถูกพูดถึงเป็นวงกว้างในสังคม ซึ่งมีข้อดีหลายประการดังนี้ 1.เข้าถึงง่ายและสะดวก ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ตลอดเวลาและจากทุกที่ 2.เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่ สื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 3.มีส่วนร่วมได้หลากหลายรูปแบบ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การโพสต์ข้อความ การแชร์ลิงก์ การคอมเมนต์ การตอบคำถาม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ก็ยังมีข้อเสียอยู่หลายประการ ดังนี้ 1.ข้อมูลข่าวสารอาจไม่ถูกต้องหรือเป็นเท็จ ประชาชนควรตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ก่อนแสดงความคิดเห็น 2.อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ประชาชนควรใช้ภาษาที่สุภาพและเคารพซึ่งกันและกันในการแสดงความความคิดเห็น 3.สามารถใช้

เป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกแยกทางการเมืองได้ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ ที่รัฐบาลไทยถูกตั้งข้อสังเกตุว่าใช้สปายแวร์ ชื่อ “เพกาซัส” เพื่อเจาะเข้าโทรศัพท์ของนักการเมือง ได้ถูกนำมาอภิปรายไม่ไว้วางใจในสมัยรัฐบาลของ พ.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2565 โดยการบอกว่าผู้กระทำคือรัฐบาลไทยมีอยู่ด้วยกัน 4 สาเหตุ ดังนี้ 1.บริษัท NSO ผู้ผลิต Pegasus จะขายให้กับรัฐบาลเท่านั้น 2.รัฐบาลไทย สอดส่องประชาชน และเคยซื้อของจาก Circles ที่เกี่ยวข้องกับ NSO 3.กลุ่มผู้ถูกเจาะ อยู่ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลทั้งหมด 4.ไม่มีรัฐบาลต่างชาติที่มีแรงจูงใจในการเจาะคนกลุ่มนี้ ทำให้เกิดเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางขึ้นในสังคมด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยี (ilaw-freedom, 2565)

ดังนั้นการที่ทุกคนมีสื่อออนไลน์อยู่ในมือ ผ่านเทคโนโลยีที่สามารถทำให้สีดำเป็นสีขาวและทำให้ความผิดเป็นความถูก สามารถทำให้ความเห็นกลายเป็นสิ่งมีอิทธิพลเหนือความจริงอย่างง่ายดาย จนผู้คนไม่สามารถแยกแยะได้เลยว่าความเท็จและความจริงอยู่ตรงไหน โลกทั้งโลกจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของโซเชียลมีเดียที่สามารถสร้างสภาวะที่เรียกกันว่า สภาวะไร้บริบท (decontextualization) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่มองเห็นตรงหน้าผ่านจอโทรศัพท์มือถือบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียไม่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งที่มาของข้อมูลได้ เราจึงไม่รู้เลยว่า สิ่งที่มองเห็นต่อหน้านั้นถูกดัดแปลง (Alter) แก้ไข (Edit) ผสมผสานขึ้นมาใหม่ (Remix) จนทำให้ข้อมูลเดิมบิดเบี้ยวไปจนจากข้อมูลเดิมมากน้อยเพียงใด จากเจตนาของผู้ต้องการนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้เป็นข่าว (พันธ์ศักดิ์ อาภาขจร, 2566)

การแทรกแซงทางการเมือง

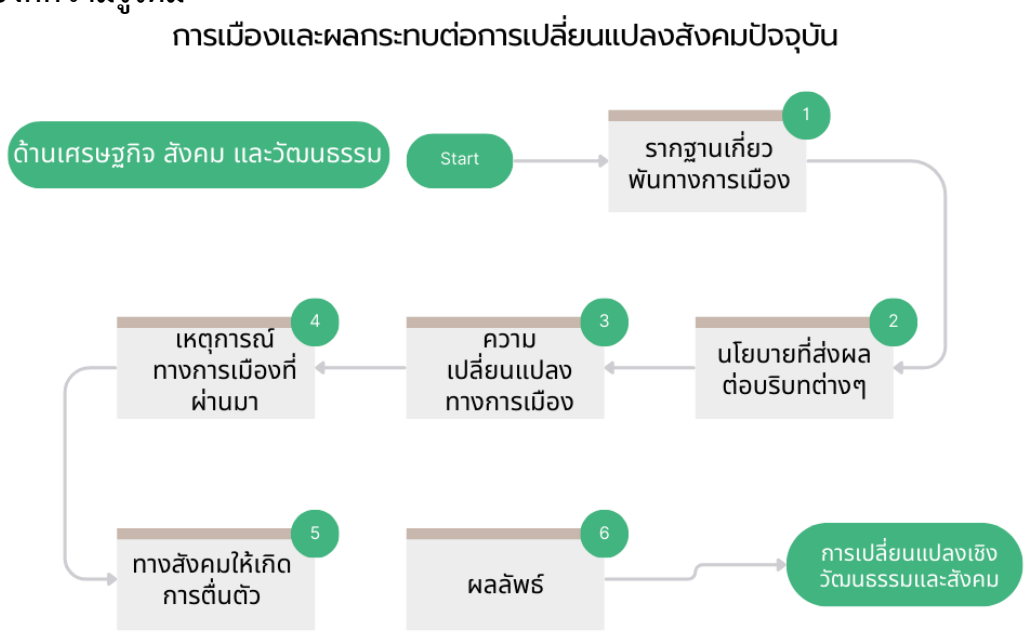
การแทรกแซงทางการเมือง คือ การกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจหรืออิทธิพล เข้ามามีบทบาทหรือกระทำการใดๆ ทางการเมือง โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนหรือจากสถาบันทางการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชน การแทรกแซงทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้กำลังทหาร การใช้อำนาจทางการเมือง การใช้สื่อมวลชน หรือการใช้กลไกทางกฎหมาย ซึ่งการกระทำเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางการเมืองให้เสื่อมประสิทธิภาพของโครงสร้างก่อให้เกิดการกอบโกยผลประโยชน์เข้าสู่ตนเองหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (นุชปภาดา ธนวโรดม,2562)

การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มนายทุน มักมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเองเป็นหลัก เช่น การผลักดันนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจของตน หรือการต่อต้านนโยบายที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจของตน นอกจากนี้ การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มนายทุน ยังอาจนำไปสู่การทุจริตคอรัปชั่น และการใช้อำนาจรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวอีกด้วย ในประเทศไทยหลังจากปี 2544 เป็นต้นมา บทบาทของนายทุนไทยในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยกลับเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับช่วงก่อนหน้า กล่าวคือ กิจกรรมทางการเมืองของนายทุนไทยขัดกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างชัดเจน และมีส่วนทำให้ประชาธิปไตยไทยถดถอยมาจนถึงปัจจุบันภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 รัฐบาล “ของนายทุน-โดยนายทุน-เพื่อนายทุน” ของนายทักษิณ ชินวัตร ใช้อำนาจในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย ทั้งการควบคุมสื่อ การทำลายระบบการถ่วงดุลอำนาจ โดยการแทรกแซงองค์กรอิสระ รัฐบาลทักษิณมีความเป็นอำนาจนิยมเพิ่มขึ้น จนนักวิชาการจำนวนมากออกมาวิพากษ์วิจารณ์อยู่บ่อยครั้ง เช่น ศ.ดร.เกษียร เตชะพีระ ที่ให้คำนิยามระบอบทักษิณว่าเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิทุนจากการเลือกตั้ง (elected capitalist absolutism) การกุมอำนาจทางการเมืองและการเอื้อผลประโยชน์ให้พวกพ้องของรัฐบาลทักษิณ ทำให้นายทุนที่อยู่นอกวงสูญเสียผลประโยชน์ และนำไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ขัดกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย

กรณีที่เห็นได้ชัดคือ ความขัดแย้งทางธุรกิจระหว่างนายทักษิณกับนายสนธิ ลิ้มทองกุล อดีตเจ้าของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ทำให้นายสนธิผันตัวไปเป็นแกนนำกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในปี 2549 อันนำมาซึ่งการรัฐประหารในเดือนกันยายนปีเดียวกันตัวอย่างอีกกรณีหนึ่งคือ นายทุนในเขตเมืองจำนวนมากเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มต่อต้านเครือข่ายทักษิณ โดยเฉพาะคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) ในปี 2556 ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่ามาจากสาเหตุหลัก คือ ความต้องการปกป้องเงินงบประมาณของประเทศจากการคอร์รัปชั่นของนักการเมือง เพราะนายทุนกลุ่มนี้มองว่าพวกเขาเป็นกลุ่มที่เสียภาษีมากที่สุด และความรู้สึกไม่มั่นคงจากอำนาจและบทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางใหม่ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยทั้งกลุ่มพันธมิตรและ กปปส. ต่างก็มีแนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น เรียกร้องให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง ต้องการนายกรัฐมนตรีและสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง ตลอดจนปิดล้อมและก่อกวนการเลือกตั้ง (พลอย ธรรมาภิรานนท์,ออนไลน์)

การแทรกแซงทางการเมืองปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและการเมืองในหลายด้าน จำเป็นต้องมีการแก้ไขและป้องกันไม่ให้ปัญหานี้เกิดขึ้นอีก โดยอาจใช้มาตรการต่างๆ เช่น การกำหนดกฎระเบียบที่เข้มงวดเกี่ยวกับการบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง การปฏิรูปสื่อมวลชนให้ทำหน้าที่ตรวจสอบและรายงานข่าวอย่างอิสระ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น การปฏิวัติ การรัฐประหาร การเลือกตั้ง การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายมิติ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสามารถสร้างรากฐานทางสังคมให้เกิดขึ้นใหม่ได้จากการเปลี่ยนแปลง

การเมืองเป็นกระบวนการในการแสวงหาและการใช้อำนาจในสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนหรือบุคคล การเมืองจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้านเศรษฐกิจ การเมืองมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุน การค้า และรายได้ของประชาชน ตัวอย่างเช่น นโยบายการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนของรัฐบาล ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญเติบโต ด้านสังคม การเมืองมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสังคมของประเทศ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ตัวอย่างเช่น นโยบายสวัสดิการสังคมของรัฐบาล ช่วยให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต ด้านวัฒนธรรม การเมืองมีบทบาทในการกำหนดค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ตัวอย่างเช่น นโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย จะช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม การเมืองมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศ ซึ่งมีผลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น นโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของรัฐบาล จะช่วยป้องกันปัญหามลภาวะและภัยพิบัติทางธรรมชาติ นอกจากนี้ การเมืองยังมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบได้เช่นกัน เช่น การทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาล ส่งผลให้เกิดการคอร์รัปชันในสังคมและสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในด้านปัจจัยภายใน ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติของประชาชน ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของประชาชนเกี่ยวกับประชาธิปไตยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น สงครามหรือความขัดแย้งระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมักเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม ความขัดแย้งเหล่านี้อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ หรือผลประโยชน์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและไม่สามารถควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสามารถส่งผลทั้งดีและไม่ดีต่อสังคม ขึ้นอยู่กับว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นนำไปสู่การพัฒนาหรือความเสื่อมถอยของสังคม

เอกสารอ้างอิง

ธนาพล อิ๋วสกุล. (2555). บันทึก 80 ปี การเมืองไทยจาก 2475 ถึง 2555. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก https://www.sarakadee.com/2012/08/22.

นพ.วิชัย เทียนถาวร. (2561). การเมืองไทย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ถึงปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก https://www.matichon.co.th/article/news_1023165.

พันธ์ศักดิ์ อาภาขจร. (2566). โซเชียลมีเดีย : เครื่องมือตีกินทางการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก https://www.isranews.org/article/isranews-article/120390-Pansak.html.

ยุพเรศ มิลลิแกน. (2510). บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พันธุ์ทิพา อัครธีรนัย. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2559. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

นุชปภาดา ธนวโรดม. (2562) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขต เทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (ม.ป.ป.). หลัก 6 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก http://wiki.kpi.ac.th/
/index.php?title=หลัก_6_ประการ.

สุรเชษฐ สุขลาภกิจ. (2561). ผัวเดียว เมีย...เดียว อาณานิคมครอบครัวในสยาม. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

พลอย ธรรมาภิรานนท์. (2560). นายทุนไทยในการเมือง: ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีเงื่อนไข. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก https://www.the101.world/thai-capitalist/.

เอนก นาวิกมูล. (2532). การแต่งกายของไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภาพ.

Chambers, P. (2013). Superfluous, Mischievous or Committed? Armed Forces and Politics in Thailand. Asian Affairs: An American Review. 40(2), 35–57.

Hewison, K. (2015). Thailand: The Return of Military Rule. Journal of Democracy. 26(1), 110–123.

ilaw-freedom. (2565). รัฐบาลไทย เจาะมือถือด้วย Pegasus จริงเหรอ?? . เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก https://freedom.ilaw.or.th/node/1092.

Panda Holiday. (2565). ความสัมพันธ์ไทย-จีน. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2566 จาก https://panda.co.th
/travel-info/pdh2022052501/.

McCargo, D. (2006). Thaksin and the Resurgence of Violence in the Thai South: Network Monarchy Strikes Back?. Critical Asian Studies. 38(1), 39–71.

Thongchai, W. (2008). Toppling Democracy. Journal of Contemporary Asia. 38(1), 101–114.

การบัญชีสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กร

Environmental Accounting Affecting Organizational Sustainability

นิกข์นิภา บุญช่วย
Nicknipar Boonchouy
ศักดิ์ชาย นาคนก
Sakchai Naknok
ชาคริต ศรีทอง
Charcrit Sritong
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathumthani
E-mail: brnida84@gmial.com

Received: 25 February 2025; Revised: 21 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

การบัญชีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนขององค์กร โดยการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการต้นทุนที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การบัญชีสิ่งแวดล้อมสามารถจำแนกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ การบัญชีสิ่งแวดล้อมระดับชาติที่ช่วยรัฐบาลในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติ การบัญชีสิ่งแวดล้อมทางการเงินที่เปิดเผยข้อมูลการลงทุนและหนี้สินของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการตัดสินใจภายในองค์กรเพื่อลดผลกระทบจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อมช่วยให้ทั้งองค์กรและสังคมสามารถรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบัญชีสิ่งแวดล้อม, ความยั่งยืน, องค์กร

Abstract

Environmental accounting plays a crucial role in promoting the sustainability of organizations by disclosing environmental information and managing the costs arising from business activities that impact the environment. Environmental accounting can be classified into three main categories: National Environmental Accounting, which helps governments manage natural resources; Environmental Financial Accounting, which discloses investment and liabilities related to environmental matters in businesses; and Environmental Management Accounting, which supports internal decision-making within organizations to reduce environmental impacts. The application of environmental accounting enables

organizations and society to maintain a balance between economic development and the preservation of natural resources, ensuring that organizational operations are sustainable and responsible towards both society and the environment.

Keywords: Environmental Accounting, Sustainability, Organization

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อคนรุ่นหลัง โดยมี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติ 193 ประเทศ รวมถึงไทย ได้รับรองวาระการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย 169 เป้าหมายย่อย และ 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามความก้าวหน้า โดยแบ่งเป็น 5 มิติ (5P) ได้แก่ (1) People ขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ (2) Planet อนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพภูมิอากาศ (3) Prosperity ส่งเสริมสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (5) Peace ส่งเสริมสังคมที่สงบสุข เท่าเทียม (6) Partnership ความร่วมมือทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนเป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้เชื่อมโยงและสนับสนุนกันเพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับทุกประเทศภายในปี ค.ศ. 2030 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

การบัญชีสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางที่ช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์และสะท้อนต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม อันได้แก่ ต้นทุนในการควบคุมมลพิษ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงาน การจัดการของเสีย ตลอดจนต้นทุนที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม (Bennett, Bouma, & Walters, 2002) การบูรณาการบัญชีสิ่งแวดล้อมจึงเป็นการเสริมสร้างกลไกการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และลดต้นทุนในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ แม้แนวคิดด้านการบัญชีสิ่งแวดล้อมจะได้รับความสนใจมากขึ้นในระดับโลก แต่อุปสรรคสำคัญที่ยังคงมีอยู่ ได้แก่ การขาดมาตรฐานกลางหรือกรอบแนวทางที่ชัดเจนในการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้แต่ละองค์กรใช้เกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเปรียบเทียบหรือการประเมินผลความยั่งยืนในเชิงเปรียบเทียบ (Gray, 2010) นอกจากนี้ ความยากลำบากในการวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัจจัยที่ไม่มีตลาดรองรับอย่างชัดเจน เช่น ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ หรือการปล่อยคาร์บอน ยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญในเชิงเทคนิค (Burritt, Hahn, & Schaltegger, 2002) ดังนั้น การปฏิบัติการบัญชีเพื่อ การจัดการสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนขององค์กรผ่านกระบวนการด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม และยังเป็นการกระตุ้นให้องค์กรธุรกิจคำนึงถึง สภาพแวดล้อมมากขึ้น ข้อมูลจากบัญชีสิ่งแวดล้อมจึงเป็นข้อมูลที่ทุกองค์กรทุกธุรกิจ ยินดีที่จะเปิดเผยเพื่อรับผิดชอบสังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมกับผู้มีส่วนได้เสียต่อธุรกิจ เพื่อสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีในการประกอบธุรกิจได้อย่างมืออาชีพ (Maden et. al., 2012) ซึ่งการปฏิบัติงานบัญชีสิ่งแวดล้อมที่ประสบความสำเร็จสามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (Jamil et al., 2015) อีกทั้ง องค์กรหลายแห่งยังเผชิญกับความท้าทายด้านความรู้ความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ

การบัญชีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ตลอดจนแรงจูงใจเชิงนโยบายหรือเศรษฐกิจที่ยังไม่เพียงพอในการผลักดันให้องค์กรดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ข้อมูลจากบัญชีสิ่งแวดล้อมยังมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ กฎหมายสิ่งแวดล้อม และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริโภค นักลงทุน หรือองค์กรจัดอันดับความยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับเกณฑ์ ESG (Environmental, Social, and Governance) มากยิ่งขึ้น

ในภาพรวม การบัญชีสิ่งแวดล้อมจึงมิใช่เพียงแค่เครื่องมือรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมขององค์กร แต่เป็นกลไกสนับสนุนการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ในระยะยาว โดยมีบทบาทในการลดความเสี่ยง เสริมสร้างความโปร่งใส และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันภายใต้บริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNEP, 2011) การบูรณาการข้อมูลจากบัญชีสิ่งแวดล้อมเข้ากับระบบบัญชีการเงินทั่วไปจึงเป็นแนวทางที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรยุคใหม่ ที่ต้องการเติบโตควบคู่ไปกับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างแท้จริง

การบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting)

การบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจ โดยเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในภาคอุตสาหกรรม (ดวงมณี โกมารทัต, 2548) ขณะที่ Gray (1994) ให้นิยามว่าเป็นการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองขององค์กรต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล และดวงมณี โกมารทัต (2549) กล่าวว่า การบัญชีสิ่งแวดล้อม หมายถึง การบัญชีที่แสดงสารสนเทศเกี่ยวกับผลกระทบ ของสิ่งแวดล้อมและผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจ การบัญชีสิ่งแวดล้อมในมุมมองของการบัญชีบริหาร (Management Accounting) เป็นการบัญชีที่ระบุการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเสนอต่อผู้บริหารทุกระดับภายในองค์กร เป็นหน้าที่ที่สำคัญองค์กรเป็นหน้าที่ที่สำคัญของนักบัญชีบริหารที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมการประมาณเกี่ยวกับผลที่ได้รับและต้นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงระบบ ข้อมูลที่มีอยู่ให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อการบริหารสิ่งแวดล้อม การประมวลและจำแนกประเภทของต้นทุนสิ่งแวดล้อม (Environment Costs) การปันส่วนต้นทุนและการคำนวณต้นทุนสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับผลิตภัณฑ์โดย ทำการวิเคราะห์และปรับปรุงวิธีการปันส่วน การประเมินและวิเคราะห์โครงการลงทุนจากการจัดการบริหารสิ่งแวดล้อม การตรวจสอบสิ่งแวดล้อม (Environment Audit) การวิเคราะห์ต้นทุน ผลที่ได้รับกับเงินทุนต่อการ ปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบต่อต้นทุนสิ่งแวดล้อมและ ความเสี่ยงทางการเงินเพื่อการวางแผนธุรกิจในระยะยาว การจัดทำระบบข้อมูล การจัดทำรายงาน สนับสนุนโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดทำข้อมูล สารสนเทศและรายงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่ฝ่ายบริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การบัญชีสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีผู้กล่าวถึงและนำไปใช้ค่อนข้างน้อย แต่เป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึง การบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยผลักดันให้เกิดการนำแนวคิดด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้กับหลักการทางบัญชี ที่บูรณาการหลักการบัญชีและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยจะเน้นการจัดทำรายงานทางการเงินให้สอดคล้องกับการบริหารด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณชน ทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ที่ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียในการทำธุรกิจ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนขององค์กรโดยตรง (ขวัญนรี กล้าปราบโจร, 2561 และ ภาวินีย์ ธนาอนวัช และ วิชิต อู่อ้น, 2561)

KimioUno (1998) ให้ความหมายของการบัญชีสิ่งแวดล้อม ไว้ว่า เป็นการจัดทำบัญชีที่รวบรวมและจัดทำรายงานข้อมูลการบัญชีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อเปิดเผยข้อมูลต่อผู้มีส่วนได้เสีย

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถยกตัวอย่างกรณีศึกษาของบริษัทในภาคอุตสาหกรรม เช่น บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ได้ริเริ่มโครงการบัญชีสิ่งแวดล้อมโดยวิเคราะห์ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อลงทุนในเทคโนโลยีลดการปล่อยคาร์บอน อาทิ การติดตั้งระบบรีไซเคิลน้ำ การปรับเปลี่ยนสายการผลิตให้ใช้พลังงานสะอาดมากขึ้น ซึ่งช่วยลดต้นทุนด้านพลังงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต อีกทั้งยังเป็นการเสริมภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในสายตาของผู้บริโภคและนักลงทุน

นอกจากนี้ บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) (SCG) ได้ดำเนินโครงการบัญชีสิ่งแวดล้อมร่วมกับระบบ ERP (Enterprise Resource Planning) เพื่อรวบรวมข้อมูลต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เช่น ปริมาณการใช้พลังงาน การปล่อยของเสีย และต้นทุนในการจัดการน้ำเสีย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถูกใช้ในการประเมินความคุ้มค่าของโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดทำรายงานความยั่งยืนประจำปีที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น GRI (Global Reporting Initiative)

ดังนั้น จากแนวคิดและกรณีศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการบัญชีสิ่งแวดล้อมมิได้เป็นเพียงการรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกในการสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยการเชื่อมโยงข้อมูลทางการเงินกับประเด็นด้านความยั่งยืน องค์กรที่สามารถใช้บัญชีสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสากล

บทบาทการบัญชีสิ่งแวดล้อม

นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจั่นเพชร (2559) กล่าวว่า การบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ทั้งภายในและภายนอกองค์กรรับทราบถึงต้นทุน หนี้สิน และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้มีบทบาทในการพัฒนาระบบบัญชีและการนำเสนอรายงานต่อสาธารณชน การยอมรับผลการดำเนินงานด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมช่วยให้องค์กรสามารถจัดการข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนและการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบัญชีสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 5 ประการหลัก ได้แก่

1. การวัดมูลค่าและการแสดงรายการในงบการเงิน ซึ่งต้องเป็นไปตามเกณฑ์บัญชีที่กำหนด และสามารถบันทึกต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นค่าใช้จ่ายหรือสินทรัพย์ได้

2. การรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม โดยควรบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น หรือบันทึกเป็นสินทรัพย์หากตรงตามคำนิยาม

3. การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อมีภาระผูกพันที่เกิดจากเหตุการณ์ในอดีต และต้องสามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ

4. การรับรู้ค่าชดเชยจากบุคคลที่สาม ควรเปิดเผยจำนวนหนี้สินและค่าชดเชยอย่างชัดเจน และไม่ควรหักลบค่าชดเชยจากหนี้สินหากกฎหมายไม่อนุญาต

5. การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วให้ความสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลเพื่อป้องกันและฟื้นฟูปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในยุคของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การบัญชีสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนให้องค์กรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง การบัญชีสิ่งแวดล้อมไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการบันทึกและรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในเชิงกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร และลดความเสี่ยงในระยะยาว

1. บทบาทด้านการบริหารจัดการต้นทุนสิ่งแวดล้อม

การบัญชีสิ่งแวดล้อมช่วยให้องค์กรสามารถจำแนกต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ต้นทุนในการควบคุมมลพิษ การจัดการของเสีย การฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม และค่าปรับจากการฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถวิเคราะห์แนวโน้มของต้นทุนเหล่านี้เพื่อวางแผนการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล และดวงมณี โกมารทัต, 2549)

2. บทบาทด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

ข้อมูลจากระบบบัญชีสิ่งแวดล้อมมีประโยชน์ต่อผู้บริหารระดับสูงในการกำหนดกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเลือกใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การวางแผนการผลิตที่ลดของเสีย และการตัดสินใจลงทุนในเทคโนโลยีสะอาด ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยลดต้นทุนในระยะยาวและเสริมสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Bennett, Bouma, & Walters, 2002)

3. บทบาทด้านการสื่อสารและสร้างความโปร่งใส

การจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมที่อ้างอิงจากระบบบัญชีสิ่งแวดล้อม ช่วยให้องค์กรสามารถสื่อสารผลกระทบและความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักลงทุน ผู้บริโภค หน่วยงานภาครัฐ และสังคมในวงกว้างได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของมาตรฐาน GRI (Global Reporting Initiative) ที่เน้นการเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG (Environmental, Social, Governance) (Gray, 1994)

4. บทบาทด้านการวางแผนและการควบคุม

การบัญชีสิ่งแวดล้อมยังมีบทบาทสำคัญในกระบวนการวางแผนเชิงปฏิบัติการ การควบคุมต้นทุนสิ่งแวดล้อม และการติดตามผลลัพธ์ของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การรีไซเคิล การบำบัดน้ำเสีย หรือการใช้พลังงานทดแทน ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

5. บทบาทในการสร้างความยั่งยืนขององค์กร

การบัญชีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความยั่งยืน โดยการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมและชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางธุรกิจและความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (UNEP, 2011)

กรณีศึกษา: บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ SCG ได้พัฒนาระบบบัญชีสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการจัดทำรายงานความยั่งยืน โดยวิเคราะห์ต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้น้ำ และของเสียจากการผลิต เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนลดการใช้พลังงาน และตัดสินใจลงทุนใน

เทคโนโลยีสะอาด ส่งผลให้สามารถลดต้นทุนในระยะยาว และได้รับการจัดอันดับด้านความยั่งยืนในระดับสากล (SCG, 2565)

สรุปได้ว่า การบัญชีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยทำหน้าที่ในการรวบรวม วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งในรูปของต้นทุนการจัดการของเสีย การควบคุมมลพิษ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ได้จากการบัญชีสิ่งแวดล้อมสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การวางแผนการผลิต การประเมินความเสี่ยง รวมถึงการสร้างความโปร่งใสต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมต้นทุน และเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น กรณีของบริษัท SCG ที่นำข้อมูลจากบัญชีสิ่งแวดล้อมมาใช้ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต อันนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อดีข้อเสียของบทบาทการบัญชีสิ่งแวดล้อม

การบัญชีสิ่งแวดล้อมถือเป็นกลไกที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กรธุรกิจในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคที่ภาคเอกชนต้องเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความกดดันจากผู้บริโภค และกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น ข้อดีที่เห็นได้ชัดเจนคือ การบัญชีสิ่งแวดล้อมช่วยให้องค์กรสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับต้นทุนสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถวางแผนการลดผลกระทบที่เกิดจากการผลิต การใช้ทรัพยากร และการจัดการของเสียได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังส่งเสริมความโปร่งใสในการรายงานต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กรและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาว

นอกจากนี้ การบัญชีสิ่งแวดล้อมยังช่วยให้องค์กรสามารถคำนวณและควบคุมต้นทุนแฝงที่ไม่เคยถูกสะท้อนในบัญชีทางการเงินแบบดั้งเดิม เช่น ค่าเสียโอกาสจากการปนเปื้อนสิ่งแวดล้อม หรือความเสี่ยงจากคดีความด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การบัญชีสิ่งแวดล้อมก็มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาเช่นกัน ประการแรกคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมักมีความซับซ้อน และบางครั้งต้องอาศัยการประเมินในเชิงวิศวกรรมหรือการวิเคราะห์เชิงเทคนิคที่นักบัญชีทั่วไปอาจไม่เชี่ยวชาญ ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนหรือไม่สามารถสะท้อนผลกระทบที่แท้จริงได้ ประการที่สองคือ ยังไม่มีมาตรฐานที่เป็นสากลหรือเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจนในเรื่องของรูปแบบการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม ทำให้แต่ละองค์กรอาจตีความและนำเสนอข้อมูลแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการเปรียบเทียบหรือการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

อีกทั้ง การบัญชีสิ่งแวดล้อมอาจเพิ่มภาระด้านต้นทุนและทรัพยากรในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะในองค์กรขนาดเล็กที่ยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรและระบบเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม หากมีการพัฒนามาตรฐานและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในระยะยาว การบัญชีสิ่งแวดล้อมก็ยังคงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการผลักดันองค์กรให้ดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การบัญชีสิ่งแวดล้อมในแง่ของความยั่งยืนต่อองค์กร

การบัญชีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถระบุ วัดผล และรายงานต้นทุนและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่

เกิดจากการดำเนินธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การปล่อยมลพิษ การจัดการของเสีย หรือการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม (ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล & ดวงมณี โกมารทัต, 2549) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความรับผิดชอบและประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กร

จากมุมมองของความยั่งยืน การบัญชีสิ่งแวดล้อมช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนที่เกิดจากของเสียหรือผลกระทบเชิงลบ ตลอดจนสามารถตัดสินใจในการลงทุนที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Burritt, Schaltegger, & Zvezdov, 2011) นอกจากนี้ยังเป็นกลไกในการสนับสนุนความโปร่งใสในการสื่อสารข้อมูลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ถือหุ้น ลูกค้า ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ขององค์กรในเชิงบวก (Gray, 1994)

ที่สำคัญ การบัญชีสิ่งแวดล้อมยังช่วยให้องค์กรสามารถประเมินความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจมีผลต่อความมั่นคงทางการเงิน เช่น ค่าปรับจากการฝ่าฝืนกฎหมาย ค่าฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม หรือความสูญเสียจากความเสียหายต่อแบรนด์องค์กร (Ferreira, Moulang, & Hendro, 2010) การบริหารจัดการความเสี่ยงเหล่านี้ผ่านข้อมูลจากระบบบัญชีสิ่งแวดล้อมจึงเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป การบัญชีสิ่งแวดล้อมไม่เพียงเป็นเครื่องมือรายงานข้อมูล แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยวางรากฐานในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนเป็นแกนกลางของแนวคิดเรื่อง "ความยั่งยืนขององค์กร" (IFAC, 2005)

สรุป

การบัญชีสิ่งแวดล้อมจึงมิใช่เพียงระบบบันทึกข้อมูล แต่เป็นแนวทางการจัดการที่มีศักยภาพสูงในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และผลักดันให้องค์กรเข้าสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยสรุปดังนี้

1. การวัดและรายงานต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม บันทึกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดการของเสีย การบำบัดมลพิษ และค่าปรับทางสิ่งแวดล้อม ประเมินผลกระทบทางการเงินจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

2. การสนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจ ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับต้นทุนและผลกระทบของนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยให้องค์กรสามารถเลือกแนวทางการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

3. การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ช่วยองค์กรในการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ด้านความยั่งยืน สนับสนุนการนำมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้

4. การรายงานข้อมูลสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน จัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Reporting) และการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน (Sustainability Reporting) เพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือขององค์กรในสายตาของผู้มีส่วนได้เสีย

5. การปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบให้แน่ใจว่าองค์กรปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายและมาตรฐานสากล เช่น ISO 14001 ลดความเสี่ยงจากการถูกปรับหรือฟ้องร้องเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อม

6. การส่งเสริมภาพลักษณ์และความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค นักลงทุน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ช่วยให้องค์กรเป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญนรี กล้าปราบโจร. (2561). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปฏิบัติการบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความยั่งยืนขององค์กรของบริษัทที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 14001 ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ดวงมณี โกมารทัต. (2548). การบัญชีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2559). การสอบบัญชี. กรุงเทพมหานคร: หจก. ทีพีเอ็นเพรส.

ภาวินีย์ ธนาอนวัช, และวิชิต อู่อ้น. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในมุมมองนักบัญชีของธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า. 5(2), 39-46.

ศุภมิตร เตชะมนตรีกุล และดวงมณี โกมารทัต. (2549). การบัญชีสิ่งแวดล้อมในมุมมองของการบัญชีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Bennett, M., Bouma, J. J., & Walters, M. (2002). Environmental Management Accounting: Informational and Institutional Developments. Dordrecht: Springer.

Burritt, R. L., Hahn, T., & Schaltegger, S. (2002). Towards a comprehensive framework for environmental management accounting—Links between business actors and environmental management accounting tools. Australian Accounting Review. 12(2), 39–50.

Ferreira, A., Moulang, C., & Hendro, B. (2010). Environmental management accounting and innovation: an exploratory analysis. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 23(7), 920–948.

Gray, R. (1994). Accounting and environmentalism: An exploration of the challenge of gently accounting for accountability, transparency and sustainability. Accounting, Organizations and Society. 19(7), 707–724.

Jamil et al. (2015). Environmental management accounting practices in small

KimioUno. (1998). Environmental Accounting in Theory and Practice. Retrieved November 20, 2024, from https://www.springer.com/gp/book/9780792345596. (2019, 20 November)

Maden, C et al. (2012). Linking corporate social responsibility to corporate reputation: a study on understanding behavioral consequence. Procedia Social and Behavioral Sciences. (58), 655-664.

medium manufacturing firms. Social and Behavioral Sciences. 172, 619-626.

SCG. (2565). รายงานความยั่งยืนประจำปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก https:// https://www.scg.com

UNEP. (2011). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. United Nations Environment Programme.

นวัตกรรม ‘สติ’ สู่ผู้นำยุคใหม่: ยกระดับการจัดการองค์กรด้วยภูมิปัญญาพุทธ

The Innovation of Mindfulness for Modern Leaders: Elevate Organizational management with Buddhist Wisdom

พระอนุสรณ์ อนุตฺตโร
Phra Anusorn Anuttaro
พระครูเนกขัมมธรรมธาร
Phra Khru Nekkhammadhamadhara
พระครูธีรภัทรจารี
Phra Khru Theeraphattarachari
นักวิชาการอิสระ
ndependent Scholar
E-mail : phraanusorn.a@gmail.com

Received: 27 February 2025; Revised: 16 April 2025; Accepted: 16 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดเรื่อง “สติ” (Mindfulness) จากภูมิปัญญาพุทธศาสนาในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำและการจัดการองค์กรในยุคปัจจุบัน โลกธุรกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนต้องการผู้นำที่สามารถตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ ลดอิทธิพลของอารมณ์เชิงลบ และพัฒนาการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ แนวคิดเรื่องสติได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มจริยธรรมในผู้นำ (Ethical Leadership) และเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) นอกจากนี้ การใช้สติยังช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจในทีม และสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิต นำเสนอกรณีศึกษาจากองค์กรชั้นนำระดับโลก เช่น Google และ SAP รวมถึงองค์กรในประเทศไทย เช่น ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB) และ ปตท. (PTT) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำ Mindfulness มาใช้ในการบริหารจัดการ องค์กรเหล่านี้ใช้โปรแกรมฝึกสติ เช่น Search Inside Yourself และ SAP Global Mindfulness Practice เพื่อช่วยลดความเครียด เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และเสริมสร้างความสุขในที่ทำงาน ผลลัพธ์ที่ได้แสดงถึงการพัฒนาสุขภาวะของพนักงาน การลดอัตราการลาออก และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน นอกจากนี้ บทความยังให้ข้อเสนอแนะสำหรับอนาคต เช่น การออกแบบโปรแกรมฝึกสติให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและความต้องการขององค์กร รวมถึงการบูรณาการ Mindfulness เข้ากับเทคโนโลยี เช่น AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฝึกและการใช้งานในระดับบุคคลและองค์กร การประยุกต์ใช้สติในบริบทองค์กรไม่เพียงช่วยเสริมประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีมงาน และส่งเสริมการพัฒนาจิตใจของบุคลากรในระยะยาว จึงเป็นนวัตกรรมที่มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาองค์กรในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: สติ, ภูมิปัญญาพุทธ, ผู้นำยุคใหม่, การจัดการองค์กร

Abstract

This article focuses on presenting the concept of “Mindfulness”, derived from Buddhist wisdom, as a critical tool for developing leadership and organizational management in the modern era. In a rapidly changing and complex business world, leaders must cultivate present-moment awareness, reduce the influence of negative emotions, and enhance strategic decision-making. Mindfulness has been proven to be an effective strategy in fostering ethical leadership and improving emotional intelligence (EQ). Additionally, the application of mindfulness helps to reduce conflicts, increase understanding within teams, and create a better work-life balance. The article highlights case studies from leading global organizations such as Google and SAP, alongside examples from Thai organizations like Siam Commercial Bank (SCB) and PTT. These organizations successfully integrated mindfulness programs, such as Search Inside Yourself and SAP Global Mindfulness Practice, to reduce stress, boost work efficiency, and enhance workplace happiness. The outcomes include improved employee well-being, reduced turnover rates, and the establishment of sustainable organizational cultures. Furthermore, the article provides recommendations for the future, such as designing mindfulness programs tailored to cultural contexts and organizational needs, as well as integrating mindfulness with emerging technologies like AI to enhance its accessibility and effectiveness for both individuals and organizations.The application of mindfulness in organizational settings not only enhances work performance but also fosters better relationships within teams and promotes long-term personal development. As such, mindfulness is a highly potent innovation for advancing organizational success in the modern business landscape.

Keywords: Mindfulness, Buddhist Wisdom, Modern Leadership, Organizational Management

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การบริหารองค์กรต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยมีมาก่อน สภาวะที่เรียกว่า "VUCA" ซึ่งย่อมาจาก Volatility (ความผันผวน), Uncertainty (ความไม่แน่นอน), Complexity (ความซับซ้อน), และ Ambiguity (ความคลุมเครือ) ได้กลายเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับผู้นำองค์กรในปัจจุบัน การจัดการกับสภาวะเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยทักษะและความสามารถที่หลากหลาย หนึ่งในแนวทางที่ได้รับความสนใจคือการประยุกต์ใช้หลัก "สติ" จากภูมิปัญญาพุทธในการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานขององค์กรอย่างสิ้นเชิง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการทำงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ขณะเดียวกันก็สร้างความท้าทายใหม่ๆ ให้กับผู้นำองค์กร การปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการ

กับข้อมูลปริมาณมาก และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลเป็นเพียงบางส่วนของความท้าทายที่ผู้นำต้องเผชิญ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลยังส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร การสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการนำนวัตกรรมมาใช้และการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสำเร็จในยุคดิจิทัล (ศศิมา สุขสว่าง,2564) ภูมิปัญญาพุทธเสนอแนวทางในการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตที่สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ "สติ" หรือการมีความรู้สึกตัวทั่วพร้อม เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้นำสามารถรับรู้และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกสติช่วยเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ ลดความเครียด และเพิ่มความสามารถในการสื่อสาร นอกจากนี้ สติยังช่วยให้ผู้นำสามารถมองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้สติในการบริหารจัดการจึงเป็นนวัตกรรมที่สามารถช่วยให้องค์กรสามารถเผชิญกับความท้าทายของยุค VUCA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวคิด "สติ" เป็นนวัตกรรมเชิงจริยธรรมและจิตวิทยาสำหรับการบริหาร โดยจะนำเสนอกรอบแนวคิดและหลักการของสติในบริบทของการบริหารจัดการ รวมถึงการสร้างเครื่องมือทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในองค์กร นอกจากนี้ บทความยังมุ่งเน้นการนำเสนอกรณีศึกษาจากองค์กรที่ได้นำสติไปประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้นำที่ต้องการนำสติไปใช้ในการบริหารองค์กรของตน ในสภาวะที่โลกธุรกิจเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความไม่แน่นอน การนำหลักสติจากภูมิปัญญาพุทธมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้ผู้นำองค์กรสามารถเผชิญกับความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกสติช่วยเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ ลดความเครียด และเพิ่มความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำในยุค VUCA บทความนี้จะนำเสนอแนวคิดและเครื่องมือในการประยุกต์ใช้สติในการบริหารจัดการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้นำที่ต้องการพัฒนาองค์กรของตนให้สามารถเผชิญกับความท้าทายของยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและภูมิปัญญาพุทธว่าด้วย “สติ”

1. นิยาม ‘สติ’ ในพระพุทธศาสนา

1.1 ความหมายดั้งเดิมในพระไตรปิฎก

ในบริบทของพระพุทธศาสนา "สติ" หมายถึง "การระลึกได้" หรือ "การตื่นรู้ในปัจจุบันขณะ" ซึ่งเป็นการมีจิตที่พร้อมรับรู้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกโดยปราศจากการปรุงแต่ง (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2555) สติทำหน้าที่เป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมให้เหมาะสมและช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถตระหนักรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

การฝึกสติในพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดเฉพาะการนั่งสมาธิ แต่ยังรวมถึงการมีสติในชีวิตประจำวัน เช่น การเดิน การพูด และการคิด (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2556) นอกจากนี้ สติยังเป็นพื้นฐานของ "อินทรีย์ 5" และ "โพชฌงค์ 7" ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาจิตใจสู่ความหลุดพ้น (พระธรรมปฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

ใน มหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๙ "สติ" ถูกอธิบายว่าเป็นการพิจารณาและระลึกรู้อย่างต่อเนื่องใน 4 ด้าน ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม โดยผู้ปฏิบัติจะต้องมีจิตที่ตั้งมั่นในปัจจุบัน รู้ตัวต่อสิ่งที่กำลังทำหรือรับรู้ เช่น การเดิน การนั่ง หรือการคิด "สติ" ไม่ได้เป็นเพียงแค่การรู้ตัวทั่วไป แต่เป็นความรู้ตัวที่

แฝงไปด้วยการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ว่าล้วนเป็น อนิจจัง (ไม่เที่ยง), ทุกขัง (เป็นทุกข์), และ อนัตตา (ไม่มีตัวตน) (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525)

องค์ประกอบของสติในพระไตรปิฎก

1. สติในฐานะอินทรีย์ (Indriya)

ในพระพุทธศาสนา "สติ" จัดเป็นหนึ่งใน "อินทรีย์ 5" ซึ่งได้แก่ ศรัทธา (ความเชื่อมั่น), วิริยะ (ความเพียร), สติ (ความระลึกได้), สมาธิ (ความตั้งมั่นของจิต), และปัญญา (ความรู้แจ้ง) อินทรีย์ทั้ง 5 นี้ทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาจิตใจ โดยสติทำหน้าที่เป็นเครื่องควบคุมจิตให้อยู่ในปัจจุบันและช่วยส่งเสริมให้สมาธิและปัญญาเกิดขึ้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525)

2. สติในฐานะโพชฌงค์ (Bojjhanga)

"สติ" ยังปรากฏใน "โพชฌงค์ 7" หรือองค์ธรรมที่ช่วยให้บรรลุความหลุดพ้น ประกอบด้วย สติ (ความระลึกได้), ธัมมวิจยะ (การพิจารณาธรรม), วิริยะ (ความเพียร), ปีติ (ความอิ่มใจ), ปัสสัทธิ (ความสงบ), สมาธิ (ความตั้งมั่นของจิต), และอุเบกขา (ความวางเฉย) โพชฌงค์ทั้ง 7 นี้เริ่มต้นด้วยสติ ซึ่งเป็นฐานที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติธรรมทั้งหมด

ความสำคัญของสติในบริบทของพระพุทธศาสนา

"สติ" ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจิตใจทั้งหมดในพระพุทธศาสนา เนื่องจากทำหน้าที่เป็นรากฐานของสมาธิและปัญญา สติทำให้ผู้ปฏิบัติเห็นความจริงของสภาวธรรม และช่วยป้องกันไม่ให้จิตใจถูกครอบงำด้วยกิเลส เช่น โลภะ โทสะ และโมหะ

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การมีสติไม่ได้จำกัดเพียงการปฏิบัติสมาธิหรือวิปัสสนา แต่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทำงาน การพูด การรับฟัง และการคิด ตัวอย่างเช่น หากบุคคลมีสติขณะทำงาน เขาจะสามารถมุ่งมั่นกับงานได้โดยไม่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมภายนอก หรือหากมีสติในการพูด จะช่วยให้คำพูดนั้นมีความรอบคอบและสร้างสรรค์

"สติ" ตามความหมายในพระไตรปิฎกไม่ได้เป็นเพียงแค่การรับรู้ แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจที่มีความละเอียดลึกซึ้ง การฝึกสติช่วยให้จิตใจมีความสงบและมั่นคง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างสมาธิและปัญญา นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องสติในพระไตรปิฎกยังสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทสมัยใหม่ เช่น การบริหารจัดการองค์กรหรือการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วในปัจจุบัน

1.2 ความสัมพันธ์ของสติกับสมาธิและปัญญา

ในพระพุทธศาสนา "สติ" (Mindfulness), "สมาธิ" (Concentration), และ "ปัญญา" (Wisdom) เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งในกระบวนการพัฒนาจิตใจและปฏิบัติธรรม การทำงานร่วมกันของทั้งสามองค์ประกอบนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตสู่ความสงบและการตระหนักรู้ถึงความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม

ความหมายของสติในบริบทของสมาธิและปัญญา

สติ (Pali: Sati) หมายถึง การตื่นรู้และการระลึกได้ในปัจจุบันขณะ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของจิตที่สามารถตระหนักรู้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น โดยไม่มีอคติหรือการปรุงแต่งจากความคิด (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) สติเป็นเหมือนเครื่องมือที่ช่วยป้องกันไม่ให้จิตหลงไหลไปตามความคิดหรืออารมณ์ เช่น ความโกรธ ความกลัว หรือความฟุ้งซ่าน

สมาธิ (Pali: Samadhi) หมายถึง ความตั้งมั่นของจิตที่เกิดจากการจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างต่อเนื่อง จนจิตเข้าสู่สภาวะสงบ สมาธิเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกสติอย่างต่อเนื่อง สมาธิไม่ได้หมายถึงเพียงการสงบนิ่ง แต่ยังช่วยเสริมสร้างพลังจิตให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง

ปัญญา (Pali: Panna) หมายถึง ความรู้แจ้งในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากจิตที่ได้รับการพัฒนาผ่านการฝึกสติและสมาธิ ปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถมองเห็นความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ตามหลักไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง (ไม่เที่ยง), ทุกขัง (เป็นทุกข์), และอนัตตา (ไม่มีตัวตน) กาญจนา ต้นโพธิ์, 2013)

ลำดับความสัมพันธ์ระหว่างสติ สมาธิ และปัญญา

1. สติ: รากฐานของกระบวนการจิต

สติเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจิตใจ ทำหน้าที่คล้ายกับการจัดระเบียบความคิดและอารมณ์ โดยการดึงจิตให้อยู่กับปัจจุบัน ลดการหลงไหลไปกับความคิดในอดีตหรือความกังวลในอนาคต

ตัวอย่าง: ในบริบทการทำงาน ผู้นำองค์กรที่มีสติสามารถรับรู้ถึงความเครียดหรือความกดดันในช่วงเวลาวิกฤตได้ โดยไม่ตอบสนองด้วยอารมณ์ที่รุนแรง ซึ่งช่วยให้สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ดีขึ้น

2. สมาธิ: การจดจ่อที่ต่อเนื่อง

เมื่อสติได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จิตจะเริ่มมีสมาธิ ซึ่งหมายถึงความตั้งมั่นของจิตในสิ่งที่ต้องการพิจารณา สมาธิช่วยให้จิตไม่วอกแวกและเพิ่มความชัดเจนในกระบวนการคิด

ตัวอย่าง: ในการวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจ ผู้นำที่มีสมาธิสามารถพิจารณาข้อมูลจำนวนมากได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยไม่สับสนหรือฟุ้งซ่าน

3. ปัญญา: ผลลัพธ์จากจิตที่พัฒนาแล้ว

ปัญญาเกิดขึ้นเมื่อจิตที่มีสมาธิสามารถพิจารณาและมองเห็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง การมีปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ตัวอย่าง: ในการแก้ไขความขัดแย้งภายในองค์กร ผู้นำที่มีปัญญาจะสามารถมองเห็นรากของปัญหา เช่น การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน และหาวิธีแก้ไขที่สร้างความสมดุลแก่ทุกฝ่าย

ตัวอย่างการทำงานร่วมกันของสติ สมาธิ และปัญญา

ในบริบทของการบริหารองค์กร หากผู้นำต้องเผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อน เช่น การตัดสินใจปลดพนักงานในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ กระบวนการนี้สามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้:

สติ: ผู้นำจะเริ่มต้นด้วยการรับรู้ถึงสถานการณ์ปัจจุบันและตระหนักถึงผลกระทบที่การตัดสินใจอาจมีต่อพนักงานและองค์กร

สมาธิ: ผู้นำจะใช้สมาธิเพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ตัวเลือก และพิจารณาความเป็นไปได้อย่างรอบคอบ

ปัญญา: ผู้นำจะใช้ปัญญาในการพิจารณาทางเลือกที่ไม่เพียงแต่แก้ปัญหาทางธุรกิจ แต่ยังสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อองค์กรในระยะยาว

ความสัมพันธ์ของสติ สมาธิ และปัญญาในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สนับสนุนกันและกันอย่างต่อเนื่อง สติช่วยให้จิตสงบ สมาธิเสริมสร้างความมั่นคงของจิต และปัญญาช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจในระดับบุคคล แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการบริหารองค์กร เพื่อสร้างความยั่งยืนและความสมดุลในระยะยาว

นวัตกรรม ‘สติ’ สำหรับผู้นำยุคใหม่

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน แนวคิด "สติ" (Mindfulness) จากภูมิปัญญาพุทธศาสนาได้รับความสนใจในฐานะเครื่องมือที่ทรงพลังสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำและการจัดการองค์กร โดยแนวทางการประยุกต์ใช้สติในบริบทการบริหารองค์กรสามารถช่วยสร้างผู้นำที่มีจริยธรรม ควบคุมอารมณ์ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงาน นอกจากนี้ยังสามารถออกแบบกระบวนการฝึกสติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระยะยาว

1. สติในฐานะนวัตกรรมจริยธรรม (Ethical Innovation)

1.1) การสร้างองค์กรที่มีความซื่อสัตย์ (Integrity-Based Leadership) ผู้นำที่มีสติสามารถเป็นต้นแบบที่ดีในด้านความซื่อสัตย์ (Integrity) ซึ่งถือเป็นรากฐานของจริยธรรมในการบริหารองค์กร สติช่วยให้ผู้นำตระหนักถึงคุณค่าของความซื่อสัตย์ในการตัดสินใจ โดยไม่ปล่อยให้อคติ ความกลัว หรือแรงกดดันทางธุรกิจมาบดบังความยุติธรรม

1.2) ลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร การฝึกสติช่วยให้ผู้นำสามารถจัดการกับความขัดแย้งในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สติช่วยให้ผู้นำสามารถฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายด้วยใจเป็นกลาง ลดการตอบโต้ทางอารมณ์ และหาทางแก้ไขที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

2. สติในฐานะเครื่องมือการพัฒนา EQ สำหรับผู้นำ

2.1) การจัดการอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤต ในสถานการณ์วิกฤตที่เต็มไปด้วยแรงกดดัน ผู้นำที่มีสติสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีกว่าและสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างเหมาะสม สติช่วยให้ผู้นำหลีกเลี่ยงการตอบสนองที่เกิดจากความโกรธหรือความวิตกกังวล แต่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยการตัดสินใจที่มีเหตุผล

2.2) การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือในทีม สติช่วยให้ผู้นำพัฒนาความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น ส่งผลให้สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกในทีม การฟังอย่างลึกซึ้งและการสื่อสารด้วยสติยังช่วยให้ทีมงานรู้สึกว่าได้รับความเคารพและการยอมรับ

3. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ‘สติ’ ในองค์กร

3.1) โปรแกรมการฝึกสติในองค์กร (Corporate Mindfulness Training) โปรแกรมการฝึกสติในองค์กร (Corporate Mindfulness Training) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำและพนักงานสามารถพัฒนาทักษะด้านสติและนำไปประยุกต์ใช้ในงานได้ ตัวอย่างของโปรแกรมที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ที่พัฒนาโดย Jon Kabat-Zinn ซึ่งมุ่งเน้นการลดความเครียดและเพิ่มสมรรถภาพในการทำงาน

3.2) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยสติ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยสติ (Mindfulness-Driven Culture) ช่วยส่งเสริมให้ทุกคนในองค์กรมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองและองค์กรโดยรวม การนำสติมาใช้ในทุกกระบวนการ เช่น การประชุม การวางแผนกลยุทธ์ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน สามารถช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร

"สติ" ในฐานะนวัตกรรมสำหรับผู้นำยุคใหม่ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงปรัชญา แต่เป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สติช่วยเสริมสร้างจริยธรรมในการบริหาร ลดความขัดแย้งภายในองค์กร และพัฒนาความสามารถด้าน EQ ของผู้นำ นอกจากนี้ การออกแบบโปรแกรมฝึกสติใน

องค์กรและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยสติยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสุขภาวะของพนักงานในระยะยาว การประยุกต์ใช้สติในบริบทองค์กรจึงเป็นนวัตกรรมที่สามารถยกระดับทั้งจิตใจของบุคคลและประสิทธิภาพขององค์กรในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลง

การประยุกต์ใช้ ‘สติ’ สู่การจัดการองค์กรยุคใหม่

ในโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย แนวคิดเรื่อง "สติ" จากพระพุทธศาสนาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การสื่อสารอย่างมีสติ และการสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิต การประยุกต์ใช้สติในมิติเหล่านี้ไม่เพียงช่วยปรับปรุงการทำงานในระดับบุคคล แต่ยังส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในภาพรวม

1. สติในมิติการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

ในกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ สติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถประเมินสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและมีข้อมูลหลากหลาย การมีสติช่วยให้จิตใจสงบ เปิดรับความคิดเห็นจากหลายมุมมอง และลดอิทธิพลของอารมณ์หรืออคติส่วนบุคคล ซึ่งมีแนวโน้มจะบิดเบือนการรับรู้และนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด จากการศึกษาของ Kabat-Zinn (2003) พบว่าการฝึกสติสามารถเพิ่มความแม่นยำในการประมวลผลข้อมูล และช่วยให้ผู้นำไม่ตกอยู่ภายใต้แรงกดดันจากสถานการณ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในระดับยุทธศาสตร์ ขณะเดียวกัน สติยังส่งเสริมให้ผู้นำพิจารณาผลกระทบในระยะยาวอย่างรอบด้าน ไม่เพียงคำนึงถึงผลลัพธ์เฉพาะหน้า แต่ยังตระหนักถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในเชิงวิเคราะห์ ผู้นำที่ขาดสติมักมีแนวโน้มตัดสินใจแบบฉับพลันและขาดความยั่งยืน ซึ่งอาจบั่นทอนความน่าเชื่อถือขององค์กรในระยะยาว ตรงกันข้าม ผู้นำที่มีสติจะสามารถบริหารจัดการอย่างมีวิสัยทัศน์และพร้อมปรับตัวตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในโลกยุคปัจจุบัน

2. การสื่อสารอย่างมีสติ: ลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจ

การสื่อสารในองค์กรไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดข้อมูล หากแต่เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งสติมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพของการสื่อสาร โดยเฉพาะในมิติของความเห็นอกเห็นใจ ผู้นำที่มีสติจะสามารถเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่ตัดสินล่วงหน้า ทำให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสารในลักษณะนี้ช่วยลดความตึงเครียดในทีม เสริมสร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในหมู่สมาชิก (Goleman, 1995) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรที่มีสุขภาวะดี นอกจากนี้ สติยังช่วยให้เกิดการฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) ซึ่งไม่ใช่เพียงการได้ยินคำพูด แต่เป็นการตั้งใจฟังด้วยจิตใจที่สงบนิ่ง ปราศจากอคติหรือความคิดที่แทรกแซง การฟังในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถรับรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้พูด และเข้าใจบริบทที่แฝงอยู่ในคำพูดได้อย่างลึกซึ้ง (Brown, et al., 2007) ในเชิงวิเคราะห์ การฟังอย่างมีสติไม่เพียงเพิ่มคุณภาพของข้อมูลที่ได้รับ แต่ยังช่วยลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการสื่อสารที่ขาดความใส่ใจ กล่าวโดยสรุป การสื่อสารที่ผสานด้วยสติและความเห็นอกเห็นใจไม่เพียงแต่ยกระดับความสัมพันธ์ภายในองค์กร แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้การบริหารเป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

3. การสร้างความสมดุลระหว่างงานและชีวิต (Work-Life Balance)

ความเครียดจากการทำงานเป็นหนึ่งในปัจจัยที่บั่นทอนประสิทธิภาพการทำงานและสุขภาพจิตของบุคลากรในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ การนำสติมาใช้จึงกลายเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดแรงกดดันและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในที่ทำงาน การฝึกสติช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้อย่างมีสติและไม่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์ลบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Shapiro, et al. (2006) ที่ชี้ว่าโปรแกรมฝึกสติอย่าง MBSR (Mindfulness-Based Stress Reduction) สามารถลดระดับฮอร์โมนคอร์ติซอล ซึ่งเป็นดัชนีของความเครียด และเพิ่มความสามารถในการจัดการกับแรงกดดันในสภาพแวดล้อมการทำงานในเชิงจิตวิญญาณ การปฏิบัติธรรม เช่น การฝึกสมาธิและการเจริญสติ ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสุขในองค์กร โดยช่วยลดความฟุ้งซ่านของจิตใจ เพิ่มความนิ่งและชัดเจนในการคิดและการตัดสินใจ ผู้นำที่เปิดโอกาสให้พนักงานฝึกสติเป็นประจำมักจะพบว่าบรรยากาศภายในองค์กรมีความผ่อนคลายและเอื้อต่อการทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้น งานวิจัยโดย Siegel (2007) สนับสนุนแนวคิดนี้ โดยระบุว่าการฝึกสติส่งผลเชิงบวกต่ออารมณ์ ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร การประยุกต์ใช้สติในองค์กรยุคใหม่จึงมิใช่เพียงการดึงแนวคิดจากพระพุทธศาสนามาใช้ในระดับบุคคลเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้คุณค่ากับความสมดุลระหว่างความสำเร็จภายนอกกับความสงบภายใน ในเชิงวิเคราะห์ การบริหารองค์กรที่ผสานสติไว้อย่างเป็นระบบสามารถลดความขัดแย้ง เพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์รวมอย่างแท้จริง

กรณีศึกษาการนำ ‘สติ’ ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร

แนวคิดเรื่อง "สติ" (Mindfulness) ได้รับการนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในองค์กรระดับโลกและองค์กรในประเทศไทย โดยสติช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ความร่วมมือในทีม และสุขภาวะของพนักงาน ตัวอย่างที่น่าสนใจเหล่านี้ช่วยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแนวคิดนี้ รวมถึงบทเรียนสำคัญสำหรับการนำไปใช้ในอนาคต การนำแนวคิด “สติ” (Mindfulness) มาใช้ในองค์กรเริ่มกลายเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่ โดยมีองค์กรระดับโลกหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการสติเข้ากับวัฒนธรรมองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีของ Google นับเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด องค์กรแห่งนี้ได้พัฒนาโปรแกรมฝึกสติที่ชื่อว่า “Search Inside Yourself” (SIY) โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ และความสามารถในการทำงานร่วมกัน โปรแกรมนี้ผสมผสานแนวคิดจากจิตวิทยาสมัยใหม่ ประสาทวิทยาศาสตร์ และหลักปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ให้เหมาะกับบริบทของการทำงานในองค์กรเทคโนโลยีระดับสูง

ผลลัพธ์จากการดำเนินโปรแกรม SIY แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการลดความเครียดของพนักงาน การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการเสริมสร้างความสุขในที่ทำงาน โดยเฉพาะความสามารถในการจัดการอารมณ์และฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งถือเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานยุคปัจจุบัน งานวิจัยของ Tan (2012) ยืนยันว่า Mindfulness ไม่เพียงช่วยในระดับบุคคล แต่ยังส่งผลในระดับกลุ่ม ช่วยสร้างทีมงานที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน บริษัท SAP ซึ่งเป็นองค์กรด้านซอฟต์แวร์ชั้นนำของโลกจากประเทศเยอรมนี ได้ดำเนินโครงการ "SAP Global Mindfulness Practice" โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของพนักงานและผู้บริหาร เพื่อรับมือกับแรงกดดันในที่ทำงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากการ

ประเมินผลภายในองค์กรพบว่า พนักงานที่เข้าร่วมโปรแกรมมีระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้นถึง 20% และอัตราการลาออกลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (SAP, 2018) ในเชิงวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้สติในองค์กรเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า Mindfulness ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบริบทส่วนบุคคลหรือศาสนา หากแต่สามารถปรับให้เข้ากับบริบททางธุรกิจได้อย่างมีพลัง แนวทางนี้จึงไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพของพนักงาน แต่ยังเป็นกลไกสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนและสมดุลระหว่างความสำเร็จกับสุขภาวะของบุคลากรในระยะยาว

จุดมุ่งหมายของ SAP Global Mindfulness Practice

1) พัฒนาสุขภาวะของพนักงาน (Well-Being): โครงการนี้มีเป้าหมายช่วยให้พนักงานมีสุขภาพจิตและอารมณ์ที่ดีขึ้น ผ่านการฝึกสติที่ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสงบภายในจิตใจ **2) เสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงาน (Performance Enhancement):** Mindfulness ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มสมาธิและความสามารถในการตัดสินใจของพนักงานในสถานการณ์ที่ซับซ้อน **3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความยืดหยุ่น:** โครงการนี้ช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพนักงานอย่างสมดุลระหว่างงานและชีวิต

กระบวนการของ SAP Global Mindfulness Practice

SAP ได้ออกแบบโปรแกรมการฝึกสติให้เหมาะสมกับบุคลากรทุกระดับ โดยมีการฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ **1) หลักสูตรฝึกอบรม (Workshops):** การฝึกอบรมเน้นการสอนเทคนิคการฝึกสติ เช่น การฝึกสมาธิ การหายใจอย่างมีสติ (Mindful Breathing) และการรับรู้ความรู้สึกของตนเอง (Self-Awareness) **2) การเรียนออนไลน์ (E-Learning):** พนักงานสามารถเข้าถึงโปรแกรมการฝึกสติได้จากทุกที่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเนื้อหาได้รับการปรับให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล **3) การสนับสนุนแบบ Peer-to-Peer:** SAP สร้างเครือข่ายผู้ฝึก Mindfulness ภายในองค์กร ซึ่งช่วยให้พนักงานสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ผลลัพธ์และความสำเร็จของโครงการ

โครงการ SAP Global Mindfulness Practice ได้รับผลลัพธ์ที่ชัดเจนในเชิงบวก ดังนี้ **1) ความพึงพอใจของพนักงานเพิ่มขึ้น 20%** งานวิจัยภายในบริษัทพบว่าพนักงานที่เข้าร่วมโครงการมีความสุขกับการทำงานและความพึงพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ **2) ลดอัตราการลาออกของพนักงาน (Employee Turnover)** โครงการนี้ช่วยลดการลาออกของพนักงาน โดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานที่ทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีแรงกดดันสูง **3) การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและความคิดสร้างสรรค์** พนักงานที่ผ่านการฝึก Mindfulness สามารถแสดงศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น **4) การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร** วัฒนธรรมองค์กรของ SAP มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างงานและชีวิต

SAP ถือเป็นหนึ่งในองค์กรระดับโลกที่ไม่เพียงมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเท่านั้น แต่ยังมุ่งพัฒนาพนักงานในด้านจิตใจและความเป็นอยู่ โปรแกรม Mindfulness ได้ถูกบูรณาการเข้าในนโยบายองค์กรอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับการยอมรับว่าเป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในเชิงบุคลากร กรณีศึกษาของ SAP แสดงให้เห็นว่า Mindfulness ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการลดความเครียด แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างสุขภาวะที่ดีและประสิทธิภาพในองค์กร ผู้นำในองค์กรต่าง ๆ สามารถนำแนวทางนี้ไปปรับใช้ โดยเฉพาะในยุคที่ความเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

การเปรียบเทียบกรณีศึกษาในบริบทองค์กรไทย

ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดเรื่อง “สติ” หรือ Mindfulness เริ่มได้รับความสนใจในแวดวงองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในองค์กรขนาดใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการส่งเสริมสุขภาวะในที่ทำงาน กรณีของธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB) เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงความพยายามในการบูรณาการสติเข้ากับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในระดับผู้บริหารและพนักงานหลักผ่านหลักสูตรฝึกอบรมสติที่เน้นการจัดการความเครียด การตัดสินใจอย่างมีสติ และการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างภาวะจิตใจที่มั่นคงและพร้อมรับมือกับความซับซ้อนในงานระดับยุทธศาสตร์ ในทำนองเดียวกัน บริษัท ปตท. (PTT) ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกสมาธิและอบรมตามแนวทาง Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) สำหรับพนักงาน ซึ่งช่วยลดความเครียดและสนับสนุนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริหารที่ต้องเผชิญกับความกดดันจากการบริหารองค์กรขนาดใหญ่

เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรระดับโลกอย่าง Google และ SAP จะเห็นได้ว่าองค์กรไทยยังคงเน้นการฝึกสติในกลุ่มผู้นำเป็นหลัก ขณะที่องค์กรตะวันตกพยายามผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมแห่งสติในทุกระดับขององค์กร แม้จะมีความแตกต่างในเชิงกลยุทธ์ แต่เป้าหมายหลักกลับสอดคล้องกัน นั่นคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความตึงเครียด และส่งเสริมความสุขของพนักงานในระยะยาว ในเชิงวิเคราะห์ แนวโน้มนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการมอง “สติ” ในเชิงจิตวิญญาณส่วนบุคคล ไปสู่การเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรยุคใหม่

จากกรณีศึกษาทั้งในระดับสากลและบริบทขององค์กรไทย สามารถสรุปบทเรียนสำคัญเกี่ยวกับการนำสติมาใช้ในองค์กรได้อย่างชัดเจนว่า การฝึกสติ (Mindfulness) ไม่เพียงส่งผลต่อบุคลากรในระดับบุคคล แต่ยังมีอิทธิพลเชิงบวกต่อวัฒนธรรมและโครงสร้างขององค์กรโดยรวม ความสำเร็จที่ปรากฏอย่างเด่นชัด คือการเพิ่มความพึงพอใจและลดระดับความเครียดของพนักงาน ดังที่เห็นจากกรณีของ SAP และธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งรายงานว่าพนักงานรู้สึกสงบขึ้น มีความสุขกับการทำงานมากขึ้น และสามารถจัดการกับแรงกดดันได้ดีขึ้น นอกจากนี้ สติยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพของการตัดสินใจ โดยเฉพาะในระดับผู้นำ ซึ่งต้องเผชิญกับสถานการณ์เชิงกลยุทธ์ที่ซับซ้อน การมีสติส่งผลให้ผู้นำสามารถประเมินปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้านและมีความยั่งยืนมากขึ้น (Kabat-Zinn, 2003)

อย่างไรก็ตาม การบูรณาการสติเข้ากับระบบการทำงานยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องของทัศนคติ พนักงานบางส่วนอาจมองว่า Mindfulness เป็นเรื่องเฉพาะทางจิตวิญญาณ หรือเกี่ยวข้องกับศาสนา ทำให้เกิดระยะห่างระหว่างแนวคิดกับการนำไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การวัดผลของการฝึกสติยังคงเป็นปัญหา เนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้ เช่น ความสงบ ความชัดเจนของจิตใจ หรือความเห็นอกเห็นใจ เป็นสิ่งที่วัดค่าได้ยากในเชิงตัวเลข อีกทั้งกระบวนการบูรณาการ Mindfulness เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรยังต้องอาศัยเวลา ความสม่ำเสมอ และความร่วมมือจากทุกระดับในองค์กร

ในเชิงวิเคราะห์ แม้การนำสติมาใช้จะมีความซับซ้อนในด้านการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและโครงสร้างการบริหาร แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มใหม่ขององค์กรยุคปัจจุบันที่หันมาให้ความสำคัญกับ “ความเป็นมนุษย์” และ “สุขภาวะ” มากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

ข้อแนะนำสำหรับผู้นำที่ต้องการเริ่มต้น

1) **เริ่มต้นจากการฝึกฝนตนเอง** ผู้นำควรเริ่มต้นฝึก Mindfulness ด้วยตนเองก่อน เช่น การฝึกสมาธิหรือการฝึกสติโดยการระลึกรู้ในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจและจัดการอารมณ์ 2) **จัดโปรแกรมอบรมที่เหมาะสม** การออกแบบโปรแกรมฝึกสติที่เหมาะสมกับลักษณะงานและวัฒนธรรมองค์กร เช่น การจัดอบรมระยะสั้นสำหรับพนักงาน และโปรแกรมเชิงลึกสำหรับผู้บริหาร 3) **สร้างวัฒนธรรม Mindfulness** ผู้นำควรสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อการฝึกสติ เช่น การจัดกิจกรรมฝึกสมาธิในช่วงเริ่มต้นของวันทำงาน 4) **เน้นผลลัพธ์ในเชิงคุณภาพ** ผู้นำควรมุ่งเน้นผลลัพธ์ในเชิงคุณภาพ เช่น การลดความเครียดและการเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีในทีม มากกว่าการตั้งเป้าหมายเชิงตัวเลข

การนำแนวคิดเรื่องสติไปปรับใช้ในองค์กร ทั้งในบริบทระดับโลกและประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและเสริมสร้างสุขภาวะของพนักงาน อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จนี้มาพร้อมกับความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรและการวัดผลที่ชัดเจน ผู้นำที่ต้องการเริ่มต้นควรเริ่มจากการฝึกตนเองก่อน พร้อมสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรม Mindfulness ในองค์กร

บทสรุป

1. สรุปแนวคิดและบทบาทของ ‘สติ’ ในการพัฒนาผู้นำยุคใหม่

"สติ" (Mindfulness) จากภูมิปัญญาพุทธศาสนาได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นแนวคิดที่มีความร่วมสมัยและสามารถปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถของสติในการช่วยให้ผู้นำสามารถตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ ลดอิทธิพลของอารมณ์เชิงลบ และพัฒนาการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ส่งผลให้การบริหารจัดการองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การใช้สติในองค์กรช่วยเสริมสร้างจริยธรรมในผู้นำ (Ethical Leadership) และพัฒนาทักษะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในยุคที่ความผันผวน ความไม่แน่นอน และความซับซ้อนเป็นปัจจัยสำคัญของโลกธุรกิจ นอกจากนี้ การนำสติไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารยังช่วยลดความขัดแย้งภายในองค์กร เพิ่มความเข้าใจและความร่วมมือในทีม และสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตของพนักงาน

กรณีศึกษาจากองค์กรระดับโลก เช่น Google และ SAP รวมถึงองค์กรไทย เช่น ธนาคารไทยพาณิชย์และ ปตท. แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงบวกจากการนำสติไปใช้ ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพการทำงาน สุขภาวะของพนักงาน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับอนาคต

2.1) การพัฒนาโปรแกรมฝึกสติให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและความต้องการขององค์กร

แม้ว่าการฝึกสติในองค์กรจะมีประโยชน์อย่างชัดเจน แต่การออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทองค์กรยังคงเป็นความท้าทาย ผู้นำองค์กรควรพิจารณาปัจจัยทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความต้องการของพนักงาน เพื่อให้การฝึกสติเข้าถึงได้ง่ายและได้รับการยอมรับ เช่น การปรับหลักสูตรฝึกสติให้สอดคล้องกับค่านิยมขององค์กรในแต่ละประเทศ หรือการนำแนวทางที่เน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าศาสนามาปรับใช้

2.2) แนวทางการบูรณาการ ‘สติ’ กับเทคโนโลยี เช่น AI

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการฝึกสติ เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยให้พนักงานฝึกสติในเวลาสั้น ๆ หรือการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการสร้างเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์

ความเครียดของพนักงาน และแนะนำวิธีการฝึกสติที่เหมาะสม นอกจากนี้ การบูรณาการสติเข้ากับการทำงานของ AI ยังช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนและการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ "สติ" ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงปรัชญา แต่เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาผู้นำยุคใหม่และยกระดับการบริหารองค์กรในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลง การพัฒนาโปรแกรมฝึกสติที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการฝึกสติจะเป็นก้าวสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังช่วยเสริมสร้างคุณค่าที่แท้จริงให้แก่พนักงานและผู้นำในโลกธุรกิจแห่งอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

บทความนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสาน ภูมิปัญญาพุทธศาสนา กับ การบริหารจัดการยุคใหม่ ผ่านการประยุกต์ใช้ “สติ” (Mindfulness) เป็นนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความท้าทายขององค์กรในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อน (VUCA World) ดังนี้

ภาพที่ 1 "สติ: นวัตกรรมที่ยกระดับผู้นำและองค์กรในโลกยุคใหม่"

แผนผังนี้นำเสนอ บทบาทของสติ (Mindfulness) ในการพัฒนาผู้นำและองค์กร โดยเน้นให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาพุทธและการจัดการในโลกยุคดิจิทัล แผนผังถูกแบ่งออกเป็นหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยที่ครอบคลุมทุกมิติของการประยุกต์ใช้สติในองค์กร เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมและลำดับความสำคัญได้อย่างชัดเจน

1. สติสร้างผู้นำที่มีจริยธรรม

1.1) บทบาทของสติในจริยธรรม (Ethical Leadership) ผู้นำที่มีสติสามารถตัดสินใจได้อย่างมีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และคำนึงถึงผลกระทบระยะยาว 1.2) การจัดการอารมณ์และทักษะ EQ สติช่วยเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เช่น การควบคุมอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจ และการสร้างความร่วมมือในทีม

2. เชื่อมจิตวิทยาสู่การจัดการองค์กร

2.1) Mindfulness ในการบริหารทีม สติช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจ และส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร 2.2) Work-Life Balance สติช่วยให้พนักงานและผู้นำสามารถสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว ช่วยลดความเครียดและเพิ่มสุขภาวะ

3. โปรแกรมสติที่ผสาน AI และวัฒนธรรม

3.1) การออกแบบโปรแกรมสติในองค์กร โปรแกรมการฝึกสติสามารถปรับให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและความต้องการขององค์กรในแต่ละประเทศหรือแต่ละอุตสาหกรรม 3.2) บูรณาการ AI กับการฝึกสติ เทคโนโลยี AI สามารถสนับสนุนการฝึกสติ เช่น การใช้แอปพลิเคชันติดตามสุขภาวะ หรือการวิเคราะห์ระดับความเครียดของพนักงาน

4. สร้างสมดุลและสุขภาวะในองค์กร

4.1) การลดความเครียดในที่ทำงาน Mindfulness ช่วยพนักงานรับมือกับแรงกดดันและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น 4.2 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน วัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยสติช่วยเพิ่มความสุขในการทำงานและลดการลาออกของพนักงาน

5. Mindfulness ในยุคดิจิทัลและ VUCA World

5.1) การจัดการความซับซ้อนในโลกธุรกิจ (VUCA) สติช่วยผู้นำรับมือกับความผันผวน (Volatility), ความไม่แน่นอน (Uncertainty), ความซับซ้อน (Complexity), และความคลุมเครือ (Ambiguity) 5.2) การนำภูมิปัญญาพุทธสู่บริบทปัจจุบัน ยืนยันว่าหลักการพุทธ เช่น สติ ยังคงร่วมสมัยและสามารถผสานเข้ากับบริบทธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนผังนี้แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้สติในองค์กรไม่ใช่แค่การพัฒนาตนเอง แต่ยังช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรโดยรวม ผู้นำที่มีสติจะมีความสามารถในการจัดการปัญหาได้ดียิ่งขึ้น สร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเติบโต และเพิ่มศักยภาพขององค์กรในยุคที่ธุรกิจเผชิญความซับซ้อน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ต้นโพธิ์. (2013). การศึกษาเชิงวิเคราะห์สารัตถะในงานประพันธ์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). eridian E-Journal. 6 (1), 478-492.

ธรรมภูต. (2565). สติ สมาธิ ปัญญา เป็นธรรมที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกันให้เกิดสืบเนื่องกัน. เรียกใช้เมื่อ 6 เมษายน 2568 จาก https://pantip.com/topic/36338106.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกและอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). สติ.สำนักพิมพ์: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). บทบาทของสติในกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้. เรียกใช้เมื่อ เมษายน 2568 จาก chrome extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sju. ac.th/ pap _ file /01a3fd96cd9369e4a21e09dcaa1dcf1a.pdf

ศศิมา สุขสว่าง.(2564). การพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 6 เมษายน 2568 จาก https://shorturl.asia/wWS9f.

Bodhi, B. (2000). The Middle Length Discourses of the Buddha: A Translation of the Majjhima Nikaya. Boston: Wisdom Publications.

Brown, K. W., et al. (2007). Mindfulness: Theoretical Foundations and Evidence for Its Salutary Effects. Psychological Inquiry. 18(4), 211–237.

Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books.

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) in Psychosomatic Medicine. Psycho somatic Medicine. 64(4), 577–586.

SAP. (2018). “How Mindfulness Transforms Workplace Culture.” SAP News Center.

Siegel, D. J. (2007). The Mindful Brain: Reflection and Attunement in the Cultivation of Well-Being. New York: W. W. Norton & Company.

Tan, C. (2012). Search Inside Yourself: The Unexpected Path to Achieving Success, Happiness (and World Peace). New York: HarperOne.

การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม

Promotion and Development of Capacity in Connecting Community Tourism Routes to Strengthen the Local Economy of Agricultural Tourism Community Enterprises in Samut Songkhram Province

เอกโอฬาร โชติอนุสรณ์
Eakolarn Chotianusorn
ปัญญดา จันทกิจ
Panyada Chanthakit
ชุมพล รอดแจ่ม
Chumpon Rodjam
จิราภรณ์ บุญยิ่ง
Jiraporn Bunying
พนิดา นิลอรุณ
Panida Ninaroon
วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University
E-mail: eakolarn.ch@ssru.ac.th

Received: 25 December 2024; Revised: 26 February 2025; Accepted: 26 February 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาสถานการณ์และความต้องการการบริหารจัดการชุมชนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม (2) เพื่อสร้างการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม และ (3) เพื่อการประเมินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ใช้การสัมภาษณ์และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจำนวน 30 คน กลุ่มที่ 2 เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นประธานและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนจำนวน 200 คน กลุ่มที่ 3 เป็นการประเมินความพึงพอใจ โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน และกลุ่มที่ 4 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผลการศึกษาพบว่า (1) ชุมชนมีจุดแข็งด้านเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ แต่มีจุดอ่อน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความร่วมมือจากหลายภาค (2) สร้างการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน โดยผ่านกระบวนการสร้างโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและนวัตกรรม การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และการจัดการโดยชุมชน (3) ผลการประเมินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ผลการประเมินนี้สะท้อนถึงศักยภาพของโครงการในการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, เศรษฐกิจฐานราก, การพัฒนาขีดความสามารถ

Abstract

The purpose of this article is : (1) to study the conditions and problems, situations and needs of community management in terms of linking community tourism routes; Strengthening the basic economy of agricultural tourism community enterprises, Samut Songkhram Province (2) To promote and develop capacity in the field of community tourism routes, to strengthen the basic economy of agricultural tourism community enterprises in Samut Songkhram Province and (3) to evaluate the promotion and development of capacity in the field of community tourism route linkage to strengthen the basic economy of agricultural tourism community enterprises, Samut Songkhram Province. 4 target groups: Group 1 uses interviews and group discussions; 30 specific key informants were selected. Group 2 is an exploratory component analysis. The sample group was the chairman and members of 200 community enterprises. Group 3 was a satisfaction assessment with 30 participants. and Group 4 is 5 experts. The results of the study show that (1) the community has strengths in diverse and unique tourist routes but has weaknesses in facilities and publicity, Sustainable development requires technology, innovation and cooperation from many sectors (2) To promote and develop capacity in the field of community tourism links, through the process of creating a project to promote agricultural tourism at Tha Kha Floating Market for sustainable development by integrating the four key elements, namely promoting community cooperation and innovation, Social and cultural capital management, tourism infrastructure development and community-based management (3) Evaluation results of capacity development in the field of community tourism route linkage. The results of this assessment reflect the project's potential to create a positive impact on the development of agrotourism and strengthen the community's grassroots economy in a sustainable manner.

Keywords : Agricultural Tourism, Foundational Economy, Capacity Development

บทนำ

การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทที่การท่องเที่ยวและเกษตรกรรมเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น การวิจัยนี้มุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างการท่องเที่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเชิงเกษตร เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่น งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งมิติการท่องเที่ยวและเกษตรกรรม พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การจัดการ และการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การวิจัยยังครอบคลุมถึงการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่เพียงสร้างความบันเทิง แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง (หทัยชนก รัตนถาวรกิติ, 2566; อรุณ สนใจและคณะ, 2564) การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามประสบความท้าทายในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวและการบริหารจัดการของชุมชน การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืน จากการศึกษาของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2559) และพฤทธิ์พงศ์ ไชยพหล (2562) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแนวทางการบริหารที่เหมาะสมและการสร้างความเข้มแข็งในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง "การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม" โดยมุ่งเน้น 1) ส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางการเกษตร 2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของวิสาหกิจชุมชนและแม่บ้านเกษตรกรเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน และ 3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้สู่การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

งานวิจัยนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีใจรักการเกษตร ให้สามารถบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ ยังมุ่งเสนอแนวทางการผลักดันนโยบายการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้สู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน โดยคณะผู้วิจัยมุ่งส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยศึกษาความต้องการของผู้บริหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน และนักท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองหลักเมืองรองของรัฐบาล เพื่อพัฒนาต้นแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบครบวงจร ทั้งการพัฒนาการผลิตที่มีคุณภาพ การแปรรูปผลผลิตตามวิถีชุมชน และการตลาดสินค้าเกษตรที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และความต้องการในการบริหารจัดการชุมชนในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. เพื่อสร้างการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อประเมินผลการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ประธานวิสาหกิจชุมชนและผู้นำชุมชนในตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จำนวน 30 คน สำหรับวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์และมีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนไม่น้อยกว่า 3 ปี

กลุ่มที่ 2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 200 คน สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามประเภทของวิสาหกิจชุมชนและคำนวณสัดส่วนตามขนาดของแต่ละกลุ่ม

กลุ่มที่ 3 ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 คน สำหรับสร้างการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามความสมัครใจและความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการพัฒนา โดยคัดเลือกจากผู้ที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สำหรับประเมินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 ด้านพื้นที่

ชุมชนวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.3 ด้านวิธีวิจัย

ใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผสมผสานระหว่าง

วิธีเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายกลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจบริบทการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชน ระบบคิด และความเชื่อของชุมชน

วิธีเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

1.4 ด้านเนื้อหา

ครอบคลุมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ทุนทางสังคม นวัตกรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการจัดการโดยชุมชน โดยวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรม ทุนทางสังคม ความสามารถในการแข่งขัน และการจัดการโดยชุมชน

2. เครื่องมือการวิจัยและขั้นตอนการสร้าง

2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นที่ต้องการศึกษา

2.3 สร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้:

3.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

3.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 200 คน โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีการแจกแบบสอบถามโดยตรงและรอรับกลับทันทีเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

3.3 การจัดอภิปรายกลุ่ม จัดการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group) กับตัวแทนจากแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว โดยมีการบันทึกข้อมูลผ่านการจดบันทึกและการบันทึกเสียงการสนทนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอด้วยการบรรยายประกอบสถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากตัวแปรที่มีลักษณะเป็นนามธรรม

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล จำแนกและจัดระบบตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้แบ่งขั้นตอนกระบวนการศึกษาและการวิเคราะห์เป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผลศึกษาสภาพและปัญหาสถานการณ์และความต้องการการบริหารจัดการชุมชนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม มีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการการบริหารจัดการชุมชนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการวิเคราะห์ SWOT

SWOT	รายละเอียด
จุดแข็ง (Strengths)	• เส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ นำเสนอประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใครให้กับนักท่องเที่ยว • การมีความเชื่อมโยงและร่วมมือกันระหว่างชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสร้างพลังร่วมที่สำคัญในการพัฒนา • การใช้วัฒนธรรมและธรรมชาติของท้องถิ่นเป็นจุดขาย ส่งเสริมความน่าดึงดูดผ่านการเชื่อมโยงกับความเป็นท้องถิ่น
จุดอ่อน (Weaknesses)	• สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ทำให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวอาจมีข้อจำกัด

	• ขาดการประชาสัมพันธ์และการตลาดที่มีประสิทธิภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว • ความสามารถในการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวที่ยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม
โอกาส (Opportunities)	• การเพิ่มความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสและการเรียนรู้เปิดโอกาสใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนา • โอกาสในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท่องเที่ยวและองค์กรอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว • การใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์สามารถเพิ่มการเข้าถึงตลาดและลูกค้าใหม่ ๆ
อุปสรรค (Threats)	• การแข่งขันสูงจากเส้นทางท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันทำให้การสร้างความแตกต่างเป็นเรื่องท้าทาย • ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ไม่ยั่งยืนอาจลดความน่าดึงดูดในระยะยาว • ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรทำให้การพัฒนาและบริหารจัดการมีข้อจำกัด

จากตารางสรุปได้ว่า การวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการการบริหารจัดการชุมชนผ่านกรอบ SWOT ช่วยให้เห็นภาพรวมของการวางแผนและการพัฒนาที่ชัดเจน การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและโอกาสพร้อมกับการจัดการจุดอ่อนและอุปสรรคอย่างมีกลยุทธ์ จะช่วยให้ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามสามารถพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน การสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีและการตลาดดิจิทัล และการสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนในอนาคต

2. ผลศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พบองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและนวัตกรรม (Promoting Community Collaboration and Innovation) ซึ่งเน้นการสร้างความไว้วางใจ การเชื่อมโยงระหว่างภาคี และการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการสร้างทุนทางสังคมที่ยั่งยืน มีตัวแปรสำคัญ 5 ตัว องค์ประกอบนี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.788 ถึง 0.510 ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Capital Management) การพัฒนาทุนทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยเน้นการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ SWOT ระบุจุดแข็งของชุมชนในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นแต่ในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นความเสี่ยงจากการพึ่งพาทรัพยากรมากเกินไป

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว (Tourism Infrastructure Development) องค์ประกอบนี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.739 ถึง 0.420 ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการโดยชุมชน (Community-Based Management) องค์ประกอบนี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.828 ถึง 0.601 ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการวิเคราะห์นี้สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนและเชิงนวัตกรรมเพื่อเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยมีการจัดกลุ่มตัวแปรตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจำนวนตัวแปรที่เกี่ยวข้องในแต่ละองค์ประกอบ

3. ผลศึกษาการสร้างการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและนวัตกรรม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน รวมถึงการใช้นวัตกรรมในการสร้างทุนทางสังคมผ่านวิธีการส่งเสริมและพัฒนา

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการทุนทางสังคม การจัดการทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการบริหารและพัฒนาทุนทางสังคมผ่านการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรม การสร้างประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์และการผสมผสานวัฒนธรรมกับนวัตกรรมช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนผ่านวิธีการส่งเสริมและพัฒนา

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนาแผนที่และป้ายบอกทางที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาแผนที่และระบบนำทาง การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เน้นความรู้สึกและประสบการณ์ที่แตกต่าง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการโดยชุมชน เน้นการวางแผนและการจัดการที่มีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทรัพยากร การส่งเสริมและพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์

<u>โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน</u>

โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิต อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในระยะยาว ผ่านการบูรณาการ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและนวัตกรรม การจัดการทุนทางสังคม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นก้าวสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนตลาดน้ำท่าคา กิจกรรมที่จัดขึ้นภายใต้โครงการมีทั้งหมด 15 กิจกรรม โดยกิจกรรมหลัก ได้แก่ การนำเที่ยว ด้วยเรือและกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในชุมชนที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น แผนที่และป้ายบอกทาง รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงเกษตรที่ยั่งยืน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับชุมชน อีกทั้งยังเน้นการ อนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ

<u>การประเมินความพึงพอใจต่อโครงการ</u>

โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้รับการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ผลการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับสูงสุด

โดยทุกหัวข้อการประเมินมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.79 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการในการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัด สมุทรสงคราม หนึ่งในหัวข้อที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด คือ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และทักษะของชาวบ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำเมี่ยงคำบ้านสวนท่าคา ซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 4.93 แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความเชี่ยวชาญและสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจัดทำแผนที่และป้ายบอกทางภายในชุมชน และการใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว ก็ได้รับความพึงพอใจสูง โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.82 แสดงให้เห็นว่าชุมชนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของโครงการนี้ยังสะท้อนจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.91 แสดงถึงความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประเมินความพึงพอใจต่อโครงการ โดยแสดงข้อที่มีการประเมินสูงสุดในแต่ละด้าน

ด้านที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1	ความพึงพอใจต่อความพร้อมของชาวบ้านในการให้บริการพายเรือและให้ข้อมูล	4.92	0.143	มากที่สุด
2	ความพึงพอใจต่อความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในฐานการเรียนรู้	4.89	0.162	มากที่สุด
3	ความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเส้นทางและข้อมูลการท่องเที่ยวในชุมชน	4.85	0.192	มากที่สุด
4	ความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น เว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย ในการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน	4.82	0.213	มากที่สุด
5	ความพึงพอใจต่อการถ่ายทอดความรู้และทักษะของชาวบ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำเมี่ยงคำบ้านสวนท่าคา	4.93	0.132	มากที่สุด
6	ความพึงพอใจต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน	4.88	0.173	มากที่สุด
7	ความพึงพอใจต่อความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในการพัฒนาโครงการ	4.84	0.202	มากที่สุด
รวม		4.87	0.173	มากที่สุด

สรุปได้ว่า โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคา ประสบความสำเร็จในการสร้างขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน โดยไม่เพียงแต่เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

4. ผลศึกษาการประเมินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการประเมินการส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม โดยผ่าน

กระบวนโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยตรวจสอบใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนาโครงการ โครงการนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาระบบเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการสร้างความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบที่ 1 การส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและนวัตกรรมเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนเส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ถัดมาในองค์ประกอบที่ 2 การจัดการทุนทางสังคม มุ่งเน้นการสร้างและพัฒนาทุนทางสังคมผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความสามัคคี องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่ 4 การจัดการโดยชุมชน เน้นการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาที่แสดงภาพรวมของการประเมินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามได้อย่างชัดเจน โดยภาพรวมแล้ว โครงการนี้ได้รับการประเมินในระดับที่สูงมาก ด้วยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.65 โดยเฉพาะด้านความเหมาะสมซึ่งได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ ในขณะเดียวกัน ด้านความถูกต้องและความมีประโยชน์ยังได้รับการประเมินในระดับที่สูง ใกล้เคียงกัน โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 และ 4.64 ตามลำดับ สะท้อนถึงความสำคัญของความแม่นยำ และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการนี้ ด้านความเป็นไปได้ได้รับการประเมินใกล้เคียงกัน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.63 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของโครงการที่จะสามารถดำเนินการได้จริงตามแผนที่ กำหนดไว้ นอกจากนี้ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในทุกด้านยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำมาก (ต่ำสุดที่ 0.071 และสูงสุดที่ 0.189) แสดงถึงความสอดคล้องของความคิดเห็นจากผู้ประเมินทั้ง 5 คน ซึ่งช่วยเพิ่ม ความน่าเชื่อถือของผลการประเมินนี้ได้อย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ว่า ผลการประเมินนี้ยืนยันว่าโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความเหมาะสม มีประโยชน์ มีความถูกต้อง และมีความเป็นไปได้สูงในการดำเนินการ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งใน การสนับสนุนการตัดสินใจดำเนินโครงการต่อไป

อภิปรายผล

1. การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการในการบริหารจัดการ ชุมชนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิง เกษตรเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและเพิ่มคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่าง ยั่งยืน โดยการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการผ่านกรอบการวิเคราะห์ SWOT และ Business Model Canvas (BMC) ช่วยให้เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาเส้นทาง ท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างชัดเจน จุดแข็งหลักของชุมชน ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลายและมี เอกลักษณ์ การมีความเชื่อมโยงและร่วมมือกันระหว่างชุมชน และการใช้วัฒนธรรมและธรรมชาติของ ท้องถิ่นเป็นจุดขาย ในขณะที่จุดอ่อนที่ต้องการการพัฒนา เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอ การขาดการประชาสัมพันธ์และการตลาดที่มีประสิทธิภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวที่ยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม โอกาสที่เปิดกว้างสำหรับชุมชนคือความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสและการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือ กับหน่วยงานท่องเที่ยวและองค์กรอื่น ๆ และการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในการ ประชาสัมพันธ์ แต่ชุมชนก็ยังต้องเผชิญกับอุปสรรค เช่น การแข่งขันสูงจากเส้นทางท่องเที่ยวอื่น ๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ

รุจิราพร รามศิริ และคณะ (2563) ซึ่งพบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีความสำคัญต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gao & Wu (2022) ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

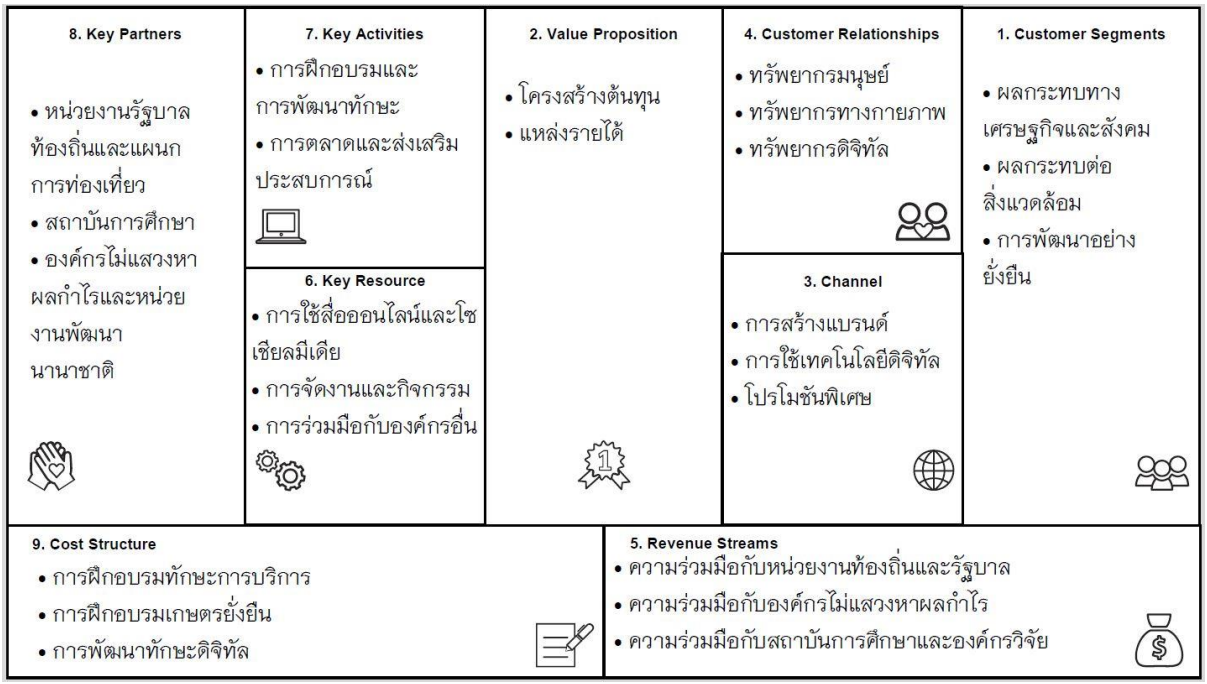
2. ผลการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถใน การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและนวัตกรรม การจัดการทุนทางสังคม และวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และการจัดการโดยชุมชน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบประกอบด้วยตัวแปรสำคัญที่แตกต่างกัน รวมทั้งสิ้น 19 ตัวแปร ซึ่งผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภจิต สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และปิยวรรณ คุ้มญาติ (2564) พบว่า การสร้างความร่วมมือของชุมชน การนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมา สร้างคุณค่าและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่พบในการศึกษานี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gannon et al. (2021) พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน และการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการส่งเสริมความร่วมมือ ชุมชนและนวัตกรรมที่พบในการศึกษานี้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rasoolimanesh, et al. (2020) พบว่า การจัดการโดยชุมชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และการจัดการ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการจัดการโดยชุมชน การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และการจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่พบในการศึกษานี้

3. ผลการศึกษาการสร้างการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายและนวัตกรรม การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และการจัดการโดยชุมชน สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเครือข่าย และนวัตกรรมที่เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความไว้วางใจ และการเชื่อมโยง ระหว่างภาคีต่าง ๆ ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวจะช่วยสร้างความเข้มแข็งและการรวมพลังในการ ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน ในขณะที่การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนผ่านการสนับสนุนการพัฒนาและการสร้างคุณค่าจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยสร้างอัตลักษณ์และความน่าสนใจให้กับเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนได้ นอกจากนี้ การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ถนน ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และป้ายสื่อความหมาย จะช่วยอำนวยความสะดวกและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนและระยะเวลาในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในชุมชน อันนำไปสู่ การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนินาถ ตรงดี และคณะ (2564) ซึ่งพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้อง อาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอก การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน

และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกันในการพัฒนาขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Seyfi, Hall, et al. (2020) ที่พบว่า การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าประทับใจ มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ คุณค่าด้านความรู้ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านความบันเทิง ซึ่งล้วนเกิดจากการนำเสนอทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น การสร้างการมีส่วนร่วม และการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายและนวัตกรรม การจัดการทุนทางสังคมวัฒนธรรม และการจัดการโดยชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee & Jan (2019) พบว่า การรับรู้ของคนในชุมชนเกี่ยวกับความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วม การกระจายผลประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นจะช่วยสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกับผลการศึกษานี้ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมและการแบ่งปันประโยชน์อย่างเท่าเทียม

4. การประเมินการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทาง ท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม แสดงให้เห็นถึงการประเมินที่ครอบคลุมและเป็นระบบของโครงการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแล้ว โครงการนี้ได้รับการประเมินในระดับที่สูงมาก สรุปได้ว่าผลการประเมินนี้ยืนยันว่าโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความเหมาะสม มีประโยชน์ มีความถูกต้อง และมีความเป็นไปได้สูงในการดำเนินการ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งใน การสนับสนุนการตัดสินใจดำเนินโครงการต่อไป นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ นิลประดับ (2563) โดยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในทรัพยากรท้องถิ่น และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gao and Wu (2020) โดยพบว่า การบูรณาการการมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการสร้างแบรนด์และการตลาด เป็นกลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ยังเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้ Business Model Canvas (BMC)

จากภาพที่ 1 แสดงการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการการบริหารจัดการชุมชนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านกรอบ Business Model Canvas (BMC) ช่วยให้เห็นภาพรวมของการวางแผนและบริหารจัดการด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน โดยระบุถึงความร่วมมือหลัก กิจกรรมหลัก ทรัพยากรหลัก ข้อเสนอมูลค่า ความสัมพันธ์กับลูกค้า ช่องทางการสื่อสาร กลุ่มลูกค้า โครงสร้างต้นทุน และกระแสรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว

สรุป

การวิจัยเรื่อง "การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม" แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องบูรณาการการดำเนินงานใน 4 มิติสำคัญ คือ การสร้างความร่วมมือและนวัตกรรม การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการโดยชุมชน ซึ่ง "โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำท่าคา" ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินในระดับดีมากจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ความมีประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยกิจกรรม เช่น การนำเที่ยวด้วยเรือ กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ ช่วยเสริมสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับชุมชน โดยความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ สามารถแข่งขัน

ในตลาดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ และสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนในระยะยาว โดยการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสมุทรสงครามจึงควรมุ่งเน้นการบูรณาการทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถนำแนวทางการประยุกต์ใช้ Business Model Canvas (BMC) ไปปรับใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือในชุมชน การนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และตอบโจทย์ความต้องการของตลาด

3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนา

2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เข้าใจถึงแรงจูงใจ อุปสรรค และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างนวัตกรรมและการนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการศึกษาเฉพาะกรณี

เอกสารอ้างอิง

ชนินาถ ตรงดี และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 11(2), 233-248.

ธัญลักษณ์ นิลประดับ. (2563). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 8(1), 59-78.

พฤทธิ์พงศ์ ไชยพหล. (2562). การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำรงชีพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

รุจิราพร รามศิริ และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 15(1), 167-185.

ศุภจิต สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ปิยวรรณ คุ้มญาติ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 15(2), 287-304.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. กรุงเทพมหานคร: สำนักสื่อสารการพัฒนา.

หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านสวนพลู-พุต่อ ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อรุณ สนใจ และคณะ. (2564). ศักยภาพการพัฒนาชุมชนสู่หมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชนโดยเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจชุมชนฐานรากกับวิถีวัฒนธรรมชุมชนตำบลบุ่งน้ำเต้า จังหวัดเพชรบูรณ์. Journal of Legal Entity Management and Local Innovation. 7(6), 191-200.

Gannon, M., et al. (2021). Assessing the mediating role of residents' perceptions toward tourism development. Journal of Travel Research. 60(1), 149-171.

Gao, J., & Wu, B. (2020). Sustainable development of rural tourism in China: Challenges and policies. Journal of Hospitality and Tourism Management. (45), 95-101.

Gao, J., & Wu, B. (2022). Business model innovation for sustainable development of rural tourism in China: A case study based on the business model canvas. Journal of Sustainable Tourism. 33, 1-20.

Lee, T. H., & Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. Tourism Management. (70), 368-380.

Rasoolimanesh, S. M., et al. (2020). Factors influencing community participation in tourism development: The case of Kampung Morten, Malacca, Malaysia. Journal of Sustainable Tourism. 28(11), 1890-1910.

Seyfi, S., et al. (2020). Exploring memorable cultural tourism experiences. Journal of Heritage Tourism. 15(3), 341-357.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกของธุรกิจชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม

Influencing Factors for Green Business Management of Sampran Community Business, Nakhon Pathom

ศุภานัน ศรีวิราช
Supanan Srivirach
นภาพร ขันธนภา
Naphaphon Khantanapha
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University
E-mail: supanan.sri495654@gmail.com

Received: 17 January 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 4 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม นโยบายแห่งรัฐ ความร่วมมือ และการจัดการองค์ความรู้ กับการจัดการธุรกิจรักษ์โลก (2) ศึกษาบทบาทของตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ ในการส่งผ่านอิทธิพลของอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายแห่งรัฐต่อการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกอย่างยั่งยืน และ (3) พัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือผู้ประกอบการ 300 รายในพื้นที่สามพราน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 ราย

ผลการวิจัยพบว่า (1) อัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายแห่งรัฐ มีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก (2) ความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก และ (3) ได้รูปแบบการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และการผลักดันนโยบายของรัฐให้เอื้อต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน ทั้งนี้ ปัญหาและแนวทางที่ค้นพบจากชุมชนสามพรานสามารถขยายผลไปใช้กับพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชนอย่างครอบคลุม

ความสำคัญ: อัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม นโยบายแห่งรัฐ ความร่วมมือ การจัดการองค์ความรู้ การจัดการธุรกิจรักษ์โลก

Abstract

This research aimed to: (1) Analyze the relationships between community identity, social responsibility, government policy, collaboration, and knowledge management with eco-friendly business management. (2) Examine the mediating roles of collaboration and knowledge management in transmitting the influence of community identity, social responsibility, and government policy on the sustainable operation of green businesses. And (3) Develop a model for sustainable green business operations in the Sampran community, Nakhon Pathom Province. A mixed-methods approach was employed, integrating both quantitative and qualitative research. The quantitative sample included 300 entrepreneurs in the Sampran area, selected through two-stage random sampling, and data were analyzed using Structural Equation Modeling (SEM). The qualitative part involved structured interviews with 10 key informants.

The research findings revealed that: (1) Community identity, social responsibility, and government policy have direct influences on collaboration and knowledge management, which act as mediating variables affecting green business management. (2) Collaboration and knowledge management have direct impacts on eco-friendly business practices. (3) A sustainable green business model was developed, comprising the enhancement of community identity in social and cultural aspects, the promotion of social responsibility, and the advancement of government policies to support collaboration and knowledge management within the community. Moreover, the issues and solutions identified in the Sampran community can be applied to other areas with similar contexts to promote inclusive and sustainable community development.

KEYWORDS: Community Identity, Social Responsibility, Government Policy, Collaboration, Knowledge Management, Green Business Management

บทนำ

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วตามเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดโลก (Berber, Slavic, & Aleksic, 2021) ขณะเดียวกันโลกกำลังเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในสังคมแห่งการสร้างสรรค์ การเชื่อมต่อ และการอยู่ร่วมกัน การเติบโตของประชากรและธุรกิจส่งผลให้ความต้องการใช้ทรัพยากรและพลังงานเพิ่มขึ้น นำไปสู่การใช้พลังงานทดแทนมากขึ้นเพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคอุตสาหกรรม การขนส่ง และการใช้เชื้อเพลิง ส่งผลให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้น กระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดภาวะแห้งแล้งและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563) ในการประชุม COP27 ที่ประเทศอียิปต์ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2565 ได้มีการหารือเรื่องผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมร่วมกันกำหนดแนวทางระดับโลกในการหยุดยั้งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2559)

ประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาเหล่านี้มักแลกมาด้วยความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2563) ความท้าทายสำคัญที่ประเทศต้องเผชิญ ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ความสามารถในการเข้าถึงและพัฒนาเทคโนโลยีต่ำ รวมถึงรายได้ของประชาชนที่ยังไม่เพียงพอ (Dien, 2000) ในขณะเดียวกัน ชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศจำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านเกษตรและอาหาร สุขภาพ พลังงาน วัสดุชีวภาพ และการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันในระดับจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยม วัฒนธรรมท้องถิ่นกำลังถูกกลืนไป รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ โดยเน้นรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร สุขภาพ และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่ยังรวมไปถึง ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่ได้รับผลกระบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการดำเนินธุรกิจในระดับชุมชน ที่มีความโดดเด่นด้านเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กำลังเผชิญกับความท้าทายจากการขยายตัวของเมืองและการใช้ทรัพยากรที่ไม่ยั่งยืน ความท้าทายยังรวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และกระทบต่อความสามารถในการดำรงชีวิตในระยะยาวของชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาของชุมชนใดชุมชนหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นประเด็นระดับโลกที่ทุกพื้นที่ต้องตระหนักและร่วมมือกันในการแก้ไข การเผชิญหน้ากับสถานการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความจำเป็นในการขับเคลื่อนธุรกิจในแนวทางที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดธุรกิจรักษ์โลก (Green Business) ที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) จึงกลายเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุล ครอบคลุมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวได้ถูกยอมรับในระดับนโยบายของประเทศ และมีการส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ นำมาปรับใช้เพื่อสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระยะยาว

ชุมชนสามพราน เป็นหนึ่งในพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่ที่มีภูมิประเทศราบลุ่ม มีความอุดม สมบูรณ์ ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเพาะปลูกพืชหรือเกษตรกรรม ซึ่งในปัจจุบันตำบลสามพรานในบริบทของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของประชากรการขยายตัว ของสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศการป้องกันภัยพิบัติ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ในชุมชน ทำให้พื้นที่สีเขียวมีปริมาณและคุณภาพที่ลดลง การพัฒนาชุมชนสีเขียวสามพราน เป็นการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อม หรือโครงการชุมชนสีเขียว โดยมีเป้าหมายคือ ชุมชนสามพรานสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยตนเอง โดยมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบธุรกิจรักษ์โลก หรือธุรกิจสีเขียว (Green Business) นำไปสู่แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงแหล่งการประกอบอาชีพของประชากร การท่องเที่ยวชุมชนทั้งในเมืองและชนบท ที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในทิศทางธุรกิจรักษ์โลกที่ยั่งยืน พร้อมมีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ด้านสังคมเพื่อความสามัคคี พึ่งพากันและกันเป็นสังคมที่ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข อันรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นตลอดไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกของธุรกิจชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม” บริบทของสังคมในชุมชนสามพรานได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของประชากรการขยายตัวของสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การป้องกันภัยพิบัติ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ทำให้พื้นที่สีเขียวมีปริมาณและคุณภาพที่ลดลง ชุมชนสามพรานมีศักยภาพระดับสูงทางด้านอาชีพ การเกษตร มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านที่โดดเด่น ซึ่งมีชื่อเสียงระดับประเทศ และได้รางวัลระดับโลก มีสถานที่ที่สำคัญที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดการธุรกิจรักษ์โลกในชุมชน โดยจากการศึกษางานวิจัยพบว่า ปัจจัยธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนได้มีผู้ศึกษาวิจัยถึงองค์ประกอบ และผลกระทบของมิติดังกล่าวไว้ในแต่ละมิติเป็นจำนวนมากขึ้น โดยแต่ละงานวิจัยได้ศึกษาเพียงมิติใดมิติหนึ่งเพียงเท่านั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ธุรกิจรักษ์โลกของธุรกิจชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจะศึกษาประเด็นที่ว่าเพราะเหตุใดหรือมีปัจจัยใดบ้างหรือไม่ที่ทำหน้าที่เป็นปัจจัยเชื่อมโยงที่นำไปสู่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจรักษ์โลกในชุมชน และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรผลลัพธ์ที่มีค่าสูงมากจนเป็นที่น่าสงสัยว่าจะต้องมีปัจจัยแฝงเข้ามาคั่นกลางระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรผลลัพธ์ที่จะทำให้เส้นทางความสัมพันธ์และความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ และบริการพื้นฐานทางสังคมในชุมชนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายแห่งรัฐกับการจัดการธุรกิจรักษ์โลก โดยมีความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้เป็นตัวแปรคั่นกลาง
2. เพื่อศึกษาบทบาทของความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายแห่งรัฐ กับการจัดการธุรกิจรักษ์โลก
3. เพื่อพัฒนาและเสนอรูปแบบการจัดการธุรกิจรักษ์โลกที่ยั่งยืนในชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานในการวิจัย

H1: อัตลักษณ์ชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือภายในชุมชน

H2: อัตลักษณ์ชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการองค์ความรู้

H3: ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือภายในชุมชน

H4: ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการองค์ความรู้

H5: นโยบายแห่งรัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือภายในชุมชน

H6: นโยบายแห่งรัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการองค์ความรู้

H7: ความร่วมมือภายในชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก

H8: การจัดการองค์ความรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก

H9: อัตลักษณ์ชุมชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก โดยผ่านตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้

H10: ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก โดยผ่านตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้

H11: นโยบายแห่งรัฐมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก โดยผ่านตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้

H12: ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ชุมชนกับการจัดการธุรกิจรักษ์โลกจะแตกต่างกันตามระดับของความร่วมมือ (Interaction Effect)

H13: ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมกับการจัดการธุรกิจรักษ์โลกจะแตกต่างกันตามระดับของการจัดการองค์ความรู้ (Interaction Effect)

H14: ตัวแปรทั้งหมดมีอิทธิพลรวม (Total Effect) ต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกอย่างมีนัยสำคัญ

หมายเหตุ: ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยบางรายการมีลักษณะเป็นตัวแปรแฝง (Latent Variables) ซึ่งจะตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) และทำการทดสอบความเป็นตัวแปรคั่นกลาง (Mediation Analysis) เพื่อยืนยันกลไกความสัมพันธ์ในแบบจำลองวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งกรอบแนวคิดที่เป็นสมการโครงสร้างของการวิจัย โดยมีปัจจัยเหตุคือ อัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายแห่งรัฐ ส่วนปัจจัยตามประกอบด้วยปัจจัยคั่นกลางคือ ความร่วมมือมือ และการจัดการองค์ความรู้ สู่ปัจจัยผลคือ การจัดการธุรกิจรักษ์โลก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกของธุรกิจชุมชน สามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการจัดการธุรกิจรักษ์โลก (Green Business Management: GBM) เป็นแนวคิดหลักซึ่งมุ่งเน้นตัวแปรที่ประกอบด้วย (1) อัตลักษณ์ชุมชน (Community Identity: COI) (2) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) (3) นโยบายแห่งรัฐ (State Policy: STP) (4) ความร่วมมือ (Cooperation: COO) และ (5) การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: KNM)

2. กลุ่มเป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการในพื้นที่ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม 1,200คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามพราน, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการในพื้นที่ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 300 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (Two Stage Sampling) ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการสุ่มผู้ประกอบการขนาดย่อย (Micro) ในพื้นที่ชุมชนสามพรานในพื้นที่ชุมชนสามพราน ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสุ่มผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลาง (Small and Medium: SME) ในพื้นที่ชุมชนสามพราน โดยใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้แผนการสุ่มแบบง่ายในช่วงเวลา ธันวาคม 2566 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งให้หลักประกันความสามารถเพื่อใช้ในการทดสอบสมการโครงสร้างตามหลักการของ Cohen (1988); Westland, (2010)

เชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการในพื้นที่ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่ประกอบธุรกิจมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 10 ราย ด้วยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามในการวิจัยฉบับนี้พัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและบริบทของธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนสามพราน

จังหวัดนครปฐม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval Scale) และอิงตามนิยามมโนทัศน์และนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของแต่ละตัวแปร เพื่อให้ข้อคำถามสะท้อนสถานการณ์จริงในปัจจุบัน ก่อนนำไปใช้จริง ได้มีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรเป้าหมาย เพื่อประเมินความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's Alpha ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.76-0.95 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Hair et al., 2006) แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้และเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำในระหว่างเดือน ธันวาคม 2566 ถึง มีนาคม 2567 ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามแบบตัวต่อตัวกับผู้ประกอบการในพื้นที่ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 300 ฉบับ ได้กลับมาอยู่ที่ 300 ฉบับ อัตราการตอบกลับอยู่ที่ 100%

2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตาม ความเหมาะสมของคุณลักษณะของข้อมูล โดยจะคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-SD) และ CV สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยการตรวจสอบยืนยันผลของความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวและหาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรง ทางอ้อม และ อิทธิพลรวมของแต่ละตัวแปรด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling-SEM)

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตามความเหมาะสมของคุณลักษณะของข้อมูล และวัตถุประสงค์สำหรับงานวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการในพื้นที่ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์การส่งผลระหว่างอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม นโยบายแห่งรัฐ ความร่วมมือ และการจัดการองค์ความรู้ กับการจัดการธุรกิจรักษ์โลก

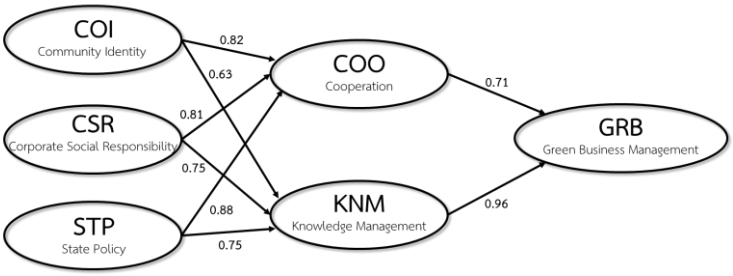
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปร

ลำดับ	ปัจจัย	$\overline{X}$	S.D.	Skewness	Kurtosis
1	อัตลักษณ์ชุมชน: COI	3.93	0.66	-0.68	0.86
2	ความรับผิดชอบต่อสังคม: CSR	4.06	0.67	-0.76	0.81
3	นโยบายแห่งรัฐ: STP	4.09	0.64	-0.95	1.87
4	ความร่วมมือ: COO	4.00	0.67	-0.64	0.49
3	การจัดการองค์ความรู้: KNM	4.01	0.65	-0.75	1.79

4	การจัดการธุรกิจรักษ์โลก: GBM	4.03	0.69	-0.74	0.96

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการธุรกิจรักษ์โลก อยู่ที่ระดับมาก ประกอบด้วย นโยบายแห่งรัฐ State Policy (STP) ความรับผิดชอบต่อสังคม Corporate Social Responsibility (CSR) การจัดการธุรกิจรักษ์โลก Green Business Management (GBM) การจัดการองค์ความรู้ Knowledge Management (KNM) ความร่วมมือ Cooperation (COO) และอัตลักษณ์ชุมชน Community Identity (COI) ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาตัวแปรขั้นกลางความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ ส่งผลระหว่างอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม นโยบายแห่งรัฐมีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนที่ยั่งยืนของชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม

X^2=458.90, df=230, p-value=.000, X^2/df=1.99, RMSEA=.047, RMR=.019, SRMR=.032, CFI=.99, GFI=.93, AGFI=.90, CN=297.84

ภาพที่ 2 แสดงเส้นอิทธิพลของสัมประสิทธิ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกของธุรกิจชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าสถิติที่คำนวณได้กับเกณฑ์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบจำลอง สมการโครงสร้างปรับแก้) Adjust Model)

รายการเกณฑ์	**เกณฑ์ที่กำหนด (Joreskog; & Sorbom.1996: 121-122)**	**ค่าสถิติของแบบจำลอง**	**การพิจารณา**
Likelihood Ratio Chi-Square Statistic (X^2)	P-value มากกว่าหรือ เท่ากับ .05 (Joreskog; & Sorbom, 1996)	X^2= 458.90 df = 230 p-value =.000	ผ่าน
Relative X^2 (X^2/df)	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2.00 (Tabachnick & Fidell, 2007)	1.99	ผ่าน
Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA)	น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (MacCallum et al, 1996)	.047	ผ่าน
Root Mean Squared Residuals (RMR)	น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Diamantopoulos & Siguaw, 2000)	.019	ผ่าน

Standardized Root Mean Squared Residual (SRMR)	น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Diamantopoulos & Siguaw, 2000)	.032	ผ่าน
Comparative Fit Index (CFI)	มากกว่าหรือเท่ากับ .90 (Fan et al, 1999)	.99	ผ่าน
Goodness of Fit Index (GFI)	มากกว่าหรือเท่ากับ .90 (Tabachnick & Fidell, 2007)	.93	ผ่าน
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	มากกว่าหรือเท่ากับ .90 (Tabachnick & Fidell, 2007)	.90	ผ่าน
Critical N (CN)	มากกว่าหรือเท่ากับ 200 (Joreskog & Sorbom, 1996)	297.84	ผ่าน

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้างที่ได้ ดำเนินการปรับแก้ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (Fit Index) ดังนี้ X^2=458.90, df=230, p-value=.000, X^2/df =1.99, RMSEA=.047, RMR=.019, SRMR=.032, CFI=.99, GFI=.93, AGFI=.90, CN=297.84 จากค่าดัชนีความกลมกลืนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ดำเนินการปรับแก้ (Adjust Model) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับได้

ตารางที่ 3 แสดงผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง) Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม) Indirect Effect) และอิทธิพลโดยรวม) Total Effect) จากแบบจำลองสมการปรับแก้

ตัวแปรตาม		**ตัวแปรต้น**					
	R^2	**อิทธิพล**	(COO)	(KNM)	(COI)	(CSR)	(STP)
(COO)		DE	-	-	.82*(10.08)	.81*(7.07)	.88*(8.10)
	.97	IE	-	-	-	-	-
		TE	-	-	.82*(10.08)	.81*(7.07)	.88*(8.10)
(KNM)		DE	-	-	.63*(8.28)	.75*(9.07)	.75*(8.61)
	.97	IE	-	-	-	-	-
		TE	-	-	.63*(8.28)	.75*(9.07)	.75*(8.61)
(GBM)		DE	.71*(9.14)	.96*(12.20)	-	-	-
	.97	IE	-	-	.92*(10.11)	.72*(8.07)	.82*(10.11)
		TE	.71*(9.14)	.96*(12.20)	.92*(10.11)	.72*(8.07)	.82*(10.11)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ ในวงเล็บ เป็นค่าสถิติทดสอบ t หากมีค่าไม่อยู่ระหว่าง -1.96 ถึง 1.96 แสดงว่ามีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

รูปแบบและพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนที่ยังยืนของชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม รูปแบบการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนที่ยังยืนของ ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม เริ่มจากการปรับปรุงอัตลักษณ์ชุมชนทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม พร้อมกับสร้างรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วยด้านบรรษัทภิบาล ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการดำเนินงานธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรม และด้านและการแบ่งปันสู่สังคม รวมทั้งรัฐบาลให้การสนับกำหนดนโยบายกฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินการเช่นนี้ ส่งผลทางตรงต่อความร่วมมือ การจัดการองค์ความรู้ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนที่ยังยืนของชุมชน สามพราน จังหวัดนครปฐม

อภิปรายผล

อัตลักษณ์ชุมชนส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่มีเป้าหมายร่วมกันและเอื้ออาทรต่อกัน เช่น ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านความร่วมมือของธุรกิจในท้องถิ่น สอดคล้องกับ Ellemers (2023) ที่ชี้ว่าอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและสังคมส่งผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของกลุ่ม ช่วยให้ผู้คนกำหนดบทบาทของตนในสังคมได้อย่างชัดเจน ด้าน Hogg (2016) ก็ระบุว่าชุมชนในฐานะองค์การทางสังคมมีเป้าหมายร่วมกัน มีความพยายามและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นรากฐานของความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ขณะที่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมก็มีบทบาทสำคัญในการส่งต่อองค์ความรู้ผ่านบุคคลและสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นจริงทางวัฒนธรรมภายใน (Jaspal, 2015) และส่งผลต่อความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจรักษ์โลกที่ยั่งยืนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาโดย Thompson (2019) ที่พบว่าอัตลักษณ์ชุมชนมีผลโดยตรงต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในชุมชนประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ บรรษัทภิบาล การจัดการสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และการแบ่งปันสู่สังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ และส่งผลทางอ้อมต่อการพัฒนาธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านบรรษัทภิบาล ชุมชนมีการกำกับดูแลกิจการอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส สร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Berber et al. (2021) และ Fatima & Elbanna (2023) ที่เน้นความเข้าใจผู้มีส่วนได้เสียและสร้างระบบส่งเสริมความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ธุรกิจในชุมชนมีการสร้างจิตสำนึกและบริหารพลังงานอย่างรอบด้าน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและบริหารความเสี่ยงทางธุรกิจอย่างยั่งยืน ด้านการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนมีการเสริมสร้างศักยภาพ ปฏิบัติตามหลักการแข่งขันที่เป็นธรรม และดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่วนด้านการแบ่งปันสู่สังคม ธุรกิจในชุมชนมีการขยายผลสู่เครือข่ายชุมชน สร้างคุณค่าที่ยั่งยืน และยกระดับคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ Fatima & Elbanna (2023) ที่เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย และสนับสนุนการสร้างระบบความร่วมมือในระดับชุมชน โดยทั้งหมดนี้ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษ์โลกผ่านความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thompson (2019) ที่ชี้ว่าอัตลักษณ์ชุมชนและธรรมาภิบาลมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารธุรกิจอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

นโยบายแห่งรัฐซึ่งครอบคลุมด้านกฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ และส่งผลทางอ้อมต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลกในชุมชน

สามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านกฎหมาย ชุมชนมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และสามารถเข้าถึงข้อมูลกฎหมายจากภาครัฐเพื่อนำมาปรับใช้ในการกำหนดพฤติกรรมในสังคม สอดคล้องกับ Lenaerts (2020) ที่ระบุว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมและกำหนดทิศทางพฤติกรรมในสังคม ส่วนด้านยุทธศาสตร์ ชุมชนมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ Hedreen (2019) ที่ชี้ว่ายุทธศาสตร์คือการวางแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนดำเนินงานตามเป้าหมายของชาติที่เน้นความมั่นคง ความเป็นธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งหมดนี้มีส่วนผลักดันให้เกิดธุรกิจรักษ์โลกที่ยั่งยืนผ่านกระบวนการความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ในระดับชุมชน ตามแนวคิดของ Lenaerts (2020)

ความร่วมมือด้านการตัดสินใจในธุรกิจชุมชนครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และการเลือกแนวทางที่เหมาะสมตามสถานการณ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ด้านการดำเนินกิจกรรม ธุรกิจชุมชนมีการระดมความคิดเห็นและประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Shewhart (1953) ที่ชี้ว่าความสำเร็จขององค์กรต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านการรับผลประโยชน์ ชุมชนมีความร่วมมือที่เข้มแข็ง สร้างความผูกพันและภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจ ซึ่งตรงกับ Thayer (2008) ที่เน้นว่าความร่วมมือส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันและผลลัพธ์ขององค์กร ด้านการติดตามและประเมินผล ธุรกิจชุมชนเน้นการประเมินเชิงพัฒนาเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับเป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับ Guba และ Lincoln (1994) ที่เน้นการประเมินแบบมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจรักษ์โลกอย่างยั่งยืนในชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Bell และ York (2010) ที่ระบุว่าการตัดสินใจของชุมชนส่งผลต่อการดำเนินงานและอัตลักษณ์ทางเศรษฐกิจของพื้นที่

การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ การรับรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจรักษ์โลกอย่างยั่งยืนในชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการเรียนรู้ ชุมชนมีการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการเรียนรู้เชิงบวกและการประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาธุรกิจและสังคม ด้านการรับรู้ ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนตามนโยบายของรัฐพร้อมบริหารจัดการองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน สอดคล้องกับ Cummings (2023) ที่ชี้ว่าการรับรู้ต้องอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลจากประสบการณ์เดิมอย่างเป็นระบบและปรับใช้ได้จริง ขณะที่ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ชุมชนให้ความสำคัญกับการยอมรับของสมาชิกทุกระดับ และใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดความรู้ในธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ Lönnqvist, Jackson และ Schiuma (2022) ที่เน้นการสร้างค่านิยมร่วมในการจัดการความรู้ในองค์กร และ Alavi & Leidner (2001) ที่ให้ความสำคัญกับระบบการจัดการองค์ความรู้ในทุกมิติ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การจัดการธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และความสมดุลอย่างยั่งยืน ด้านการสร้างรายได้ ธุรกิจมีการวางแผนทางการเงินและบริหารรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งจากการขายสินค้า บริการ หรือรายได้ทางอ้อม เช่น ดอกเบี้ยและการจำหน่ายสินทรัพย์ สอดคล้องกับ Veen และ Parijs (2006) ที่ชี้ว่ารายได้เป็นหัวใจสำคัญของความยั่งยืนในกิจกรรมทางธุรกิจ ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิต ธุรกิจรักษ์โลกส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของสมาชิกในชุมชน โดยเน้นการพัฒนาตนเองเป็นจุดเริ่มต้น เพื่อสร้างความสุขและมาตรฐานทางสังคมที่ดี ตามแนวทางของ AEDP (2015) ที่ระบุว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องเริ่มจากการเสริมสร้างศักยภาพภายใน ด้านความสมดุลอย่างยั่งยืน ธุรกิจรักษ์โลก

ในชุมชนให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสร้างสมดุลในมิติด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bocken et al. (2014) และ Borovik et al. (2023) ที่เน้นว่าธุรกิจรักษ์โลกต้องวางแผนและดำเนินงานอย่างรอบด้าน เพื่อสร้างความยั่งยืนอย่างแท้จริง

สรุป

อัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายแห่งรัฐ มีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก ความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการจัดการธุรกิจรักษ์โลก รูปแบบการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกที่ยั่งยืนประกอบด้วยการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และการผลักดันนโยบายของรัฐให้เอื้อต่อความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน ทั้งนี้ปัญหาและแนวทางที่ค้นพบจากชุมชนสามพรานสามารถขยายผลไปใช้กับพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารควรจัดการองค์ความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ในธุรกิจชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน รัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านกฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ ผู้บริหารชุมชนควรกำหนดนโยบายชัดเจนในการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม และการจัดการธุรกิจรักษ์โลกอย่างยั่งยืน.

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาธุรกิจรักษ์โลกในชุมชนสามพรานเริ่มจากปรับปรุงอัตลักษณ์ชุมชนทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม พร้อมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม รัฐบาลสนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมือและการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน ความร่วมมือในการตัดสินใจเป็นสำคัญสำหรับการดำเนินธุรกิจรักษ์โลกอย่างยั่งยืน การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านบุคคลและสภาพแวดล้อมช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยอนาคต

จากภาวการณ์แข่งขันทางด้านเศรษฐกิจที่รุนแรงทั่วโลก การจัดการธุรกิจรักษ์โลกในเกือบทุกประเทศที่อาศัยรายได้ส่วนใหญ่จากธุรกิจในท้องถิ่น อีกทั้งศักยภาพของสมาชิกในชุมชน รวมถึงการบริหารจัดการชุมชนของสังคมโลกที่ต้องได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างยั่งยืน งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาลักษณะผู้นำชุมชนที่เป็นผู้บริหารลักษณะใดที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม นโยบายแห่งรัฐ ความร่วมมือ และการจัดการองค์ความรู้ กับการจัดการธุรกิจรักษ์โลก ทั้งนี้แนวนโยบายแห่งรัฐด้านยุทธศาสตร์ ควรกำหนดเป้าหมายอย่างไรในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในชุมชนโดยมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ชุมชนมียุทธศาสตร์ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับนโยบายแห่งรัฐ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2559) . พลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.dede.go.th/

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). รายงานประจำปี 2563. กรมควบคุมมลพิษ. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/08/pcdnew-2021-08-04_06-58-34_275626.pdf.

กระทรวงอุดมศึกษาวิจัย วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม. (2562). ข้อเสนอ BCG in Action: The New Sustainable Growth Engine โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. (ฉบับพิเศษ). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2563). พัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสามพราน. (2566). ปราชญ์ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2566 จาก https://district.cdd.go.th/samphran/service/community-expert/.

AEDP. (2015). Alternative energy development plan: AEDP 2015. Retrieved August 19, 2023” from https://www.eppo.go.th/images/policy/pdf/aedp2015.pdf.

Alavi, M., & Leindner, D. E. (2001). Review: Knowledge management and knowledge management systems: Conceptual foundations and research issues. MIS Quarterly. 25(1), 107-136.

Bell, S., & York, R. (2010). Community Economic Identity: The Coal Industry and Ideology Construction in West Virginia. Rural Sociology. 75(1), 111–143.

Berber, N., et al. (2021). Corporate social responsibility in contemporary organizations: Evidence from servian processing industry. Economic Themes. 52, 227-241.

Bocken, N. M., et al. (2014). A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes. Journal of Cleaner Production. 65. 42-56.

Boltovska, L. (2023). Integration Links and Methods of Their Improvement for The Effective Functioning of The Meat and Food Subcomplex. Three Seas Economic Journal. 4(2), 6-20.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. 2nd ed. Lawrence Erlbaum Associates.

Cummings, S., et al. (2023). Editorial. uncomfortable truths in international development: approaches to the decolonization of knowledge in development practice. Knowledge Management for Development Journal. 17(1), 1-16.

Diego, T. (2019). Community identity, governance, and resilience under agri-environmental shifts in two communities of southwestern Uruguay. Community Development, Taylor & Francis Journals. 50(5), 497-514,

Dien, D. (2000). The evolving nature of self-identity across four levels of history. Human Development. 43(1), 1-18.

Ellemers, N. (2023). Social identity theory. Social psychology. Retrieved May 1, 2023 From https://www.britannica.com/topic/social-identity-theory/Identity-threat.

Fatima, T., & Elbanna, S. (2023). Corporate social responsibility (CSR) Implementation: A review and a research agenda towards an integrative framework. Journal of Business Ethics.183, 105–121.

Guba, E., & Lincoln, Y. (1994). Competing paradigms in qualitative research. The handbook of qualitative research. (Eds.). London: Dentin, N. K. & Lincoln, Y. S.

Hedreen, S. (2019). GDP: The total value of goods and services of a nation. Retrieved May 1, 2023 From https://www.businessnewsdaily.com/3617-gdp-definition .html.

Hogg, M. A. (2003). Social identity. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), Handbook of self and identity. The Guilford Press.

Jaspal, R. (2015). Migration and identity processes among first generation British South Asians. South Asian Diaspora. 7(2), 79–96.

Lenaerts, K. (2020). New horizons for the rule of law within the EU. German Law Journal. 21, 29–34.

Lönnqvista, A., et al. (2022). Key development areas for the growing and maturing knowledge management research field: creativity, novelty, relevance and impact. Knowledge Management Research & Practice. 20(2), 175-176.

Thayer, C. A. (2008). Ho Chi Minh, International Encyclopedia of the Social Sciences. 3(9), 491-492.

Veen, R., & Parijs, P. (2006). A capitalist road to communism. Basic Income Studies, 1(1), 6-6.

Walter Shewhart, (2023). Shewhart-Deming's learning and quality cycle. Retrieved May 1, 2023 From https://foresightguide.com/shewhart-and-deming/.

Westland, C., (2010). Lower Bounds on Sample Size in Structural Equation Modeling. Electronic Commerce Research and Applications (Elsevier). 9(6), 476-487.

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Youth Political Awareness Under the Democratic Regime The 2560 Constitution Era in the Northeastern Region

พระณัฐวุฒิ พันทะลี
PhraNatthawut Phanthali
พระครูวินัยธรวุฒิไกร อภิรกฺโข
PhrakruwinaidhornWuttikrai Abhirakkho
พระเดชา นามวงษา
PhraDecha Namwongsa
พระมหาชัชวาลย์ จารย์คุณ
Phramaha Chatchawan Jankhoon
วิญญู เถาถาวงษ์
Winyoo Thaothawong
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University Isan campus
Email: pantalee200134go@gmail.com

Received: 20 January 2025; Revised: 26 February 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบการอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า: 1) การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=0.38) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\overline{X}$ =3.10 S.D.=0.36) ด้านศรัทธาในระบบประชาธิปไตย ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=0.19) และด้านด้านเคารพสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.02 S.D.=0.67) ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_2) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) และด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .337 .103. และ .067 ตามลำดับ และ 3) แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า (1) การเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง (2) การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (3) การสนทนาประเด็นทางการเมือง (4) การร่วมรณรงค์หาเสียง (5) การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และ (6) การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง, การปกครองระบอบประชาธิปไตย, รัฐธรรมนูญ 2560

Abstract

This research aims (1) to study the political awareness of youth under the democratic regime under the 2560 constitution, (2) to study the factors affecting the political awareness of youth under the democratic regime under the 2560 constitution, and (3) to study the guidelines for the development of political awareness of youth under the democratic regime under the 2560 constitution in the Northeastern region. It is a quantitative and qualitative research. The sample group includes 400 people aged 18 and over in the Northeastern region and 20 informants. The research instruments include questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis include frequency, percentage, multiple regression analysis, and descriptive analysis to discuss the results.

The research results found that: 1) The political awareness of youth under the democratic regime of the 2017 constitution in the Northeastern region was at a moderate level overall ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=0.38), ranked from most to least as follows: political participation (=3.10 S.D.=0.36), faith in the democratic system ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=0.19), and respect for one's own rights and respect for the rights of others ($\overline{X}$ =3.02 S.D.=0.67), respectively. 2) Factors affecting the political awareness of youth under the democratic regime of the 2017 constitution in the Northeastern region Significantly, including peer group and community (X_2), educational institution (X_3), and media institution (X_4). The three independent variables had coefficients of predictors in raw scores (b) equal to .337, .103, and .067, respectively. 3) Guidelines for developing political awareness of youth under the democratic regime of the 2017 Constitution in the Northeastern region found that (1) participating in listening to political speeches (2) listening to political news via social media (3) discussing political issues (4) participating in campaigns (5) exercising the right to vote and (6) participating in political gatherings.

Keywords: Political Awareness, Democracy, constitution 2560

บทนำ

การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของคนไทยตามมาตรา 72 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” และเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมือง และการปกครอง โดยการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ โดยเจตจำนงดังกล่าว ปรากฏอยู่ในรูปของการการสนับสนุนต่อการตัดสินใจในระบบการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบหนึ่ง เป็นกระบวนการที่ประชาชนเลือกรัฐบาลที่เข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง และเป็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจปกครองของพรรคการเมืองหรือคณะบุคคลเพียงกลุ่มเดียว การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน จะขาดกระบวนการเลือกตั้งไปไม่ได้ เพราะการเลือกตั้งเป็นการที่ประชาชนได้ใช้สิทธิทางการเมืองในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำงานบริหารประเทศ การจัดการปกครองที่ปราศจากการเลือกตั้ง ถือเป็นการปกครองแบบเผด็จการ ฉะนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นขั้นตอนสำคัญและจำเป็นสำหรับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2566)

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในแต่ละประเทศสามารถบ่งบอกได้ถึงระบอบประชาธิปไตย จะพัฒนาไปในทิศทางก้าวหน้าหรือยั่งยืนมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของประชาชนของแต่ละประเทศที่จะเข้าใจสาระสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของประชาธิปไตย รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดจากจิตสำนึกทางการเมืองและการตื่นตัวทางการเมืองเป็นลำดับแรกก่อน การตื่นตัวทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นวิธีการในการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น แต่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประชาธิปไตยสมัยใหม่ ประชาชนนี้เป็นผู้แสดงออกทางการเมืองมากกว่าที่จะเป็นผู้ชมทางการเมือง ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมืองต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องและมีความเป็นเหตุเป็นผลอันเกิดจากจิตสำนึกของประชาชนที่เข้าใจสภาพการเมืองอย่างถูกต้องเหมาะสม (Sengphairogh, W., 2012)

การตื่นตัวทางการเมืองที่ผ่านมาพบว่าเกิดจากการปลุกเร้าหรือปลุกระดมให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการผลประโยชน์ทางการเมืองให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่มมากกว่าที่จะเกิดจากการสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้หันมาตื่นตัวสนใจกับปัญหาบ้านเมืองโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น ยังมีผลต่อการตัดสินใจในนโยบายรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลได้รู้ถึงความต้องการของประชาชนผ่านข้อเรียกร้องและข้อเสนอที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน การตื่นตัวทางการเมืองต้องคำนึงถึงความเหมาะสม คือ ไม่เป็นการตื่นตัวไปตามกระแสมากจนเกินไป จนทำให้กลายเป็นการปลุกระดมทางการเมืองและก่อให้เกิดความวิกฤติวุ่นวายทางการเมืองของประเทศชาติ ซึ่งพบเห็นได้ในหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา การตื่นตัวทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเกิดความเข้มแข็งได้หากดำเนินการอย่างมีขอบเขตที่เหมาะสมเป็นไปตามกฎกติกาที่ร่วมกันกำหนดไว้ แต่หากการตื่นตัวทางการเมืองมีสูงจนเกินไป จนไม่อยู่ในกรอบกติกาและรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมดอาจจะนำไปสู่ความไร้ระเบียบของระบอบประชาธิปไตยได้ในที่สุด (ThaiPublica, 2014)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบ ประชาธิปไตย กรณีศึกษา: ตำบลธาตุ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ ของ สุเทวี คงคูณ (2564) พบว่า ระดับความคิดเห็นความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบ ประชาธิปไตยในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า อันดับแรกคือ ด้านสถาบันการศึกษา รองลงมาคือด้านความเข้าใจทางการเมือง ด้านสถาบัน สื่อมวลชน ด้านสถาบันครอบครัว และลำดับสุดท้ายคือ ด้านกลุ่มเพื่อนและ

ชุมชนแนวทางการเสริมสร้าง ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบประชาธิปไตยด้านสถาบันการศึกษาควรจัดตั้งแหล่ง เรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชนควรมีการพูดคุยและมีส่วนร่วมแบบวิถี ประชาธิปไตย ด้านสถาบันสื่อมวลชนควรเน้นการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเยาวชนหาวิธีการจูงใจใน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านความเข้าใจทางการเมืองควรจัดให้มีเวทีประชาธิปไตยในการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองสำหรับเยาวชน และสมปอง รักษาธรรม (2552) ได้กล่าวอีกว่า จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นได้ว่าเยาวชนหันมาตื่นตัวกับการเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมในเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เยาวชนพึงมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้น อาจจะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือสวนทางกันขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ประกอบด้วยสถาบันครอบครัว ซึ่งถือเป็นสถาบันแรกที่สามารถหล่อหล่อมให้เยาวชนเกิดอุปนิสัยความเชื่อหรือแนวคิดในสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถมีผลต่อไปได้ในอนาคต โดยผ่านการอบรมสั่งสอนมาจากพ่อแม่หรือเครือญาติต่อมาเมื่อสมาชิกในสังคมเข้าสู่วัยที่ต้องเข้ารับการศึกษาผ่านสถาบันการศึกษาที่สามารถปลูกฝังความรู้ เปิดโลกทัศน์ในอีกมุมมองหนึ่งให้กับเยาวชน โดยจะเห็นได้ชัดว่าหากเยาวชนที่มีการศึกษาสูงขึ้น การตื่นตัวหรือความตระหนักในด้านใดด้านหนึ่งจะสูงขึ้นตามไปด้วย หรือแม้แต่ในกลุ่มเพื่อนก็ส่งผลต่อความตื่นตัวเช่นเดียวกันหากเรามีการตื่นตัวอยู่เสมอ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนากลยุทธ์สร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 16,935,838 คน (ข้อมูลจาก สำนักงานการเลือกตั้งจังหวัด ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้สูตรในการคำนวณของ ทาโร ยามาเน (Yamane, 1973)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ **แบบสอบถาม** ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

3.1 การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตาขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นหลักการในการสร้างแบบสอบถาม (2) กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามตามแนวคิด ทฤษฎี และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้มีคุณภาพ (3) นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 คน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try–out) จำนวน 30 คน ในจำนวนประชากร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (5) วิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (item discrimination) และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .457-.840 และได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.86 โดยใช้วิธีของ Cronbach จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 ท่าน แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ที่ผ่านการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จนมีคุณภาพที่ยอมรับได้ เพื่อนำไปดำเนินการเก็บข้อมูล จากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวให้กับผู้นำชุมชน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยชี้แจง

รายละเอียดให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน จำนวน 400 คน ได้ทราบ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ถูกต้องครบถ้วนทุกฉบับ 2) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด และเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด คืนภายใน 1 สัปดาห์ 5) เก็บแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด และตรวจความถูกต้องว่าครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสัมภาษณ์ ผู้ได้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อทำการวิจัยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ชี้แจงให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทราบในขั้นตอนต่างๆของการวิจัยในครั้งนี้ได้ทราบ และดำเนินการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อดำเนินการขั้นต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อการทำวิจัย มีดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ดังนี้

1) การวิเคราะห์ การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลจากการศึกษาวิจัย

2) การวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำเสนอเป็นรูปตาราง พร้อมทั้งคำบรรยายใต้ตาราง ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

3) การวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

- ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการสรุปใจความสำคัญของการสัมภาษณ์ และการตีความหมายของการสัมภาษณ์ เพื่อนำเสนอข้อมูลเป็นการพรรณนาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

1) การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านศรัทธาในระบบประชาธิปไตย	3.07	0.19	ปานกลาง
ด้านเคารพสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น	3.02	0.67	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.10	0.36	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.04	0.38	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.04 S.D.=0.38) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X}$ =3.10 S.D.=0.36) ด้านศรัทธาในระบบประชาธิปไตย ($\bar{X}$ =3.07 S.D.=0.19) และด้านด้านเคารพสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\bar{X}$ =3.02 S.D.=0.67) ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.661	.096		6.868	.000	.472	.850
ด้านสถาบันครอบครัว (X_1)	.200	.171	.386	1.171	.242	-.136	.535
ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_2)	.337	.032	.420	10.650	.000*	.275	.399
ด้านสถาบันการศึกษา (X_3)	.103	.018	.441	5.683	.000*	.067	.138
ด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4)	.067	.025	.178	2.720	.007*	.019	.115
ด้านสถาบันทางการเมือง (X_5)	.047	.170	.090	.274	.784	-.288	.382

SE_{est} = ±.07643 R = .898; R^2=. 806 ; Adj. R^2 =.803; F = 271.526; p-value =0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_2) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) และด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .337 .103. และ .067 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว (X_1) และด้านสถาบันทางการเมือง(X_5) ตัว

แปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 80.3

3) แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า (1) การเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง (2) การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (3) การสนทนาประเด็นทางการเมือง (4) การร่วมรณรงค์หาเสียง (5) การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และ (6) การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

อภิปรายผล

1. การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=0.38) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\overline{X}$ =3.10 S.D.=0.36) ด้านศรัทธาในระบบประชาธิปไตย ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=0.19) และด้านด้านเคารพสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.02 S.D.=0.67) ตามลำดับ ทั้งนี้อันเนื่องมาจากเยาวชนไทยในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนมากมักจะใส่ใจเรื่องการเรียน การศึกษาเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งต้องมีการติวเพื่อสอบเข้ามหาลัย การเรียนพิเศษ จึงอาจเป็นสาเหตุที่ให้มีการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฐมน หมวกฉิม และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ผลการวิจัยพบว่า 1. วัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อการตื่นตัวทาง การเมืองของเยาวชนมากกว่าสถาบันกล่อมเกลาทางการเมือง 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนที่มี ผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสมการถดถอยมีอำนาจในการทำนาย คิดเป็น ร้อยละ 37.7 และหลักอิทธิบาท 4 เป็นสิ่งที่ดีต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่เยาวชนต่อการตื่นตัวทางการเมือง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_2) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) และด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .337 .103. และ .067 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว (X1) และด้านสถาบันทางการเมือง(X_5) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 80.3 ทั้งนี้อันเนื่องมาจากสถาบันครอบครัวให้ความใส่ใจในลูกหลาน เพื่อศึกษาเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฏฐพจน์ ขนฺติธโร (ร่องน้อย) (2563) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ปัญหาประชาชนเบื่อหน่ายการเมืองแบบเดิม ๆ ที่ประชาชนต้องการและให้ความสำคัญในแต่ละด้าน มีดังนี้คือ ด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร แสดงวิสัยทัศน์ให้ประชาชนเห็นถึงความรู้ความสามารถในการจะแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นในอนาคต นึกถึงพึ่งได้ ด้านการหาเสียงของผู้สมัคร นักการเมืองต้องเปลี่ยนวิธีการหาเสียง สร้างจุดเด่นให้ประชาชนเชื่อมั่นได้ ด้านพรรคการเมือง พรรคการเมืองควรเห็นประโยชน์ประชาชนเป็นที่ตั้ง ด้านนโยบาย เน้นหนักการแก้ปัญหาเรื่องของเศรษฐกิจในทุกระดับ ด้านสื่อมวลชน ควรชี้แจงสิ่งที่เป็นกลางสร้างความเข้าใจในฐานะสื่อมวลชล ให้ข้อมูลที่เป็นจริง ช่วยประชาชนเป็นกระบอกเสียง

3. แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า (1) การเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง (2) การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (3) การสนทนาประเด็นทางการเมือง (4) การร่วมรณรงค์หาเสียง (5) การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และ (6) การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฐมน หมวกฉิม (2564) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนชาวไทย จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัย และทำการวิเคราะห์ จากบทความต่าง ๆ เราสามารถวิเคราะห์ประเด็นที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองได้ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้ คือ 1) การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) การเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง 3) การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 4) การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และการออกเสียงประชามติร่างกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง 5) การปลูกฝึกจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมประชาธิปไตย หัวใจสำคัญคือการเปลี่ยนหรือปลูกฝัง ทัศนคติให้เยาวชนและประชาชนเห็นว่าตนเป็นพลเมืองของสังคมไทย

สรุป

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=0.38) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\overline{X}$ =3.10 S.D.=0.36) ด้านศรัทธาในระบบประชาธิปไตย ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=0.19) และด้านด้านเคารพสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.02 S.D.=0.67) ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_2) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) และด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .337 .103. และ .067 ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า (1) การเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง (2) การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (3) การสนทนาประเด็นทางการเมือง (4) การร่วมรณรงค์หาเสียง (5) การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และ (6) การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่องการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพบว่าการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับระดับปานกลาง ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ควรให้เจ้าหน้าที่ศึกษาด้านนโยบาย พรรคการเมือง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อควรมีนโยบายกำกับติดตามการอย่างมีประสิทธิผล

1.2 ควรมีแนวทางการอบรม ผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ติดตามและมีความโปร่งใสในการนำเสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ควรสร้างวัฒนธรรมให้กับพรรคการเมืองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการหาเสียงการรณรงค์เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชน ถึงสิทธิประโยชน์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการทำการศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง วิสัยทัศน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และประสิทธิผลของนโยบายทางการเมืองของพรรคที่ได้รับชัยชนะการเลือกตั้ง

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบนโยบายพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านตลอดถึงประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายของรัฐบาล และประสิทธิผลของสื่อมวลชนต่อการเมืองไทยอย่างมีประสิทธภาพ

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

ณฐมน หมวกฉิม และคณะ. (2567). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย. วารสารรัชต์ภาคย์. 16(44), 103-118.

ณฐมน หมวกฉิม. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนชาวไทย. วารสารรัชต์ภาคย์. 15(38), 253-265.

พระมหาณัฏฐพจน์ ขนฺติธโร (ร่องน้อย). (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2566). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2564). กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พริ้นท์ จำกัด.

สมปอง รักษาธรรม. (2552). ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่ภาคใตกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยชวงปพ.ศ. 2549-2552 : ศึกษากรณีเปรียบเทียบนักศึกษาใน

สถาบันอุดมศึกษา 5 จังหวัด ภาคใต้. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.

สุเทวี คงคูณ. (2564). ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบ ประชาธิปไตย กรณีศึกษา: ตำบลธาตุ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ. บทความวิจัย. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตรและสังคมศาสตร มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุร. 4(3), 67-80.

Sengphairogh, W. (2012). Political Consciousness and the Development of Democratic Political Culture among the Youths in Education Institutes in Bangkok during B.E. 2549-2554. Doctor of Philosophy Program in Political Communication. Political Communication College, Krirk University.

ThaiPublica. (2014). Supreme council peeling: empowering game, inspection and benefit. Retrieved July 5, 2020, from https://thaipublica.org/2014/04/inside-thai-parliament-3/.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.

การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

Promoting The Work Performance of Roi Et Municipality Personnel, Roi Et Province

สุภาภรณ์ อุณหวุฒิ
Supabhorn Unnahawut
พระมหาไทน้อย ญาณเมธี
Phamaha Thainoi Yanamethi
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus
E-mail : pktoey26@gmail.com

Received: 30 January 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 26 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่เป็นพนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง จำนวน 237 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ t-test (Independent Samples) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งห้าด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ลำดับความถี่สูงไปหาต่ำสามอันดับแรก คือ ควรอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน เพื่อยกระดับให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรและระบบงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดมากยิ่งขึ้น และควรอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการบริการเป็นเลิศ เพื่อยกระดับให้บุคลากรให้บริการด้วยความเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การส่งเสริม, สมรรถนะ, การปฏิบัติงาน, บุคลากร, เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

Abstract

The objectives of the research was 1) to study the level of competency enhancement in the work performance of personnel in Roi Et Municipality, Roi Et Province, 2) to compare the competency enhancement in the work performance of personnel in Roi Et Municipality by gender, age, educational level, and work experience, and 3) to study suggestions for enhancing the work performance competencies of personnel in Roi Et Municipality. The sample group consists of 237 personnel from the municipality, including civil servants, permanent employees, and contract workers. The research tools included a questionnaire. Statistics used in data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Statistics used to test hypotheses include t-test (Independent Samples) and one-way ANOVA.

The results showed that: 1) Overall, the competency enhancement in the work performance of personnel in Roi Et Municipality is at a high level. When examined by specific aspects, the results show high levels in all five areas, ranked from the highest to lowest mean scores as follows: adherence to ethics and correctness, understanding of the organization and work systems, focus on performance outcomes, excellence in service, and teamwork. 2) Hypothesis testing revealed that personnel with differences in gender, age, educational level, and work experience had varying levels of competency enhancement in their work performance, both overall and in specific aspects, which does not align with the research hypothesis. 3) The research findings suggested that the three most frequently mentioned recommendations were: providing training and development in organizational understanding and work systems to enhance personnel's commitment to improving the organization and its efficiency, providing training and development in organizational understanding and work systems to maximize organizational benefits, and providing training and development in service excellence to improve personnel's attentiveness and service quality.

Keywords: Promoting, Competency, Performance, Personnel, Roi Et Municipality

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในทุกกิจกรรมของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่ายุคสมัยนี้เป็นยุคของการบริหารงานบุคคลบนพื้นฐานของการพัฒนาสมรรถนะ สำหรับภาคราชการของไทยในช่วงที่ผ่านมามีการปรับตัวอย่างมากเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานและเพื่อรองรับกับสถานการณ์ อาทิ การพัฒนาการแข่งขัน ความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมในสังคมที่จะเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน และเมื่อกระแสการปฏิรูประบบราชการเกิดขึ้นได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาศักยภาพหรือขีดความสามารถของตัว

ข้าราชการเอง ทำให้แนวคิดสมรรถนะถูกนำมาปรับใช้ในกระบวนการบริหารงานบุคคลของภาครัฐไทยโดยมีเป้าหมายเพื่อการสร้างภาครัฐให้มีสมรรถนะเพิ่มสูงขึ้นสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไป (ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2548)

ในปี พ.ศ. 2556 - 2561 คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนการพัฒนาระบบราชการไทย ไว้สามหัวข้อ คือ 1) ยกระดับองค์การสู่ความเป็นเลิศ 2) พัฒนาอย่างยั่งยืน 3) ก้าวสู่สากล และเจ็ดประเด็นยุทธศาสตร์ เฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาองค์การให้มีขีดความสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ กำหนดให้พัฒนาส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่องค์การแห่งความเป็นเลิศ เน้นการจัดโครงสร้างให้มีความทันสมัย กะทัดรัด มีรูปแบบเรียบง่าย (Simplicity) ระบบการทำงานมีความคล่องตัว รวดเร็ว ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงาน เน้นการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์การ เน้นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าในการปฏิบัติภารกิจของภาครัฐ พัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดสมรรถนะและของบุคลากรและประสิทธิภาพของระบบราชการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557) และประกาศคณะกรรมการกลางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) เรื่อง กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2557 ได้กำหนดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารงานบุคคลของพนักงานส่วนท้องถิ่น ไปเป็นระบบแท่ง (Broadband) คือ การสรรหา การแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การให้พ้นจากตำแหน่งการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการ จะต้องคำนึงถึงความรู้ ทักษะและ“สมรรถนะที่จำเป็น” เพื่อให้คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ., ก.ท. และ ก.อบต.) ได้นำสมรรถนะดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นทุกประเภทตำแหน่งและทุกระดับ เพื่อใช้สำหรับการสรรหา การแต่งตั้ง การเลื่อนระดับ การเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือการพัฒนาข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความต้องการของประชาชน โดยกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นของพนักงานส่วนท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท คือ 1) สมรรถนะหลัก ซึ่งมีทั้งหมด 5 สมรรถนะ 2) สมรรถนะประจำผู้บริหาร ซึ่งมีทั้งหมด 4 สมรรถนะ 3) สมรรถนะประจำสายงาน ซึ่งมีทั้งหมด 22 สมรรถนะ ซึ่งสมรรถนะประจำสายงานที่ถูกกำหนดให้เป็นสมรรถนะที่จำเป็นประจำสายงานในทุกประเภทและระดับตำแหน่งไว้อย่างน้อยสายงานละ 3 สมรรถนะ (คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, 2558) จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานของบุคลากรที่ขาดสมรรถนะ คือ ขาดความรู้ความชำนาญ ทักษะ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน รวมถึงค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ อาจทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ศรัณย์พัชร์ ไผ่พูล, 2559)

ปัจจุบันการบริหารงานและการพัฒนาบุคลากรมีการแข่งขันสูงเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากองค์กรอื่นและประชาชนผู้รับบริการ และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในที่มีผลต่อการบริหารงานบุคคลของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่า 1) การปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการยังขาดการทำงานแบบบูรณาการเชื่อมโยงกัน 2) เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ที่เป็นระบบและเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน 3) เจ้าหน้าที่ยังขาดความตระหนักและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง 4) ขาดการสร้างวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และ 5) ข้าราชการยังขาดระเบียบวินัยที่ดีในการทำงานตามที่ (เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, 2566) ดังนั้น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตามแนวคิดสมรรถนะของสำนักงาน

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนห้าด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม 3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน 4) ด้านการบริการเป็นเลิศ และ5) ด้านการทำงานเป็นทีม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานแก่หน่วยงานอื่นได้ โดยเฉพาะการวางแผนการฝึกอบรมที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่เป็นพนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง จำนวน 237 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นโดยคำนึงถึงความน่าจะเป็นของบุคลากรที่ได้รับเลือก ซึ่งเป็นไปในแบบการสุ่มไม่เฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด และแบบเลือกตอบ (Check List) เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกระดับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำแนกออกเป็นห้าด้าน คือ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม 3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน 4) ด้านการบริการเป็นเลิศ และ5) ด้านการทำงานเป็นทีม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าความตรงตามเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.920 สถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent Samples) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม

การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงาน	ระดับการส่งเสริม			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.08	0.59	3	มาก
2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	4.22	0.51	1	มาก
3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	4.13	0.58	2	มาก
4. ด้านการบริการเป็นเลิศ	3.73	0.61	4	มาก
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.64	0.66	5	มาก
รวม	**3.96**	**0.59**	**-**	**มาก**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งห้าด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลปรากฏดังนี้

1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 9 การมุ่งมั่นปฏิบัติงานตรงตามระเบียบ รองลงมา คือ ข้อที่ 7 การมุ่งมั่นปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่รับผิดชอบ และน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 การปฏิบัติงานมากกว่ามาตรฐานกำหนด

2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 การปฏิบัติงานยึดหลักธรรมาภิบาล รองลงมา คือ ข้อที่ 1 การปฏิบัติงานด้วยการยึดหลักกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับอย่างถูกต้อง และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 10 การปฏิบัติงานด้วยความกรุณาสงสาร

3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 9 ยึดผลประโยชน์ขององค์กรและระบบงาน รองลงมา คือ ข้อที่ 10

การรักษาไว้ซึ่งองค์กร และระบบงาน และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 4 การมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรให้มีชื่อเสียงในทางที่ดีงาม

4) ด้านการบริการเป็นเลิศ พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 การให้บริการด้วยความสุภาพอ่อนน้อม รองลงมา คือ ข้อที่ 4 การให้บริการด้วยความมุ่งมั่นเอาใจใส่ และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 10 การให้บริการด้วยความรักในงานที่ทำ

5) ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 การมีความรักใคร่กลมเกลียวกันในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ข้อที่ 4 การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการปฏิบัติงาน และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 9 การให้การยอมรับซึ่งกันและกัน

2. ผลการเปรียบเทียบการความแตกต่างของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานแตกต่างกัน พบว่า บุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงาน โดยภายรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นเอาใจใส่ ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ตรงตามหน้าที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ตรงตามระเบียบ การมุ่งมั่นปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ควรอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้นเป็นอันดับแรก และเพื่อยกระดับให้บุคลากรปฏิบัติงานตรงตามมาตรฐานที่กำหนดมากยิ่งขึ้น

2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม เป็นการปฏิบัติงานด้วยการยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอย่างถูกต้อง ยึดหลักธรรมาภิบาล หลักคุณธรรม หลักศีลธรรม ขยันอดทน เอาใจใส่ กรุณาสงสาร และตรงไปตรงมา ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับให้บุคลากรมีการปฏิบัติงานด้วยความมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความกรุณาสงสารมากยิ่งขึ้น

3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน เป็นการปฏิบัติงานที่มีใจรักษาในองค์กรและระบบงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ร่วมพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด รักในองค์กรและระบบงาน ยึดผลประโยชน์ขององค์กรและระบบงาน การรักษาไว้ซึ่งองค์กรและระบบงาน ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรมีการมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรและระบบงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรอบรมเพื่อยกระดับให้บุคลากรมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรและระบบงานให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรให้มีชื่อเสียงในทางที่ดีงามมากยิ่งขึ้น

4) ด้านการบริการเป็นเลิศ เป็นการให้บริการด้วยความสุภาพอ่อนน้อม เป็นกันเอง เอื้อเฟื้อเอาใจใส่ กระตือรือร้น ขยันมั่นเพียร รวดเร็วทันใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับให้บุคลากรให้บริการด้วยความเอาใจใส่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับให้บุคลากรบริการด้วยความรวดเร็วทันใจมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรบริการด้วยความรักในงานที่ทำมากยิ่งขึ้น

5) ด้านการทำงานเป็นทีม เป็นการปฏิบัติงานมีความรักใคร่กลมเกลียวกันมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นกันเอง การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือกันในเพื่อนร่วมงาน ให้การ

ยอมรับซึ่งกันและกัน แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเพื่อนร่วมงาน ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับให้บุคลากรให้ความช่วยเหลือกันในเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรแสดงน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

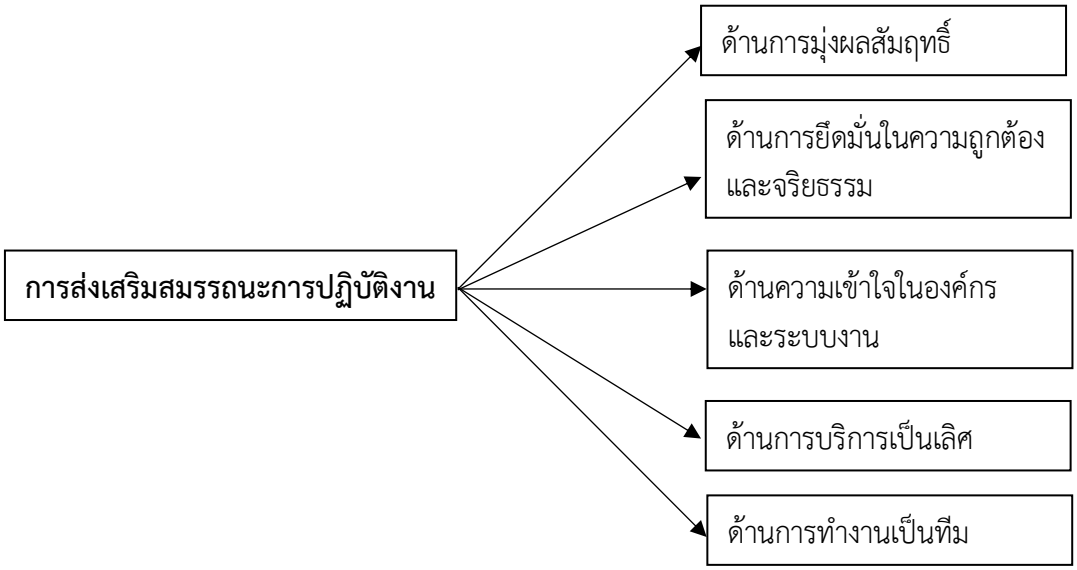
1. การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานมากพอสมควร โดยเฉพาะการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ซึ่งเป็นด้านที่บุคลากรให้ความสำคัญมากกว่าทุกด้าน เพราะเห็นว่าเป็นด้านที่มุ่งหมายให้เกิดการทำงานอย่างถูกต้องเป็นธรรม ส่วนด้านรองลงมา คือ ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นทีม เพราะเห็นว่าแต่ละด้านล้วนมีความมุ่งหมายสำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานได้ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริบังอร ทิพย์มูล, (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในจังหวัดลพบุรี” พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณน์พัชร์ ไผ่พูล, (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา แสงผา, (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มุ่งมั่นปฏิบัติงานตรงตามระเบียบการปฏิบัติงาน ยึดผลประโยชน์ขององค์กรและระบบงาน ให้บริการด้วยความสภาพอ่อนน้อม และมีความรักใคร่กลมเกลียวกันในการปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้บุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริบังอร ทิพย์มูล, (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในจังหวัดลพบุรี” พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นทีม ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนพัฒนาการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร

ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์ต้ององค์กรและประชาชน ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์รูปแบบตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป

การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับการเปรียบเทียบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้

1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้นเป็นอันดับแรก และเพื่อยกระดับให้บุคลากรปฏิบัติงานตรงตามมาตรฐานที่กำหนดมากยิ่งขึ้น

2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับให้บุคลากรมีการปฏิบัติงานด้วยความมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความกรุณาสงสารมากยิ่งขึ้น

3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรมีการมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรและระบบงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับให้บุคลากรมุ่งมั่นพัฒนาองค์กร และระบบงานให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรให้มีชื่อเสียงในทางที่ดีงามมากยิ่งขึ้น

4) ด้านการบริการเป็นเลิศ ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับให้บุคลากรให้บริการด้วยความเอาใจใส่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับให้บุคลากรบริการด้วยความรวดเร็วทันใจมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรบริการด้วยความรักในงานที่ทำมากยิ่งขึ้น

5) ด้านการทำงานเป็นทีม ควรอบรม และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับให้บุคลากรให้ความช่วยเหลือกันในเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น และเพื่อยกระดับให้บุคลากรแสดงน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรดำเนินการอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้แก่บุคลากร เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยสนับสนุนให้บุคลากรมีความสามารถในการวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพิ่มความรวดเร็วและความถูกต้องในการดำเนินงาน ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาระบบการทำงาน

2) ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรดำเนินการอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรมให้แก่บุคลากร โดยเน้นให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ จริยธรรมในการทำงาน และหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ควรมีการบูรณาการแนวคิดทางศีลธรรมเข้ากับกระบวนการตัดสินใจและแนวปฏิบัติในองค์กร เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้ จะช่วยยกระดับให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ การใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ และคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อองค์กร สังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและคุณธรรมจะช่วยให้บุคลากรสามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรดำเนินการอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงานให้แก่บุคลากร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระบบงาน โครงสร้างองค์กร และเป้าหมายของหน่วยงานอย่างถ่องแท้ และเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านแนวคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการงาน และการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล รวมทั้งจะช่วยให้บุคลากรมีความพร้อมและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้าและสามารถแข่งขันได้ในระดับสูงขึ้น

4) ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรดำเนินการอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการบริการเป็นเลิศให้แก่บุคลากร เพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการประชาชน ด้วยความเอาใจใส่ การให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงปลูกฝังทัศนคติที่ดีและความรักในงานบริการ ทั้งนี้ บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้าขององค์กรในระยะยาว

5) ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรดำเนินการอบรมและส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมให้แก่บุคลากรเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีทักษะในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือที่ดีภายในองค์กร สามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ และเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของแต่ละคนภายในทีม นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน และการทำงานร่วมกัน

อย่างเป็นมิตร ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวมขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้บุคลากรที่ได้รับการส่งเสริมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรม

2) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้การกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อจะได้ทราบเพิ่มเติมว่าปัจจัยใดที่มีผลต่อการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. (2566). แผนพัฒนาบุคลากร 3 ปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2569. ร้อยเอ็ด: กองการเจ้าหน้าที่ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด.

รุจิรา แสงผา. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศรัณน์พัชร์ ไผ่พูล. (2559). สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอ เมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2548). การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทยกระแสใหม่และ สิ่งท้าทาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริบังอร ทิพย์มูล (2564). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ : เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: วิชั่นพริ้นท์แอนด์ มีเดีย

Taro Yamane (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

Brown, T. (2009). Change by design: How design thinking transforms organizations and inspires innovation. HarperBusiness.

Kolko, J. (2014). Well-Designed: How to use Empathy to Create Products People Love. N. P. : Harvard BusinessReview Press.

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม
Development of Buddhist tourism model for the elderly, Maha Sarakham Province

พระวิมาน คมฺภีรปญฺโญ
Phra Wiman Gambhirapañño
ภานุวัฒน์ สิงห์คำป้อง
Phanuwat Singkhampong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม
Maha Sarakham Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: arsomman1653@gmail.com

Received: 30 January 2025; Revised: 26 April 2025; Accepted: 26 April 2025

บทวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม และ 3) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี กล่าวคือ วิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องจำนวน 23 รูป/คน วิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามผู้สูงอายุ 400 คน และวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุดปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ โดยนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

การท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกายภาพ (ท่องเที่ยวพุทธสถานและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ) 2) รูปแบบการท่องเที่ยงเชิงสังคมและการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวทางจิตใจ และ 4) รูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธปัญญา

การพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยได้สำรวจความคิดเห็นเชิงปริมาณเกี่ยวกับวัดท่องเที่ยวยอดนิยมสำหรับผู้สูงอายุ 10 แห่ง ซึ่งมีกระบวนการพัฒนากิจกรรมและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 10 ส่วน ได้แก่ พัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาปัจจัยการท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาการจัดการท่องเที่ยว พัฒนาเทคโนโลยีการท่องเที่ยว พัฒนาด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยว และพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาความร่วมมือเชิงเครือข่าย พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การสร้างโอกาสท่องเที่ยวเชิงพุทธ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สร้างโอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article aims : 1) to study the Buddhist tourism model for the elderly, Maha Sarakham Province, 2) to develop activities and management of Buddhist tourism to support the elderly society, Maha Sarakham Province, and 3) to strengthen the network of management of Buddhist tourism to support the elderly society, Maha Sarakham Province. This research is a mixed-method research namely, qualitative research using focus group discussions and interviews with 23 people (monks and laities) involved quantitative research using a questionnaire with 400 elderly people, and participatory action research by using a Buddhist tourism action kit for the elderly. The research results are presented in a descriptive and analytical manner.

The research results found that :

Buddhist tourism for the elderly, Maha Sarakham Province is divided into 4 models: 1) physical tourism model (Buddhist tourism and Buddhist health tourism), 2) social tourism and Buddhist ecotourism, 3) spiritual tourism, and 4) Buddhist wisdom tourism.

Developing activities and management of Buddhist tourism to support the elderly society, Maha Sarakham Province by surveying quantitative opinions on 10 popular tourist temples for the elderly. The development process of Buddhist tourism activities and management processes for the elderly consists of 10 parts, there are developing Buddhist tourism resources, developing tourism factors, developing facilities related to Buddhist tourism, developing Buddhist tourism models suitable for the elderly, developing Buddhist tourism activities for the elderly, developing tourism management, developing tourism technology, developing safety in Buddhist tourist attractions, developing tourist services, and developing Buddhist tourism networks for the elderly.

Strengthening the network of management of Buddhist tourism to support the elderly society, Maha Sarakham Province by using the process of exchanging knowledge, developing network cooperation, developing Buddhist tourism potential, creating opportunities for Buddhist tourism, promoting sustainable tourism, creating opportunities to disseminate Buddhism, developing tourism models and activities, developing creative tourism areas, and developing the grassroots economy.

Keywords: Development, Buddhist tourism model, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นมา สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงเห็นว่าประชากร 1 ใน 5 คือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และสหประชาชาติกำหนดว่าสังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ถือเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ รัฐบาลไทยจึงประกาศให้ “สังคมผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ” (ไทยรัฐ, 2566) จากโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นสังคมผู้สูงอายุดังกล่าว จึงทำให้แผนงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ปี 2566-2570 ยุทธศาสตร์ที่ 2 มุ่งเน้นการยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตรการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม P9 S2 สังคมสูงวัย พัฒนาผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุ และการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อลักษณะเฉพาะของผู้สูงวัยที่มีทั้งความเปราะบางและความเข้มแข็งของประสบการณ์ที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ศักยภาพต่อสังคมและตนเอง เป็นมิติหลักในการมองไปข้างหน้าต่อสังคมสูงวัย การบูรณาการความรู้เพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจตลอดทุกช่วงวัยกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562) เพื่อพัฒนาศักยภาพประชากรผู้สูงอายุเป็นพฤฒพลัง (Active Ageing) คือ สุขภาวะดี มีหลักประกันที่มั่นคง สามารถทำงานเชิงเศรษฐกิจและร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ในส่วนของช่วงวัยผู้สูงอายุก็มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ส่วนในจังหวัดมหาสารคามมีวัดท่องเที่ยวเชิงพุทธหลายแห่ง จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า วัดที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธยังขาดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ

การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของคณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคาม ที่มีนโยบายพัฒนาวัดและดึงศักยภาพของวัดเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ จึงได้กำหนดหัวข้อเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม”** ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี โดยศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ แล้วนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่เป้าหมาย 2 แห่ง และประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ และการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1) รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย 4 วิธีการ ได้แก่ การสำรวจบริบทพื้นที่ การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และนำผลการวิจัยมาจัดการสัมมนา

2) รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถามผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคาม 13 อำเภอ ซึ่งมีผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคามทั้งหมด จำนวน 194,141 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน

3) รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การร่วมวางแผนปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ประโยชน์และความคุ้มค่าการจัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุขั้นตอนที่ 5 การติดตามประเมินผล ขั้นตอนที่ 6 ทบทวน/จัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ

2. พื้นที่วิจัย

งานวิจัยนี้มีพื้นที่วิจัย 2 แห่ง ได้แก่ 1) วัดอัมพวนาราม บ้านหนองโก ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และ 2) วัดกลางเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

3. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ จำแนกออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าอาวาสหรือตัวแทนเจ้าอาวาส ตัวแทนกรรมการวัด นักท่องเที่ยวสูงอายุ ผู้สื่อความหมายการท่องเที่ยว นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และตัวแทนส่วนงานการท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 24 รูป/คน

2) ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง รูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคาม 13 อำเภอ รวมจำนวน 400 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ 1) งานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม 2) งานวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดปฏิบัติการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัย โดยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อมกับดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตลอดโครงการวิจัย โดยจำแนกออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บ

รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการด้วยแจกแบบสอบถามเชิงปริมาณบูรณาการกับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ และระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

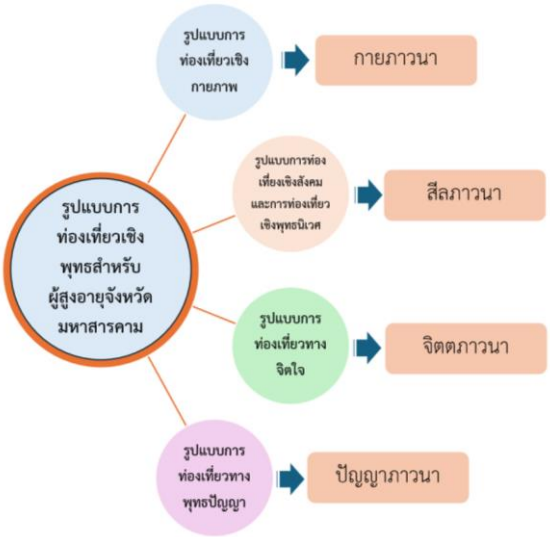
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การสรุปข้อมูลเชิงสถิติ และการคำนวณค่าเฉลี่ยแล้วนำเสนอข้อมูลเชิงวิเคราะห์สถิติที่แสดงให้เห็นนัยยะสำคัญ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งวิเคราะห์รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม

งานวิจัยนี้ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม ผลจากการวิจัยได้นำเสนอข้อค้นพบ 4 รูปแบบ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 : รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม

จากแผนภาพดังกล่าว พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกายภาพ จำแนกรูปแบบแยกย่อยออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ (1) การท่องเที่ยวพุทธสถาน (2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ 2) การท่องเที่ยงเชิงสังคมและการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) การท่องเที่ยวเชิงสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมพุทธศาสนา การท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวพุทธ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวพุทธ (2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ ได้แก่ การท่องเที่ยวระบบพุทธนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงพุทธอนุรักษ์ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวทางจิตใจ ได้แก่ การ

ท่องเที่ยวแสวงบุญ การท่องเที่ยวเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต การท่องเที่ยวพุทธศิลป์ การท่องเที่ยวเกจิอาจารย์ และ 4) รูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธปัญญา ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา การท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรมการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา และการท่องเที่ยวเชิงพุทธปัญญาสร้างสรรค์

2. พัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม

การพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม ในพื้นที่วิจัย 2 แห่ง ได้แก่ 1) วัดอัมพวนาราม บ้านหนองโก ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และ 2) วัดกลางเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีส่วนสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 : วงจรกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นวงจรกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 10 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งเป็นมากกว่าแค่สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนา แต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของผู้คนมาช้านาน การนำเสนอทรัพยากรเหล่านี้ในรูปแบบการท่องเที่ยว จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามของศิลปะ วัฒนธรรม และปรัชญาของพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เช่น ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา การทำบุญ การเวียนเทียน การสวดมนต์ ส่วนที่เป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ เช่น การปฏิบัติธรรม การไหว้พระสวดมนต์ และสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศในวัด รวมทั้งพระธาตุเจดีย์ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

2. ปัจจัยการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ปัจจัยภายในของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ (1) ความเชื่อทางศาสนา คือ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้ผู้คนเดินทางไปยังสถานที่ศักดิสิทธิ์ (2) การแสวงหาความสงบ คือ การหลีกหนีจากความวุ่นวายในชีวิตประจำวัน เพื่อแสวงหาความ

สงบทางใจ (3) การเรียนรู้ คือ ความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (4) ประสบการณ์ส่วนตัว คือ การได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่น หรือการเคยมีประสบการณ์ที่ดีจากการเดินทางมาก่อน (5) ความต้องการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติธรรมและการทำกิจกรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณ 2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ (1) สถานที่ท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของวัดวาอาราม สถาปัตยกรรม และภาพจิตรกรรมฝาผนัง (2) กิจกรรมทางศาสนา คือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญ การเวียนเทียน การปฏิบัติธรรม (3) สิ่งอำนวยความสะดวก คือ การมีที่พัก อาหาร การบริการ และการเดินทางที่สะดวกสบาย (4) การประชาสัมพันธ์ คือ ข่าวสารหรือการโปรโมตแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ และ (5) นโยบายการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

3. สิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ประกอบด้วย 1) ที่พัก ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ที่มีคุณภาพและหลากหลายระดับ 2) ร้านอาหาร ได้แก่ ร้านอาหารท้องถิ่น ร้านอาหารที่การบริการอย่างมีคุณภาพ ร้านกาแฟ หรือตลาด 3) การคมนาคม ได้แก่ ถนนที่มีความสะดวก สัญญาณบอกทางที่ชัดเจน การขนส่งสาธารณะที่มีคุณภาพ 4) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ที่จอดรถ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

4. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกายภาพ รูปแบบการท่องเที่ยงเชิงสังคมและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวทางจิตใจ และรูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธิปัญญา

5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ การออกแบบพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วย 15 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวตามพุทธสถาน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมพระพุทธศาสนา กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวระบบพุทธนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอนุรักษ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวแสวงบุญ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต กิจกรรมการท่องเที่ยวพุทธศิลป์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเกจิอาจารย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธปัญญาสร้างสรรค์

6. การจัดการ คือ การวางแผนกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การตลาดประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและถาวรวัตถุในแหล่งท่องเที่ยว

7. เทคโนโลยีการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสื่อสาร ระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย แอปพลิเคชันสำหรับนักท่องเที่ยว การชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ ระบบนำทางด้วย GPS และการปักหมุดแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นต้น

8. ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ประกอบด้วย ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว การมีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีคุณภาพเพื่อให้ความปลอดภัยและทำให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่น รวมทั้งความปลอดภัยทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี ปราศจากมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

9. การบริการนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) แหล่งข้อมูล การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้มาเยือน ได้แก่ ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร การเดินทาง การแลกเปลี่ยนเงินตรา การนำเที่ยว และกิจกรรม

ต่าง ๆ 2) การให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการเดินทางและท่องเที่ยว 3) การจำหน่ายสินค้า ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก 4) การประชาสัมพันธ์ โดยมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยว และ 5) การช่วยเหลือฉุกเฉิน ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในกรณีฉุกเฉิน ได้แก่ การติดต่อรถพยาบาล หรือสถานีตำรวจ เพื่อใช้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีอาการป่วยฉุกเฉิน

10. เครือข่ายการท่องเที่ยว คือ กลุ่มบุคคล องค์กร หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและของพระพุทธศาสนา มารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ

ในส่วนของการพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม ได้มีการแจกแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นวัดท่องเที่ยวยอดนิยมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดมหาสารคาม และได้นำข้อมูลมาจัดลำดับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ได้รับความนิยมสำหรับผู้สูงอายุ 10 แห่ง ตามลำดับดังนี้ สถานที่ท่องเที่ยวได้รับความนิยมมากที่สุดลำดับที่หนึ่งเป็นวัดป่าวังน้ำเย็น มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.66 รองลงมาเป็นพระธาตุนาดูน มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.51 ลำดับที่สามเป็นวัดหนองหูลิง มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.37 สำดับที่สี่เป็นวัดมหาชัย มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.20 ลำดับที่ห้าเป็นวัดขุนพรหมดำริ มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.18 ลำดับที่หกเป็นวัดกลางเชียงยืน มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.05 ลำดับที่เจ็ดเป็นวัดพุทธมงคล มีค่าเฉลี่ยความนิยม 4.00 ลำดับที่แปดเป็นวัดอัมพวนาราม มีค่าเฉลี่ยความนิยม 3.96 ลำดับที่เก้าเป็นวัดป่าโคกดินแดง มีค่าเฉลี่ยความนิยม 3.82 และลำดับที่สิบเป็นวัดป่าธรรมอุทยาน มีค่าเฉลี่ยความนิยม 3.78 ตามลำดับ แต่ละวัดก็จะมีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นนัยยะสำคัญว่ากลุ่มผู้สูงอายุนิยมท่องเที่ยวกับพระพุทธศาสนามากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม

จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ โดยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้พัฒนาเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 : การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงความเชื่อมโยงการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม 9 ส่วน ดังนี้

1) กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวมาใช้บูรณาการกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเชื่อมโยงกับบริบทสังคมผู้สูงอายุ

2) การพัฒนาความร่วมมือเชิงเครือข่าย การขยายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุและองค์กรที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างความเข้าใจกับวัดให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดกระบวนการรับรู้และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งขยายความร่วมมือการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ทำให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

3) พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ องค์กรแนวร่วมมีส่วนสำคัญในการการเพิ่มขีดความสามารถของการท่องเที่ยว สมาชิกในเครือข่ายได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงานด้านการท่องเที่ยว บูรณาการกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมชาวพุทธ โดยใช้กระบวนการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เข้ามาเป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้สอดคล้องกับบริบทสังคมผู้สูงอายุ

4) การสร้างโอกาสท่องเที่ยวเชิงพุทธ การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อยกระดับสู่การสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยการยกระดับต้นทุนทางพระพุทธศาสนาสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยถือว่าสังคมผู้สูงอายุไม่ใช่วิกฤตของสังคม แต่เป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้สอดคล้องกับเครื่องข่ายนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

5) การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การทำงานเชิงเครือข่ายการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างวงจรการท่องเที่ยวเชิงพุทธควบคู่กับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น โดยอาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่น และวัดต่าง ๆ เพื่อดึงปัจจัยการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นมาพัฒนาศักยภาพของวัดให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น

6) สร้างโอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะวัดที่มีปัจจัยการท่องเที่ยว และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในวัด การที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปในวัดจึงเป็นโอกาสดีที่จะได้พัฒนากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนายกระดับสู่การท่องเที่ยวเชิงพุทธ นอกจากจะเป็นกระบวนการท่องเที่ยวเชิงพุทธแล้ว ยังก่อให้เกิดเรียนรู้พระพุทธศาสนา และเข้าใจบริบทของพระพุทธศาสนาในรูปการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สามารถยกระดับไปสู่การพัฒนาจิตใจ สังคม และปัญญาให้กับนักท่องเที่ยว

7) พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว การทำงานในเชิงเครือข่ายทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสอดคล้องกับบริบทของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว และความร่วมมือในเชิงเครือข่ายเพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ รวมทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นด้วย

8) พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เนื่องจากกระบวนการท่องเที่ยวเชิงพุทธ แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ภายในวัด รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่วัด นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวก็จะมีความสำรวมมากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น และการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะเน้นการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาส่งผลต่อการสร้างปัจจัยเอื้อให้เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง และมีผลต่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธมีกระบวนการควบคุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมควบคู่กันไป ส่งผลให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยกระดับพื้นที่วัดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสร้างสรรค์

9) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ นอกจากจะก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแล้ว ยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธก็จะได้รับอานิสงส์จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปของการขายสินค้า ผลิตภัณฑ์และการบริการ ซึ่งเป็นผลพวงให้เกิดกระบวนการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ยกระดับการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจฐานราก

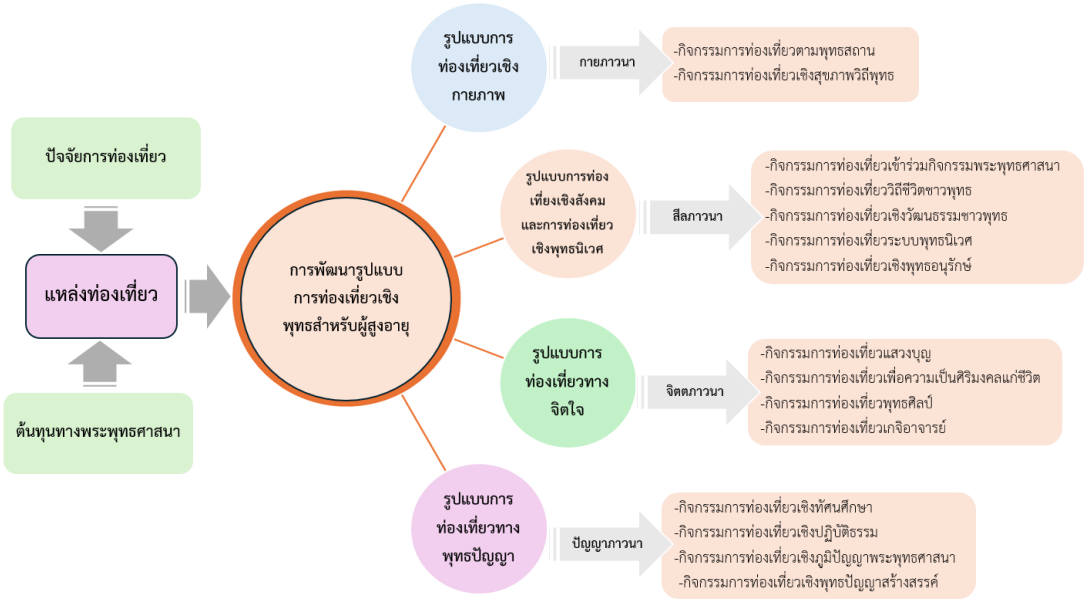
อภิปรายผล

รูปแบบการท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกายภาพ รูปแบบการท่องเที่ยงเชิงสังคมและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวทางจิตใจ และรูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธปัญญา โดยได้บูรณาการรูปแบบการท่องเที่ยวสอดคล้องกับหลักธรรมภาวนา 4 ซึ่งเห็นต่างจากงานวิจัยของ ธง คำเกิด และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะควรมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธควบคู่ไปกับการท่องเที่ยววิถีชุมชนผ่านวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นต้นทุนการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกรูปแบบการ

ท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาภรณ์ หินซุยและสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ โครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนประเด็นการพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยการออกแบบกิจกรรม และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวจากหลายภาคส่วน ควบคู่กันไปกับการดำเนินการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีความหลากหลาย และไม่ควรให้การท่องเที่ยวขัดกับอัตลักษณ์ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวควรประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี ธนพิทักษ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้นวัตกรรมฝายมีชีวิต จากภูมิปัญญาชุมชนตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง” พบว่า การประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยว 6 ด้าน คือ 1) สิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว 2) เส้นการทางคมนาคมเข้าถึง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว 5) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว และ 6) กิจกรรมการท่องเที่ยว และยังเห็นเพิ่มเติมว่าแหล่งท่องเที่ยวควรประเมินศักยภาพของตนเองเพื่อให้ทราบผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยว และยังเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม” พบว่า การจัดการท่องเที่ยวควรมีการจัดการที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากชุมชนมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว การส่งเสริมการขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชน แต่ควรบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธและต้นทุนของชุมชนด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากการดำเนินงานวิจัยเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม”** นอกจากการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังพบองค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการดำเนินงานวิจัย คือ **“Model การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ”** ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 : Model การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย Model การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มีปัจจัยการท่องเที่ยวและต้นทุนทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ บูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกายภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามหลักกายภาวนา โดยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามพุทธสถาน และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสังคมและการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามหลักสีลภาวนา โดยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมพระพุทธศาสนา กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวระบบพุทธนิเวศ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอนุรักษ์ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวทางจิตใจ สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามหลักจิตตภาวนา โดยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวแสวงบุญ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต กิจกรรมการท่องเที่ยวพุทธศิลป์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเกจิอาจารย์ และ 4) รูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธปัญญา สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามหลักปัญญาภาวนา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธปัญญาสร้างสรรค์ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ 15 กิจกรรม นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงพระพุทธศาสนาในรูปของการท่องเที่ยว

สรุป

ผลจากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม สรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม 4 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกายภาพ รูปแบบการท่องเที่ยงเชิงสังคมและการท่องเที่ยวเชิงพุทธนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวทางจิตใจ และรูปแบบการท่องเที่ยวทางพุทธปัญญา 2) การพัฒนากิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยได้มีการพัฒนา 10 ส่วน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาปัจจัยการท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาเทคโนโลยีการท่องเที่ยว พัฒนาด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ พัฒนาการบริการนักท่องเที่ยว และพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ ผลจากการพัฒนาทำให้ได้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 15 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามพุทธสถาน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมพระพุทธศาสนา กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวพุทธ กิจกรรมการท่องเที่ยวระบบพุทธนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอนุรักษ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวแสวงบุญ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต กิจกรรมการท่องเที่ยวพุทธศิลป์ กิจกรรมการท่องเที่ยวพระเกจิอาจารย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง

ทัศนศึกษา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธปัญญาสร้างสรรค์ รวมทั้งได้วัดท่องเที่ยวเชิงพุทธยอดนิยมของผู้สูงอายุ 10 แห่ง 3) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธรองรับสังคมผู้สูงอายุจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาความร่วมมือเชิงเครือข่าย ร่วมกันพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธไปพร้อมกับการสร้างโอกาสท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และใช้การท่องเที่ยวเพื่อสร้างโอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยกระดับสู่การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดพื้นที่ท่องเที่ยวสร้างสรรค์และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วย ส่งผลให้ได้เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย 10 ภาคส่วน ได้แก่ ท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรสงฆ์จังหวัดมหาสารคาม องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สื่อ/ประชาสัมพันธ์ วัดท่องเที่ยว ชุมชน ผู้ประกอบการ รวมทั้งภาครัฐและเอกชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1) แหล่งท่องเที่ยว นำผลการวิจัยในประเด็นการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธไปปรับใช้เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวและสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยึดโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2) นักท่องเที่ยว นำผลการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว 15 กิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยว ทำให้มีทางเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย

3) กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอวัดท่องเที่ยวเชิงพุทธยอดนิยม 10 แห่ง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคาม ควรนำประเด็นด้านการท่องเที่ยวเชิงสำหรับผู้สูงอายุไปปรับใช้เป็นนโยบายของคณะสงฆ์ บูรณาการกับการเผยแผ่พุทธศาสนาและพันธกิจของคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

2) ท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคามนำผลการวิจัยไปใช้ในประเด็น ๑๐ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธยอดนิยมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อนำไปกำหนดเป็นแคมเปญและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุตามผลสำรวจความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธบนฐานต้นทุนทางพระพุทธศาสนา

2) ควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการยกระดับต้นทุนทางพุทธศาสนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3) ควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับการพัฒนาชุมชนในเชิงพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กชธมน วงศ์คำ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จุฑาภรณ์ หินซุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 10(1), 50-58.

ไทยรัฐออนไลน์. (2566). จับตาปี 2565 ไทยสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เปลี่ยนภาระเป็นพลัง. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2566 จาก https://www.thairath.co.th/news/local/2277535.

ธง คำเกิด และคณะ. (2563). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานการวิจัย. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี.

วิลาสินี ธนพิทักษ์ และคณะ. (2560). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้นวัตกรรมฝายมีชีวิต จากภูมิปัญญาชุมชนตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา สังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก

The Development of Learning Achievement in Social Studies on the Topic of current governance for Matthayom Sueksa 3 Students Using the 5W1H Learning Method Combined with Infographic E-Books

เบญจวรรณ บุญคงแก้ว
Benjawan Boonkongkaew
ภาสุดา ภาคาผล
Pasuda Pakpol
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail-6524442226@rumail.ru.ac.th

Received: 30 January 2025; Revised: 26 April 2025; Accepted: 26 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีแบบปกติ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ 1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟฟิก เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน 2) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบทดสอบ ค่า t-test (Independent Samples)

ผลการวิจัยพบว่าว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เรื่องการปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.25/96.67 สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีคุณภาพในระดับดีมาก 2) นักเรียนกลุ่มทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก**,** การจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research article aimed to 1) develop and determine the effectiveness of instructional management using the 5W1H learning approach combined with infographic e-books, meeting established criteria, 2) compare the learning achievement in Social Studies on current governance between Matthayom Sueksa 3 students in an experimental group learning with the 5W1H approach combined with infographic e-books, and a control group using traditional methods, and 3) assess students' satisfaction with the 5W1H instructional approach integrated with infographic e-books. The sample group for this study includes Matthayom Sueksa 3 students from Phatthalung School during the first semester of the 2024 academic year, specifically 30 students from Class 3/10, selected through purposive sampling. Research tools used are 1) infographic e-books on current governance, 2) a Social Studies lesson plan on current governance, 3) an achievement test on Social Studies focusing on current governance, and 4) a student satisfaction questionnaire regarding the instructional approach using 5W1H combined with infographic e-books. Data analysis was conducted using mean, standard deviation, and independent samples t-test, revealing that

The results 1) the 5W1H learning approach with infographic e-books on current governance for Matthayom Sueksa 3 students had an effectiveness of 81.25/96.67, aligning with the 80/80 standard, indicating very high quality, 2) the Social Studies learning achievement on current governance of Matthayom Sueksa 3 students taught with the 5W1H approach and infographic e-books was significantly higher than that of the control group, at a significance level of .05 and, and 3) Matthayom Sueksa 3 students overall satisfaction with the 5W1H approach combined with infographic e-books was high.

Keywords: Infographic e-books, 5W1H instructional approach, Achievement

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีพัฒนาการขององค์ความรู้อย่างรวดเร็วและหลากหลายนั้น ล้วนส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้จากการเน้นเนื้อหาความรู้ (Content) เป็นการเน้นสาระความรู้ (Core content) และทักษะการเรียนรู้ (Learning skill) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดและพัฒนาไปตามความสามารถของตน โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่มีกับบริบทชีวิตจริง โดยการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ประการหนึ่งที่สำคัญคือ ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการ

ตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมอย่างเหมาะสม นำไปสู่การสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน โดยได้กำหนดจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 หนึ่งในนั้นคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จากประสบการณ์จริงหรือจากสถานการณ์จำลองผ่านการลงมือปฏิบัติ ตลอดจนจัดการเรียนการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นเพื่อเปิดโลกทัศน์มุมมองร่วมกันของผู้เรียน และครูให้มากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไรทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น การจัดการศึกษาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงไม่ใช่การเรียนเฉพาะเนื้อหาความรู้ แต่จำเป็นจะต้องให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหาและใช้เหตุผลพิจารณาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งนักเรียนในยุคปัจจุบันขาดทักษะเหล่านี้อย่างมาก

การจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2563-2565) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เนื่องจากผู้เรียนใช้การเรียนรู้แบบการท่องจำ ไม่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดหรือสถานการณ์ที่นักเรียนเผชิญได้หรือขาดทักษะการวิเคราะห์ ซึ่งผู้เรียนมองว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินไปจึงไม่คิดที่จะลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง อีกทั้งยังพบว่านักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือวิธีการ จึงทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ครูให้ได้ อีกทั้งยังขาดปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ลดต่ำลง

การจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียน โดยการตั้งคำถาม Who, What, Where, When, Why และ How เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก คือสื่อที่รวมเนื้อหาในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) และการออกแบบข้อมูลในลักษณะของอินโฟกราฟิก (Infographic) เพื่อช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาน่าสนใจ เข้าใจง่าย และกระชับมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการใช้ภาพ กราฟ และข้อความสั้น ๆ ในการอธิบายข้อมูล

การจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อีกรูปแบบหนึ่ง เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ผ่านการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้นอกเหนือจากในตำรา (สุวิทย์ มูลคำ, 2547) ทำให้ผู้เรียนรู้จักวิธีคิด วิธีนำข้อมูลต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น สร้างโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างเข้มข้น เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากเท่าไร โอกาสในการซึมซับทำความเข้าใจกับความรู้นั้นก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดความตระหนักถึงสภาพปัญหาและเห็นความสำคัญของการปรับรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้รูปแบบ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอน 5W1H ทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่ละเอียดรอบคอบ สามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล บ่งบอกวิถีทางปฏิบัติในอนาคตรู้จักวางแผนการปฏิบัติรู้จักแยกแยะข้อมูล ที่สำคัญระบุและวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ ตลอดจนแนวทางแก้ไขได้ เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนและยกระดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีแบบปกติ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ตามแบบแผนการวิจัยแบบศึกษาสองกลุ่ม โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Non-Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 90 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.1 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลองและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.2 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุม ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟฟิก เรื่องการปกครองในปัจจุบัน จำนวน 1 เล่ม แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 1 ความหมายและความสำคัญของระบอบการเมืองการปกครองในปัจจุบัน 2 ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย 3 ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ 4 ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรมโดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 และเมื่อนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ พบว่า ขั้นที่ 1 ขั้นทดลองรายบุคคล (One to one try-out) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.00/83.00 ขั้นที่ 2 ขั้นทดลองกลุ่มเล็ก (Small group try-out) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.50/86.33 และขั้นที่ 3 ขั้นทดลองภาคสนาม (Field try-out) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.25/96.67 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 2) แผนการจัดการเรียน รู้รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก จำนวน 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าความเหมาะสม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.70-4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.19-0.23 **3**) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและหาค่า

ความเหมาะสม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.55-4.74 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.50-0.61 **4)**แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผู้วิจัยเริ่มต้นสร้างข้อสอบจำนวน 40 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่า IOC ซึ่งมีข้อที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 37 ข้อ จากนั้นนำไป try out กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง และเคยเรียนเนื้อหานี้มาแล้ว จำนวน 30 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนก ซึ่งพบว่า มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ที่ 0.58 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ที่ 0.42 จากนั้นนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.90 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ โดยได้นำไปใช้ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและหาคุณภาพมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ติดต่อประสานกับทางโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และชี้แจงรายละเอียดให้นักเรียนกลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.10 จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.2 จำนวน 30 คน ทราบเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 2) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ทางกำหนดไว้ โดยกลุ่มทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกจำนวน 10 ชั่วโมง และกลุ่มควบคุมจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 10 ชั่วโมง 4) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบหลังเรียน (post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การปกครองในปัจจุบัน แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 5) นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก 6) นำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและคะแนนจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกของนักเรียนกลุ่มทดลอง รวบรวมข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก โดยผู้เชี่ยวชาญ ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาประสิทธิภาพ E_1 / E_2 2***)*** การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกของนักเรียนกลุ่มทดลอง และการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบค่า t-test (Independent Samples) 3) วิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเทียบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก

1.1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยอาศัยคะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน และคะแนนจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ตามเกณฑ์ 80/80

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ		ประสิทธิภาพของผลลัพธ์		E1/E2
		$\overline{X}$	ร้อยละ (E1)	$\overline{X}$	ร้อยละ (E2)	
รายบุคคล	3	32.00	80.00	25.00	83.33	80.00/83.00
กลุ่มย่อย	9	32.20	80.50	25.90	86.33	80.50/86.33
ภาคสนาม	30	32.50	81.25	29.00	96.67	81.25/96.67

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ตามลำดับขั้นทั้ง 3 ขั้นตอน มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ80.00/83.00 ขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) ประสิทธิภาพเท่ากับ 80.50/86.33 และขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) ประสิทธิภาพเท่ากับ 81.25/96.67 โดยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

1.2 ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก จำนวน 4 แผน รวม 10 ชั่วโมง ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก

แผนที่	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความหมายและความสำคัญของระบอบการเมืองการปกครองในปัจจุบัน	4.74	0.20	เหมาะสมมากที่สุด
2	ระบอบการปกครองประชาธิปไตย	4.72	0.27	เหมาะสมมากที่สุด
3	ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ	4.75	0.19	เหมาะสมมากที่สุด
4	ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย	4.70	0.23	เหมาะสมมากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	**4.73**	**0.22**	**เหมาะสมมากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า แผนจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผน ($\overline{X}$ = 4.73, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณารายแผน พบว่า ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกแผน โดยแผนที่ 3 ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ($\overline{X}$ = 4.75, S.D. = 0.91) แผนที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการปกครองในปัจจุบัน ($\overline{X}$ = 4.74, S.D. = 0.20) แผนที่ 2 ระบอบการปกครองประชาธิปไตย ($\overline{X}$ = 4.72, S.D. = 0.27) แผนที่ 4 ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าสถิติพื้นฐาน		ค่า t	Sig.
			$\bar{X}$	S.D		
กลุ่มทดลอง	30	30	15.00	1.34	3.816	.0882*
กลุ่มควบคุม	30	30	16.27	1.23		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.00 คะแนนก่อนเรียนของกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.27 เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่างเท่ากับ 1.27 และเมื่อได้ไปทำการทดสอบทางสถิติ Independent t-test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าสถิติพื้นฐาน		ค่า t	Sig.
			$\bar{X}$	S.D		
กลุ่มทดลอง	30	30	28.97	.765	32.251	.000*
กลุ่มควบคุม	30	30	19.53	1.408		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.97 และคะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.53 และเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่าง เท่ากับ 9.44 ดังนั้นจากการทดสอบค่า t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านบรรยากาศ	4.41	0.51	มาก
2	ด้านกิจกรรมการเรียน	4.47	0.50	มาก
3	ด้านการใช้สื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกอินโฟกราฟิก	4.42	0.57	มาก
4	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.42	0.58	มาก

เฉลี่ยรวม	**4.43**	**0.45**	**มาก**

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียน ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.50) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.58) ด้านการใช้สื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกอินโฟกราฟิก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.57) และด้านบรรยากาศ ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 การหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.25/96.67 ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ 80/80 โดยอาศัยคะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน และคะแนนจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนำมาวิเคราะห์ อีกทั้งกระบวนการในการหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกมีขั้นตอนกระบวนการที่เป็นระบบ โดยได้ผ่านการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และมีการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งได้มีการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทั้งในระดับรายบุคคลกลุ่มย่อยและภาคสนาม เพื่อให้ได้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ได้ผ่านการตรวจสอบและประเมินผล จึงทำให้สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ สมีดีและอภิชา แดงจำรูญ (2563, 335) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่องกฎหมายใกล้ตัวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง กฎหมายใกล้ตัว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.20/80.11 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และพนมวรรณ ผลสาลี่ (2562, 20) อธิบายว่าอินโฟกราฟิกส์ (Infographics) ถูกออกแบบมาในลักษณะภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว มุ่งหมายให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้โดยง่ายมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนภายในระยะเวลาอันรวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้นำเสนอเพื่อขยายความ โดยในปัจจุบันมีการนำมาใช้เป็นสื่อเสริมในกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่ยากต่อการทำความเข้าใจ รวมถึงการใช้เป็นสื่อเผยแพร่ความรู้ในแหล่งต่าง ๆ โดยต้องผ่านกระบวนการออกแบบดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูล (Gathering data) คัดเลือกข้อมูลดิบที่รวบรวมมาแต่ที่ยังไม่เป็นระเบียบ 2) การอ่านข้อมูลทั้งหมด (Reading everything) การอ่านข้อมูลเฉพาะจุดเน้นหรืออ่านอย่างผิวเผินให้ผ่านไปอย่างรวดเร็วเพราะคิดว่าเสียเวลาจะทำให้ได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) การค้นหาวิธีการเล่าเรื่อง (Finding the narrative) โดยการนำเสนอเรื่องราวที่ดึงดูดความสนใจอินโฟกราฟิกเริ่มที่จุดมุ่งหมายเดียว ขยายความข้อมูลที่ซับซ้อน อธิบายกระบวนการ เน้นที่แนวโน้มหรือสนับสนุนข้อโต้แย้งการหาวิธีการเล่าเรื่อง ที่น่าสนใจ 4) การระบุปัญหาและ

ความต้องการ (Identifying problems) 5) การจัดลำดับโครงสร้างข้อมูล (Creating a hierarchy) 6) การออกแบบโครงสร้างข้อมูล (Building a wireframe) 7) การเลือกรูปแบบอินโฟกราฟิก (Choosing a format) 8) การกำหนดภาพให้ตรงกับหัวข้อ (Determining a visual approach) 9) การตรวจสอบข้อมูลและทดลองใช้ (Refinement and testing) และ10) การแบ่งปันความรู้ในอินเทอร์เน็ต (Releasing it into the world)

1.2 การหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพิจารณาความเหมาะสมพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก จำนวนทั้งหมด 4 แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้ผ่านขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำอย่างเป็นระบบ โดยได้ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเทคนิค 5W1H จากเอกสาร ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ดังที่ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะ ต่างๆที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน 5W1H ตามที่ วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน และอมลวรรณ วีระธรรมโม (2549) ได้กล่าวถึง การใช้คำถามประกอบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) Who (ใคร) บุคคลสำคัญที่เป็นตัวประกอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่น ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เช่นนี้บ้างใครน่าจะเป็นคนที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้มากที่สุด 2) What (อะไร) ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น เช่น เกิดอะไรขึ้นบ้าง มีอะไรเกี่ยวข้อง 3) Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุการณ์ เช่น เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหนเหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใดมากที่สุด 4) When (เมื่อไร) เวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์นั้นน่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร เวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ 5) Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น เช่น เหตุใดต้องเป็นคนนี้ เป็นเวลานี้เป็นสถานที่นี้ เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น ทำไมจึงเกิดเรื่องนี้ 6) How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด เช่น เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มีหลักในการพิจารณาคนดีอย่างไรบ้างกับเหตุการณ์นี้ หลักฐานที่สำคัญที่สุดคืออะไร สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้คืออะไร

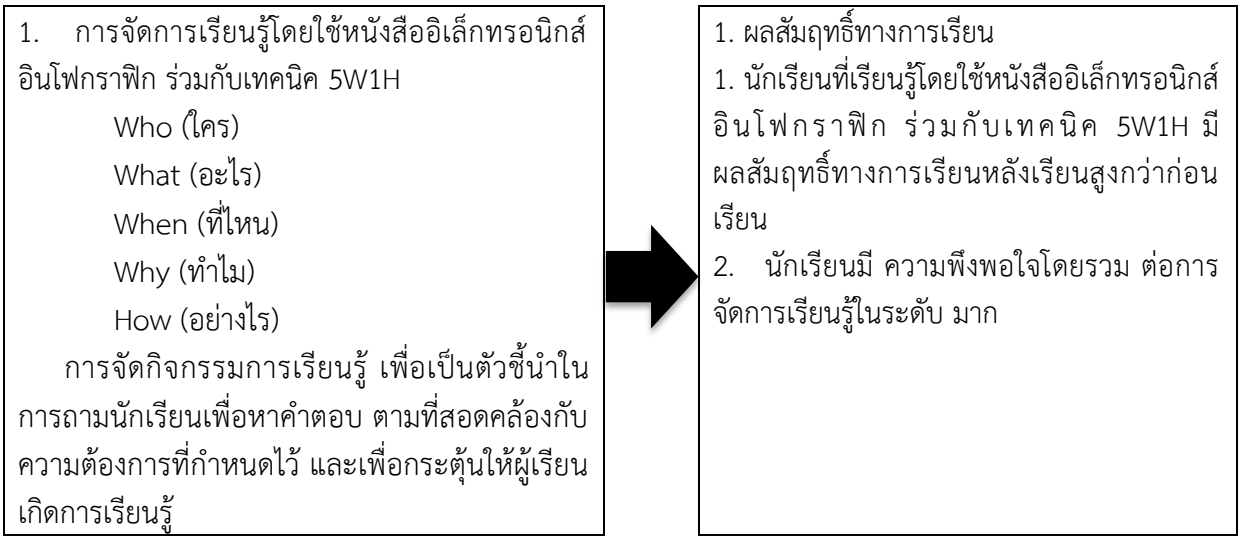
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเพราะนักเรียนที่ได้มีการจัดการเรียนรู้โดย ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก นั้นได้รับการกระตุ้นทักษะและพัฒนาการที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟฟิกถือได้ว่าเป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น จึงทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การปกครองในปัจจุบัน สูงกว่านักเรียน ที่เรียนด้วยวิธีปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ สมีดี และอภิชา แดงจำรูญ (2563: 335) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่องกฎหมายใกล้ตัวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง กฎหมายใกล้ตัว สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งได้ศึกษาเรื่องการออกแบบการเรียนการสอนหลักสูตรออนไลน์ในโมซัมบิก: การใช้ eBook เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่าการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นแหล่งเรียนรู้ ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบใหม่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีปฏิสัมพันธ์และใช้งานได้จริง ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งยังทำให้มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น และคล่องตัวมากขึ้น

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.43, S.D. = 0.45) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก สร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเพราะครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ รวมไปถึงการใช้สื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเนื้อหา มีความน่าสนใจ ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับจุฑามาศ ทิพยกระมล (2564: 35) อธิบายว่าอินโฟกราฟิกส์ (Infographics) ถูกออกแบบขึ้นเพื่อสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวได้อย่างสมบูรณ์ชัดเจน และสามารถสร้างความเข้าใจได้ง่ายในเวลาอันรวดเร็วอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ทิพยกระมล (2564: 92-96) ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกส์ร่วมกับการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.12)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา สังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์

สรุป

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก เรื่องการปกครองในปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.25/96.67 สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีคุณภาพในระดับดีมาก

2) นักเรียนกลุ่มทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การปกครองในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิกครูผู้สอนควรอธิบายสร้างข้อตกตงให้ผู้เรียนเข้าใจ และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

1.2 สถานศึกษาควรสนับสนุนวัสดุการสอนในระบบออนไลน์ หรือรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้สอนให้มีประสิทธิภาพสูง เช่น เรื่องสัญญาณอินเตอร์เน็ตหรือเรื่องระบบการเรียนออนไลน์ เป็นต้น

1.3 สถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาและผลิตสื่อการสอน ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถผลิตสื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีนวัตกรรมที่ทันสมัยซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลภายนอก เช่น Youtube หรือเว็ปไซต์อื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.2 ควรนำรูปแบบการสอนโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นอื่นเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ต่อไป

2.3 ควรมีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อินโฟกราฟิก ในหัวข้อเนื้อหารายวิชาอื่น เพื่อให้ผู้เรียนมีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.

กิตติ์ธเนศ สุขสมบูรณ์. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค STAD ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จารุนันท์ แสงโชติ. (2555). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศุภชัย มนัสแสน. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่อประสมในวิชาภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุพจน์ วิบูลย์ศิลป์. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารการศึกษาไทย. 16(2), 45-57.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายน่ารู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Effects of Learning Management Using an Infographic Supplementary Book and Feedback Technique to Enhance Academic Achievement on 'Laws to Know' for Grade 7 Students

พรนลิน จินดา
Pornnalin Jinda
ภาสุดา ภาคาผล
Pasuda Pakapol
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: 6524442227@rumail.ru.ac.th

Received: 30 January 2025; Revised: 12 February 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นไปตามเกณฑ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพัทลุง จำนวน 60 คน ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ 3) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบ Independent Samples t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกเรื่อง กฎหมายน่ารู้ มีค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกเท่ากับ 80.11/80.22 สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน

80/80 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.40)

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก, เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The research article aimed to 1) develop and evaluate the efficiency of learning management using an infographic supplementary reading book along with feedback techniques, 2) compare academic achievement of Grade 7 students on "Laws to Know" between an experimental group using the infographic supplementary reading book along with feedback techniques and a control group taught using traditional methods, and 3) study the students' satisfaction with the learning management using the infographic supplementary reading book along with feedback techniques. This research used 60 Grade 7 students from Phatthalung School as the sample group, selected through simple random sampling. The research tools included: 1) an infographic supplementary reading book on " Laws to Know," 2) lesson plans using an infographic supplementary reading book along with feedback techniques, 3) conventional lesson plans, 4) an academic achievement test, and 5) a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using means, standard deviations, and independent samples t-tests.

The research results showed that 1) The learning management using the infographic supplementary reading book along with feedback techniques on legal knowledge" achieved an efficiency index of 80.11/80.22 2) The experimental group of 7th graders who learn with the infographic supplementary reading book along with feedback techniques achieved significantly higher academic achievement than the control group who learn with the conventional method, with a statistically significant difference at the 0.05 level. 3) The experimental group of 7th graders was very satisfied with the learning management using the infographic supplementary reading book along with feedback techniques, with an overall rating at the highest level. ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.40)

Keywords: Infographic Supplementary Reading Book, Feedback Technique, Academic Achievement

บทนำ

การศึกษาถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ เป็นการสร้างต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติต่อไป ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้มีการระบุถึงหลักและแนวทางในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ โดยเพิ่มการใช้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการขับเคลื่อนพัฒนาการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อีกทั้งได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา โดยการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

อนึ่งสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต นับว่าเป็นอีกหนึ่งสาระที่มีความสำคัญในบริบทของการปลูกฝังและสร้างให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ให้อยู่ในระเบียบวินัยหรือกฎเกณฑ์ตามที่สังคมได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้ในเรื่องกฎหมายน่ารู้ ถือเป็นประเด็นสำคัญที่นักเรียนควรเรียนรู้ เนื่องจากกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคม ขจัดความขัดแย้งและยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกคน ธำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมนำไปสู่ความสงบสุข เพราะการที่บุคคลจำนวนมากมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีการสร้างกฎกติกา หรือข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกได้ยึดถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และหากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็ต้องได้รับบทลงโทษตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) แต่จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา 1 (ส 21101) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพัทลุง เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ในภาพรวมช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 เนื่องจากผู้เรียนใช้การเรียนรู้แบบการท่องจำ ไม่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดหรือสถานการณ์ที่นักเรียนเผชิญได้ อีกทั้งยังพบว่านักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ หาวิธีการด้วยตนเอง อีกทั้งยังขาดปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ลดต่ำลง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกพบว่า เป็นหนึ่งนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหมายให้นักเรียนได้รู้จักการศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง สามารถอ่านได้ทั้งในและนอกเวลาเรียน ซึ่งการผนวกข้อมูลและกราฟิกเข้าด้วยกันสามารถเร้าความสนใจ เนื่องด้วยข้อมูลที่แสดงนั้นเป็นภาพที่สะดุดตา เนื่องมาจากเป็นการนำเสนอด้วยภาพหรือกราฟิกที่อาจเป็นลายเส้น สัญลักษณ์ กราฟ แผนภูมิ ฯลฯ ซึ่งทำให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความซับซ้อนสามารถสื่อถึงความเข้าใจได้อย่างชัดเจนในเวลาที่รวดเร็ว ทั้งยังสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลในการที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และในปัจจุบันอินโฟกราฟิกได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ตามสื่อต่าง ๆ มากมาย (นพดล พรามณี, 2560) ซึ่งการออกแบบเนื้อหาด้วยกราฟิกที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สรุปใจความสำคัญ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแปลงข้อมูลให้มีเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจได้ง่าย และมีการออกแบบที่ดึงดูดน่าสนใจ จะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิศา แขมมณี, 2565) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เป็นการที่ครูผู้สอนได้ให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักเรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพได้ตามเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีข้อมูลจากข้อเสนอแนะของครูผู้สอน และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนของตนให้ดีขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องด้วยการเข้ามาของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ทำให้พฤติกรรมการอ่านหนังสือของคนเราเปลี่ยนไป การอ่านลดน้อยลง ประกอบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงมีความสนใจพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมในรูปแบบอินโฟกราฟิกส์ร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นไปตามเกณฑ์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Designs) ประเภทการวิจัยแบบมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Randomized Control Group Pre-test Post-test Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง จำนวน 13 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 479 คน กลุ่มตัวอย่างที่ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/12 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก (Lottery)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้ จำนวน 1 เล่ม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย 2) กฎหมายเกี่ยวกับตนเอง 3) กฎหมายใกล้ตัว 4) ปัญหาการละเมิดทางกฎหมาย เมื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรมโดยใช้ แบบประเมินที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.54) แล้วนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ (E1/E2 = 80.11/80.22) ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายน่ารู้ โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับจำนวน 4 แผน 10 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แผนที่ 2 กฎหมายเกี่ยวกับตนเอง แผนที่ 3 กฎหมายใกล้ตัว แผนที่ 4 ปัญหาการละเมิดทางกฎหมาย เมื่อทำแผนการจัดการเรียนรู้แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พบว่า โดยภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผน ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37) 3) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง

กฎหมายน่ารู้ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แผนที่ 2 กฎหมายเกี่ยวกับตนเอง แผนที่ 3 กฎหมายใกล้ตัว และแผนที่ 4 ปัญหาการละเมิดทางกฎหมาย จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พบว่า โดยภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผน ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.55) 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายน่ารู้ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผู้วิจัยเริ่มต้นสร้างข้อสอบจำนวน 40 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินค่า IOC ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีข้อที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 39 ข้อ จากนั้นนำไป try out กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/9 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและเคยเรียนเนื้อหานี้มาแล้ว จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนก ซึ่งพบว่ามีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.60 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.40 จากนั้นนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.74 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยได้นำไปใช้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบและหาคุณภาพ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยติดต่อประสานกับทางโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนกลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/12 จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 จำนวน 30 คน 2) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายน่ารู้ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยกลุ่มทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ และกลุ่มควบคุมจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 4 แผน เป็นเวลา 10 ชั่วโมงทั้ง 2 กลุ่ม 4) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบหลังเรียน (post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายน่ารู้ แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ 5) นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ 6) ผู้วิจัยนำคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และคะแนนจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลอง เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก และหาคุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และนักเรียนกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบค่า t-test (Independent Samples) 3) การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเทียบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ

1.1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน (คน)	ประสิทธิภาพของกระบวนการ		ประสิทธิภาพของผลลัพธ์		E_1/E_2
		$\bar{X}$	ร้อยละ (E_1)	$\bar{X}$	ร้อยละ (E_2)	
รายบุคคล	3	49.00	81.67	24.00	80.00	81.67/80.00
กลุ่มย่อย	9	49.00	81.67	24.11	80.37	81.67/80.37
ภาคสนาม	30	48.07	80.11	24.07	80.22	80.11/80.22

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก ตามลำดับขั้นทั้ง 3 ขั้นตอน มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ81.67/80.00 ขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) ประสิทธิภาพเท่ากับ 81.67/80.37 และขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) ประสิทธิภาพเท่ากับ 80.11/80.22 โดยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

1.2 ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ จำนวน 4 แผน รวม 10 ชั่วโมง ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก ร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ

แผนที่	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย	4.87	0.34	มากที่สุด
2	กฎหมายเกี่ยวกับตนเอง	4.75	0.43	มากที่สุด
3	กฎหมายใกล้ตัว	4.90	0.30	มากที่สุด
4	ปัญหาการละเมิดทางกฎหมาย	4.81	0.39	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		**4.83**	**0.37**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า แผนจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ พบว่าโดยภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผน ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณารายแผน พบว่า ทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ที่สุดทุกแผน โดยแผนที่ 3 กฎหมายใกล้ตัว ($\overline{X}$ = 4.90, S.D. = 0.30) แผนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ($\overline{X}$ = 4.87, S.D. = 0.34) แผนที่ 4 ปัญหาการละเมิดทางกฎหมาย ($\overline{X}$ = 4.81, S.D. = 0.39) และแผนที่ 2 กฎหมายเกี่ยวกับตนเอง ($\overline{X}$ = 4.75, S.D. = 0.43) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบแบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

นักเรียน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
กลุ่มทดลอง	30	13.13	1.48	1.523	.133
กลุ่มควบคุม	30	**12.60**	**1.22**		

*p ≤ 0.05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย 13.13 ($\overline{X}$ = 13.13, S.D. = 1.48) คะแนนก่อนเรียนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ย 12.60 ($\overline{X}$ = 12.60, S.D. = 1.22) เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.53 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

นักเรียน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
กลุ่มทดลอง	30	25.17	1.58	5.178	.000*
กลุ่มควบคุม	30	22.67	2.12		

*p ≤ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก ร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีค่าเฉลี่ย 25.17 ($\overline{X}$ = 25.17, S.D. = 1.58) และคะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีค่าเฉลี่ย 22.67 ($\overline{X}$ = 22.67, S.D. = 2.12) และเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ดังนั้นจากการทดสอบค่า t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลอง

ข้อ	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านบรรยากาศ	4.82	0.44	มากที่สุด
2	ด้านกิจกรรมการเรียน	4.77	0.45	มากที่สุด

3	ด้านการใช้สื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก	4.83	0.39	มากที่สุด
4	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.89	0.30	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	**4.83**	**0.40**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\overline{X}$ = 4.89, S.D. = 0.30) ด้านการใช้สื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม อินโฟกราฟิก ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.39) ด้านบรรยากาศ ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.44) และด้านกิจกรรมการเรียน ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กฎหมายน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.11/80.22 ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ 80/80 โดยอาศัยคะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน และคะแนนจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์ อีกทั้งกระบวนการในการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกมีขั้นตอนที่เป็นระบบ โดยได้ผ่านการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพ และมีการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งได้มีการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทั้งในระดับรายบุคคล กลุ่มย่อยและภาคสนาม เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกที่มีคุณภาพ โดยสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าในเนื้อหาที่ตนสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับพชรมน ทักคุ้ม (2564) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้วิชาต่างๆ ให้กว้างขวางนอกเหนือจากหนังสือแบบเรียน โดยมีรายละเอียดเฉพาะเรื่องแตกต่างกันออกไป มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ นักเรียนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง โดยสามารถเลือกอ่านได้ทั้งในและนอกเวลาเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้อีกทางหนึ่ง และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญธิยา ปันธิยะ และอภิชา แดงจำรูญ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/82.67 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมร่วมกับการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL กับนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

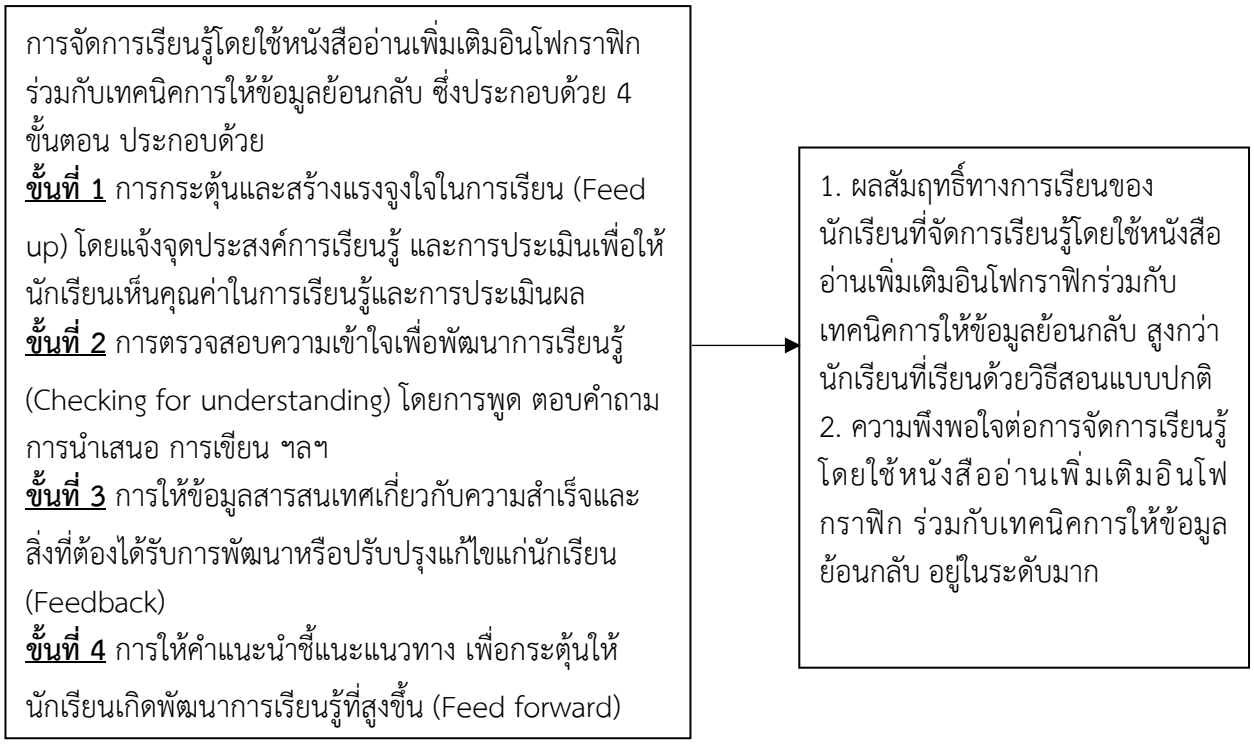
1.2 การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยพิจารณาความเหมาะสมพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก ร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ จำนวนทั้งหมด 4 แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37) ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้ผ่านขั้นตอนกระบวนการในการจัดทำอย่างเป็นระบบ โดยได้ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับจากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับร่วมกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกตามที่ Fisher and Frey (2011) (อ้างใน โชติมา หนูพริก, 2566) ได้เสนอรูปแบบการประเมินระหว่างเรียนที่มีประสิทธิภาพว่าการให้ข้อมูลแก่นักเรียน มีองค์ประกอบ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียน (Feed up) โดยแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ และการประเมินเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในการเรียนรู้และการประเมินผล ขั้นที่ 2 การตรวจสอบความเข้าใจเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Checking for understanding) โดยการพูด ตอบคำถาม การนำเสนอ การเขียน ฯลฯ ขั้นที่ 3 การให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขแก่นักเรียน (Feedback) และขั้นที่ 4 การให้คำแนะนำชี้แนะแนวทาง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดพัฒนาการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (Feed forward)

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เน้นให้นักเรียนได้ฝึกการศึกษาค้นคว้าหาข้อสรุปด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะและความเข้าใจของนักเรียน เพราะช่วยให้นักเรียนสามารถรับรู้จุดที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้นจากการให้ข้อมูลย้อนกลับจากครูผู้สอน การให้ข้อมูลย้อนกลับจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ทิพยกระมล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกส์ร่วมกับการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกส์ เรื่อง ทัศนศิลป์สร้างสรรค์ ช่วยให้ข้อมูลหรือความรู้ที่มีปริมาณมากและซับซ้อนยากต่อการเข้าใจนั้น และการออกแบบด้วยกราฟิกเพื่อสื่อสารบอกเล่าเรื่องราว สามารถทำได้อย่างชัดเจน สร้างความเข้าใจได้ง่ายในเวลาอันรวดเร็ว อีกทั้งสีสันที่สวยงาม สามารถดึงดูดและสร้างความน่าสนใจ แสดงให้เห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกส์นั้นมีคุณภาพ ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 80.55 และเมื่อเทียบกับเกณฑ์ประเมินคุณภาพแล้วผลงานอยู่ในระดับดีมากและมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ถึงจำนวนร้อยละ 100

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า ภาพรวมนักเรียนมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.83, S.D. = 0.40) เนื่องจากจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการจัดกิจกรรมและให้ความสำคัญกับนักเรียนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงทั้งกิจกรรมกลุ่มและการจับคู่ อีกทั้งยังได้รับทราบถึงจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาปรับปรุงในการ

ทำงาน ผ่านการให้ข้อมูลย้อนกลับจากครูผู้สอน ซึ่งสามารถพัฒนาการเรียนรู้และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตยา สีหราช (2561) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับในวิชาเคมี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับมีคะแนนของความสุขในการเรียนรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพัฒนาการของความสุขในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงขึ้น และนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีมากกว่าร้อยละ 60 ในขณะเดียวกันผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสังเกตบ่งชี้ว่านักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

1. ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก ตามลำดับขั้นทั้ง 3 ขั้นตอน มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ขั้นที่ 1 (แบบรายบุคคล) มีประสิทธิภาพเท่ากับ81.67/80.00 ขั้นที่ 2 (แบบกลุ่มย่อย) ประสิทธิภาพเท่ากับ 81.67/80.37 และขั้นที่ 3 (แบบภาคสนาม) ประสิทธิภาพเท่ากับ 80.11/80.22 โดยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิก ร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ มี

ค่าเฉลี่ย 25.17 ($\overline{X}$ = 25.17, S.D. = 1.58) และคะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีค่าเฉลี่ย 22.67 ($\overline{X}$ = 22.67, S.D. = 2.12) และเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ดังนั้นจากการทดสอบค่า t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.40)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ ในขั้นตอนที่ 3 การให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและสิ่งที่ต้องพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขแก่นักเรียน (Feedback) ครูควรมีแบบบันทึกผลการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้นักเรียนได้บันทึกทั้งในส่วนที่เป็นจุดเด่นและส่วนที่ต้องปรับปรุง เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 การให้ผลย้อนกลับของครูควรมีลักษณะเชิงบวก มีการชมเชย ระบุจุดเด่นของชิ้นงาน ในขณะเดียวกันก็ควรชี้แนะแนวทางเพื่อการปรับปรุง และครูไม่ควรสร้างบรรยากาศเชิงลบ ซึ่งจะทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง

1.3 การจัดการเรียนการสอนครูควรจัดเวลาเผื่อไว้หลังการตรวจชิ้นงานนักเรียน เพื่อการให้ข้อมูลย้อนกลับ นอกจากนั้นควรมีการติดตามให้นักเรียนได้แก้ไขงานตามผลสะท้อนกลับที่ได้รับ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมของการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมอินโฟกราฟิกร่วมกับเทคนิค/รูปแบบการสอนอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกที่หลากหลายและส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2.2 ควรพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกแบบภาพนิ่ง ให้เป็นอินโฟกราฟิกส์แบบเคลื่อนไหว (Motion Infographic) เพื่อให้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญธิยา ปันธิยะ และอภิชา แดงจำรูญ. (2564). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง แหล่งอารยธรรมในทวีปเอเชีย ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า. วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi. 6(10), 26-39.

จุฑามาศ ทิพยกระมล. (2564). ผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินโฟกราฟิก ร่วมกับการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โชติมา หนูพริก. (2566). เทคนิคการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้: การตั้งคำถามและการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2567 จาก http://www.curriculumandandlearning.com.

ทิศา แขมมณี (2565). การประยุกต์ใช้อินโฟกราฟิกและการให้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 50(1), 178-193.

นพดล พรามณี. (2560). การออกแบบและการประยุกต์ใช้สื่ออินโฟกราฟิกในปัจจุบัน. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 10(1), 159-168.

พชรมน ทักคุ้ม (2564). รายงานการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมชุด “ภูมิปัญญาภาษาถิ่นไทย” กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุกัญญา จันทรแดง และคณะ (2565). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใชิอินโฟกราฟิกร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 24(2), 286-299.

อาทิตยา สีหราช. (2561). การส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับในวิชาเคมี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Lee, H., Chen, W., & Wang, Y. (2023). Developing Critical Thinking Skills Through Infographic Design and Peer Feedback: An Experimental Study. Computers & Education, 185, 234-249.

บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

Role in Message Public Relations and Political Campaign of Kham Pia Subdistrict Administrative Organization Pho Chai District Roi Et Province

ปิยะนุช แสนเมืองแก้ว
Piyanoot Sanmungkeaw
พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี
Phramaha Thainoi Yanamethi
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus
Email:timememoriesb@gmail.com

Received: 31 January 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และ3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การร่วมกิจกรรมทางการเมือง การร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น และการร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ลำดับความถี่สูงไปหาต่ำสามอันดับแรก คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับ

วิธีการถอดถอนนักการเมือง การตรวจสอบการบริหารงานของนักการเมือง และการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมืองให้มากกว่าที่เป็นอยู่

คำสำคัญ: บทบาท, การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร, การรณรงค์ทางการเมือง, ประชาชน

Abstract

This thesis has the following objectives:To study the role of public relations and political campaigning of the Khampia Subdistrict Administrative Organization, Pho Chai District, Roi Et Province.To compare the level of public relations and political campaigning roles of the Khampia Subdistrict Administrative Organization, Pho Chai District, Roi Et Province, classified by gender, age, education level, and occupation.To explore recommendations for improving public relations and political campaigning of the Khampia Subdistrict Administrative Organization, Pho Chai District, Roi Et Province.The sample group totaling 360 individuals. The research instrument used is a questionnaire. The statistical methods for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics such as t-test and one-way ANOVA.

Results of the research manifested the following findings: 1) The overall role of public relations and political campaigning by the Khampia Subdistrict Administrative Organization, Pho Chai District, Roi Et Province, is at a moderate level. When considered by specific aspects, all four areas are also at a moderate level, ranked from highest to lowest average scores as follows: public relations and campaigning for voter turnout, participation in political activities, involvement in local political development, and participation in local political oversight. 2)The hypothesis testing results show that people of different genders, ages, education levels, and occupations have no significant differences in their opinions regarding the role of public relations and political campaigning of the Khampia Subdistrict Administrative Organization, both overall and in specific aspects. This finding does not support the research hypothesis.3) The top three recommendations from this study, ranked by frequency, are as follows: The Subdistrict Administrative Organization should increase public communication about the process of impeaching politicians, enhance monitoring of political administration, and promote greater participation in supporting political parties.

Keywords: Role, Public Relations, Political Campaigning, People

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพการเรียกร้อง ในอำนาจหน้าที่ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษา ปกป้อง ปกครอง บริหาร ประเทศของตนร่วมกัน ปัจจุบันแม้จะมีระบบการเมือง ซึ่งมีโครงสร้างทางการเมืองที่มีรูปแบบในการบริหาร(Administration) เพื่อยกสถานะของประเทศให้มีความก้าวหน้า สู่ความเป็นประชาธิปไตย แต่ระบบการเมืองของประเทศไทยก็ยังไม่สามารถก้าวเข้าไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้เต็มรูปแบบ จะเห็นได้ว่ารูปแบบการเมืองของไทยนั้นได้แบ่งออกเป็นสองส่วนซึ่งพอจะแยกได้ คือ การเมืองส่วนกลางและการเมืองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทั้งสองระบบการเมืองนั้นย่อมต้องการส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโดยประชาชนในประเทศนั้นเพื่อให้เป็นการเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การมีบทบาทส่วนร่วมของบุคคลที่เข้ามาใช้อำนาจในการปกครองสังคม ต้องมาจากการมีส่วนรวมของประชาชน และจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของชนส่วนใหญ่โดยไม่จำกัดเพศเชื้อชาติ ชนชั้น และฐานะทางสังคม หรืออุดมการณ์ทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง (มาตรา43) ได้ยกฐานะให้การองค์การรบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาด้านการศึกษาด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านศาสนา และวัฒนธรรม มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง”(ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, 2539)

การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (Public Relation) คือ การติดต่อสื่อสารจากองค์การไปสู่สาธารณชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรับฟังความคิดเห็นและประชามติจากสาธารณชนที่มีต่อองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อถือ ภาพลักษณ์ ความรู้ และแก้ไขข้อผิดพลาดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความหมายของการประชาสัมพันธ์ยังเป็นการติดต่อสื่อสาร ระหว่างองค์กรกับสาธารณชน เพื่อบอกกล่าวให้ทราบ ชี้แจงทำความเข้าใจให้ถูกต้องเกี่ยวกับ ความคิดเห็น (opinion) ทัศนคติ (Attitude) และค่านิยม (value) สร้างชื่อเสียงและภาพพจน์ที่ดี สร้างเสริมและรักษา (to build and sustain) ความสัมพันธ์ที่ดี นำไปสู่การสนับสนุน และ ความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย (**สุวรรณ พิณตานนท์**, 2546)

บทบาทการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมือง เป็นส่วนภาระงานหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่องค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องคอยประสานงานในการเผยแพรข่าวสารสู่สาธารณชน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และให้ความรู้ต่าง ๆ การรับฟังความคิดเห็นรับทราบข้อมูลความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นเมื่อนำมาวิเคราะห์ตรวจสอบแล้วเรียบเรียง นำมาสู่ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะต้องทำให้เกิดการรับรู้ ทันต่อเหตุการณ์ เกิดความเชื่อมั่น มีทัศนคติที่ดี และเกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (สุรีย์พร คุรุสิทธิ, 2552)

องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมือง ในสี่ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 2)ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง 3) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น 4)ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นการรณรงค์ทางการเมืองมีทั้งก่อน และหลังการเลือกตั้ง ซึ่งจะมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารมีความหลายหลากรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไปถึงประชาชนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ผ่านช่องทางที่เหมาะสม เช่น ช่องทาง Social media อาทิ เฟสบุ๊ค ไลน์ การติดป้ายประกาศ การออกหนังสือประกาศ การลงหนังสือพิมพ์ การจัดทำวารสาร แผ่นพับ ให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แจกจ่ายข่าวสารให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนหรือผู้มาติดต่อราชการ

และปฏิบัติงานอื่น ๆ การสำรวจรวบรวมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร และเอกสารความรู้ในด้านต่าง ๆ การจัดการสัมมนาการจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแผ่ข่าวสารความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานทางการเมือง เพื่อเป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชน การดำเนินงานการกระจายเสียงทั้งทางสถานีวิทยุ ให้เป็นไปตามแผนงาน และนโยบายการประชาสัมพันธ์ตามกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สาธารณะชน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เกิดการรับรู้ เกิดความเชื่อมั่น มีทัศนคติที่ดี ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด แต่จากบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมือง ที่ผ่านมายังไม่อาจทราบได้ว่าประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไร (องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย, 2566)

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และแนวทางในการพัฒนาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2) เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามหมู่บ้าน และเพศ จำนวน 3,571 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเป็นการสุ่มตัวอย่างที่ประชากรมีสิทธิได้รับเลือกเท่ากัน โดยมีบัญชีรายชื่อของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและทำการจับฉลากจนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและการรณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด แบบสอบถามเป็นปลายปิด และปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended Questionnaire) เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วงระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบเลือกระดับบทบาท

ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อคำถาม จำแนกออกเป็นสี่ด้าน จำนวน 22 ข้อ คือ

1) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 6 ข้อ
2) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง จำนวน 5 ข้อ
3) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น จำนวน 6 ข้อ
4) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) คำถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในสี่ด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน (n = 360)

บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย	ระดับบทบาท			
	$\overline{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1.ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.42	0.62	1	ปานกลาง
2.ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง	3.39	0.51	2	ปานกลาง
3.ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น	3.36	0.47	3	ปานกลาง
4.ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น	3.34	0.44	4	ปานกลาง
รวม	**3.38**	**0.51**	**-**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรม

ทางการเมือง ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นและด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นตามลำดับ

1. ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง” รองลงมา คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการตรวจรายชื่อของผู้สมัครเมื่อมีการเลือกตั้ง” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย”

2. ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากหนึ่งข้อ และอยู่ในระดับปานกลางหกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง” รองลงมา คือ ข้อ 3 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัคร” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง”

3. ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งเจ็ดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ในระบอบประชาธิปไตย ” รองลงมา คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับความรู้รัฐธรรมนูญ” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเลือกผู้สมัคร”

4. ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งเจ็ดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการตรวจสอบการซื้อสิทธิขายเสียง” รองลงมา คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการร่วมตรวจสอบผู้สมัคร” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการถอดถอนนักการเมือง”

2. ผลเปรียบเทียบบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกตามระบอบประชาธิปไตย ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

2) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และ

องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

3) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเลือกผู้สมัคร ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

4) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการถอดถอนนักการเมือง ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับตรวจสอบการบริหารงานของนักการเมือง ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอควร เพราะอาจเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง” เป็นข้อที่ทำให้ประชาชนชื่นชอบมากที่สุดกว่าทุกข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดกว่าทุกข้อ ส่วนข้อรองลงมา คือ ข้อ 3 ที่ว่า“องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัคร” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 ที่ว่า “ องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย” เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ก็อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์พร คุรุสิทธิ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยาสุดา บัวแก้ว ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า “โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอควร เพราะอาจเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในการ

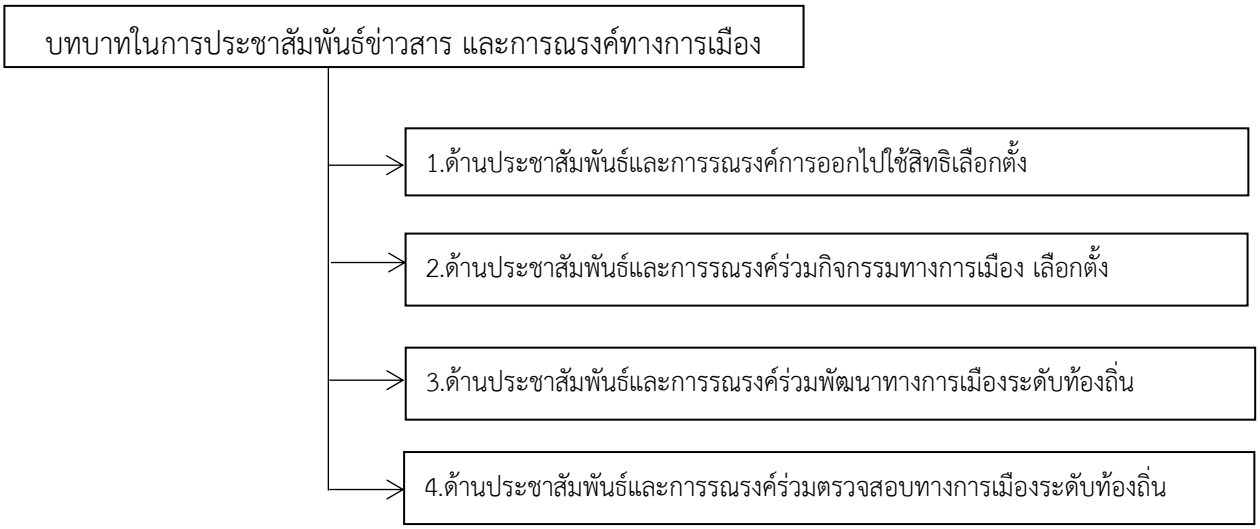
ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง” รองลงมา คือ ข้อ 3 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัคร” เป็นข้อที่ทำให้ประชาชนชื่นชอบมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกข้อ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง” เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ก็อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาสุดา บัวแก้ว ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ด้านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

3) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอควร เพราะอาจเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ในระบอบประชาธิปไตย” รองลงมา คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับความรู้รัฐธรรมนูญ” เป็นข้อที่ทำให้ประชาชนชื่นชอบมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกข้อ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเลือกผู้สมัคร”เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ก็อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเลิศอนันต์ ยาวิชัยแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาพบว่า ด้านการร่วมพัฒนาทางการเมืองโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

4) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอควร เพราะอาจเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการตรวจสอบการซื้อสิทธิขายเสียง” รองลงมา คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการร่วมตรวจสอบผู้สมัคร” เป็นข้อที่ทำให้ประชาชนชื่นชอบมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกข้อ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการถอดถอนนักการเมือง”เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ก็อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์พร คุรุสิทธิ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

องค์ความรู้ใหม่

บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การนำไปเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในด้านการเมือง ทำให้ประชาชน เกิดความเชื่อมั่นและเป็นหน่วยงานทางราชการที่มีกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานที่ดี ซึ่งทำให้เกิดสร้างความเชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในเขตพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ด้านการเมืองผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์รูปแบบตามแผนภาพ ดังนี้

สรุป

บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น ตามลำดับ เมื่อแยกเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย”

2) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง

พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ใน

ระดับมากหนึ่งข้อ และอยู่ในระดับปานกลางหกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง”

3) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น

พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งเจ็ดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ในระบอบประชาธิปไตย” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเลือกผู้สมัคร”

4) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น

พบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งเจ็ดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการตรวจสอบการซื้อสิทธิขายเสียง” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการถอดถอนนักการเมือง”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผลการวิจัย เรื่อง บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาในส่วนที่ยังบกพร่อง เพื่อให้บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก และมากที่สุดต่อไป

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรแก้ไข และปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความคิดต่อบทบาทการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่น มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงควรปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความคิดต่อบทบาทการพัฒนา อยู่ในระดับมาก และมากที่สุดต่อไป

แบ่งเป็นรายด้านในการเสนอแนะเชิงนโยบายตามลำดับดังนี้

1) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งพบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรแก้ไข และปรับปรุง และยกระดับการพัฒนา โดยการส่งเสริมบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการรณรงค์การออกไปใช้สิทธิ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความคิดต่อบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง อยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

2) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมืองพบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรแก้ไข และปรับปรุง และยกระดับการพัฒนา โดยการส่งเสริมบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการรณรงค์ร่วมกิจกรรมทางการเมือง มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความคิดต่อบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง อยู่ในระดับมาก และมากที่สุดต่อไป

3) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นพบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงควรปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาโดยการส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการรณรงค์ร่วมพัฒนาทางการเมืองมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความคิดต่อบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดต่อไป

4) ด้านประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมืองระดับท้องถิ่นพบว่า บทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงควรปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาโดยการส่งเสริมบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการรณรงค์ร่วมตรวจสอบทางการเมือง มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความคิดต่อบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมือง อยู่ในระดับมาก และมากที่สุดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นที่ผู้วิจัย จะเสนอแนะให้ผู้ที่สนใจ จะวิจัยต่อยอดดังต่อไปนี้จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1) ควรวิจัย แนวทางการส่งเสริมบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ควรวิจัย แนวทางการพัฒนาบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3) ควรวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการณรงค์ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

กัลยาสุดา บัวแก้ว, (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. (2539). แนวทางการปฏิบัติงานของสภาตำบลและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

เลิศอนันต์ ยาวิชัยแก้ว. (2549). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุวรรณ พิณตานนท์. (2546). รายงานผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล สำนักพัฒนาและส่งเสริมบริหารงานท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

สุรีย์พร คุรุสิทธิ, (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตาบลโนนเจริญ อาเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

Taro Yamane (1973), Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

The Integration of Four Principles of Sangahavatthu with Public Participation in Management of the Projects by Muang Suang District Municipality, Roi Et Province

พรธิพา ไชยรัตน์
Porntipa Chaiyarat
พระครูปลัดสุริยะ ชวนปญฺโญ
Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus
E–mail: mizuno_25@hotmail.com
E-mail: khattanamungsanti@gmail.com

Received: 31 January 2025; Revised: 21 February 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามลักษณะประชากร และ 3) เสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน เป็นประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมอำนาจ การให้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ ความร่วมมือ และการเข้าไปมีบทบาทตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า เพศไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอายุมีความแตกต่างในด้านการเสริมอำนาจ ระดับการศึกษาและอาชีพมีความแตกต่างในด้านการปรึกษาหารือ การเข้าไปมีบทบาท ความร่วมมือ และการเสริมอำนาจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนวทางการบูรณาการ พบว่า ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร เทศบาลควรให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและเข้าถึงง่ายแก่ประชาชน ด้านการปรึกษาหารือ เปิดพื้นที่ให้มีการเสนอแนะและปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการ

พัฒนา ด้านการเข้าไปมีบทบาท ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเวทีสาธารณะและประชาคม ด้านความร่วมมือ รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจและติดตามโครงการพัฒนา ด้านการเสริมอำนาจ ควรสนับสนุนให้ประชาชนกล้าแสดงออกในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และเห็นความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักสังคหวัตถุ 4, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การดำเนินโครงการ

Abstract

The purposes of this research were: (1) study the integration of the Four Bases of Social Solidarity (Sangahavatthu 4) in public participation regarding project implementation in Mueang Suang Subdistrict Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province; (2) compare opinions on the integration of Sangahavatthu 4 based on demographic characteristics; and (3) propose guidelines for integrating Sangahavatthu 4 to promote public participation in project implementation. The sample group consisted of 367 individuals aged 18 years and above. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire, with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.95.

The research results found that:

1) The overall and aspect-specific integration of Sangahavatthu 4 in public participation was at a high level. Ranked by mean score from highest to lowest were: empowerment, information provision, consultation, cooperation, and active engagement, 2) The comparison of opinions indicated no statistically significant differences based on gender. However, age showed significant differences in the empowerment aspect. Education level and occupation revealed statistically significant differences at the .05 level in the aspects of consultation, active engagement, cooperation, and empowerment, 3) Recommendations for integrating Sangahavatthu 4 include: (1) Information provision: Municipalities should provide clear and easily accessible information to the public. (2) Consultation: Create spaces for the public to suggest and consult on development projects. (3) Active engagement: Encourage participation in public forums and community meetings. (4) Cooperation: Promote public involvement in decision-making and project monitoring. (5) Empowerment: Support the public in expressing concerns and monitoring government actions, while fostering awareness of citizens' rights and responsibilities, particularly in local elections.

Keywords: Integration, Four Principles of Sangahavatthu, Public Participation, Management of the Projects

บทนำ

การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นเป็นกระแสความคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นแนวคิดที่กำหนดรูปแบบการปกครองที่ใช้แก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องของการปกครองแบบรวมศูนย์ที่ให้ความสำคัญกับราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในเชิงโครงสร้างและการตัดสินใจจากข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบายและแนวปฏิบัติการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ไม่อาจตอบสนองความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชาชนได้อย่างทั่วถึง การกระจายอำนาจเป็นการลดปัญหาและสภาวะการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจและเป็นการกระจาย การจัดบริการสาธารณะให้ทั่วถึงและครอบคลุม รวมถึงการกระจายการบริหารและตัดสินใจให้กับการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหลักต่อการตัดสินใจให้กับการปกครองตนเองเพื่อสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นขึ้นมา การกระจายอำนาจเป็นมิติและรูปแบบของการบริหารและการพัฒนาประเทศที่เปิดโอกาสให้องค์กรซึ่งเป็นกลไกที่เป็นทางการในบริหารอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและไม่เป็นทางการอย่างชุมชนหรือภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทนำเสนอนโยบาย บริหารและจัดการ และตรวจสอบ พัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งการกระจายอำนาจไม่เป็นเพียงการเพิ่มอำนาจให้กับท้องถิ่นแต่มีผลต่อการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยด้วย (วุฒิสาร ตันไชย, 2560)

การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความเข้มแข็งของการปกครองจะเกิดขึ้นได้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่ส่งเสริมระบบการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยและก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน ในอดีตที่ผ่านมาประชาชน ในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมากการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ ของประชาชน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้วก็มักจะกำหนดให้ประชาชนทุกระดับมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม หากประชาชนไม่มีความสนใจหรือไม่มีช่องทางที่จะเปิดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือและขาดความสนใจจากประชาชน จนส่งผลทำให้การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 หมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ได้บัญญัติถึงสาระหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้หลายประการ ดังเช่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น การออกเสียง ประชามติ และการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดหมายในการพัฒนา การกำหนดภารกิจ และแนวทางการดำเนินการเพื่อ

นำไปสู่จุดหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงานและโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องและประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด (วราสิทธิ์ กาญจนสูตร, 2546)

เทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลตำบลเมืองสรวงเป็นเทศบาลตำบลเมืองสรวงตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับฎีกา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 เทศบาลตำบลเมืองสรวงมีพื้นที่รับผิดชอบ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองสรวง จำนวน 9 หมู่บ้าน และเทศบาลตำบลหนองผือ จำนวน 9 หมู่บ้าน และมีประชากรรวมกันทั้งสิ้น 9,483 คน (แผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลเมืองสรวง พ.ศ. 2565-2569) เทศบาลตำบลเมืองสรวงได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ในท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างเส้นทางเพื่อการขนส่งสินค้าทางการเกษตร การก่อสร้างสะพาน การสร้างแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และทางการเกษตร ทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้มีการดำเนินการโครงการและกิจกรรมต่างๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน การถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับการประกอบวิชาชีพ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนและกลุ่มอาชีพต่างๆ การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย โดยเน้นความพึงพอใจให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างสูงสุด และเพื่อพัฒนาให้เทศบาลตำบลเมืองสรวงให้มีความเจริญอย่างยั่งยืน (เทศบาลตำบลเมืองสรวง, 2565)

ในการบริหารและการจัดการการดำเนินงานโครงการของเทศบาลตำบลเมืองสรวงที่ผ่านมาพบว่าประชาชนมีบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การดำเนินการโครงการและกิจกรรมของเทศบาลตำบลเมืองสรวงจำนวนน้อย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารอาจสื่อไปไม่ถึงประชาชน โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับช่องทางและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือหากจะมีส่วนร่วมแล้วก็มักจะเป็นเพียงการร่วมรับรู้ข้อมูลที่ผู้บริหารหรือบุคลากรของเทศบาลตำบลประชุมและแจ้งให้รู้เท่านั้น อีกทั้งเป็นการสื่อสารทางเดียวมากกว่าจะเป็นการสื่อสารสองทาง ขาดการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญและวิธีการเข้ามีส่วนร่วมแก่ประชาชน รวมถึงเหตุผลความจำเป็นในการเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้รู้สึกว่าไม่เป็นการเสียเวลาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ประชาชนขาดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมและไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากฝ่ายบริหาร พบว่าประชาชนนอกจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและฝ่ายนิติบัญญัติระดับท้องถิ่นแล้วประชาชนจะมีส่วนร่วมในการบริหารในขอบเขตที่จำกัด เนื่องจากมีภารกิจในการดำเนินชีวิตประจำวัน การดูแลครอบครัว และการประกอบอาชีพซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร (เทศบาลตำบลเมืองสรวง, 2565)

การกำหนดแนวทางการบริหารและการจัดการของเทศบาลตำบลเมืองสรวง โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้นั้น อาจส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการจัดทำโครงการ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นหัวใจสำคัญของการกระจายอำนาจและการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หนึ่งในหลักธรรมสำคัญที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาประยุกต์ใช้คือ "สังคหวัตถุ 4" ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งการสงเคราะห์ ช่วย

ส่งเสริมความเข้าใจ เกื้อกูล และสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชน ทั้งยังเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน นำไปสู่ความสงบสุขและความร่วมมือที่ยั่งยืน โดย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542) อธิบายว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นที่รักและได้รับความนิยมจากสังคม และเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารคนและบริหารกิจการบ้านเมืองได้อย่างแท้จริง เช่นเดียวกับ ณัฐวุฒิ อัครมณี (2561) ที่เสนอว่าการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับจิตสำนึกของผู้นำและประชาชนให้ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเมืองสรวงจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และวิถีชุมชน และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการท้องถิ่นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบูรณาการหลัก สังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด มาช่วยในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของเทศบาลตำบลเมืองสรวงให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมในการดำเนินงานให้แก่ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักสังควัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนะการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใชในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ที่มีสิทธิ์ เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 ในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวนประชากร 4,132 คน (เทศบาลตำบลเมืองสรวง, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่มีรายชื่ออยู่ใน ทะเบียนราษฎร์และอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัด ร้อยเอ็ด จำนวน 367 คน ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเทียบตาราง สำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2560)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยสวนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบูรณาการหลักสังควัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของ ประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัด ร้อยเอ็ด มีลักษณะมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิรต (R.A. Likert) โดยการแบงระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับขอเสนอแนะการบูรณาการหลักสังควัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้องมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 367 ชุด ผู้วิจัยดำเนิน ตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมขอมูลทำการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัย

4.3 ทำการแจกเอกสารแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายระเอียดของ แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังโดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม และรอรับแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตัวผู้วิจัยเอง

4.4 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแลวทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพรรณนา ใช้อธิบายปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามระดับการ บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน สถิติอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สำหรับตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างจะใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) เปรียบเทียบรายคู่ การวิเคราะห์คำถามปลายเปิด ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับบริบท (Context) โดยแจกแจงความถี่ของคำตอบ เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและความเรียง

ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการ ในเขตเทศบาลตำบล เมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4	ระดับการปฏิบัติงาน			
	($\overline{X}$)	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร	4.02	0.77	มาก	2
2) ด้านการปรึกษาหารือ	3.95	0.83	มาก	3
3) ด้านการเข้าไปมีบทบาท	3.86	0.88	มาก	5
4) ด้านความร่วมมือ	3.91	0.89	มาก	4
5) ด้านการเสริมอำนาจ	4.08	0.78	มาก	1
รวม	**3.96**	**0.83**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96, S.D.รายด้าน = 0.83) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการเสริมอำนาจ ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.77) ด้านการปรึกษาหารือ ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.83) ด้านความร่วมมือ ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.89) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเข้าไปมีบทบาท ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.88)

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด จากคำถามปลายเปิดได้ดังนี้

1. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารมีเนื้อหาที่น่าสนใจ เทศบาลตำบลเมืองสรวงควรมีการทบทวนเนื้อหาข้อมูลข่าวสารให้มีความชัดเจนและถูกต้องก่อนสื่อสารไปยังประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินการโครงการต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์

ป้ายอักษรวิ่งในที่ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าเมื่อจะมีการดำเนินงานโครงการต่างๆ ควรเพิ่มความถี่และความสม่ำเสมอการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ด้านการปรึกษาหารือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเมืองสรวงควรรับฟังการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะของประชาชนจากทุกสาขาและอาชีพเพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานและการดำเนินงานของเทศบาล ควรเพิ่มช่องทางสำหรับการให้คำแนะนำและข้อเสนอของประชาชน

3. ด้านการเข้าไปมีบทบาท มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ เทศบาลตำบลเมืองสรวงควรมีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการบริหารและการดำเนินงาน ควรให้มีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้สังเกตการณ์การประชุมเพื่อนำแสนอแนวทางและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาต่างๆ

4. ด้านความร่วมมือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ เทศบาลตำบลเมืองสรวงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสได้แสดงออกถึงความร่วมมือกับการจัดกิจกรรมและโครงการ โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การติดตามการดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานการทำโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

5. ด้านการเสริมอำนาจ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ เทศบาลตำบลเมืองสรวงควรรณรงค์และส่งเสริมให้ไปประชาชนไปใช้สิทธ์เลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเมืองสรวงซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญของประชาชน ควรจัดระบบและกลไกการกระจายอำนาจด้านการให้บริการไปยังประชาชน ควรรับฟังการสะท้อนปัญหาจากประชาชนเพื่อนำไปพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและมีความชอบธรรมในการบริหารและการดำเนินการโครงการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบูรณาการหลักสังควัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวงมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง ทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อเสนอแนะ การเข้าร่วมเวทีประชาคม การติดตามและประเมินผลโครงการ โดยมีความภาคภูมิใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าว การบูรณาการหลักธรรม “สังคหวัตถุ 4” ได้แก่ ทาน (การให้ข้อมูลข่าวสาร), ปิยวาจา (การปรึกษาหารือด้วยเมตตา), อัตถจริยา (การมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ) และสมานัตตตา (ความร่วมมืออย่างเสมอภาค) ช่วยส่งเสริมให้การบริหารของเทศบาลเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสังคมที่มีความสุขร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542) ที่กล่าวว่า ทาน (การให้): พระธรรมปิฎกกล่าวว่า การให้ที่ดีที่สุดคือการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับผู้รับ เช่นเดียวกับการที่เทศบาลให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการดำเนินโครงการ ปิยวาจา (วาจาอ่อนหวาน): การใช้ถ้อยคำที่ดีเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ ซึ่งตรงกับการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อัตถจริยา (การกระทำที่เป็นประโยชน์): หมายถึงการช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ เช่นเดียวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการประชุมประชาคม และสมานัตตตา (การวางตัวเสมอกัน): เป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ไม่แบ่งชนชั้นหรือถืออำนาจ ทำให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง และสอดรับกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุขเกษม (2566) การมีส่วนร่วมการจัดระเบียบพื้นที่สาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้ประกอบการในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการจัดระเบียบพื้นที่สาธารณะ มีส่วนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือของผู้ประกอบการในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิผลของหลักธรรมดังกล่าวในการสร้างความสมานฉันท์ในระดับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

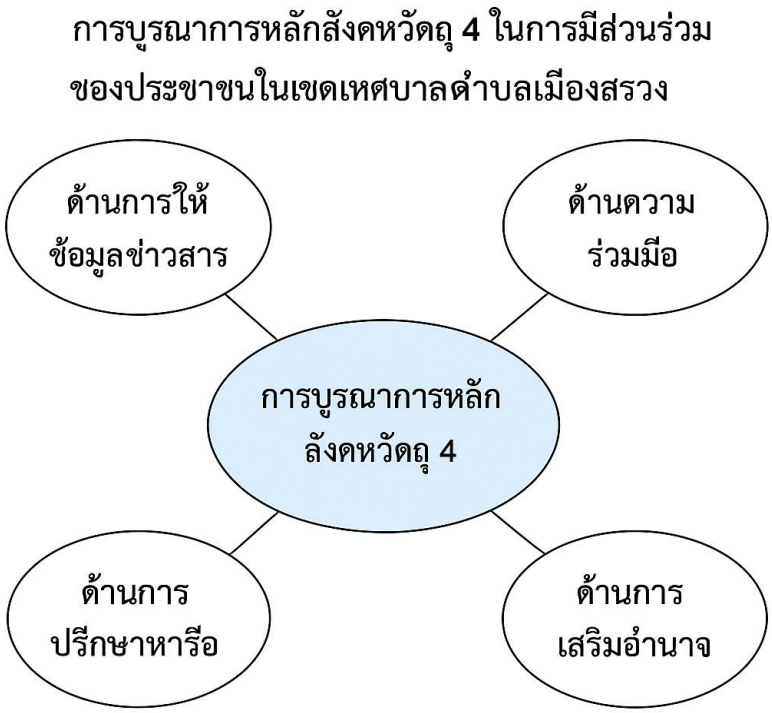
จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านการเสริมอำนาจ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและหน้าที่สำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่น โดยประชาชนจะเข้าร่วมใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพและการประชุมประชาคมท้องถิ่น เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา รวมถึงมีตัวแทนเข้าร่วมเป็นกรรมการและคณะทำงานในภารกิจสำคัญของเทศบาล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนาท้องถิ่น แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของชูชาติ ใจแก้ว (2564) ที่กล่าวว่า "การเสริมอำนาจให้กับประชาชนในระดับท้องถิ่น มิใช่เพียงแค่การให้ข้อมูลหรือเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนะอย่างจริงจังในการดำเนินโครงการของรัฐ" ซึ่งทำให้เกิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความยั่งยืน และงานวิจัยของนัชชา ทิพเนตร (2565) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลเปรียบเทียบเปรียบเทียบการบูรณาการหลักสังควัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการดำเนินโครงการในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของเทศบาล โดยการบูรณาการร่วมกับหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร 2) ด้านการปรึกษาหารือ 3) ด้านการเข้าไปมีบทบาท 4) ด้านความร่วมมือ 5) ด้านการเสริมอำนาจ เพื่อให้ประชาชนหรือตัวแทนเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความ

คิดเห็น การร่วมเสนอปญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของสุขุม นวลสกุล (2542) ที่กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสมบูรณ์แบบก็ต่อเมื่อประชาชนได้รับโอกาสให้เข้าไปมีบทบาทอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการของการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การดำเนินการ และการประเมินผล” อีกทั้งยังสอดคล้องกับทิพวัลย์ พื้นไชย (2554) ที่ระบุว่า การบริหารท้องถิ่นที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและบูรณาการแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรม จะช่วยให้ประชาชนทุกกลุ่มมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และสอดรับกับงานวิจัยของ กมลวรรณ แจ่มยิ่ง และคณะ (2564) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และการได้รับรู้ข่าวสาร ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี และความยั่งยืนในการดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยเน้นการให้การสื่อสารที่สร้างสรรค์ การทำตนเป็นประโยชน์ และการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและสันติสุข โดยแนวทางบูรณาการมี 5 แนวทางดังนี้ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการปรึกษาหารือ ด้านการเข้าไปมีบทบาท ด้านความร่วมมือ และด้านการเสริมอำนาจ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ผ่าน 5 แนวทางนี้ ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ สร้างความโปร่งใส เท่าเทียม และความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน โดยทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสงบสุขและความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง

สรุป

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมอำนาจ การให้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ ความร่วมมือ และการเข้าไปมีบทบาทตามลำดับ, การเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า เพศไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอายุมีความแตกต่างในด้านการเสริมอำนาจ ระดับการศึกษาและอาชีพมีความแตกต่างในด้านการปรึกษาหารือ การเข้าไปมีบทบาท ความร่วมมือ และการเสริมอำนาจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อเสนอแนวทางการบูรณาการ พบว่า ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร เทศบาลควรให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและเข้าถึงง่ายแก่ประชาชน ด้านการปรึกษาหารือ ควรเปิดพื้นที่ให้มีการเสนอแนะและปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนา ด้านการเข้าไปมีบทบาท ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเวทีสาธารณะและประชาคม ด้านความร่วมมือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจและติดตามโครงการพัฒนา ด้านการเสริมอำนาจ ควรสนับสนุนให้ประชาชนกล้าแสดงออกในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และเห็นความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทาง ระบบ และกลไก ไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน และกำหนดโครงการและแผนปฏิบัติการการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน

2) ฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดแนวทางและกลไกให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตราเทศบัญญัติ และนำเสนอปัญหาของท้องถิ่นเข้าสู่การประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อนำข้อสรุปไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักและให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินการโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาประชาชนและชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการส่งเสริมความเป็นพลเมือง

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ชุมชน หรือคณะกรรมการบริหารกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อทำให้การบริหารงานและการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) ประชาชนและชุมชนนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อการมีส่วนร่วมในการบริหารและการดำเนินงานโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ผู้บริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินำข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงานของประชาชนที่ได้นำเสนอผ่านกลไกและระบบการมีส่วนร่วมไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและกระจายไปในทุกท้องที่ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและการดำเนินงาน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบและแนวทางการนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ไปบูรณาการการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์การและหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานราชการอื่นๆ เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาองค์การอย่างประสิทธิภาพและตอบสนองต่อประชาชนให้เป็นรูปธรรมต่อไป

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบและกลไกของงานด้านการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ร่วมคิดร่วมทำในการดำเนินงานอย่างบูรณาการ โดยการกำหนดตัวแปรและปัจจัยอื่นๆ เช่น การสร้างแรงจูงใจ การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน การเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนและกลุ่มอาชีพในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ แจ่มยิ่ง, มะฮัสตี มะแซสะอิ, รอนิง ฮามะ, อดิศักดิ์ อธิภาคย์ และ อาดัม ยามาอาโง. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารรัชต์ภาคย์. 15(42), 384 - 397.

ชูชาติ ใจแก้ว. (2564). การเสริมอำนาจประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. 13(1), 75–90.

เทศบาลตำบลเมืองสรวง. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570). ร้อยเอ็ด: เทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด.

นัชชา ทิพเนตร. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 9(8), 395-413.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น

ทิพวัลย์ พื้นไชย. (2554). การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2(1), 1–12.

ณัฐวุฒิ อัครมณี. (2561). การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารราชการแผ่นดิน. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). ธรรมะกับการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มณีรัตน์ สุขเกษม. (2566). การมีส่วนร่วมการจัดระเบียบพื้นที่สาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้ประกอบการในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก https://ojs.mbu.ac.th/index.php/ MBUPJ/article/download/2226/1423

วราสิทธิ์ กาญจนสูตร. (2546). คัมภีร์บริหารการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

วุฒิสาร ตันไชย. (2560). การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สุขุม นวลสกุล. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่านอำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

Integration of the Four Sublime States of Mind to Promote Public Participation in Dan Sub-district Administrative Organization, Rasi Salai District, Sisaket Province

ปริญญา สาลีวัน
Parinya Saleewan
พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า
Pornpimol Pochailar
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus
E–mail: uuydoijij@gmail.com
E-mail: khattanamungsanti@gmail.com

Received: 1 February 2025; Revised: 22 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (2) เปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ (3) เสนอแนะการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ อาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ข้อเสนอแนะ พบว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยเสนอแนะ ปรับปรุง ตัดสินใจ และประเมินผลผ่านเวทีสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาโครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพรหมวิหาร 4, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this thesis were: 1) To study the Integration of the Four Sublime States of Mind to Promote Public Participation 2) To compare the Integration of the Four Sublime States of Mind To Promote Public Participation Classified by gender, age, education level, and occupation 3) To study recommendations for Integration of the Four Sublime States of Mind To Promote Public Participation. Sample group numbered 346 people. The tool used to collect data was a 5-level rating scale questionnaire with content validity equal to 0.67-1.00 and reliability equal to .93.

The research results found that:

1. Integration of the Four Sublime States of Mind to Promote Public Participation in Dan Subdistrict Administrative Organization, Rasi Salai District, Sisaket Province is overall at a high level. When considering each aspect Arranged from the aspect with the highest mean to the lowest is the aspect of participation in evaluation (kindness - affection), followed by the aspect of participation in receiving Benefit (kindness - pity) in the area of participation in activities (mudita - joy), the aspect with the lowest average Including participation in decision making (equanimity - neutral trust) 2. Results of comparing of Integration of the Four Sublime States of Mind To Promote Public Participation in Dan Subdistrict Administrative Organization, Rasi Salai District, Sisaket Province, classified by gender, educational level. no different Categorized by age, occupation, the overall differences were significantly different at the .05 level. 3. Suggestions found that people should participate in activities that affect the community by making suggestions, improvements, decisions, and evaluations through public forums. To create understanding and develop projects for maximum benefit to society and the environment.

Keywords: Integration, The four sublime states of mind , public participation, local government

บทนำ

กระบวนการพัฒนาประเทศของภาครัฐมักรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง การวางแผนและบริหารจัดการระดับภูมิภาคและจังหวัดจึงต้องอยู่ภายใต้กรอบของกระทรวง ทบวง กรม ทำให้แผนงานและโครงการ

ต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ส่งผลให้เศรษฐกิจดีแต่สังคมมีปัญหาและการพัฒนาไม่ยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหาได้มีการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการวางแผนจากล่างสู่บน โดยส่งเสริมการวางแผนในระดับท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้ประชาชนและภาคีการพัฒนามีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนชุมชนของตนเอง ค้นหาศักยภาพและแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด ผ่านการพัฒนาที่อาศัยทรัพยากรและความสามารถภายในชุมชน ส่วนที่เกินกำลังจึงขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่พัฒนาตำบลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการสร้างความร่วมมือในรูปแบบของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามผล การมีส่วนร่วมนี้ช่วยกำหนดเป้าหมายของสังคม การจัดสรรทรัพยากร และการดำเนินแผนงานหรือโครงการด้วยความเต็มใจ อย่างไรก็ตาม การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังเผชิญปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความซับซ้อนในการดำเนินงาน และอาจนำไปสู่ปัญหาการถูกตรวจสอบและเรียกเงินคืนจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ, 2566)

การนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยหลักธรรมนี้มีคุณค่าทางจริยธรรมสูงและเหมาะสมในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและประชาชน ช่วยลดความขัดแย้งและทำให้เกิดประสิทธิผลในการทำงาน สามารถสร้างสันติสุขและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลด่าน จะทำให้การทำงานมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ” การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญต่อการแก้ไขและพัฒนาชุมชน ไปสู่เป้าหมายเดียวกันของคนในชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนะการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใชในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนประชากร 4,321 คน (สำนักทะเบียนราษฎร์ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, 2567

2.2 กลุมตัวอยาง ไดแก ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 346 คน ที่ได้จาการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเทียบตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2560)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบงออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยสวนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ แบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะมาตรประมาณคา (Rating Scale) ตามหลัก วิธีการของลิเคิรต (R.A. Likert) โดยการแบงระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดคาระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับขอเสนอแนะการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้องมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 354 ชุด ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ดโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมขอมูลวิจัย

4.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัย

4.3 แจกเอกสารแบบสอบถาม โดยชี้แจงรายระเอียดของแบบสอบถามใหกลุ่มตัวอย่าง ฟงโดยใหเวลาในการตอบแบบสอบถาม และรอรับแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตัวผู้วิจัยเอง

4.4 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแลวทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา ใช้อธิบายปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามระดับการ บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน สถิติอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐานและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สำหรับตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างจะใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) เปรียบเทียบรายคู่ การวิเคราะห์คำถามปลายเปิด ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับบริบท (Context) โดยแจกแจงความถี่ของคำตอบ เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและความเรียง

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.05	0.83	มาก	4
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	4.18	0.77	มาก	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.18	0.72	มาก	2
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.20	0.71	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**4.15**	**0.76**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.71) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.72) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.77) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.83)

วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหาร**ส่วน**ตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.11	0.66	3.98	0.69	1.833	.068
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	4.20	0.51	4.14	0.53	1.085	.279
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.18	0.56	4.17	0.56	.200	.841
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.21	0.41	4.18	0.47	.497	.620
รวม	**4.18**	**0.37**	**4.12**	**0.37**	**.443**	**.150**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	35.235	2	17.617	49.238	.000*
	ภายในกลุ่ม	122.727	343	.358		
	รวม	**157.962**	**345**			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการ	ระหว่างกลุ่ม	8.872	2	4.436	18.339	.000*

ดำเนินกิจกรรม	ภายในกลุ่ม	82.972	343	.242		
	รวม	**91.844**	**345**			
3. ด้านการมีส่วนร่วมใน	ระหว่างกลุ่ม	.021	2	.011	.034	.967
การรับผลประโยชน์	ภายในกลุ่ม	108.283	343	.316		
	รวม	**108.304**	**345**			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการ	ระหว่างกลุ่ม	.052	2	.026	.134	.874
ประเมินผล	ภายในกลุ่ม	66.785	343	.195		
	รวม	**66.837**	**345**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**4.672**	**2**	**2.336**	**18.865**	**.000***
	ภายในกลุ่ม	**42.470**	**343**	**.124**		
	รวม	**47.142**	**345**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	**ความแปรปรวน**	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการ	ระหว่างกลุ่ม	3.218	2	1.609	3.566	.029*
ตัดสินใจ	ภายในกลุ่ม	154.745	343	.451		
	รวม	**157.962**	**345**			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการ	ระหว่างกลุ่ม	1.013	2	.507	1.914	.149
ดำเนินกิจกรรม	ภายในกลุ่ม	90.831	343	.265		
	รวม	**91.844**	**345**			

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	.015	2	.008	.024	.976
	ภายในกลุ่ม	108.289	343	.316		
	รวม	**108.304**	**345**			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.032	2	.016	.081	.922
	ภายในกลุ่ม	66.805	343	.195		
	รวม	**66.837**	**345**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.535**	**2**	**.267**	**1.967**	**.141**
	ภายในกลุ่ม	**46.607**	**343**	**.136**		
	รวม	**47.142**	**345**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอาชีพ โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน	**ความแปรปรวน**	**SS**	**df**	**MS**	**F**	**Sig**
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	36.128	2	18.064	50.857	.000*
	ภายในกลุ่ม	121.834	343	.355		
	รวม	**157.962**	**345**			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	9.919	2	4.960	20.765	.000*
	ภายในกลุ่ม	81.925	343	.239		
	รวม	**91.844**	**345**			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	.036	2	.018	.056	.945
	ภายในกลุ่ม	108.269	343	.316		
	รวม	**108.305**	**345**			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.023	2	.012	.060	.942
	ภายในกลุ่ม	66.814	343	.195		

	รวม	**66.837**	**345**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**5.445**	**2**	**2.722**	**22.394**	**.000***
	ภายในกลุ่ม	**41.697**	**343**	**.122**		
	รวม	**47.142**	**345**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอาชีพ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

3. ข้อเสนอแนะ พบว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยเสนอแนะปรับปรุง ตัดสินใจ และประเมินผลผ่านเวทีสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาโครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารองค์กร ย่อมทำให้เกิดสันติสุข ลดความขัดแย้ง แก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของประชาชนและช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ต่อองค์กร บุคลากร ทรัพยากร และการบริการสาธารณะ ตามยุทธศาสตร์แผนการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลด่าน ผลของระบบการบริหารบูรณาการคือ การที่องค์กรใช้ระบบบริหารเดียวในการบริหารความหลากหลายของการปฏิบัติในองค์กร ซึ่งการบูรณาการตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก คือ ความพอดี และความสมดุลขององค์รวมภายหลังจากการรวมตัว เมื่อเป็นองค์รวมแล้ว องค์รวมนั้นจะต้องมีชีวิตชีวาหรือดำเนินไปได้ด้วยดี เกิดมีภาวะและคุณสมบัติของมันเอง ที่แยกต่างหากจากภาวะและคุณสมบัติขององค์ประกอบ หรือหน่วยย่อยทั้งหลายจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่ขึ้น การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยการบูรณาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ 2) กรุณา หมายถึง ความสงสาร3) มุทิตา หมายถึง ความยินดี 4) อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) อธิบายว่า “พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมประจำใจของท่านผู้มีคุณ

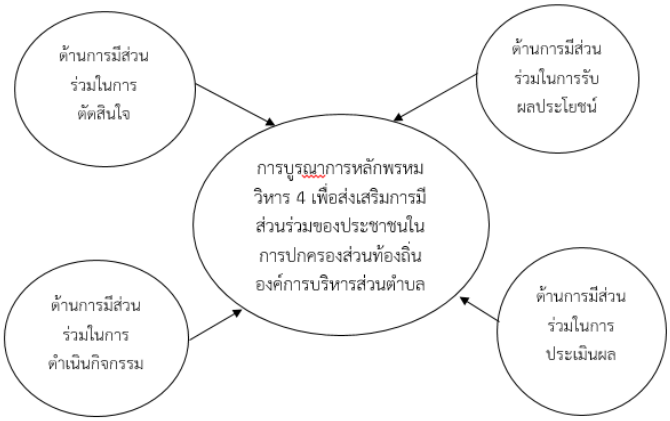
ความดียิ่งใหญ่หรืออัปปมัญญา ธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณ หมายถึง เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่แผ่ไปในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอย่างกว้างขวางสม่ำเสมอกัน ไม่จำกัดขอบเขต” สอดรับกับงานวิจัยของ พงษ์ศิริ เหมลา, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า (2566) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ, ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง อายุที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม (วรรณนาวิน) (2561) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามอายุ, อาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะ พบว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยเสนอแนะปรับปรุง ตัดสินใจ และประเมินผลผ่านเวทีสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาโครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นการนำเสนอมุมมองที่ต้องการให้ภาคประชาชนมีโอกาสได้มีการเสนอความต้องการในฐานะพลเมืองของประเทศหรือผู้เสียภาษีให้กับ ประเทศย่อมจะมีสิทธิและเสรีภาพในการร่วมกันเสนอ ความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายสาธารณะนั้น ๆ รวมถึงของโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการที่เห็น ได้เด่นชัดมากที่สุดก็คือการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การมีความสามารถและการมี ความพร้อมที่จะเข้าร่วมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ทั้งสามอย่างนี้เป็นจุดชนวนหลักในการส่งเสริม ภาคประชาชนในการออกความคิดเห็นต่อระบบการบริหารกิจการในนโยบายสาธารณะ ปรับปรุงภาระงานต่าง ๆ ให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น คือการนำหลักธรรมที่มีคุณธรรมสูงทั้ง 4 ประการ (เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา) มาปรับใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อสร้างความร่วมมือจากประชาชนในทุกด้านของการปกครอง โดยหลักธรรมเหล่านี้ช่วยลดความขัดแย้ง, ส่งเสริมความรักสามัคคี, และสร้างความยุติธรรมในการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางการบูรณามี 4 แนวทาง ดังภาพ

สรุป

การบูรณาการหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนได้อย่างมีคุณธรรม โดยเฉพาะในขั้นตอนการประเมินผลและการรับผลประโยชน์ ซึ่งสะท้อนจิตสำนึกสาธารณะและความเข้าใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมภายใต้หลักธรรมนี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลและการตัดสินใจที่เคารพความหลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า เพศและการศึกษาไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ปัจจัยอายุและอาชีพมีผลแตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงควรใช้กลยุทธ์เฉพาะกลุ่มในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ การใช้เวทีสาธารณะร่วมกับหลักพรหมวิหาร 4 ยังช่วยให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นไปอย่างสงบ สร้างสรรค์ และส่งเสริมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่เพียงแต่สร้างความกลมเกลียวในสังคม แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารควรกำหนดยุทธศาสตร์แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีแก่ประชาชนทุกภาคส่วน

2) จากผลการวิจัยหน่วยงานบังคับบัญชาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะด้วยความยินดีรับผิดชอบเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพพลานามัยที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น องค์กรควรมีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานและตำแหน่ง หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นปัจจุบัน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษากลยุทธ์หรือรูปแบบการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ควรศึกษาประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลด่าน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พงศ์ศิริ เหมลา, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า, (2566) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารรัฐศาสตร์สาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2(2) 12-22

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (2562) (15 เมษายน 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก หน้า 151-163.

พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม (วรรณนาวิน), (2561) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

_____. (2546). ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนา ประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร. (2562). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1), 101–116.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ. (2566). สรุปรายงานประจำปีของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ.

สำนักทะเบียนราษฎร์ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. (2567). สำมโนประชากร 2567. ศรีสะเกษ: สำนักทะเบียนราษฎร์.

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

Guidelines Development for Technological Leadership in the Digital Era for School Administrators in Phran Kratai District, Under the Office of Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 1

สุรนาท โมลาลาย
Suranat Molalai
ประจบ ขวัญมั่น
Prajob Kwanmun
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand
E-mail: pom36pom36@gmail.com

Received: 2 February 2025; Revised: 14 February 2025; Accepted: 22 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) หาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 235 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าความแปรปรวนทางเดียว ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้น โดยเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นและสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีอย่างชัดเจน จากนั้นบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร จัดหาอุปกรณ์ที่

เหมาะสม ใช้เครื่องมือดิจิทัลวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะบุคลากรให้ทันสมัยในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา; ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี; สถานศึกษายุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the technological leadership in the digital era of school administrators, 2) to compare the technological leadership in the digital era of school administrators, and 3) to find the guidelines development for technological leadership in the digital era for school administrators in Phran Kratai district, under the office of Kamphaeng Phet primary educational service area 1. The samples used in this study were school directors, teachers of educational institutions. There were a total of 235 people. The instruments were questionnaires and multiple responses. Besides, there was a structured interview, too. Data were analyzed by Mean, Standard Deviation, T-test, F-test, Percentage, Frequency Distribution and Prioritization of Content. The research findings showed that: 1) The technological leadership in the digital era of school administrators, overall, is mostly at a high level. When considering individual aspects, the highest-rated aspect is the support for using digital technology in teaching and learning management. 2) The comparison of technological leadership in the digital era of school administrators, categorized by school size and work experience, showed no significant differences, and 3) The guidelines for the development of technological leadership in the digital era for school administrators in Phran Kratai district, under the office of Kamphaeng Phet primary educational service area 1, suggest that school administrators should promote stakeholder engagement, clearly communicate a vision for technology, integrate technology into the curriculum, provide suitable equipment, analyze outcomes using digital tools, and train staff to stay updated in the digital age.

Keywords: guidelines development, Technological Leadership, Digital Era Education Institution

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกยุคปัจจุบัน สู่ยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาอย่างรวดเร็ว อีกทั้งนโยบายทางการศึกษาได้มีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึงความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น สถานศึกษาจึงจะต้องมีแนวทางจัดการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่าง มีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2553

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารการศึกษานั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะการบริหารจัดการยุคใหม่นั้นต้องควบคู่ไปกับการบริหารจัดการ ICT ด้วย ดังนั้น แนวทางในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีนั้นต้องรู้จักการปรับตัว ปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และพร้อมที่จะยอมรับและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีวิสัยทัศน์การบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้พันธกิจ (Mission) และเป้าประสงค์ (Goals) ที่จะพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาจังหวัดและประเทศ และยังได้กำหนดค่านิยม (Values) การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับคน การทำงานเป็นทีมที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1, 2566: 73 - 74) สอดคล้องกับผลการประเมินประกันคุณภาพภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปัญหาที่พบคือ ในด้านประสิทธิภาพ กลยุทธที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตัวชี้วัดที่ 1 ร้อยละของสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐานในระบบประกันคุณภาพในระดับดีเลิศขึ้นไปค่าเป้าหมาย ร้อยละ 80 ผลค่าเป้าหมาย ร้อยละ 59.11 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมาย รวมทั้งข้อมูลรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ในสถานศึกษาอำเภอพรานกระต่าย รายงานสรุปโครงการด้านการบริหารสถานศึกษา ยังพบปัญหาด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่ยังไม่สอดคล้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ผู้วิจัยจึงตระหนัก เห็นความสำคัญ และมีความมุ่งมั่นพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในการขับเคลื่อน พัฒนาคุณภาพการศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้พร้อมรับสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคม และส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในอำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 44 คน และครูผู้สอน จำนวน 372 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 416 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษาอำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน จำนวน 191 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 44 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 235 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากตำรา เอกสาร ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานงาน เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

ตอนที่ 2 เป็นสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งได้จากการนำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 โดยนำข้อที่มีผลการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 อันดับ ในแต่ละด้าน มาเป็นกรอบในการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงโรงเรียนในสถานศึกษาอำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน ด้วยตนเองและได้บันทึกข้อมูลไว้ในแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล จำแนกตามขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบค่าที (t – test)

4.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียว (F – test)

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่ (Frequency) และจัดลำดับความสำคัญ เพื่อได้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน พบว่า

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ(%)
ขนาดสถานศึกษา		
1. สถานศึกษาขนาดเล็ก	120	51.10
2. สถานศึกษาขนาดกลาง	115	48.90
รวม	235	100
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
1. ต่ำกว่า 5 ปี	93	39.60
2. 5 – 10 ปี	109	46.40
3. ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	33	14.00
รวม	235	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 51.10 และเป็นสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.90 ตามลำดับ และด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.40 รองลงมาเป็นประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.60 และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.00

ตอนที่ 2 การศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลใน

การบริหารจัดการสถานศึกษา และด้านที่มีระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลต่ำที่สุด อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ข้อที่สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสะท้อนเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามบทบาทเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรมีการปฏิบัติตามบทบาทเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน และผู้บริหารสถานศึกษาสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลไปสู่การจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานในหน้าที่ ตามลำดับ

2. ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ข้อที่สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการโน้มน้าวให้ครูผู้สอนนำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดนโยบายสถานศึกษาโดยออกแบบให้ครูผู้สอนนำประโยชน์จากเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาใช้จัดการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหา ตามลำดับ

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษา ข้อที่สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะคำปรึกษาแก่บุคลากร ในการนำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการบริหารงานตลอดจนพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของตนเองและบุคลากรในสถานศึกษา ตามลำดับ

4. ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการศึกษา ข้อที่สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ในการออกแบบ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ

5. ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ข้อที่สูงที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบกลั่นกรองข้อมูลจากระบบดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษาก่อนนำไปใช้หรือเผยแพร่ รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลตรงตามความต้องการของตนเองอย่างเท่าเทียมกัน และผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเคร่งครัด ตามลำดับ

6. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกันและรายด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล แตกต่างกัน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นผ่านเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจร่วมกันพร้อมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยตัวอย่างที่ชัดเจนและเข้าถึงง่าย

รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางปฏิบัติงาน ตามลำดับ

2. ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์และข้อเสนอในการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการสนับสนุนที่ครอบคลุม จากนั้นบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้สื่อการสอนเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และเครื่องมือเสริมที่ช่วยให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย เช่น PowerPoint Canva Kahoot Tigtag Twig เป็นต้น ตามลำดับ

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์โครงการงาน หรือกิจกรรมตามแผนฯ ที่มีการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล เพื่อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องเหมาะสม รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฯ ในสถานศึกษา ออกแบบกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดส่งเอกสารโดยผ่าน E - Office AMSS+ EDMS เป็นต้น ตามลำดับ

4. ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์ข้อมูลการวัดและประเมินผลการศึกษาเพื่อดูแนวโน้มและจุดแข็ง - จุดอ่อน จัดทำรายงานผลโดยใช้เทคโนโลยีที่เข้าใจง่ายมาช่วยในการนำเสนอ เช่น PowerPoint Canva มาสร้างกราฟ และแผนภูมิ เพื่อนำเสนอผลลัพธ์ให้ผู้บริหารและบุคลากรเห็นภาพรวม รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการศึกษา ให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล และประเมินผลพร้อมทั้งมีเกณฑ์ในการตีความ และข้อเสนอแนะ โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยตามลำดับ

5. ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้บุคลากรได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างคณะทำงานให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบระเบียบการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับกฎหมายและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เช่น สไลด์ หรือวิดีโอเพื่อให้ศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันเป็นยุคแห่งดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัญญาภัค ใยดี (2561) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารได้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้ครูบุคลากรทางการศึกษาได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนให้ทันกับยุคโลกาภิวัฒน์

1.1 ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสะท้อนเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามบทบาทเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในองค์กรเพื่อผลักดันนโยบายและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่ต้องมีวิสัยทัศน์และความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอดิศักดิ์ ดงสิงห์ (2560) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยได้ระบุว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องมีแผนกลยุทธ์กำหนดทิศทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ทิศทาง เป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

1.2 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการโน้มน้าวให้ครูผู้สอนนำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงบทบาทของตนในการส่งเสริมและผลักดันให้ครูมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัสนี โปราณานนท์ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการเรียนรู้และการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมด้านเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน

1.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีหน้าที่กำหนดนโยบายและตัดสินใจภายใต้ปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุ และการจัดการ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอนุรักษ์ ถอดเขี้ยว และสถิรพร เชาวน์ชัย (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยี มีนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในงานวิชาการ และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและทันสมัยมากขึ้น

1.4 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลเพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้รับทราบว่าตนเองหรือองค์กรมีจุดแข็งหรือจุดอ่อนด้านใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัสนี โปราณานนท์ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ดังนี้ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้ระบบเทคโนโลยีเป็นฐานในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวัดและประเมินผลผู้เรียน ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล แปลผลการวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการบริหาร การพัฒนาการสอนและการเรียนรู้

1.5 ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบ กลั่นกรองข้อมูลจากระบบดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษาก่อนนำไปใช้หรือเผยแพร่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาได้เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างของการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ขัดต่อข้อกฎหมาย มีความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนกฤต พราหมน์นก (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนต้องมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและการเข้าถึงข้อมูล สนับสนุนความเท่าเทียมในการใช้เทคโนโลยีสำหรับครูและนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรมในยุคดิจิทัล

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกขนาดของสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญณิชา สุขวงค์ และคณะ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เพราะแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีเป็นมาตรฐานในการบริหารงานสถานศึกษา ผู้บริหารในทุกขนาดโรงเรียนได้รับการพัฒนาและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และมีนโยบายการศึกษาในระดับประเทศที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเท่าเทียมกัน

2.2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีแผนพัฒนาตนเองเป็นรายปีงบประมาณ จึงทำให้ได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาไปตามแผนการพัฒนาตนเองในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเหด หมัดอะดัม (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในทำงาน พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากทุกกลุ่มประสบการณ์ได้รับโอกาสในการพัฒนาและอบรมด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเทคโนโลยีกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารทุกช่วงประสบการณ์ต้องปรับตัวและเรียนรู้เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นผ่านเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจร่วมกันพร้อมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยตัวอย่างที่ชัดเจนและเข้าถึงง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันทา สมใจ (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาการบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้บริหารต้องมีความสามารถกำหนดเป้าหมาย สามารถกระตุ้นให้เกิดการผสานวิสัยทัศน์และสามารถสร้างเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืน

3.2 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีส่วนร่วมแสดงวิสัยทัศน์และข้อเสนอในการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการสนับสนุนที่ครอบคลุมจากนั้นบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูพงศ์ อยู่ภักดี และกฤษกนก ดวงชาทม (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้ารับการอบรมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

3.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์โครงการงาน หรือกิจกรรมตามแผนฯ ที่มีการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล เพื่อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศักดิ์ ดงสิงห์ (2560) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาโดยการพัฒนาทักษะส่วนตน (self-development) ในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติตามนโนยบายให้เกิดเป็นกิจวัตรที่ผู้บริหารจะต้องใช้เป็นประจำ

3.4 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์ข้อมูลการวัดและประเมินผลการศึกษาเพื่อดูแนวโน้มและจุดแข็ง - จุดอ่อน จัดทำรายงานผลโดยใช้เทคโนโลยีที่เข้าใจง่ายมาช่วยในการนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศักดิ์ ดงสิงห์ (2560) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องสามารถพัฒนาระบบการประเมินบริหารจัดการและการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์

3.5 ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมให้บุคลากรในเรื่อง ระเบียบและมาตรการที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมการใช้คอมพิวเตอร์ (PAPA) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา ชวนะไพศาล (2563) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี สร้างความตระหนักให้ได้เห็นถึงประโยชน์และโทษของการใช้เทคโนโลยีที่ผิดกฎหมายและจริยธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษากับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล ครอบคลุมทั้งด้านวิสัยทัศน์ การจัดการเรียนการสอน การบริหารสถานศึกษา การวัดและประเมินผล รวมถึงจริยธรรม หากต้องการขยายความหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอพรานกระต่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ไปกำหนดเป็นแนวทางเพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติโดยปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทแต่ละสถานศึกษา

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำแนวทางที่เป็นข้อความรู้เชิงคุณภาพ ไปกำหนดเป็นนโยบายในการบริหารพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการบริหารพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล เข้ามาช่วยดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อความสะดวกและการเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะนำในการไปใช้

1) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3) ควรศึกษาสภาพและปัญหาในการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2567 จาก Available: http://bic.moe.go.th/index.php/about-us/policy-menu/2023-06-27-04-27-46.

เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัญญาภัค ใยดี. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 8(1), 150-164.

ชูพงศ์ อยู่ภักดี และกฤษกนก ดวงชาทม. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วารสารบัณฑิตวิจัย. 12(1), 31-41.

ธนกฤต พราหมน์นก. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธัญณิชา สุขวงค์ และคณะ .(2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 9(34).32-42.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุรีวิทยาสาส์น.

สุนันทา สมใจ. (2561). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 12(1), 350-363.

สุเหด หมัดอะดัม. (2562). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20. วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2562 (หน้า1905-1915). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. สำนักงาน. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1.

อดิศักดิ์ ดงสิงห์. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1.การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อนุรักษ์ ถอดเขี้ยว และสถิรพร เชาวน์ชัย. (2565).ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์. 10(1), 153-165.

อัสนี โปราณานนท์. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

Chen, W., & Chang, M. (2023). Technology Leadership Development for School Principals: A Mixed-Methods Study. Journal of Educational Technology & Leadership. 18(2), 156-172.

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

Authentic Leadership of School Administrators in Educational Quality Development Networks Center 5 under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

ศุภกิจ ประสีระเก
Shuphakhij Praseerake
จิราภรณ์ ผันสว่าง
Jiraporn Phansawang
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
Email: supakit6734@gmail.com

Received: 3 January 2025; Revised: 20 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน 3) รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 115 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

ผลการวิจัย1) ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม และด้านการนำด้วยใจ ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า (1) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ผู้บริหารควรมีจิตสำนึกในการพัฒนาสถานศึกษา ควรมีความรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง (2) ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากรในสถานศึกษา

เสนอแนวคิดในการบริหารจัดการ (3) ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม ผู้บริหารควรมีรูปแบบและค่านิยมที่ดีงาม ผู้บริหารควรรับรู้ความสนใจและปฏิบัติตามค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันที่มีความถูกต้อง (4) ด้านการนำด้วยใจ ผู้บริหารควรรักและเอาใจใส่ในงานที่ตัวเองรับผิดชอบ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการทำงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรมีความรอบคอบในการรับฟังข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล

คำสำคัญ ภาวะผู้นำที่แท้จริง, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study authentic leadership of school administrators in Educational Quality Development Networks Center 5. 2) to compare the opinions on authentic leadership of school administrators in Educational Quality Development Networks Center 5, classified by gender, education level, and work experience, and 3) to collect recommendations on the development of authentic leadership of school administrators in Educational Quality Development Networks Center 5 under Mahasarakham Primary Educational service area office 2. The sample group consists of 115 school administrators and teachers. The research instrument was a 5-level rating questionnaire with a reliability of 0.97.

The results showed that 1) The actual leadership of school administrators of the educational institutions in the Education Quality Development Network Group 5 is overall at a high level. Considering each aspect When considering each aspect, in order from highest to lowest average, they are self-awareness, networking, values-based practice, and leading with the heart, respectively. 2) Comparison of opinions on the authentic leadership of school administrators, classified by gender, educational Level, and work experience, overall and in each aspect, were not different. 3) Recommendations on the development of authentic leadership of school administrators in Educational Quality Development Networks Center 5 under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 found that (1) Self-awareness: Administrators should have awareness in developing the educational institution and should be aware of their own emotions. (2) Creating a network of relationships: School administrators should have a network to develop together, there should be opportunities for teachers and personnel in educational institutions to present management ideas. (3) Practicing according to values: School administrators should have good styles and good values, School administrators should be aware of the interests and act on shared values that were true. (4) Leading with compassion: School administrators should love and take care of the work they were responsible for, should be a role model for subordinates in working, and should be careful in listening to information from various sources with reason.

Keywords: Authentic Leadership, School Administrators, Educational Quality Development Networks Center 5

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ที่กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 8 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ 3 ประการ คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) และกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ภายใต้มีวิสัยทัศน์ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยประเด็นหลักของเป้าหมายปฏิรูปการศึกษามี 3 ประเด็น คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบไว้ 4 ประการคือการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และการพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรเป็นกลไกและเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และกำหนดทิศทางความสำเร็จของโรงเรียนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางด้านภาวะผู้นำ เนื่องจากภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลหนึ่งที่เป็นผู้นำสามารถทำให้บุคคลอื่นหรือผู้ตาม ปฏิบัติงานตามที่ต้องการได้ ซึ่งเกิดจากคุณลักษณะ ความสามารถพฤติกรรม หรือเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของผู้นำ โดยในการปฏิบัติงานนั้น ผู้ปฏิบัติมีความเต็มใจหรือสมัครใจที่จะทำซึ่งอาจเกิดจากความเชื่อถือ ศรัทธา หรือพลังอำนาจที่มีอยู่ในตัวผู้นำ เพราะโดยทั่วไปแล้วผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีอำนาจตามกฎหมาย (Legitimate power) ที่จะสั่งการให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานตามที่ได้มอบหมายอยู่แล้ว หากการปฏิบัติงานของบุคลากรนั้นเป็นการปฏิบัติที่เต็มใจหรือพอใจก็ถือว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำ แต่ถ้าบุคลากรปฏิบัติงานไปเพราะความเกรงกลัว หรือถูกบังคับขู่เข็ญด้วยอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร ก็ไม่ถือว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำดังนั้นภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานขององค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรทางด้านการศึกษาที่มีเป้าหมายสำคัญสูงสุดในการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้รวมไปถึงให้สอดรับกับความต้องการของสังคม โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานั่นก็คือทักษะทางด้านภาวะผู้นำ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้ กำหนดไว้ร่วมกัน (สันติ บูรณะชาติ, 2558)

ภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) ภาวะผู้นำที่แท้จริงเน้นที่ "ความเป็นมนุษย์" ที่สมดุลระหว่างประสิทธิภาพและคุณธรรม โดยเชื่อว่าการเป็นผู้นำที่แท้จริงจะสร้างความไว้วางใจที่ยั่งยืน และเป็นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กรและสังคม เป็นอีกแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมในทางวิชาการ แต่ก็มีหลากหลายนิยาม หลากหลายองค์ประกอบ ดังเช่น Gardner, Coulisse, Davis, ND Dickens (2011) ให้คำอธิบายว่า ผู้นำที่แท้จริงเป็นบุคคลที่มีภาพทางบวกเกี่ยวกับความมีมโนทัศน์แห่งตนที่จริงใจ (Truthful Self-Concepts) และเปิดเผย (Openness) เพื่อสร้างความไว้วางใจ(Trust) และสนับสนุนอย่างกระตือรือร้น (Enthusiastic Support) จากผู้ตามนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นของรายบุคคลหรือกลุ่ม ในขณะที่ Walumbwa, Avolio, Gardner, Wernsing, and Peterson (2008) ให้คำอธิบายถึงการแสดงออกที่สังเกตได้จากพฤติกรรมในองค์ประกอบต่าง ๆเหล่านี้ คือ 1) ความตระหนักในตนเอง (Self-Awareness) มีการสะท้อนผลและตรวจสอบตนเองเสมอถึงจุดอ่อนจุดแข็งและค่านิยม 2) แสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่โปร่งใส (Relational Transparency) 3) ใช้กระบวนการที่สมดุล (Balanced Processing มีใจเป็นธรรม (Fair-Mind) ในการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน และ 4) มีพื้นฐานทางจริยธรรมในทางบวก (A Positive Ethical Foundation) ที่แสดงออกทางความสัมพันธ์และการตัดสินใจ ขณะเดียวกัน Kruse (2013) ก็เห็นว่าภาวะผู้นำที่แท้จริงมีคำอธิบายในองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) มีความตระหนักในตนเองและเป็นของแท้ (Self-Awareness and Genuine) ตระหนักถึงจุดแข็งจุดอ่อนและอารมณ์ของตนเอง แสดงถึงความเป็นตัวของตัวเอง (Real Selves) กับผู้ตาม 2) มุ่งขับเคลื่อนพันธกิจและหวังผลสำเร็จ (Mission Driven and Focused on Results) ไม่ใช่เพื่ออำนาจ เงิน หรืออัตตาของตนเอง 3) นำด้วยหัวใจ (Lead with Heart ไม่กลัวที่จะแสดงอารมณ์ จุดอ่อน และท่าทีกับผู้ตามที่อาจถูกมองว่าอ่อน (Soft) 4) ให้ความสำคัญกับระยะยาว (Focus on The Long-Term) การบำรุงรักษาบุคคลและการบำรุงรักษาองค์กรต้องการความอดทนและการทำงานหนักที่จะต้องดำเนินอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

รายงานการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Repost : SAR) ประจำปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีสถานศึกษาในสังกัดทั้งสิ้น 5 อำเภอ จำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 216 แห่ง โดยแบ่งเป็นอำเภอวาปีปทุมจำนวน 71 แห่ง อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย 54 แห่ง อำเภอนาเชือก 44 แห่ง อำเภอนาดูน 29 แห่ง และอำเภอยางสีสุราช 23 แห่ง จากการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Repost : SAR) ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า ในการรับการประเมินภายนอก รอบ 4 ของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 ผลจากการประเมินแบ่งตามมาตรฐานเป็น 3 มาตรฐาน มาตรฐาน 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐาน 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐาน 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ จากผลการประเมินภายนอกพบว่า มาตรฐาน 2 กระบวนการบริหารจัดการพบว่า ผลการประเมินดีเยี่ยม 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.94 ดีมาก 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.83 ดี 99 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.40 และพอใช้ 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.83 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2, 2565) จากผลการประเมินพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จะมีผลการประเมินในระดับดี เนื่องจากสถานศึกษาส่วนมากเป็นสถานศึกษาในชนบทที่ขาดแคลนในหลายๆด้าน ส่วนสถานศึกษาที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม และดีมากจะเป็นโรงเรียนประจำอำเภอ ที่มีความพร้อมทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรรวมถึงผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและมีประสบการณ์ในการทำงานที่มากกว่าโรงเรียนในชนบท และเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่แตกต่างกันจึงทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเกิดความแตกต่างตามไปด้วย

ด้วยหลักการและเหตุผลในเบื้องต้นที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงสนใจศึกษาถึงความสำคัญของภาวะผู้นำที่แท้จริง ที่เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกมาแล้วนั้น จะส่งผลให้ครูซึ่งเป็นผู้ตามแสดงออกมาซึ่ง

พฤติกรรมที่อยากจะช่วยเหลือคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ โดยที่พฤติกรรมดังกล่าวนั้น เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ก้าวสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพออกสู่สังคม และพัฒนาประเทศชาติให้ยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ และต้องการศึกษาถึงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แล้วนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตาม เพศ การศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. **ประชากร**

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 103 คน รวม 115 คน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 จำนวน 12 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, ข้อมูล ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2566) ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนจำกัด

2. **เนื้อหา**

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารบริหารสถานศึกษา ประกอบกับการได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ตามแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัย ประกอบด้วย 1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) 2. ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (Connected Relationships) 3. ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม (Core Values) 4. ด้านการนำด้วยใจ (Leading with Heart)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1976) 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .97

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (open end)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย 2) ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนัดแนะและชี้แจงขอความร่วมมือในการ เก็บข้อมูล 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 4) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลขเพื่อนำไปคำนวณค่าทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นดังนี้

5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนก ตามเพศ โดยใช้ t-test (Independent Samples)

5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ใช้ F- test (One-Way ANOVA) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

5.5 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (**σ**) ระดับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5	**ระดับการปฏิบัติ**			
	μ	**σ**	**อันดับ**	**แปลผล**
1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	4.35	0.75	1	มาก
2. ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์	4.26	0.80	2	มาก
3. ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม	4.23	0.81	3	มาก
4. ด้านการนำด้วยใจ	4.10	0.84	4	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.24**	**0.80**	**-**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =4.24, **σ**=0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (μ =4.35, **σ**=0.75) ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (μ =4.26, **σ**=0.80) ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม (μ =4.23, **σ**=0.81) และด้านการนำด้วยใจ (μ =4.10, **σ**=0.84) ตามลำดับ

วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา	**เพศ**				**t**	**Sig**
	ชาย		**หญิง**			
	μ	**σ**	μ	**σ**		
1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	4.37	0.47	4.34	0.41	.435	.664
2. ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์	4.29	0.61	4.24	0.52	.480	.632
3. ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม	4.22	0.48	4.23	0.43	-.190	.849
4. ด้านการนำด้วยใจ	4.01	0.69	4.18	0.63	-1.308	.193
รวมเฉลี่ย	**4.22**	**0.33**	**4.25**	**0.31**	**-.381**	**.704**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	μ	σ	μ	σ		
1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	4.29	0.46	4.39	0.43	-1.219	.225
2. ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์	4.27	0.63	4.25	0.51	.159	.874
3. ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม	4.33	0.38	4.17	0.48	1.829	.070
4. ด้านการนำด้วยใจ	4.02	0.66	4.15	0.66	-.998	.321
รวมเฉลี่ย	4.23	0.35	4.24	0.30	-.225	.822

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	.290	2	.145	.743	.478
	ภายในกลุ่ม	21.871	112	.195		
	รวม	22.161	114			
2. ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	.627	2	.313	1.004	.370
	ภายในกลุ่ม	34.950	112	.312		
	รวม	35.577	114			
3. ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม	ระหว่างกลุ่ม	.670	2	.335	1.660	.195

	ภายในกลุ่ม	22.602	112	.202		
	รวม	23.271	114			
4. ด้านการนำด้วยใจ	ระหว่างกลุ่ม	.491	2	.245	.557	.574
	ภายในกลุ่ม	49.319	112	.440		
	รวม	49.810	114			

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ผู้บริหารควรมีจิตสำนึกในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีความรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากรในสถานศึกษาเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเท ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และวางแผนการบริหารให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม ผู้บริหารควรมีรูปแบบและค่านิยมที่ดีงาม ผู้บริหารควรรับรู้ความสนใจและปฏิบัติตามค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันที่มีความถูกต้อง ด้านการนำด้วยใจ ผู้บริหารควรรักและเอาใจใส่ในงานที่ตัวเองรับผิดชอบ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการทำงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรมีความรอบคอบในการรับฟังข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆอย่างมีเหตุผล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตน ที่เป็นแบบอย่างในการทำงาน การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน การมีคุณธรรมจริยธรรม มีความโปร่งใส ตลอดจนมีความตระหนักในตนเอง โดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรม ซึ่งในปัจจุบันเราพบว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เนื่องจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการจูงใจบุคลากรที่มีศักยภาพสูง จะสามารถดึงดูดและรักษาคนเก่งไว้ในองค์การได้ ส่งผลให้องค์การสามารถเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้นไม่ว่าจะทำธุรกิจใดก็ตามเราจะต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรก่อนเป็นอันดับแรกเราจึงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จการเลือกใช้คนและการบริหารคนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะ

บ่งชี้ถึงอนาคตขององค์การ (บูรชัย ศิริมหาสาคร, 2553) สามารถวัดได้จากองค์ประกอบของภาวะผู้นำที่แท้จริงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง 2) ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ 3) ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม 4) ด้านการนำด้วยใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ นพรัตน์ อภิวิมลลักษณ์ (2559, หน้า 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญ ต่อหน่วยงานเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่ดึงความรู้ความสามารถต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้เป็นส่วนช่วยประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหน่วยงานใช้ความสามารถในการจูงใจ ช่วยโน้มน้าวชักจูงให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์การ อันจะนำความสำเร็จมาสู่องค์การและเป็นหลักยึดให้แก่บุคลากรเมื่อหน่วยงานประจำสภาวะคับขัน ทั้งยังเป็นเครื่องวัดความก้าวหน้า และความสำเร็จอย่างในการบริหารงานอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรกฤต ยศประสิทธิ์, ปทุมพร เปียถนอม (2565, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

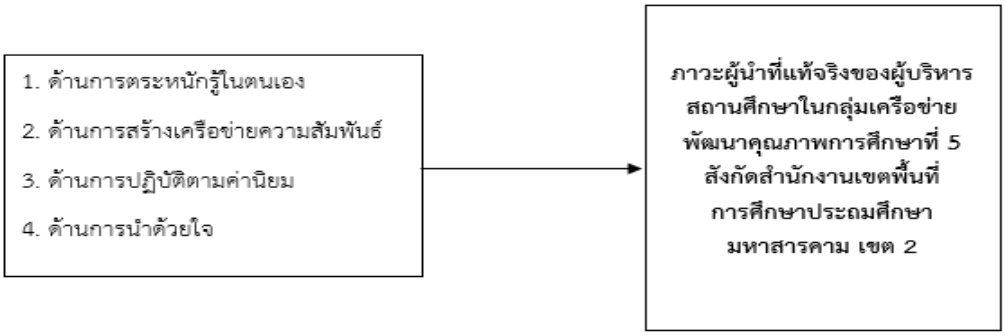
2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีภาวะผู้นำหรือมีความเป็นผู้นำที่แท้จริงในตนเองนำไปสู่ความตระหนักในการรณรงค์ให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในผู้นำองค์การ และยังสามารถมีส่วนร่วมในการสรรหา และคัดเลือกบุคลากร รวมถึงจัดวางตัวบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะของงานในแต่ละตำแหน่งหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีย่อมได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหาร และความเชื่อมั่นจากผู้บริหารสถานศึกษาเช่นเดียวกัน จึงทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สินีนาฏ จิระพรพาณิชย์ (2563, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ตามความคิดเห็นของครูในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน

3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ผู้บริหารควรมีจิตสำนึกในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีความรู้เท่าทันอารมณ์ของตอนเอง ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากรในสถานศึกษาเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเท ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และวางแผนการบริหารให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม ผู้บริหารควรมีรูปแบบและค่านิยมที่ดีงาม ผู้บริหารควรรับรู้ความสนใจและปฏิบัติตามค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันที่มีความถูกต้อง ด้านการนำด้วยใจ ผู้บริหารควรรักและเอาใจใส่ในงานที่ตัวเองรับผิดชอบ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการทำงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรมีความรอบคอบในการรับฟังข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Walumbwa et al. (2008) ใช้ทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเป็นพื้นฐานในการสร้างมาตรวัดผู้นำที่แท้จริง ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงสามารถ

ทำนายเจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้ตาม ซึ่งรวมถึงผลการปฏิบัติงานของผู้ตาม ตามการรับรู้ของหัวหน้าได้ดีกว่าใช้องค์ประกอบแต่ละตัวแยกจากกัน โดยภาวะผู้นำที่แท้จริงแบบตัวแปรแฝงอันดับที่สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ ดีขององค์การความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจของผู้ตามต่อหัวหน้า เมื่อควบคุมอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในขณะเดียวกันเมื่อควบคุมอิทธิผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำที่แท้จริงแบบตัวแปรแฝงอันดับที่ สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ ดี ขององค์การความผูกพันต่อองค์การและความพึงพอใจ ของผู้ตามต่อหัวหน้า นอกจากนี้ยังพบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของหัวหน้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน และผลในการปฏิบัติงานของผู้ตามเมื่อควบคุมอิทธิพลของบรรยากาศองค์การด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษา ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 คือ 1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง 2. ด้านการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ 3. ด้านการปฏิบัติตามค่านิยม 4. ด้านการนำด้วยใจ ดังภาพที่ 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

_____. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.จำกัด

จิรกฤต ยศประสิทธิ์ และปทุมพร เปียถนอม. (2565). ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. 7(3), 255-267

นพรัตน์ อภิวิมลลักษณ์. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในศาลยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บูรชัย ศิริมหาสาคร. (2553). ฉลาดรู้อย่างผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2565). รายงานการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report) ปีการศึกษา 2565. เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2567 จาก https://anyflip.com/tcytw/wzdg/basic.

สินีนาฏ จิระพรพาณิชย์. (2563). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ตามความคิดเห็นของครู ในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สันติ บูรณชาติ. (2558). องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 26(3), 1-13.

Gardner, W.L., et al. (2011). Authentic leadership: A review of the literature and research agenda. Leadership Quarterly. 22(2), 1120-1145.

Kruse, K. (2013). What is leadership? forber magazine. Retrived 16 May 2020 Form http://www.forbes.com/sites/kevinkruse/2013/04/09/what-is-leadership.

Likert, R. (1976). New way and Managing Conflict. New York : McGraw-Hill.

Walumbwa et al. (2008). Authentic leadership: Development and validation of a theory-based measure. Journal of management. 34(1), 89-126.

การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

Academic Administration Based on The Concept of Digital Citizenship of Wang Khu Fah Educational Quality Network School under Yasothon Primary Educational Service Area Office 1

ณัฐวัตร บุษราคำ
Nutthawat Butsarakham
พรทิวา ชนะโยธา
Porntiwa Chanayotha
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
Email: inutfreedom@gmail.com

Received: 3 February 2025; Revised: 19 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า 2) เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระหว่าง 0.67 – 1.00 และความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

ผลการวิจัย 1) ระดับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร (การให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น) รองลงมา คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (การให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (การเคารพตนเองและผู้อื่น) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร (การให้ศึกษาตนเองและผู้อื่น) ควรจัดให้มีการแนะนำสื่อการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นและมีอิสระแก่ครูและนักเรียน ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน (การปกป้องผู้อื่น) ครูผู้สอนควรประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงพื้นฐานของ

ผู้เรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ (การให้การศึกษาผู้อื่น) สถานศึกษาควรสร้างความตระหนักให้บุคลากร ส่วนด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (การเคารพผู้อื่น) สถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, คุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล, โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า

Abstract

The objectives of this research are 1) to study Academic Administration Based On The Concept Of Digital Citizenship. 2) to compare Academic Administration Based On The Concept Of Digital Citizenship, Classified by position and education level Work experience, and 3) to gather suggestions Academic Administration Based On The Concept Of Digital Citizenship. The sample group consists of 92 members. The research instrument used is a questionnaire with a five-point Likert scale, ranging from 0.67 to 1.00 for validity, and with a reliability coefficient of .96.

The results showed that 1. Academic administration level according to the concept of digital citizenship characteristics Overall it is at a high level, The aspect with the highest average was curriculum development. (Educating yourself and others), followed by research to improve the quality of education. (Educating oneself and others) while the aspect with the lowest average was educational quality assurance. (Respect for oneself and others) 2. Results of comparing the level of opinions towards academic administration according to the concept of digital citizenship characteristics. Classified by educational level Overall there is no difference. Classified by position Work experience Overall, they were significantly different at the .05 level. 3. Suggestions found that curriculum development (Educating oneself and others) The introduction of learning materials should be provided with flexibility and freedom for teachers and students. In terms of measurement, evaluation, and transfer of academic results (Protection of others) Teachers should conduct pre-class assessments to check and improve the students' fundamentals. In terms of media development, innovation, technology and learning resources (Educating others) Educational institutions should create awareness among personnel. As for educational quality assurance (Respect for others) Educational institutions should use the evaluation results to continually improve the quality assurance operations of educational institutions.

Keywords: Academic Administration, Digital Citizenship, Wang Khu Fah Educational Quality Network School

บทนำ

ปัจจุบันอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคดิจิทัลที่อินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงทุกสิ่งผ่านเทคโนโลยี (Internet of Things) ส่งผลให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารได้อย่างไร้ขีดจำกัด สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2560) มีรายงานว่าคนไทยเข้าถึงอินเทอร์เน็ต 57 ล้านคน หรือร้อยละ 83.52 ของประชากร ใช้เวลาเฉลี่ย 6 ชั่วโมง 24 นาทีต่อวัน

อย่างไรก็ตามอินเตอร์เน็ตก็อาจนำพาอันตรายใหม่ๆ มาสู่ผู้ใช้ เช่น เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการถูกล่อลวงทางเพศ การกลั่นแกล้งออนไลน์ และการสอดแนมข้อมูลส่วนบุคคล แนวโน้มโลกปัจจุบันมีความเชื่อมโยงและหลากหลายมากขึ้น ทำให้แนวคิดความเป็นพลเมืองขยายออกไป พลเมืองในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้และทักษะที่มากกว่าการอ่านออกเขียนได้หรือความเข้าใจด้านการเมือง แต่ต้องสามารถรับรู้ปรากฏการณ์ทั้งระดับท้องถิ่น ชาติ และโลก รวมถึงใช้ชีวิตในโลกจริงและโลกออนไลน์อย่างรับผิดชอบและปลอดภัย แนวคิดความเป็นพลเมืองแบ่งเป็น 3 ด้านที่ทำงานร่วมกัน ได้แก่ ความเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship), ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship), และความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) (Factsheet: 21st Century Skills, 2025); วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561)

Ribble (2015) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลคือผู้ที่มีความรู้และใช้งานดิจิทัลอย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ และมีจริยธรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม International Society for Technology in Education (2016) กำหนดให้เป็นมาตรฐานด้านเทคโนโลยีการศึกษา วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561) แบ่งความเป็นพลเมืองดิจิทัลออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ จริยธรรม และการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง DQ Institute (2019) เสนอ DQ Framework ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลสำหรับทักษะยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 8 ทักษะสำคัญ เช่น การรักษาอัตลักษณ์และข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์ การจัดสรรเวลาหน้าจอ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โดยกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนในด้านนี้

กฎกระทรวง พ.ศ. 2550 กำหนดการบริหารโรงเรียนเป็น 4 ด้าน ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไป โดยงานวิชาการมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ครอบคลุมตั้งแต่การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การนิเทศ และการประเมินผล (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2550; สัมมา รธนิธย์, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับ 185 โรงเรียน ใน 4 อำเภอ และวิเคราะห์แผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เป้าหมายหลักคือการพัฒนานักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ มี 6 นโยบายหลัก ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง 2) การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การปรับสมดุลระบบบริหารจัดการศึกษา โดยพันธกิจสำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและค่านิยมที่พึงประสงค์ สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร พัฒนาระบบบริหารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

เครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มี 8 โรงเรียน ได้นำนโยบาย 6 ด้าน วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสำนักงานเขตฯ มาปรับใช้ในการบริหารงาน

วิชาการ ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในชีวิตคนไทย และส่งผลต่อทุกมิติอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่กระทบต่อวิถีชีวิต ความสนใจทางวิชาการ ทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ดังนั้น ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลอย่างมีความสุขและรู้เท่าทันเทคโนโลยี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ตามนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ อันจะทำให้ประเทศไทยมีพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถนำพาประเทศให้มีการพัฒนาในทุกด้านอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 8 โรงเรียนที่ปฏิบัติราชการในปีการศึกษา 2566 จำนวน 92 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. เนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล ประกอบกับการได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ตามแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัย ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ 4) การประกันคุณภาพการศึกษา 5)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert คือ (บุญชม ศรีสะอาด, 2558, หน้า 121) มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ลักษณะปลายเปิด (Open Ended) การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ 4.1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำเรียนผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย 4.2) ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนัดแนะและชี้แจงและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล 4.3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง โดยแจกแบบสอบถามให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง 4.4) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ตรวจสอบวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนในเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ด้วยการทดสอบค่า t-test (Independent Samples) และค่าF-test (One-way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

5.4 ส่วนคำถามปลายเปิดผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์สรุปประเด็นเนื้อหาที่ผู้ตอบคำถามปลายเปิดแต่ละคนตอบ เพื่อแยกประเด็นคำตอบดังกล่าวให้เป็นหมวดหมู่แล้วอธิบายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล	ระดับการปฏิบัติ			
	μ	σ	อันดับ	แปลผล
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.89	0.51	1	มาก
2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	3.75	0.49	4	มาก
3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้	3.81	0.43	3	มาก
4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.70	0.66	5	มาก
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.87	0.43	2	มาก
รวมเฉลี่ย	**3.81**	**0.41**	**-**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =3.81, **σ** =0.41) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร (μ =3.89, **σ** =0.51) รองลงมาคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (μ =3.87, **σ**=0.43) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (μ =3.70, **σ**=0.66)

วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล	ระดับการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	μ	σ	μ	σ		
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.95	0.53	3.83	0.49	1.173	.793
2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	3.76	0.52	3.73	0.45	.300	.211
3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้	3.84	0.45	3.78	0.40	.706	.392
4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.78	0.61	3.61	0.72	1.218	.134
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.84	0.44	3.90	0.41	-.638	.819
รวม	**3.84**	**0.41**	**3.77**	**0.41**	**.770**	**.959**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล	**ความแปรปรวน**	**SS**	**df**	**MS**	**F**	**Sig**
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	.941	2	.471	1.826	.167
	ภายในกลุ่ม	22.932	89	.258		
	รวม	**23.873**	**91**			
2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.641	2	.321	1.364	.261
	ภายในกลุ่ม	20.936	89	.235		
	รวม	**21.577**	**91**			
3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.654	2	.827	4.916	.009*
	ภายในกลุ่ม	14.970	89	.168		
	รวม	**16.623**	**91**			
4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3.061	2	1.531	3.732	.028*
	ภายในกลุ่ม	36.497	89	.410		
	รวม	**39.558**	**91**			
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	.087	2	.043	.231	.794
	ภายในกลุ่ม	16.696	89	.188		
	รวม	**16.783**	**91**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า 1. ด้านการพัฒนา

หลักสูตร ควรมีสื่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและอิสระแก่ครูและนักเรียน พร้อมวางแผนใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 2. ด้านการวัดและประเมินผล ควรแต่งตั้งคณะกรรมการวัดผลโดยมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย และเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ 3. ด้านสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ ควรติดตามและประเมินผลการใช้สื่อและเทคโนโลยี พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะด้านสื่อการศึกษา 4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา เตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและทรัพยากร และจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในและ 5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน นำผลการวิจัยมาปรับปรุงการสอน และสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ระดับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการทำงานที่ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ แบบเรียน งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยี ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเคารพตนเองและผู้อื่น 2) การให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น และ 3) การปกป้องตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ลักษมี คงลาภ, อัปสร เสถียรทิพย์, สรานนท์ อินทนนท์, และพลินี เสริมสินสิริ (2561) ให้ความหมายของ ความเป็นพลเมืองดิจิทัล ว่าเป็น พลเมืองผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสม และมี ความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน สมาชิกของโลกออนไลน์คือ ทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลกใบนี้ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม พลเมืองดิจิทัลจึงต้องเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เห็นอกเห็นใจและเคารพผู้อื่น มีส่วนร่วมและมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม และสอดรับกับงานวิจัยของ ปอส์ ไกรวิญญ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมและ ด้านการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีตำแหน่งที่แตกต่างกัน อาจทำให้มุมมองการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของประสงค์ หัสรินทร์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตอำเภอเอราวัณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยผลการศึกษา เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตอำเภอเอราวัณ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ และ

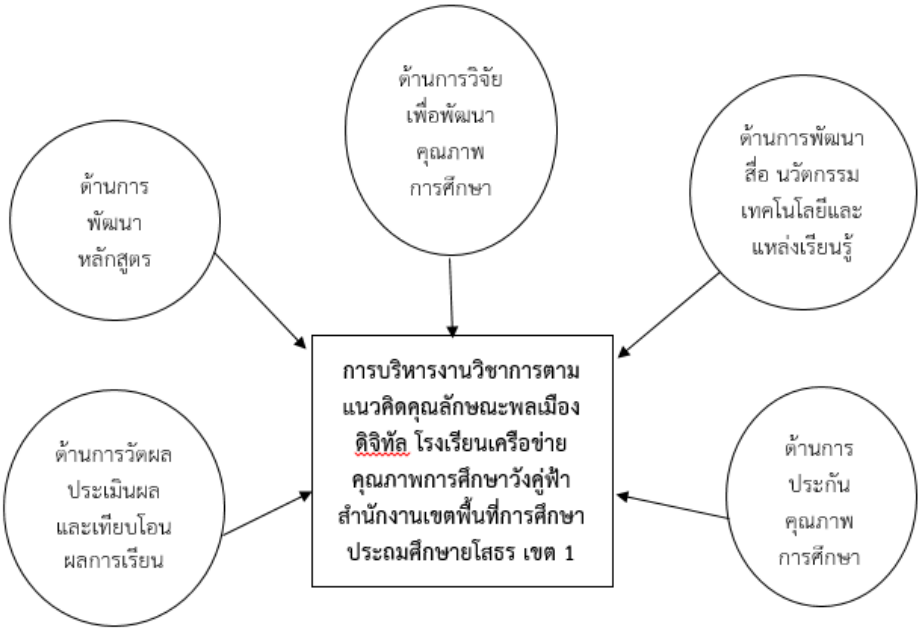
ประสบการณ์การทำงานของบุคลากรทางการศึกษาแตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเพราะ บุคคลกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ไม่แตกต่างกัน เพราะทำงานในเรื่องของการศึกษาเช่นเดียวกัน จึงอาจทำให้ไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพา พรมแย้ม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ (การให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น) และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (การเคารพตนเองและผู้อื่น) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเพราะว่า บุคคลาการที่มีประสบการณ์มากกว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์น้อยกว่า แตกต่างกันเพราะว่า ความเข้าใจถึงเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอน ไม่มีเท่ากัน จึงทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เป็นตามสมมุติฐานของผู้วิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสงค์ หัสรินทร์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตอำเภอเอราวัณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยผลการศึกษา บุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตอำเภอเอราวัณ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการประเมินผลการจัดการงานวิชาการ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตอำเภอเอราวัณ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงานของบุคลากรทางการศึกษาแตกต่างกัน

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร ควรจัดให้มีการแนะนำสื่อการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและมีอิสระแก่ครูและนักเรียน สถานศึกษาควรวางแผนใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ควรนำหลักสูตรไปใช้โดยพิจารณาความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำระเบียบวัดผลและประเมินผลการเรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ครูผู้สอนควรประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงพื้นฐานของผู้เรียน สถานศึกษาควรเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ สถานศึกษา ครูผู้สอนควรมีวิธีการวัดและประเมินที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหาผลิตใช้และพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา สถานศึกษาควรมีการสร้างความตระหนักให้บุคลากรใน สถานศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี สถานศึกษาควรมีการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน สถานศึกษาควรมีการวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการ

ดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ทรัพยากรในการจัดระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาควรมีคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางวิธีการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้รับการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษาควรวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในงานวิชาการสถานศึกษาควรส่งเสริมบุคลากรวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยในชั้น เรียนมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรภัทร ภักดีพงษ์ (2564) แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยมีผลการศึกษาดังนี้ แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผู้บริหารควรจัดการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การบริหารหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน (3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตนเอง (4) ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรนำจุดเด่นและจุดด้อยมาวิเคราะห์ร่วมกับอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาสถานศึกษา (5) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารควรบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ (6) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรเป็นผู้นำการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา วิเคราะห์ศักยภาพครู บริบทสถานศึกษาความเป็นไปได้ในการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่า

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษา การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 คือ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 3. ด้านการพัฒนาสื่อ 4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล

สรุป

1) ระดับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร (การให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น) รองลงมาคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (การให้การศึกษาตนเองและผู้อื่น) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (การเคารพตนเองและผู้อื่น) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร (การให้ศึกษาตนเองและผู้อื่น) ควรจัดให้มีการแนะนำสื่อการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและมีอิสระแก่ครูและนักเรียน ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน (การปกป้องผู้อื่น) ครูผู้สอนควรดำเนินการประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงพื้นฐานของผู้เรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ (การให้การศึกษาผู้อื่น) สถานศึกษาควรสร้างความตระหนักให้บุคลากร ส่วนด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (การเคารพผู้อื่น) สถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการเรียนรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีเห็นด้วยกับการพัฒนาหลักสูตรสังคมดิจิทัลในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติที่ดีต่อไป

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรกำหนดให้ครูผู้สอนทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรอนุมัติผลการเรียนและการเทียบโอนผลการเรียนตามที่คณะกรรมการวัดผลประเมินผลและการเทียบ โอนผลการเรียนกำหนด

3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน

4) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรวางแผนการประกันคุณภาพ การศึกษาร่วมกันระหว่างครู คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน

5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรไปศึกษาดูงานวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาอื่นที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุการแก้ไขปัญหาและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังคู่ฟ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ระหว่างศูนย์เครือข่าย ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาส์น.

ปอส์ ไกรวิญญ์. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสงค์ หัสรินทร์ (2564). พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงวิถีวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ จังหวัดเลย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 6(2), 1-15.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2550). การจัดการและการบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ยุพา พรมแย้ม (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ลักษมี คงลาภ, อัปสร เสถียรทิพย์, สรานนท์ อินทนนท์, และพลินี เสริมสินสิริ. (2561). การจัดทำ Fact Sheetความฉลาดทางดิจิตอล (Digital Intelligence: DQ) และการศึกษาการรังแกกันบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.).

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง .(2561). ทักษะดิจิทัลก้าวสู่พลเมืองในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2563 จาก https://ops.go.th/main/index.php.

วีรภัทร ภักดีพงษ์. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากำแพงเพชร. วารสารวิจัยวิชาการ. 5(4), 241-253.

สัมมา รธนิธย์. (2556). หลักทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. สำนักยุทธศาสตร์ (2560). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.

DQ Institute. (2019). DQ global standards report 2019: Common framework for digital literacy, skills, and readiness. DQ Institute.

International Society for Technology in Education. (2016). ISTE standards for students: A framework for rethinking education and empowering learners. ISTE.

Factsheet: 21st Century Skills. (2025). Results that matter: 21st century skills and high school reform. Tucson, AZ: Partnership for 21st Century Skills.

Ribble, M. (2015). Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know. International Society for Technology in Education.

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด

Development of a Phin Performance Skill Training Program Using Online Media for Second-Year Bachelor's Degree Students, Major in Isan Folk Music, College of Dramatic Arts, Roi Et

ราเมศวร์ สุเรรัมย์
Ramet Sureram
หิรัญ จักรเสน
Hiran Jaksasen
เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
Chalermsak Pikulsri
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
E–mail: rametsureram@gmail.com

Received: 4 February 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อการพัฒนาแบบฝึกทักษะการปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้การปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด จำนวน 10 คน เลือกโดยวิธี เจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง ปฏิบัติพิณ มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.967 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้มีประสิทธิภาพ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.50/92.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.73 นักศึกษามีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73

แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สามารถใช้ฝึกทักษะการปฏิบัติพิณอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกันกับแบบฝึกทักษะพิณในชั้นเรียน นักศึกษา สามารถฝึกและเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ, สื่อออนไลน์, ดนตรีพื้นบ้านอีสาน, ทักษะการปฏิบัติพิณ

Abstract

This research aimed to 1) develop a practice skill model using online media for second-year undergraduate students majoring in Isan folk music, Roi Et College of Dramatic Arts, which was effective according to the criteria of 80/80. 2) to compare the learning achievement before and after using the practice skill model using online media for 10 second-year undergraduate students majoring in Isan folk music, Roi Et College of Dramatic Arts, selected by purposive sampling. The research instrument was the online learning skill model on the topic of practicing the play. It had content validity and learning management efficiency, with an IOC value of 0.967, indicating that experts believed that the online learning skill model could be used effectively in teaching. The statistics used were the mean and percentage. The research results found that:

1. Online learning skill model for second-year undergraduate students majoring in Isan folk music, Roi Et College of Dramatic Arts Effectiveness is equal to 86.50/92.5, which is higher than the specified criteria of 80/80.

2. Effectiveness of learning with online media learning skills exercises for second-year undergraduate students majoring in Isan folk music, Roi Et College of Dramatic Arts. The academic achievement of the students has an efficiency index of 0.73. The students' learning results increased by 73 percent.

The online media learning skills exercises can be used to practice the skills of playing the lute as effectively as the classroom lute skills exercises. Students can practice and learn anywhere, anytime.

Keywords: Skill exercises, Online media, Isan folk music, Skills of playing the lute

บทนำ

การเรียนรู้ในด้านดนตรี เป็นวิชาแขนงหนึ่ง ที่มุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ถ้าเรียนในด้านทฤษฎีเพียงอย่างเดียว โดยไม่ใช้ทักษะปฏิบัติ ก็จะไม่เกิดผลประโยชน์ การศึกษาทฤษฎีแล้วจึงลงมือปฏิบัติควบคู่กันไป การที่จะเรียนดนตรีให้ได้ผลนั้นจำเป็นจะต้องมีทักษะปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎีผู้ที่จะเรียนรู้ดนตรีให้ได้ผลดี ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ด้วยว่า ให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดหลักสูตรของตนเองให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรหรือมาตรฐานที่กล่าว ในหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรของตนเองขึ้นมาโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนควรได้รับจากการศึกษา และมุ่งเน้นให้สถานศึกษาสามารถกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเองด้วย (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2538)

ดนตรีพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น แต่ละภาคมีความแตกต่างกันออกไปตามชนิด ประเภท ท่วงทำนอง และลีลาตลอดจนสำเนียงของเสียงดนตรี ลักษณะเด่นของเครื่องดนตรีพื้นบ้านก็คือ การถ่ายทอดเสียงในลักษณะของมุขปาฐะอันเกิดจากการฟังมากกว่าวิธีอื่น ๆ และดนตรีพื้นบ้านมิใช่เกิดขึ้นเพื่อความบันเทิงเริงรมย์เท่านั้น แต่มีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การทำพิธีกรรม การทำงาน การเต้นรำ และประกอบในประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้ ดนตรีพื้นบ้านยังมีการแต่งท่วงทำนองขึ้นโดยฉับพลัน โดยปราศจากการเขียนโน้ตคงใช้การจดจำผ่านทางหูเท่านั้น นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ดนตรีและเพลงพื้นบ้าน สภาพการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีและเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน ปัญหาในการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีและเพลงพื้นบ้าน ในปัจจุบันแนวทางที่ควรกระทำเพื่อการอนุรักษ์เพลงและดนตรีพื้นบ้าน สภาพ การอนุรักษ์และเผยแพร่การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน (สุจริต บัวพิมพ์, 2533)

ดนตรีพื้นบ้านอีสานมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากดนตรีพื้นบ้านของภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือมีการบรรเลง สะล้อ ซอ ซึง ปี่จุม กระจับปี่เป็นต้น ภาคใต้มีการบรรเลง ปี่ ฆ้องคู่ กลองชาตรี เป็นต้น ภาคกลางมีการบรรเลง ระนาด ฆ้องวง ซออู้ ซอด้วง เป็นต้น ส่วนภาคอีสานมีเครื่องดนตรีที่แตกต่างจากเครื่องดนตรีภาคอื่น ๆ ทั้งในด้านลักษณะการประสมวง การบรรเลง บทเพลงและเครื่องดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานลักษณะแตกต่างจากเครื่องดนตรีท้องถิ่นอื่น ๆ ในด้านรูปร่างลักษณะ วัสดุที่ใช้ทำ และเสียงของเครื่องดนตรี เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานมีหลายอย่าง เช่น โหวด สไนด์ พิณ โปงลาง แคนเป็นต้น

พิณเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมและแพร่หลายที่สุดรองลงมาจากแคน ในวรรณคดีอีสานบางเล่มเรียกพิณว่า “ซุง” ซึ่งมีรากฐานมาจากคำเดียวกันกับ “ซึง” ในภาษาพายัพ และ “เซาว์” ในภาษาพม่านั้นเอง พิณอาจจะมี 2 สาย 3 สาย หรือ 4 สายก็ได้ โดยขึ้นเสียงเป็นคู่ 5 คือ เสียง ลา กับเสียง มี(ลาลา-มี หรือ ลาลา-มีมี) บางคนขึ้นเสียงคู่ 5 ทั้ง 4 สาย คือ ซอล-เร-ลา-มี ตามลำดับ พิณใช้สำหรับดีด สำหรับเดี่ยวหรือดีดประกอบลำเพลินหรือดีดเข้ากับแคน ซอ หรือเข้ากับวงโปงลางก็ได้ คำว่าพิณมาจากคำบาลีสันสกฤตว่า วีณา หรือ บิวะ ของอินเดีย พิณของภาคอีสานมีลักษณะคล้ายกับพิณกระจับปี่ของภาคกลางมากกว่าที่จะคล้ายพิณน้ำเต้าหรือพิณเพี๊ยะ (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2526)

พิณพื้นบ้านอีสาน มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น ซุง ซึง หมากจับปี่ หมากตดโต่ง หมากตับเต่ง พิณทำด้วยไม้ขนุน เพราะมีน้ำหนักเบาและทำให้เสียงทุ้มกังวานไพเราะกว่าไม้ชนิดอื่น พิณอาจมี 2 สาย 3 สาย หรือ 4 สาย ก็ได้ แบ่งออกเป็นสายเอก 2 สาย และสายทุ้ม 2 สายเวลาเล่นเป็นเพลงเรียกว่าลาย โดยมากพิณพื้นบ้านอีสานมักเล่นคู่กับแคน (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2532)

การสอนทักษะการดีดพิณเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะพิณที่เป็นเครื่องดนตรีสำคัญในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน การสอนทักษะดังกล่าวต้องอาศัยเทคนิคเฉพาะ เช่น การจับพิณ การกดสาย การดีดสาย และการควบคุมจังหวะ เพื่อให้เกิดเสียงที่ถูกต้องและมีความไพเราะองค์ประกอบสำคัญในการสอนทักษะการดีดพิณ องค์ประกอบและกระบวนการสอนทักษะการดีดพิณได้แก่ การจับพิณ (Holding the Phin)

การจับพิณที่ถูกต้องช่วยให้ผู้เล่นสามารถควบคุมเครื่องดนตรีได้ดีขึ้น ลดความเมื่อยล้าระหว่างการเล่น โดยทั่วไปผู้เล่นจะต้องจับพิณในลักษณะให้คอพิณอยู่ในระดับที่ถนัดมือ และจับสายด้วยนิ้วมือขวาในตำแหน่งที่เหมาะสม การกดสาย (Pressing the Strings) การกดสายพิณเป็นทักษะที่ต้องอาศัยความแม่นยำ ผู้เล่นต้องกดสายให้ตรงตำแหน่งเฟร็ตเพื่อให้เสียงออกมาตรงตามโน้ตที่ต้องการ การกดสายที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้เสียงเพี้ยนหรือไม่ชัดเจน การดีดสาย (Plucking the Strings) การดีดสายเป็นหัวใจสำคัญของการเล่นพิณ ผู้เล่นต้องใช้มือขวาดีดสายให้เกิดจังหวะและทำนองตามที่ต้องการ เทคนิคการดีดประกอบด้วยการดีดแบบขึ้น-ลง

(Alternate Picking) และการดีดแบบเน้นเสียง (Accent Picking) การควบคุมจังหวะ (Rhythm Control) การเล่นพิณต้องอาศัยจังหวะที่แม่นยำ เพื่อให้เพลงมีความไพเราะและเป็นไปตามทำนอง การฝึกจังหวะสามารถทำได้โดยการใช้เมโทรโนมหรือเครื่องเคาะจังหวะช่วยในการฝึก

แนวทางการสอนทักษะการดีดพิณ ได้แก่ การสอนแบบตัวต่อตัว (One-on-One Teaching) การสอนแบบตัวต่อตัวช่วยให้ผู้สอนสามารถแนะนำเทคนิคการเล่นได้อย่างใกล้ชิด และสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน การสอนผ่านสื่อออนไลน์ (Online Teaching) การใช้สื่อออนไลน์ในการสอนทักษะการดีดพิณช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น การเรียนผ่านวิดีโอ การใช้แอปพลิเคชันดนตรี และการเข้าร่วมชั้นเรียนออนไลน์ การใช้แบบฝึกหัด (Skill Exercises)ผู้สอนควรจัดทำแบบฝึกหัดที่เน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น การฝึกดีดสาย การกดโน้ต และการฝึกจังหวะ แบบฝึกหัดเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญมากขึ้น (กรมศิลปากร, 2562)

การเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในเนื้อหา ของบทเรียนที่นำเสนอได้ด้วยตัวเอง รูปแบบของเนื้อหาสามารถเชื่อมโยงทั้งข้อความสื่อภาพและเสียงดังนั้นการใช้คุณสมบัติต่าง ๆ ของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนด้วยตนเองและเรียนตามเวลาที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนและผู้เรียนสามารถที่จะเรียนซ้ำหรือทบทวนซ้ำได้เพื่อจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นอีกทั้งยังส่งผลถึงเจตคติต่อวิชานั้น ๆ ได้ดีขึ้นอีกด้วย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ในยุคดิจิทัล การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ รวมถึงทักษะด้านดนตรี ปัจจุบันผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนดนตรีผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น YouTube, Facebook, TikTok รวมถึงแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ที่ออกแบบมาเพื่อการฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ สื่อออนไลน์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถฝึกฝนด้วยตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม การใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรียังเผชิญความท้าทายในด้านการออกแบบเนื้อหา การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรี และประเมินประสิทธิภาพของสื่อออนไลน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ดนตรี

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล โดยให้โอกาสบุคคลแสวงหาความรู้ได้อย่างอิสระ ผู้สอนสามารถใช้อินเตอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากจะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันแล้วยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิตอีกด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบทเรียนนั้นๆ ตามความสามารถของตนเอง โดยที่ผู้เรียนมีโอกาสเลือกหรือตัดสินใจด้วยตนเองและได้รับการเสริมแรงจากการได้รับข้อมูลย้อนกลับทันที เป็นลักษณะของการเรียนรู้ในรูปแบบการสื่อสารสองทางทำให้ความสนใจของผู้เรียนสูงขึ้น เมื่อใช้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับบทเรียนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองและเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยใฝ่เรียนรู้ ในปัจจุบันการเรียนรู้ในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อให้ครูสามารถสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการสอนและการพัฒนาสื่อที่หลากหลายรูปแบบและจำเป็นต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมโดยวิธีการต่างๆ เช่น เรียนรู้บนเว็บไซต์เพิ่มเติมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนให้กับครูมาก

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาขาวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน กลุ่มวิชาปฏิบัติ เอกของนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ในประเด็นด้านปัญหา โดยทั่วไปพบว่า สื่อที่ช่วยใน

การจัดการเรียนรู้มีน้อย โดยในการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว จำเป็นจะต้องจัดหาสื่อการเรียนการสอนมาใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดีที่จะสร้างพื้นฐานสำคัญในการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอนให้สอดคล้องและก้าวทันกับการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้ด้วยเทคโนโลยีต่างๆและสื่อการสอนที่มีคุณภาพยังมีอิทธิพลในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับวิชาดนตรีแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาการสอนดนตรี ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ คือการสร้างสื่อการสอนในรูปแบบของบทเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนรูปแบบหนึ่ง การสร้างแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์เพื่อประกอบการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถทบทวนซ้ำ ๆ ได้จนกว่าจะเข้าใจ มีลักษณะเป็นสื่อประสม ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์เนื้อหาวิชา มีการตรวจสอบ ปรับปรุงให้เกิดการพัฒนาทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จากที่กล่าวมาในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายขององค์กร ซึ่งนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อการพัฒนาแบบฝึกทักษะการปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ปีที่ 2 สาขาวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้การปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design) การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน One Group Pre-test Post-test Design
2. เครื่องมือการวิจัย (Research Instruments) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบฝึกทักษะการดีดพิณ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามหลักการสอนดนตรีพื้นบ้าน
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Research Procedures)ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมี 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะการดีดพิณและสื่อการสอนออนไลน์ 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 3) ดำเนินการทดลองใช้แบบฝึกกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 3 สัปดาห์ และ 4) เก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
4. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปะร้อยเอ็ด

คะแนนเต็ม / นักศึกษาคนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1)	คะแนนหลังเรียน (E_2)
	20	20
1	16	18
2	17	19
3	16	18
4	16	19
5	17	18
6	16	19
7	16	18
8	17	19
9	25	18
10	17	19
รวม (Σ)	173	185
N	10	10
ค่าเฉลี่ย	17.30	18.5
ร้อยละของคะแนนเต็ม	86.50	92.5

จากตาราง 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพระหว่างกระบวนการและผลลัพธ์ เท่ากับ 86.50/92.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลทางการเรียนของนักศึกษา ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด

คะแนนเต็ม / นักศึกษาคนที่	คะแนนก่อนเรียน R1	คะแนนหลังเรียน R2
	20	20
1	13	18
2	13	19
3	14	18
4	13	19
5	19	18
6	18	19
7	13	18
8	13	19
9	15	18
10	12	19
รวม (Σ)	143	185

N	10	10
ค่าเฉลี่ย	14.30	27.30

$$\frac{185 - 143}{(10 \times 20) - (143)}$$

ดัชนีประสิทธิผล (E.I) = **0.*73***

จากตาราง 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.*73* แสดงว่านักศึกษามีผลการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 73

อภิปรายผล

จากการพัฒนาทักษะการปฏิบัติพิณ ด้วยแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปะร้อยเอ็ด พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนของแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด (E1) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 86.50 ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ (E2) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 92.5 ดังนั้น แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.50/92.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ กัณโสภณ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะออนไลน์โดยใช้การเรียนรู้แบบนำตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างเว็บแอปพลิเคชันผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกทักษะออนไลน์โดยใช้การเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อส่งเสริม ทักษะการสร้างเว็บแอปพลิเคชันได้รับการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านเทคนิคจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน การประเมินคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีประสิทธิภาพ 71.87 / 62.07 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกทักษะของผู้เรียนด้วยชุดฝึกทักษะออนไลน์โดยใช้การเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างเว็บแอปพลิเคชันสูงขึ้นกว่าก่อนฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

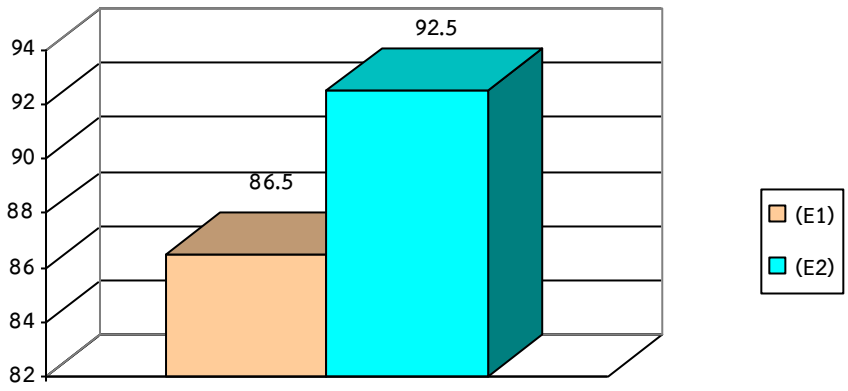
สอดคล้องกับอำนวย ศิริพร (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง เครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านควนประ ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง เครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย เนื้อหาจำนวน 3 ตอน ได้แก่ 1.1) ความหมายของเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต 1.2) บริการบนอินเทอร์เน็ต 1.3) คุณธรรมและจริยธรรมในการใช้อินเทอร์เน็ต 2) ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน พบว่า ด้านเนื้อหามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (X = 4.53, S.D. = 0.78) และด้านเทคนิคการผลิตมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด (X = 4.65, S.D. = 0.37) 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับ การเรียนรู้แบบ

ผสมผสานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจหลังเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนอยู่ในระดับมากที่สุด (X = 4.63, S.D. = 0.54)

2. ประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.73 นักศึกษามีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73 สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยนันท์ วันอินทร์ (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะทางดนตรี สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาดนตรีปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 91.04 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัย โดยผู้เรียนที่ได้เรียนรู้จากสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะทางดนตรี ได้รับผลสัมฤทธิ์ค่าเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ด้านการเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน (Pre and Post-test) โดยใช้เกณฑ์การวัดประเมินทักษะปฏิบัติตามสภาพจริง แบบ 5 ระดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านทักษะดนตรีก่อน-หลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียน = 13.58, S.D. = 3.39) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าหลังเรียน = 18.21, S.D. = 1.15) การศึกษาด้านความพึงพอใจพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการใช้สื่อมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด = 4.64) ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจะต้องมีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ทางดนตรีมีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่าค่าเฉลี่ย 3.51 หรือในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาแบบฝึกทักษะการปฏิบัติพิณ โดยใช้สื่อออนไลน์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสานวิทยาลัยนาฏศิลปะร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพระหว่างกระบวนการและผลลัพธ์ดังแผนภูมินี้

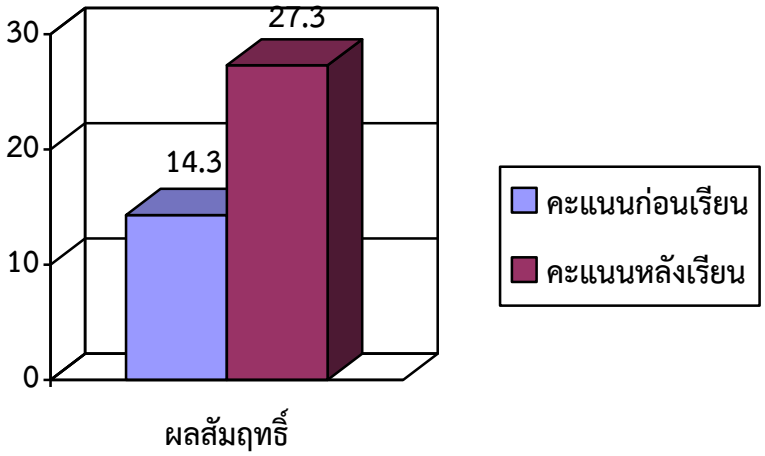

ร้อยละของคะแนนเต็ม

E1 = คะแนนระหว่างเรียน

E2 = คะแนนหลังเรียน)

องค์ความรู้ที่ได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ เรื่อง การปฏิบัติพิณ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปะร้อยเอ็ดดังแผนภูมินี้

สรุป

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการปฏิบัติพิณ ด้วยแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.50/92.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.73 นักศึกษามีผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดทำและนำไปใช้

1.1 ผู้สอนทำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 สาขาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ต้องทำความเข้าใจในสมรรถนะย่อย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาและอุปกรณ์ เครื่องมือ วัสดุ ครุภัณฑ์ ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานในใบงานที่จะทำการสอนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้การเรียน การสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ผู้สอนควรที่จะทำการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และเตรียมสื่อการสอน เพิ่มเติม ได้แก่ การจัดทำสื่อนำเสนอข้อมูลด้วยโปรแกรม PowerPoint ของจริงหรือแบบจำลองสื่อแอนนิเมชั่น ชุดฝึก ชุดทดลอง เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น โดย การใช้สื่อในแต่ละครั้งจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะสอน

1.3 ผู้สอนจะต้องทำการสอนความรู้ทางทฤษฎีเบื้องต้นก่อนลงปฏิบัติงาน และต้อง วางแผนการใช้ระยะเวลาให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะจากใบงานให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้และ ความเข้าใจจากการเรียนภาคทฤษฎีมาคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ จากใบงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นอื่น

2.2 ควรมีการนำแบบฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อออนไลน์ที่สร้างขึ้นไปทดลองหาประสิทธิภาพกับหลาย ๆ โรงเรียนเพื่อให้ได้ข้อสรุป และการเปรียบเทียบ

2.3 ควรมีการศึกษาวิธีการสอนรูปแบบอื่นๆ ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ธนพรการพิมพ์.

กรมศิลปากร. (2562). คู่มือการเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน: พิณและแคน. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม: ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ มหาสารคาม.

ชัยนันท์ วันอินทร์. (2566). การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะทางดนตรี สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาดนตรีปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์. กรุงเทพ: โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2538). กิจกรรมดนตรีสำหรับครู. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐกานต์ กัณโสภณ. (2565). การพัฒนาชุดฝึกทักษะออนไลน์โดยใช้การเรียนรู้แบบนำตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างเว็บแอปพลิเคชัน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สุจริต บัวพิมพ์. (2533). แนวคิดในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย ในเอกสารการสอนชุดวิชาศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อำนวย ศิริพร. (2561). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง เครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านควนประ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร

Democratic Governance from Kalama-Sutta-Based Perception of People

พระอิทธิพงษ์ ญาณวโส (ขวัญพัก)

Phra Itthipong Yanavangso (Khanphak)

อาทิตย์ แสงเฉวก

Atit Saengchawek

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์

Master of Political Science Progorm, Faculty of Social Science,

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Sri Lanchang Campus

E-mail: winnernews@gmail.com

Received: 4 February 2025; Revised: 31 March 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และเพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักกาลามสูตร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน ประชากร จำนวน 97,709 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนาวิธี ผลการวิจัยพบว่า 1. การรับรู้ของประชาชน โดยรวมและรายด้านอยู่ที่ระดับมาก ($\underline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ หลักนิติธรรม($\underline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.71) รองลงมา ได้แก่ หลักเสรีภาพ ($\underline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.68) หลักเสียงข้างมาก ($\underline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.69) หลักความเสมอภาค ($\underline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.77) และหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ($\underline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.74) ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ พบว่า อายุต่างกัน มีการรับรู้ แตกต่างกัน (F = 3.386, Sig = .010) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (F = 3.995, Sig = .003) ด้านหลักเสรีภาพ (F = 3.214, Sig = .013) และด้านความเสมอภาค (F = 4.195, Sig = .002) มีความแตกต่างกัน 3. การรับรู้การปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยตามหลักกาลามสูตร คือ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการปกครองโดยตรงและโดยอ้อม

คำสำคัญ: การรับรู้, การปกครองระบอบประชาธิปไตย, กาลามสูตร

Abstract

The objectives of the research were to study the democracy perception of people in Muang Loei district, Loei province, to compare the people's democracy perception, classified by gender, age, educational level, occupation and salary, and to study the people's perception of democracy, based on Kalama-Sutta. The study was conducted through the mixed method research (MMR). Key informants were five people. The sample group was a total of 398 people, selected from 97,709 people. The research tool consisted of the five-level rating scale questionnaire, and the in-depth interview for the qualitative research. The data were analyzed by the statistical program for social sciences, including the content analysis and the descriptive explanation. The research findings were as follows: 1. The democracy perception of people in Muang Loei district, Loei province, was totally and separately found to be at a high level ($\underline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.71). Separately considered in the descending order, the aspect with the highest mean score was the rule of law ($\underline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.71), followed by liberty ($\underline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.68), the majority rule ($\underline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.69), equality ($\underline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.77), and sovereignty ($\underline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.74), respectively. 2. The comparison of the people's democracy perception revealed that the democracy perception of Muang Loei people, classified by their different age, was totally different (F = 3.386, Sig = .010). Separately considered, sovereignty (F = 3.995, Sig = .003), liberty (F = 3.214, Sig = .013), and equality (F = 4.195, Sig = .002) were different. 3. The Kalama-sutta-based perception of democracy demonstrated that the people occupied sovereignty, got an opportunity to participate in politic activities, participated in governing the country directly or indirectly.

Keywords: Perception, Democracy, Kalama-Sutta

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ได้รับการยอมรับว่าเป็นระบอบที่หลายประเทศนิยมใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศ (ประจักษ์ ก้องกีรติม, 2558) และในประเทศไทยมีการเรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตย กระทั่งนำมาซึ่งการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรเข้ายึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 (ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา, 2565, กรกฎาคม) นับตั้งแต่การปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยเกิดการรัฐประหารขึ้นหลายต่อหลายครั้ง ส่งผลกระทบต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างมากเพราะมีการฉีกรัฐธรรมนูญมากถึง 20 ฉบับ สูงเป็นอันดับ 3 ของโลก (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) การฉีกรัฐธรรมนูญแต่ละครั้งย่อมส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะเกษตกร ชาวไร่ ชาวนา ซึ่งเป็นกลุ่มพลังการเมืองที่สำคัญ แต่พบว่า ร้อยละ 80 ยังไม่เข้าใจเรื่องการเมืองการปกครอง (พงษ์เมธี ไชยศรีหา, 2561) เมื่อพรรคการเมืองและนักการเมืองออกมาประชาสัมพันธ์หรือรณรงค์หาเสียง ประชาชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจก็ย่อมหลงเชื่อได้อย่างง่ายดาย ตามหลักพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักความเชื่อ ดังนั้นก่อนที่จะรับสารหรือปลงใจเชื่อในสารที่ทางการเมืองส่งมานั้น ผู้รับสารควรจะต้องมีหลักการพิจารณาก่อนตัดสินใจเชื่อ ซึ่งหลักการดังกล่าวนั้นเรียกว่า กาลามสูตร โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำให้ชาวกาลามะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียดละออด้วยความรอบคอบก่อนจะเชื่อ โดยไม่ให้เชื่อทันทีเพียงเพราะเป็นเรื่องที่เคยได้ยินได้ฟังมา เพราะคนอื่น ๆ ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เพราะฟังข่าวลือ เพราะมีอ้างถึงในหนังสือหรือตำรา เพราะเหตุผลเชิงตรรก เพราะอนุมานหรือคิดทึกทักเอาเอง เพราะใคร่ครวญไตร่ตรองตามเหตุผลดูแล้วตรงกัน เพราะตรงกับแนวคิดทฤษฎีที่คิดไว้ เพราะคิดเอาว่าน่าจะถูกต้องหรือน่าจะเป็นไปได้ หรือเพราะคนที่บอกนั้นเป็นครูอาจารย์ของตน (กรมการศาสนา, 2525)

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เปิดเผยข้อมูลจากสำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 22 มีนาคม 2566 ว่ามีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 52,287,045 คน เฉพาะจังหวัดเลยมีผู้มีสิทธิเลือกทั้งสิ้น 506,768 คน แยกเป็นชาย 251,642 คน และหญิง 255,126 คน (ไทยพีบีเอส, 2566) และเนื่องจากจังหวัดเลยมีราษฎร จำนวน 633,291 คน กกต.ได้แบ่งเขตเลือกตั้งของจังหวัดเลยเป็น 4 เขตเลือกตั้ง มี ส.ส. ได้ 4 คน เฉลี่ยจำนวนราษฎร 162,766 คนต่อ ส.ส. แบบแบ่งเขตหนึ่งคน เขตเลือกตั้งทั้ง 4 เขต ประกอบด้วย เขตเลือกตั้งที่ 1 ครอบคลุมอำเภอเมืองเลย และอำเภอเอราวัณ เขตเลือกตั้งที่ 2 ครอบคลุมอำเภอภูหลวง อำเภอหนองหิน อำเภอผาขาว อำเภอภูกระดึง และอำเภอวังสะพุง เฉพาะตำบลศรีสงคราม ตำบลหนองหญ้าปล้อง และตำบลโคกขมิ้น เขตเลือกตั้งที่ 3 ครอบคลุมอำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ และอำเภอวังสะพุง ยกเว้นตำบลศรีสงคราม ตำบลหนองหญ้าปล้อง และตำบลโคกขมิ้น และเขตเลือกตั้งที่ 4 ครอบคลุมอำเภอท่าลี่ อำเภอเชียงคาน อำเภอปากชม และอำเภอนาด้วง (iTAX, 2566) ในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 97,709 คน และมีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 73,997 คน คิดเป็นร้อยละ 75.73 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลย, 2566)

จากการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากถึงร้อยละ 75.73 แสดงให้เห็นว่ามีการรับรู้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งถือว่าเป็นหลักการสำคัญในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนรู้ว่าตนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งจะมอบให้

อำนาจนี้แก่ผู้แทนราษฎรให้ไปปฏิบัติหน้าที่แทนตนในรัฐสภา โดยผ่านการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีเสรีภาพในการเลือกผู้แทนราษฎรที่ตนต้องการเท่านั้น บนพื้นฐานของความเสมอภาค คือ ทุกคนมีหนึ่งสิทธิหนึ่งเสียงเท่ากันหมด ส่วนผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนราษฎรก็ต้องอาศัยหลักการเสียงข้างมากจึงจะมีความชอบธรรมตามกฎหมายหรือหลักนิติธรรมในการเข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชนในรัฐสภา อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 24.27 นั้นมีเหตุผลอะไรจึงไม่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวนผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าวนั้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มนี้ยังขาดการรับรู้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยอาจจะเกิดมาจากความเชื่อผิด ๆ บางประการ เช่น บางคนไม่ไปเลือกตั้งเพราะคิดว่า ถึงแม้ตนเองจะไม่ไปเลือกตั้ง แต่ก็มีคนอื่น ๆ ไปเลือกตั้งอยู่แล้ว บางคนไม่ไปเลือกตั้งเพราะคิดว่า ผู้สมัครที่ตนชื่นชอบได้รับความนิยมน้อย ต่อให้ตนไปเลือก เขาก็ไม่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งแน่นอน บางคนไม่ไปเลือกตั้งเพราะคิดว่า พรรคที่ตนชื่นชอบ ไม่มีโอกาสชนะการเลือกตั้ง จึงไม่ไปเลือกตั้ง บางคนไม่ไปเลือกตั้งเพราะคิดว่า ผู้สมัครที่ตนชื่นชอบได้รับความนิยมสูงอยู่แล้ว แม้ตนไม่ไปเลือกตั้ง เขาก็จะชนะเลือกตั้งแน่นอน ฯลฯ

แม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากลว่าเป็นระบอบที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน แต่ในบริบทของประเทศไทยยังคงประสบกับปัญหาหลายประการที่กระทบต่อความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง เช่น การรัฐประหารและการฉีกรัฐธรรมนูญมากถึง 20 ฉบับ นำไปสู่ความไม่ต่อเนื่องทางโครงสร้างประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น และความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ความรู้และความเข้าใจของประชาชนยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและประชาชนระดับรากหญ้า ที่แม้เป็นฐานพลังทางการเมืองสำคัญ แต่ยังขาดความรู้ด้านการเมืองการปกครอง ทำให้เกิดความเชื่อผิด ๆ และตกเป็นเป้าของการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองได้ง่าย ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้ง ซึ่งปรากฏจากพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางกลุ่มที่ไม่ออกไปใช้สิทธิ โดยมีแนวคิดว่าการไม่ไปเลือกตั้งไม่มีผลต่อผลการเลือกตั้ง หรือเชื่อว่าเสียงของตนไม่มีความหมาย นำไปสู่การละเลยสิทธิของตนเอง ขาดกระบวนการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อหรือตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งสะท้อนถึงการขาดหลักการเชิงพุทธ เช่น “กาลามสูตร” ที่เน้นให้พิจารณาอย่างรอบด้านก่อนเชื่อ ไม่คล้อยตามเพียงเพราะอารมณ์หรือความเคยชิน แม้มีสถิติผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในอำเภอเมืองเลยสูงถึงร้อยละ 75.73 แต่ยังมีประชาชนราวร้อยละ 24.27 ที่ไม่ไปใช้สิทธิ ซึ่งสะท้อนว่า การรับรู้และความเข้าใจต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง และมีช่องว่างที่ควรได้รับการส่งเสริมและแก้ไข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร เพื่อศึกษาว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และหลักการพิจารณาประกอบความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า กาลามสูตร มีส่วนช่วยให้ประชาชนรู้จักคิดใคร่ครวญด้วยความรอบคอบก่อนปลงใจเชื่ออย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตามหลักกาลามสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (mixed method research: MMR) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีลำดับขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. **ขั้นตอนการวิจัย**

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครอบตามระบอบประชาธิปไตย โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นร่างแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 ตัวอย่าง ผลที่ได้ในขั้นตอนนี้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แบบสอบถาม และข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และได้ผลการเปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนที่ 3 เป็นการศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อการปกครอบตามระบอบประชาธิปไตยตามหลักกาลามสูตร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน ผลที่ได้ก็คือ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากรในการวิจัยนี้เป็นประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 97,709 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลย, 2566, 15 พฤษภาคม) กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้เป็นประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 398 คน กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตามหลักกาลามสูตร จำนวน 25 รูป/คน โดยเป็นที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านรัฐศาสตร์ ด้านการปกครอง และด้านพระพุทธศาสนา หรือเป็นอาจารย์บรรยายรายวิชาเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ การปกครอง และพระพุทธศาสนา

3. **เครื่องมือการวิจัย**

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของ

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นอื่น ๆ และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์ การปกครอง และพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการรับรู้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยตามหลักกาลามสูตร

4. **การสร้างเครื่องมือวิจัย**

4.1 แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีขั้นตอนการดำเนินการโดยร่างข้อคำถามและนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและให้คำแนะนำ ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ขอหนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC) จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ส่งเครื่องมือ วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาและให้คำแนะนำเพื่อหาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ นำเครื่องมือวิจัยที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาแล้วกลับมาทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตนำแบบสอบถามการวิจัยไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาวิเคราะห์ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน และนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และจัดเรียบเรียงข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ตามหลักสถิติต่อไป

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์ การปกครอง และพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการรับรู้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยตามหลักกาลามสูตร มีขั้นตอนการดำเนินการโดยร่างประเด็นข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมขอนัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้มาประมวล เรียบเรียง และจัดกลุ่มเพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนา

5. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการลงพื้นที่และส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

6. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์เชิงสถิติโดยวิธีการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าทีแบบ t-test for independent samples และทำการเปรียบเทียบข้อมูลแบบ one-way ANOVA ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอด้วยพรรณนาวิธี (Descriptive Explanation)

7. **สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล**

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (frequency distribution) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สถิติอ้างอิงหรือสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ประกอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน **242** คน คิดเป็นร้อยละ **60.80** และเพศชาย จำนวน **156** คน คิดเป็นร้อยละ **39.20** ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง **21-30** ปี จำนวน **194** คน คิดเป็นร้อยละ **48.74** รองลงมา คือ อายุระหว่าง **31-40** ปี จำนวน **141** คน คิดเป็นร้อยละ **35.43** อายุระหว่าง **41-50** ปี จำนวน **43** คน คิดเป็นร้อยละ **10.80** อายุต่ำกว่า **20** ปี จำนวน **17** คน คิดเป็นร้อยละ **4.27** และอายุระหว่าง **51-60** ปี จำนวน **3** คน คิดเป็นร้อยละ **0.75** ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน **167** คน คิดเป็นร้อยละ **41.96** ระดับมัธยมศึกษา จำนวน **119** คน คิดเป็นร้อยละ **29.90** ระดับปริญญาโท จำนวน **63** คน คิดเป็นร้อยละ **15.83** และ ระดับประถมศึกษา จำนวน **49** คน คิดเป็นร้อยละ **12.31** ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน **110** คน คิดเป็นร้อยละ **27.64** อาชีพค้าขาย จำนวน **93** คน คิดเป็นร้อยละ **23.37** อาชีพเกษตรกร จำนวน **80** คน คิดเป็นร้อยละ **20.10** อาชีพรับราชการ จำนวน **62** คน คิดเป็นร้อยละ **15.57** และอาชีพรับจ้าง จำนวน **53** คน คิดเป็นร้อยละ **13.32** ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง **20,001-30,000** บาท จำนวน **207** คน คิดเป็นร้อยละ **52.01** รายได้สูงกว่า **30,000** บาท จำนวน **98** คน คิดเป็นร้อยละ **24.62** รายได้ระหว่าง **10,001-20,000** บาท จำนวน **48** คน คิดเป็นร้อยละ **12.06** และรายได้ต่ำกว่า **10,000** บาท จำนวน **45** คน คิดเป็นร้อยละ **11.31**

2. ผลการศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ลำดับ	ด้านของประชาธิปไตย	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับการรับรู้
1	หลักนิติธรรม	3.92	0.71	มาก
2	หลักเสรีภาพ	3.91	0.68	มาก
3	หลักเสียงข้างมาก	3.90	0.69	มาก
4	หลักความเสมอภาค	3.82	0.77	มาก
5	หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน	3.79	0.74	มาก

การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยรวมและรายด้านอยู่ที่ระดับมาก ($\underline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ หลักนิติธรรม($\underline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.71) รองลงมา ได้แก่ หลักเสรีภาพ ($\underline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.68) หลักเสียงข้างมาก ($\underline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.69) หลักความเสมอภาค ($\underline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.77) และหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ($\underline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

3. **ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน**

ปัจจัยพื้นฐาน	รายด้านของประชาธิปไตย	ค่า F	ค่า Sig.	สรุปผลการเปรียบเทียบ
อายุ	โดยรวม	3.386	.010	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
	หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน	3.995	.003	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
	หลักเสรีภาพ	3.214	.013	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
	หลักความเสมอภาค	4.195	.002	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
	หลักนิติธรรม	ไม่ระบุ	>.05	ไม่แตกต่างกัน
	หลักเสียงข้างมาก	ไม่ระบุ	>.05	ไม่แตกต่างกัน
เพศ	โดยรวมและทุกด้าน	-	>.05	ไม่แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	โดยรวมและทุกด้าน	-	>.05	ไม่แตกต่างกัน
อาชีพ	โดยรวมและทุกด้าน	-	>.05	ไม่แตกต่างกัน
รายได้ต่อเดือน	โดยรวมและทุกด้าน	-	>.05	ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่มีอายุต่างกัน มีการรับรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวม แตกต่างกัน (F = 3.386, Sig = .010) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (F = 3.995, Sig = .003) ด้านหลักเสรีภาพ (F = 3.214, Sig = .013) และด้านความเสมอภาค (F = 4.195, Sig = .002) มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านนิติธรรม และด้านเสียงข้างมาก ไม่

แตกต่างกัน ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. **ผลการศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตามหลักกาลามสูตร**

ประชาชนมีความคิดเห็นและเข้าใจ เรื่อง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร คือ ประชาชนรับรู้ถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการปกครองโดยตรงและโดยอ้อม การเลือกตั้งโดยสมัครใจ การได้รับโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และการวิพากษ์วิจารณ์หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การรับรู้ถึงสิทธิความมีอิสระหรือเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพสุจริต เสรีภาพทางความคิดและความเชื่อ เสรีภาพในการแสดงออกตามความเป็นจริง เสรีภาพในการชุมนุมและร่วมกลุ่ม เสรีภาพในการเลือกทางการเมือง การรับรู้ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมภายใต้กฎหมาย การได้รับการพัฒนาตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและทางการเมือง การรับรู้ถึงการปกครองโดยกฎหมาย กฎหมายที่ยุติธรรม กฎหมายให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กระบวนการยุติธรรมมีความโปร่งใสและเป็นธรรม และกฎหมายมีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ และการยอมรับให้เสียงส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดทิศทางหรือผลลัพธ์ของการตัดสินใจตามหลักกาลามสูตร การเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย กระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและยุติธรรม การยอมรับผลการตัดสินใจของเสียงข้างมาก และการได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

จากการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการรับรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยรวมและรายด้านอยู่ที่ระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีความรู้ความเข้าใจในหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักนิติธรรม โดยทุกคนเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย พร้อมเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายเพื่อคลี่คลายหรือยุติข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หลักเสรีภาพ ทุกคนมีอิสระในการเลือกประกอบอาชีพสุจริตที่ไม่ผิดกฎหมาย และมีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาลและการทำงานของผู้แทนราษฎร หลักเสียงข้างมาก ทุกคนยอมรับความคิดเห็นหรือมติของเสียงส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันก็เคารพและรับฟังเสียงส่วนน้อย หลักความเสมอภาค ทุกคนเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่กีดกันผู้อื่น และหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม และเลือกผู้แทนโดยสมัครใจ ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปูน วิเศษศรี และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

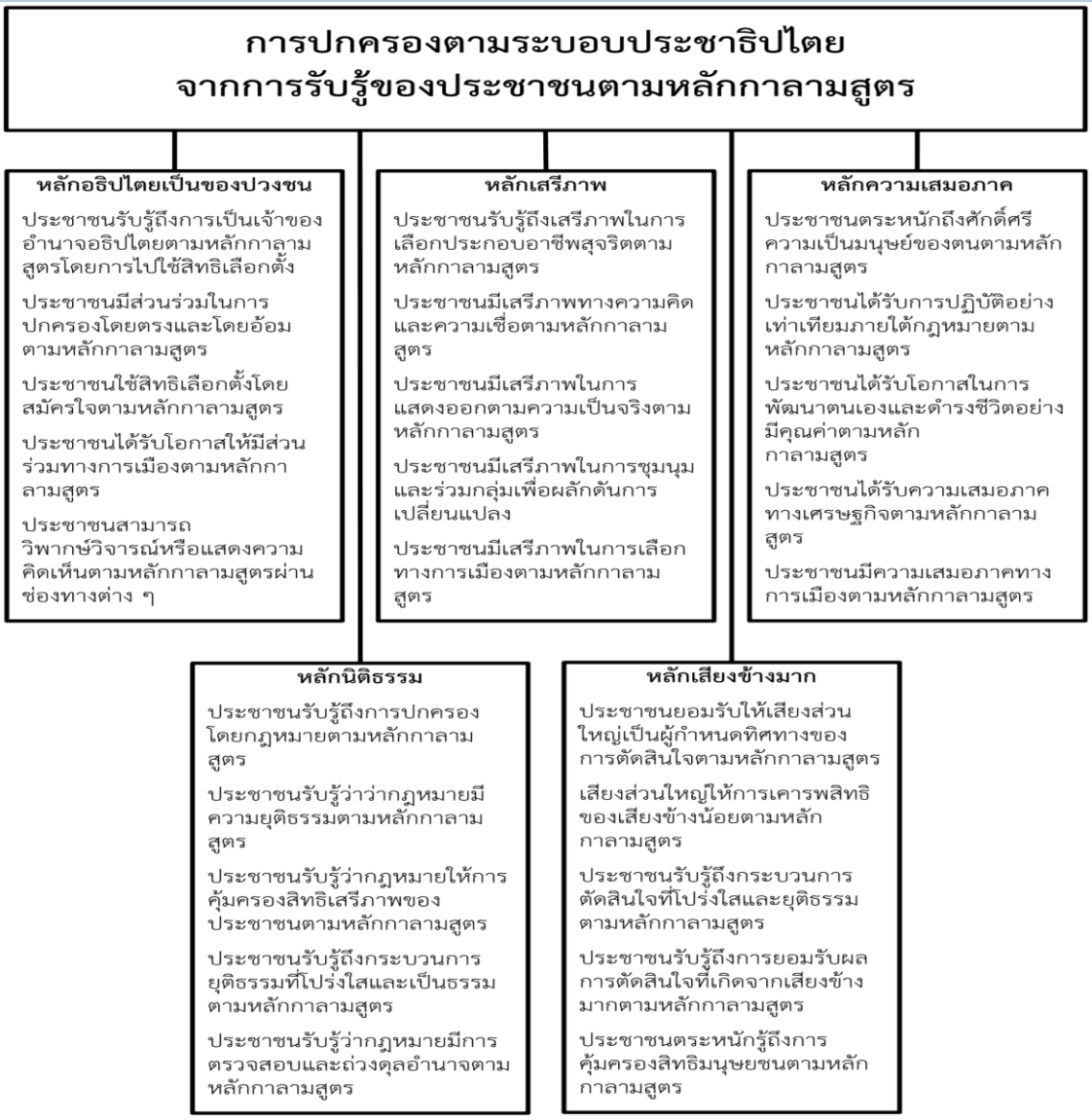
ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่มีอายุต่างกัน มีการรับรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวม แตกต่างกัน รวมทั้งด้านหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ด้านหลักเสรีภาพ และด้านความเสมอภาค (F = 4.195, Sig = .002) อภิปรายได้ว่า คนที่มีวัยแตกต่างกันย่อมผ่านประสบการณ์ในชีวิตแตกต่างกัน คนที่มีอายุน้อยกว่าย่อมผ่านประสบการณ์มาน้อยกว่าผู้ที่สูงวัยกว่า สอดคล้องกับคำพูดที่ว่า “ประสบการณ์มักเพิ่มขึ้นตามอายุ” โดยเฉพาะงานจำนวนไม่ต้องต้องอาศัยทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่ต้องผ่านการสั่งสมมาเป็นเวลานาน การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คล้ายกัน ผู้ที่มีประสบการณ์มานานกว่าย่อมผ่านการปกครองโดยรัฐบาลสมัยแล้วสมัยเล่า และรู้เห็นความเคลื่อนไหวในแวดวงการเมืองการปกครองมาอย่างยาวนาน ย่อมจะเข้าใจและตามทันนักการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปูน วิเศษศรี และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจากการวิจัยนี้ พบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีผลต่อการรับรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐ์ วงศารัตนศิลป์ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชนชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตามหลักกาลามสูตรจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีการรับรู้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยหลักกาลามสูตร โดยยอมรับในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ยินดีเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองทุกครั้งที่ได้รับโอกาส ร่วมใช้สิทธิในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัดสินใจเลือกผู้แทนโดยสมัครใจ ปฏิเสธการซื้อสิทธิขายเสียง เลือกประกอบอาชีพสุจริตโดยอิสระ ไม่ทำผิดกฎหมาย กล้าวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและผู้แทนราษฎร เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความเชื่อมั่นในความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนและของผู้อื่น ยอมรับและปฏิบัติตามเสียงข้างมาก พร้อมรับฟังเสียงข้างน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปูน วิเศษศรี และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง” โดยผลการวิจัยพบว่า ประชาชนไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยทั่วถึงและทุกฝ่าย ประชาชนไม่ทราบถึงอำนาจอธิปไตยของตนและไม่เข้าใจว่าประชาธิปไตยหมายถึงอะไร ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2567) ได้ให้ความเห็นต่อการรับรู้ของประชาชนต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักกาลามสูตรว่า “สามารถพิจารณาจากหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้คนมีการไตร่ตรอง พิจารณาข้อมูลด้วยเหตุผล และพิจารณาสิ่งใด ๆ อย่างเป็นกลางโดยไม่เชื่อในสิ่งใดเพราะการบอกเล่าหรือประเพณีที่สืบทอดกันมา โดยประชาชนควรตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองรับฟังหรือได้ยินจากสื่อต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดการเชื่อหรือรับเอาข้อมูลที่ไม่มีมูลความจริงหรือมีการบิดเบือน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ควรขึ้นอยู่กับการสืบทอดอำนาจหรือปฏิบัติตามแบบแผนที่มี

มาแต่โบราณ แต่ควรยึดถือหลักเหตุผลและความยุติธรรม ประชาชนควรหาหลักฐานที่ชัดเจนและไม่ใช่การคาดเดาหรือฟังจากคำบอกเล่า โดยเฉพาะเมื่อต้องพิจารณานโยบายหรือผู้แทน แม้ประชาธิปไตยจะมาพร้อมกับการเคารพในความเห็นต่าง แต่ควรยึดหลักการพิจารณาด้วยเหตุผลที่เป็นกลาง โดยไม่ยึดติดกับความคิดเดิมที่ไม่มีข้อมูลสนับสนุน การตัดสินใจในการเลือกผู้นำหรือการตัดสินใจทางการเมืองไม่ควรอิงอยู่กับการยกย่องเชิดชูจากสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาจากคุณสมบัติและคุณธรรมที่แท้จริงของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นหลักกาลามสูตรจึงสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีอำนาจในการพิจารณาด้วยเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการตั้งคำถามต่อผู้นำในด้านคุณธรรมและความถูกต้อง ประชาชนที่มีการรับรู้ตามหลักนี้จะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาระบบการเมืองที่โปร่งใสและยุติธรรม”

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร จากการศึกษาเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการต่างๆ และลงพื้นที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. หลักอธิปไตยเป็นของปวงชน (Sovereignty) โดยประชาชนรับรู้ในความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผ่านการลงประชามติ การลงชื่อคัดค้านและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และมีอำนาจตัดสินใจยินยอมมอบให้อำนาจแก่ผู้แทนผ่านการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม

2. หลักเสรีภาพ (Liberty) ประชาชนมีเสรีภาพในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับขู่เข็ญ มีอิสระเลือกประกอบสัมมาอาชีพ โดยไม่ละเมิดกฎหมาย มีเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาลและการทำงานของผู้แทนราษฎร และมีสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยสงบ ปราศจากอาวุธหรือความรุนแรง

3. หลักความเสมอภาค (Equality) ประชาชนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ควรถูกกีดกัน ไม่ควรถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดๆ มีสิทธิเลือกตั้งตามหลักการ “หนึ่งคน หนึ่งคะแนน” เท่ากัน ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน

4. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) ประชาธิปไตยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนั้นประชาชนเคารพและปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือกฎหมาย ประชาชนเชื่อว่ากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ช่วยให้สามารถยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้โดยใช้กระบวนการทางกฎหมาย

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority) ประชาชนยอมรับความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ เคารพสิทธิและรับฟังเสียงส่วนน้อย เปิดอากาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับในสถานภาพของทุกคนเท่าเทียมกัน มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย

สรุป

การศึกษาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจากการรับรู้ของประชาชนตามหลักกาลามสูตร ในพื้นที่ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จากผลของการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย อยู่ในระดับสูง โดยประกอบด้วยด้านการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่สามารถแสดงออกผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ด้านเสรีภาพมีการรับรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ เช่น สิทธิในการประกอบอาชีพสุจริต การแสดงความคิดเห็น การชุมนุม และการร่วมกลุ่มทางการเมือง นอกจากนี้ด้านความเสมอภาคยังมีการรับรู้ถึงความเสมอภาคภายใต้กฎหมายแห่งรัฐ การเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย และการตัดสินใจที่โปร่งใสและยุติธรรม โดยเฉพาะในด้านหลักนิติธรรมที่มีการให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมและไม่มีการอภิสิทธิ์เหนือกฎหมาย ซึ่งจะช่วยให้เกิดความยุติธรรมในสังคม และด้านหลักเสียงข้างมาก มีการยอมรับผลการตัดสินใจของเสียงส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีการเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น และมีการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน โดยสรุปแล้ว การศึกษานี้เน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย และการเคารพในหลักการที่ทำให้การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พัฒนานโยบายการเรียนรู้ประชาธิปไตยแบบใช้วิจารณญาณเน้นให้ประชาชนรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารและกลไกประชาธิปไตย ไม่เชื่อหรือคล้อยตามโดยง่าย บูรณาการ “หลักกาลามสูตร” เข้ากับการอบรมทางพลเมืองหรือหลักสูตรหน้าที่พลเมือง ส่งเสริมการตั้งคำถาม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผล เช่น ข่าวการเมือง ข่าวการเลือกตั้ง หรือผลงานของผู้แทนราษฎร จัดกิจกรรมแบบอภิปราย วิเคราะห์สถานการณ์จริง เพื่อฝึกคิด

เชิงวิพากษ์ **(critical thinking)** ส่งเสริมให้ประชาชนเลือกตั้งด้วยสติและปัญญา ให้ประชาชนเลือกผู้แทนที่ “ทำจริง เป็นธรรม และเห็นผล” ไม่ใช่เพียงเพราะภาพลักษณ์ หรือคำสัญญา จัดเวทีแสดงวิสัยทัศน์ของผู้สมัครที่เน้นเนื้อหามากกว่าการหาเสียง พัฒนาเครื่องมือเปรียบเทียบผู้สมัคร เช่น "ประวัติ - นโยบาย - ผลงาน" ในรูปแบบเข้าใจง่าย สร้างสื่อสาธารณะที่ส่งเสริมการคิดไตร่ตรอง ใช้สื่อเป็นเครื่องมือให้ประชาชน “ไม่เชื่อตามกระแส” แต่ “เชื่อตามเหตุผลและผลลัพธ์ที่พิสูจน์ได้” รณรงค์ให้สื่อมวลชนใช้หลักจริยธรรม และนำเสนอข้อมูลรอบด้าน โดยไม่โน้มน้าวอคติ ส่งเสริมการผลิตรายการที่ตั้งคำถามต่อสังคม เช่น รายการวิเคราะห์นโยบาย วิเคราะห์ข่าวเท็จ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการแบบมีสติ เวทีสาธารณะควรเปิดให้คนเห็นต่างสามารถแสดงความเห็น โดยมีกรอบของเหตุผลและเคารพสิทธิกันและกันออกแบบกระบวนการประชาพิจารณ์และเวทีชุมชนให้ปลอดภัยและเคารพความหลากหลาย ใช้กระบวนการ “ไตร่ตรองร่วม” **(Deliberative Democracy)** ในการตัดสินใจสาธารณะ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องตั้งอยู่บนฐานของ “การใช้สติ ปัญญา เหตุผล และการไม่หลงเชื่อโดยไร้การไตร่ตรอง” ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “กาลามสูตร” ของพระพุทธศาสนา ดังนั้น นโยบายสาธารณะควรมุ่งเน้นการสร้างพลเมืองที่มีสติ มีปัญญา และตัดสินใจด้วยเหตุผล มากกว่าตามอารมณ์หรือกระแส

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยตรง ผลการวิจัยจะทำให้ได้แนวทางหรือรูปแบบเกี่ยวกับการเรียนรู้ในชุมชน และควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองเพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกประชาธิปไตยขึ้นในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา. (2565). 90 ปี การปฏิวัติสยาม. ใน รายการ ร้อยเรื่องเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มงานบริการวิชาการ.

ไทยพีบีเอส. (22 พฤษภาคม 2566). กกต.ประกาศ 77 จังหวัดมีสิทธิเลือกตั้ง 52.28 ล้านคน. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก https://www.thaipbs.or.th/news/conten t/325865.

ไทยรัฐออนไลน์. (17 ธันวาคม 2561). การแก้และฉีกรัฐธรรมนูญ. คอลัมน์. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2566 จาก https://www.thairath.co.th/newspaper/columns /1446258.

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดจะพึงมี. (3 มีนาคม 2566). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140 ตอนที่ 14 ก. หน้า 38

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2558). การเมืองวัฒนธรรมไทย: ว่าด้วยความทรงจำ / วาทกรรม / อำนาจ. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน

ปูน วิเศษศรี ประณต นันทิยะกุล สุรพล สุยะพรหม และสวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล. (2563). การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชน ในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(2), 27-38

ปูน วิเศษศรี. (2562). การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พงษ์เมธี ไชยศรีหา. (2561). ความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัย. 8(3), 9-23.

พิสิษฐ์ วงศารัตน์ศิลป์. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 7(1), 190-202.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลย. (2566). ผลการนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดเลย (อย่างไม่เป็นทางการ) ในวันอาทิตย์ที่ 14 พฤษภาคม 2566. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก https://www.facebook.com/photo/?fbid=631752622330336&set=pcb.631752812330317&locale=th_TH.

iTAX. (25 เมษายน 2566). เขตเลือกตั้ง 2566 เลย ทั้ง 4 เขต (สส. 4 คน). ออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก https://www.itax.in.th/media/เขตเลือกตั้ง-2566-เลย/.

Yamane, Taro. (1973). Statistics : an Introductory Analysis. 3rd ed. New York: Harper and Row.

ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัทลุง

The Effects of Cooperative Learning Management Using Stad Technique Combined With Board Games to Enhance Learning Achievement in Science on the Topic of Genetics for Grade 9 Students at Phatthalung School

จุฑารัตน์ ดำแก้ว
Jutarat Damkaew
อัมพร วัจนะ
Umporn Wutchana
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: 6524442242@rumail.ru.ac.th

Received: 6 February 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พันธุศาสตร์ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.10 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.2 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พันธุศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พันธุศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธุศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม, ความพึงพอใจ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare the learning achievement of Grade 9 students on the topic of genetics between the experimental group, who learned through cooperative learning using the STAD technique combined with board games, and the control group, who learned through traditional teaching methods; and 2) to study the satisfaction of Grade 9 students after learning through cooperative learning using the STAD technique combined with board games. The sample used in this study consisted of Grade 9 students in the first semester of the 2024 academic year at Phatthalung School, Phatthalung Province. The experimental group consisted of 30 students from class 3/10, and the control group consisted of 30 students from class 3/2, selected through simple random sampling. The research instruments included: 1) lesson plans on genetics using cooperative learning with the STAD technique combined with board games; 2) lesson plans on genetics using traditional teaching methods; 3) an achievement test; and 4) a satisfaction questionnaire on the cooperative learning approach using the STAD technique combined with board games. The data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The results of the study revealed that: 1) the learning achievement of the experimental group, who received cooperative learning using the STAD technique combined with board games, was significantly higher than that of the control group, who received traditional teaching methods, at the .05 level of statistical significance; and 2) the students in the experimental group expressed the highest level of satisfaction with the cooperative learning approach using the STAD technique combined with board games on the topic of genetics.

Keywords: Cooperative Learning Management Using the STAD Technique Combined with Board Games, Satisfaction, Learning Achievement

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้ระบุใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่าการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในด้านกายภาพ ชีวภาพ และเทคโนโลยี ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมโลก นอกจากนี้สมหวัง สุวรรณรัตน์ (2561) ยังกล่าวว่า การศึกษาวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเรียนวิทยาศาสตร์ช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็น เช่น การตั้งสมมติฐาน การทดลอง และการวิเคราะห์ผล

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะในรายวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งมีเนื้อหาที่ซับซ้อนและต้องอาศัยการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริง การจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่า นักเรียนไม่มีความกระตือรือร้น เมื่อจัดกลุ่มนักเรียนจะแบ่งตามกลุ่มเพื่อนสนิท เลือกเพื่อนที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน นักเรียนอ่อนจะอยู่ด้วยกัน ทำให้นักเรียนอ่อนทำใบงานไม่ได้ ไม่เข้าใจเนื้อหา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจหรือมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ การช่วยเหลือกันในกลุ่ม และให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สนุกสนานกับการเรียนรู้

จากการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนต่างๆ พบว่า การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD (Student Teams-Achievement Divisions: STAD) เป็นการจัดการเรียนที่ครูนำเสนอเนื้อหาใหม่ แล้วแบ่งนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Chumwangwapee, 2018) การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Sendee, 2017) ทำให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Waewsri, 2019) และจากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น (พุทธ ธรรมสุนา ,2564; จินตรา ญาณสมบัติ, 2561; สุริเยส กิ่งมณี, 2547)

การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (active Learning) เป็นแนวการจัดการเรียนการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ (จิรพัฒน์ พวงจำปา, 2562) ซึ่งบอร์ดเกม (Board Game) เป็นสื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกรูปแบบหนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่หลากหลาย และสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงผู้เรียนนั้นได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ศิริพร ศรีจันทะ และคณะ, 2562; จิรพัฒน์ พวงจำปา, 2562) อีกทั้งการใช้เกมเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน ถือเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนุกกับการเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่มีความน่าสนใจอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ความสำเร็จหรือรางวัล จากเกมเป็นตัวกระตุ้นให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นการนำจิตวิทยา และแรงจูงใจจากเกมมาใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนการสอน (เสฐียรพงษ์ ดวงรัตนเอกชัย, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธุศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันมาเรียนร่วมกัน เกิดการช่วยเหลือกันและแบ่งปันความรู้ เกิดการพัฒนาตนเองทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พันธุศาสตร์ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมกับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ตามแบบแผนการวิจัยแบบศึกษาสองกลุ่ม โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Non-Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 90 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพัทลุง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.10 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลองและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.2 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุม ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พันธุศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง ผ่านการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.89 - 4.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.03 - 0.10 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พันธุศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนปกติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง ผ่านการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.89 - 4.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.03-0.10 3) บอร์ดเกม จำนวน 4 ชุด ผ่านการประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรม บอร์ดเกม เรื่อง พันธุศาสตร์ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.04 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ผ่านการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แล้วพิจารณาคัดเลือกแบบทดสอบที่มีความยากง่ายระหว่าง 0.41-0.78 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.46 ซึ่งมีแบบทดสอบผ่านเกณฑ์จำนวน 34 ข้อ และคัดเลือกไว้เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งหมดที่ใช้ในการทดสอบทั้งก่อนและหลังเรียน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.78 5) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ ที่สอบถามครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศ กิจกรรมการเรียน

และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดกับแบบสอบถามความพึงพอใจ (IOC) เท่ากับ 1.00 ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.05

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ติดต่อประสานกับทางโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และชี้แจงรายละเอียดให้นักเรียนกลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.10 จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.2 จำนวน 30 คน ทราบเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 2) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ทางกำหนดไว้ โดยกลุ่มทดลองจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม จำนวน 10 ชั่วโมง และกลุ่มควบคุมจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนปกติ จำนวน 10 ชั่วโมง 4) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 5) นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม 6) นำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และคะแนนจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนกลุ่มทดลองไปวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พันธุศาสตร์ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติทดสอบค่า t-test (Independent Samples) 2) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พันธุศาสตร์ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการเรียน	n	mean	S.D.	t	Sig
กลุ่มทดลอง	30	13.23	1.43	3.06*	<.001
กลุ่มควบคุม	30	12.00	1.68		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.23 ($\overline{X}$=13.23, S.D. =1.43) คะแนนก่อนเรียนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.00 ($\overline{X}$=12.00, S.D. =1.68) เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่างเท่ากับ 1.23 พบว่าคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

ผลการเรียน	n	mean	S.D.	t	Sig
คะแนนก่อนเรียน	30	13.23	1.43	41.32	<.001
คะแนนหลังเรียน	30	25.20	1.56		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง พบว่าคะแนนก่อนเรียนมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.23 ($\overline{X}$=13.23, S.D. =1.43) คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 ($\overline{X}$=25.20, S.D. =1.56) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม

ผลการเรียน	n	mean	S.D.	t	Sig
คะแนนก่อนเรียน	30	12.00	1.68	19.82*	<.001
คะแนนหลังเรียน	30	21.17	3.31		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.00 ($\overline{X}$=12.00, S.D. =1.68) คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.17 ($\overline{X}$=21.17, S.D. =3.31) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการเรียน	n	mean	S.D.	t	Sig
กลุ่มทดลอง	30	25.20	1.56	6.03*	<.001
กลุ่มควบคุม	30	21.17	3.31		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 ($\overline{X}$=25.20, S.D. =1.56) คะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.17 ($\overline{X}$=21.17, S.D. =3.31) และเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่าง เท่ากับ 4.03 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านบรรยากาศ			
1. บรรยากาศของการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.71	0.47	มากที่สุด
2. บรรยากาศของการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ	5.00	0.00	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เปิดโอกาสให้นักเรียนสืบค้นอย่างหลากหลาย			
3. บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนสามารถวางแผนและมีความกระตือรือร้นในการเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
4. บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม	4.71	0.47	มากที่สุด
5. บรรยากาศของการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.88**	**0.19**	**มากที่สุด**
ด้านกิจกรรมการเรียน			
1. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น	5.00	0.00	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
5. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	5.00	0.00	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ส่งเสริมความสามารถในการทำงานเป็นทีม	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	**5.00**	**0.00**	**มากที่สุด**
ประโยชน์ที่ได้รับ			
1. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ทำให้เข้าใจเนื้อหาเรื่องพันธุศาสตร์ได้ง่ายขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ทำให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นและสืบค้นข้อมูลเป็นกลุ่ม	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ช่วยให้นักเรียนเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.71	0.74	มากที่สุด
4. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.76	0.44	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
5. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ช่วยให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.89**	**0.18**	**มากที่สุด**
เฉลี่ยรวม	**4.97**	**0.05**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม จากนักเรียนจำนวน 30 คน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ค่าเฉลี่ย 4.89 และรองลงมาคือด้านบรรยากาศ ค่าเฉลี่ย 4.88 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

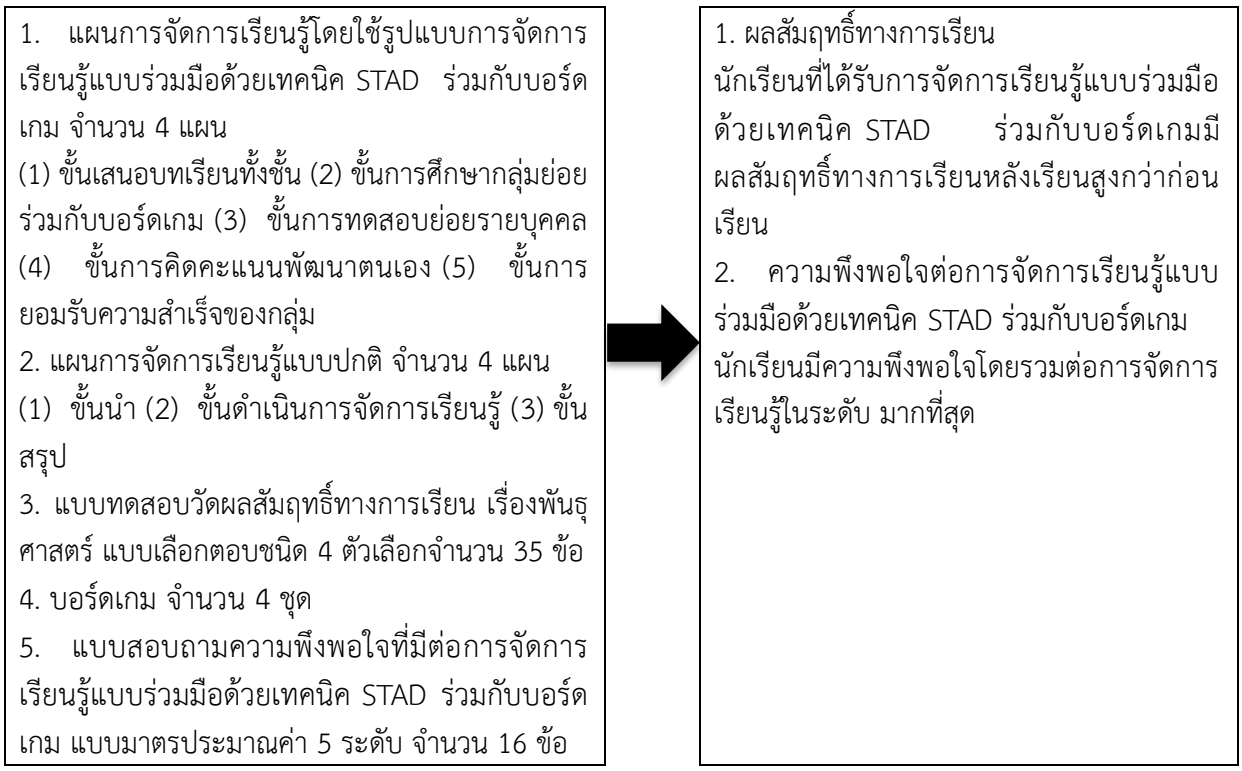
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ โดยการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.23 ($\overline{X}$=13.23, S.D. =1.43) คะแนนก่อนเรียนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.00 ($\overline{X}$=12.00, S.D. =1.68) เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่างเท่ากับ 1.23 พบว่าคะแนนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมส่งผลให้คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 ($\overline{X}$=25.20, S.D. =1.56) ส่วนคะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.17 ($\overline{X}$=21.17, S.D. =3.31) เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่าง เท่ากับ 4.03 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้ความเข้าใจ เรื่อง พันธุศาสตร์ มากกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ ทั้งนี้คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธุศาสตร์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วยขั้นที่ 1 ขั้นเสนอบทเรียนทั้งชั้น ขั้นที่ 2 ขั้นการศึกษากลุ่มย่อยร่วมกับบอร์ดเกม ขั้นที่ 3 ขั้นการทดสอบย่อยรายบุคคล ขั้นที่ 4 ขั้นการคิดคะแนนพัฒนาตนเอง และขั้นที่ 5 ขั้นการยอมรับความสำเร็จของกลุ่ม ถือได้ว่าช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรักษ์ แก้วหานาม, อนันต์ ปานศุภวัชรและอรุณรัตน์ คำแหงพล (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เสียงกับการได้ยิน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร สังข์งาม, ชนวัฒน์ ตันติวรานุรักษ์ และเชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ (2563) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารในวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สูงกว่ากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสนับสนุนได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

2. ผลการศึกษาจากนักเรียนจำนวน 30 คน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับค่าเฉลี่ย 4.89 และรองลงมาคือด้านบรรยากาศ ค่าเฉลี่ย 4.88 ตามลำดับ การใช้บอร์ดเกมร่วมกับเทคนิค STAD ยังช่วยเพิ่มความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน บอร์ดเกมทำให้การเรียนรู้มีความสนุกสนานและมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลายและเปิดใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ ฤทธิเดช,จำนงค์ กรุพิมาย และสมปอง ศรีกัลยา (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ เรื่องงานและพลังงาน โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด จากการศึกษา จึงสนับสนุนได้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ 1) ได้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พันธุศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน (1) ขั้นเสนอบทเรียนทั้งชั้น (2) ขั้นการศึกษากลุ่มย่อยร่วมกับบอร์ดเกม (3) ขั้นการทดสอบย่อยรายบุคคล (4) ขั้นการคิดคะแนนพัฒนาตนเอง (5) ขั้นการยอมรับความสำเร็จของกลุ่ม เมื่อนำมาเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้จะได้เอกสารทางวิชาการที่มีประโยชน์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินว่าข้อสอบมีความเหมาะสม ครอบคลุม และสอดคล้องกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพันธุศาสตร์ แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ 3) บอร์ดเกม จำนวน 4 ชุด ผ่านประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรม 4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม จากนั้นนำข้อสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อประเมินคุณภาพของข้อสอบก่อนนำไปใช้งานจริง โดยกระบวนการนี้มีเป้าหมายหลักในการตรวจสอบและปรับปรุงข้อสอบให้มีความถูกต้อง แม่นยำ และเหมาะสมสำหรับการวัดผล ตรวจสอบความยาก-ง่ายของข้อสอบ วิเคราะห์อำนาจจำแนก นำผลจากการ Try Out มาปรับปรุงข้อสอบให้สมบูรณ์ จึงได้แบบทดสอบที่มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 แผนภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธุศาสตร์

สรุป

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.20 คะแนนหลังเรียนของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.17 และเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความแตกต่าง เท่ากับ 4.03 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม จากนักเรียนจำนวน 30 คน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.05 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกม เพราะเหมาะสมกับการเรียนการสอนในทุกรายวิชา และเป็นการแนะนำช่วยเหลือ นักเรียนที่เรียนอ่อน และปานกลาง ส่วนนักเรียนเก่งเป็นพี่เลี้ยง คอยแนะนำช่วยเหลือเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนอ่อนมีผลการเรียนดีขึ้น และเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเก่ง

2) การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ครูผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้มีเวลาทำกิจกรรม ได้เล่นบอร์ดเกมอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมกับกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องอื่นๆหรือวิชาอื่นต่อไป

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคต่างๆ ว่าเทคนิคใดที่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมบอร์ดเกม ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ได้ดี

3) ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับบอร์ดเกมกับตัวแปรอื่น เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กระบวนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติ์ธเนศ สุขสมบูรณ์. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค STAD ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จารุนันท์ แสงโชติ. (2555). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จำนงค์ กรุพิมาย และคณะ. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาฟิสิกส์ เรื่องงานและพลังงาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 12 (1), 353-360.

เพ็ญนิภา แววศรี และคณะ. (2562). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 11 (30), 31-42.

ศุภชัย มนัสแสน. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้สื่อประสมในวิชาภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุพจน์ วิบูลย์ศิลป์. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารการศึกษาไทย. 16(2), 45-57.

ศิริรักษ์ แก้วหานาม และคณะ. (2562). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เสียงกับการได้ยิน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 11 (30), 21-29.

สุภาพร สังข์งาม และคณะ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารในวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 22 (2), 264-274.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเงินและการคลัง และทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Development of Learning Achievement in Finance and Fiscal Studies and Analytical Thinking Skills through Phenomenon-Based Learning Combined with Reflective Thinking for Grade 11 Students

อุดมชัย บุญรอด
Udomchai Boonrod
อลงกรณ์ อัศวโสวรรณ
Alongkorn Ausawasowan
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
Email: udomchai@harnthao.ac.th

Received: 6 February 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 4) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด หน่วยการเรียนรู้การเงินและการคลัง 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติหน่วยการเรียนรู้การเงินและการคลัง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องการเงินและการคลัง 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน สถิติทดสอบที่แบบเป็นอิสระต่อกัน, ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเงินและการคลัง การคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ หลัง

เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

This research aimed to 1) compare the academic achievement before and after studying of Mathayom **5** students, 2) compare the analytical thinking skills before and after studying of Mathayom **5** students, 3) compare the academic achievement of Mathayom **5** students, 4) compare the analytical thinking skills of Mathayom **5** students, and **5)** study the satisfaction toward the learning management using phenomenon-based learning with reflective thinking. The sample consisted of 42 persons. The research instruments were 1) The learning management plan using phenomenon-based learning with reflective thinking, Finance and Treasury Learning Unit, 2) The conventional learning management plan, Finance and Treasury Learning Unit, 3) The pre- and post-test of academic achievement on Finance and Treasury, 4) The analytical thinking ability test, and 5) The satisfaction questionnaire toward the learning management using phenomenon-based learning with reflective thinking. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, dependent test, and independent test. The results of this research found that: 1) Students who received phenomenon-based learning combined with reflective thinking had significantly higher post-test learning achievement in finance and fiscal studies, analytical thinking, learning activities, analytical thinking skills compared to their pre-test results, at a statistical significance at the .05 level 2) Students who were taught using phenomenon-based learning combined with reflective thinking expressed overall satisfaction with this learning approach at a high level.

Keywords: Phenomenon-Based Learning Combined With Reflective Thinking, Achievement, Analytical Thinking Skills

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 องค์ความรู้เปลี่ยนแปลงและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ทำให้การพัฒนาความรู้และทักษะเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวหรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจะพบกับผลกระทบเชิงลบที่ยืดยาว การจัดการศึกษาในยุคนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยเน้นทักษะการคิดที่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน (วิภาพรรณ พินลา, 2561) แนวคิดเหล่านี้ยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) ซึ่งระบุให้การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับนโยบายพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียนเพื่อเข้าสู่

ศตวรรษที่ 21 โดยมีการคิดวิเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะสำคัญที่เน้นการแยกแยะและเข้าใจความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสม (แพรวนภา โสภา และคณะ, 2561) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหา ซึ่งปัญหาหลักที่พบคือการสอนแบบเน้นผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนขาดทักษะเชิงลึกและการเชื่อมโยงความรู้ นอกจากนี้การเรียนการสอนยังมักเน้นการท่องจำเพื่อสอบ ซึ่งส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการคิดที่ยั่งยืน (มนตรี วงษ์สะพาน, 2556) รูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงในบริบทที่หลากหลาย แนวคิดนี้เน้นการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่มองว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ได้จากประสบการณ์ตรงและการแก้ปัญหา (พงศธร มหาวิจิตร, 2560) แนวทางการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์นี้ได้ถูกนำไปใช้ในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยมีการนำปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ, 2562) การนำแนวทางนี้มาปรับใช้ในการเรียนการสอน เช่น เรื่องการเงินและการคลัง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้วางแผนการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการเตรียมเยาวชนให้พร้อมต่อความท้าทายในอนาคตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม (หัสวนัส เพ็งสันเทียะ, 2563)

ปัญหาการจัดการเรียนรู้เรื่องการเงินและการคลังในระบบการศึกษาของไทยยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทาย โดยพบว่าแม้จะมีการบรรจุเนื้อหาทางการเงินในหลักสูตรการเรียนการสอน แต่การจัดการเรียนรู้กลับไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะความเข้าใจเชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการทดสอบจากหลายระดับการศึกษาแสดงให้เห็นปัญหาที่ชัดเจนในเรื่องนี้ จากผลการทดสอบสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ พบว่าในปี 2018 คะแนนของนักเรียนไทยในส่วนของการรู้เรื่องทางการเงิน (Financial Literacy) อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD นักเรียนไทยจำนวนมากมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจทางการเงินที่ยังไม่เพียงพอที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนในชีวิตจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้ที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ จากรายงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีทักษะในการจัดการเงินที่อยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ การประเมินที่วัดความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงิน การวางแผนงบประมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลการเงินแสดงผลลัพธ์ว่ามีนักเรียนเพียง 30% เท่านั้นที่สามารถทำคะแนนได้ในระดับสูง ส่วนที่เหลือ 70% มีปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินและการนำไปใช้จริง (สมศ., 2563) สถิติจากผลการสอบวัดผลในประเทศยังชี้ว่านักเรียนไทยมักขาดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการเชื่อมโยงความรู้ทางการเงินกับสภาวะทางเศรษฐกิจในชีวิตจริง สาเหตุหลักมาจากการสอนที่เน้นท่องจำและการทำแบบฝึกหัดมากกว่าการใช้กรณีศึกษาและการจำลองสถานการณ์จริง การขาดกิจกรรมเชิงปฏิบัติและการฝึกฝนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาทางการเงินทำให้นักเรียนขาดความสามารถในการวางแผนและตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการเงินอย่างรอบคอบและมีเหตุผล (มนตรี วงษ์สะพาน, 2556)

การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถ

ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องที่ซับซ้อนอย่างการเงินและการคลัง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ การใช้วิธีการเรียนรู้นี้สามารถช่วยเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับชีวิตจริง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาคำตอบที่มีความหมายต่อพวกเขา การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานช่วยให้นักเรียนได้สำรวจและวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางการเงินในบริบทที่เป็นจริง เช่น การวางแผนงบประมาณครอบครัว การพิจารณาสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน หรือกรณีศึกษาด้านการเงินที่ใกล้ตัว วิธีนี้ช่วยให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมและเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายวิชาเข้าด้วยกัน เพิ่มความเข้าใจและสร้างทักษะการวิเคราะห์ได้ลึกซึ้งขึ้น การใช้การสะท้อนคิดช่วยให้นักเรียนได้ประเมินกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ วิธีที่พวกเขานำความรู้ไปใช้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กระบวนการนี้ส่งเสริมให้เกิดการทบทวนและปรับปรุงการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง การผสมผสานทั้งสองวิธีนี้ในการเรียนการสอนเรื่องการเงินและการคลัง จะช่วยให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะและเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและปรับใช้กับสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม เพิ่มความสามารถในการตัดสินใจและการวางแผนการเงิน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
4. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ตามแบบแผนการวิจัยแบบศึกษาสองกลุ่ม โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Non-Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ศึกษาในโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียน โดยจับสลากแบบแบ่งกลุ่มทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 42 คนเป็นกลุ่มทดลองใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 จำนวน 42 คน ใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการ

สะท้อนคิด จำนวน 5 แผน มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.53 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 5 แผน มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.51 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการเงินและการคลัง แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มทดลอง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 1) เลือกปรากฏการณ์ 2) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ 3) การประเมิน และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มควบคุม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้ระยะเวลา ในการทดลองทั้งหมด 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง โดยการแบ่งเนื้อหา ดังนี้ สัปดาห์ที่ 1 เรื่องการเงิน สัปดาห์ที่ 2 เรื่องการธนาคาร สัปดาห์ที่ 3 เรื่องนโยบายการเงิน สัปดาห์ที่ 4 เรื่องนโยบายการคลัง สัปดาห์ที่ 5 เรื่องตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยก่อนการทดลองกับผู้เรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเงินและการคลัง แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครบทั้ง 5 สัปดาห์แล้วนักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเงินและการคลัง แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก ฉบับเดิม จำนวน 40 ข้อ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก ฉบับเดิม จำนวน 40 ข้อ และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด แบบมาตรประมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลอง โดยเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test dependent 2) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test for independent 3) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ยแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) สถิติทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	M.	S.D.	t	df	p-value
ก่อนเรียน	20.57	3.723	26.822*	41	.000
หลังเรียน	31.19	3.549			

*p-value ≤ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 20.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.723 และมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 31.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.549 และค่า t เท่ากับ 26.822 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

ทักษะการคิดวิเคราะห์	*M.*	*S.D.*	t	*df*	p-value
ก่อนเรียน	17.95	3.715	23.076	41	.000
หลังเรียน	28.90	4.089			

*p-value ≤ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.715 และมีค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 28.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.089 และค่า t เท่ากับ 23.076 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	*M.*	*S.D.*	t	*df*	p-value
กลุ่มทดลอง	42	31.19	3.549	4.168*	82	.000
กลุ่มควบคุม	42	27.86	3.778			

*p-value ≤ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 31.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.549 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง ($\overline{X}$) เท่ากับ 27.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.778 และค่า t เท่ากับ 4.168 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	*M.*	*S.D.*	t	*df*	p-value
กลุ่มทดลอง	42	28.90	4.089	3.707*	82	.000
กลุ่มควบคุม	42	25.64	3.974			

*p-value ≤ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 28.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.089 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 25.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.974 และค่า t เท่ากับ 3.707 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด โดยภาพรวม

ข้อ	รายการประเมิน	*M.*	*S.D.*	แปลผล
1	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.34	0.76	มาก
2	ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	4.46	0.72	มาก
3	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.55	0.64	มากที่สุด
	โดยภาพรวม	4.41	0.74	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.41 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.74 โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.55 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.46 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.72 ด้านการจัดการเรียนรู้โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.34 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.76 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนเฉลี่ย

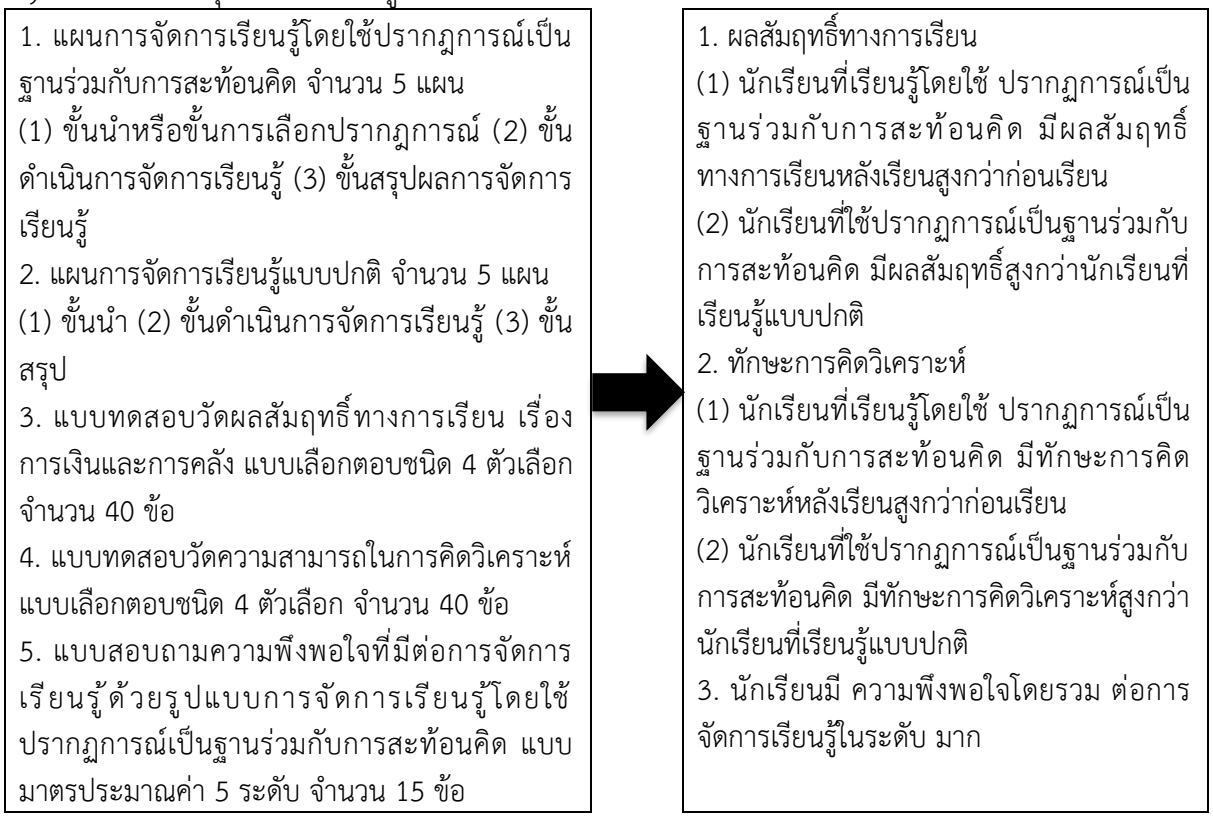
31.19 สูงกว่า ก่อนเรียนเฉลี่ย 20.57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนเฉลี่ย 31.19 สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เฉลี่ย 27.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อน เรื่องการเงินและการคลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถและตามศักยภาพ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านกระบวนการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์พงษ์ ดำมาก (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน เฉลี่ย 28.90 สูงกว่าก่อนเรียนเฉลี่ย 17.95 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนเฉลี่ย 28.90 สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เฉลี่ย 25.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อน เรื่องการเงินและการคลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา เมืองจันทร์ (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องรูปเรขาคณิต ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานเมื่อเลือกใช้ปรากฏการณ์สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องใช้คำถามกระตุ้นความสามารถในการคิดและเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์นั้น ๆ จะสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และ (ดำรงค์ ตุ้มทอง และคณะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้ วิชาเศรษฐศาสตร์ และทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวการจัดการ เรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based learning) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - based learning) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.41 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.74 โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.55 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.46 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.72 ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.34 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.76 ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ 1) ได้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน (1) ขั้นนำหรือขั้นการเลือกปรากฏการณ์ (2) ขั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ (3) ขั้นสรุปผลการจัดการเรียนรู้ เมื่อนำมาเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้จะได้เอกสารทางวิชาการที่มีประโยชน์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงจรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินว่าข้อสอบมีความเหมาะสม ครอบคลุม และสอดคล้องกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเงินและการคลัง แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินว่าข้อสอบมีความเหมาะสม ครอบคลุม และสอดคล้องกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ จากนั้นนำข้อสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อประเมินคุณภาพของข้อสอบก่อนนำไปใช้งานจริง โดยกระบวนการนี้มีเป้าหมายหลักในการตรวจสอบและปรับปรุงข้อสอบให้มีความถูกต้อง แม่นยำ และเหมาะสมสำหรับการวัดผล ตรวจสอบความยาก - ง่ายของข้อสอบ วิเคราะห์อำนาจจำแนก นำผลจากการ Try Out มาปรับปรุงข้อสอบให้สมบูรณ์ จึงได้แบบทดสอบที่มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 แผนภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์

สรุป

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 20.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.723 และมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 31.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.549 และค่า t เท่ากับ 26.822 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 17.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.715 และมีค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 28.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.089 และค่า t เท่ากับ 23.076 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 31.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.549 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 27.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.778 และค่า t เท่ากับ 4.168 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 28.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.089 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 25.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.974 และค่า t เท่ากับ 3.707 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด มีค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.41 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.74 โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.55 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.46 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.72 ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.34 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.76 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้สูงขึ้นกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จึงควรที่จะนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มอื่น

2) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดนั้น ครูผู้สอนต้องเลือกเนื้อหาที่มีความร่วมสมัย ท้าทายความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนเข้าใจบริบทของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำเอาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้กับหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยการเรียนรู้หรือสาระการเรียนรู้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.

ทัณฑธร จุ้ยสวัสดิ์. (2564). การวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเรื่องจลนศาสตร์เคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทิศนา แขมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). วิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พิพัฒน์พงษ์ ดำมาก. (2564). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พงศธร มหาวิจิตร. (2560). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: แนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์. การประชุมวิชาการการศึกษาระดับชาติ. 23 - 25 กันยายน 2560.

แพรวนภา โสภา และคณะ. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษา.

ภาณุพงศ์ พิมพ์ศรี และสาคร อัฒจักร. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง สถาบันการเงินและเศรษฐกิจประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ 9(6), 1-15.

มนตรี วงษ์สะพาน. (2556). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางการแก้ไข. การประชุมวิชาการระดับชาติ, 25-27 เมษายน 2556.

วิภาพรรณ พินลา. (2561). การศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษา.

ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ. (2562). แนวทางการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์ในประเทศฟินแลนด์: การเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

หัสวนัส เพ็งสันเทียะ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

Academic Leadership of Administrators Affecting the Effectiveness of Schools under Trang Primary Education Service Area Office 1

ธนัชพร จูห้อง
Thanutchaporn Juhong
ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร
Tripumin Tritrishual
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
E–mail: Thanutchaporn.juh058@hu.ac.th

Received: 6 February 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 และ 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 129 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .951 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร และด้านการนิเทศการศึกษา โดยทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ

91.40 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$Y' = 1.024 + .346X_2 + .259X_1 + .150X_3 + .177X_4$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$Z'Y = .406Z_{X2} + .299Z_{X1} + .176Z_{X3} + .212Z_{X4}$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิผล, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the level of academic leadership of administrators under the Trang Primary Education Service Area Office 1, 2) study the level of effectiveness of schools under the Trang Primary Education Service Area Office 1, 3) study the relationship between academic leadership of administrators and effectiveness of schools under the Trang Primary Education Service Area Office 1, and 4) study the academic leadership of administrators affecting the effectiveness of schools under the Trang Primary Education Service Area Office 1. The sample were 129 teachers in schools under the Trang Primary Education Service Area Office 1, determined using the G*Power program (Faul, et al., 2007, p. 175). The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows 1) The academic leadership of administrators under the Trang Primary Education Service Area Office 1 was high 2) The effectiveness of schools was high 3) Academic leadership of administrators, both overall and in specific aspects, had a high positive correlation with effectiveness of school, with a correlation coefficient (r) of .951 at the significance level of .01 4)The academic leadership of administrators affecting the effectiveness of schools included promoting academic atmosphere, managing of curriculum and instruction, developing the quality of teachers and personnel, and supervision can be used to predict the effectiveness of schools at 91.40 percent with statistically significant level of .01 The prediction equations could be written as follow:

The regressive equation in the form of raw score (Unstandardized Score)

$Y' = 1.024 + .346X_2 + .259X_1 + .150X_3 + .177X_4$

The regressive equation in the form of standard score (Standardized Score)

$Z'Y = .406Z_{X2} + .299Z_{X1} + .176Z_{X3} + .212Z_{X4}$

Keywords: Academic Leadership, Effectiveness, Schools

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมี

คุณภาพในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ตามที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การบริหารงานของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ และการดำเนินงานของคณะครูและบุคลากรอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ได้ (องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย, 2562)

ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติและพัฒนาประเทศ การศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เต็มที่ ทำให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความรู้ สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณธรรมและสืบสานวัฒนธรรม (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) การบริหารจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ และการดำเนินงานที่เป็นระบบเพื่อให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและพัฒนาการศึกษาของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงสามารถกำหนดเป้าหมายพันธกิจ บริหารหลักสูตรและการสอน รวมถึงพัฒนาครู ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2561) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถส่งเสริมความร่วมมือของครูในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ โดยภาวะผู้นำทางวิชาการมีรากฐานจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งช่วยให้สถานศึกษา มีคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้น (กัญญ์วรา เครื่องพาที, 2556) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนานักเรียน ผ่านกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ การบริหารหลักสูตร และการจัดหาทรัพยากรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (ไชยา ภาวะบุตร, 2560) การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร รวมถึงการนิเทศ การประเมินครู และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพของสถานศึกษาและสร้างความสำเร็จในการจัดการศึกษา (สุวิตา สุขประวิทย์, 2564) ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จและสามารถพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่สูงขึ้นได้ในยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนและคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศโดยรวม ความสำเร็จของสถานศึกษาสะท้อนผ่านการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการกำหนดทิศทางและการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา (เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564) นอกจากนี้ ประสิทธิผลของบุคคลภายในสถานศึกษายังส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม และเป็นปัจจัยกำหนดความอยู่รอดของสถานศึกษา (กิตติพร พรงาม, 2560) ประสิทธิผลของสถานศึกษายังเป็นเครื่องยืนยันว่าการจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยต้องประเมินทั้งด้านผลสัมฤทธิ์และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงานและสร้างความร่วมมือภายในองค์กร (อังคานนท์ อักษรพันธ์, 2565) การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลต้องดำเนินงานใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) บริหารวิชาการ 2) บริหารงบประมาณ 3) บริหารงานบุคคล และ 4) บริหารทั่วไป ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

2550) ทั้งนี้ การดำเนินงานทั้ง 4 ด้านต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของชาติ (พิชชาพร อุ่นศิริ และคณะ, 2565) การบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการขับเคลื่อนองค์กรให้มีคุณภาพและเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยผลักดันให้สถานศึกษาบรรลุประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงสามารถนำความรู้ หลักการ และเทคนิคต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานวิชาการและด้านอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การบริหาร ที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (ศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล, 2564) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล เนื่องจากช่วยพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร และผลักดันให้ครูมีคุณภาพการสอนที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียน (นิชานันท์ ราวัน, 2560) หากผู้บริหารขาดความเชี่ยวชาญทางวิชาการ ก็อาจส่งผลให้การประเมินคุณภาพการสอนและการพัฒนาหลักสูตรไม่เกิดประสิทธิภาพ รวมถึงทำให้ครูขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะวิชาการที่จำเป็นต่อการสอน (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องอาศัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เพื่อให้สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยั่งยืน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีหน้าที่กำกับ ดูแล และติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัด จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2566 พบว่าค่าเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทย เท่ากับ 61.50 ภาษาอังกฤษ 34.67 คณิตศาสตร์ 30.80 และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 43.60 ส่วนในปีการศึกษา 2565 ค่าเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยอยู่ที่ 56.15 ภาษาอังกฤษ 33.04 คณิตศาสตร์ 27.16 และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 39.75 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวมยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากค่าเฉลี่ยในหลายวิชาต่ำกว่าร้อยละ 50 เกือบทุกวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1, 2566) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระยะยาว จึงแสดงให้เห็นชัดว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวม

จากความเป็นมาของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา จึงพิจารณาเห็นว่าในการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 นั้นประสบปัญหาในการบริหารงาน ส่งผลให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำคัญในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาสำหรับผู้บริหารในการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นประโยชน์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถที่จะบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียน ประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาตรัง เขต 1

2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,389 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power (Faul, et al., 2007, p. 175) ได้จำนวน 129 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา นำมาเทียบสัดส่วน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและตรวจสอบแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อแก้ไขและปรับปรุงอีกครั้ง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) 0.70 ขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Cronbach, 1990, p. 204) ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งหมด 25 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งหมด 25 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรอง จากผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ 2) ผู้วิจัยนำหนังสือ

จากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 3) ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม โดยใช้ Google form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 4) เมื่อได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และ 5) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 129)

	ระดับความคิดเห็น

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ
1	การพัฒนาหลักสูตรและการสอน	3.67	0.71	มาก
2	การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	3.68	0.72	มาก
3	การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร	3.66	0.72	มาก
4	การนิเทศการศึกษา	3.60	0.74	มาก
	รวม	**3.65**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.65, SD = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{x}$ = 3.68, SD = 0.72) รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน ($\bar{x}$ = 3.67, SD = 0.71) การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ($\bar{x}$ = 3.66, SD = 0.72) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนิเทศการศึกษา ($\bar{x}$ = 3.65, SD = 0.72) ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 129)

ด้านที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ
1	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	3.76	0.82	มาก
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.00	0.55	มาก
3	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	3.89	0.72	มาก
4	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	3.68	0.72	มาก
	รวม	**3.85**	**0.70**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.85, SD = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x}$ = 4.00, SD = 0.55) รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 3.89, SD = 0.72) ความสามารถ

ในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ($\bar{x}$ = 3.76, SD = 0.82) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 3.68, SD = 0.72)

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .951 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยนำตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) ด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) และภาพรวมประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

(n = 129)

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y	ทิศทางความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000	-	-	-	.727**	ทางบวก	ปานกลาง
X_2	.541**	1.000	-	-	.902**	ทางบวก	สูง
X_3	.567**	.764**	1.000	-	.815**	ทางบวก	สูง
X_4	.512**	.941**	.753**	1.000	.880**	ทางบวก	สูง
X	-	-	-	-	.951**	ทางบวก	สูง

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .951 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร และด้านการนิเทศการศึกษา โดยทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้ร้อยละ 91.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	R^2adj	SE_{est}	F	P
X_2	.902	.813	.812	.26726	553.735**	.000
X_2, X_1	.945	.894	.892	.20229	531.076**	.000
X_2, X_1, X_3	.953	.908	.906	.18867	413.636**	.000
X_2, X_1, X_3, X_4	.956	.914	.911	.18414	327.475**	.000
	R = .956	R^2 = .914	R^2_{adj} = .911	SE_{est} = .18414	7.222	

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) และด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .956 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .914 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 91.40

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน และการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับงานวิชาการ ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร และการนิเทศการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสรรเพชญ ไตรยงค์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสุชาวดี กาญจนา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา

และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีประสิทธิผลในระดับมาก โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของความสามารถในการพัฒนานักเรียน ให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ขวัญฤทัย ภู่สาระ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยุทธนา วาโยหะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

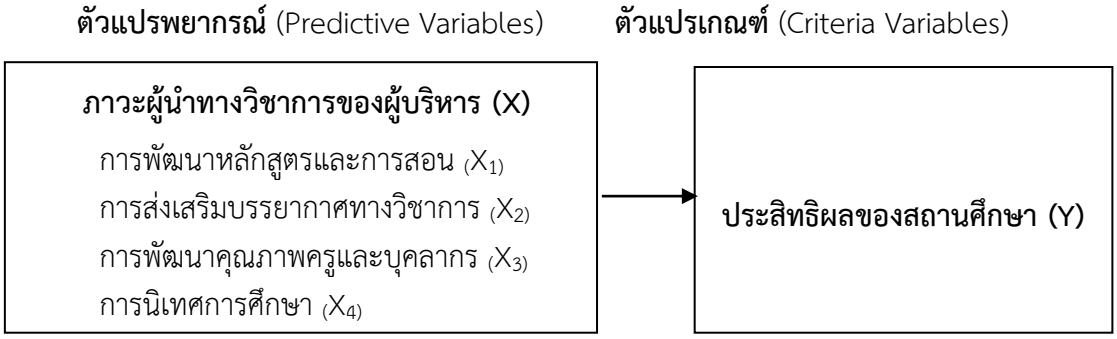
3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก อยู่ในระดับสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .951 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (r_{X2Y} = .902) ด้านการนิเทศการศึกษา (r_{X4Y} = .880) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (r_{X3Y} = .815) และด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (r_{X1Y} = .727) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีความมุ่งมั่นที่จะบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ แก้ไขปัญหา เสียสละ อุทิศตนในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสำคัญสูงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสุวิตา สุขประวิทย์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง และจีรวรรณ เสาวคนธ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับสูง

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการ Stepwise พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) และด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) โดยภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ มีด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X1) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) และด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .956 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้ร้อยละ 91.40 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = 1.024 + .346X_2 + .259X_1 + .150X_3 + .177X_4$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z'Y = .406Z_{X2} + .299Z_{X1} + .176Z_{X3} + .212Z_{X4}$ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 วางรากฐานที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน คุณภาพการสอนของครู เสริมสร้างทั้งความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีของครูและบุคลากรในสถานศึกษา เล็งเห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยสนับสนุนครูให้พัฒนาคุณภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่จะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร พละสิม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน และด้านการกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้ร้อยละ 56.90 และศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจในการพยากรณ์ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพครู และด้านการนิเทศ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านการพัฒนา

หลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากร และด้านการนิเทศการศึกษา โดยตัวแปรทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยนำตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์ (Y) มากที่สุด ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) มาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Stepwise พบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนต่อตัวแปรเกณฑ์ได้อย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 81.30 เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์ซึ่งเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศ ทางวิชาการ (X_2) และด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผล ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 89.40 เมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์ซึ่งเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) และด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 90.80 และเมื่อเพิ่มตัวแปรพยากรณ์ซึ่งเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) และด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 91.40

ภาพที่ 1 แผนภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา

สรุป

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนิเทศการศึกษา

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถ ในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .951 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน (X_1) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (X_3) และด้านการนิเทศการศึกษา (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบเป็น .346, .259, .150 และ .177 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานเป็น .406, .299, .176 และ .212 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้ร้อยละ 91.40

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ ผู้บริหารอาจเผชิญกับข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากร หรือความเข้าใจในบทบาทการนิเทศที่ควรเน้นการให้คำปรึกษา การติดตามผล และการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มความเข้มข้นในด้านนี้จะช่วยเสริมความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ผู้นำทางวิชาการควรพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาอย่างมืออาชีพ โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจ การให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ และการสนับสนุนเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่อง

2) จากผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรสร้างระบบแก้ปัญหาที่เป็นระบบและมีความชัดเจน โดยกำหนดขั้นตอน การติดตาม และการประเมินผลที่เหมาะสม ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและสร้างช่องทางที่เปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาให้ครอบคลุมและยั่งยืนยิ่งขึ้น

3) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวก

กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเองเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายต่อไป

4) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร และด้านการนิเทศการศึกษา โดยด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา โดยสนับสนุนทรัพยากรและกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสม การมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ช่วยให้นักเรียนและครูมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ลดอุปสรรคในการเรียนการสอน และการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบ และหาแนวทางพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ควรนำเอาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้กับหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยการเรียนรู้หรือสาระการเรียนรู้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เอกสารชุดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

กัญญ์วรา เครื่องพาที. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กิตติพร พรงาม. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. วิทยาพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ขวัญฤทัย ภู่สาระ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

จิราพร พละสิม. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

จีรวรรณ เสาวคนธ์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

ไชยา ภาวะบุตร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการ. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทองดี เมืองเจริญ. (2549). การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

นิชานันท์ ราวัน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสามโคก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เนตรนภา เจตน์จำนงค์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเษกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 1.

พิชชาพร อุ่นศิริ และคณะ (2565). การบริหารจัดการศึกษาด้วยนวัตกรรมรูปแบบ “โรงเรียนแห่งความสุข: HAPPY Model” (รายงานการวิจัย). นครปฐม: โรงเรียนวัดรางกำหยาด.

ยุทธนา วาโยหะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู, (118)2, 68-70.

สรรเพชญ ไตรยงค์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550*).* แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแหงประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุชาวดี กาญนา. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุวิตา สุขประวิทย์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย. (2562). การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2567 จาก https://shorturl.asia/j3f4P

อังคานนท์ อักษรพันธ์. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

Faul, F., et al. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power Analysis program for the social, behavioral and biomedical sciences. Behavioral Research Method. 39(2), 175-191.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

Creative Leadership of Administrators Affecting the Effectiveness of Educational Institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office

ศตวรรษ สิทธิฤทธิ์

Satawat Sittirit

ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร

Tripumin Tritrishual

อริสรา บุญรัตน์

Arisara Boonrat

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

E-mail: 1995satawat@gmail.com

Received: 8 February 2025; Revised: 3 March 2025; Accepted: 3 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 129 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .870 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา

และด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยทั้ง 2 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้ร้อยละ 77.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์**,** ประสิทธิผลสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to achieve the following objectives: 1) to study the level of creative leadership among administrators of educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office; 2) to investigate the level of effectiveness of educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office; 3) to examine the relationship between the creative leadership of administrators and the effectiveness of educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office; and 4) to explore how creative leadership among administrators affects the effectiveness of educational institutions under under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office. The sample for this research consisted of teachers from educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office. The sample group for this study consisted of 129 teachers from schools under the Phatthalung Secondary Educational Service Area Office. The sample size was determined using the G*Power program. The statistical methods used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall level of creative leadership among administrators of educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office was high. 2) The overall effectiveness of educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area Office was also high. 3) There was a significant positive correlation between creative leadership and the effectiveness of educational institutions, with a correlation coefficient (r) of .870 at a significance level of .01. 4) The aspects of creative leadership that significantly affected the effectiveness included problem-solving ability and vision. Together, these two aspects could predict 77.40% of the effectiveness of educational institutions under Phatthalung Secondary Educational Service Area at a significance level of .01.

Keywords: Leadership, Creative Leadership, Effectiveness in School

บทนำ

การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) การศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีตอันเนื่องมาจากการพัฒนาของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การศึกษาสมัยใหม่จึงมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การศึกษาจึงช่วยหล่อหลอมให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า “รากฐานของตึกคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา” (วัลลภ เจียรวนนท์, 2554)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งของการบริหารสถานศึกษา การปฏิรูปการศึกษาให้มีความก้าวหน้าเกิดผลสำเร็จจะต้องเป็นผู้นำ ผู้ประสานความร่วมมือ จะต้องเป็นแบบอย่างแก่บุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ สร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาและจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ (ปิยะณัฐ หมื่นวงศ์, 2565) โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและบุคลากร การประเมินผลและประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรภายนอก เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีความสำคัญต่อผู้นำหรือผู้บริหารในสถานการณ์โลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกถึงการเป็นผู้มีความรู้ สามารถจูงใจ และประสานความร่วมมือให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ รู้จักดึงศักยภาพทั้งตนเองและสมาชิกในองค์กรมาเป็นพลังในการจัดการสิ่งต่าง ๆ มีทักษะการประสานให้เกิดความสมดุลระหว่างความเร่งด่วนและการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ สามารถบริหารความขัดแย้งได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ (ณัฏฐณิชา พลศรีดา, 2564) และผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีไหวพริบและมีข้อมูลในเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหา มีเชาว์ปัญญาจะช่วยให้มีให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความคล่องแคล่วและมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่สามารถรับมือกับความขัดแย้งและความวุ่นวายได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องยึดถือความถูกต้อง มีพลังที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและเป็นคนเปิดเผยตรงไปตรงมา ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงาน (อารบี ทองศรีนุ่น, 2565)

ประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นผลสำเร็จของการบริหารโรงเรียนที่เกิดจากความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานด้านบริหารโรงเรียนประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ในบริหารโรงเรียนตามมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ด้านบริหารวิชาการ 2) ด้านบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) สถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จหรือประสิทธิผลสถานศึกษาได้นั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ และสอดคล้องกับ

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสำคัญ คือ ช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์กับการจัดตั้งองค์กรช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์กับการจัดตั้งองค์ และประเมินผลสำเร็จกับวัตถุประสงค์ ว่าการดำเนินการเกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และหากเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้แสดงว่าโรงเรียนนั้นมีประสิทธิผล (ศมพรัตว์ เจ๊ะบ่าว, 2566) นอกจากนี้โรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะต้องมีการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของโรงเรียน โดย Hoy & Miskel (2001) อ้างถึงใน จตุรภัทร ประทุม, 2559) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียน 4 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ 4) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้สถานศึกษาจะต้องนำมาใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการ เพื่อทำสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ประสิทธิผลสถานศึกษานั้นจะส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษา จนเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

จากความสำคัญข้างต้นด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตัวแปรสำคัญในการดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลแก่สถานศึกษาหรือความสำเร็จของสถานศึกษา เกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ ประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้ความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มาปรับใช้ในการบริหารจัดการระบบการทำงานของสถานศึกษาร่วมกัน อีกทั้งโน้มน้าวใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติงานทุกฝ่ายงานในสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ นำมาสู่ชื่อเสียง รางวัล เกียรติยศ และประสิทธิผลสถานศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศมพรัตว์ เจ๊ะบ่าว (2566) ที่วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานการระดับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษา หรือปฏิบัติงาน อื่นที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 27 โรงเรียน โดยมีครูและบุคลากร จำนวน 904 คน และนักเรียน จำนวน 17,902 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้บริหารนับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา เพราะผู้บริหารนับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา และผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย

และวางแผน เพื่อการพัฒนาศักยภาพให้กับผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการ และพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทันต่อสภาวะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาในทางที่ดี ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ตามมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาสู่มาตรฐานสากลได้ และพร้อมรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นส่วนที่ทำให้การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง 2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง จากจำนวน 27 โรงเรียน รวมทั้งหมด 904 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power ซึ่งกำหนดอำนาจในการทดสอบ (Power of test) ที่ระดับ .95 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (α = .05) และกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) ในช่วงปานกลาง คือ .15 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Total sample size) จำนวน 129 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา นำมาเทียบสัดส่วน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและตรวจสอบแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขและปรับปรุงอีกครั้ง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) 0.70 ขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Cronbach, 1990) ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งหมด 32 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งหมด 28 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรอง จากผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจาก

ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 3) เก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามโดยใช้ Google form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ 4) เมื่อได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง 3) การวิเคราะห์ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง 4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง และ 5) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 129)

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.37	0.42	มาก
2	ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.36	0.41	มาก
3	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.38	0.43	มาก
4	ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา	4.37	0.41	มาก
รวม		**4.37**	**0.39**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.37, SD = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{x}$ = 4.38, SD = 0.43) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.37, SD = 0.42) ด้านการ

มีความสามารถในการแก้ปัญหา ($\bar{x}$ = 4.37, SD = 0.41) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{x}$ = 4.36, SD = 0.41) ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 129)

ด้านที่	ประสิทธิผลสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ
1	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.40	0.82	มาก
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.38	0.55	มาก
3	ความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม	4.40	0.72	มาก
4	ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา	4.39	0.72	มาก
	รวม	**4.39**	**0.40**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.39, SD = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{x}$ = 4.40, SD = 0.82) และความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 4.40, SD = 0.72) รองลงมา คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.39, SD = 0.72) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x}$ = 4.38, SD = 0.55)

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลสถานศึกษา ในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .870 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยนำตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ด้านด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X_2) ด้านการทำงานเป็นทีม (X_3) ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา (X_4) และภาพรวมประสิทธิผลสถานศึกษา (Y) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง

(n = 129)

ตัวแปร	ประสิทธิผลสถานศึกษา (Y)					ทิศทางความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
	X_1	X_2	X_3	X_4	Y		
X_1	1.000	-	-	-	.810**	ทางบวก	สูง
X_2	.831**	1.000	-	-	.772**	ทางบวก	ปานกลาง
X_3	.799**	.864**	1.000	-	.828**	ทางบวก	สูง
X_4	.795**	.832**	.916**	1.000	.852**	ทางบวก	สูง
X	-	-	-	-	.870**	ทางบวก	สูง

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .870 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ได้แก่ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา และด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยทั้ง 2 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลสถานศึกษา ได้ร้อยละ 77.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	R^2adj	SE_{est}	F	P
X4	.852	.726	.724	.20993	336.636**	.000
X4, X_1	.880	.774	.771	.19137	215.976**	.000
	R = .880	R^2 =.774	R^2_{adj} = .771	SE_{est}= .19137	26.835	

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา (X_4) และด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .880 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .774 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 77.40

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัด สพม.พัทลุง สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีการบริหารโดยยึดหลักโดยผู้บริหารมีการวางแผน บริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อความสำเร็จ ผู้บริหารแสดงออกถึงการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจน ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จและความมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับนิภาพร จันทรจิตร และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสำนักงานเขตดินแดง-ห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสำนักงานเขตดินแดง-ห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เสรี ภักดี (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับกระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลาในภาพรวมอยู่ระดับมาก อารบี ทองศรีนุ่น (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความคิดเห็นของบุคลากร ครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ศมพรัตว์ เจ๊ะบ่าว (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ณัฐภรณ์ แสงกล้า (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีการบริหารจัดการโดยคำนึงถึงความสำคัญของความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ รวมถึงการพัฒนาองค์รวมของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับขวัญฤทัย ภู่สาระ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

กับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สมจิตร ชูศรีวาส (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก บุศรา ปุณริบูรณ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลสถานศึกษามัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อารบี ทองศรีนุ่น (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความคิดเห็นของบุคลากร ครู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ศมพรัตว์ เจ๊ะบ่าว (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และณัฐภรณ์ แสงกล้า (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ในภาพรวมของทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง .772 ถึง .870 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา (r_{X4Y} = .852) ด้านการทำงานเป็นทีม (r_{X3Y} = .828) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (r_{X1Y} = .810) และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (r_{X2Y} = .772) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการ Stepwise พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) และด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา (X_4) โดยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา (X_4) และด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .880 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารทั้ง 2 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้ร้อยละ 77.40 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = .764 + .550X_4 + .347X_1$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z'_Y = .565Z_{X4} + .362Z_{X1}$

สรุป

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว

2. ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .870 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา (X_4) และด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบเป็น .550 และ .347 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานเป็น .565 และ .362 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 2 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง ได้ร้อยละ 77.40

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัด สพม.พัทลุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพที่ดี สามารถปรับตัวตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถคิดแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันออกไป ทั้งในด้านบุคคล ปัจจัยความพร้อม วัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารที่เป็นผู้นำอย่างสร้างสรรค์จึงต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับการทำงาน การปรับตัวในความไม่แน่นอนและสภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวกับบุคคลที่แตกต่างกัน การพัฒนาด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวนี้จะช่วยเสริมความสามารถในการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นำไปสู่กระบวนการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

2) จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นใจและความสำเร็จในชีวิตของนักเรียน โดยการให้กำลังใจและสนับสนุนในทุกๆ ความพยายามที่จะช่วยให้นักเรียนรู้สึกมั่นคงและพร้อมที่จะเผชิญกับอุปสรรค การให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเองของนักเรียน ฝึกฝนการคิดบวกและการเสริมทักษะในการสื่อสารที่ดีจะทำให้นักเรียนสามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและทำให้การทำงาน

ร่วมกันมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทัศนคติทางบวกจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเผชิญหน้ากับชีวิตในอนาคตได้อย่างมั่นใจและเต็มไปด้วยโอกาส

3) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลสถานศึกษา ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากประสิทธิผลของโรงเรียนก็มากตามไปด้วย ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญในการนำภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในการบริหารงานให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมากขึ้น สนับสนุนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายต่อไป

4) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัด สพม.พัทลุงมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหาและด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ด้านการมีความสามารถในการแก้ปัญหา ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการคิด ตัดสินใจและสั่งการได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษาเป็นสำคัญ เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี จัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาได้ บริหารจัดการองค์กรบนพื้นฐานของการร่วมมือกันแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบ และหาแนวทางพัฒนาได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสม ในการยกระดับคุณภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถนำแนวทางที่มีประสิทธิภาพไปปรับใช้ในบริบทของสถานศึกษาต่าง ๆ

3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทาง วิธีการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงลึก และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ขวัญฤทัย ภู่สาระ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

จตุรภัทร ประทุม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์การบริหารการศุกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐภรณ์ แสงกล้า. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ณัฏฐณิชา พลศรีดา (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นิภาพร จันทรจิตร และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตดินแดง-ห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร. บทความวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร.

บุศรา ปุณริบูรณ์. (2563). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. สกลนคร.

ปิยะณัฐ หมื่นวงศ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. สงขลา.

วัลลภ เจียรวนนท์. (2554). (ออนไลน์). เปิดโลก “การศึกษาเด็กไทย”ในพื้นที่ห่างไกล โรงเรียนเจียรวนนท์อุทิศสร้างเสริมความรู้คู่เทคโนโลยี สร้างเสริมความรู้คู่เทคโนโลยี.สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2560, จากข่าวการศึกษา เว็บไซต์:http://www.cpall.co.th./CSR-Center/csr-news/ข่าวการศึกษา/1

ศมพรัตว์ เจ๊ะบ่าว. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

เสรี ภักดี. (2564). กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สมจิตร ชูศรีวาส. (2562). ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. บทความวิจัย สาขาวิชาพื้นฐานและการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. (2566). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สังกัด สพม.พัทลุง ค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2567, จาก https://seapt.go.th.

อารบี ทองศรีนุ่น. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Hoy, W.K. and Cecil G Miskel. (2001). Educational Administration. Theory Research and Practice (4th ed). New York: Harper Collins.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

Faul, F., Erdfelder, E., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power Analysis program for the social, behavioral and biomedical sciences. Behavioral Research Method. 39(2), 175-191.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

Digital Leadership of School Administrator Affecting Teacher Competency for 21 Century under The Secondary Educational Service Area Office Phatthalung

ชวัลวิทย์ พิณเขียว
Chavanwit Pinkeaw
ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร
Tripumin Tritrishual
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
E-mail: chavanwit.pin036@hu.ac.th

Received: 9 February 2025; Revised: 4 March 2025; Accepted: 4 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 2) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 129 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในระดับปานกลาง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .749 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้แก่ ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล โดยทั้ง 2 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์

สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้ร้อยละ 59.40 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สมรรถนะครูศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to 1) examine the level of digital leadership of school administrators under the Office of Secondary Education Service Area Phatthalung; 2) assess the competency level of teachers in the 21st century under the Office of Secondary Education Service Area Phatthalung; 3) investigate the relationship between the digital leadership of school administrators and the competency of teachers in the 21st century under the Office of Secondary Education Service Area Phatthalung; and 4) explore the impact of the digital leadership of school administrators on the competency of teachers in the 21st century under the Office of Secondary Education Service Area Phatthalung. The research sample consists of 129 teachers from schools under the Office of Secondary Education Service Area Phatthalung. The sample group was determined using the G*Power program. The statistical methods used for data analysis include frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows 1)The digital leadership of school administrators under the Phatthalung Secondary Education Service Area Office was high. 2) The 21st-century competencies of teachers under the Phatthalung Secondary Education Service Area Office was high. 3) The overall digital leadership of school administrators, as well as its specific aspects, have a moderate positive correlation with the 21st-century competencies of teachers, with a correlation coefficient (r) of .749 at the significance level of 01. 4) The aspects of digital leadership of school administrators that influence the 21st-century competencies of teachers under the Phatthalung Secondary Education Service Area Office include digital communication and the creation of a digital culture. Together, these two aspects can predict at 59.40 percent with statistically significant level of .01.

Keywords: Digital Leadership, School Administrator, Teacher Competency for 21 Century

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งได้ประกาศไว้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และชาติ โดยมุ่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ในยุคการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันระดับโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงมุ่งพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตแทนการถ่ายทอดความรู้ (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561) ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม (วรางคณา ทองนพคุณ, 2556) การเรียนรู้ในยุคนี้จึงมุ่งพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การคิด และการคำนวณ เพื่อใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลและสร้างความรู้ (ฐิตินันท์ ดาวศร และคณะ, 2564) ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องปรับบทบาทจากการควบคุมมาเป็นผู้นำที่เข้าใจความหลากหลายและการบริหารจัดการเชิงรุก (วชิรวิทย์ สุราสา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2565)

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทางที่มีขั้นตอนและระเบียบ (พิมพิลา อำนาจ, 2566) โดยต้องบริหารจัดการในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การให้ความสนใจและเห็นคุณค่าของผู้ปฏิบัติงานช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกและดึงศักยภาพของบุคลากรออกมา ซึ่งส่งผลดีต่อองค์กร (กะรัต ทองใสพร, 2566) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างในด้านการใช้ดิจิทัล ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติ พร้อมสร้างทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มองปัญหาแบบองค์รวม และสามารถออกแบบสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนดิจิทัล (ณัฏฐิตา สงค์แก้ว, 2565)

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตผ่านสาระวิชาหลัก โดยการเรียนรู้ควรมาจากการค้นคว้าของนักเรียนและมีครูเป็นผู้แนะนำ วิชาแกนหลักควรเป็นกรอบยุทธศาสตร์ที่ผสมผสานการเรียนรู้ในเชิงสหวิทยาการ และสอดแทรกทักษะศตวรรษที่ 21 ในทุกวิชา (วิจารณ์ พานิช, 2556) ผู้เรียนต้องมีทักษะการคิดวิจารณญาณ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะทางอาชีพ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการปรับตัวในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญ (ฐิตินันท์ ดาวศร และคณะ, 2564)

นอกจากนี้ครูจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา โดยครูต้องมีองค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนด สมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะตามสายปฏิบัติงาน (Functional Competency) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ยิ่งไปกว่านั้นคุณลักษณะสำคัญของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาตนเองและผู้อื่นได้ คือ มีความรอบรู้มากขึ้นทั้งในสาขาที่สอนและ สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถ และศักยภาพสูง เป็นผู้เตรียมความพร้อมให้นักเรียน ในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีความรักในอาชีพ มีชีวิตที่เรียบง่าย และมีนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลทางการเรียนรู้ที่ต้องการ (สำนักงานเลขาธิการครุสภา, 2562)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างเร่งด่วน ให้ก้าวทันกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีความเข้าใจเทคโนโลยี นำพาองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรและผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา โดยใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้บริหารในการตัดสินใจและสามารถวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สุชญา โกมลวานิช, 2563) จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจบทบาทและอำนาจ หน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานการระดับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงานให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง มีวิสัยทัศน์ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น มีความเป็นเลิศทางวิชาการและมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ยิ่งไปกว่านั้นส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถวางแผนในการศึกษาต่อเพื่อการมีงานทำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง, 2566)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยมุ่งเน้นความสอดคล้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน เพื่อพัฒนาและบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นมาตรฐานสากล พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

2) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 904 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ปีการศึกษา 2567 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007, p. 175) ได้จำนวน 129 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

อย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา นำมาเทียบสัดส่วน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยนำแบบสอบถาม ที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและตรวจสอบแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อแก้ไขและปรับปรุงอีกครั้ง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) 0.70 ขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Cronbach, 1990) ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งหมด 31 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 6 ด้าน รวมทั้งหมด 40 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูสังกัด สพม.พัทลุง ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวม จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 3) ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม โดยใช้ Google form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา 4) เมื่อได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 3) การวิเคราะห์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และ 5) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(SD)	ระดับ
1.	ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.26	0.67	มาก
2.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.12	0.79	มาก
3.	ด้านการรู้ดิจิทัล	4.03	0.85	มาก
4.	ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล	4.16	0.81	มาก
	รวม	**4.14**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, SD = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมาก ทุกด้าน โดย ด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.26, SD = 0.67) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.81) ตามด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.12, SD = 0.79) และ ด้านการรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.03, SD = 0.85) ตามลำดับ

2. สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(SD)	ระดับ
1.	ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.37	0.61	มาก
2.	ด้านการพัฒนาผู้เรียน	4.42	0.59	มาก
3.	ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน	4.41	0.58	มาก
4.	ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.40	0.60	มาก
5.	ด้านภาวะผู้นำครู	4.45	0.58	มาก
6.	ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.31	0.67	มาก
	รวม	**4.39**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, SD =

0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.45, SD = 0.58) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.42, SD = 0.59) และ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.31, SD = 0.67) อยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในระดับปานกลาง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .749 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_2) ด้านการรู้ดิจิทัล (X_3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (X_4) และภาพรวมสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (Y) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y	ทิศทางความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.00	0.837**	0.704**	0.733**	0.717**	ทางบวก	ปานกลาง
X_2	-	1.00	0.849**	0.879**	0.742**	ทางบวก	ปานกลาง
X_3	-	-	1.00	0.817**	0.602**	ทางบวก	ปานกลาง
X_4	-	-	-	1.00	0.718**	ทางบวก	ปานกลาง
X	-	-	-	-	.749**	ทางบวก	ปานกลาง

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก ในระดับปานกลาง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .749 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล โดยทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 59.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	R^2adj	SE_{est}	F	P
X_2	0.742	0.551	0.547	0.37625	155.623**	0.000
X_2, X_1	0.762	0.581	0.575	0.36461	87.476**	0.000
X_2, X_1, X_4	0.775	0.601	0.591	0.35752	62.669**	0.000

X_1, X_4	0.771	0.594	0.587	0.35915	92.083**	0.000
	$R = 0.771$	$R^2 = 0.594$	$R^2_{adj} = 0.587$	$SE_{est} = 0.35915$	2.154	

** แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_1) และการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (X4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .771 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .594 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 59.40

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล ตามด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารมีความสามารถในการส่งเสริมและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีในองค์กร ส่งผลให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้ดีขึ้น สะท้อนถึงข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารในบางแง่มุม หรืออาจเนื่องมาจากการขาดโอกาสในการเรียนรู้หรือพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่อาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาในด้านนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในอนาคต เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับณัฏฐิตา สงค์แก้ว (2565 บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับสมรรถนะของครูในยุคปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ในความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของครูให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านภาวะผู้นำครู ซึ่งได้รับการประเมินในระดับสูงสุด แสดงให้เห็นว่าครูมีทักษะในการเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอนและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้อย่างดีเยี่ยม รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ดี ในขณะที่ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนและด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ยังได้รับการประเมินในระดับสูง แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในระดับสูงสุด แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาครูในแง่มุมต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเพื่อเสริมสร้างวิธีการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้รับการประเมินในระดับต่ำสุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงความท้าทายในการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หรืออาจเกิดจากข้อจำกัดในทรัพยากรหรือการสนับสนุนจากชุมชนที่ยังไม่เพียงพอ การพัฒนาในด้านนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสำคัญเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พิชญาพงศ์ พันธ์จันทร์ (2563 บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษา ตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ผู้นำด้านนวัตกรรมที่สนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์และนำนวัตกรรมมาพัฒนางาน 2) ผู้นำด้านเทคโนโลยีที่ใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ 3) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เปิดโอกาสให้ร่วมแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งให้กำลังใจ 4) ผู้นำด้านการสื่อสารที่รับฟังและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการปรับปรุงงาน 5) ผู้นำที่แท้จริงที่สนับสนุนการทำงานอย่างอิสระและร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อผลสำเร็จของงาน

3. ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ภาพรวมของทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง .60 ถึง .75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (r_{X2Y} = .74) ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (r_{X4Y} = .72) ด้านการสื่อสารดิจิทัล (r_{X1Y} = .72) และด้านการรู้ดิจิทัล (r_{X3Y} = .60) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัทธวรรณ วงษ์โพย (2566 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ที่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.35 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการพัฒนานวัตกรรม ด้านวิสัยทัศน์ด้านการสื่อสาร และด้านความเข้าใจในการใช้ดิจิทัล โดยมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48, 4.33, 4.32, 4.30 และ 4.30 ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำ ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์จำแนกตาม เพศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีภาวะผู้นำดิจิทัลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มี ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีภาวะผู้นำดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล มีผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการ Stepwise พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ด้าน คือ X_1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล X_2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล X_3 ด้านการรู้ดิจิทัล และ X_4 ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล โดยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_1) และการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (X4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.771 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้ร้อยละ 59.40 เขียนเป็นสมการพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด สพม.พัทลุง ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = 1.730 + 0.346X_1 + 0.287X_4$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z'_Y = 0.412Z_{X1} + 0.416Z_{X4}$ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิภา เชยกลิ่น (2566 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลมี6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้าง วัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่าย 3) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง 4) การมีทักษะ ทางเทคโนโลยี5) การพัฒนาบุคลากร 6) การมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีองค์ประกอบสามารถอธิบาย ร่วมกันได้ร้อยละ 66.389 2. ผลการ

ยืนยันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่า มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์

สรุป

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล ตามด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการรู้ดิจิทัล

2. สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด สพม.พัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด พบว่า ด้านภาวะผู้นำครู รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ในขณะที่ ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากเช่นกัน สุดท้ายด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด สพม.พัทลุง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก ในระดับปานกลาง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .749 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_1) และด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบเป็น 0.346 และ 0.287 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานเป็น 0.412 และ 0.416 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด สพม.พัทลุง ได้ร้อยละ 59.40

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลในทุกด้าน โดยเฉพาะการสื่อสารดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันในโรงเรียน

1.2 ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาผู้นำการศึกษาให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้ครูและบุคลากรมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาการเรียนการสอน

1.4 ควรสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครู โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและร่วมแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้

1.5 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการประเมินและติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรพิจารณาการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในเชิงลึกในด้านอื่น ๆ เช่น การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสอน และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ

2.3 ควรศึกษาผลกระทบของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน โดยเชื่อมโยงกับสมรรถนะของครูในบริบทต่าง ๆ

2.4 ควรสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือและแนวทางที่ใช้อยู่

2.5 การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาถึงการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้นำดิจิทัลที่เน้นทักษะการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาสมรรถนะของครู

เอกสารอ้างอิง

กะรัต ทองใสพร. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนา. Journal of Institute of Trainer Monk Development, 6(2), 261 - 270.

ฐิตินันท์ ดาวศรี และคณะ. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 11(1), 59 - 74.

ณัฏฐิตา สงค์แก้ว. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พรวิภา เชยกลิ่น. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิชญาพงศ์ พันธ์จันทร์. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พิมพิลา อำนาจ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ลัทธวรรณ วงษ์โพย. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์นี้หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2556). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วชิรวิทย์ สุราสา และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). ผู้บริหารที่นำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จบนวิถีแห่งความเปลี่ยนแปลง. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 5(2), 186-201.

วรางคณา ทองนพคุณ. (2556). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในอนาคต = 21st Century Skills: The Challenges Ahead. เรียกใช้เมื่อ ตุลาคม 28, 2566 จาก http://www.education.pkur.ac.th.

สุชญา โกมลวานิช. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2566 จาก http://www.trueplookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2553). คู่มือการประเมิน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีวิทยฐานะ และเลื่อนวิทยฐานะด้วยการบริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะ และเลื่อนวิทยฐานะตำแหน่งของผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่งของผู้อำนวยการสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. (2566). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สังกัด สพม.พัทลุง เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567 จาก https://seapt.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักเลขาธิการครุสภา. (2562). กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีทีซีเอฟ). กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการครุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2560. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers. (pp. 202 - 204).

Faul, F., Erdfelder, E., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power Analysis program for the social, behavioral and biomedical sciences. Behavioral Research Method. 39(2), 175 - 191.

การปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Best practice of four-star office of the basic education commission (obec) moral schools in Northeastern Thailand

ภุมรินทร์ อินกกผึ้ง
Phumarin Inkokphueng
พิมพ์พร จารุจิตร์
Pimporn Charuchit
นวัตกร หอมสิน
Nawattakron Homsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Udon Thani Rajabhat University
E-mail: Phumarin1993@gmail.com

Received: 9 February 2025; Revised: 15 April 2025; Accepted: 30 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว 2) ศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว และ 3) ศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว การดำเนินวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบ ระยะที่ 2 ศึกษากระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการบริหารโรงเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ใช้วิธีแบบพหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนขยายโอกาสที่ผ่านการประเมินโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 โรงเรียน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) 2. กระบวนการในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการใช้กระบวนการตามองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา 6 องค์ประกอบ 3. ปัญหา

และวิธีการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาตามองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา 6 องค์ประกอบ

คำสำคัญ: การปฏิบัติที่ดี, โรงเรียนคุณธรรม, การบริหารโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the components of the administration process of four-star obec moral schools, 2) examine the administration process of OBEC Moral Schools at the 4-star level, and 3) investigate the problems and solutions in managing OBEC Moral Schools at the 4-star level. The research was conducted in two phases: Phase 1 involved identifying the components of the administration process of OBEC Moral Schools at the 4-star level in Northeastern Thailand through a synthesis of components. Phase 2 focused on studying the administration process, problems, and solutions using qualitative research methods through a multiple case study approach. The study targeted two opportunity expansion schools in Northeastern Thailand that had been evaluated as 4-star OBEC Moral Schools. Semi-structured interviews were conducted with a purposively selected group of 10 participants. Data analysis was performed using content analysis.

The research findings were as follows: 1. The components of the administration process of OBEC Moral Schools at the 4-star level in Northeastern Thailand comprised 6 elements: planning, organizing, staffing, directing, coordinating, and controlling. 2. The administration process of OBEC Moral Schools at the 4-star level in Northeastern Thailand followed the 6 components of school administration. 3. Problems and solutions in managing OBEC Moral Schools at the 4-star level in Northeastern Thailand were analyzed and addressed according to the 6 components of school administration.

Keywords: Best Practices, Moral Schools, School Administration

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยมและจริยธรรมของผู้คนทั่วโลก แม้การแข่งขันทางอุตสาหกรรมจะผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าทางวัตถุ แต่ก็ทำให้คุณค่าทางจิตใจลดลง ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญทางสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังส่งผลให้วัฒนธรรม วิถีชีวิต และค่านิยมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปสู่วัตถุนิยมและบริโภคนิยม เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของอนาคตได้รับผลกระทบจากปัญหาเหล่านี้อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ปัญหาทางด้านคุณธรรมของเยาวชนไทยส่งผลให้พวกเขาขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ มีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และขาดความรับผิดชอบต่อสังคม (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านนโยบายและแผนระดับชาติ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ให้เป็นคนไทยที่มีคุณธรรม จิตสำนึกที่ดี และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในภาคการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งกาย ใจ และคุณธรรม รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผสานความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ยังได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562)

โครงการโรงเรียนคุณธรรมของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมสากลที่ไม่ยึดติดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง โดยพัฒนาคุณธรรม 4 มิติหลัก คือ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านนักเรียน กระบวนการนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน โรงเรียนคุณธรรมยังดำเนินงานตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการสร้างคนดีสู่สังคม ด้วยการปลูกฝังความรัก ความสามัคคี และความเมตตาในหมู่นักเรียน เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองดีในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้น ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาต้องมุ่งเน้นไม่เพียงแค่ความรู้ทางวิชาการ แต่ต้องพัฒนาทักษะชีวิตและการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันทั้งภายในและภายนอกประเทศ การพัฒนาทักษะชีวิตและจิตสำนึกคุณธรรมจึงเป็นภารกิจสำคัญยิ่งของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ด้วยปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงสนใจศึกษาและประเมินกระบวนการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อนำไปใช้ขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบกระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษากระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบกระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของโรงเรียนบ้านแบง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และโรงเรียนบ้านดงห้วยเปลือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 1. การศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการการบริหารของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของทั้ง 2 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกข้อมูลในส่วนที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับตัวแปรในการวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การวิเคราะห์ ทฤษฎีแบบบรรยายและพรรณนา และสรุปเป็นโครงสร้างการสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการบริหารของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของทั้ง 2 โรงเรียน ผู้วิจัยนำข้อมูลและข้อสรุปในขั้นตอนที่ 1 มาศึกษากระบวนการบริหาร ได้ทำการสังเคราะห์เนื้อหาด้านกระบวนการบริหารตามทฤษฎี เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อให้ได้องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 2 การศึกษากระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหากระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของโรงเรียนบ้านแบง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และโรงเรียนบ้านดงห้วยเปลือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ หัวหน้าฝ่ายบริหารงบประมาณ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคล และหัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป จากโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านแบง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และโรงเรียนบ้านดงห้วยเปลือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 10 คน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบบสังเกต (Observation) และแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อเก็บข้อมูลของกระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ **ซึ่ง**ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างร่างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำร่างแบบสัมภาษณ์ที่เสร็จแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงและแก้ไข เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้วจึงนำร่างฯ ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

(Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เมื่อผ่านการตรวจสอบก็ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และสามารถนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมี รายละเอียด ดังนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสังเกต (Observation) และแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการบรรยาย และใช้การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ซึ่งวิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นผู้บริหาร และครูที่เป็นหัวหน้างาน 4 ฝ่าย ในช่วงเวลาที่ต่างกัน โดยมาจากพื้นที่แตกต่างกัน และ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตร่วมกับการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลตรงตามความเป็นจริง จากนั้นอภิปรายและสรุปผลแบบอุปนัยเพื่อหาข้อสอดคล้องกับทฤษฎีและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบกระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดการองค์การ (Organizing) 3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) 4) การสั่งการ (Directing) 5) การประสานงาน (Coordinating) และ 6) การควบคุม (Controlling)

2. การศึกษากระบวนการ การบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของโรงเรียนบ้านแบง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และโรงเรียนบ้านดงห้วยเปลือย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีการปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการนำวัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษามาใช้ในการบริหารจัดการตามมาตรฐานของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว มีการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน สถานศึกษามีการให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ภาคีเครือข่าย มีส่วนร่วมในการวางแผนในการบริหารจัดการตามกลยุทธ์โรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว สถานศึกษามีการนำผลการประเมินผลงานตามแผนปฏิบัติการมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาแผนในครั้งต่อไปในการบริหารจัดการปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา

2.2 ด้านการจัดการองค์การ (Organizing) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย จัดแบ่งสายงานการบังคับบัญชาในสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจนในกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว สถานศึกษามีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางในการสื่อความหมายในโรงเรียน

ระหว่างผู้บริหารกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการกลไก ในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบดูแลในเรื่องการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานศึกษามีการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว สถานศึกษามีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอของบุคลากรในการบริหารจัดการตามกลยุทธ์โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา

2.4 ด้านการสั่งการ (Directing) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการสั่งการที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับคำสั่งยอมรับและนำไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว สถานศึกษามีการวินิจฉัยสั่งการคำนึงถึงผลประโยชน์ของการบริหารจัดการตามกลยุทธ์โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สถานศึกษามีการปรึกษาหารือกับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ก่อนออกคำสั่ง

2.5 ด้านการประสานงาน (Coordinating) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือ กับคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานอื่นในการบริหารจัดการตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานศึกษามีการกำหนดบทบาทในการประสานงานของบุคลากรไว้อย่างชัดเจนในการบริหารจัดการ สถานศึกษามีการประสานงานให้ฝ่ายต่าง ๆ ปฏิบัติงานให้สอดคล้องและสัมพันธ์กันในการบริหารจัดการตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.6 ด้านการควบคุม (Controlling) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว สถานศึกษามีการควบคุมดูแลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปตามแผนงานหรือโครงการ สถานศึกษามีการรายงานผลการปฏิบัติงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบในการบริหารจัดการตามมาจรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว และมีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติที่ของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาดังนี้

3.1 การวางแผน (Planning)

ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว คือปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการให้ตรงตามแผน และนโยบาย เนื่องจากเป็นโครงการที่ต้องทำหลายกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน และมีการประสานเครือข่าย คณะกรรมการกลไกในการประเมินโครงการและจัดเวทีแลกเปลี่ยน ซึ่งต้องใช้งบประมาณ คณะทำงาน ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการเนื่องจากต้องทำงานกับทั้งบุคคลภายในและภายนอกองค์กร

ข้อเสนอแนะในด้านการวางแผนการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ให้มีประสิทธิภาพ ควรใช้คู่มือโครงการประกอบการประชุม เชิญ

ผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา ให้ผู้เข้าร่วมประชุมศึกษาข้อมูลล่วงหน้า วางแผนโดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของโรงเรียน อบรมครูทุกคนให้เข้าใจแนวทางปฏิบัติ ดำเนินงานตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง และให้ครูมีส่วนร่วมในการประชุมกับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

3.2 การจัดการองค์การ (Organizing)

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการจัดการองค์การคือ มีบุคลากรน้อย ทำให้บุคลากรแต่ละคนรับผิดชอบงานหลายหน้าที่และหลายโครงการ ทำให้การดำเนินงานบางอย่างเกิดความล่าช้าและผลการดำเนินงานอาจไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากจำนวนบุคลากรที่น้อยแล้ว อีกปัญหาหนึ่งก็คือด้านงบประมาณโครงการตามนโยบายมีมาก และเป้าหมายในการดำเนินงานมีความใกล้เคียง ทำให้ครูและบุคลากรมีภาระงานมากขึ้น ทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่

ข้อเสนอแนะในด้านการจัดการองค์การ คือควรศึกษาโครงสร้างและแนวทางการดำเนินงานอย่างละเอียด จากนั้นกำหนดค่าเป้าหมายอย่างชัดเจน เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการทั้งเรื่องบุคคลและเรื่องงบประมาณควรมีบุคลากร หรือหน่วยงานจากภายนอกมาช่วยดูแล เนื่องจากครูมีภาระงานสอนมาก เมื่อต้องทำงานตามนโยบายการดำเนินงานโครงการ จึงเป็นการเพิ่มภาระงานให้ครู

3.3 การบริหารงานบุคคล (Staffing)

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารงานบุคคลคือ จำนวนบุคลากรน้อย ภาระงานมาก ทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น กิจกรรมเพิ่มขึ้น ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในด้านการบริหารงานบุคคลคือ สถานศึกษาควรสร้างขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา การมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถและการกระจายงานให้ทั่วถึง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ และประเมินถึงศักยภาพในการทำงานของตนเองว่าสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด ควรมีการเพิ่มจำนวนบุคลากร และผู้ดำเนินงานให้ครอบคลุมกับงานที่ได้

3.4 การสั่งการ (Directing)

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการสั่งการคือ สถานศึกษามีจำนวนบุคลากรไม่มากทำให้การสั่งการและการรับรู้งานรวดเร็วและทั่วถึง แต่จะมีปัญหาถ้าหากมีงานด่วนอาจดำเนินการไม่ทันเวลา ในบางกิจกรรมเพื่อความรวดเร็วบางครั้งขาดคำสั่งแบบเป็นทางการ ในบางครั้งมีปัญหาด้านการสื่อสาร ทำให้บางครั้งมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้

ข้อเสนอแนะในด้านการในการสั่งการ คือสถานศึกษาควรคำนึงถึงความสามารถของบุคคลตามภาระงานที่มอบหมาย และให้ระยะเวลาในการดำเนินการ ควรแบ่งคำสั่งให้จัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการสั่งด้วยวาจา หรือด้วยลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ควรมีการสร้างขวัญกำลังใจ และให้กำลังใจกัน เป็นสิ่งสำคัญในการทำงาน ซึ่งจะทำให้คนทำงานทำงานได้อย่างมีความสุขและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.5 การประสานงาน (Coordinating)

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการประสานงานคือ เกิดจากการสื่อสารที่ชัดเจนไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องประสานงานกับหลายฝ่าย ทั้งในองค์กรและนอกองค์กร ทำให้การดำเนินงานบางอย่างเกิดความล่าช้า สถานศึกษามีกิจกรรมเยอะ ทำให้บางครั้งมีเวลาว่างที่จะใช้ในการประชุมมีไม่พร้อมกัน ขาดความสม่ำเสมอในการประสานงานและติดตามงาน

ข้อเสนอแนะในด้านการประสานงาน ในการประสานงานควรให้มีความชัดเจน ตรงประเด็น กำหนดวัน เวลา วัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและดำเนินงานด้วยความเต็มใจ จริงใจ ควรมีการติดต่อประสานงานใน

หลายๆช่องทาง และติดตามเป็นระยะๆ ในการประชุมบางครั้งควรมีการประชุมแบบออนไลน์ เพื่อให้ประชุมได้บ่อยขึ้นและประหยัดค่าใช้จ่าย

3.6 การควบคุม (Controlling)

ปัญหาและอุปสรรคในด้านการควบคุมคือ มีภาระงานมากบุคลากรในสถานศึกษามีไม่เพียงพอ ทำให้บุคลากรมีความกังวลในการทำงานเนื่องจากต้องดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะถ้างานไม่เสร็จตามเป้าหมายอาจกระทบต่องานอื่นๆในโรงเรียน โครงการของแผนงานบางอย่างเกิดขึ้นระหว่างดำเนินการทำให้ต้องปรับโครงสร้างให้เหมาะสมตลอดเวลา ทำให้การติดตามควบคุมงานได้ไม่ครบถ้วนทุกภาระงาน

ข้อเสนอแนะในการการควบคุม ในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว คือควรใช้วิธีที่หลากหลาย ทันสมัย ง่ายต่อการทำงานของบุคลากร ไม่ทำงานซ้ำซ้อน การกำหนดวันเวลาในการส่งงาน ไม่ควรทำงานเร่งด่วนจนเกินไป ในการทำงานควรเห็นอกเห็นใจคนทำงาน เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีความสุขเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผล

การปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีการปฏิบัติดังนี้

1. ด้านการวางแผน (Planning) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีการวางแผนการบริหารจัดการตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ทั้งนี้เพราะว่าผู้บริหารใช้วัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายที่ชัดเจน มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย และใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงแผนงาน สอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ บุดดาลี (2559) และ ชูศักดิ์ ประเสริฐ (2558) ที่เน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดวิธีการ และคาดการณ์ผลลัพธ์ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ด้านการจัดการองค์การ (Organizing) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีการจัดการองค์กรที่ดี เพราะกำหนดนโยบาย โครงสร้างการบังคับบัญชา และหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมถึงมีแนวทางการสื่อสารกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ บุดดาลี (2559) ที่เน้นการจัดการองค์กรอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผล ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) เพราะผู้บริหารได้ตั้งคณะกรรมการดูแล มีการอบรมจากวิทยากรภายนอก และรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร สอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ บุดดาลี (2559) ที่ระบุว่าการจัดงานบุคคลอยู่ในระดับมาก มีการพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรม กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และสร้างขวัญกำลังใจ รวมถึงการสรรหาบุคลากรโดยยึดหลักประโยชน์ขององค์กร

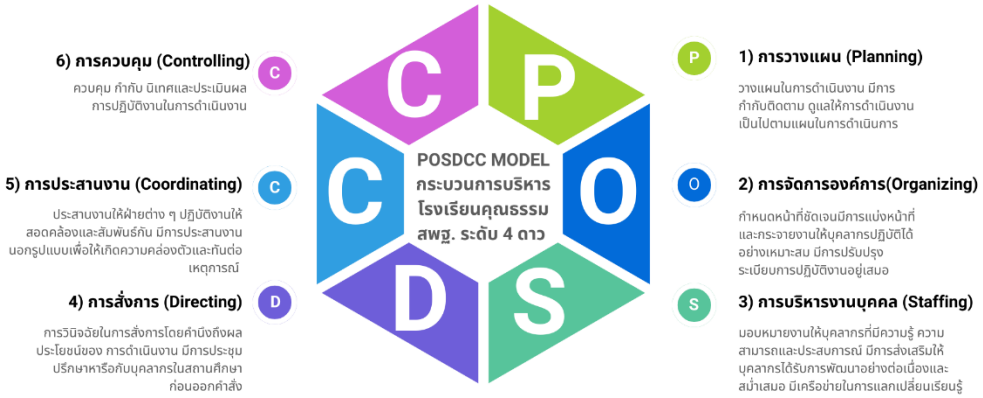
4. ด้านการสั่งการ (Directing) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการสั่งการที่ชัดเจน เพราะผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้รับคำสั่งยอมรับและนำไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว สถานศึกษามีการวินิจฉัยสั่งการคำนึงถึงผลประโยชน์ของการบริหารจัดการตามกลยุทธ์โรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา สถานศึกษามีการปรึกษาหารือกับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ก่อนออกคำสั่ง สอดคล้องกับนิติพล ภูตะโชติ (2558) จะทำให้

องค์การต้องอยู่ภายใต้การควบคุม โดยเชื่อว่าการบริหารที่มีลำดับขั้น จะทำให้ระบบการสั่งการและการควบคุมมีความรัดกุมทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการประสานงาน (Coordinating) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีการประสานงานที่ดีด้วยการประสานกับคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ มีการกำหนดบทบาทบุคลากรในการประสานงานชัดเจน และมุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายทำงานสอดคล้องกัน สอดคล้องกับภาณุวัฒน์ บุดดาลี (2559) ที่ระบุว่าการประสานงานอยู่ในระดับมาก โดยเน้นสร้างสัมพันธภาพที่ดี สื่อสารอย่างรวดเร็วและราบรื่น เพื่อป้องกันการทำงานซ้ำซ้อนและส่งเสริมความสำเร็จของการบริหารงาน

6. ด้านการควบคุม (Controlling) จากภาพรวมของการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีระบบควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ผู้บริหารมีการอำนวยการ (Direction) ติดตามผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เป็นไปตามแผน มีการรายงานผลการปฏิบัติงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง และนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสรี ภักดี (2564) และ วรรณา เวียงแก้ว (2558) ที่พบว่าการควบคุมงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการกำหนดแผนงานชัดเจน สอดคล้องกับพันธกิจ มีการแจ้งผลและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 กระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว POSDCC MODEL

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกระบวนกระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

การวางแผน (Planning) คือ การจัดทำระบบข้อมูลที่เอื้อต่อการวางแผน กำกับติดตามให้ดำเนินงานตามแผน และใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงแผนต่อไป

การจัดการองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดโครงสร้าง ขอบข่ายงาน และหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการแบ่งงานเหมาะสม ปรับปรุงระเบียบปฏิบัติ และกำหนดแนวทางสื่อสารภายในโรงเรียน

การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือ การมอบหมายงานตามความสามารถ ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชิญวิทยากรภายนอก รับฟังความคิดเห็น และสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร

การสั่งการ (Directing) คือ การออกคำสั่งโดยคำนึงถึงประโยชน์ของงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ตัดสินใจอย่างรอบคอบ สั่งการชัดเจน และประเมินผลการปฏิบัติงานตามคำสั่ง

การประสานงาน (Coordinating) คือ การจัดระบบให้ฝ่ายต่าง ๆ ทำงานสอดคล้องกัน ประสานงานอย่างคล่องตัว กำหนดบทบาทบุคลากร และสร้างความร่วมมือกับนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานอื่น

การควบคุม (Controlling) คือ การกำหนดแผนควบคุม นิเทศ และประเมินผลอย่างชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผล จัดทำข้อมูลสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์แนวทางปฏิบัติ กำหนดปฏิทินงาน และรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง

สรุป

1. องค์ประกอบกระบวนการการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดการองค์การ (Organizing) 3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) 4) การสั่งการ (Directing) 5) การประสานงาน (Coordinating) และ 6) การควบคุม (Controlling)

2. กระบวนการในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการใช้กระบวนการตามองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ

3. ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาตามองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ พบข้อจำกัดสำคัญในด้านทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณและบุคลากร งบประมาณที่ไม่เพียงพอก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการตามแผนงาน ประกอบกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ส่งผลให้บุคลากรที่มีอยู่ต้องรับภาระงานมากเกินไป ภาวะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ลดทอนประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน โดยส่งผลกระทบต่อกระบวนการบริหารทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม นอกจากนี้ การสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรที่ขาดประสิทธิภาพ รวมถึงความรู้ความเข้าใจที่ไม่เพียงพอในกระบวนการดำเนินงานของโครงการ ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ดังนั้น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาระบบบริหารจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับการปฏิบัติงานของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยการวิจัยไปใช้

1. สำหรับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา: ควรมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และผลการวิจัยฉบับนี้ เพื่อปรับปรุง พัฒนา และต่อยอดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจพิจารณาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีระหว่างโรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น นอกจากนี้ ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการ และสามารถยกระดับเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

2. สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา: ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำมาสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม และตัวชี้วัดที่ชัดเจน รวมถึงการจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงการ นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

3. ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในหลากหลายมิติ ทั้งการศึกษาเชิงเปรียบเทียบความสำเร็จของโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับ 4 ดาว กับโรงเรียนอื่นๆ เพื่อระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ การศึกษาเชิงลึกถึงผลกระทบของโครงการต่อพฤติกรรม ค่านิยม และทักษะชีวิตของนักเรียนในระยะยาว การพัฒนาเครื่องมือวัดประเมินผลการดำเนินงานโครงการฯ ที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม, การศึกษาและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนต้นแบบ, และการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและทดสอบรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ชูศักดิ์ ประเสริฐ. (2558).ทฤษฎี ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567 จาก www.chusak.net. 2558.

นิติพล ภูตะโชติ. (2558). ส่วนประสมทางการตลาดของอุตสาหกรรมบริการ. ขอนแก่น: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธิดาทิพย์ ชูแก้ว. (2556). การดำเนินงานตามกระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ภาณุวัตน์ บุดดาลี. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพตามมาตรฐานด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดส านักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

วรรณา เวียงแก้ว. (2558). กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2559). รายงานสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เสรี ภักดี. (2564). กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Thong Prasert, S., et al. (2022). "Best Practices in Developing Student Character: Analysis of High Performing Moral Schools in Thailand". International Journal of Educational Development. 42(1), 145-159.

Hammond, L. D., & Rothman, R. (2023). Teaching and Learning Best Practices: A Global Perspective on Successful School Reform. International Journal of Educational Research. 89(2), 45-62.

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9

The Relationship between Competency and Personnel Management of School Administrators under Special Education Centers in the Special Education Center Efficiency Promotion in Network, Network Group

ทยิดา อุดมรักษ์
Tayida Udomrak
จิราภรณ์ ผันสว่าง
Jiraporn Phansawang
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยเขตร้อยเอ็ด, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
Email: taraaudomruk@gmail.com

Received: 10 February 2025; Revised: 18 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะ การบริหารงานบุคคลและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 175 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ (X2) ด้านการบริหารตนเอง(X6) ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ (X4) ด้านการทำงานเป็นทีม (X3) ด้านการสื่อสาร (X1) และ ด้านการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X5) 2) การบริหารงานบุคคล โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Y3) การพัฒนาบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (Y1) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง (Y2) และ การส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y5) ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหาร กับการบริหารงานบุคคล ในภาพรวม (r=0.767) และรายด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, สมรรถนะ, การบริหารงานบุคคล, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study the competencies of school, and 2) to study the personnel management of school administrators in mention 3) to study the relationship between competence and personnel management of school administrators in mention. The sample group used in the research was 175 administrators and teachers. The research instrument was five rating scale with content validity between 0.67-1.00 and reliability at 0.86.

The results showed that

1) Executive competency Overall, it is at the highest level. The areas with high to low averages were planning and management (X2), self-management (X6), strategic execution (X4), teamwork (X3), communication (X1), and awareness of globalization (X5). 2) Personnel management of administrators in educational institutions Overall and each aspect Overall, it is at the highest level. Areas with high to low averages include performance evaluation (Y3), personnel development. Manpower planning and position determination (Y1), recruitment and appointment (Y2), and promotion of recognition (Y5), respectively. 3) The relationship between the performance of administrators in educational institutions with personnel management overall (r=0.767) and each aspect has a positive relationship.

Keywords: The Relationship, Competency, Personnel management, The Special Education Center

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เน้นให้การศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มาตรา 36 กำหนดให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและพัฒนาระบบการจัดการของตนเอง โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ผ่านความร่วมมือกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารเพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพและสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมจะต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของศูนย์ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ถ้าผู้บริหารปฏิบัติตนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และค่านิยมของโรงเรียนที่มุ่งเน้นเป้าหมายความสำเร็จทางวิชาการของผู้เรียนมีความมุ่งมั่น และสื่อสาร วิสัยทัศน์ให้คณะครูเข้าใจตรงกันว่าโรงเรียนมีเป้าหมายอย่างไร ส่งเสริมให้ครูคิดนอกกรอบ และแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาจัดการเรียนการสอนของตน โดยใช้เทคนิควิธีสอนที่แปลกใหม่ และกระตุ้นให้คณะครูมีความผูกพันกับเป้าหมายร่วมกัน และร่วมกันแสวงหาวิธีการทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยแสดงความคาดหวังต่อผลการทำงานของครูในระดับสูง ตลอดจนการรู้จัก และเข้าใจถึงความต้องการและให้ความช่วยเหลือครูแต่ละคน ให้พัฒนาตน พัฒนางาน ก็จะทำให้ครู เข้าใจความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาก็จะทำให้ครูพึงพอใจและเกิดความผูกพันกับงานกับวิชาชีพครู และผูกพันต่อการ

เรียนรู้ของผู้เรียนในที่สุด ดังนั้นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะลักษณะพฤติกรรมในการทำงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน และจะเกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญ ส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะจึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคล ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จหรือมีผลงานโดดเด่นนั่นเอง อีกทั้งสมรรถนะยังมีความสำคัญอย่าง ยิ่งต่อความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์การ เพราะเป็นกลุ่มพฤติกรรมในการทำงาน อันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ หรือ คุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดในตำแหน่งงานนั้น ๆ (Goddard & Kim, 2024) ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะที่สูงตามสมรรถนะทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1. สมรรถนะในการสื่อสาร 2. สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ 3. สมรรถนะในการทางานเป็นทีม 4. สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5. สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ และ 6. สมรรถนะในการบริหารตนเอง จะส่งผลให้การปฏิบัติงานทั้งในด้านวิชาชีพ หรือการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ มีคุณภาพที่สูงขึ้น อีกทั้งจะส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าการบริหารงานบุคคลมีคุณภาพที่ดีแล้ว การบริหารงานด้านอื่นๆ ก็จะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นอีกด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 5 ส่วน 3 มาตรา 43 สถานศึกษาเป็นสถาบันสำคัญในการสร้างและพัฒนาคนที่มีคุณภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงต้องบริหารจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและกฎหมายที่กำหนด โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำที่มีทักษะเชิงกลยุทธ์ สามารถกระตุ้นบุคลากรให้ใช้ศักยภาพสูงสุด พร้อมสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงและสถานศึกษาประสบความสำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2565 มุ่งกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ภายใต้หลักธรรมาภิบาล เน้นการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา พัฒนา และประเมินบุคลากร อย่างไรก็ตาม การบริหารบุคคลเป็นเรื่องซับซ้อนและเผชิญปัญหาหลายด้าน ผู้บริหารต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาผ่านการตัดสินใจและการบริหารที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา เพื่อนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 ดังนี้

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 21 คน ครูผู้สอน จำนวน 281 คน รวมทั้งสิ้น 302 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ศูนย์การศึกษาพิเศษ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 175 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นจากนั้นสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

2. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารของ Hellriegel, Jackson, and Slocum (2005) 6 ด้าน (1) การสื่อสาร (2) การวางแผนและการบริหารจัดการ (3) การทางานเป็นทีม (4) การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (5) การตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ และ (6) การบริหารตนเอง

ส่วนการบริหารงานบุคคล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากนักวิชาการ ประกอบด้วย กระทรวงศึกษาธิการ (2546); Hallinger, P., & Wang, W. C. (2020); Leithwood and Azah (2017); Hitt, D. H., & Tucker, P. D. (2016); มันดี และ นอ Dessler, G. (2020); Noe, R. A., Hollenbeck, J. R., Gerhart, B., & Wright, P. M. (2021) และ Snell, S. A., Morris, S. S., & Bohlander, G. W. (2019) 5 ด้าน (1) การบริหารอัตรากำลังและโครงสร้างตำแหน่ง (2) การคัดสรรและแต่งตั้งบุคลากร (3) การประเมินผลสัมฤทธิ์และศักยภาพบุคลากร (4) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากร (5) การยกย่อง เชิดชูเกียรติและสร้างแรงจูงใจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

4. ด้านการเก็บรวยรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยและเสนอต่อผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ 9 ศูนย์ พร้อมแบบสอบถามในรูปแบบ กูเกิลฟอร์ม เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับสมรรถนะและการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผลการวิจัย

วิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารโดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับสมรรถนะ โดยรวมและรายด้าน

สมรรถนะของผู้บริหาร(X_{tot})	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.การสื่อสาร (X_1)	4.51	0.44	มากที่สุด	5
2.การวางแผนและการบริหารจัดการ(X_2)	4.68	0.32	มากที่สุด	1
3.การทำงานเป็นทีม (X_3)	4.60	0.40	มากที่สุด	4
4.การปฏิบัติเชิงกลยุทธ (X_4)	4.62	0.36	มากที่สุด	3
5.การตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5)	4.51	0.62	มากที่สุด	6
6.การบริหารตนเอง (X_6)	4.64	0.42	มากที่สุด	2
รวม	**4.59**	**0.43**	**มากที่สุด**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสมรรถนะของผู้บริหาร สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.59, S.D.=0.43) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ(X_2) ($\bar{X}$ =4.68,S.D.=0.32) รองลงมา คือ ด้านการบริหารตนเอง(X_6) ($\bar{X}$ =4.64, S.D.=0.42) ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ(X_4) ($\bar{X}$ =4.62 S.D.=0.36) ด้านการทำงานเป็นทีม (X_3) ($\bar{X}$ =4.60, S.D.=0.40) ด้านการสื่อสาร (X_1)($\bar{X}$ =4.51, S.D.=0.44) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5) ($\bar{X}$ =4.51, S.D.=0.62) ตามลำดับ

วิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมและรายด้าน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานบุคคล (Y_{tot})	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การบริหารอัตรากำลังและโครงสร้างตำแหน่ง (Y_1)	4.61	0.57	มากที่สุด	3
2. การคัดสรรและแต่งตั้งบุคลากร (Y_2)	4.59	0.58	มากที่สุด	4
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์และศักยภาพบุคลากร (Y_3)	4.71	0.51	มากที่สุด	1
4. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Y_4)	4.65	0.53	มากที่สุด	2
5. การยกย่อง เชิดชูเกียรติ และสร้างแรงจูงใจ(Y_5)	4.52	0.63	มากที่สุด	5
รวมเฉลี่ย	**4.62**	**0.56**	**มากที่สุด**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.62, S.D.=0.56) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์และศักยภาพบุคลากร (Y_3) ($\bar{X}$ =4.71, S.D.=0.51) รองลงมา คือ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Y_4) ($\bar{X}$ =4.65 S.D.=0.53) การบริหารอัตรากำลังและ

โครงสร้างตำแหน่ง (Y_1) ($\overline{X}$ =4.61, S.D.=0.57) การคัดสรรและแต่งตั้งบุคลากร (Y_2) ($\overline{X}$ =4.59, S.D.=0.58) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การยกย่อง เชิดชูเกียรติ และสร้างแรงจูงใจ (Y_5) ($\overline{X}$ =4.52, S.D.=0.63)

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคล

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างสรรถนะของผู้บริหาร กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร

	สรรถนะของผู้บริหาร (X_{tot})						
การบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร (Y_{tot})	ด้านการสื่อสาร (X_1)	ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ (X_2)	ด้านการทำงานเป็นทีม (X_3)	ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ (X_4)	ด้านการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5)	ด้านการบริหารตนเอง (X_6)	**สมรรถนะ (X_{tot})**
1. การบริหารอัตรากำลังและโครงสร้างตำแหน่ง (Y_1)	.650**	.480**	.435**	.489**	.422**	.708**	**.647****
2. การคัดสรรและแต่งตั้งบุคลากร (Y_2)	.657**	.504**	.413**	.463**	.412**	.722**	**.644****
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์และศักยภาพบุคลากร (Y_3)	.630**	.484**	.472**	.542**	.567**	.700**	**.689****
4. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Y_4)	.593**	.478**	.480**	.584**	.488**	.809**	**.696****
5. การยกย่อง เชิดชูเกียรติและสร้างแรงจูงใจ(Y_5)	.913**	.626**	.595**	.562**	.543**	.699**	**.801****
การบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร (Y_{tot})	**.760****	**.568****	**.528****	**.582****	**.537****	**.803****	**.767****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสรรถนะกับการบริหารงานบุคคล ในภาพรวม (r=0.767) และรายด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุด (r=0.913) คือ ด้านการส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y_5) กับด้านการสื่อสาร (X_1) คู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา (r=0.722) คือ ด้านการคัดสรรและแต่งตั้งบุคลากร (Y_2)กับ ด้านการบริหารตนเอง (X_6) และที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำที่สุด (r=0.412) คือ ด้านการคัดสรรและแต่งตั้งบุคลากร (Y_2)กับด้านการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5)มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

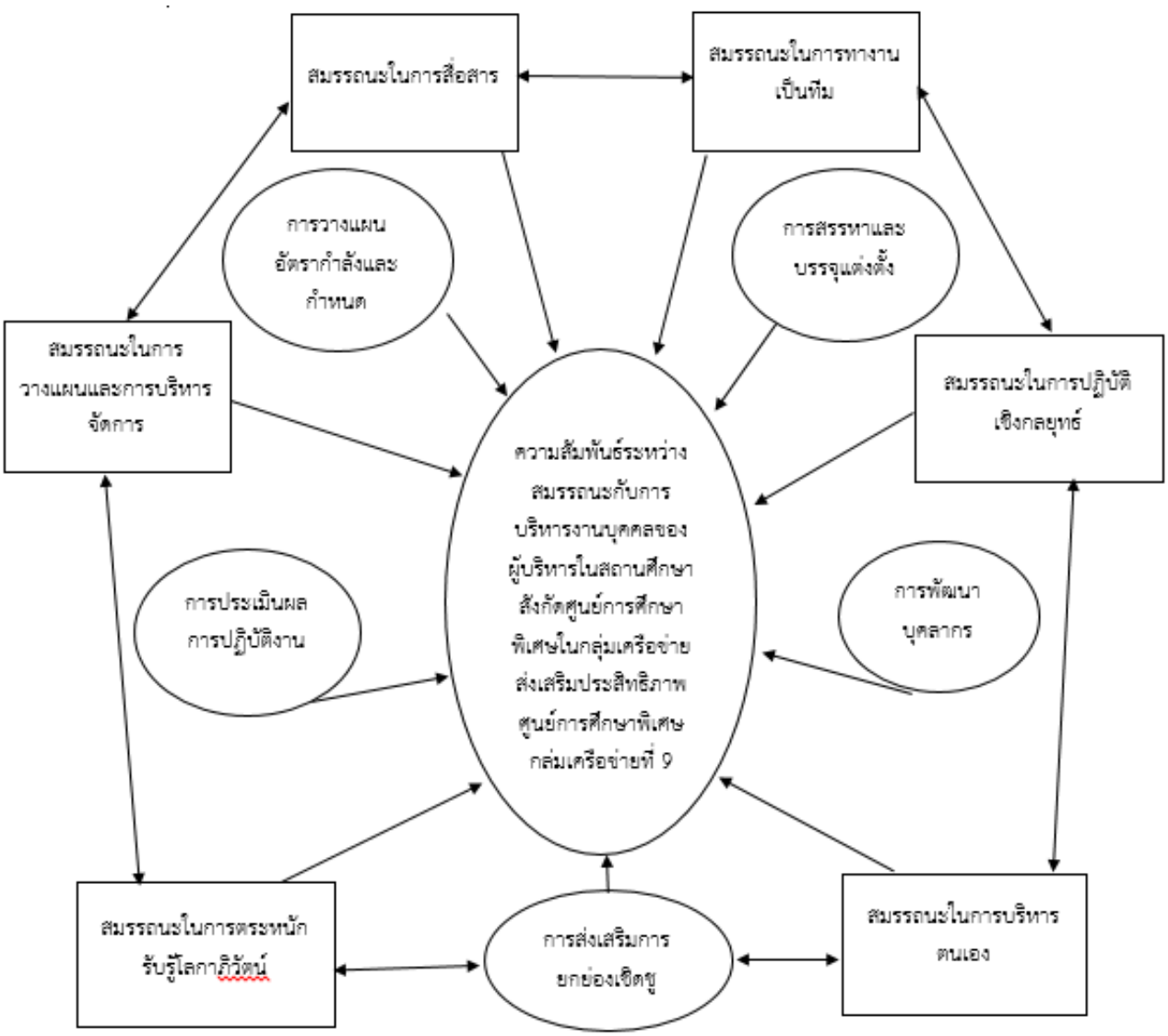
1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สมรรถนะนั้นเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่แสดงออกภายในตัว เชิงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม แรงขับจากทัศคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่เกี่ยวกับการทำงานมีผลต่อปฏิบัติงานในตำแหน่งได้อย่างมีมาตรฐาน โดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ภาพลักษณ์ภายใน บทบาทที่แสดงออกต่อสังคมที่แตกต่างกัน และประสิทธิภาพตามที่องค์กรต้องการซึ่งสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลิกลักษณะของแต่ละคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติความเชื่อและอุปนิสัยของแต่ละบุคคลมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์การสามารถปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดัน อุปนิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคมที่แตกต่างกันออกไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Marzano, R. J., Waters, T., & McNulty, B. A. (2021) ได้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถนะคือคุณลักษณะพื้นฐานภายในตัวบุคคลที่ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับความสำเร็จในการทำงาน

2. ระดับการบริหารงานบุคคล โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานบุคคลเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์กร ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารต้องใช้ศิลปะและกลยุทธ์ในการจัดการบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และความพึงพอใจในการทำงาน กระบวนการบริหารงานบุคคลมี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) การส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ สอดรับกับงานวิจัยของ ศศิวิมล คนเสงี่ยม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสรรถนะกับการบริหารงานบุคคล ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวก (r=0.767) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาคือความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ตั้งแต่การสรรหาบุคลากรจนถึงการออกจากงาน โดยมีแนวทางและขอบข่ายที่ชัดเจนเพื่อให้การบริหารบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ กัณฑ์พงษ์ นามเสน่ห์ (2559) ได้กล่าวว่า การบริหารบุคคลคือกระบวนการตั้งแต่การสรรหาจนถึงการให้ออกจากงาน เพื่อคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามระเบียบและดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีระเบียบวินัย สบายใจ และบรรลุเป้าหมายขององค์กร และสอดรับกับงานวิจัยของ พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลโดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับการบริหารงานบุคคล ในด้านสมรรถนะของผู้บริหาร คือ 1) การสื่อสาร 2) การวางแผนและการบริหารจัดการ 3) การทำงานเป็นทีม 4) การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5) การตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ 6) การบริหารตนเอง ด้านการบริหารงานบุคคลคือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การพัฒนาบุคลากร 5) การส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสรรถนะกับการบริหารงานบุคคล

สรุป

1. สมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ(X_2) ด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง(X_6) ด้านสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ(X_4) ด้านสมรรถนะการทำงานเป็นทีม (X_3) ด้านสมรรถนะในการสื่อสาร (X_1) และ ด้านสมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5) ตามลำดับ

2. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Y_3) รองลงมา คือ การพัฒนาบุคลากร (Y_4) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (Y_1) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง (Y_2) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y_5)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 ในภาพรวม (r=0.767) และรายด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุด (r=0.913) คือ ด้านการส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y_5) กับด้านสมรรถนะในการสื่อสาร (X_1) คู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา (r=0.722) คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง (Y_2) กับ ด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง (X_6) และที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำที่สุด (r=0.412) คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง (Y_2) กับ ด้านสมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5)มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอเสนอ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัย สมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 พบว่า สมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ (X_5) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้มีการพัฒนาสมรรถนะทางด้านการบริหารคน บริหารงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา

2) จากผลการวิจัย การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 พบว่า การส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y_5) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ของข้าราชการครูและบุคลากร เพื่อขอมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น

3) จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร ในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุด (r=0.913) คือ ด้านการส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y_5) กับด้านสมรรถนะในการสื่อสาร (X_1) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นสถานศึกษาควรยกย่องเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นและมีคุณงามความดีตามหลักเกณฑ์และสามารถเลือกใช้สื่อ และเทคนิควิธีการ ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) การส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติ (Y_5) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ของข้าราชการครูและบุคลากร เพื่อขอมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น

2) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Y_3) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น สถานศึกษามีการแจ้งผลการประเมิน ให้บุคลากรทราบทุกครั้งเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับการพัฒนาบุคลากร ในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กัณฑ์พงษ์ นามเสน่ห์. (2559). การปรับใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารบุคลากร. Journal of Roi Kaensarn Academi. 1(2), 38-48.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พิชามญชุ์ ลาวชัย. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิวิมล คนเสงี่ยม. (2563). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Dessler, G. (2020). Human resource management. 16th ed. Pearson.

Goddard, R. D., & Kim, M. (2024). Declining student achievement: School leadership is the key to reversing the trend. The Ohio State University College of Education and Human Ecology.

Hallinger, P., & Wang, W. C. (2020). Assessing instructional leadership with the Principal Instructional Management Rating Scale. Journal of Educational Administration. 58(5), 539–554.

Hitt, D. H., & Tucker, P. D. (2016). Systematic review of key leadership practices found to influence student achievement: A unified framework. Review of Educational Research. 86(2), 531–569.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-610

Leithwood, K., & Azah, V. N. (2017). Characteristics of high-performing school districts. Leadership and Policy in Schools. 16(1), 27–53.

Marzano, R. J., Waters, T., & McNulty, B. A. (2021). School leadership that works: From research to results. Solution Tree Press.

Noe, R. A., et al. (2021). Fundamentals of human resource management . 9th ed. McGraw-Hill Education.

Snell, S. A., Morris, S. S., & Bohlander, G. W. (2019). Managing human resources. 18th ed. Cengage Learning.

ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

Administrative Skills Based on Prejudice Principles Affecting The Effectiveness of Schools by School Administrators under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2

นฤมล เขื่อนคำ
Naruemon Khuenkham
จิราภรณ์ ผันสว่าง
Jiraporn Phansawang
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
Email: mt_zer_za@hotmail.com

Received: 14 February 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวม 317 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.67 – 1.00 และความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89

ผลการวิจัย 1) ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (X_1) และทักษะด้านเทคนิควิธี (X_2) ตามลำดับ 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ (Y_1) ด้านการบริหารทั่วไป (Y_4) ด้านการบริหารงานบุคคล (Y_3) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (Y_2) ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก (r=0.950) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ ทักษะการบริหาร, หลักอคติ 4, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study Administrative Skills Based on Prejudice Principles Affecting under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2, 2) to study The Effectiveness of Schools by School Administrators under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2. and 3) to find the relationship between Administrative Skills Based on Prejudice Principles Affecting The Effectiveness of Schools by School Administrators under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2. The sample group consists of 317 members of Educational institution administrators and teachers. The research instrument used is a questionnaire with a five-point Likert scale, ranging from 0.67 to 1.00 for validity, and with a reliability coefficient of .89.

The results showed that 1. Administrative Skills Based on Prejudice Principles Affecting under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2, the overall level is at a high level. Arranged from highest to lowest averages, they are interpersonal skills (X_3), conceptual skills (X_1), and technical skills (X_2), respectively.

2. Effectiveness of the educational institution Under the jurisdiction of the Yasothon Primary Educational Service Area Office 2, the overall level is at a high level. The averages from highest to lowest are academic administration (Y_1), general administration (Y_4), personnel administration (Y_3), and budget management (Y_2), respectively.

3. The relationship between Administrative Skills Based on Prejudice Principles Affecting The Effectiveness of Schools by School Administrators under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2, Overall, there is a positive relationship (r=0.950) with statistical significance at the .01 level, which is consistent with the set assumptions.

Keywords: Administrative Skills, Prejudice Principles, The Effectiveness, School Administrators

บทนำ

ในสภาพของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาไทยในยุคปัจจุบันเป็นการศึกษายุคสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมประเทศไทยเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาท พร้อมกับวัฒนธรรมของชาติตะวันตก ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การศึกษาช่วยพัฒนาศักยภาพหรือเสริมสร้างพลังที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ซึ่งสามารถทำได้ตั้งแต่แรกเกิดตลอดจนทุกช่วงวัยของชีวิต การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐบาลต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน ซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและเป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในทุกๆด้านรวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆตลอดเวลา เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ เช่น สภาพโรงเรียน สภาพชุมชน คุณภาพของครู ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนคุณลักษณะและความสามารถของผู้บริหาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน ควบคุม และดูแลการดำเนินงานภายในโรงเรียน ผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม จะสามารถนำพาบุคลากรให้ทำงานสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาต้องเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งให้สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องมีอำนาจในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

หลักอคติ 4 สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในหลายด้าน โดยเฉพาะในการแยกแยะความผิดชอบชั่วดี และการพัฒนาอุปนิสัยทั้งตนเองและผู้ใกล้ชิด ซึ่งเกี่ยวข้องในเชิงอุปการะธรรม เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการตัดสินใจ, การเสริมสร้างพลังในการทำงาน, การครองใจคน และการบรรลุความสำเร็จของงาน การบริหารองค์กรที่ไม่ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากผู้บริหารที่ขาดคุณธรรม มีอคติในเชิงลบต่อกัน คอยจับผิดและกล่าวโทษกัน ซึ่งนำไปสู่ความวุ่นวาย การทะเลาะกัน และการขาดความไว้วางใจกัน ผลที่ตามมาคือบุคลากรในองค์กรไม่กล้าที่จะรายงานปัญหา ไม่กล้าบอกข้อมูลที่จำเป็น เนื่องจากกลัวถูกลงโทษหรือถูกตำหนิ ทำให้การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยเกิดขึ้นช้า หรือไม่เกิดขึ้นเลย เนื่องจากระบบงานไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่แท้จริงก็ไม่ได้รับการแก้ไข ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงที่ซ้ำซากและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นผลเสียจากการกล่าวโทษและตำหนิซึ่งกันและกัน ดังนั้น การใช้หลักอคติ 4 ที่มุ่งเน้นความสมดุลและความเป็นธรรมสามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) ได้แก่ 1) ฉันทาคติ 2) โทสาคติ 3) โมหาคติ 4) ภยาคติ

ประสิทธิผลของโรงเรียน คือประสิทธิผลขององค์การเป็นสิ่งที่หน่วยงานองค์การ หรือบุคคลมีความต้องการที่จะบรรลุถึงอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การจะบรรลุถึงนั้น จะต้องพิจารณาเป้าหมายที่ตั้งไว้ นักวิชาการหลาย ๆ คนพยายามที่จะหาเกณฑ์มาวัดความมีประสิทธิผลขององค์การ แต่ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าของใครดีกว่ากันแต่เกณฑ์เหล่านั้นควรจะขึ้นอยู่กับการสร้างกฎ กติกา หรือเกณฑ์ที่บุคคลในองค์การเห็นพ้องต้องกันหรือเป็นเกณฑ์ที่หน่วยงานมีอำนาจระดับบนเป็นผู้กำหนดและสิ่งสำคัญเกณฑ์การวัดโดยเกณฑ์เหล่านั้น ต้องสอดคล้องกับทฤษฎีที่ สำหรับประสิทธิผลของโรงเรียนนั้น ในความเป็นจริงควรจะมีการวัดองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน คุณภาพชีวิตการทำงานของครู ความพึงพอใจของนักเรียน ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดของการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน เพราะโรงเรียนไม่ได้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ลงทุนในทรัพยากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเงินทุน อาคารสถานที่ หรือการจัดจ้างครูมาทำการสอน การที่จะวัดประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาจึงมีการวัดโดยหน่วยงานในระดับนโยบาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะการบริหารด้วยหลักอคติ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความยุติธรรมในการบริหาร อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าผู้บริหารหลายรายขาดความเข้าใจหรือไม่สามารถประยุกต์ใช้หลักดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งในด้านการเรียนการสอน บรรยากาศองค์กร และความร่วมมือของบุคลากร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา 183 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวนทั้งสิ้น 1,580 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะของผู้บริหารให้สามารถบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรมและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรการศึกษาอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา

3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 183 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,580 คน รวมทั้งสิ้น 1,763 คน จากจำนวน 183 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลถ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และครูผู้สอน จำนวน 284 คน รวมทั้งสิ้น 317 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก

3. เนื้อหา

การวิจัยนี้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยทักษะการบริหารตามหลักอคติ *4* ประกอบด้วย ทักษะด้านความคิดรวบยอด, ทักษะด้านเทคนิควิธี, และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่วนประสิทธิผลของสถานศึกษาประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล, และการบริหารงานทั่วไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ แบบสอบถามทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ธานินท์ ศิลป์จารุ, 2553) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป โดยใช้รูปแบบ Check list

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.67 – 1.00 และความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89

ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

5.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

5.3 ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 วิเคราะห์แบบสอบถามทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 และประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

6.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยรวมและรายด้าน

ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 (X_{tt})	ระดับการปฏิบัติ			
	$\overline{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ความคิดรวบยอด (X_1)	4.44	0.70	2	มาก
2. เทคนิควิธี (X_2)	4.37	0.71	3	มาก
3. มนุษยสัมพันธ์ (X_3)	4.45	0.70	1	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.42**	**0.70**	**-**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.42, S.D.=0.70) โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ มนุษยสัมพันธ์ (X_3) ($\overline{X}$ =4.45, S.D.=0.70) ความคิดรวบยอด (X_1) ($\overline{X}$ =4.44, S.D.=0.70) และเทคนิควิธี (X_2) ($\overline{X}$ =4.37, S.D.=0.71) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y_{tt})	ระดับการปฏิบัติ			
	$\overline{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. การบริหารงานวิชาการ (Y_1)	4.43	0.59	1	มาก
2. การบริหารงานงบประมาณ (Y_2)	4.28	0.76	4	มาก
3. การบริหารงานบุคคล (Y_3)	4.32	0.63	3	มาก
4. การบริหารทั่วไป (Y_4)	4.43	0.68	2	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.37**	**0.67**	-	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.37, S.D.=0.67) โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ (Y_1) ($\overline{X}$ =4.43, S.D.=0.59) การบริหารทั่วไป (Y_4) ($\overline{X}$ =4.43, S.D.=0.68) การบริหารงานบุคคล (Y_3) ($\overline{X}$ =4.32, S.D.=0.63) การบริหารงานงบประมาณ (Y_2) ($\overline{X}$ =4.28, S.D.=0.76) ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวม

ประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y_{tt})	ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 (X_{tt})			
	ความคิดรวบยอด (X_1)	เทคนิควิธี (X_2)	มนุษยสัมพันธ์ (X_3)	**การบริหารตามหลักอคติ 4 (X_{tt})**
1. การบริหารงานวิชาการ (Y_1)	.769**	.854**	.741**	.810**
2. การบริหารงานงบประมาณ (Y_2)	.616**	.707**	.572**	.649**
3. การบริหารงานบุคคล (Y_3)	.612**	.712**	.616**	.664**
4. การบริหารทั่วไป (Y_4)	.889**	.896**	.885**	.915**
ประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y_{tt})	**.761****	**.838****	**.740****	**.950****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวม (r=0.950) และรายด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุด (r=0.896) คือ เทคนิควิธี (X_2) กับการบริหารทั่วไป (Y_4) คู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมา (r=0.889) คือ ความคิดรวบยอด (X_1) กับการบริหารทั่วไป (Y_4) และที่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำที่สุด (r=0.612) คือ ความคิดรวบยอด (X_1) กับการบริหารงานบุคคล (Y_3) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้น สรุปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก (r=0.950) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทักษะการบริหารคือความสามารถในการจัดการงานและทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะ

เฉพาะด้านที่เหมาะสมกับองค์กรการศึกษา ทักษะสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ประกอบด้วย 10 ประการ เช่น วิสัยทัศน์ การบริหารองค์กร การสื่อสาร การพัฒนาหลักสูตร และจริยธรรมของผู้นำ รวมถึงทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด เทคนิควิธี มนุษยสัมพันธ์ และการบริหารบุคลากร สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาลีนา กอและ (2561) กล่าวไว้ว่า ทักษะการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารทุกระดับและทุกองค์กรสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารงานมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์, ทักษะทางเทคนิค, และ ทักษะทางความคิดรวบยอด ซึ่งทักษะเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนมีลักษณะเป็นองค์กรทางการศึกษาที่แตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ เนื่องจากมีเป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีทักษะการบริหารที่เหมาะสมและครอบคลุมกับบริบททางการศึกษา โดยเฉพาะ 5 ทักษะสำคัญตามแนวคิดของเดรคและโรว์ ซึ่งประกอบไปด้วย ทักษะทางความรู้ความคิด, ทักษะทางเทคนิค, ทักษะทางการเรียนการสอน, ทักษะทางมนุษย์, และ ทักษะทางความคิดรวบยอด ทักษะทั้ง 5 ประการนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนานักเรียนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้การบริหารงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องพัฒนาทักษะการบริหารทั้ง 5 ด้านนี้อย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกฝนและการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดของเดรคและโรว์จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเสริมสร้างการบริหารงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

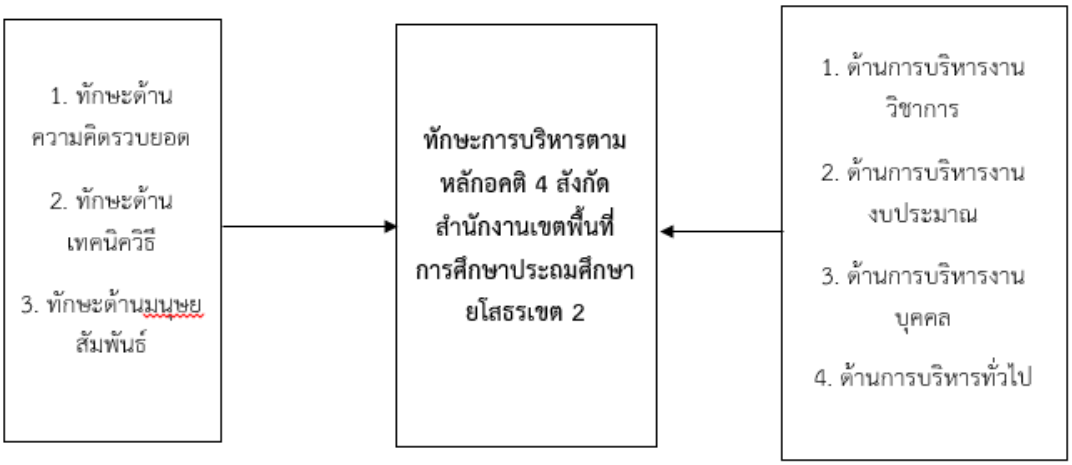
2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสำเร็จของโรงเรียนวัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทัศนคติที่ดี ความสามารถในการปรับตัว และความพึงพอใจของบุคลากร ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและประสานงานเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพในทุกด้าน โดยดำเนินการบริหารตามขอบข่ายงาน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ทรัพยากรและบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ นิษฐอติกานต์ ดาราพันธ์ (2560) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการบริหารและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และจุดหมายซึ่งได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนเหมาะสม เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และสอดรับกับงานวิจัยของ สุทิน สุขกาย และพงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r=0.950$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทักษะการบริหารคือความสามารถของผู้บริหารในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรอย่างรวดเร็วและถูกต้อง ผ่านกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการบริหารในทุกด้าน โดยเฉพาะ ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในสถานศึกษา การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร และการจัดระเบียบองค์กรให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ทักษะด้านการสื่อสารก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารต้องสามารถถ่ายทอดข้อมูลและความรู้ได้อย่างชัดเจน ออกคำสั่งที่เข้าใจง่าย

รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ ทิพวรรณ สำเภาแก้ว (2560) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษา ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษา โดยทักษะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษาทั้งในด้านการพัฒนาผู้บริหารและการบริหารงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 และประสิทธิผลของสถานศึกษา การพัฒนาทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานในโรงเรียนดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

สรุป

ทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุด ไปต่ำสุด ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (X_1) และทักษะด้านเทคนิควิธี (X_2) ตามลำดับ, ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุด ไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ (Y_1) ด้านการบริหารทั่วไป (Y_4) ด้านการบริหารงานบุคคล (Y_3) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (Y_2) ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารตามหลักอคติ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก (r=0.950) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_3) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน

2) จากผลการวิจัย ด้านการบริหารงานวิชาการ (Y_1) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการเกี่ยวกับสาระในหลักสูตรท้องถิ่นที่มีหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) ทักษะด้านเทคนิควิธี (X_2) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรตัดสินใจอย่างรอบคอบโดยใช้ข้อมูลในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (Y_2) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น สถานศึกษาตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเพื่อสร้างมาตรฐานทางด้านวิชาการ

3) ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อศึกษาเชิงลึกและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กอและ, ซาลีนา. (2561). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มตลิ่งชัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

นิษฐ์อติกานต์ ดาราพันธ์. (2560). ปัจจัยทางการบริหารและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพ: สุวีริยสาสน์.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุทิน สุขกาย และพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2562). การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. 1(1), 69-78.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2563. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.onec.go.th/th.php/book/BookGroup/19

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. (ม.ป.ป.). ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2567 จาก ht tps://www2.yst2.go.th/web/.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 607 – 610

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 1

Relationships between school and community affect the effectiveness of educational institution administration Under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1

มารุฒ ศรีอ้วน
Marut Sriouan
จรัส อติวิทยาภรณ์
Jarus Atiwittayaporn
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
Thodsaphon.mak033@hu.ac.th

Received: 14 February 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ระดับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 297 คน และดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ซึ่งมีขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นของการแบ่ง หลังจากนั้นจึงทำการคัดเลือกผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.18, SD=0.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.35, SD=0.58) รองลงมา คือ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ =4.29, SD=0.56) และน้อยที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ($\overline{X}$ =4.14, SD=0.75 และ 0.68) 2) ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.13, SD=0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.23, SD=0.64) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\overline{X}$ =4.12, SD=0.74) และน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียน

ให้มีทัศนคติทางบวก ($\overline{X}$ =3.93, SD=0.75) และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันในระดับสูง (r_{xy}=0.775) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน, ชุมชน, ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of This research was to study 1) the level of relationship between schools and communities, 2) the level of effectiveness of educational institution administration, and 3) the relationships between school and community affects the effectiveness of educational institution administration under the phatthalung primary educational service area office 1.The sample group was school administrators under the phatthalung primary educational service area office 1, academic year 2023, totaling 297 people, and the sampling method was proportionate stratified random sampling, which has the size of the school as the stratum of division. After that, the school administrators and teachers in the school were selected using the simple random sampling. The instruments of research used were questionnaires. The Statistics used for data analysis were Frequency, percentage, mean, SD, and Pearson Product - Moment Correlation Coefficient.

The research results found that 1) the relationship between schools and communities of educational institutions was the high level of appropriateness ($\overline{X}$ =4.18, SD=0.53), the community service had the highest mean ($\overline{X}$ =4.35, SD=0.58), followed by the community participation ($\overline{X}$ =4.29, SD=0.56), and the least of support for school activities and public relations between the community and schools ($\overline{X}$ =4.14, SD=0.75 and 0.68). 2) The results of the effectiveness of the administration of educational institutions, found that the high level of appropriateness ($\overline{X}$ =4.13, SD=0.52). the ability to produce students with higher academic achievement had the highest mean ($\overline{X}$ =4.23, SD=0.64), followed by the ability to solve problems within the educational institution ($\overline{X}$ =4.12, SD=0.74), and least the ability to develop students with positive attitudes ($\overline{X}$ =3.93, SD=0.75), and 3) The results of the relationship between the school and the community and the effectiveness of the administration of the educational institution under the phatthalung primary educational service area office 1, found that there was a relationship in the same direction at a high level (r_{xy}=0.775) with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: School-community relationship, school administration effectiveness

บทนำ

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาโดยตลอดทศวรรษที่ผ่านมาจึงได้มีความพยายามปฏิรูปการศึกษาขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เพื่อใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศ ได้นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนคือการมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาและการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัตรเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา 2) ความเท่าเทียมทางการศึกษา 3) คุณภาพการศึกษา 4) ประสิทธิภาพ และ 5) ตอบโจทย์บริบทที่ เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ 20 ปีข้างหน้า (กนกวรรณ สุภาราญ, 2565)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาตาม มาตรา 23 (3) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่าต้องเน้น กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการในเรื่องความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญา ไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา มาตรา 26 ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนทั้งสิ้น เช่น การขาดเรียนของนักเรียน ผู้ปกครองมีเวลาให้กับบุตรหลานน้อย การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนลดน้อยลง เพราะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ ในส่วนของโรงเรียนเองก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับอัตราครูไม่เพียงพอกับชั้นเรียน ต้องจ้างครูมาช่วยดูแลนักเรียนชั้นระดับอนุบาล จำนวนวัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะงบประมาณมีจำนวนจำกัดจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสนับสนุนให้โรงเรียนมีบทบาทในการบริการด้านวิชาการแก่ชุมชน (ศุภรัตน์ ปุ้งข้อ, 2558)

สถานศึกษาเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม สถานศึกษาจะทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนได้ครบทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ การศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ประสบการณ์ที่นักเรียนควรได้รับมิใช่มีอยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ยังมีอยู่ในที่อื่น ๆ ในชุมชนอีกมาก ชุมชนจึงมีส่วนให้ประสบการณ์ที่เป็นรากฐานทางขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติแก่นักเรียน ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับสภาพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม สถานศึกษาต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมของ

โรงเรียนด้วย ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียนและชุมชนที่มีคุณภาพ แนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และการประสานระหว่างส่วนต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถขับเคลื่อนการปฏิบัติและสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ครอบครัวและชุมชนได้อย่างยั่งยืน บริบทของชุมชนที่รายล้อมโรงเรียนและที่อยู่อาศัยของนักเรียน ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ และพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสิ้น รวมทั้งการปรับสภาพแวดล้อมหรือชุมชนซึ่งมีอิทธิพลอย่างสูงต่อนักเรียนจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของนักเรียนในระยะยาวได้ เช่น การจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือห้องสมุดชุมชนโดยได้รับหนังสือจากโรงเรียนและผู้สนับสนุนในท้องที่เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาอ่านหนังสือ ทำการบ้านและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 จากแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ปี พ.ศ. 2566 พบว่า ส่วนมากทั้งผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาอย่างไม่ต่อเนื่องและค่อนข้างน้อย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นหน้าที่อันสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร โดยเฉพาะในปัจจุบันโรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่หรือกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพยายามจัดการศึกษาให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และเข้ามามีบทบาท ในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน โดยจัดกระบวนการในการวางแผน ควบคุม ประสานงาน จัดบุคลากรและเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและทางโรงเรียน ก็เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วย นอกจากนี้บางครั้งก็มีการประทบกระทั่งกันของโรงเรียนและคนในชุมชน เช่น การขอเข้าใช้สถานที่ภายในโรงเรียนโดยไม่ขออนุญาตอย่างเป็นทางการ ทำให้บางครั้งความสัมพันธ์อาจไม่ราบรื่น ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครองที่สำคัญที่สุดก็คือสถานศึกษา ได้พัฒนาผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตของชุมชน รู้จักใช้ทรัพยากรของชุมชน ให้เป็นประโยชน์ทั้งในด้านการดำรงชีวิตของตน และการแก้ไขปัญหาของชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนต่อการดำรงชีวิตของตนเองและของชุมชน (ไกรพล คำนาค, 2561)

ทั้งนี้โดยทั่วไปมีลักษณะที่ยังมิได้ปฏิบัติงานด้านนี้อย่างจริงจังและกว้างขวาง ให้ครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ การให้บริการ และการเข้าร่วมกับชุมชน การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังไม่เป็นระบบ เช่น ไม่มีสื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทำให้เกิดปัญหาด้านการประสานงานกับชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร สำหรับการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนได้มีผู้วิจัยพบว่า คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรมตามกรอบของนโยบาย มีความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียน มีการประสานงานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อมุ่งพัฒนาสถานศึกษา ให้บริการและพัฒนาการศึกษาโดยสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้นการให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนฝ่ายเดียว โรงเรียนจึงต้องร่วมมือกับ

ชุมชน ให้ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดทั้งวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ ความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนในข้างต้นนั้นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนที่มีคุณภาพ เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารและครูผู้สอน ในการที่จะกำหนดยุทธศาสตร์ และวางแผนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัทลุง เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 นี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2566 แบ่งออกเป็น 3 ขนาดสถานศึกษา ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 325 คน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 865 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 125 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,315 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2566 โดยมีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของเครจซี่และมอร์แกน ซึ่งตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกันและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับประชากรที่มีขนาดเล็กได้ตั้งแต่ 10 ขึ้นไป ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 297 คน และดำเนินการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขนาดของ

สถานศึกษาเป็นชั้นของการแบ่ง หลังจากนั้นจึงทำการคัดเลือกผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2566

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 ที่มาและลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยคือแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัยจาก หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีลักษณะ

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการแปลความหมายจากค่าเฉลี่ย ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา และตัวแปรประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา โดยมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมนอกเหนือประเด็นต่าง ๆ ที่ได้สอบถามไปในแบบสอบถาม

3.2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม2. สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา โดยแนวคิดปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้มาจากการสังเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบโครงสร้าง คำถาม การใช้ภาษาและความครอบคลุมในเนื้อหาสาระแล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม 4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาดำเนินการเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยตรวจความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์การวิจัยกับข้อคำถามแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามในแต่ละข้อมีค่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 แสดงว่าสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง 6. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมา

วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปจึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ได้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2564) 7. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1. ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 2. ขอหนังสือรับรองการทำวิจัยเพื่อเสนอคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3. ผู้วิจัยดำเนินงานประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนเพื่อส่งแบบฟอร์มในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านลิงค์ของ Google from ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม 4. นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามผ่านลิงค์ของ Google from ไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของในโรงเรียน และด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่ไปกับการบรรยาย 3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่ไปกับการบรรยาย 4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1. วัตถุประสงข้อที่ 1 และ 2 คือ เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและระดับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2. วัตถุประสงข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์สถิติอนุมานหรือสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยด้านการให้บริการชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม และน้อยที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ตามลำดับ

ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา และน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันในระดับสูง

อภิปรายผล

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยด้านการให้บริการชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม และน้อยที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุภา ทรัพย์มี (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา และน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญพิชชา มีแก้ว (2562) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรกำกับดูแลและติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน มีการจัดระบบงานธุรการให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ มีการนำข้อมูล และสารสนเทศที่ดีมาใช้ในการตัดสินใจในกระบวนการบริหารมีการประสานงานกับเครือข่าย การศึกษาเพื่อความร่วมมือช่วยเหลือกันในการส่งเสริมงานการศึกษา มีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอันจะส่งผลให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาสูงขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญพิชชา มีแก้ว (2562) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวก และส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ร้อยละ 54

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 พบว่า ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับชุมชนในการให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการสนับสนุนการศึกษา การจัดตั้งกลุ่มชมรมมูลนิธิและสมาคมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และการที่โรงเรียนมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญแก่ชุมชนอยู่เป็นประจำเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา

2) จากการศึกษาประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 พบว่า ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนที่มีลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ดังนั้น ควรมีการให้ความสำคัญในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน โดยทั้ง 4 ด้านจะมีผลโดยตรงต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา

4) ผู้บริหารควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนงานในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าโรงเรียนกับชุมชนของของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ให้มีความเหมาะสม เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ตลอดจนสามารถควบคุมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะของการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยในเชิงปริมาณเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

2) ควรวิจัยในประเด็นการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเป็นแนวทางมาประยุกต์ใช้ในการร่วมกันพัฒนาความสัมพันธ์อันดีและส่งผลให้การมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

3) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนและประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา เพื่อสามารถนำผลที่ได้มาต่อยอดในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สุภาราญ. (2565). ทำไมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2567 จาก https://www.educathai.com/knowledge/articles/425.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). คู่มือการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กัลยา วานิชย์บัญชา.(2562). การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

ขวัญพิชชา มีแก้ว. (2562). การบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

จารุภา ทรัพย์มี. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2564). เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

ศุภรัตน์ ปุ้งข้อ. (2558). สภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

The study of Guidelines for developing schools into happy schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province

อาทิตย์ อุตศรี
Athit Uthasri
ปาริชา มารีเคน
Parisha Mariecain
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Kalasin University
E–mail: artitautsri@gmail.com

Received: 9 March 2025; Revised: 28 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 324 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.38-0.90 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.37-0.88 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ หาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้แก่ 1) กัลยาณมิตรในที่ทำงาน 2) มีความสุขในการทำงาน 3) สถานที่ทำงานน่าอยู่ 4) ทัศนคติเชิงบวก

4. แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขรวมทั้งสิ้น 32 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, โรงเรียนแห่งความสุข

Abstract

This research article aimed to 1) study the current status and desired status of schools of happiness in the office of Kalasin Primary Educational Service Area 3, 2) study the needs of schools of happiness in the office of Kalasin Primary Educational Service Area 3, and 3) study the development approach to become a happy school of schools in the office of Kalasin Primary Educational Service Area 3. The sample group consisted of 324 people and 11 key informants. The research instruments consisted of the current status and desired status questionnaire, in which the current status has a discrimination power between 0.38 and 0.90 and a reliability of 0.96; and the desired status questionnaire, which has a discrimination power between 0.37 and 0.88 and a reliability of 0.97; a semi-structured interview form; and the development approach to become a happy school of schools. Under the jurisdiction of Kalasin Primary Educational Service Area Office 3, Therefore, purposive sampling was used. and the statistics used in this research were Mean, Standard Deviation, (PNI)

The findings were as follows:

1. The current conditions of being a happy school of schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, are at a moderate level.

2. The expected conditions of being a happy school of schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, are at a high level.

3. The essential needs of being a happy school of schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, ranked from most to least essential as follows: 1) Good friends at work 2) Happiness at work 3) A pleasant workplace 4) Positive attitude

4. The development guidelines for being a happy school of schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, have a total of 32 guidelines for developing a happy school, which are overall most appropriate and feasible.

Keywords: Guidelines for Develoment , School of happiness

บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์ต้องเผชิญกับความเครียดและความกดดันจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ทำให้ทุกคนแสวงหาความสุขในชีวิตส่วนตัว การทำงาน และชีวิตสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อสร้าง "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน" ตั้งแต่แผนฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ถึงฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

การสร้างองค์กรให้เป็นระบบระเบียบ มีข้อตกลงร่วมกัน และกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมถึงการบำรุงขวัญพนักงาน ช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในองค์กร เมื่อพนักงานมีความสุข ย่อมส่งผลดีต่อองค์กร ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานใกล้เคียง โดย "Happy Workplace" หรือ "ความสุขทั้งแปด" (Happy 8) เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความสุขในที่ทำงาน (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2559, หน้า 35) ประกอบด้วย 1.สุขภาพดี (Happy Body): การส่งเสริมสุขภาพกายและใจของพนักงาน 2.น้ำใจงาม (Happy Heart): การสร้างความเอื้ออาทรต่อกัน 3.ทางสงบ (Happy Soul): การส่งเสริมศีลธรรมและความศรัทธาผ่านกิจกรรมทางศาสนา 4.ผ่อนคลาย (Happy Relax): การจัดกิจกรรมบันเทิงและลดความเครียดในการทำงาน 5.หาความรู้ (Happy Brain): การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง 6.ปลอดหนี้ (Happy Money): การบริหารการเงินอย่างเหมาะสมเพื่อลดภาระหนี้สิน 7.ครอบครัวดี (Happy Family): การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 8. สังคมดี (Happy Society): การสร้างความรักและสามัคคีในชุมชน แนวทางนี้ส่งผลให้เกิดสุขภาวะใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ ความสุขในที่ทำงานช่วยให้พนักงานรู้สึกมีคุณค่า อยากมาทำงานทุกวัน และมองเห็นโอกาสในการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าในองค์กร เมื่อพนักงานได้รับสิ่งที่เอื้อให้เกิดความสุขอย่างต่อเนื่อง เช่น การบริหารงานที่มีธรรมาภิบาล ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน สวัสดิการที่เหมาะสม และโอกาสเติบโตในอาชีพ ผลงานของพนักงานย่อมมีประสิทธิภาพและนำพาองค์กรไปสู่การเป็น "องค์กรแห่งความสุข" ได้ (กอปรลาภ อภัยภักดิ์, 2563)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่งให้ความสนใจเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุข โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการ ให้เกิดความผาสุก สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยพิจารณาจากบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงในเรื่องของเกณฑ์คุณภาพบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) หมวด 5 การมุ่ง เน้นทรัพยากร บุคคลที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องให้ความสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้ดีขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) เช่นเดียวกันกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ก็ได้ให้ความสำคัญกับองค์กรแห่งความสุขด้วยเช่นกัน โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยเพื่อองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาลดความตึงเครียดจากการทำงาน มีการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพกายควบคู่กับสุขภาพจิตเพื่อลดความขัดแย้งภายในองค์กรมุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์กรมีความสุขในการทำงาน ซึ่งความสุขที่เกิดขึ้นนั้นก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิด ส่งผลให้งานที่ได้รับ มอบหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3,

2566) แต่ที่ผ่านมายังพบเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นครูถูกลิดรอนการทำงาน โดยให้ทำในสิ่งที่ไม่ใช่งานหลัก คือ ต้องทำงานเอกสาร รับการประเมินต่าง ๆ พาเด็กไปแข่งขัน ส่งผลให้ครูมีเวลาการสอนลดลง จากต้องสอน 200 วันต่อปี ถูกลดการสอนไปถึง 42% หรือ 84 วัน การที่ครูไม่ได้ทำหน้าที่สอน ซึ่งเป็นงานหลักถือเป็นอันตรายมาก ทำให้ครูไม่มีความสุข เพราะไม่ได้ทำงานหน้าที่โดยตรงของตนอย่างเต็มที่ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2564) และยังมีปัญหาอีกมากมายที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจการศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 อย่างจริงจัง ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุข โดยมุ่งหวังให้การศึกษามีการพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยั่งยืนและมีความสมดุลของการอยู่ดีมีสุขของบุคลากรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 2,117 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 324 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซซี่ และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 43) ผู้วิจัยกำหนด กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 3 คน และกำหนดสัดส่วนผู้บริหาร ต่อ ครูผู้สอน เป็น 1 : 2 ดังนั้นจะได้ โรงเรียนที่เป็นหน่วยการสุ่ม จำนวน 108 โรงเรียนโดยแบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 108 คน และครูผู้สอน 216 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด. 2556, หน้า 37–38)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและตัวแทนครูผู้สอน ของโรงเรียนที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

แบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใหม่ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพ เพศ ขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข เป็นแบบตอบสนองคู่ (Duel response format) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแนวความคิดของลิเคอร์ท (Likert's Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

3. การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและโรงเรียนแห่งความสุข เพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม

2) ศึกษาวิธีการสร้างและสร้างเครื่องมือจากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้อง เหมาะสมของภาษา การใช้ถ้อยคำ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.38 – 0.90 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.37 – 0.88 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดย การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) นำแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มาตรวจให้คะแนนตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

4) นำผลการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

5) นำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI $_{modified}$ มาวิเคราะห์สรุปจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามลำดับจากมากไปหาน้อย และนำไปหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 2) ค่าความถี่ (Frequency) 3) ค่าร้อยละ (Percentage) 4) ค่าเฉลี่ย (Mean) 5) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของ การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวม

โรงเรียนแห่งความสุข	สภาพปัจจุบัน (n = 324)			สภาพที่พึงประสงค์ (n = 324)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สถานที่ทำงานน่าอยู่	3.26	0.36	ปานกลาง	4.64	0.23	มากที่สุด
2. มีความสุขในการทำงาน	3.22	0.35	ปานกลาง	4.66	0.28	มากที่สุด
3. กัลยาณมิตรในที่ทำงาน	3.19	0.37	ปานกลาง	4.63	0.33	มากที่สุด
4. ทัศนคติเชิงบวก	3.30	0.37	ปานกลาง	4.64	0.32	มากที่สุด

รวม	**3.24**	**0.19**	**ปานกลาง**	**4.64**	**0.21**	**มากที่สุด**

จากตาราง 13 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.24, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ทัศนคติเชิงบวก ($\overline{X}$= 3.30, S.D. =0.37) สถานที่ทำงานน่าอยู่ ($\overline{X}$= 3.26, S.D. =0.36) มีความสุขในการทำงาน ($\overline{X}$= 3.22, S.D. =0.35) กัลยาณมิตรในที่ทำงาน ($\overline{X}$= 3.19, S.D. =0.37) และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.64, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ มีความสุขในการทำงาน ($\overline{X}$= 4.66, S.D. =0.28) สถานที่ทำงานน่าอยู่ ($\overline{X}$= 4.64, S.D. = 0.23) ทัศนคติเชิงบวก ($\overline{X}$= 4.64, S.D. = 0.32) กัลยาณมิตรในที่ทำงาน ($\overline{X}$= 4.63, S.D. = 0.33)

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ค่าดัชนี ความต้องการจำเป็นและลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวม

โรงเรียนแห่งความสุข	I	D	PNI	อันดับ
1. สถานที่ทำงานน่าอยู่	4.64	3.26	0.423	3
2. มีความสุขในการทำงาน	4.66	3.22	0.447	2
3. กัลยาณมิตรในที่ทำงาน	4.63	3.19	0.451	1
4. ทัศนคติเชิงบวก	4.64	3.30	0.406	4
รวม	**4.64**	**3.24**	**0.432**	**-**

จากตาราง 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ กัลยาณมิตรในที่ทำงาน ($PNI_{modified}$ = 0.451) มีความสุขในการทำงาน ($PNI_{modified}$ = 0.447) สถานที่ทำงานน่าอยู่ ($PNI_{modified}$ = 0.423) ทัศนคติเชิงบวก ($PNI_{modified}$ = 0.406)

5. อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1.1 สภาพปัจจุบันของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษายังขาดการส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นความสุขของผู้เรียนและบุคลากรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนยังไม่ครอบคลุม และการบริหารจัดการเพื่อสร้างความสุขยังไม่ได้บูรณาการเข้ากับพันธกิจหลักของโรงเรียนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การรับรู้และเข้าใจในแนวคิด "โรงเรียนแห่งความสุข" ของครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง อาจยังไม่ชัดเจน หรือยังไม่เห็นความสำคัญอย่างแท้จริง จึงส่งผลให้การดำเนินงานยังไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่ระดับที่สูงกว่าได้ ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดซิลิกแมน (Seligman, 2011) ที่กล่าวว่า “ความสุขที่แท้จริงในบริบทของการศึกษาเกิดจากการมีเป้าหมาย ความสัมพันธ์เชิงบวก และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง” ดังนั้น หากโรงเรียนยังขาดการจัดการองค์ประกอบเหล่านี้อย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลให้ความสุขโดยรวมของโรงเรียนไม่สามารถยกระดับขึ้นได้ และสอดรับกับงานวิจัยของนูชี มะเด็ง (2564) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแห่งความสุขโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่มีความตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขในโรงเรียน มีการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนการเรียนรู้ และความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุถึงสภาพที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน โรงเรียนควรพัฒนาไปในทิศทางภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งเสริมความสุข ควรแสดงบทบาทผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Transformational Leadership) ที่ส่งเสริมคุณค่า ความร่วมมือ และความไว้วางใจในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ครูมีแรงจูงใจและรู้สึกมีความหมายในงานมากขึ้น บรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสุข ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เป็นมิตร (Bass & Riggio, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสิริวิภา เหมุไทย (2566) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่สัมพันธ์กับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้แก่ 1) กัลยาณมิตรในที่ทำงาน 2) มีความสุขในการทำงาน 3) สถานที่ทำงานน่าอยู่ 4) ทัศนคติเชิงบวก สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในสถานศึกษามีความต้องการสูงในด้านความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและความผูกพันกับองค์กร โดยเฉพาะ “กัลยาณมิตรในที่ทำงาน” แสดงถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman (2011) ในองค์ประกอบ R – Relationships ของโมเดล PERMA ที่ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเป็นพื้นฐานของความสุขในระยะยาว การมี “ความสุขในการทำงาน” และ “สถานที่ทำงานน่าอยู่” ยังสะท้อนถึงความต้องการพื้นฐานในระดับปัจจัยภายนอก (Extrinsic factors) ซึ่ง Herzberg (1959) เรียกว่า Hygiene Factors ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความปลอดภัย ความชัดเจนในการบริหารจัดการ หากปัจจัยเหล่านี้ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลให้บุคลากรเกิดความไม่พึงพอใจ แม้จะมีแรงจูงใจภายในอยู่ก็ตาม ขณะเดียวกัน ความต้องการด้าน “ทัศนคติเชิงบวก” แสดงถึงความปรารถนาในการมีมุมมองที่ดีต่องานและองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงระดับของ Self-actualization ตามลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1943) ที่ระบุว่า เมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนอง บุคคลจะมุ่งสู่การเติบโตภายในและความหมายของการทำงานมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทั้งความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และการส่งเสริมทัศนคติที่สร้างสรรค์ในทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา สู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านที่ทำงานน่าอยู่ 2) ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 3) ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ และ 4) ด้านคนทำงานมีความสุข

3. แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการสร้าง "โรงเรียนแห่งความสุข" ที่ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมความสุขของบุคลากรและนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดีให้กับผู้เรียนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman (2011) ในโมเดล PERMA ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ P–Positive Emotion, E–Engagement, R–Relationships, M–Meaning, และ A–Accomplishment ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างความสุขในโรงเรียนต้องมีการพัฒนาหลายมิติในทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และสภาพแวดล้อม โดยต้องมีการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนและบุคลากรให้สามารถเรียนรู้และทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง พร้อมทั้งมีการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ที่ช่วยให้ทุกคน

สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศที่มีความสุข แนวทางการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2562) ที่พบว่า การมีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนโดยเน้นการมีส่วนร่วมและสร้างบรรยากาศเชิงบวกสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และความสุขของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งงานของพจนีย์ สุทธิสว่าง (2564) ยังชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นความสุข และการบริหารจัดการวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวก เป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้สูงในการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าแนวทางต่าง ๆ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขคือการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความสุขทั้งครูและนักเรียน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและการเรียนรู้ แนวทางสำคัญประกอบด้วย สถานที่ทำงานน่าอยู่ ความสุขในการทำงาน กัลยาณมิตรในที่ทำงาน และทัศนคติเชิงบวก แนวทางเหล่านี้ช่วยพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้ดีขึ้น

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุข

สรุป

สภาพปัจจุบันของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก ความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้แก่ 1) กัลยาณมิตรในที่ทำงาน 2) มีความสุขในการทำงาน 3) สถานที่ทำงานน่าอยู่ 4) ทัศนคติเชิงบวก แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุข ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงบริบท ความพร้อม ข้อจำกัด และปัจจัยอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2) หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำแนวทางไปพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการบริหารโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขที่ชัดเจน เพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาโรงเรียนไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

3) จากผลการศึกษาพบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านกัลยาณมิตรในที่ทำงาน ดังนั้นผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคคลากรเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีต่อกัน ช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปในทางบวก ส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนทุ่มเทเสียสละร่วมกัน บุคลากรในโรงเรียนทำงานด้วยกันแบบพี่น้องทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น มีทักษะในการสื่อสารที่ดี สามารถสื่อสารความคิดเห็นของตนเองได้อย่างชัดเจน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างเปิดใจ เพื่อให้ทุกคนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุข ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2) ควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งความสุขไปใช้ในการบริหารงานในโรงเรียน

3) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อโรงเรียนแห่งความสุข เช่น ด้านผู้บริหาร ด้านผู้เรียน ด้านชุมชน เป็นต้น เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาแนวทางการสร้างโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขต่อไป

4) ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารงานและทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อโรงเรียนแห่งความสุข

เอกสารอ้างอิง

กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2563). บรรยากาศองค์กรแห่งความสุข: คนเบิกบานงานสำเร็จ. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 6(1), 315-331.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2559). มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ (ฉบับปรับปรุง 2559). กรุงเทพมหานคร: แอทโฟร์พริ้นท์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2562). การสร้างโรงเรียนแห่งความสุขในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พจนีย์ สุทธิสว่าง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความสุขในการทำงานของครูระดับประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 44(1), 95–112.

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นันท์สินี ทวิสุวรรณ. (2562). สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นูซี มะเด็ง. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแห่งความสุขโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 17(2), 1-71.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วิชุดา บุญทรัพย์. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

สิริวิภา เหมุไทย. (2566). การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่สัมพันธ์กับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคมของไทย ไตรมาสหนึ่ง ปี 2565. สำนักนายกรัฐมนตรี. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนสร้างความผูกพันและความพึงพอใจในบุคลากรใน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก http://www.bga.moe.go.th/2018/wp-content/uploads/2020/05/.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา. กาฬสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2564). การศึกษาสภาพชีวิตเด็กที่เสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนวัดข้างคลองสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. An Online Journal of Education. 16(2), 20-34.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational Leadership. 2nd ed. Lawrence Erlbaum Associates.

Herzberg, F. (1959). The motivation to work. New York: John Wiley & Sons.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. Psychological Review. 50(4), 370–396.

Seligman, M. E. P. (2011). Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. Free Press.

อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

The Influences of Human Resources Management on the Efficiency of Local Government Organization in Na Klang District Nong Bua Lamphu Province

ชาญยุทธ หาญชนะ
Chanyut Hanchana
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pitchayabundit College
E-mail:chanyutchana148@gmail.com

Received: 6 March 2025; Revised: 24 March 2025; Accepted: 24 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ รองลงมา คือ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ 2) ประสิทธิภาพขององค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านธรรมาภิบาล ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง และด้านการบริการสาธารณะ 3) ตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ การให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ และด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 51.50

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์, ประสิทธิภาพ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

This research aimed to: 1) study the level of human resource management in local administrative organizations in Naklang District Nong Bua Lamphu Province, 2) examine the efficiency of local administrative organizations in Naklang District Nong Bua Lamphu Province, and 3) investigate the influence of human resource management on the efficiency of local administrative organizations in Naklang District Nong Bua Lamphu Province. The sample consisted of 242 participants selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) The overall human resource management of local administrative organizations in Naklang District, Nong Bua Lamphu Province, was at a high level. When considering each aspect, the highest average score was in the aspect of human resource retention and protection, followed by human resource recruitment, human resource development, and human resource reward systems. 2) The overall efficiency of local administrative organizations in Naklang District, Nong Bua Lamphu Province, was at a high level. When considering each aspect, the highest score was in management, followed by personnel administration and council affairs, good governance, financial and fiscal administration, and public services. 3) The variables of human resource management, including human resource development, human resource retention and protection, human resource reward systems, and human resource recruitment, had a positive influence on the efficiency of local administrative organizations in Naklang District, Nong Bua Lamphu Province. and could together explain the change in variation of the efficiency for local governing organizations in the area of Naklang District in Nong Bua Lamphu Province for the percentage of 51.50.

Keywords: Human Resources Management, Efficiency, Local Government Organization;

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีรากฐานจากแนวคิดประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง การปกครองรูปแบบนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยจากระดับฐานราก ผ่านกระบวนการตัดสินใจและการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ แนวคิดนี้เกิดจากความเข้าใจว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองท้องถิ่น การดำเนินกิจการต่าง ๆ จึงควรสอดคล้องกับประโยชน์ของประชาชน โดยประชาชนมีบทบาทในการกำกับและตรวจสอบการบริหารจัดการ ทำให้การบริหารงานมีความโปร่งใสและตอบสนองความต้องการในระดับชุมชน

การปกครองส่วนท้องถิ่นยังช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางในการจัดสรรทรัพยากรและการให้บริการสาธารณะอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือการจัดบริการสาธารณะ การกระจายอำนาจเช่นนี้ช่วยแก้ไขปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสะดวกสบายและได้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเหตุนี้ การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมความโปร่งใสและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (ฐิตาทกานติ์ อังศุชวาลกิจ, และคณะ, 2564)

และประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2566-2570 เป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานของคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและพัฒนาให้การบริหารทรัพยากรบุคคลส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดประโยชน์ต่อประเทศ รวมทั้งสามารถรองรับการกระจายอำนาจในท้องถิ่น และผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ว่ามีการสร้างแรงจูงใจต่อพนักงานให้มีความเต็มใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถมากน้อยเพียงใด จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีองค์ประกอบบางประการที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ปริมาณงานในหน้าที่ความรับผิดชอบมีมากเกินไป ความไม่เข้าใจระบบการบริหารงานใหม่ๆ เกิดการทุจริตในการปฏิบัติงาน ไม่มีความมั่นคงในตำแหน่งงาน ไม่ได้รับการยอมรับนับถือจากปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในด้านการเงิน การคลัง งบประมาณ และบุคลากร โดยเฉพาะแนวทางการถ่ายโอนบุคลากรสู่ท้องถิ่นจะต้องมีการปรับโครงสร้างที่อำนวยต่อการรับโอนงาน บทบาท หน้าที่ และวิธีการการบริหารจัดการ การเสริมสร้างคุณภาพเจ้าหน้าที่ เทคโนโลยีการประกันความก้าวหน้าของบุคลากร และการตัดโอนงบประมาณด้านบุคลากรให้ท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567)

ในเขตพื้นที่อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 แห่ง โดยแยกเป็นเทศบาลตำบล 5 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง ได้มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำเป็นต้องดำเนินงานโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ จะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหนึ่งในปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือบุคลากร บุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อความสำเร็จโดยรวมขององค์กร ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความชำนาญของบุคลากร ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้น และส่งเสริมให้บุคลากรใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทาง

สำหรับการวางแผนกลยุทธ์ การกำหนดทิศทางในการดำเนินงานการปรับกลยุทธ์ในการบริหารองค์กร และพัฒนาบุคลากรและวิธีการปฏิบัติงานให้เหมาะสม เพื่อให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อีกทั้งการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 647 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู, 2567)

1.2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 242 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเปรียบเทียบตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1) แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นจากหลักทฤษฎีแนวคิดการทบทวนวรรณกรรม สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์และประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่ง ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ 1) ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ 2) ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ 3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 4) ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ ลักษณะคำถามเป็นประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในรูปแบบของเคิร์ท (Likert's Scale) วัดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ 1) ด้านบริหารจัดการ 2) ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา 3) ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง 4) ด้านการบริการสาธารณะ และ 5) ด้านหลักธรรมาภิบาล ลักษณะคำถามเป็นประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในรูปแบบของเคิร์ท (Likert's Scale)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open End) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.2) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หาค่าความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Item of Objective Cogruence Index : IOC) ได้ค่า IOC ดังนี้ แบบสอบถามตอนที่ 1 จำนวน 5 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แบบสอบถามตอนที่ 2 จำนวน 25 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และ แบบสอบถามตอนที่ 3 จำนวน 36 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.3) การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ตัวอย่างแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978) และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้เทคนิค Item-Total Correlation ได้ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ดังนี้ แบบสอบถามตอนที่ 2 จำนวน 25 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.507 – 0.897 และ แบบสอบถามตอนที่ 3 จำนวน 36 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.981 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.506 – 0.888

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามในเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 ชุด ดำเนินการโดยผู้วิจัยผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยเดินทางไปขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยประสานงานล่วงหน้า และอธิบายวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการกรอกแบบสอบถาม ก่อนการเก็บข้อมูล ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ครบ

3.2) การเก็บข้อมูลด้านเอกสาร โดยผู้วิจัยทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ บทความ หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์การการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารทรัพยากรณ์มนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์	3.91	0.59	มาก
2. ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์	3.83	0.58	มาก
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.90	0.60	มาก
4. ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรังพยากรมนุษย์	4.10	0.51	มาก
รวม	3.93	0.48	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.93, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ ($\overline{x}$ = 4.10, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ ($\overline{x}$ = 3.91, S.D. = 0.59) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\overline{x}$ = 3.90, S.D. = 0.60) และด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ ($\overline{x}$ = 3.83, S.D. = 0.58)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารจัดการ	4.08	0.51	มาก
2. ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา	4.06	0.57	มาก
3. ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง	3.91	0.58	มาก
4. ด้านการบริการสาธารณะ	3.91	0.58	มาก
5. ด้านธรรมาภิบาล	4.00	0.48	มาก
รวม	3.99	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.99, S.D = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\overline{x}$ = 4.08, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ($\overline{x}$ = 4.06, S.D. = 0.57) ด้านธรรมาภิบาล ($\overline{x}$ = 4.00, S.D. = 0.48) ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง และด้านการบริการสาธารณะ ($\overline{x}$ = 3.91, S.D. = 0.58)

3. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพกรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std error	β	t	P-value	Tolerance	VIF
(Constant)	0.835	0.183		6.784	0.000		
ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์(X2)	0.167	0.070	0.208	2.390	0.000	0.271	3.693
ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์(X4)	0.198	0.055	0.217	3.567	0.000	0.553	1.808
ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X3)	0.174	0.056	0.227	3.129	0.000	0.390	2.563
ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (X1)	0.159	0.060	0.200	2.662	0.000	0.361	2.771
$R = 0.718$, $R^2 = 0.515$, $R^{Adj} = 0.507$, $F = 7.085$, Sig = 0.000^{***}							

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุเพื่อพยากรณ์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (β = 0.227) ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ (β = 0.217) ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ (β = 0.208) และด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (β = 0.200) มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 51.50 โดยตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผลต่อตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ และด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ ขณะเดียวกันตัวแปรอิสระไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากค่า VIF (Variance inflation factor) น้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มากกว่า 0.1 ดังนั้น จึงนำมาเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$Y = 0.835 + 0.159X_1 + 0.167X_2 + 0.174X_3 + 0.198X_4$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$Z_y = 0.200ZX_1 + 0.208ZX_2 + 0.227ZX_3 + 0.217ZX_4$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

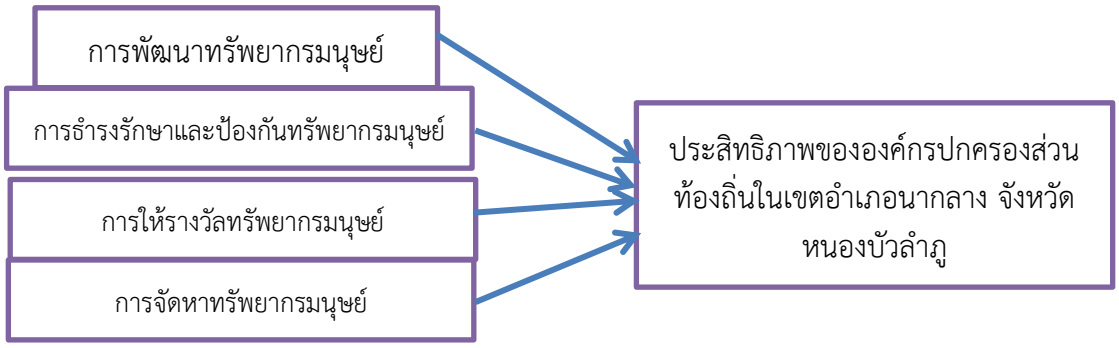
1. ผลการศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารจัดการกระบวนการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ผ่านการจัดกิจกรรมแรงงานสัมพันธ์และการเจรจาต่อรอง รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน ส่งผลให้บุคลากรมีความเป็นอยู่ที่ดี มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และคุณธรรม สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ณฐนนท ทวีสิน, และ คณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ และสอดคล้องกับ กรกนก พงษ์เสือ และคณะ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสาลี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสาลี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและความพร้อมในการดำเนินงานตามแผนงานราชการภายใต้งบประมาณของรัฐ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมและโปร่งใสช่วยให้โครงการต่าง ๆ บรรลุตามเป้าหมาย นอกจากตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน และสนับสนุนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ ขวัญใจ อับมา, และ คณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับ วนิดา พิมเสน, และ คณะ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โมเดลการบริหารแบบ 7S ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ

3. ผลการศึกษาอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ และด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพสูงเป็นขั้นตอนสำคัญ โดยต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมกับงาน นอกจากนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและความพร้อมในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีต้องส่งเสริมความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน การสร้างแรงจูงใจ และการดูแลสวัสดิการของบุคลากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ สนธยา ละอองนวล และ สมเดช มุงเมือง (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และสอดคล้องกับ Mattalatta and Andriani (2023) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กรของสำนักงานอัยการในเมืองโกวา จังหวัดสุลาเวสี ประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิภาพองค์กรของสำนักงานอัยการในเมืองโกวา จังหวัดสุลาเวสี ประเทศอินโดนีเซีย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผ่านการฝึกอบรมและเสริมสร้างทักษะให้แก่บุคลากร สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น ในขณะที่ การธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ เช่น การดูแลสวัสดิการและสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม มีผลต่อการลดอัตราการลาออกและเพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน นอกจากนี้ การให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ ผ่านระบบแรงจูงใจและผลตอบแทนที่เป็นธรรม ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของบุคลากร สุดท้าย การจัดหาทรัพยากรมนุษย์ ที่เหมาะสมทำให้สามารถคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถตรงกับความต้องการขององค์กร ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ รองลงมา คือ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านธรรมาภิบาล ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง และด้านการบริการสาธารณะ

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุเพื่อพยากรณ์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ การให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ และด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 51.50

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดมาตรฐานการจ่ายค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเป็นธรรม โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ตลอดจนความรับผิดชอบในแต่ละสายงาน นอกจากนี้ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรรู้สึกได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

อันจะส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง อีกทั้งยังช่วยสร้างความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาวอีกด้วย

2. ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรดำเนินการบริหารจัดการด้านการเงินและการคลังด้วยความรอบคอบ โปร่งใส และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งเน้นการจัดเก็บรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดจำนวนลูกหนี้ค้างชำระ และสร้างเสถียรภาพทางการเงินให้แก่องค์กร การดำเนินงานด้านงบประมาณและพัสดุควรเป็นไปตามระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการทุจริตและความผิดพลาด อีกทั้งควรมีระบบการควบคุมภายในที่รัดกุมและมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดข้อทักท้วงหรือข้อสังเกตจากหน่วยงานตรวจสอบ อันจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรในระยะยาว

3. ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ทัศนคติที่ดี รวมถึงทักษะพื้นฐานและทักษะเฉพาะด้านในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผ่านกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาในหลักสูตรที่เหมาะสม โดยเน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติจริง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรมีการจัดการฝึกอบรมในรูปแบบระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ซึ่งช่วยให้บุคลากรได้รับคำแนะนำและถ่ายทอดประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ส่งผลให้สามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง ตรงตามเป้าหมาย และมีทักษะในการแก้ไขปัญหาจากหน้างานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องนี้จะช่วยสร้างบุคลากรที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบอิทธิพลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในแต่ละพื้นที่

2. ควรทำการศึกษาถึงตัวแปรหรือองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เช่น คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสุขในการทำงาน การสร้างทีมงาน และภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นต้น

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวตัวตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือ การสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรกนก พงษ์เสือ และคณ. (2567). ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสาลี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์. 6(1), 295-308.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2567 จาก https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2023/5/2365_6294.pdf.

ขวัญใจ อับมา และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ. 3(3), 61-82.

ฐิตาทกานติ์ อังศุชวาลกิจ และคณะ. (2564). กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. วารสารรัชต์ภาคย์. 15(43), 339-351.

ณฐนน ทวีสิน และคณะ. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. Procedia of Multidisciplinary Research. 1(10), 1-11

วนิดา พิมเสน และคณะ. (2567). โมเดลการบริหารแบบ 7S ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ. 4(3), 231-248.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู. (2567). จำนวนบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2567 จาก http://www.nblplocal.go.th/public/dispatch/data/index/menu/127.

สนธยา ละอองนวล และ สมเดช มุงเมือง. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ. 8(2), 240-259.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-610.

Mattalatta, M. & Andriani, Y. (2023). Influence of Human Resource Management on Organizational Performance with Talent Management Mediation. Innovation Business Management and Accounting Journal. 2(3), 147-156.

Nunnally, J.C. (1978). Psychometric theory. New York:McGraw-Hill Book.

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

The Relationship Between Core Performance and Personal Management Under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 1

ธีรวรรณ ทองแกมแก้ว
Teerawan Thongkaemkaew
มณฑา จำปาเหลือง
Monta Jumpaluang
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
E-Mail: teerawan.tho060@hu.ac.th

Received: 21 February 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 2) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 และ 3)เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง สมรรถนะด้านการบริการที่ดี และสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์

2) การบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และด้านการออกจากราชการ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, สมรรถนะหลัก, การบริหารงานบุคคล

Abstract

This research article aimed to 1) study the level of core competencies under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1, 2) study the level of personnel administration under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1, and 3) study the relationship between core competencies and personnel administration under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1. The sample group used in the research was 291 teachers in educational institutions under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1. The research instruments used in this research were questionnaires. The statistics used to analyze general data of the respondents classified by gender, age, work experience, and size of the educational institution were frequency, percentage, mean, and standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient analysis.

The results of the research found that 1)the core competence of the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1 was at the highest level overall and in each aspect. Ranked from most to least are: Teamwork competence, Self-development competence, Good service competence, and Achievement-oriented competence. 2)Human resource management under Songkhla Primary Educational Service Area Office 1, overall and in each aspect, are at the highest level. Ranked from most to least are: Enhancement of efficiency in civil service, Personnel development, Recruitment and appointment, Manpower planning, and Resignation from civil service. 3)The relationship between core competence and human resource management under Songkhla Primary Educational Service Area Office 1, Overall, there is a moderate positive relationship with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Relationship, Competence Principles, Human Resource Management

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริกาการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ พัฒนากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน การพัฒนาประเทศและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ในสังคมผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ การยอมรับและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 รองรับกับโครงสร้างประชากร บริบทการจัดการศึกษาของประเทศและสถานการณ์ที่เปลี่ยน แปลงไปของกระแสโลกาภิวัตน์ในโลกศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 สู่การปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ

หลายประการประกอบด้วย สาระของแผนฯ ที่มีความชัดเจนครบถ้วนและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกระดับการศึกษา การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนเพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผน การศึกษาแห่งชาติ และการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สมรรถนะเป็นคุณลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความสำเร็จตามมาตรฐานองค์กร หรือสามารถสร้างผลงานในองค์กรได้อย่างโดดเด่น และสร้างความแตกต่างจากผู้อื่น ทำให้ปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดในตำแหน่งงาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน สมรรถนะหลักประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านการบริการที่ดี 3) ด้านการพัฒนาตนเอง และ 4) ด้านการทำงานเป็นทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ข้าราชการไทยทุกคนต้องเพื่อปฏิบัติงานประกอบด้วย 4 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผล สัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง และ 4) การทำงานเป็นทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548) การบริหารสถานศึกษาจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้และเข้าในการบริหารงานทุกด้าน โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลที่นำบุคคลมาขับเคลื่อนนโยบาย การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน สร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจภายใต้การปกครองของตน ทำให้ครูเกิดพลังในการพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีสติปัญญาสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะจะสามารถทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้การบริหาร งานบุคคลมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การวางนโยบาย การวางแผนงาน การสรรหา บุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน การดูแลบำรุงรักษา การพัฒนาความรู้ ความสามารถในวิชาชีพ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลมากที่สุด และบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มใจ และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการกระจายอำนาจบริหารงานบุคคลให้แก่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิ ภาพในการดำเนินงานจัดการศึกษามากที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องดำเนินในภารกิจหลัก คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และ 4) วินัยและการออกจากราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เกิดขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2553 เรื่องกำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้กำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 เปลี่ยนแปลงเป็นเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ซึ่งรับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ใขเขตพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ และอำเภอนาหม่อม และได้มีการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นการศึกษาไว้ จำนวน 10 กลุ่มงาน ซึ่ง 1 ใน 10 งาน คือ กลุ่มบริหารงานบุคคล สำหรับนโยบายการบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ได้กำหนดนโยบายไว้ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหา 3) ด้านการพัฒนา 4) ด้านการรักษาไว้ และ 5) ด้านการใช้ประโยชน์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปรับใช้งานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์และประสิทธิผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอระโนด และอำเภอนาหม่อม รวม 137 โรงเรียน ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,212 คน ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างิจากใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างตามขั้นตอน โดยศึกษาหาความรู้พื้นฐาน กำหนดนิยามศัพท์ กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า สร้างแบบสอบถามตามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเนื้อหาครอบคลุมขอบข่ายสมรรถนะหลักผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นคำถามที่มีลักษณะตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง และ 4) การทำงานเป็นทีม ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำนวน มี 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การออกจากราชการ 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

แบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ธ (Likert's Five Rating Scale) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) นำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.889

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 2) ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 3) ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 85.56 ตรวจสอบความสมบูรณ์ขอแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 4)นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ระดับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : SD) 2) วิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : SD) 3)การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า +1 ถึง –1 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะหลักโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

สมรรถนะหลัก	$\bar{x}$	SD	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.80	0.35	มากที่สุด	4
2. ด้านการบริการที่ดี	4.82	0.34	มากที่สุด	3
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.86	0.29	มากที่สุด	2

4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.88	0.29	มากที่สุด	1
รวม	**4.84**	**0.28**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะหลักโดยรวม มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.84, SD=0.28) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.88, SD=0.29) ด้านการพัฒนาตนเอง ($\overline{X}$ =4.86, SD=0.29) ด้านการบริการที่ดี ($\overline{X}$ =4.82, SD=0.34) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์($\overline{X}$ =4.80, SD=0.35) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.29 - 0.35 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอด คล้องในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานบุคคลโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

การบริหารงานบุคคล	$\overline{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลัง	4.59	0.43	มากที่สุด	4
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.61	0.43	มากที่สุด	3
3. ด้านการออกจากราชการ	4.52	0.51	มากที่สุด	5
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.84	0.34	มากที่สุด	2
5. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.85	0.35	มากที่สุด	1
รวม	**4.68**	**0.35**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานบุคคลโดยรวม มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.68, SD=0.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.85, SD=0.35) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ =4.84, SD=0.34) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ($\overline{X}$ =4.61, SD=0.43) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ($\overline{X}$ =4.61, SD=0.43) และด้านการออกจากราชการ($\overline{X}$ =4.52, SD=0.51) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.34-0.51 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล	การบริหารงานบุคคล					
	ด้านการวางแผนอัตรากำลัง	ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	ด้านการออกจากราชการ	ด้านการพัฒนาบุคลากร	ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	ภาพรวม
	(Y_1)	(Y_2)	(Y_3)	(Y_4)	(Y_5)	(Y)
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1)	.452**	.447**	.387**	.644**	.687**	.599**
2. ด้านการบริการที่ดี (X_2)	.454**	.444**	.385**	.619**	.652**	.586**
3. ด้านการพัฒนาตนเอง (X_3)	.471**	.475**	.373**	.615**	.668**	.597**
4. ด้านการทำงานเป็นทีม (X_4)	.345**	.350**	.305**	.528**	.593**	.483**
ภาพรวม (X)	**.490****	**.488****	**.413****	**.685****	**.739****	**.644****

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าสมรรถนะหลัก(X) และการบริหารงานบุคคล(Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง(r_{XY}=.644) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .413 -.739 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ความสัมพันธ์ทางบวก

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

สมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเฉพาะบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ คุณลักษณะส่วนบุคคล และเจตคติ เพื่อให้สามารถ

ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งสร้างผลงานได้โดดเด่นอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของรัชนีกร แสงสว่าง และคณะ (2564) กล่าวไว้ว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรม คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกในการปฏิบัติ งานในหน้าที่รับผิดชอบจนเกิดความ สำเร็จตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของงานและสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) 2) การบริการที่ดี (Service Mind) 3) การพัฒนาตนเอง (Self Development) และ 4) การทำงานเป็นทีม (Teamwork)

2.ระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

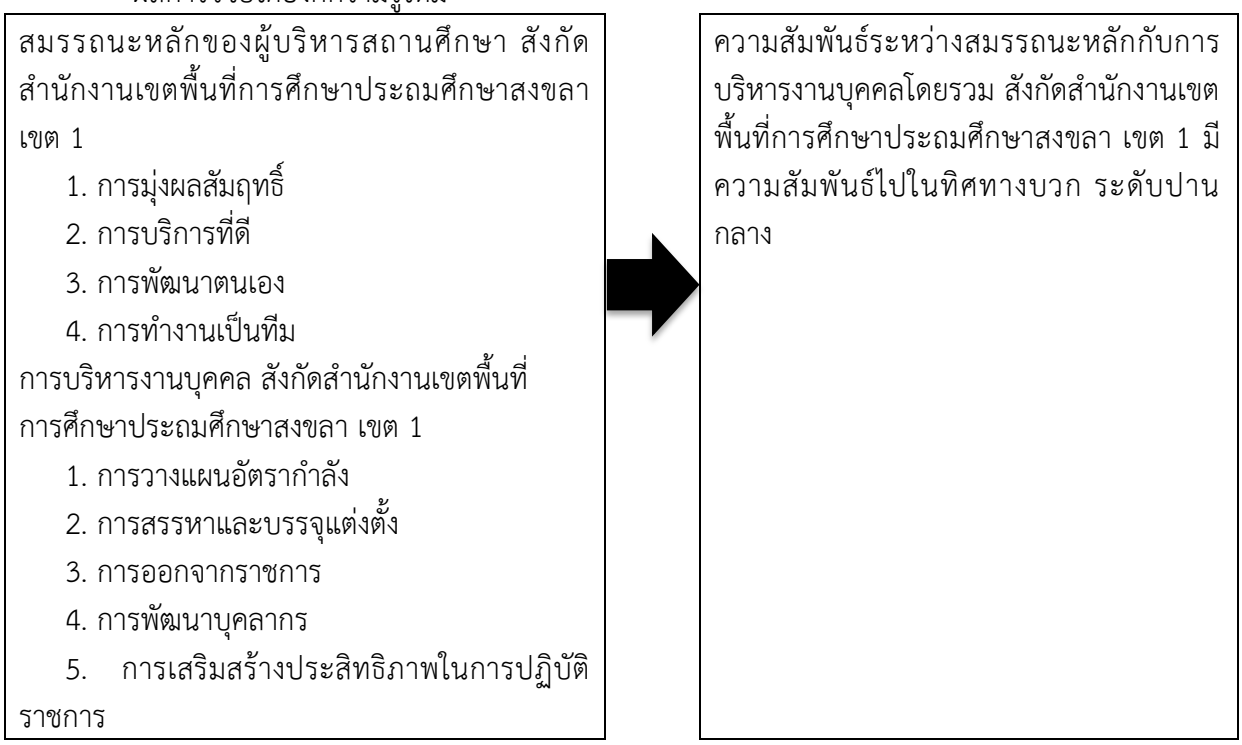
การบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่การวางนโยบาย การวางแผนงานกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การบำรุงรักษา การพัฒนาบุคลากร การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากราชการ การธำรงรักษา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์หน้าที่ของตำแหน่ง และการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อช่วยให้องค์การ ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของวิษณุกร แตงแก้ว (2563) กล่าวไว้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการในการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคล ตั้งแต่ การวางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่งการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การธำรงรักษา การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้องค์การได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานหน้าทีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความมุ่งหมายขององค์กรหรือหน่วยงาน

3.ระดับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคลโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางบวก ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ต้องมีสมรรถนะหลักในการบริหาร เพราะสมรรถนะหลัก เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเฉพาะบุคคลที่แสดงออกมาจากความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ คุณลักษณะส่วนบุคคล และเจตคติ เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) 2) การบริการที่ดี (Service Mind) 3) การพัฒนาตนเอง(Self Development) และ 4) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) อีกทั้งนำมาพัฒนาการบริหารงานบุคคล ในการวางนโยบาย การวางแผนงานกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การบำรุงรักษา การพัฒนาบุคลากร การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากราชการ การธำรงรักษา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์หน้าที่ของตำแหน่ง และการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อช่วยให้องค์การได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิรินันท์ บุษชะบา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แผนภาพแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคลโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

สรุป

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะหลักโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า สมรรถนะหลักโดยรวม มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม, ด้านการพัฒนาตนเอง, ด้านการบริการที่ดี และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า การบริหารงานบุคคลโดยรวม มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ, ด้านการพัฒนาบุคลากร, ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง, ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และด้านการออกจากราชการ

3. ผลความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า สมรรถนะหลัก(X) และการบริหารงานบุคคล(Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาระดับสมรรถนะหลัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า สมรรถนะหลักด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และความขยันหมั่นเพียร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำนวัตกรรมทางเลือกใหม่ ๆ มาเพิ่มประสิทธิภาพของงาน พัฒนาผลงานและกระบวนการปฏิบัติงาน และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ประจักษ์ ให้เกินมาตรฐานที่มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ เพื่อให้งานมีคุณภาพ ถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วน เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง

1.2 จากการศึกษาระดับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า การบริหารงานบุคล ด้านการออกจากราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอน กระบวนการดำเนินการบริหารงานบุคคล ที่มีความประสงค์จะลาออก หรือมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากการเจ็บป่วย เกษียณอายุ การโอนย้าย การเลื่อนตำแหน่ง ประสบอุบัติเหตุ ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ กรณีไม่พ้นทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ประพฤติตนไม่เหมาะสม การได้รับโทษจำคุก โดยคำสั่งศาลหรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก มีการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการย้าย โอน ลาออก หรือเกษียณอายุราชการ จัดเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่ทำงานให้กับองค์การจนครบเกษียณอายุ และจัดเก็บข้อมูลของผู้ออกจากราชการอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้

1.3 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 อยู่ในระดับปานกลางในทิศทางบวก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบาย แล้วนำมาสู่การปฏิบัติของการจัดทำแผนโครงการต่างๆ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ในการวาง แผนด้านอัตรากำลัง การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร พัฒนาครู ด้วยการอบรม ศึกษาดูงาน สู่ความเป็นเลิศในด้านการจัดการเรียนการสอน จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับครูและบุคลากร วางแผนการพัฒนาครูรายบุคคลทั้งระบบ กำกับติดตาม และประเมินผล นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความแตกต่างหลากหลาย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาด้านการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะหลักด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(รสพ).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยสาส์น.

รัชนีกร แสงสว่าง และคณะ. (2564). การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 13(2), 203-204.

วิษณุกร แตงแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สิรินันท์ บุษชะบา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 30(2), 73-89.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Revitalization of Thai Phuan Culture and Traditions: Community Participation in Si Satchanalai District, Sukhothai Province

ณัฏฐ์อริญ เรืองสมบัติ
Natarin Ruangsombat
จันทร์ โกศล
Chan Kosol
ทัศนีย์ มงคลรัตน์
Tassanee Mongkolrat
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Bangkok Thonburi University, Thailand
Email: Natarin_ruangsombat@outlook.com

Received: 23 February 2025; Revised: 26 March 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวนที่ต้องฟื้นฟู 2) รูปแบบกิจกรรมและความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน 3) การจัดกิจกรรมมีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน และ 4) ความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน งานวิจัยนี้ดำเนินการในพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และเป็นงานวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวนประกอบด้วย ภาษาพวน ประเพณีสังขานต์ผู้เฒ่า ประเพณีแต่งกายไทยพวน การเล่นพื้นบ้าน ประเพณีกำฟ้า ประเพณีแห่กฐินทางน้ำแข่งเรือ วัฒนธรรมการทอผ้า บวชนาคแห่ช้าง ประเพณีสู่ขวัญต่าง ๆ อาบน้ำก่อนกา อาหารพื้นบ้านไทยพวน ผ้าและผลิตภัณฑ์จาก ผ้าเทศมหาชาติจุลกฐินกันโดด และประเพณีเดือนห้า 2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้วยความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน พบว่า 3 ลำดับแรก ได้แก่ ร่วมเที่ยวชมกิจกรรม ร่วมระดมความคิดเห็นวัฒนธรรมและประเพณี dki ซื้อสินค้า 3) การส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนพบว่ากิจกรรมที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจสูงสุด ได้แก่ ซื้อและขายสินค้าให้กับผู้จำหน่ายสินค้าในงานกิจกรรม และ 4) คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวนในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 และค่าส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 5.44

คำสำคัญ: ไทยพวน; วัฒนธรรม ประเพณี; การมีส่วนร่วม

Abstract

The research aims to 1) study the important of Thaipuan Cultural and Tradition Restoration, 2) study the activity's model and the community cooperation with Thaipuan Cultural and Traditional Restoration, 3) study the activities promoting the community's economy, 4) study the satisfaction of the people in the community on Thaipuan Cultural and Traditional Restoration Activity. This survey was carried out at Sisatchanalai District , Sukhothai Province and the study was mixed method research with 60 samples.

The result found that 1) the priority of Thaipuan Culture and Tradition, there were Puan Language, Sangkhanputoa Festival, Thaipuan Dressed Festival, Folk Games Kamfah Festival, Haekrathin Festival, Boat Racing, Weaving Culture, Buadnak Haechang Festival, Sukhuan Festival, Arbnam Kornka Festival,Thaipuan Local Food, Clothes and Product from clothes, Thedmahachart, Junkathin,Kandod and Duanha Festival. 2) the activity's model and the community cooperation with Thaipuan Cultural and Traditional Restoration found that the first 3 ranks were found to be: participating in activities, brainstorming on culture and traditions, and buying products. 3) The promotion of the community economy found that the the most were buying and selling products at the Thaiphuan cultural and tradition restoration event. 4) satisfaction of the people in the community on Thaipuan Cultural and Traditional Restoration Activity, the overview of the community people satisfied with Thaipuan Cultural and Traditional Restoration was the highest $\bar{X}$ = 4.09 SD = 5.44.

Keywords: Thaipuan; Cultural and Tradition; Participation

บทนำ

“ไทยพวน” เป็นชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์เรียกแทนตนเอง คำว่า “พวน” เป็นชื่อเรียกชาวเมืองพวนเมื่ออาศัยอยู่ในประเทศลาว ชื่อเรียกนี้มีทั้งเขียนด้วย “ไท” และคำว่า “ไทย” โดยคำว่า “ไท” นั้นหมายถึง “คน เมื่อย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทยถูกเรียกว่า “ลาวพวน” เพื่อบ่งบอกว่ามาจากลาว ภายหลังมีการเขียนว่า “ไทยพวน” เพื่อแสดงถึงความเป็นกลุ่มคนเชื้อสายพวนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยมีชื่อเรียกอื่น ๆ ในหลากหลายบริบท ได้แก่ “ไทพวน” “ลาวพวน” “ไทยพวน” “พวน” “ลาวกะเลอ” และ “ไทยกะเลอ” ซึ่งเป็นชื่อเรียกที่หมายถึงชาวไทยพวนทั้งสิ้น (วัลยา นามธรรม, 2566) ไทยพวนอพยพมาจากเมืองพวนแขวงเมืองเชียงขวาง ประเทศลาว เข้าสู่ประเทศไทยเป็นระยะๆ และกระจัดกนะจายกันอยู่บริเวณภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย การอพยพของคนพวนมีเหตุผลหลายประการตามที่มีหลักฐานปรากฏในประวัติศาสตร์ และความเล่าที่สืบต่อกันมา เช่น บ้านเมืองเกิดศึกสงครามจึงอพยพหลบหนีสงครามเข้ามาบ้าง หรือพยพมาด้วยความสมัครใจ เพื่อจะมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์แห่งสยามประเทศ (สาธรพิพิธภัณฑ์ผ้าทองคำ, ม.ป.ป.) ชาวไทยพวนที่อพยพมาตั้งรกรากถิ่นฐานในประเทศไทยได้กระจายกลุ่มออกไปในหลายพื้นที่ จากการศึกษาพบว่ามีทั้งสิ้น 14 จังหวัด ประกอบด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ม.ป.ป.) (1) จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อ.ศรีเมืองใหม่ อ.โกสุมพิไส จังหวัดอุดรธานี อ.บ้านผือ และบ้าเชียง อ.หนองหาน (2) จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ อ.ศรีสัชนาลัย มีบ้านหาดสูง บ้านหาดเสี้ยว บ้านใหม่ และบ้านแม่ราก อ.สวรรคโลก มีบ้านคลองมะพลับ อ.ลานหอย มีบ้านวังหาด (3) จังหวัดแพร่

ได้แก่ อ.เมือง มีบ้านทุ่งโห้งเหนือ–ใต้ จังหวัดพิจิตร อ.ตะพานหิน มีทุ่งโพธิ์ วังทับค้อ วังลุ่ม ป่าแดง (4) จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ อ.วังทอง มีบ้านเข็ก (5) จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ อ.เมือง มีบ้านปากฝาง ผาจุก จังหวัดสุพรรณบุรี อ.บางปลาม้า มีลานคา กกม่วง บ้านด่าน บ้านสูตร อุทุมพร บ้านหมี่ บ้านเก่า ดอกบัว ไผ่เดี่ยว เก้าห้อง มะขามล้ม (6) จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ อ.พรหมบุรี มีเสาธงทอง กุฏีทอง โพธิ์เอน อุตมะพิชัย บางน้ำเชี่ยว โภคภิวัฒน์ (7) จังหวัดสระบุรี ได้แก่ อ.หนองโดน มีบ้านกลับ บ้านครัว บ้านคลอง คลองบุญ คลองโดน บ้านสร้าง (8) จังหวัดลพบุรี ได้แก่ อ.เมือง มีบ้านถนนใหญ่แค โคกกระเทียม อ.บ้านหมี่ มีบ้านกลาง สว่างอารมณ์ โพนทอง เชียงงา บ้านกล้วย บ้านหมี่ใหญ่-น้อย บางกะพี้ใหญ่-น้อย สะเตยใหญ่-น้อย สำโรงใหญ่-น้อย หินปักใหญ่-เหนือ-ทุ่ง มะขามเอน-เฒ่า ทุ่งทะเลหญ้า เขาวงกต บ้านทราย วังวัดเหนือ-ใต้ คลองไม้เสียบ หัวเขา เนินยาว ดงพลับ ห้วยแก้ว หนองทรายขาว หลุมข้าว สระใหญ่ ไผ่ใหญ่ (9) จังหวัดนครนายก ได้แก่ อ.ปากพลี มีบ้านใหม่ ฝั่งคลอง ท่าแดง หนองแส หนองหูลิง คลองตะเคียน คลองคล้า เกาะกา แขมโค้ง สะแกซึง ขุมข้าว โพธิศรี กลางโสภา โพธิ์ทอง เกาะหวาย หนองหินแฮ่ (10) จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ อ.โคกปีบ และ อ.ศรีมหาโพธิ มีหัวชา หัวหว้า หัวนา หัวสระข่อย หายโศก โคกปีบ โคกวัด โคกพนมดี หนองเสือ หนองสะแก หนองเกด หนองนก หนองบ้าหมู หนองปรือ หนองเฮือ โพนไทร โพนกระเบา ดอนสับฟาก ดงกะทงยาม บ้านแล้ง คู้ลำพัน ไผ่ขาด ละเบาะไผ่ ปรือวาย ส้มแสง แปรงไผ่ เกาะกะต่าย ม่วงขาวซำหว้า อ.อรัญประเทศ มีบ้านระหัดตึก (11) จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ อ.พนมสารคาม อ.สนามชัย มีเมืองกลาง เมืองกลาย เมืองแมด หนองปรือน้อย หนองเค็ด หนองลี หนองยาว หนองเต่าชน หนองปลาตอง หนองน้ำดำ หนองเสือ หนองโพรง หนองแหน นาเหล่าน้ำ นาเหล่าบก จอมศรี จอมมะณี เชียงใต้ เตาเหล็ก เตาอิฐ มหาเจดีย์ ราชฮ้วง หัวกะสัง (12) และจังหวัดน่าน ได้แก่ อ.เมือง บ้านห้วยเล็บมือ อ.ท่าวังผา บ้านฝ่ายมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาชาวไทยพวนในอำเภอศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย ซึ่งได้เดินทางมาตั้งหลักสร้างบ้านเรือนกระจายอยู่ในเขตตำบลหาดเสี้ยวและตำบลใกล้เคียงของอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เมื่อก่อนปี 2387 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การอพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่นี่นั้น กลุ่มใหญ่ยึดเอาแนวที่ราบริมแม่น้ำยมฝั่งตะวันออก เริ่มตั้งแต่ดอยเขามุ้งทางใต้ ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านแม่ราก บ้านหาดเสี้ยว เพราะบ้านหาดเสี้ยวเป็นหมู่บ้านใหญ่จึงแบ่งคุ้มบ้านออกเป็น บ้านเหนือ บ้านกลาง บ้านกลางบ้านเต๊อ (บ้านใต้) อีกกลุ่มระหว่างที่ราบริมทิวภูพ้างอม จรดริมฝั่ง แม่น้ำยมทิศตะวันออก ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเหม่อ (บ้านใหม่) และบ้านหาดสูง ปัจจุบันตำบลหาดเสี้ยว แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านหาดเสี้ยว (บ้านเต๊อ) หมู่ที่ 2 บ้านหาดเสี้ยว (บ้านกลางและบ้านเหนือ) หมู่ที่ 3 บ้านหาดสูง หมู่ที่ 4 บ้านใหม่ (บ้านเหม่อ) ส่วนไทยพวนบ้านแม่รากนั้น ขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของตำบลป่างิ้ว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย แต่มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและภาษาพูดที่เหมือนกัน (สาธร พิพิธภัณฑ์ผ้าทองคำ, ม.ป.ป.) ซึ่งทั้งหมดมีวัฒนธรรมและประเพณีในวิถีชีวิตของตนเองแม้จะอพยพถิ่นฐานมาอยู่ที่ใดก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของตนเองไว้

ปัจจุบันพบว่าวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งบรรพบุรุษได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิติ และเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของชาวไทยพวนหลายอย่างได้หายไป บางอย่างกำลังมีปัญหาและมีแนวโนมจะสูญหายเนื่องจากคนพวนยุคใหม่ไม่นิยม ละเลยต่อการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์ ประชากรในท้องถิ่นพบสิ่งที่น่าเป็นห่วงหลายประการ อาทิ ลูกหลานชาวพวนพูดภาษาพวนน้อยลงมาก แม้แต่ในครอบครัวก็ใชภาษากลางในการสื่อสาร นอกจากนี้ยังพบว่าหลายวัฒนธรรม ประเพณี ไม่พบเจอ หรือมีน้อยมากในปัจจุบัน เช่น ประเพณีกำเกียง แต่งงานแบบไทยพวน เทศน์มหาชาติ ภาษาไทยพวน ประเพณีอาบน้ำก่อนกาห่อข้าวดำดิน แจกพาแลง ประเพณีแห่กฐินทางน้ำแข่งเรือ (เฮือซ่วง) เป็นต้น

จากสภาพการดังกล่าวจึงสมควรที่ต้องหาทางฟื้นฟู ป้องกัน และแก้ไขเพื่อความคงอยู่ของวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามเหล่านี้ จากการศึกษางานวิจัยพบว่าการทำงานใด ๆ หากมีจุดเริ่มต้น มีรากฐาน มีที่มาและได้รับความร่วมมือจากชุมชน จะส่งผลให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์การของรัฐควรต้องกระให้ชุมชนเห็นความสำคัญ สร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้คนในชุมชนภูมิใจและตระหนักภูมใจในศักดิ์ศรีและภูมใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชนหรือท้องถิ่นซึ่งควรได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษา คุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการบริหารเพื่อให้ชุมชนยืนหยัดได้ด้วยตนเองและเพื่อเป็นการพัฒนาที่ระบบและสามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนได้อย่างตรงจุด เนื่องจากคนในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่ควรเป็นผู้ที่เข้าใจพื้นที่ตัวเองมากที่สุดนั่นเอง (เอกพงษ์ สารน้อย และสุกานดา สารน้อย, 2563) จากความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวนในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัยจังหวัดสุโขทัยที่ต้องฟื้นฟู
2. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมและความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรกลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือก

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยบุคลากรที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน ในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 60 คน ได้แก่

1) ปราชญ์ท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จำนวน 13 คน จากการสุ่มแบบเจาะจง

2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะทำงานการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 7 คน

3) เจ้าหน้าที่เทศบาลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวัฒนธรรม จำนวน 10 คน

4) ประชากรในชุมชน ประชากรที่มาร่วมชมกิจกรรม ประชากรที่มาร่วมจำหน่ายสินค้า จำนวน 30 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสนทนากลุ่ม (Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้การกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างอธิบายโต้แย้ง แสดงความเห็นตามประเด็นการสนทนาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน/บุคคล วิถีชีวิต ความเชื่อ ความต้องการหรือพฤติกรรมเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน ในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ด้านความร่วมมือในการจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมกระตุ้นเศรษฐกิจและแบบประเมินความพึงพอใจมีต่อจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำได้มาซึ่งข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขั้นตอนการเก็บข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

การสนทนากลุ่ม (Group Discussion)

ผู้วิจัยกำหนดนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัยและขอความร่วมมือกลุ่มในการให้ข้อมูลที่สำคัญ การสนทนาแต่ละกลุ่มดำเนินการโดยใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อกลุ่ม

แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในชุมชน ประชากรที่มาร่วมชมกิจกรรม ประชากรที่มาร่วมจำหน่ายสินค้า เจ้าหน้าที่ฝ่ายวัฒนธรรมและประเพณี และเจ้าหน้าที่เทศบาล เพื่อประเมินความพึงพอใจมีต่อจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลมาแล้ว จะตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยและเชื่อมโยงผลที่ได้นำไปสู่ผลการศึกษาวิจัยที่จะถูกนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา และทำการสรุปข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่ต้องฟื้นฟู ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพวนให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้ภาษาพวน ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เป็นประจำและเป็นภาษาถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมในชุมชน ในตำบลหาดเสี้ยว เนื่องจากปัจจุบันคนรุ่นใหม่ใช้ภาษากลาง ในส่วนของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ เพื่อให้คงอยู่ในสังคมชุมชนชาวไทยพวนนั้น คือ ประเพณีสังขานต์ผู้เฒ่า ประเพณีแต่งกายไทยพวน การเล่นพื้นบ้าน ประเพณีกำฟ้า ประเพณีแห่กฐินทางน้ำ แข่งเรือ วัฒนธรรมการทอผ้า ประเพณีบวชนาคแห่ช้าง ประเพณีสู่ขวัญต่างๆ ประเพณี อาบน้ำก่อนกา อาหารพื้นบ้านไทยพวน ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เทศมหาชาติจุลกฐินกัณฑ์โดด และประเพณีเดือนห้า และวัฒนธรรมประเพณีที่มีความสำคัญรองลงมาคือ แพทย์แผนไทยพวน ทำวัตรสวดมนต์ทำนองพวนเครื่องจักสาน และตีเหล็ก ประเพณียายข้าวปุ้น และประเพณีตั้งมังคะล่ะ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรม และความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวนโดยผ่านการจัดตลาดนัดวัฒนธรรมและประเพณี ใช้การเสวนาตามหัวข้อการจัดกิจกรรมในแต่ลครั้งเป็นตัวขับเคลื่อน นอกจากนี้มีการจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยคนท้องถิ่น มีการเล่นพื้นบ้านและการแสดงของชุมชนเพื่อร่วมสร้างกิจกรรมนันทนาการในแต่ละครั้ง และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ได้จัดจำนวน 10 ครั้ง ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 (ภาษาไทยพวน เว้าม่วนสืบสาน) ด้านภาษาไทยพวน หัวข้อ *“ภาษาไทยพวน คุณค่าที่ควรสืบสาน”* ในวันที่ 19 พฤศจิกายน2565

ครั้งที่ 2 (อาหารไทยพวน ชวนให้หลงใหล)ด้านอาหารพื้นบ้านไทยพวน หัวข้อ *“อาหารพื้นบ้านไทยพวน”* ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2565

ครั้งที่ 3 (สู่ขวัญไทยพวน ขวัญเอ้ยขวัญมา) ด้านพิธีกรรมการสู่ขวัญ หัวข้อ *“การสู่ขวัญกับวิถีชีวิต”* ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2565

ครั้งที่ 4 (เล่าขานงานกฐินทางน้ำ) ด้านประเพณีการแห่กฐินทางน้ำ หัวข้อ *“กฐินทางน้ำ”* ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2565

ครั้งที่ 5 (สืบสานงานจุลกฐิน) ด้านประเพณีจุลกฐิน หัวข้อ *“จุลกฐิน”* ในวันที่ 11 ธันวาคม 2565

ครั้งที่ 6 (สืบสานงานประเพณีเดือนห้าชาวไทยพวน) ด้านประเพณีเดือนห้าชาวไทยพวน หัวข้อ *“ประเพณีเดือนห้า”* ในวันที่ 12 ธันวาคม 2565

ครั้งที่ 7 (ย้อนตำนานงานแห่ช้าง) ด้านประเพณีบวชนาคแห่ช้าง หัวข้อ *“บวชนาค แห่ช้าง”* ในวันที่ 21 มกราคม 2565

ครั้งที่ 8 (ผ้าทอไทยพวน คู่ควร ทรงคุณค่า) ด้านผ้าทอไทยพวน หัวข้อ *“เอกลักษณ์ผ้าทอไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว”* ในวันที่ 22 มกราคม 2565

ครั้งที่ 9 (สืบสานงานกำฟ้าไทยพวน) ด้านประเพณีกำฟ้า ครั้งที่ 1 *หัวข้อ “กำฟ้าชาวไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว”* ในวันที่ 28 มกราคม 2566

ครั้งที่ 10 (สืบสานงานกำฟ้าไทยพวน) ด้านประเพณีกำฟ้า ครั้งที่ 2 หัวข้อ “กำฟ้าชาวไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว” ในวันที่ 29 มกราคม 2566

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรม กระตุ้น ส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน 3 ด้านที่สูงสุด ได้แก่ ซื้อสินค้าในงานกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ขายสินค้าให้กับผู้จำหน่ายสินค้าในงานกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน รับจ้างมาแสดงสาธิตวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากการจัดกิจกรรมในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีในการซื้อสินค้าต่างๆ ที่มีการจำหน่ายในงานเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างหนึ่งในชุมชนทำให้เกิดอาชีพของคนในสังคม ระบบเศรษฐกิจในสังคมในชุมชนมีการหมุนเวียนของเงินในการจัดจำหน่ายและคนในชุมชน นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการซื้อสิ้นค้าต่างๆ และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแสดงต่างๆซึ่งได้รับเป็นค่าตอบแทนจากหน่วยงาน จากนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบและชื่นชมในความงามและความสามารถในการแสดงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวนในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อ

การจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.09, S.D.=5.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่า เฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย “การฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” มีวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ข้อ อภิปรายได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่ต้องฟื้นฟู พบว่า ชาวไทยพวนให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้ภาษาพวน ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เป็นประจำและเป็นภาษาถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมในชุมชน ในตำบลหาดเสี้ยว เนื่องจากปัจจุบันคนรุ่นใหม่ใช้ภาษากลาง ในส่วนของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ เพื่อให้คงอยู่ในสังคมชุมชนชาวไทยพวนนั้น คือ ประเพณีสังขานต์ผู้เฒ่า ประเพณีแต่งกายไทยพวน การเล่นพื้นบ้าน ประเพณีกำฟ้า ประเพณีแห่กฐินทางน้ำ แข่งเรือ วัฒนธรรมการทอผ้า ประเพณีบวชนาคแห่ช้าง ประเพณีสู่ขวัญต่าง ๆ ประเพณี อาบน้ำก่อนกา อาหารพื้นบ้านไทยพวน ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เทศมหาชาติ จุลกฐิน กัณฑ์โดด และประเพณีเดือนห้า และวัฒนธรรมประเพณีที่มีความสำคัญรองลงมาคือ แพทย์แผนไทยพวน ทั้งนี้เพราะภาษาและประเพณีวัฒนธรรมที่กล่าวมานั้น เป็นสิ่งที่สำคัญในการแสดงความเป็นชาติพันธุ์ของตนซึ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนเผ่า

ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของอานนท์ อาภาภิรม (2519) ได้ให้ความสำคัญว่า “ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บอกถึงความเจริญและสิ่งดีงามของชีวิตของผู้คนในแต่ละชุมชน ที่ควรรักษาสืบทอดให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปซึ่งแนวทางของการดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกันกับสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่คงคุณค่าในตัวเองที่หาสิ่งใดมาลบเลือนออกจากสังคมนั้น ๆ ในแต่ละพื้นที่ได้ยากแล้วยังคงซึ่งความสำคัญของตัวเอง แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติเผ่าพันธุ์แสดงถึงชนชาติที่เจริญต้องมีวัฒนธรรมที่เป็นตัวชี้ชัดเจนของตัวเองเสมอ และงานวิจัยของ หทัยรัตน์ บุณโยปัษฎัมภ์ และ เบ็ญจรัศม์ มาประณีต (2558) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวน ของคณะกรรมการบริหารศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง จังหวัด นครนายก ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนของคณะกรรมการบริหารศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง มาจากความเป็นชาวไทยพวนซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพวนมาแต่กำเนิด มีบิดาและ/หรือมารดาเป็นชาวไทยพวน ที่ตั้ง รกรากถิ่นฐานที่อำเภอปากพลี การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมีพื้นฐานมาจากความสำนึกในรากเหง้าของคนใน ชุมชน กระตุ้นความรู้สึกพร้อมที่จะอนุรักษ์และสืบสานมรดกความรู้ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและแนวปฏิบัติตามวิถีของชุมชนจากบรรพบุรุษมิให้สูญหายไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรม และความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมฟื้นฟูในลักษณะการจัดตลาดนัดวัฒนธรรมและประเพณี ใช้การเสวนาตามหัวข้อการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นตัวขับเคลื่อน นอกจากนี้มีการจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยคนท้องถิ่น มีการเล่นพื้นบ้านและการแสดงของชุมชนเพื่อร่วมสร้างกิจกรรมนันทนาการในแต่ละครั้ง ซึ่งกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ได้จัด จำนวน 10 ครั้ง ตามประเด็นการเสวนาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีการจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยคนท้องถิ่น มีการเล่นพื้นบ้านและการแสดงของชุมชนเพื่อร่วมสร้างกิจกรรมนันทนาการในแต่ละครั้ง ซึ่งกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน โดยการมีส่วนร่วมของ

ภาครัฐ เอกชนและชุมชน ทั้งนี้เพราะ กระบวนการฟื้นฟูนั้นต้องทำหลายครั้งและต่อเนื่องในประเด็นที่สำคัญ ๆ ผ่านการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วม และงานวิจัยของงานวิจัยของ นิภา พิลาเกิด (2559) ที่พบว่ากระบวนการฟื้นฟูงานแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก เป็นการดำเนินงานที่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ประชาชน เยาวชนและหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ (1) การรวมกลุ่มการฟื้นฟูงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชุมชนบ้านท่ากกแก โดยชาวบ้านและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง (2) ปรับเปลี่ยนช่วงเวลา และในแต่ละปีจะมีการประชุมเพื่อกำหนดวันที่ในการดำเนินงานอีกครั้ง (3) จัดตั้งชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่มกลุ่มมูลม้ง บ้านท่ากกแก (4) การพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน โดยการเพิ่มกิจกรรมขบวนแห่ ทางบกและวงดนตรีพื้นบ้านนำขบวน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าร่วมงานประเพณี (5) การเข้ามามีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐ ก่อให้เกิดการเพิ่มเติมกิจกรรมในการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งอีกหลากหลายกิจกรรม (6) ทำให้งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแกเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดเพชรบูรณ์และ (7) การทำให้เป็นกิจวัตร โดยการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์งานประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

ในส่วนของความร่วมมือ ชาวไทยพวนให้ความร่วมมือร่วมเที่ยวชมกิจกรรมในการจัดกิจกรรมต่างในส่วนของชุมชนและภาครัฐและเอกชนเป็นผู้จัดงานของชุมชนในแต่ละครั้งพร้อมร่วมระดมความคิดเห็นวัฒนธรรมและประเพณีที่ต้องมีการฟื้นฟูแสดงความคิดเห็นจากแบบสอบถามในการแสดงความคิดในการจัดงานชุมชน ประเพณีต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะทุกคนเป็นเจ้าของชุมชน เป็นชาวไทยพวนที่มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นของตนเอง ซึ่งต้องคงความเป็นไทยพวนไว้ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความสำคัญ คือ ประชาชนยอมรับในโครงการนั้นและเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน มีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น ลดความขัดแย้งลงได้ (ณรงค์ ณ เชียงใหม่, 2545) และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมีพื้นฐานมาจากความส านึกในรากเหง้าของคนใน ชุมชน กระตุ้นความรู้สึกพร้อมที่จะอนุรักษ์และสืบสานมรดกความรู้ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและแนวปฏิบัติตามวิถี ของชุมชนจากบรรพบุรุษมิให้สูญหายไป (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2556)

และมีลักษณะเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ กษมา เตรียมพิทักษ์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามแนวคิด 7 Greens ทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก และแนวทางในการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อำเภอปาย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ในการดำเนินนโยบายแผน และโครงการ ในการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านประเพณีและด้านวิถีชีวิตชุมชน เพื่อเป็นการฟื้นฟูการท่องเที่ยวของอำเภอปายให้กลับมามีประสิทธิภาพดังเดิม หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต และแนวคิดของ กิติมา ปรีดีดิลก (2524) ได้กล่าว คนในชุมชนหากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชนแล้วย่อมเกิดการยอมรับของคนในสังคม ทั้งการเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรม การจำหน่ายเลือกซื้อสินค้า และสาธิตวัฒนธรรมประเพณีต่างล้วนทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นแรงกระตุ้นอย่างหนึ่งที่ทำให้สังคมความเป็นอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมกลับมาสู่ชุมชนอีกครั้ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยพวนในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า ผลการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวนที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน คือ การซื้อสินค้าในงานกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ขายสินค้าให้กับผู้จำหน่ายสินค้าในงานกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและ

ประเพณีชาวไทยพวน รับจ้างมาแสดงสาธิตวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวนซึ่งในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นย่อมได้รับความร่วมมือกับชุมชนและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จากแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความผูกพัน ความเป็นชนเผ่าที่มาจากที่เดียวกัน ย่อมตระหนักถึงความสำคัญในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี จึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมและทำให้เกิดมีรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ดังที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ได้กล่าวว่า “บุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการบำรุง รักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีชาวไทยพวนในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวนในระดับมาก การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ด้วยวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวไทยพวน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่งผลถึงความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนช่วยให้สังคมความเป็นอยู่ในชุมชนดีขึ้น การจัดการทางด้านวัฒนธรรมย่อมเกิดจากคนในชุมชนที่เป็นมีส่วนกระตุ้นให้เศรษฐกิจในชุมชนไปในทิศทางที่ดีและที่สำคัญความพึงพอใจจากการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งทำให้คนในชุมชนพอใจ ส่งผลทำให้การฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี บางอย่างที่เลือนหายไปหรือลดความสำคัญลง ให้มีการอนุรักษ์และสืบทอดกันให้ได้อย่างเร็วขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความหวงแหนและความผูกพันในวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของชาติพันธุ์ เมื่อมีกาสได้แสดงออกและมีส่วนร่วมจึงก่อให้เกิดความพึงพอใจ ที่ได้คิด ได้มีส่วนร่วมทั้งการวางแผนและการแสดงออกดังที่ Strauss & Sayless (1960) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ตาม หน่วยงานหรือองค์กรและ) สอดคล้องแนวคิดของ กิติมา ปรีดีดิลก (2524) ได้กล่าว ว่าคนในชุมชนหากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชนแล้วย่อมเกิดการยอมรับของคนในสังคม ทั้งการเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรม การจำหน่ายเลือกซื้อสินค้า และสาธิตวัฒนธรรมประเพณีต่างล้วนทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นแรงกระตุ้นอย่างหนึ่งที่ทำให้สังคมความเป็นอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมกลับมาสู่ชุมชนอีกครั้ง

สรุป

สรุปการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยที่ต้องฟื้นฟูจากการทำ Focus Group มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เช่น ภาษา การเล่นพื้นบ้าน อาหาร เครื่องแต่งกาย ประเพณีทางศาสนา และวัฒนธรรม ประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิมของชาติพันธุ์ชาวไทยพวน ซึ่งต้องการการฟื้นฟูให้คงอยู่ ด้วยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของการบริหารจัดการร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในกิจกรรมตลาดนัดวัฒนธรรม โดยมีการเสวนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยพวน ผลัดเปลี่ยนกันไป ซึ่งแต่ละครั้งจะมีกิจกรรมการออกร้าน การนันทนาการและการให้ความรู้ควบคู่กันไป สำหรับผู้ที่มาร่วมงาน ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในระดับหนึ่งจากการซื้อขายสินค้าและได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนในวัฒนธรรม ประเพณีจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และ ประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชาวไทยพวน อำเภอศรีสัชนาลัยยังคงความเป็นชาติพันธุ์ในการอนุรักษ์และหวงแหน วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของตน โดยเฉพาะภาษา และวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ควรนำไปใช้ดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หรือหลักสูตรฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยพวน จะสามารถอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ได้

2. การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมและ ความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมผ่านการจัดตลาดนัดวัฒนธรรมและประเพณี ใช้การเสวนาตามหัวข้อการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งเป็นตัวขับเคลื่อน พร้อมทั้งมีการออกร้านจำหน่ายสินค้า การแสดง นันทนาการและการให้ความรู้แก่ผู้มาท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ควรนำไปใช้ดำเนินการในการวางแผน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทยพวนให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

3. การศึกษาผลการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า การกระตุ้น ส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน 3 ด้านที่สูงสุด ได้แก่ ซื้อสินค้าในงานกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ขายสินค้าให้กับผู้จำหน่ายสินค้าในงานกิจกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำไปดำเนินการ ส่งเสริมการขายหรือจัดตั้งชุมชนุม สหกรณ์ หรือกลุ่มแม่บ้านในการผลิต จำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวไทยพวน

4. ผลจากการการศึกษาความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรท้องถิ่นที่ควรนำไปใช้ดำเนินการ ในการจัดทำโครงการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือถนนคนไทยพวน เชิญชวนอนุรักษ์ด้วยใจ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดสนใจหลายด้าน และควรทำให้เป็นระบบ มีเวทีหลายเวทีสำหรับที่จะอนุรักฟื้นฟูและส่งเสริม กระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป (ต้องเกี่ยวเนื่องต่อยอดจากบทความนี้)

1. การศึกษาลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยที่ต้องฟื้นฟูนั้นในการทำวิจัยควรมีข้อมูลที่หลากหลายทั้งแหล่งที่มาของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ อีกทั้งการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีที่เลือนหายไปจากชุมชนและสังคมในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูวัฒนธรรมดังกล่าวให้อยู่ในสังคมชาวไทยพวนต่อไป

2. การศึกษาความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นั้นในความร่วมมือของคนในชุมชนทั้งด้านการให้ข้อมูล การมีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีควรมีความหลากหลายของคนในชุมชนซึ่ง

ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้านและคนชุมชนหลายหลายวัย อายุ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลและนำไปสู่ขั้นตอนการวิจัย

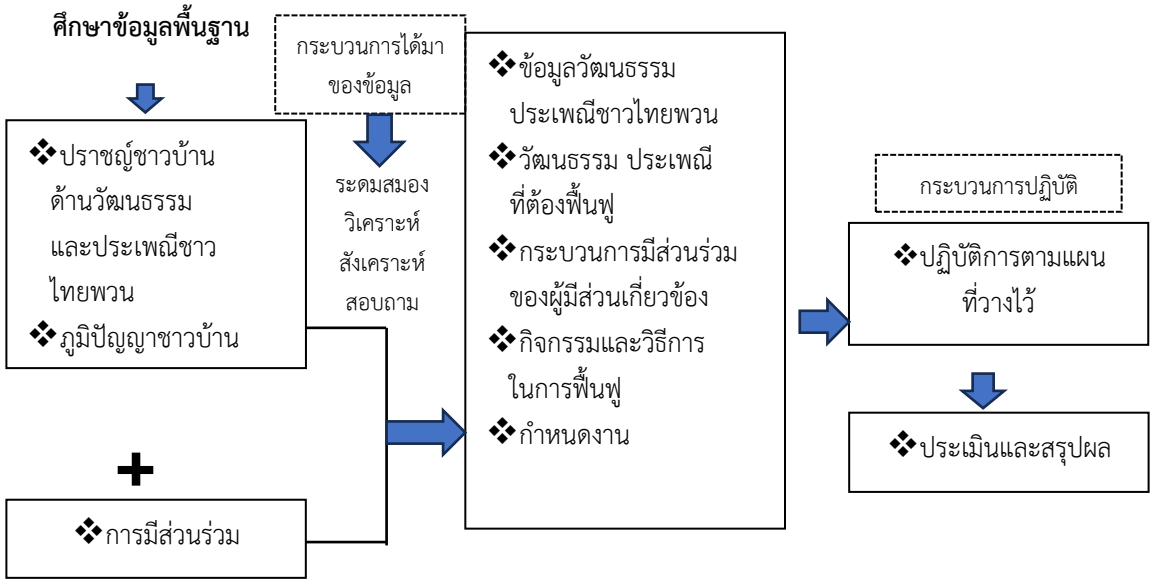
3. การศึกษาผลการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน: อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ในการจัดกิจกรรมนั้นผลของการจัดกิจกรรมจะส่งผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจควรมีการระบุด้านเศรษฐกิจให้มีความชัดเจนในแต่ละด้าน

4. การศึกษาความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม และประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งในการสำรวจความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมมีความสำคัญและส่งผลสะท้อนถึงการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม แบบสอบถามควรมีคำถามที่มีข้อมูลครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้นเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

5. การทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชุน ในครั้งต่อไปนั้น ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลและอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่เพิ่มเติม เช่น แนวความคิดความพึงพอใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเปลี่ยนแปลงกระแสทางวัฒนธรรม และการจัดการความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ และแนวความคิดเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากราชการและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่ที่เป็นสถานที่ ท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการเกิดผลกระทบด้านลบในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยนี้พบว่า การดำเนินงานฟื้นฟูวัฒนธรรมหรือสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่เพียงแต่อาศัยนโยบายการบริหารและการดำเนินงานจากทางภาครัฐเท่านั้น แต่ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชน งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานฟื้นฟูกิจกรรมชุมชนให้มีความชัดเจนในแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น จากการศึกษาและการทำวิจัยได้สรุปเป็นแผนภูมิการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

แผนภาพที่ 1 กระบวนการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีชาวไทยพวน : อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2556). ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

กษมา เตรียมพิทักษ์. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปายจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติมา ปรีดีดิลก. (2524). ทฤษฎีการบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.วารสารรูสมิแล, 23(2-3), 1-7.

นิภา พิลาเกิด. (2559). กระบวนการฟื้นฟู “แห่ปราสาทผึ้ง” บ้านท่ากกแก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. (1 มีนาคม 2559). ร า ช กิ จ จ า นุเบกษา, เล่ม 133 ตอนที่ 19 ก, น. 1 – 9.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (ม.ป.ป.). บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล. เข้าถึงเมื่อ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568. จาก https://ird01.stou.ac.th/researchlib/uploads/2562_019/%E0 %B8%9A% E0%B8% 97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%204.pdf.

วัลยา นามธรรม. (2566). ไทยพวน. เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://ethnicity.sac. or. th/database-ethnic/179/.

สาธรพิพิธภัณฑ์ผ้าทองคำ. (ม.ป.ป.). ประวัติชาวไทยพวนศรีสัชนาลัย. เข้าถึง เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568. จาก http://www.sathorngoldtextilemuseum.com/thai-phuan-history.html

หทัยรัตน์ บุณโยปัษฎัมภ์ และ เบ็ญจรัศม์ มาประณีต. (2558). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนของคณะกรรมการบริหารศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝั่งคลอง จังหวัด นครนายก. วิทยานิพนธ์ คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อานนท์ อาภาภิรม. (2519). สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

เอกพงษ์ สารน้อย และ สุกานดา สารน้อย. (2563). ปัญหากฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ ส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(2), 18-31.

Strauss, A. & Sayless, H. (1960). Personal: The Human Problem of Management. New York: Prentice – Inc. Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

The Relationship Between Transformational Leadership of School Administrators and School Effectiveness Under the Trang Primary Educational Service Area Office 1

ทศพร มากสอน
Thodsaphon Makson
จรัส อติวิทยาภรณ์
Jarus Atiwittayaporn
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
Thodsaphon.mak033@hu.ac.th

Received: 24 February 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 2 ตอน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.962 และ 0.967 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่าว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.307 , S.D. = 0.530) และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการสร้างบารมี ด้านการเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงดลใจ และด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญาตามลำดับ 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.314 , S.D. = 0.612) และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก และความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา

ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .886)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ประสิทธิผล, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the objectives: 1) to study the level of transformational leadership of school administrators under Trang Primary Educational Service Area Office 1 2)to study the level of effectiveness of educational institutions under Trang Primary Educational Service Area Office 1, and 3) to study the relationship between transformational leadership of school administrators and the effectiveness of educational institutions under Trang Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2024. The sample consisted of 302 persons. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with 2 parts, with a reliability value of 0.962 and 0.967. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean score, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research results found that:

1) Transformational leadership of school's administrators, Under Trang Primary Edu cational Service Area Office 1. In overall were at high level ($\bar{x}$ = 4.307 , S.D. = 0.530) and all individual aspects were at high level. In descending orders, Idealized influence, Individualized consideration, Inspirational motivation, and Intellectural stimulation. 2) School's effectiveness ,Under Trang Primary Educational Service Area Office 1.In overall were at hight level ($\bar{x}$ = 4.314 , S.D. = 0.612) and all individual aspects were at high level. In descending orders ,to produce student with high learning achievement, to resolve internal, to develop student's positive attitude, and to adjust and develop 3) The relationship between the Transformational leadership of school administrators and effectiveness of schools are in positive direction at a high level (r = 0.886) at statistical significance of 0.01.

Keywords: Transformational Leadership, Effectiveness, Educational Institutions

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเน้นถึงสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซับซ้อน และคาดการณ์ได้ยากในศตวรรษที่ 21 แม้ว่าประเทศจะมีการพัฒนาการศึกษาที่ดีขึ้นจากนโยบายสนับสนุนการเรียนฟรี 15 ปีของรัฐ แต่ปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษาคือ คุณภาพของการศึกษา ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

คุณลักษณะ และทักษะที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่นอกจากนี้ ระบบการบริหารจัดการการศึกษายังขาดประสิทธิภาพในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการลดลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการแข่งขันสูงขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เชื่อมโยงโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นทางออกสำคัญในการให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเพราะเป็นภาวะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งวิมลพรรณ ช่างคิด (2560) กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะช่วยเสริมสร้างแรงกระตุ้นและความกระตือรือร้นในการทำงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล พร้อมทั้งสามารถเลือกใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล เพื่อจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและทำงานร่วมกันอย่างเสียสละเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จในองค์กร และสุภาภรณ์ เทียนดำ (2565) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า ต้องผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้ตาม รู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สร้างบรรยากาศความเป็นมิตร มีความเป็นประชาธิปไตย โดยผู้บริหารให้ความใส่ใจสนใจอย่างจริงใจ การสร้างความไว้วางใจจึงเป็นรากฐานของความสำเร็จที่ยั่งยืน เป็นผู้นำในการลงมือปฏิบัติพาคณะครูขับเคลื่อนสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นดึงศักยภาพ สนับสนุนการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในองค์กรให้สูงขึ้น รวมถึงการช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ช่วยกันสรรค์สร้างโรงเรียนจนกลายเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรในทางที่ดีขึ้นตามที่มุ่งหวังไว้ ขณะที่ จิระเดช สวัสดิภักดิ์ (2562) กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือการกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีพลังและชีวิตชีวา โดยการส่งเสริมทัศนคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ซึ่งจะทำให้ผู้ตามสามารถมองเห็นภาพอนาคตที่สดใสและมีแรงบันดาลใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ตามสามารถมองข้ามผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร และเสริมสร้างความผูกพันกับเป้าหมายระยะยาวได้อย่างมั่นคง อีกทั้ง สุกัญญา เตจ๊ะ (2564) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการทำงาน เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถสร้างความพึงพอใจและมีอิทธิพลต่อผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารและครูจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน กระบวนการคิด และวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาและความสำเร็จในอนาคต นอกจากนี้ อรอุมา ศรีประทุมวงศ์ (2563) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อความคิดและสามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ตาม ทำให้ทุกคนยอมรับและพร้อมที่จะทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจในการทำงาน โดยมีการมองเห็นและผูกพันกับวิสัยทัศน์ของผู้นำอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในการนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และสามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมและปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ระดับเขตพื้นที่การศึกษากับระดับประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มี

คะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ การที่คะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นของสถานศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จตามต้องการ ซึ่งเป็นความท้าทายของผู้บริหารที่จะต้องบริหารจัดการ โดยนอกจากด้านผลสัมฤทธิ์แล้ว การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาให้มีคุณภาพได้

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเอง รวมถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนของครูตามจำนวนประชากรของขนาดสถานศึกษา ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ โดยโครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ โดยใช้ทฤษฎีของ เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ1. การสร้างบารมี 2. การสร้างแรงดลใจ 3. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา 4. การเข้า

ใจความเป็นปัจเจกบุคคล ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ โดยใช้ทฤษฎีของ เกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1. ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2. ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา 4. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาโดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท โดยแบ่งระดับการปฏิบัติออกเป็น 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อและรายด้าน แล้วนำไปแปลความหมายตามแนวคิดบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การสร้างบารมี	4.320	0.558	มาก
2. การสร้างแรงดลใจ	4.304	0.539	มาก
3. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา	4.294	0.470	มาก
4. การเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล	4.311	0.553	มาก
รวม	**4.307**	**0.530**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.307, S.D. = 0.530) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างบารมี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.320, S.D. = 0.558) รองลงมาคือด้านการเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{x}$ = 4.311, S.D. = 0.553) ด้านการสร้างแรงดลใจ ($\bar{x}$ = 4.304, S.D. = 0.539) และด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.294, S.D. = 0.470)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวม

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ความคิดเห็น

	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	4.328	0.603	มาก
2. ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.316	0.626	มาก
3. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.294	0.581	มาก
4. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.318	0.637	มาก
รวม	4.314	0.612	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.314, S.D. = 0.612) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.328, S.D. = 0.603) รองลงมาคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.318, S.D. = 0.637) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{x}$ = 4.316, S.D. = 0.626) และความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.294, S.D. = 0.581)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	**รวม (Y)**
1. การสร้างบารมี (X_1)	.622**	.653**	.654**	.602**	.734**
2. การสร้างแรงดลใจ (X_2)	.698**	.710**	.723**	.629**	.798**
3. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (X_3)	.781**	.745**	.783**	.704**	.869**
4. การเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	.797**	.736**	.694**	.718**	.853**
รวม (X)	.790**	.774**	.774**	.724**	.886**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 1 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01(r = .886**) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร

สถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างบารมีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงดลใจ และด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงออกให้เห็นถึงการทำให้บุคลากรมีความเคารพนับถือเชื่อมั่นศรัทธา และให้การเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล มีการวางแผนพัฒนา และมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน มีวิธีการในการกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานร่วมกัน และทุ่มเทการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ สามารถถ่ายทอดความคิดที่สำคัญในเรื่องของอุดมคติ ความเชื่อ และค่านิยมการปฏิบัติงาน มีการตัดสินใจในการบริหารงานโดยคำนึงถึงถึงเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา สิริอำนวยศักดิ์ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนิศราภรณ์ ชาติโสม (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุภาภรณ์ เทียนดำ (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา เตจ๊ะ (2564) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรพล ธรรมมา (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ อินดี (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก และความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 สามารถทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา และสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนติทางบวก สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาให้เข้ากับสภาพแวดล้อม รวมทั้ง

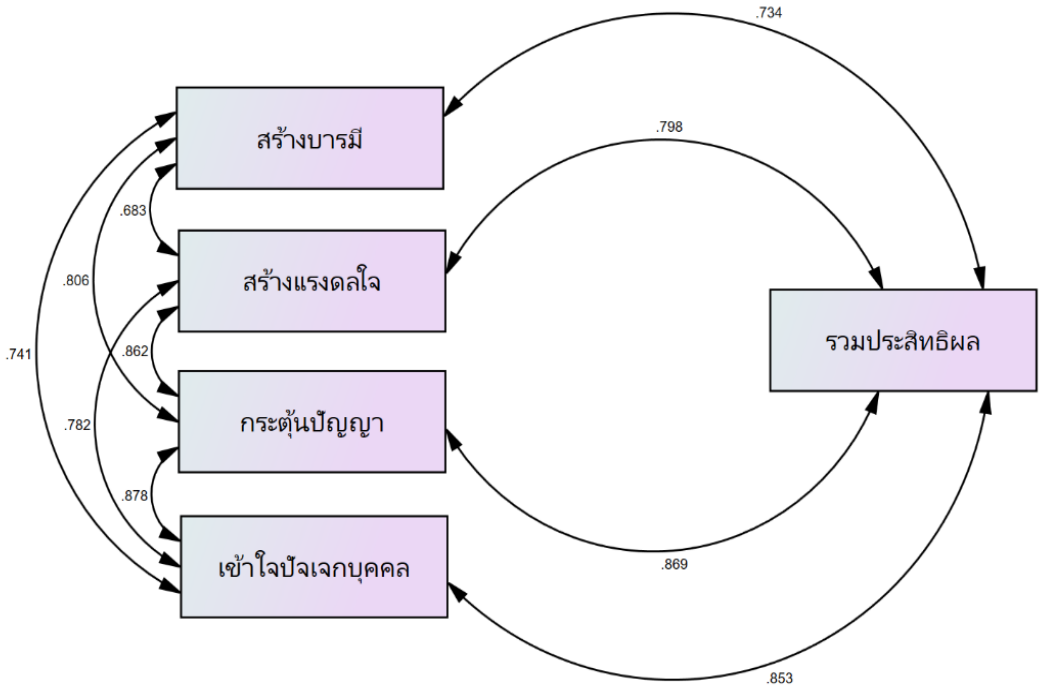
สามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของ พชรพล ธรรมมา (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษา ของยุพา สิริอำนวยศักดิ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 โดยระดับประสิทธิผลของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ นิศราภรณ์ ชาติโสม (2562) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธินันท์ วัฒนาพินิจสาคร (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product moment Correlation Coefficient) พบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .886) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อดิเทพ เส็งสาย (2565) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม มีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือคล้อยตามกัน กล่าวคือ หากผู้บริหารแสดงออกภาวะผู้นำ ผู้บริหารปฏิบัติงานตามสถานภาพ และมีความรับผิดชอบในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ การกำหนด นโยบาย วางแผนการจัดการศึกษา การควบคุม การส่งเสริมความสัมพันธ์กับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ก็จะมีผลทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากตามไปด้วย และสอดคล้องกับ พชรพล ธรรมมา (2562) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผล ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา สิริอำนวยศักดิ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3

พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับการศึกษาของ นิศราภรณ์ ชาติโสม (2562) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในภาพรวม พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา มีความสัมพันธ์ (ค่า r) กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในภาพรวมมากที่สุด (r = .869) รองลงมาคือด้านการเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงดลใจและด้านการสร้างบารมีมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นจึงมีความสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อที่จะทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นไปใน

ทิศทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ ด้านที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษามากที่สุด คือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา รองลงมาคือด้านการเข้าใจความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงดลใจและด้านการสร้างบารมี นำไปสู่ประสิทธิผลของสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

สรุป

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญามากที่สุด

1.2 สถานศึกษาควรพัฒนากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการเรียนรู้และสร้างความสำเร็จทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์และการพัฒนาสังคม พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนตามระเบียบวินัยของโรงเรียนและมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาให้มีระดับที่สูงขึ้นได้ เป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความแตกต่าง หลากหลาย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลสูงขึ้น

2.2 ควรศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับจากครู ชุมชนและหน่วยงานภายนอก ซึ่งสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงโดยศึกษาในรูปแบบของกรณีศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จิระเดช สวัสดิภักดิ์. (2562). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุริยสานน์.

นิศราภรณ์ ชาติโสม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยบูรพา.

พชรพล ธรรมมา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พุทธินันท์ วัฒนาพินิจสาคร. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ยุพา สิริอำนวยศักดิ์. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

วิมลพรรณ ช่างคิด. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศิริรัตน์ อินดี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

สุกัญญา เตจ๊ะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุภาภรณ์ เทียนดำ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

สุกัญญา เตจ๊ะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36.

งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุภาภรณ์ เทียนดำ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก

อดิเทพ เส็งสาย. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร

อรอุมา ศรีประทุมวงศ์. (2563) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสารมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

Creative Leadership Of Administrators Affecting Teacher Performance Motivation In Schools Under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 2

กัญญาณัฐ ถาจัน
Kunyanut Thajun
อดิศร ศรีเมืองบุญ
Adisorn Srimuangboon
ศศิรดา แพงไทย
Sasirada Paengthai
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pitchayabundit college
E-mail:
kayyanaththacan@gmail.com

Received: 10 March 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจของครู และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 285 คน ได้จากสูตรของ Krejcie and Morgan ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากร เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านผู้นำของผู้นำ, ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 73.90

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ: $\hat{Y} = .534 + .723X_6 + .426X_3 - .298X_4$
สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน: $Z = .728ZX_6 + .468ZX_3 - .342ZX_4$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, แรงจูงใจในการทำงานของครู, เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the level of creative leadership among school administrators, 2) examine the work motivation of teachers in schools under the jurisdiction of the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office 2, 3) explore the relationship between administrators' creative leadership and teachers' motivation, and 4) Study of creative leadership of school administrators that affects teachers' motivation in schools under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Nong Bua Lamphu. This study employed a quantitative research methodology. The sample consisted of 285 participants, determined using Krejcie and Morgan's formula, and selected through stratified random sampling proportional to the population. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The results revealed that: 1) The overall level of creative leadership among school administrators was high. 2) Teachers' work motivation in schools was also found to be at a high level. 3) There was a statistically significant positive correlation between administrators' creative leadership and teachers' work motivation at the .01 level. 4) The variables that significantly predicted teachers' work motivation included leadership qualities, creativity and innovation, and teamwork. These variables accounted for 73.90% of the variance in motivation.

The predictive equation in raw scores is:

$\hat{Y} = .534 + .723X_6 + .426X_4 - .298X_4$

The predictive equation in standardized scores is:

$Z = .728ZX_6 + .468ZX_3 - .342ZX_4$

Keywords: Creative Leadership, Teachers' Work Motivation, Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 บัญญัติไว้ในหมวด 7 เกี่ยวกับครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 “ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง” ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 กล่าวว่า “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในแผนการศึกษาแห่งชาติเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมคุณภาพ โดยยกระดับคุณภาพคน เพื่อส่งเสริมศักยภาพให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2564) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษา ให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบ การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้อง กับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ โดยให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักซึ่งมีประชากรวัยเรียนมากที่สุดที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและท้าทาย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน ในขณะเดียวกัน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาไทยเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งการปฏิรูปการศึกษา การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่นและสร้างสรรค์มากขึ้น ขณะเดียวกัน ครูก็ต้องเผชิญกับความกดดันในการพัฒนาทักษะใหม่ๆ และปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางในการดำเนินงานต่างๆให้ บรรลุตามเป้าหมายที่ชัดเจน มีความรอบรู้ในทางวิชาการ มีความคิดริเริ่มใหม่ๆ และส่งเสริมการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรการพัฒนาผู้เรียนและมีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆที่จะเอื้ออำนวยต่อการศึกษา (เพ็ญนภา ศรีภูธร, 2562) การแก้ปัญหา คุณภาพของการศึกษามีความจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้กับครู ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องดูแลเอาใจใส่ให้ครูมุ่งมั่น ตั้งใจทำหน้าที่ในการสอนอย่างสม่ำเสมอ และจำเป็นต้องสร้าง ระบบการตอบแทนครูที่มีประสิทธิภาพผลที่ตามมาก็คือครูจะมีแรงจูงใจในการสอนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อาศัยความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ในโรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน โดยการแสดงบทบาทภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยหลักการ 10 ประการ คือ 1) การเรียนรู้แบบทีม 2) มองครูว่าเป็นผู้นำการไว้วางใจ 3) สนับสนุนความคิดริเริ่ม 4) คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ 5) ให้ความสนใจกับคน 6) ให้ความสำคัญกับคน 7) สร้างเครือข่ายให้เกิด การสื่อสารแบบสองทาง 8) เอาใจใส่ใกล้ชิด 9) กระจายอำนาจการตัดสินใจ และ 10) มีความสามารถสูงในการปฏิบัติภารกิจอยู่ท่ามกลางสภาวะ

แวดล้อมที่ไม่แน่นอน (จุฑาธิปต์ ทัพไทย, 2560) สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิลันธน์ วีระภัทรกุล (2560) กล่าวว่า องค์กรที่จะประสบผลสำเร็จจะ ต้องดำเนินงานโดยใช้ความรู้เป็นฐานมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หรือมีแนวคิดทางบวกเพื่อเป็นช่องทาง ในการพัฒนาตนเข้าสู่ความเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ โดยมีหลักการ 10 ประการ คือ 1) เป็นผู้นำการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม 2) การมีทัศคติเชิงบวก 3) เป็นผู้นำที่มีความไว้วางใจ 4) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 5) เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการทำงานและมีความเป็นผู้นำของผู้นำที่ดี 6) เป็นผู้นำสร้างแรงจูงใจให้ความสำคัญต่อลูกค้า 7) เป็นผู้นำการสร้างเครือข่ายการสื่อสารแบบสองทาง 8) เป็นผู้นำสัมพันธภาพและความใกล้ชิด 9) เป็นผู้นำกระจายอำนาจและการตัดสินใจ และ10) เป็นผู้นำบริหารความสี่ยง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึง มีความสำคัญอย่าง ยิ่งต่อองค์กรในการบริหารให้องค์กรมีความก้าวหน้า และมีความเจริญรุ่งเรืองขององค์กรมีความสามารถในการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า และสร้างวัฒนธรรมใหม่อย่างกว้างขวาง ซึ่งเหมาะสมกับ ปัจจุบันและในอนาคตอย่างยิ่ง

ปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาขาดแคลนครู ครูยังต้องรับงานพิเศษที่นอกเหนือจากการสอน จึงเป็นปัญหากับคุณภาพการสอนการปฏิบัติงาน จนทำให้คุณภาพในการจัดการเรียนรู้และจัดการศึกษามีคุณภาพที่ด้อยลง หากครูผู้สอนหมดหวังหรือหมดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานก็จะลดลง ดังนั้นหากครูมีขวัญกำลังใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดีก็ย่อมส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติงานที่อย่างเต็มกำลังและเต็มความสามารถ (อรสา เพชรนุ้ย, 2560) หากครูได้รับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุความต้องการของตนเองแล้วก็จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนและสถานศึกษาตามมาด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาการศึกษา การมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่กระตุ้นให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและเกิดผลดีต่อนักเรียนและสังคมโดยรวม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำงานของครูเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในยุคอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,114 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 106 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,008 คน จากทั้งหมด 102 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan, (1970) ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อกำหนดสัดส่วนของสถานศึกษา โดยแบ่งขนาดโรงเรียนเป็น 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดสัดส่วนของสถานศึกษาในแต่ละอำเภอที่สถานศึกษาในสังกัดของแต่ละโรงเรียน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) มาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็นตามตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น สถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานขนาดของโรงเรียนและวุฒิการศึกษามีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 แบ่งเป็น 6 ด้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 แบ่งเป็น 6 ด้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยรวมทั้งตัวอย่างเครื่องมือใดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ส่งผลต่อ แรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พร้อม ทั้งกำหนดลักษณะที่ต้องการวัด

3.2 เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการ จากนิยามเชิงปฏิบัติการนำมาสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการวัดพฤติกรรม ต่างๆ โดยศึกษาลักษณะการสร้างข้อคำถามจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบบวัดและแบบสอบถามที่ได้วิจัยในเรื่องคล้ายกัน โดยปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติ

3.3 นำแบบสอบถามแต่ละฉบับที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณา ตรวจสอบแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามฉบับร่างพร้อมนิยามเชิง ปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จำนวน

3 ท่าน เพื่อ พิจารณาตรวจสอบลักษณะข้อคำถาม ความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ความตรงเชิง เนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีการให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามศัพท์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามศัพท์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามศัพท์

3.5 วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (ค่า IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยใช้สูตร Index of Item Objective Congruence (สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2551) พบว่า ในการประเมินความสอดคล้องของ แบบสอบถาม ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 36 ข้อ และด้านแรงจูงใจในการทำงานของครู ในโรงเรียนทั้ง 48 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.0

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อขอทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมลู เพื่อการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิตถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความมอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยเสนอต่อผู้บริหาร สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนที่จะเก็บ รวบรวมข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.3 จัดเตรียมแบบสอบถามให้มีจำนวนมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผสู้อนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำรองในกรณีเกิดการสูญหายหรือการตอบไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.5 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแล้วคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean : $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's สถิติทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples t - test) สถิติค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในกรณีพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe-Method) และการ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlations Coefficient)

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

5.1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

5.1.2 ค่าเฉลี่ย (mean)

5.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.1.4 สถิติเพื่อการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coeffient) 2) การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation's analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.2 สถิตที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่

5.2.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.2การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (Analysisof Variance,: ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนแบบ (Stepwise multiple regression analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปผล ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้นำของผู้นำ รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่มีผลเป็นลบ คือ ด้านการทำงานเป็นทีม

2. แรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ระดับแรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์ในองค์กร รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จของงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเงินเดือนสวัสดิการและการให้รางวัล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านผู้นำของผู้นำกับแรงจูงใจในการทำงานของครูด้านความสัมพันธ์ในองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมกับแรงจูงใจในการทำงานของครูด้านความสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีม กับแรงจูงใจในการทำงานของครูด้านเงินเดือนสวัสดิการและการให้รางวัล มีความสัมพันธ์เชิงลบ

4. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณและสมการพยากรณ์แรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จากตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้แก่ ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการผู้นำของผู้นำ ด้าน

การมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีม แสดงว่าเมื่อนำตัวพยากรณ์ทั้งหมด 3 ตัว มาพยากรณ์ผลลัพธ์แรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า สามารถพยากรณ์ได้ โดยมีสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ร้อยละ 73.90 (R^2 =.739) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ทังหมดในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรพยากรณ์มี่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานสูงสุด คือ ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการผู้นำของผู้นำ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β = .728) มีค่าบวก หมายความว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการผู้นำของผู้นำสูงขึ้น ผลลัพธ์ของแรงจูงใจในการทำงานของครูก็จะสูงขึ้นด้วย รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β = .468) มีค่าบวก หมายความว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสูงขึ้น ผลลัพธ์ของแรงจูงใจในการทำงานของครูก็จะสูงขึ้นด้วย และมีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β = -.342) มีค่าเป็นลบ หมายความว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมสูงขึ้น ผลลัพธ์ของแรงจูงใจในการทำงานของครูก็จะต่ำลง

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .534 + .723_{X6} + .426_{X3} - .298_{X4}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = .728Z_{X6} + .468Z_{X3} - .342Z_{X4}$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผลการศึกษาที่พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากด้านผู้นำของผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้นำในปัจจุบันตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างผู้นำทั้งด้านทักษะต่างๆ และด้านกรอบความคิด (Mindset) ซึ่งการสร้างผู้นำด้านทักษะต่างๆ ได้แก่ ความตระหนักรู้วัฒนธรรมและบรรยากาศ ความสามารถ ด้านเทคโนโลยี ความสามารถทางสติปัญญา มีทักษะการวินิจฉัย การตัดสินใจที่ชาญฉลาด ความสามารถในการแก้ปัญหาและความเข้าใจการเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิรดา แพงไทย และคณะ (2562) ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 มี 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ คือ (1) การสร้างวิสัยทัศน์ (2) การสื่อสารวิสัยทัศน์ (3) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) ด้านผู้นำของผู้นำ คือ (1) ความตระหนักรู้วัฒนธรรมละบรรยากาศ (2) ความสามารถด้านเทคโนโลยี (3) ความสามารถทางสติปัญญา และ 3) ด้านคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือ (1) สร้างสรรค์นวัตกรรม (2) ประยุกต์ใช้นวัตกรรม (3) ความท้าทาย (4) ความยืดหยุ่นและจินตนาการ

2. แรงจูงใจในการทำงานของครู โดยรวมอยู่ระดับมาก คือ ด้านความสัมพันธ์ในองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

สะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างแรงจูงใจให้กับครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน บริบทของสถานศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องงานวิจัยของ นภัสวรรณ กล้าหาญ (2564) ชี้ให้เห็นว่า บรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและ การสนับสนุนซึ่งกันและกันส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู

3. อภิปรายความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการทำงานของครู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผู้นำของผู้นำกับด้านความสัมพันธ์ในองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้นำกับความสัมพันธ์ในองค์กรเป็นปัจจัยเชิงพลวัตที่ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำด้านต่างๆและเอื้อต่อการ สร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร อย่างต่อเนื่องสอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัสวรรณ กล้าหาญ (2564) ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนจากผู้นำส่งผลต่อบรรยากาศการทำงานและ ประสิทธิภาพขององค์กร

4. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการทำงานของครู มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมกับด้านความสำเร็จของงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จของงาน โดยเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนา ประสิทธิภาพการทำงานของครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา

5. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการทำงานของครู มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านเงินเดือนสวัสดิการและการให้รางวัล มีความสัมพันธ์เชิงลบ สะท้อนให้เห็นว่าการที่ภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการทำงานเป็นทีมส่งผลทางลบต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอาจเนื่องมาจาก 1) ความซับซ้อนของการทำงานเป็นทีม การมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมมากเกินไปอาจทำให้บุคลากรรู้สึกว่าผลงานส่วนบุคคล ไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร และบางครั้งการต้องรอการตัดสินใจร่วมกันของทีมอาจทำให้งานล่าช้า ส่งผลต่อแรงจูงใจ ในการทำงาน 2) ความขัดแย้งระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับการทำงานเป็นทีม เมื่อต้องทำงานเป็นทีม บุคลากรอาจรู้สึกว่าความคิดสร้างสรรค์ส่วนบุคคลถูกจำกัด และการต้องประนีประนอมความคิดกับสมาชิกในทีมอาจลดทอนความกระตือรือร้นในการนำเสนอความคิดใหม่ๆ 3) ความท้าทายในการบริหารจัดการ ผู้นำอาจให้ความสำคัญกับ กระบวนการกลุ่มมากเกินไป จนละเลยการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล และการประเมินผลงานในรูปแบบทีมอาจไม่สะท้อนความทุ่มเทของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Anderson (2023) เรื่อง "Creative Leadership in Educational Institutions" ที่พบว่า แม้การทำงานเป็นทีมจะมีความสำคัญในสถานศึกษา แต่การเน้นย้ำมากเกินไปอาจส่งผลให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรู้สึกว่าไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในรูปแบบที่ยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดของแต่ละบุคคล ควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ทั้งในระดับบุคคลและระดับทีม

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปผล ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน

ผู้นำของผู้นำ รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่มีผลเป็นลบ คือ ด้านการทำงานเป็นทีม

2. แรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ระดับแรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์ในองค์กร รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จของงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเงินเดือน สวัสดิการและการให้รางวัล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ใน ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านผู้นำของผู้นำกับแรงจูงใจในการทำงานของครูด้านความสัมพันธ์ในองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวก สูงสุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมกับ แรงจูงใจในการทำงานของครูด้านความสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีมกับแรงจูงใจในการทำงานของครูด้านเงินเดือน สวัสดิการและการให้รางวัล มีความสัมพันธ์เชิงลบ

4. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณและสมการพยากรณ์แรงจูงใจในการทำงานของครูใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จากตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา

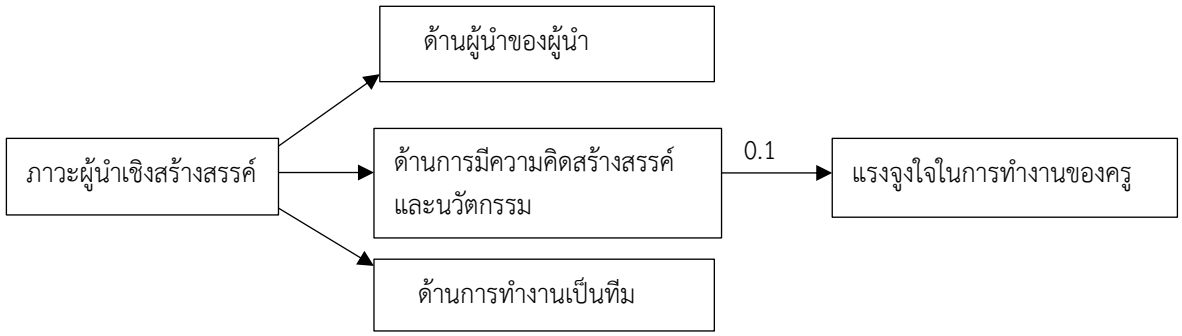
4.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 ได้แก่ ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านผู้นำของผู้นำ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีม แสดงว่าเมื่อนำตัวพยากรณ์ทั้งหมด 3 ตัวมาพยากรณ์ผลลัพธ์แรงจูงใจในการ ทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่าสามารถพยากรณ์ได้ โดยมี สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ร้อยละ 73.90 (R2 =.739) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์ การถดถอยของตัวพยากรณ์ทังหมดในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรพยากรณ์มี่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ในรูปคะแนนมาตรฐานสูงสุด คือ ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านผู้นำของผู้นำ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยใน รูปคะแนนมาตรฐาน (β = .728) มีค่าบวก หมายความว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านผู้นำของผู้นำ สูงขึ้น ผลลัพธ์ของแรงจูงใจในการทำงานของครูก็จะสูงขึ้นด้วย รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และ นวัตกรรม ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β = .468) มีค่าบวก หมายความว่า ตัวแปรภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสูงขึ้น ผลลัพธ์ของแรงจูงใจในการทำงานของครูก็จะสูงขึ้นด้วย และมีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β = -.342) มีค่าเป็นลบ หมายความว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมสูงขึ้น ผลลัพธ์ของแรงจูงใจในการทำงานของครูก็จะต่ำลง

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .534 + .723_{X6} + .426_{X3} - .298_{X4}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = .728Z_{X6} + .468Z_{X3} -.342Z_{X4}$

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) คือ Z มีองค์ประกอบ 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านผู้นำของผู้นำ (X6) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (X3) และด้านการทำงานเป็นทีม (X4) องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครู (Work Motivation) คือ $\hat{Y}$ โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าพยากรณ์ที่ได้จากสมการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 73.90 %

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแรงจูงใจในการทำงานของครู ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสองด้านหลัก (1) การพัฒนาด้านผู้นำของผู้นำ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์กร เพิ่มพูนความสามารถด้านเทคโนโลยีและทักษะทางสติปัญญา ฝึกฝนการวินิจฉัยและตัดสินใจอย่างชาญฉลาดพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (2) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อความคิดใหม่ๆ จัดให้มีเวทีหรือช่องทางการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมระหว่างครู สนับสนุนให้ครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

1.2 การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ผู้บริหารควรดำเนินการ (1) พัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวก จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ส่งเสริมการสื่อสารอย่างเปิดกว้างและให้เกียรติซึ่งกันและกันสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและสนับสนุนซึ่งกันและกัน (2) การยกระดับแรงจูงใจ ออกแบบระบบการยกย่องและให้รางวัลที่ครอบคลุมและเป็นธรรมเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเองและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ สร้างความชัดเจนในเส้นทางอาชีพ

1.3 การปรับกระบวนการทำงานเป็นทีม จากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างการทำงานเป็นทีมกับแรงจูงใจ ควรปรับแนวทาง ออกแบบการทำงานเป็นทีมแบบยืดหยุ่นเคารพและเปิดโอกาสให้ความคิดสร้างสรรค์ส่วนบุคคล สร้างระบบประเมินผลที่สะท้อนทั้งความสำเร็จรายบุคคลและทีม การพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการประเมินและทบทวนกระบวนการบริหารอย่างสม่ำเสมอ เปิดรับฟังข้อเสนอแนะจากครูอย่างจริงใจ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ดังนั้นจึงควรศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของครู ในระดับพื้นที่อื่น ๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหรือโรงเรียนเอกชน เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลและค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของครูในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 ควรศึกษา และสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ ไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษาภาครัฐ ประเภทอาชีวศึกษา หรือ ภาคเอกชน

2.3 ควรมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยคำนึงถึงบริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559). กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

จุฑาธิปต์ ทัพไทย. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สลากกิน แบ่งรัฐบาล อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นภัสวรรณ กล้าหาญ (2564). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้สถานการณ์ในชีวิตจริงร่วมกับการใช้คำถามที่ส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลางของข้อมูล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์. 8(1), 1-12.

บุญชม ศรีสะอาด.(2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาส์น.

ปิลันธน์ วีระภัทรกุล. (2560). รูปแบบพัฒนาภาวะผู้นาเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เพ็ญนภา ศรีภูธร. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศศิรดา แพงไทย และคณะ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6 (7), 3299-3313

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). วิธีการทางสถิติสาหรับการวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2, (2567). เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก https://nb2.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อรสา เพชรนุ้ย. (2560). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสานักงานเขตพื้นที การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิ วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อารีวรรณ ประสาน. (2553). การจัดการความรู้. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2563 จากhttp//www.eme2.dbec.go.th

Anderson, M. (2023). Educational effectiveness in modern universities. Joumal of Higher Education Management. 45(2), 112-128.

Krejcie, R.V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), pp. 607-610.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

Participatory Management Based on The Four Principles of Adhitthadhamma by School Administrators under The Yasothon Primary Educational Service Area Office 2

ณชญาดา เคนสิงห์
Nachayada Keansing
วิมลพร สุวรรณแสนทวี
Vimonporn Suwanseantavee
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus Thailand
Email: nachayada5555@gmail.com

Received: 23 February 2025; Revised: 22 April 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในเป็นแบบสอบถาม มีค่าความตรงระหว่าง 0.67 – 1.00 และความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94

ผลการวิจัย (1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านการตัดสินใจ (2) ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์แตกต่างกัน (3) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ด้านการตัดสินใจ มี 2 แนวทาง ด้านการรับผลประโยชน์ มี 2 แนวทาง ด้านการประเมินผล มี 4 แนวทาง ด้านการดำเนินงาน มี 3 แนวทาง รวม 13 แนวทาง

คำสำคัญ การบริหารแบบมีส่วนร่วม, หลักอธิษฐานธรรม 4, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

Abstract

The objectives of this research are 1) to study participatory management based on the four principles of adhitthadhamma by school administrators under the yasothon primary educational service area office 2, 2) to compare the opinions on participatory management based on the four principles of adhitthadhamma by school administrators under the yasothon primary educational service area office 2, classified by position Education level and work experience, and 3) to gather suggestions on school administrators under the yasothon primary educational service area office 2. The sample group consists of 320 members of educational institution administrators and teachers. The research instrument used is a questionnaire with a five-point Likert scale, ranging from 0.67 to 1.00 for validity, and with a reliability coefficient of .94.

The results showed that (1) Participatory management level according to the 4 Dhamma prayers of educational institution administrators. Under the jurisdiction of the Yasothon Primary Educational Service Area Office 2, the overall level is at a high level. When considering each aspect Arranged from highest to lowest average, including participation in receiving benefits. Participation in operations Participation in evaluation and participation in decision making. (2) Results of comparing the level of opinions towards participatory management according to the 4 prayer principles of educational institution administrators. Classified by position Overall there is no difference. Classified by educational background and work experience Overall, they were significantly different at the .05 level. (3) Guidelines for participatory management according to the 4 principles of aspiration of educational institution administrators. In the aspect of participation in decision making, there are 2 approaches. In the aspect of participation in receiving benefits, there are 2 approaches. In the aspect of participation in evaluation, there are 4 approaches. In the aspect of participation in operations, there are 3 approaches. Total 13 approaches.

Keywords: Participatory Management Based on, The Four Principles of Adhitthadhamma, School Administrators, The Yasothon Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องดำเนิงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา เพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for All) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการศึกษาอันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า5)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมในการบริหารนับเป็นวิทยากรสมัยใหม่ในการบริหารจัดการอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งนอกจากผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในองค์กรแล้ว สมาชิกหรือบุคคลในองค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์การก้าวหน้าไปด้วยดี การบริหารแบบมีส่วน ร่วมได้ถูกนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน โดยมุ่งที่สร้างความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้งานสำเร็จ ถ้าหากการปฏิบัติงานนั้นมีความไม่เข้าใจกันหรือเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรแล้ว การบริหารงานขององค์กรก็จะบรรลุผลสำเร็จได้โดยยาก (ธร สุนทรายุทธ, 2551, หน้า 539) คณะกรรมการสถานศึกษา คือ ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถนศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา แต่ในปัจจุบัน คณะกรรมการสถนศึกษายังไม่สามารถปฏิบัติงานตาม ภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในทุก ๆ ด้าน ขณะเดียวกันจะต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู โดยตระหนักถึงการเป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายยึดมั่นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม การศึกษาสถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยการทบทวนองค์กรทั้งในส่วนของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค โดยการระดมสมองของบุคลากรภายในองค์กรทั้งของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 และโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จากสภาพแวดล้อมภายใน มีจุดอ่อน (Weaknesses) ของนโยบายการศึกษาบางอย่างผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ เนื่องจากผู้บริหารบางส่วนยังขาดความตระหนักในการบริหารจัดการศึกษา และประสบปัญหาด้านชุมชน งบประมาณ บุคลากร เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2, 2565, หน้า 16)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory administration) นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานด้านต่างๆ เพราะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการใช้วิธีการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารตลอดจนการให้โอกาสและอิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเองภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่มอบหมาย แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วมอาจยังมีน้อยมากในสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาไม่มีการประชุมชี้แจงในการมอบหมายงาน การวางแผนงาน โครงการต่างๆ ไม่ชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554, หน้า 254)

ดังนั้น จากบริบทการบริหารงานในสถานศึกษา พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ซึ่งเป็นแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มีศักยภาพในการส่งเสริมธรรมาภิบาล ความเป็นธรรม และความร่วมมือในองค์กรอย่างยั่งยืน อธิษฐานธรรม 4 ประกอบด้วย (1) ปัญญา การใช้เหตุผลและข้อมูลในการตัดสินใจ (2) อตถะ การมุ่งประโยชน์ร่วมกันขององค์กร (3) วิริยะ ความเพียรพยายามและต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และ (4) จินตา การพิจารณาไตร่ตรองก่อนลงมือกระทำ ทั้งนี้ การศึกษาประเด็นดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรทางวิชาชีพครู และประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ของผู้บริหาร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ของผู้บริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 1,807 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 320 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก

3. ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือเพื่อการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. แบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูผู้สอน โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ด้วย QR Code บน Google Form พร้อมชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง จากนั้นจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยศึกษาสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างด้วยค่าความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ด้วย t-test และ One-way ANOVA หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี เชฟเฟ่ (Scheffe') และสรุปแนวทางการบริหารโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านการตัดสินใจ	4.30	0.44	4	มาก
2. ด้านการรับผลประโยชน์	4.41	0.31	1	มาก
3. ด้านการประเมินผล	4.35	0.36	3	มาก
4. ด้านการดำเนินงาน	4.36	0.49	2	มาก
รวม	**4.36**	**0.31**	**-**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.36, S.D.=0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ =4.41, S.D.=0.31) ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X}$ =4.36, S.D.=0.49) ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$ =4.35, S.D.=0.36) และด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$ =4.30, S.D.=0.44) จากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอาจเกิดจากบริบทของสถานศึกษา ลักษณะบุคลิกของผู้บริหาร และวัฒนธรรมองค์กร โดยเฉพาะในด้าน "การตัดสินใจ" ที่แม้จะยังดีแต่ต่ำที่สุด เพราะต้องอาศัยความเปิดกว้าง ความไว้วางใจ และข้อมูลที่เพียงพอจากหลายฝ่าย ซึ่งเป็นความท้าทายในการบริหารแบบมีส่วนร่วม

วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ที่มีตำแหน่ง และวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 จำแนกตามตำแหน่ง

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	ตำแหน่ง				t	Sig
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการตัดสินใจ	4.20	0.46	4.32	0.44	-1.540	.694
2. ด้านการรับผลประโยชน์	4.43	0.22	4.40	0.32	.758	.007*
3. ด้านการประเมินผล	4.25	0.36	4.36	0.36	-1.899	.514
4. ด้านการดำเนินงาน	4.18	0.38	4.39	0.50	-2.519	.050*
รวม	**4.27**	**0.30**	**4.37**	**0.31**	**-1.925**	**.914**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 จำแนกตามระดับการศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	ระดับการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการตัดสินใจ	4.27	0.42	4.40	0.48	-2.304	.017*
2. ด้านการรับผลประโยชน์	4.36	0.32	4.53	0.24	-5.198	.003*
3. ด้านการประเมินผล	4.32	0.35	4.41	0.39	-1.803	.005*
4. ด้านการดำเนินงาน	4.35	0.49	4.38	0.48	-.531	.151
รวม	**4.32**	**0.29**	**4.43**	**0.35**	**-2.528**	**.000***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 จำแนกตามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	4.933	2	2.467	13.768	.000*
	ภายในกลุ่ม	56.794	317	.179		
	รวม	**61.728**	**319**			
2. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	6.362	2	3.181	42.552	.000*
	ภายในกลุ่ม	23.697	317	.075		
	รวม	**30.059**	**319**			
3. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	5.954	2	2.977	26.327	.000*
	ภายในกลุ่ม	35.846	317	.113		
	รวม	**41.799**	**319**			
4. ด้านการดำเนินงาน	ระหว่างกลุ่ม	10.210	2	5.105	24.559	.000*
	ภายในกลุ่ม	65.890	317	.208		
	รวม	**76.100**	**319**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์แนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการตัดสินใจ มี 2 แนวทาง ด้านการรับผลประโยชน์ มี 2 แนวทาง ด้านการประเมินผล มี 4 แนวทาง ด้านการดำเนินงาน มี 3 แนวทาง รวม 11 แนวทาง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์การ การที่ผู้บริหารใช้การจูงใจให้ ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วม รับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงขึ้นโดยที่การมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่มีประโยชน์และสำคัญที่ส่งผลดี ต่อองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา ย่อมทำให้เกิดผลดีแก่การ พัฒนาสังคมเพราะทำให้ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นประชาชน ครูผู้บริหารรวมทั้งบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วม และเกิดความผูกสัมพันธ์กันก่อให้เกิดความคิดร่วมกัน เข้าใจซึ่งกันและกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับแนวทางของ กระทรวงยุติธรรม (2550, หน้า 56) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมเอาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิดและตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเป็นการเน้นการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และความชำนาญการ มีทักษะของประชาชนในการแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการภูมิปัญญาที่เหมาะสม การสนับสนุนให้ กำลังใจและปฏิบัติการประเมินผลร่วมกัน และสอดรับกับงานวิจัยของ ดลนภา ฐิตะวรรณ และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผน ผลประโยชน์ การตัดสินใจ การประเมินผล และการดำเนินงาน

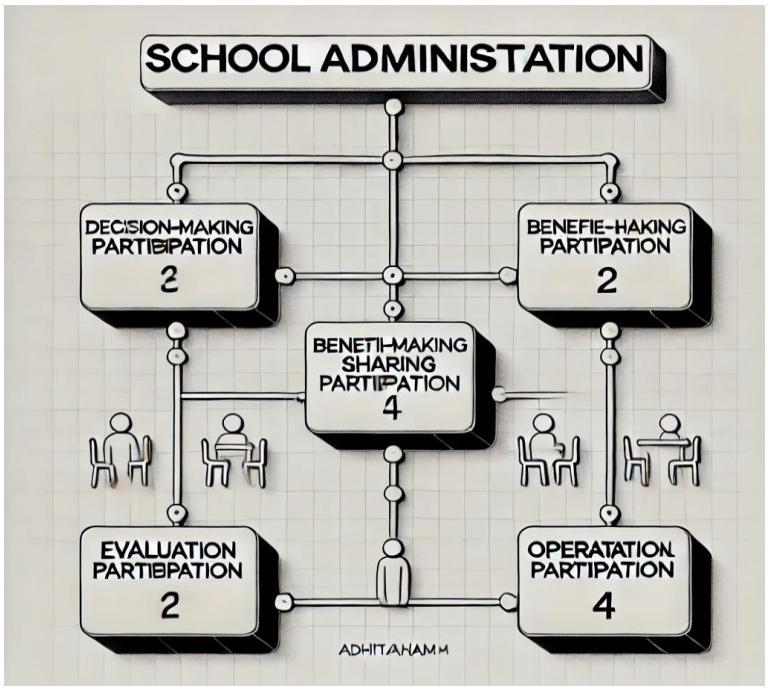
2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความมุ่งมั่นและตระหนักถึงความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการอย่างมาก อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังคอยส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทำให้การบริหารงานวิชาการมีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สุด จึงทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมขวัญ ประยูรเต็ม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครสงขลา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษาและ

ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ การดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีความเสมอภาคและเป็นธรรม แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษายังต้องสนับสนุนให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากแนะนำครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า และเปิดโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมกัน จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทับทิม แสงอินทร (2559) ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามตามสถานภาพส่วนบุคคล พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยปัจจัยด้านวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ส่งผลต่อมุมมองต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนอย่างชัดเจน

3) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิฐานธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ด้านการตัดสินใจ มี 2 แนวทาง ด้านการรับผลประโยชน์ มี 2 แนวทาง ด้านการประเมินผล มี 4 แนวทาง ด้านการดำเนินงาน มี 3 แนวทาง รวม 13 แนวทาง อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน (ปัญญา) ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังความคิดเห็นของ ผู้ใต้บังคับบัญชา (อุปสมะ) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (สัจจะ) มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน (สัจจะ) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรมีส่วนร่วมของภาครัฐในการติดตามประเมินผลระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน (จาคะ) ควรมีการติดตามและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานร่วมกัน (จาคะ) ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน (จาคะ) ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการระดมเงินทุนเพื่อการศึกษาของโรงเรียน (จาคะ) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมหรือโครงการ (อุปสมะ) ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการในสถานศึกษา (อุปสมะ) ควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกระบวนการทำงานในสถานศึกษาให้ดีขึ้น (อุปสมะ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญรุ่ง สมฺปุณฺโณ, พระราชวชิรเมธี, พระมหาอุดร อุตฺตโร (2565) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ บุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาเรียนรู้ต่อเนื่อง 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำคำของบประมาณพิจารณาเหตุผล 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรบริหารจัดการบุคลากรให้เหมาะสมกับงานโดยมอบหมายงานในสิ่งที่บุคลากรถนัด และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารควรส่งเสริมการประสานงานกับชุมชนของหน่วยงานต่าง ๆ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอธิษฐานธรรม 4 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ โดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหาร ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1.ด้านการตัดสินใจ 2. ด้านการรับผลประโยชน์ 3. ด้านการประเมินผล 4. ด้านการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4

สรุป

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอธิษฐานธรรม 4 เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับโดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมกำหนดนโยบายและแก้ปัญหา จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากครู บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน (ในระดับที่เหมาะสม) ก่อนตัดสินใจในเรื่องสำคัญ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา สร้างช่องทางการเสนอความคิดเห็น เช่น กล่องรับความคิดเห็น หรือแบบสอบถามออนไลน์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล 2) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สนับสนุนโอกาสพัฒนาและสร้างความเป็นธรรมในองค์กร ส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้ารับการพัฒนาอบรม หรือการแบ่งสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ สื่อการเรียนการสอน มีระบบให้รางวัลหรือยกย่องผู้มีผลงานดีเด่น ทั้งในระดับครูและนักเรียน กำหนดสวัสดิการอย่างโปร่งใส เช่น ค่าตอบแทนพิเศษ เบี้ยเลี้ยง หรือโอกาสเติบโตในวิชาชีพ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เปิดกว้างให้เสนอแนะและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เปิดให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ นโยบาย หรือกิจกรรมของโรงเรียน เชิญผู้ปกครองหรือชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายงานผลการประเมินและเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อให้ทุกฝ่ายรับทราบ และ 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งเสริมบทบาทของบุคลากรในการจัดการศึกษา แนวทางนี้ช่วยสร้างความสามัคคี โปร่งใส และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน มอบหมายหน้าที่ให้ครูและบุคลากรตามความถนัด เช่น ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ หัวหน้ากิจกรรม เปิดโอกาสให้มีการตั้งคณะกรรมการหรือทีมงานดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมวันสำคัญ การแนะแนว ส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทในกิจกรรม เช่น สภานักเรียน หรือจิตอาสาในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนมารตฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิ์ผลในด้านของการประสานงานกับชุมชนหน่วยงานต่างๆ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างกัลยามิตรต่อกัน

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังและความสำคัญที่บุคลากรในสถานศึกษามีต่อการได้รับความเป็นธรรมและประโยชน์ร่วมกันในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างชัดเจน ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงในเชิงการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่รวมถึงการได้รับประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสม ทั้งในด้านโอกาสในการพัฒนาตนเอง การได้รับการยอมรับในผลงานและผลตอบแทนทางจิตใจและวัตถุ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมขวัญกำลังใจ เพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

ผู้วิจัยได้เสนอแนะจากผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

2.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.3 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมของภาครัฐในการติดตามประเมินผลระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน

2.4 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมหรือโครงการ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

3.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 เพื่อหาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอธิษฐานธรรม 4 เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป

3.3 ควรศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาข้ออื่น ๆ เช่น หลักธรรมในคิหิปฏิบัติ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงยุติธรรม. (2550). พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา.

เฉลิมขวัญ ประยูรเต็ม. (2563). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครสงขลา. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ดลนภา ฐิตะวรรณ และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2563). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(2),447-458.

ธร สุนทรายุทธ. (2551). บริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎีวิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.

ทับทิม แสงอินทร์. (2559). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยา สาส์น.

พระบุญรุ่ง สมฺปุณฺโณ, พระราชวชิรเมธี, พระมหาอุดร อุตฺตโร. (2565). แนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักอธิษฐานธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิจยวิชาการ, 5(3), 23–34.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2, (2565). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาประจำปี 2565. ยโสธร: สำนักงาน.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: โรงพิมพ์สารคาม

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

Digital Leadership of Educational Administrators Affecting the Operation of Internal Quality Assurance Systems in Schoolsunder Bueng Kan Primary Educational Service Area Office

วีระ คูณทอง
Weera khuntong
สมาน ประวันโต
Saman Prawanto
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pichyabandit College
E-Mail:weerakhuntong@gmail.com

Received: 6 March 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 28 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 4) การศึกษาอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 335 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 0.80 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2) ผลการศึกษาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาสามารถร่วมกันพยากรณ์ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ได้ร้อยละ 58.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}$ = 0.688 + .406x6 + .166 x3 +.135 x4 + .108 x1

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ Z = .426x6+ .200x3 + .179x4 +.113 x1

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล, ระบบประกันคุณภาพ**,** ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the leadership in the digital age of educational institution administrators 2) study the operations according to the quality assurance system within educational institutions 3) study the relationship between the leadership in the digital age of educational institution administrators and the operations according to the quality assurance system within educational institutions. and 4) a study of the predictive power of leadership in the digital age of educational institution administrators that affects quality assurance within educational institutions under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office. It is quantitative research. The research sample included 335 school administrators and teachers using a stratified random sampling method. The research instrument was a questionnaire regarding executives' leadership in the digital age. Every question has an IOC value of 0.80 – 1.00. Statistics used in data analysis included percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1) The results of the study on digital leadership of educational administrators under the Office of the Primary Education Area, Bueng Kan Province, found that overall and in each aspect were at a high level.

2) The results of the study on the internal quality assurance system of educational institutions under the Office of the Primary Education Area Bueng Kan Primary Education Office found that overall and in each aspect were at a high level.

3) The results of the analysis of the relationship between digital leadership and internal quality assurance systems of educational institutions under the Bueng Kan Primary Education Office found that there was a positive relationship with statistical significance at the .01 level.

4) Digital leadership of educational institution administrators can jointly predict the internal quality assurance system of educational institutions under the Bueng Kan Primary Education Office at 58.00 percent, with statistical significance at the .01 level..

The prediction equation in raw score form is $\hat{Y}$ = 0.688+.406x6+.166x3+.135x4+.108x1

The prediction equation in standard score form is Z = .426x6+.200x3+.179x4+.113x1

Keywords: Digital Leadership, Quality Assurance System, Educational Administrators

บทนำ

เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นไปอย่างก้าวกระโดด เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิต ใหม่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมากเพราะยุคดิจิทัลเป็นยุคที่ทุกคนสามารถเข้าถึงอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพ หรือวิดีโอ ที่ส่งได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2564) สิ่งสำคัญที่ผู้บริหาร ครู และผู้นำ ด้านเทคโนโลยีให้ความสำคัญและจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนดิจิทัลมี 5 ข้อที่ ควรพิจารณาคือ ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล มีการปรับปรุงระบบ ความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ และการเป็นพลเมืองดิจิทัลปัญหาเชิงพื้นที่หรือเชิงปัญหาเชิงสถานการณ์

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่ได้ถูกกำหนดขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีความมั่นใจว่าสถานศึกษานั้นได้มาตรฐานการศึกษาที่ผ่านการประเมินเรียบร้อยทำให้สถานศึกษาเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการสถานศึกษาดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ดัง เช่น การประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาบึงกาฬได้ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาตรฐานการศึกษาระดับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ

ในฐานะที่ผู้วิจัยมีหน้าที่ด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนในเขตพื้นที่ดังกล่าวและยังพบว่าปัญญาของผู้บริหารสถานศึกษาที่นำเทคโนโลยีมาใช้กับระบบประกันคุณภาพการศึกษานั้นยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพภายใต้การเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3) ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4) การศึกษาอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,651 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 237 คน และครูผู้สอน 2,414 คน

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 335 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และครูผู้สอน 305 คน การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้ ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan, (1970) ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อกำหนดสัดส่วนของ สถานศึกษา โดยแบ่งขนาดโรงเรียนเป็น 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อกำหนดสัดส่วนของ สถานศึกษาในแต่ละอำเภอที่สถานศึกษาในสังกัดของแต่ละโรงเรียน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและระบบประกันคุณภาพภายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับความ คิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

5 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ผู้บริหารมีผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แบ่งเป็น 3 ด้าน ซึ่งมีลักษณะ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

5 หมายถึง การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2.1 การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validly) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้ตอบแบบประเมินเป็น 3 ระดับ คือ

+1 แน่ใจว่าสอดคล้อง
0 ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
-1 แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 0.80 – 1.00

2) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากทำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาตรวจให้คะแนนแล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยหาจากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient; α) ตามวิธีของคอนบาค

3.นำข้อมูลการทดลองใช้แบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับเท่ากับ 0.965

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

3. การรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำหนังสือทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความ อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยเสนอต่อ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือจาก ทางโรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและเก็บแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Google ฟอร์ม

4) นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแล้วคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาใช้ค่าสถิติ มีขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ โดยเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายโดยใช้ เกณฑ์ต่อไปนี้

2.1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2.2) ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยการ คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แปรผลโดยใช้เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

≥0.81 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับ สูงมาก

0.61– 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับ สูง

0.41–0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับ ปานกลาง

0.21–0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับ ต่ำ

≤0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับ ต่ำมาก

การอธิบายทิศทางความสัมพันธ์ดังนี้ ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นบวก แสดงว่าตัวแปรสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นลบ แสดงว่าตัวแปรสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม และถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับศูนย์ แสดงว่าตัวแปรสอง ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

4) การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแบบสอบถาม

1.1) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ

1.2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามของแบบสอบถามตอนที่ 2 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาและตอนที่ 3 การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

2.1) ร้อยละ (Percentage)

2.2) ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3.2) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.13	0.55	มาก	1
2. การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	4.01	0.63	มาก	4
3. วัฒนธรรมในโลกดิจิทัล	3.97	0.63	มาก	5
4. ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล	3.96	0.70	มาก	6
5. การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง	4.10	0.73	มาก	3
6. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.11	0.55	มาก	2
รวม	**4.05**	**0.51**	**มาก**	

จากตาราง 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.13) รองลงมา ได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 4.11) การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ($\bar{x}$ = 4.10) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.01) วัฒนธรรม ในโลกดิจิทัล ($\bar{x}$ = 3.97) และทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{x}$ = 3.96) ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานประกันคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ

1. คุณภาพผู้เรียน	4.12	0.52	มาก	1
2. การจัดระบบบริหารและการจัดการ	3.87	0.65	มาก	3
3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.99	0.58	มาก	2
รวม	**3.99**	**0.55**	**มาก**	

จากตาราง 2 ผลการศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ใน ระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.12) รองลงมา ได้แก่ กระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{x}$ = 3.99) การจัดระบบบริหารและการจัดการ ($\bar{x}$ = 3.87) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง (rxy= .720) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางถึงระดับสูง (r= .702-.870) ความสัมพันธ์ระหว่าง ระบบประกันคุณภาพโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงถึงระดับสูงมาก (r= .851-.930)ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีความมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (r= .639-.667)

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬที่ดีที่สุด และสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำยุค ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและ ด้านการมีทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถร่วมกันพยากรณ์ระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ได้ร้อยละ 58.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบ ของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .406, .166 , .135 และ .108 ตามลำดับ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีค่าเท่ากับ .720 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 58.0 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .34472 สามารถสร้างสมการณ์พยากรณ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกับการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}$ = 0.688 + .406x6 + .166 x3 +.135 x4 + .108 x1

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ Z = .426x6+ .200x3 + .179x4 +.113 x1

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดรับกับแนวความคิดของ เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564) กล่าวว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก สอดรับกับ สกาวรัตน์ เมืองจันทร์ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ (2565) กล่าวว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลที่สำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การเป็นผู้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว การมีความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ การมีความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กรและมีการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล และสอดคล้องกับ เมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน กับ พนายุทธ เชยบาล (2565) กล่าวว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดรับกับ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการลงมือ ปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีวัฒนธรรมในโลกดิจิทัลและมีทักษะเทคโนโลยี ดิจิทัล ตามลำดับ

2. การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้ดำเนินงานตามตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาดังนี้ มีคุณภาพผู้เรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการ จัดระบบบริหารและของสถานศึกษา ตามลำดับ ซึ่งสอดรับกับแนวความคิดของ นารีรัตน์ คณาจันทร์ และวันทนา อมตาริยกุล (2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดรับกับ เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564) กล่าวว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ ดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดรับกับ รัชนีกร เศษโถ และเกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ (2565) กล่าวว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามระบบการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .720$) เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคู่พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ($rxy = .720$) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลโดยรวมและรายด้านทุกด้านมี ความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับ

ปานกลางถึง ระดับสูง (r= .702-.870) ความสัมพันธ์ระหว่างระบบประกันคุณภาพโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0 1 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงถึงระดับสูงมาก (r= .851- .930) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษามีความมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันใน ระดับปานกลาง (r= .639 - .667) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมีการบริหารในยุคดิจิทัลที่ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและมีความสัมพันธ์กับระบบการ ประกันคุณภาพซึ่งสอดรับกับแนวคิดของ นารีรัตน์ คณาจันทร์ และวันทนา อมตาริยกุล (2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมมี ความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลด้านการมีทักษะเทคโนโลยีและด้านการมีวิสัยทัศน์สามารถ ร่วมกันพยากรณ์ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ได้ร้อยละ 58.0 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .720 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการจินตนาการอนาคตรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของโลกยุค โลกาภิวัฒน์ การวางแผนกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์และวางแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างยิ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพราะจะช่วยกำหนดทิศทางและแนวทางการบริหารงาน ให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้เสริม การเรียนการสอน การวางแผนเพื่อพัฒนานักเรียน และการสร้างความร่วมมือในองค์กร ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง ซึ่ง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธนกร วิชิระนิธิกุล (2566) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ พบว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีจะสามารถ ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคดิจิทัล ส่วนด้านการสื่อสารดิจิทัลนั้น แสดงถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งภายในองค์กรและ กับชุมชนภายนอก

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับการดำเนินงาน ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและองค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยจะเป็นองค์ความรู้ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปเป็นแนวทางในการวางทิศทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้น และ ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบการวางแผน ส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีและสนับสนุนทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาครู การส่งเสริมทักษะดิจิทัลของนักเรียน หรือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนเทคโนโลยี เพื่อให้การศึกษาในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

1.2 สถานศึกษาควรปรับปรุงระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เรื่องการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยอาจพัฒนารูปแบบการบริหารรวมถึงการจัดการเรียนการสอน เช่น ด้านเทคนิคการสอนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น สื่อดิจิทัล ซอฟต์แวร์การ เรียนรู้ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษารวมไปถึงนักเรียนสามารถใช้งานได้ เพื่อให้ระบบบริหารสารสนเทศมีการพัฒนาสูงขึ้น

2. การมีการวิจัยกับหน่วยงานอื่นๆต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับระบบการประกันคุณภาพภายในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาอื่นๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการศึกษาในพื้นที่นั้นๆต่อไป

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นๆ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้มา ใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2564). บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2564, จาก https://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post/.

ชูศรี วงศ์รัตนะ (2541) เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกร วิชิระนิธิกุล (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ. วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. 5(4), 28-41.

นารีรัตน์ คณาจันทร์ และวันทนา อมตาริยกุล (2563) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล,6(2),152-161.

บุญชม ศรีสะอาด (2560) การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาส์น.

เมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน และพนายุทธ เชยบาล. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้น ที่การศึกษาประถมศึกหนองคาย. วารสารครุรุศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 4(2), 1-17.

รัชนีกร เศษโถ และเกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. (2565). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น. 4(6), 107-125.

เลอศักดิ์ ตามา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 22. วารสารรัชต์ภาคย์. 15(38), 224-240.

สกาวรัตน์ เมืองจันทร์ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์. (2565, August). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาในรายงานการประชุม Graduate School Conference, 4(1), 1283- 1289.

Krejcie R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.Educational and Psychological Measurement. 30(3):607-610.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

The integration of Buddhist principles to promote people participation in the admimistration of Chai Waree Subdistrict municipality Pho Chai District Roi Et Province

กชพร สิริผิวเงิน
Kudchaporn Siriphiongoen
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Master of Public Administration Program Roiet Buddhist college
E-mail: uaiporn2565@gmail.com

Received: 26 March 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการบูณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 357 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.29 S.D. = 1.47) 2) ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน เพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=.345**) 3) แนวทางการพัฒนาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ 2) ด้านการให้ความเคารพตามหลักอาวุโส 3) ด้านการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น 4) ด้านการสร้างความผูกพันต่อสถานที่ขององค์กร

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การมีส่วนร่วม

Abstract

This article aims to 1) study the level of public participation in the administration of Chai Waree Subdistrict Municipality, and 2) study the relationship between the 7 principles of non-immoral Dhamma and the promotion of public participation in the administration of Chai Waree Subdistrict Municipality and 3) propose a development guideline, integrating the 7 principles of non-perishable Dhamma, and public participation in the administration of Chai Waree Subdistrict Municipality, Pho Chai District, Roi Et Province. This is a mixed-method research. The sample group is 357 people aged 18 years and over. The cluster sampling method was used. The research tools were questionnaires Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. Qualitative research used in-depth interviews with 20 key informants and analyzed data using content analysis techniques, contextualizing and synthesizing data according to the research objectives.

The results showed that

1) The opinions on the integration of Buddhist principles to promote public participation in the administration of Chai Waree Subdistrict Municipality, Pho Chai District, Roi Et Province, were overall at a moderate level. ($\overline{X}$ = 3.29 S.D. = 1.47) 2) The main factor of the immaterialism and the participation of the people in the administration for the integration of Buddhist principles to promote the participation of the people in the administration of Chai Waree Subdistrict Municipality, Pho Chai District, Roi Et Province, overall, has a low positive relationship (r=.345**) 3) Guidelines for the development of the integration of Buddhist principles to promote public participation in the administration of Chai Waree Subdistrict Municipality, Pho Chai District, Roi Et Province, consisting of 4 aspects:) Regular meetings 2) Respect for seniority 3) Promotion of rights and freedoms of women and others 4) Building ties to the organization's premises.

Keywords: integration, principles of Buddhism, Participation**.**

บทนำ

การปกครองสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ใช้ตัวบทกฎหมายเป็นหลัก แต่ยังขาดการประยุกต์ใช้ หลักคุณธรรม จริยธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแม่บทหล่อหลอมจิตใจและขัดเกลา อุปนิสัยใจคอพฤติกรรมของคนไทย ประเพณีวิถีชีวิตจนเป็นวัฒนธรรมของตน แม้ว่าขณะนี้สังคมไทยจะไม่ได้ยึดหลักทั้งไม่ใช่ความสำคัญกับหลักพุทธธรรม โดยการนำหลักกฎหมายมาบังคับใช้ก็ถือว่าได้ผลในระดับหนึ่ง หากจะนำหลักการบริหารที่เป็นไปเพื่อความเจริญ ที่เรียกว่า อปริหานิยธรรม เข้ามาเสริมก็น่าจะช่วยอุดช่องว่าง การบริหารองค์กรได้และถ้าการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำเอาหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้จะทำให้เกิด

ความรัก ความเป็นกัลยาณมิตร สามัคคี และเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ อปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตนและส่วนรวม มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อเกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับ ถือซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังสอนให้รู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในสังคมทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย (พระศตวรรษ สนฺติกโร (สิงห์ใส), 2558)

ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมเราต้องการนักบริหารที่มีความรู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นอย่างมาก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึกมุ่งมั่นในการเสริมสร้างคุณงามความดี มีความรับผิดชอบ ที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเจตนารมณ์วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ อีกทั้งรวมไปถึงทำให้เกิดความรักความสามัคคีในองค์กร ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับ ทุกฉบับมีหลักการที่ตรงกันประการหนึ่ง คือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดที่เรียกว่าอำนาจอธิปไตย แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาประชาชนไทยจะมิได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองเท่าที่ควร แต่เมื่อกระแสการเป็นประชาธิปไตยของโลกได้เข้าสู่ประเทศไทยก็ทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสิทธิเสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น นำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองไทยที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2550) โดยเฉพาะการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล หมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรส่วนท้องถิ่นมีอำนาจ และมีอิสระในการบริหารงานเพื่อสามารถบริหารราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้สอดคล้องกับปัญหาและตรงตามความต้องการของประชาชน เทศบาลตำบลชัยวารี ได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลเมื่อ พ.ศ 2542 ในประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 9 ก ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 และต่อมาเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2553 เทศบาลตำบลชัยวารี ได้ปรับขนาดจากเทศบาลขนาดเล็ก เป็นเทศบาลขนาดกลาง เทศบาลเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองประเทศ

นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมาก ในการบริหารงานกำหนด ทิศทาง วัตถุประสงค์และเป้าหมายในที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน ต้องร่วมใจกันดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน เพื่อสร้างการยอมรับในการที่นำองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามทิศทาง และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมหรือในชุมชน แต่ประชาชนมีบทบาทไม่มากนักสะท้อนให้เห็นว่า การตรวจสอบของประชาชนเป็นเพียงวาทกรรมมากกว่าการปฏิบัติที่แท้จริง ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน กระทั่งเกิดความรู้สึกไม่เป็นกันเองจนไม่กล้าเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน บทบาทของเทศบาลจะต้องให้ความสำคัญต่อประชาชนโดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบและทุกกิจกรรมเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาล ด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารงาน โดยการนำเอาหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความตระหนักในหลักของการมีส่วนร่วมของสังคมและชุมชน พร้อมปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ว่าระดับความคิดเห็น

ความสัมพันธ์ และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงานของหน่วยงานที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบูณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methodology Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 357 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป หรือ คน

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ระดับผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และบุคลากรเทศบาลตำบลชัยวารี ผู้นำชุมชน และประชาชนตำบลชัยวารี ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน 5,276 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จากการเทียบตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective congruence.) ตั้งแต่ 0.6 ทุกข้อ อำนาจจำแนก (Discrimination) รายข้อระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.990

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามโดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (StandardDeviation) ของข้อมูลเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าที่วัดความสัมพันธ์ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐานเนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตราภาคและสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญระดับผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และบุคลากรเทศบาลตำบลชัยวารี ผู้นำชุมชน นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และประชาชนตำบลชัยวารี โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยกำหนดวิธีการแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1) ความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.29 S.D. = 1.47) ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร และการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น คือ ยึดถือความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยเห็นประโยชน์ส่วนร่วม ยึดถือระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กร โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและขนบธรรมเนียมอันดีงามของชุมชน ด้วยสร้างวัฒนธรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้นระหว่างกันในองค์กร เปิดโอกาสให้สตรีได้มีบทบาทและ หน้าที่ภายในองค์กร ให้เกียรติ ให้ความเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่นที่เข้ามาใช้บริการองค์กร ให้สตรีได้มีส่วนร่วมหรือการทำงานภายในองค์กร

2) ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน เพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=.345**) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระหว่างปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน มีความสัมพันธ์กันเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ระดับปานต่ำ กล่าวคือ การบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีการนำหลักอปริหานิยธรรม มาใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล ก็จะส่งผลให้การบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีศักยภาพเพียงพอ และมีประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มากขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน

3) แนวทางการพัฒนาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ ควรมีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแก้ไขพร้อมหาแนวทางในการพัฒนามากขึ้นกว่าที่มีอยู่ ควรมีการทำจิตใจที่สงบมีสติก่อนการประชุมก่อนเริ่มดำเนินการ เพื่อป้องกันเกิดการทะเลาะมากกว่าการเข้าใจกัน ด้านการทำงานเป็นทีม ควรมีการทำงานร่วมกันหลาย ๆ ฝ่ายให้มากขึ้น สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มุ่งเน้นประโยชน์ของทุกคนเป็นหลัก ด้านการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร ควรมีการออกกฎระเบียบให้ทุกฝ่ายเข้าใจร่วมกันและปฏิบัติตาม ควรถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมประเพณี อันดีให้แก่ชนรุ่นหลัง ด้านการให้ความเคารพตามหลักอาวุโส ควรมีการส่งเสริมความเคารพแก่ผู้ที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิมากขึ้นด้วยการยิ้ม ไหว้ และทักทาย อ่อนน้อมถ่อนตนต่อผู้ใหญ่ ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ที่มีความอาวุโส มีประสบการณ์มากว่า ด้านการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น ควรมีการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทุกเพศทุกวัยมากขึ้น ให้สตรีได้แสดงบทบาทหน้าที่มากขึ้น ให้เกียรติและเชิดชูสตรีให้มีบทบาทหน้าที่ให้มีศักยภาพมากขึ้น ด้านการสร้างความผูกพันต่อสถานที่ขององค์กร ควรส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีมเหมือนครอบครัวเดียวกัน สร้างความรู้สึกที่ดีในการทำงานกับตนเอง เพื่อนร่วมงาน เห็นอกเห็นใจในเวลาที่ทุกข์กายทุกข์ใจและยามลำบาก ด้านการดูแลและจัดสวัสดิการ ควรมีการจัดงบประมาณให้กับบุคคลที่ทำงานดีช่วยเหลือสังคม โดยมุ่งหวังให้ทุกคน มีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้ทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

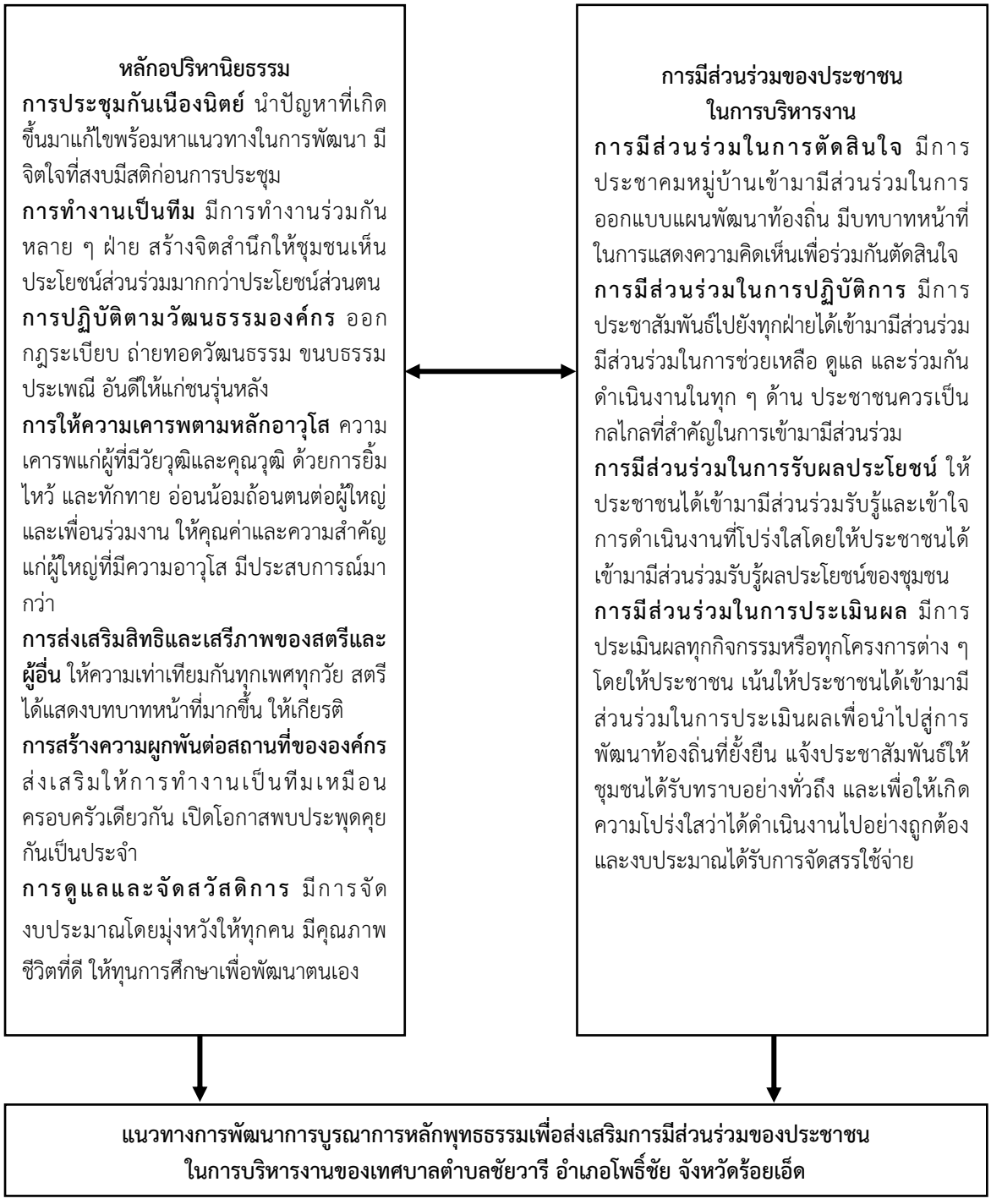
การวิเคราะห์เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาพร้อมหาแนวทางในการพัฒนา ที่จะทำงานร่วมกันหลาย ๆ ฝ่าย สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การทำงานบางอย่างควรมีการออกกฎระเบียบ ให้คุณค่าและความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ที่มีความอาวุโส มีประสบการณ์มากว่า ให้เกียรติและเชิดชูสตรีให้มีบทบาทหน้าที่ให้มีศักยภาพ เห็นอกเห็นใจในเวลาที่ทุกข์กายทุกข์ใจและยามลำบาก มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถเพิ่มศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เสนอ อัศวมันตา ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำหลักอปริหานิยธรรมไปบูรณาการเข้าไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ความสามัคคีเป็นทีม และสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานทั้งในด้านการบริหารจัดการบุคลากร การประสานงานและการจัดองค์กร โดยการร่วมแรงร่วมใจเป็นคณะแต่ละฝ่าย เป็นการผนึกกำลัง เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และพบว่า อปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักป้องกันความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญขององค์กรฝ่ายเดียว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี (เสนอ อัศวมันตา, 2557) การวิเคราะห์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน คือ การประชาคมหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบแผนพัฒนาท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น จะทำให้ท้องถิ่นมีศักยภาพ ช่วยให้ชุมชนเป็นชุมชนที่พัฒนาร่วมกัน และร่วมกันดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน ประชาชนควรเป็นกลไกที่สำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วม มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุดทั้งทางตรงและทางอ้อม เกิดความโปร่งใสว่าได้ดำเนินงานไปอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิชัย กุลรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย” ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านร่วมติดตามประเมินผล ด้านร่วมติดตามข้อมูลข่าวสาร และด้านการตรวจสอบ ผลการทดสอบ สมมติฐานการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน” ส่วนอาชีพ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วุฒิชัย กุลรัตน์, 2552)

การวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน คือ ควรมีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแก้ไขพร้อมหาแนวทางในการพัฒนามากขึ้นกว่าที่มีอยู่ ทำงานร่วมกันหลาย ๆ ฝ่ายให้มากขึ้น เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มุ่งเน้นประโยชน์ของทุกคนเป็นหลัก ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ที่มีความอาวุโส มีประสบการณ์มากว่า ให้เกียรติและเชิดชูสตรีให้มีบทบาทหน้าที่ให้มีศักยภาพมากขึ้น ควรส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีมเหมือนครอบครัวเดียวกัน เห็นอกเห็นใจในเวลาที่ทุกข์กายทุกข์ใจและยามลำบาก โดยมุ่งหวังให้ทุกคน มีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติชัย สินคง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนายุทธศาสตร์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่องค์การ บริหารส่วนตำบลจัดขึ้น เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการจัดทำแผน ให้ความรู้ความ เข้าใจ สร้างจิตสำนึกการรับท้องถิ่น ความสามัคคีในชุมชน ให้เห็นความสำคัญของการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มาร่วมตัดสินใจในแผนต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรเปิด โอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดวางแผนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่ง ประกอบด้วยการกำหนดระเบียบหรือหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจนไว้สำหรับให้องค์การบริหารส่วน ตำบลถือปฏิบัติหรือการที่จะดำเนินงานในเรื่องใดนั้น ต้องให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ด้วย กระบวนการประชาคมพิจารณ์หรือประชามติ เพื่อให้การวางแผนมีความสอดคล้อง และเหมาะสมกับปัญหา ความต้องการของประชาชน ปัญหาประชาชนในพื้นที่มีการแบ่งข้างกัน มีความ คิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่เหมือนกันจริงไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของ องค์การบริหารส่วนตำบล และแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะ สามารถบรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนดำเนินการ ติดตามและประเมินผล เพราะโครงการแต่ละโครงการ ก็ล้วนมาจากความ ต้องการของประชาชนในพื้นที่ การดำเนินการโครงการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ สามารถจัดทำได้เต็มที่อันเนื่องมาจากงบประมาณ ที่มีอยู่จำกัดในแต่ละปี ความต่อเนื่องของโครงการ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงของการเมืองท้องถิ่น และบุคลากรที่มีไม่เพียงพอภัยธรรมชาติ (กิตติชัย สินคง, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

สรุป

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยการนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.29 S.D. = 1.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสรุปได้ดังนี้

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.36 S.D.= 1.44)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.94 S.D.= 1.69)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.49 S.D.= 1.39)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการให้ความเคารพตามหลักอาวุโส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 3.08 S.D.= 1.53)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55 S.D.= 1.40)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการสร้างความผูกพันต่อสถานที่ขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15 S.D.= 1.53)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการดูแลและจัดสวัสดิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46 S.D.= 1.34)

สรุปได้ว่าความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร และการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น คือ ยึดถือความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยเห็นประโยชน์ส่วนร่วม ยึดถือระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กร โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และขนบธรรมเนียมอันดีงามของชุมชน ด้วยสร้างวัฒนธรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้นระหว่างกันในองค์กร เปิดโอกาสให้สตรีได้มีบทบาทและ หน้าที่ภายในองค์กร ให้เกียรติ ให้คาวมเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น ที่เข้ามาใช้บริการองค์กร ให้สตรีได้มีส่วนร่วมหรือการทำงานภายในองค์กร

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.40 S.D. = 1.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถสรุปได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.31 S.D. = 1.45)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.56 S.D. = 1.29)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.32 S.D. = 1.55)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.40 S.D. = 1.40)

สรุปได้ว่าความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้เน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ มีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการพัฒนาของเทศบาล มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการ ก่อสร้างต่าง ๆ ของเทศบาล เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมที่เทศบาลได้ทำ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือปรับปรุงการบริหารงานของเทศบาล

5.1.3 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

1) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน เพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=.345**) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อหลักการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=..300**)

ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เพื่อหลักการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=.425**)

ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เพื่อหลักการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=.305**)

ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อหลักการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (r=.345**)

2) ผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน เพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระหว่างปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน มีความสัมพันธ์กัน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ระดับปานต่ำ กล่าวคือ การบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีการนำหลักอปริหานิยธรรม มาใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล ก็จะส่งผลให้การบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีศักยภาพเพียงพอ และมีประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มากขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน ในการใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง ให้ทั่วถึงให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน

2) ควรนำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในเรื่องของการบริหารงาน เพื่อมาพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3) ควรนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดความมั่นคง มีศักยภาพ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของของชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ส่งเสริมการประชุม สัมมนา อบรม บุคลากร และประชาชนทุกระดับให้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และเข้าใจพันธกิจของหน่วยงาน เพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้มีความสอดคล้องเพื่อนำไปสู่แผนการพัฒนาท้องถิ่น

2) ส่งเสริมการขับเคลื่อนงาน/โครงการและแผนงาน กิจกรรมของเทศบาล เพื่อสนองความต้องการและพึงพอใจได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง และชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3) ส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดการตัดสินใจร่วมกัน การประเมินผล และการปฏิบัติงานรวมทั้งการแก้ไขปัญหา การพัฒนาคุณภาพงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่าง ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาแนวทางการนำหลักอปริหานิยธรรมกับบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ควรศึกษาแนวทางการนำอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

พระศตวรรษ สนฺติกโร (สิงห์ใส). (2558). การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลหนองแหย่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย.

เสนอ อัศวมันตา. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นนทบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย กุลรัตน์. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การ บริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กิตติชัย สินคง. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.